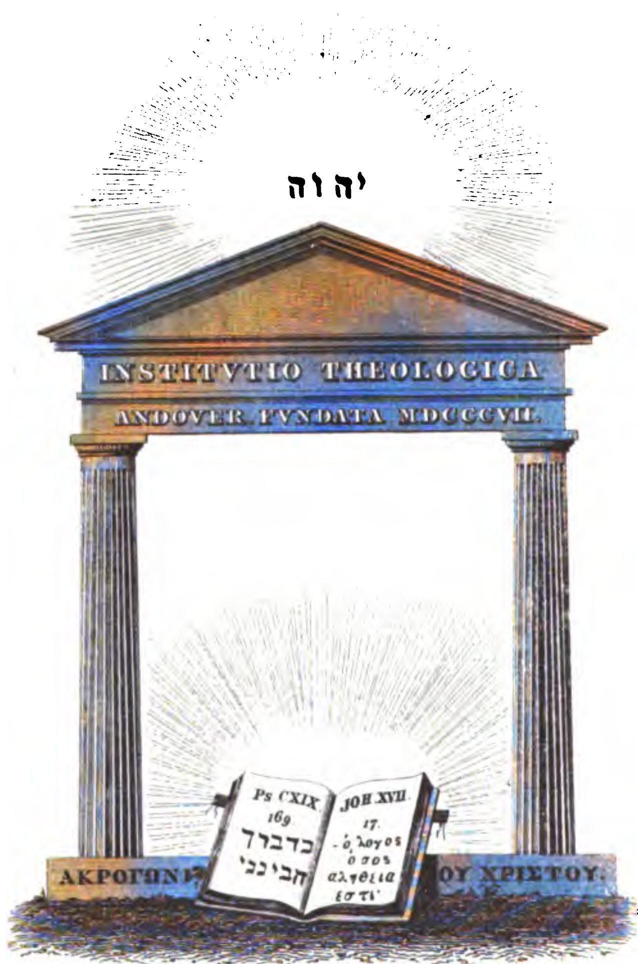

יהוה
INSTITVTIO THEOLOGICA
ANDOVER. FVNDATA MDCCCVII.
Ps CXIX
169
כדברך
הבינני
JOH XVII
17.
ὁ λογος
ὁ σος
αληθεια
εστι
ΑΚΡΟΓΩΝΙ
ΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIOR ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

CONTINUATA.

DUCAS.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXIV.

DUCAE

MICHAELIS DUCAE NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA.

RECOGNOVIT

ET INTERPRETE ITALO ADDITO SUPPLEVIT

IMMANUEL BEKKERUS.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXIV.

IMMANUELIS BEKKERI PRAEFATIO.

Ducas qui dicitur, a Bullialdo ex uno codice editus est. nec mihi aut plurium codicum copia fuit, aut coniecturae, quae codicum operae vicaria supponeretur, fiducia: quippe codices praeter Parisiensem vix ullos superesse compereram, coniecturam videbam non satis tutam capi ex eo scriptore qui polluto degeneris aevi sermoni innutritus, quicquid fere de verbis flectendis struendis intelligendis praecipi solet, adeo aut ignoravit aut neglexit ut linguae Graecae non meliorem tum cum scriberet quam rei publicae fuisse condicionem arguat. Barbarum perditorum temporum testem sordibus suis relinquebam neque ultra orthographiam aut interpunctionem emendabam, cum insperatam ei lucem attulit gratissimum Leopoldi Rankii munus. is enim cum Venetiis non suae tantum Musae operaretur, summisit nobis Italicam illam Ducae versionem, quam scriptoris aetati supparem laudarunt olim Morellius et Mustoxydes. haec cum multa habeat quae edito co-

dici defuerunt, codici debetur pleniori, homini autem, nisi fallor, Veneto, clerico, Latini quam aut Graeci aut sui sermonis peritiori, si quidem Venetorum vel civis vel cliens fuerit necesse est, qui Senatum Populumque Venetum nunquam nisi honorificentissime appellat, turpia eius facta aut silet aut oratione tegit (p. 450), magistratus Ducae obiter memoratos diserte nominat (408), Genuensibus maledicit (432), sacerdos autem et bibliis Latinis assiduus, qui sententias inde decerptas ultra modum producit et sermonem Italicum Latinis subinde particulis et locutionibus distinguit. idem si Graece et Italice probe nosset, nec tot locos aut prave accepisset aut ridiculum in modum pervertisset (vide modo p. 446 et 508), nec Graeci exemplaris barbariem suis idiotismis aequasset.

Scrib. Berolini Id. Iun. a. 1833.

BULLIALDI EPISTOLA.

EMINENTISSIMO AC ILLUSTRISSIMO

IULIO
S. R. E. CARDINALI
MAZARINO.

Ad te, CARDINALIS EMINENTISSIME, hoc Ducae opus historicum animique mei in edendo illo qualemcumque fetum affero; apud quem Musis earumque mystis amicum tenellus ille et infirmus felicius adolescere et virium incrementum suscipere possit, quibus iniurias invidorumque calumnias propellere queat. Aliud equidem tutius nobiliusque patrocinium eligere non habui; et genium iam habere liber victurusque mihi videtur, quod clientelae tuae se crediderit, Tuque, CARDINALIS EMINENTISSIME, eum admiseris. Inscriptum celeberrimum nomen tuum, ceu ornamentum dignitate ac splendore conspicuum, in fronte cum gestet; quodque inter ceteros libros adnumerandus etiam sit, quibus artium scientiarumque omnium officinam, bibliothecam tuam superbissimam ac magnificentissimam ψυχῆς ἰατρεῖον exornas, magnum inde decus ipsi accessurum spero. Nomen auctoris, cuius maiores Byzantii olim regnarunt, ab oblivione vindicabitur, inscriptum illi bibliothecae amplitudine sua omnia complectenti, cuius structura famae tuae perpetuitati in omne aevum

consuluisti. Ita equidem est, CARDINALIS EMINENTISSIME, per ora virorum tamdiu nomen feretur tuum, quamdiu terras genus humanum incolet. Veram stabilemque hanc esse laudem, non fictam aut fluxam, Ptolemaei Philadelphi Aegypti regis post bis mille annos asserit probatque notissima fama; quam non gestamina regia sceptrum vel diadema, non rerum bello gestarum claritudo illustrem ad nostra etiamnum tempora transmisere, sed regio cultu ac sumptu pluribus librorum myriadibus instructa bibliotheca. Diceris aliis, qui ceteras virtutes tuas digne praedicare possunt: attonitus illas admirabundusque suspicio, simulque moestus, quod facundia ac eloquentia me deficiant, quibus illas meritis laudibus efferre possim. Perge quod facis, CARDINALIS EMINENTISSIME, literatorum votis et otio favere, eorumque studia benignitate tua fovere. Vale.

BULLIALDI PRAEFATIO.

Benevole Lector, ad operis Regii ac magnifici structuram ex Regia bibliotheca materias sine furto alio non transferendas, cum potuerim, comportare debui. illi equidem, quo Byzantina historia huc et illuc sparsa ac velut inter rudera iacens in superbi aedificii molem ac compagem adsurgit, operam nostram utcumque navavisse, et particulae nomen nostrum inscripsisse, aliquantam laudem nobis allaturum spero; Sostratus siquidem Gnidius architectus Alexandriae Pharum Ptolemaeo aedificans nominis sui ac famae perpetuitati, structurae illud permittente rege inscribendo, prospexit. ex bibliothecae igitur Regiae manu scripto codice opus transcriptum affero, stili quidem elegantia haud ornatum et comptum: barbarum potius, impolitum ac rude dixero; sed rerum momento ac gravitate eximium, earumque narratione prudenti gratum. infelici saeculo, quo Graecia aerumnis cladibusque continuis attrita Turcorumque tyrannide oppressa ultimos ducebat spiritus, stili barbaries adscribenda est; quae totam illam gentem tam late pervaserat, ut paucissimos venustatem illam antiquam leporemque sermonis suis circumdare scriptis sineret. noster idcirco auctor, qui rebus etiam agendis expediendisque negotiis potius quam evolvendis libris operam suam impendebat, barbaris non solum vocibus utitur;

quod et anteriorum saeculorum castigatiores auctores, quique sermonis nitorem affectaverunt, fecere; sed etiam Graeca verba absurda constructione seu soloecismo perturbat ac permiscet. inter vepres tamen spinasque illas flos quidam non ineruditi ingenii se explicat: legerat quippe sacros libros aliosque historiarum auctores, ita ut linguam Graecam antiquam calluisse, verum scribendi usu ac peritia destitutus fuisse mihi videatur. criticum propterea agere nolui, vel de verbis litem illi movere, qui grammatices deserto foro ad alienum peregrinumque se transtulit. satis mihi visum fuit sensum verborum adsequi, et qua potui bona fide ac diligentia in Latinum sermonem convertere, in gratiam illorum qui linguam Graecam aut penitus ignorant aut imperfecte didicerunt.

Byzantini imperii res ad interitum festinantes, et postremorum imperatorum Christianorum tempora describere aggressus, rerum usu peritum ac sapientia politica instructum se approbat, dum causas et principia exquirit et investigat eorum quae acciderunt Graecorumque rebus ultimam perniciem attulere. trium equidem novissimorum imperatorum auspicio res gestas enarrare ipsi propositum fuit, urbisque et imperii excidium scriptis mandare. quamobrem Turcorum, qui illud debellarunt, mentionem ubique facere non solum oportuit: sed ab annis pluribus iam elapsis narratio repetenda fuit, et Iohannis Cantacuzeni Iohannisque Palaeologi bella civilia discordiaeque domesticae in memoriam revocandae fuerunt, quae Turcis in Europam traiiciendi occasionem tum primum praebuere, cum inauspicato ac tristi consilio Turcos in Europam Graeci insanientes accersiverunt, sibique et aliis gentibus Christianis, cur perirent funditus, auctores extitere. Manuelis Palaeologi eiusque filiorum Iohannis ac Constantini res ad captam urbem deinceps persequitur. ad Turcorum statum quantum spectat, in Asia qualis fuerit sub Androni-

co seniore, paucis indicat, suspensoque pede Othmanidarum principum seriem ad Baiazitem primum percurrit, breviterque de Othmane Orchane et Morate primo disserit. Baiazitis, gesta tam adversus Turcorum regulos et Temyrem, quem vulgus Tamerlanem vocat, quam Christianos principes prolixius enarrat. Lanienam caedesque mutuas liberorum Baiazitis, Isae nimirum, Musulmani, Mosis, Mustaphae ac Mehemetis exponit. Cineitis, qui Ioniae imperium aliquando sibi adrogaverat, variam fortunam, fraudulentum versutumque ingenium, modo ad has modo ad illas propendens, eiusque tandem eversionem ac ruinam describit. Moratis denique secundi Mehemetisque itidem secundi cum contra Turcos et Christianos in Asia, tum in Europa contra Graecos, Hungaros, Venetos, Servios, Walachos, Genuenses Rhodiorumque equitum collegium praecipuas res gestas enarrat. omnia momenta adnotat, quibus Byzantinum imperium a Turcis subinde labefactatum Christianis tandem ereptum est. Othmanicorum principum, quibus occasio propagandi fines imperii vix unquam neglecta aut omissa est, artes, curas acres assiduumque laborem in debellandis nationibus indicat. neque etiam illa praetermisit, quae ad religionem tam nostram Christianam quam Musulmanicam pertinent. concilii Florentini ab Eugenio papa celebrati, cui Iohannes Palaeologus imperator, Iosephus patriarcha Cpolitanus et Graeci ceteri interfuerunt, historiam breviter contexuit. novam vero sectam, quae inter Turcos a quodam Bercligia Mustapha invecta est statimque deleta, intactam non reliquit. ad captam a Turcis Cpolim historiam solummodo perducere sibi proposuerat: verum spe ductus futurae aliquando eversionis potentiae Turcicae, gentemque Graecam in pristini splendoris statum reducendam fore ratus, post urbis captae annum narrationem produxit. hunc porro auctorem Laonico et Phranzi multum praestare propterea censeo, quod rerum principia et causas diligentius

investiget, narrationisque filum parcius interrumpat. Laonicus enim dum de rebus Turcorum confusam saepe narrationem instituit, ad describendas, imperite ut plurimum, Occidentalium regnorum politeias digreditur. Phranzes autem praeter rem et nullius momenti multa suis inseruit, nec accurate et diligenter, praeter Cpolitanam obsidionem, quam recte instituit et persequitur, res gestas narrat. cum Turcorum Annalibus et Historia a Leunclavio acerrimi iudicii viro editis noster admodum sentit; quo nomine magni faciendus mihi videtur. in illis quae ad Iohannem utrumque, Cantacuzenum et Palaeologum, pertinent, ab ipso Cantacuzeno non valde dissentit, quamvis temporum seriem interturbasse alicubi deprehendatur. nec silentio transmittendus est consensus, qui inter ipsum ac Leonardum Chiensem intercedit in Cpoleos obsidione ac expugnatione describenda. quae quidem diversorum scriptorum concordia historiae fidem conciliat, et quae vera quaeve falsa sint, discernendi copiam facit. in rebus porro Hungaricis imperitum se prodit, statumque regni illius a morte Sigismundi imperatoris ignorasse.

De auctoris huius historiae, quam sub manu habemus, nomine et genere paucissima dicenda occurrunt. et nisi avi sui paterni nomen capite 5 edidisset, anonymus liber proditurus erat. verum cum ab antiquis illis Ducis, qui Cpoli regnarunt, se ortum dicat et Michaelem Ducam avum suum appellet, Historiae titulum inscripturi, avi nomen proprium ac gentilicium repetitum praefiximus, ut auctoris proprium nomen nobis ignotum tali circumstantia determinaretur. Christianae pietatis tenacissimum et Catholicae ecclesiae communionis studiosissimum se ubique approbat. Graecis levitatem malamque fidem obiicit, qui ficte ac simulate cum Romana ecclesia concordiam inierant, nec alio animo pacem composuerant quam ut a principibus Occidentalibus, papa praecipue, auxilia contra Turcos consequerentur. institutum vitae

quale fuerit, ex ipso discere possumus, qui se politicis rebus ac negotiis tractandis occupatum fuisse tradit. apud Gateluzios Lesbi principes vitae partem transegit, fide ac gratia valuit; ab illisque ad Sultanum Mehemetem secundum post urbem captam legatus missus est. Rerum quarundam, quas narrat, spectator fuit; cumque principibus istis Lesbiis operam navaverit, in Asia res gestas, in qua ipsum natum fuisse verisimile est, vel in Lesbo, accuratius novisse potuit. atque de Duca eiusque scribendi ratione hactenus.

Quae vero in hoc edendo libro ipsi praestiterimus, deinceps exponenda sunt. unico codice bibliothecae Regiae usi sumus. operis finis in eo desideratur; nec scriptura eius castigata et emendata est, at pronunciationis hodiernae vitio, confusione nimirum ε tenuis cum αι diphthongo, Iotacismo etiam continuo corrupta, ita ut saepe vocalis una pro alia, diphthongus pro vocali, ac vice versa succedant. textus illius continuus est, non sectionibus aut capitibus distinctus, cui marginales notulae indices quibusdam locis appositae sunt. faciliorem lectionem ut redderemus, textum in capita dividere visum est; marginibus etiam notulas apponere indices eorum, quae in textu narrantur. cumque temporum, quibus res gestae sunt, epochae omnino necessariae sint, ut clara ac perspicua narratio evadat, illas cum ex historia Musulmanica, tum ex aliis Graecis ac Latinis excerptas apposuimus. annos etiam Hegirae, ubi necesse fuit, et ab orbe condito secundum Graecos, Christianae aerae annis adiectis adscripsimus. Historiam Byzantinam appellare placuit, quoniam Ducas res in illo imperio gestas Manuele Iohanne et Constantino imperantibus describit. notas libro subiecimus, ut consensum ac dissensum narrationis Ducae cum Laonico Phranze Leunclavio et aliis indicaremus, vel alia notatu digna adnotaremus. ne nimium crescerent inhibuimus, illasque, quantum penes nos fuit, contraximus. Ducae historiae Chronicum breve, ex bibliothe-

ca Regia descriptum, attexere ad rem visum est; quod Graecorum Turcorum ac Venetorum res gestas et casus aliquot insignes adnotet. Graecus aliquis Peloponesius, Cephalenius aut Zacynthius, dominii Veneti subditus illud conscripsit.

DUCAE,

MICHAELIS DUCAE NEPOTIS,

HISTORIA BYZANTINA.

DUCAE,
MICHAELIS DUCAE NEPOTIS
HISTORIA BYZANTINA.

INDEX CAPITUM.

Cpolim proficiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatus, in urbem amicorum ope intrat. 10. *Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quae animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit et veneratur, placatam sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. celebratio nuptiarum Iohannis Palaeologi et Cantacuzenae Helenae. coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Suleimane Orchanis filio a Matthaeo despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur.* 11. *Iohannes imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agitat de recuperandis imperio et urbe. stratagemate Catalusii Iohannes Palaeologus Cpolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur.* 12. *Iohannis imperatoris filiorum natu maior Andronicus et Cuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes coniurant, deque occupanda tyrannide consilia agitant; quibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significatque Iohanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam excaecet; cui Iohannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum adimit et in carcerem coniicit. Andronicus Genuensium ope liberatus imperium invadit, patrem et fratres carceri mancipat; carcere astu se liberant, et Iohannes in solium imperatorium restituitur. Manuel ei successor designatur. nuptiae Catalusii et Mariae Palaeologinae.* 13. *Baiazites tributa Iohanni imperat, et sibi militatum venire alterum ex eius filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Iohannes Cpolim munit, Baiazitis iussu extructa a se propugnacula diruit, tandemque obit. Manuel qui Baiaziti militabat inque eius aula versabatur, audita patris morte, clam Cpolim advenit. Baiazites id aegre ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat, Cpolim vexat et cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Baiazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis caeduntur et vincuntur.* 14. *Baiazites Cpolim sibi dedi petit, et Iohannem eiecto Manuele imperatorem constituit. Manuel saluti urbis ac plebis consulens Cpoli discedit, et in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur.* 15. *Iohannes precarium imperium obtinet a Baiazite, et cadin seu iudicem Musulmanum intra urbis moenia accipit. ad Baiazitem voluptatibus immersum veniunt a Temyre chane legati, qui contumeliose a Baiazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Cpolim a Iohanne repetit, sed Cpolitani deditionem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas immaniter saevit. Damascum et Halepum diripit et vastat.* 16. *Temyr versus Tanaim movet. Baiazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. cometa fulget. pugna initur a Temyrianis cum Baiazitis copiis: Baiazites deseritur a magna copiarum suarum parte. vincitur. captus ad Temyrem, qui zatrichio seu schachis ludebat, adducitur. Temyr Baiazitem consolatur et humane erga eum se gerit, arcte nihilo minus custodit. per totam minorem Asiam copiae Temyris se diffundunt. Mehemetes patrem astu, sed frustra, liberare aggreditur. Chociapherutzes eunuchorum princeps cum Baiazite domino suo captus iussu Temyris capite plectitur.* 17. *Temyr Asiae urbes aliquot adit et capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Baiazitis thesauros Prusae seu Burusae adservatos rapit. Smyrnam expugnat. ad eum Phocaearum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt donisque conciliant. Cariam lustrat, et deinceps in Phrygiam Salutariam iter flectit, ibique*

Baiazites moritur. Temyr in Persidem anno in expeditione exacto redit. 18. Manuel imperator Byzantium revertitur, et Iohannem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. cum Musulmano Baiazitis filio foedus amicitiamque init. rerum status in Asia post Temyris chanis discessum. Ese seu Isa, Baiazitis filius, bello a fratre Mehemete petitus Temyrte duce capitur et laqueo praefocatur. Cineites Smyrnaeus innotescit, Atinis filios ex Ionia pellit, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachiae ope Ephesum expugnant. Homur Atinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, et paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditio. Asiae reguli adversus Musulmanum coniurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur. 19. Moses a Mehemete fratre suo deficit et in Valachiam secedit. fratrem suum Musulmanum invadit et vincit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, in quodam oppido a iuvenibus occiditur; Moses oppidum et incolas comburit, in Serviam movet, deinde Cpolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosen evocat et concitat. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit, tandem Mosem vincit; sic inter fugiendum occiditur, eiusque cadaver Prusam sepeliendum defertur. 20. Manuel ad Mahometem apocrisarios mittit; alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Iohanni filio suo uxorem dat Russiae magni ducis filiam, quae peste moritur, filiorumque Baiazitis unus, isque baptizatus. secundae ac tertiae Iohannis nuptiae. Manuelis in Peloponnesum profectio. 21. Mahometes in Asiam traiicit. Cineitem in ordinem redigit, cuius insolentia maxima erat. magnus Rhodi magister castrum Smyrnae instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. magno magistro concessum aedificare castrum in Cariae et Lyciae finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Naxum aggrediuntur. praelio a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium praeficitur. novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhametes Susmani filium et deinde Hali Begum misit; qui re infeliciter gesta occubuerunt. tandem a Morate Mahometis filio et Baiazite bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam profitentes interfecti. 22. Rhodi magnus magister castrum Petronium in Cariae finibus aedificat. Mahometes in Asiam traiicit, Caramanum invadit et in ordinem cogit. Mustapha Baiazitis filius innotuit, eique se adiungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos, qui Thessalonicam confugerant, a Demetrio Leontario repetit, qui rem ad imperatorem reiicit. Manuel traditurum se eos Mahometi negat. Mustaphas et Cineites a Leontario Cpolim mittuntur, inde in Lemnum uterque custodiendus relegatur. Mahometes Walachis bellum infert. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus factus moritur. rationes ob quas Mahometes filium suum Amasiae praefecerat. Baiazitis bassae erga Mahometem fidelis servi officia. Mahometis ad Baiazitem bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies 40 occultata sit usque ad Moratis adventum. 23. Morates Prusam venit. Mahometis mors in vulgus a bassis editur. Prusam abeunt veziri, defuncti Sultani cadaver secum deferentes. legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres eius impuberes ex testamento Mahometis sibi tradi frustra poscit, et ideo Mustapham et Cineitem in

Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum infert, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Belogradum frustra oppugnat. 31. *Ad synodum celebrandam proficiscitur in Italiam imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. quid Florentiae actum sit, et quid post Graecorum in patriam reditum acciderit, narratur.* 32. *Serviae despota ab Hungaris auxilia implorat, duceque Iohanne Hunniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione perculsus pacem cum despota et Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Aladines Moratis primogenitus diem obit. imperio successor destinatur Mehemetes, et imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt. Morates cum copiis in Europam traiicit, filio se coniungit; ad Varnam Ladislaus Hungariae rex interficitur, magnaque strage Christiani caeduntur. ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile bassa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponnesum invadit.* 33. *Iohannes imperator moritur, et Cpolim despota Constantinus venit, Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, morbus et insomnium ante mortem oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Serviae despotae filiam novercamque suam Mehemetes petenti remittit. per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. principum et urbium legationes ad Mehemetem.* 34. *Mehemetes indutias cum Ianco, id est Iohanne Hunniade, triennales componit; Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Halil bassa Graecos increpat, et Mehemetes legatorum verbis offensus pacem cum Caramano componit. Graecos variis modis vexare incipit Mehemetes, et ad Bospori angustias castrum aedificat. novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete expostulant, qui superbe respondet et minatur. arx ad Bospori fauces aedificata, ager Cpolitanus vastatus. Byzantinis bellum indicit Mehemetes.* 35. *Mehemetes de occupanda Cpoli consilia agitat. bombardarum fusor Mehemeti tormentum aeneum praegrande fundit. navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cuius navarchus et vectores capti Mehemetis iussu crudeliter interfecti. bombardae vim Adrianopoli probant. Mehemetes Halilem bassam noctu ad se vocat, et cum eo de Cpoli subiuganda consilia tractat. Halil magno se periculo ereptum putans laetus a Mehemete discedit.* 36. *Constantinus imp. auxilia petit a papa, unionisque ecclesiarum opus absolvit. Isidorus cardinalis a papa Cpolim mittitur. Graeci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eam amplectentibus, maxima parte eam Gennadio auctore abhorrente. liturgia in S. Sophiae templo celebratur ab Henoticis, cui cardinalis Isidorus interfuit. Graecorum sublesta fides. Constantinus cibaria in urbem comportari curat.* 37. *Mehemetes tormentum illud aeneum seu bombardam prope Cpolim vehi curat. Turci urbes ad pontum Euxinum sitas occupant, et praeter Selymbriam oppida Propontidi adiacentia. Graeci intra muros Cpoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordiae faces subdit. Ducas male sanam mentem Graecis ex-*

probrat et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit, obsidione urbem cingit, et Graeci ab unione ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt. 38. *Constantinus et Galatini urbi tuendae attendunt, atque etiam Veneti. Iohannes Iustinianus Cpolim cum militibus appulit, et ab imperatore honore maximo afficitur. obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen favent et opem ferunt. Mehemetis classis prope Cpolim accedit. naves quinque cibariis onustae Cpoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, et hac de causa Mehemetes contostaulum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra e Bosporo in sinum Ceratinum navigia et biremes transfert. terra Cpolis oppugnat Mehemetes, et tormentis muros quassat. medicamen tormentis ne disrumpantur adhibitum. Johannis Hunniadae legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis falsa opinione ductus dedit. muri urbis ad S. Romani portam diruti. obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percellitur, et ut Mehemetem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vectigal offert, quod respuit Mehemetes. Iustinianus infelici successu Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat.* 39. *Mehemetes Constantinum ad deditionem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Iustinianus dirutam muri partem munit. Maii 27 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et postridie usque ad horam diei nonam. Die 28 Maii post occasum solis acrius pugnatum. Mehemetes suos hortatur. Iustinianus glande plumbea in manu laesus pugnam omisit; obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant; et rebus desperatis Graeci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficitur. Turci obvios passim caedunt, templa, monasteria et domos diripiunt. Graeci in S. Sophiae templum confugiunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos abducunt. templum pollutum ac direptum. magnus dux capitur, et Mehemetis iussu domi custoditur. Iustinianus suos a pugna revocat. naves aliquot et Galatinorum non pauci aufugiunt. caeteri per Zaganum a fuga revocantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Graeci omnes et qui in urbe capta vivi superfuerunt, in naves aut castra Turcorum translati.* 40. *Mehemetes urbem ingreditur, et in S. Sophiae templum venit, precesque suas ibi recitare Imamem iubet. magnum ducem ad se vocatum alloquitur. Constantini caput agnitum columnae in Augustio affigitur. alia de magno duce et Orchane narratio. Mehemetes magnum ducem consolatur, et illustrium nomina describit. magni ducis uxorem invisit et blande alloquitur. ad convivium natu minorem filiorum magni ducis venire iubet Mehemetes: cum mittere filium magnus dux recusaret, Mehemetes ipsum interfici iussit. magnus dux filios suos, ut mortem aequo ac forti animo subeant, hortatur, et ipse demum capite plectitur. proceres omnes a Mehemete redempti et interfecti.* 41. *Ducae super urbe capta deletoque Christianorum in Oriente imperio monodia.* 42. *Praedam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, et partem murorum diruit. S. Sophiam in meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. magni ducis uxor obiit. principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Serviis tributa imperat, et Georgium despotam Servia decedere iubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnata Adrianopolim praedae dives*

Ἀριθμοὶ ἐτῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως τῆς ἡμετέρας γενεᾶς.

Ed. Par. 1 1. Ἀπὸ Ἀδὰμ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως Νῶε, ἐφ' ὃν ὁ
Ven. 1 κατακλυσμὸς γέγονε, γενεαὶ δέκα γεγόνασι, πρώτη, ἡ καὶ παρὰ
θεοῦ, τοῦ Ἀδάμ, μετὰ δὲ σλ' ἔτη δευτέρα ἡ τοῦ Σὴθ παρὰ
τοῦ Ἀδάμ, μετὰ δὲ τὸν Σὴθ σε' ἔτη τρίτη ἡ τοῦ Ἐνὼς ἐκ
τοῦ Σὴθ, μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼς ρϟζ' ἔτη τετάρτη ἡ τοῦ Καϊ-
B νὰν ἐκ τοῦ Ἐνώς, μετὰ δὲ τὸν Καϊνὰν ρο' ἔτη πέμπτη ἡ τοῦ
Μαλελεὴλ ἐκ τοῦ Καϊνάν, μετὰ δὲ τὸν Μαλελεὴλ ρξε' ἔτη ἕκτη
ἡ τοῦ Ἰάρεδ ἐκ τοῦ Μαλελεήλ, μετὰ δὲ τὸν Ἰάρεδ ρξβ'
ἔτη ἑβδόμη ἡ τοῦ Ἐνὼχ ἐκ τοῦ Ἰάρεδ, μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼχ
ρξε' ἔτη ὀγδόη ἡ τοῦ Μαθουσάλα ἐκ τοῦ Ἐνώχ, μετὰ δὲ
P. 2 τὸν Μαθουσάλα ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα ἑπτὰ ἔτη ἐννάτη ἡ τοῦ
Λάμεχ ἐκ τοῦ Μαθουσάλα, μετὰ δὲ Λάμεχ ἑκατὸν καὶ ὀγδοή-
κοντα ὀκτὼ ἔτη δεκάτη ἡ τοῦ Νῶε. Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν ἑξακοσίων,
καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς, ὥστε
ἀριθμεῖσθαι ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βσμβ'.
ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως Ἀβραὰμ γενεαὶ δέκα,
ἔτη χίλια ἑκατὸν εἴκοσι ἕν. Ἀβραὰμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδομήκον-
τα πέντε, ὅτε μετῴκησε εἰς γῆν Χαναὰν ἐκ τῆς Μεσοποτα-
B μίας, κἀκεῖ διατρίψας ἔτη εἴκοσι πέντε ἔτεκε τὸν Ἰσαάκ. ἔτεκε
δὲ Ἰσαὰκ παῖδας δύο, Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ. γενόμενος δὲ Ἰα-
κὼβ χρόνων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον

Numeri annorum a primo homine ad aetatem nostram.

1. Ab Adamo primo homine usque ad Noachum, cuius aevo diluvium accidit, decem exactae sunt generationes. prima cum Adam a deo creatus est. post annos 230 secunda, cum Sethus nascitur Adamo. post Sethum annis 205 tertia; tunc Enos Setho natus est. post Enos annis 197 quarta, quando Cainanus nascitur Enos. post Cainanum annis 170 quinta: nascitur Maleleel filius Cainani. post Maleleelem annis 165 sexta: Iaredus nascitur Maleleelo. post Iaredum annis 162 septima: Enochus nascitur Iaredo. post Enochum annis 165 octava: Mathusala nascitur Enocho. post Mathusalam annis 167 nona: Lamechus nascitur Mathusalae. post Lamechum annis 188 decima, tuncque natus est Noe. Noachus autem natus erat annos 600, cum aquarum diluvium terram obruit. ab Adamo itaque ad diluvium anni numerantur 2242. a diluvio pariter ad Abrahamum generationes decem transierunt, et anni 1121. Abraham porro annum 75 exegerat, cum Mesopotamia relicta discessit in Chananaeorum regionem, ibique annos 25 commoratus genuit Isaac. duos vero filios genuit Isaac, Esau et Iacobum. in Aegyptum deinde profectus est Iacobus, cum annos 130 exe-

ἅμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ, τὸν V. 2.
ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα πέντε. παρῴκησε δὲ Ἀβραὰμ σὺν τῷ
σπέρματι εἰς γῆν Χαναὰν ἔτη τετρακόσια τριάκοντα τρία,
καὶ πληθυνθὲν εἰς δωδεκάφυλον ἐλογίσθη, καὶ πλῆθος εἰς
ἑξακισχιλίας χιλιάδας ἐψηφίσθη ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ
Ἰακώβ, ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα, Ῥουβίμ, Συμεών, Λευί, Ἰούδας,
Ἰσάχαρ, Ζαβουλών, Νεφθαλίμ, Γάδ, Ἀσήρ, Δάν, Ἰω-
σὴφ καὶ Βενιαμίν. καὶ τοῦ μὲν Λευὶ ἀπόγονοι Μωϋσῆς καὶ C
Ἀαρών, καὶ ὁ μὲν τὸ ἱερατεύειν ἤρξατο, ὁ δὲ Μωϋσῆς πρὸς
τὸ ἄρχειν μεθίστατο· ὃς ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς
αὐτοῦ πατεῖ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ
Αἰγύπτου. οὗτος ὁ Μωϋσῆς ἤκμασεν ἐν τοῖς καιροῖς Ἰνά-
χου πρώτου βασιλεύσαντος· οὕτως ἀρχαιότεροι Ἑλλήνων
Ἰουδαῖοι. διατρίψαντες δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα,
καὶ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἀρχόμενοι ἔτη εἴκοσι πέντε, καὶ
ὑπὸ τῶν κριτῶν ἔτη τετρακόσια πεντήκοντα τέσσαρα μέχρι
τῆς βασιλείας Σαοὺλ πρώτου παρ' αὐτοῖς καταστάντος βασι-
λέως, ἐφ' ᾧ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέ- D
γας τίκτεται Δαβίδ, ὥστε συναθροίζεσθαι ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως
Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη χίλια καὶ εἴκοσι τέσσαρα.
καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δε-
κατέσσαρες, ἔτη ἑξακόσια ἐννέα, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας
Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη πεν-

gisset, illucque cum 12 suis filiis nepotibusque venit, qui 75 erant. incoluit Abrahamus cum posteris suis terram Chanaan per spatium annorum 433. illiusque posteri numero aucti in duodecim tribus digesti et distributi sunt; et multitudo posterorum duodecim filiorum Iacobi ad sex milliones numerata est. horum autem sunt nomina Ruben, Simeon, Levi, Iuda, Issachar, Zabulon, Nephthalim, Gad, Aser, Dan, Ioseph et Beniamin. Moses et Aaron genus a Levi ducunt: hic quidem sacerdotio primus functus est, Moses vero rei publicae administrationem capessivit, atque anno aetatis suae octuagesimo Erythraeum mare transivit eduxitque populum Aegypto. hic Moses floruit temporibus Inachi, qui primus regnavit [apud Graecos]; quare Iudaei sunt Graecis antiquiores. Transactis deinde per deserta annis 40, Iosuae Nave filio annis 25 paruerunt; resque Israelitarum publica per viros ab ipsis Iudices appellatos administrata est annis 454, usque ad Saulis unctionem, qui primus apud eam gentem rex constitutus est, cuius imperii anno primo magnus nascitur David: adeo ut ab Abrahamo ad Davidem quatuordecim generationes colligantur, et anni 1024. atque a Davide ad transportatos Babylonem Iudaeos totidem generationes 14 et anni 609. a transportatione usque ad Christi nativitatem 14 pariter numerantur generationes, anni etiam 504. si-

τακόσια τέσσαρα. ὁμοῦ κατὰ τὰς τῶν χρόνων ἀκολουθίας συμψηφίσαντες εὕρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἕως τοῦ Χριστοῦ ἔτη πεντακισχίλια πεντακόσια. ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρ-
P. 3 κου οἰκονομίας ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη τιή. ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἔτη σί. ἐν τῷ [χρόνῳ] αὐτοῦ ᾠκοδομήθη τὸ μέγα τέμενος τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ θεοῦ ἁγίας σοφίας παρ' αὐτοῦ σκευασθέν. ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτη σξ. ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Εἰρήνης ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτη σϞέ.
B ἐβασίλευσε δὲ Ἀλέξιος ἔτη λζ' καὶ μῆνας δ' καὶ ἥμι, Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κδ' μῆνας η', Μανουὴλ ὁ υἱὸς Ἰωάννου ἔτη λζ' μῆνας θ', Ἀλέξιος ὁ υἱὸς Μανουὴλ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ φονεὺς Ἀλεξίου ἔτη γ', ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν ἔτη ρά μῆνας θ'. μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ' μῆνας η', Ἀλέξιος δὲ ὁ Ἄγγελος ἀδελφὸς Ἰσαακίου ἔτη θ', Δούκας ὁ Μούρτζουφλος
C μῆνας β'. ὥστε εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλεί-
A. C. 1204 ας Δούκα, ἐν ᾗ καὶ ἑάλω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων, ἔτη ςψιβ', Ἀπριλίῳ ιβ', ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἕκτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν.

1. ὁμοῦ Bullialdus: μου P. 6. χρόνῳ deest P.

mul vero temporum seriem et intervalla ad calculum revocantes, colligimus a primo homine Adamo ad Christum annos 5500. ab incarnatione vero usque ad Constantinum Magnum anni numerantur 318. ab imperio deinde Constantini Magni ad Iustinianum imperatorem anni 210, quo imperante sumptuque praebente magnum templum exstructum est nominique sanctae dei Sophiae [id est Sapientiae] dicatum. ab imperio Iustiniani ad Constantini et Irenes matris eius imperium anni elapsi sunt 260; ab Irene ad Alexium Comnenum anni effluxerunt 295. imperium tenuit Alexius annos 37 menses 4 cum semisse, Iohannes filius eius annos 24 menses 8, Manuel filius Iohannis annos 37 menses 9. Alexius Manuelis filius et Andronicus, qui Alexium occidit, imperarunt annos 3. ita ut omnes anni dynastiae Comnenorum colligantur 101 cum mensibus 9. post Andronicum vero Isaacius Angelus obtinuit imperium per annos 9, menses 8. Alexius Angelus Isaacii frater imperavit annis novem. Ducas qui Murtzuphlus dictus est mensibus duobus fasces imperii tenuit. Adeo ut a creatione mundi ad Ducae imperium, quo regnante a Latinis Cpolis occupata est Aprilis die 12, feria 2 sextae septimanae ieiuniorum [i. e. ieiunii quadragesimalis], anni colligantur supra sexies mille septingenti et duodeni.

2. Μετὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν ἐβασίλευσε Θεόδω- D ρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ ἔτη ιη', Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτ- V. 3 ζης καὶ γαμβρὸς Θεοδώρου τοῦ Λασκάρη ἐπὶ θυγατρὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ τῇ ἐν Σιπύλῳ ἔτη λγ', Θεόδωρος Λάσκαρις ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ', Ἰωάννης Λάσκαρις ὁ καὶ πρὸ τοῦ στεφθῆναι τυφλωθεὶς παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ ἐξωσθεὶς τῆς βασιλείας ἐν τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει. ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι ἐκ τῆς πόλεως, καὶ εἰσῆλθε βασιλεύων ἐκ τῆς ἀνατολῆς Μι- A.C. 1260 χαὴλ ὁ Παλαιολόγος. μέχρι τῆς βασιλείας τούτου ἡ μικρὰ Ἀσία, Παφλαγονία, Μυσία ἡ καὶ Βιθυνία, Φρυγία μεγάλη, Φρυγία Καππατιανή, Καρία καὶ μέρος Κιλικίας ὑπὸ Ῥωμαίους τελῶν ἦν· οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐγκάτοικοι Λυκαονίας ὄντες τὰ ἐπέκεινα ἦρχον, ἤτοι Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν, P. 4 Γαλατίαν, Παμφυλίαν, Ἀρμενίαν, Ἑλενόποντον, Πισιδίαν, Λυκίαν, Κοίλην Συρίαν καὶ ἕτερα. ἐβασίλευσε δὲ καὶ Μιχαὴλ ἔτη κδ'. μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος ἔτη μγ'. ἐν τῷ .. ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἑάλω μητρόπολις τῆς Ἀσίας Ἔφεσος καὶ ἡ ἐπαρχία Καρίας παρὰ τοῦ Μανταχία, καὶ ἡ Λυδία παρὰ τοῦ Ἀτὴν ἄχρι Σμύρνης, καὶ ἡ Μαγνησία μέχρι Περγάμου καὶ πάσης Μαγεδῶν ἐπαρχίας παρὰ τοῦ Σαρχάν, Φρυγία πᾶσα παρὰ τοῦ Καρμιάν, ἑτέρα Φρυγία μεγάλη ἀρχομένη ἀπὸ Ἀσσοῦ

2. Post occupatam vero a Latinis urbem Theodorus Lascaris Nicaeae annis 12 imperavit. Iohannes Ducas, qui et Batatza, generque Theodori Lascaris, imperii sedem habuit Magnesiae ad Sipylum annis 33. Theodorus Lascaris eius filius annis 4. Iohannes Lascaris, qui priusquam coronam imperatoriam suscepisset, a Michaele Palaeologo excaecatur, et anno tertio quam imperare coeperat regno pellitur. Latini quoque urbe excedere coguntur, eamque ingressus est Michael Palaeologus, ab orientis partibus adsumpto imperatorio nomine profectus. ad hunc usque imperatorem Romano imperio subditae fuerunt tributumque solverunt hae provinciae, Asia minor, Paphlagonia, Mysia, quae et Bithynia, Phrygia magna, Phrygia Capatiana [aliis Pacatiana], Caria, atque etiam pars Ciliciae. Turci vero, qui Lycaoniam iam occuparant, provinciis quoque ulterioribus remotioribusque imperabant, Lycaoniae scilicet, Cappadociae, Galatiae, Pamphyliae, Armeniae, Helenoponto, Pisidiae, Lyciae, Syriae cavae et aliis. imperium tenuit Michael annos 24. Michaelem secutus est filius eius Andronicus Palaeologus qui regnavit annis 43. huius imperii anno . . Asiae Metropolis Ephesus et Caria provincia in potestatem Mantachiae devenerunt. Lydiamque Smyrnam usque subegit Atin. Magnesiam Pergamum usque, et totam Magedorum provinciam suae ditionis fecit Sarchan. Phrygiam universam occupavit Carmian. altera Phrygia magna, quae ab urbe Asso ad Hellespontum

B πόλεως ἄχρι καὶ Ἑλλησπόντου παρὰ τοῦ Καρασῆ, Βιθυνία
πᾶσα καὶ μέρος τῶν Παφλαγόνων παρὰ τοῦ Ὀθμάν, οἳ ἦσαν
ἀρχηγοὶ Τούρκων. μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσεν Μι-
χαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη . . . μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ἐβασίλευ-
σεν Ἀνδρόνικος ὁ ἐπονομαζόμενος γέρων ἔτη ιγ'. μετὰ δὲ
τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ὁ υἱὸς αὐτοῦ νέος
ὢν καὶ παιδαγωγούμενος παρὰ κυρίου Ἰωάννου τοῦ Καντα-
A. C. 1357 κουζηνοῦ. ἐν τῷ . . αὐτοῦ ἔτει ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι περᾶν
Heg. 758 τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκ μὲν τῆς Ἀσίας Ὁμοῦρ ἔγγονος Ἀτήν,
Io. Palaeologi 16 ἀρχηγὸς Τούρκων δεσπόζων Σμύρναν, Ἔφεσον καὶ τὰ πέριξ,
ἐκ δὲ Προύσης Ὀρχὰν ἔκγονος τοῦ ῥηθέντος Ὀθμάν. πε-
C ρῶντες γοῦν ληστρικῷ τρόπῳ ἐπόρθουν Χερρόνησον πᾶσαν
καὶ παράλιον Θρᾴκης, μὴ ἔχοντες τὸν ἀνθιστάμενον ἢ ἀνταί-
ροντα, ἀφόβως ἄχρι Διδυμοτοίχου, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύ-
ουσαν ἄχρι Σηλυμβρίας κατέτρεχον ὡς τὴν πᾶσαν Θρᾴκην
ὑπὸ χεῖρα ποιήσοντες. ἐν τῇ βασιλείᾳ γοῦν τοῦ ῥηθέντος
Ἰωάννου, ἔτι μείρακος ὄντος, ἑάλω Χίος νῆσος παρὰ τῶν
Γενουιτῶν, καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδαι νῆσοι ἐκ τῶν Ναυάρας
ἀφικομένων Φράγκων, καὶ Πελοπόννησος πᾶσα πλὴν Λακε-
δαιμόνων καὶ Μονεμβασίας καὶ αἱ κατ' Ἰωνίαν Φώκαιαι πα-
ρὰ τῶν Γενουιτῶν.

P. 5 3. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει καὶ ὁ προρρηθεὶς
V. 4 Ὀρχὰν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, καταλείπων τὴν ἡγεμονίαν

extenditur, a Carase occupata est. Bithynia tota et Paphlagoniae pars Othmano cesserunt, atque hi omnes Turcorum principes ac duces erant. post Andronicum Michael filius eius imperii fasces obtinuit annis. . . Michaeli successit Andronicus senior dictus, annisque 13 imperio praefuit. Andronicum sequitur filius eius Iohannes Palaeologus, qui cum iuvenis esset, sub tutela domini Iohannis Cantacuzeni regebatur. anno imperii huius . . . Turci Hellespontum primo transfretarunt. ex Asia quidem Homur filius Atinis Turcorum dux movit, qui Smyrnam, Ephesum et loca vicina tenebat. Orchanes vero filius memorati Othmani Prusa profectus est. superato itaque freto, praedonum more totam Chersonesum populati sunt. Thraciaeque loca maritima secure, nulloque qui incurrentes reprimeret obvio facto, usque Didymotoechum, etiamque versus imperii sedem Cpolim Selymbriam usque incursionibus infestarunt, tanquam Thraciam universam subacturi. imperante quoque Iohanne praedicto eoque adhuc iuvene, Chium insulam Genuenses occuparunt, caeterasque cycladas insulas Franci ex Navarra profecti. universa insuper Peloponnesus, praeter Lacedaemonem et Monembasiam, et quae in Ionia sitae sunt Phocaeae ab iisdem Genuensibus suae ditioni adiectae sunt.

3. Eodem anno labente nobis supra memoratus Orchanes Tur-

αὐτοῦ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ, ὃς ἐγκρατέστερος τῶν Θρακικῶν πόλεων γενόμενος πολιορκήσας τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε A. C. 1362 καὶ Θετταλίαν πᾶσαν πλὴν Θεσσαλονίκης. Heg. 763 ὡς οὖν σχεδὸν πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων γῆν ὑπὸ χεῖρα κατέχων καὶ ἐς Τριβαλλοὺς ἀφίκετο, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν πολίχνια καὶ κώμας ἀφανίσας καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλώτους ποιῶν ἐς τὴν περαίαν διὰ τοῦ ἐν Χερρονήσῳ πορθμοῦ ἀπέπεμπε. ὁρῶν οὖν ταῦτα ὁ τότε τὴν Σερβίαν κραλεύων Λάζαρος, υἱὸς B Στεφάνου τοῦ κράλη Σερβίας, συναγηοχὼς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ δύναμιν συμπλέκεται τῷ τυράννῳ, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τῶν δυνάμεων πίπτουσι πλεῖστοι. εἶτα γίνεταί τι καινὸν καὶ ὑπὲρ λόγον τεχνούργημα. ἀνήρ τις τῶν ἐνδόξων Σέρβος νέος, ἀνδρεῖος καὶ τολμηρὸς ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν τότε, καθὼς ἀπεδείχθη, ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χριστιανῶν εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων ὡς αὐτόμολος πίπτει. καὶ δῆτα ἁρπάσαντες οἱ Τοῦρκοι τοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸν ἡγε- C μόνα ὀνομαστὶ καλῶν, καὶ „βούλομαι τοῦτον ἰδεῖν καὶ λόγους τινὰς ὑποψιθυρίσαι ὡς ἐγκρατὴς γενέσθαι τουτουῒ τοῦ πολέμου· ἕνεκα γὰρ τούτου αὐτόμολος ἐλήλυθα“ εἰπών, τὸν ἡγεμόνα δεικνύουσι. ὁ Μουρὰτ δὲ διὰ τῆς χειρὸς δειγματίσας τοῦτον ὡς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ὁ νέος ὁρμήσας καὶ πλησίον ἐλθὼν ξιφιδίῳ κατὰ καρδίας καιρίαν δίδωσι τὴν πληγήν, καὶ αὐτὸς παρὰ τῶν πελεκυφόρων καὶ ὑπασπιστῶν τοῦ Μου-

corum princeps obiit, relicto filio Morate ditionum atque principatus herede, qui Thraciae urbibus potitus imperii limites producit, obsessamque Adrianopolim occupat, atque universam excepta Thessalonica Thessaliam. velut ergo Romanorum provinciis omnibus perdomitis et subactis, in Triballos movit, et quam plurima ipsorum oppida pagosque funditus delevit, incolasque captivos in obiectam Europae Asiam per fretum Chersonesi abductos traiecit. quibus cum attendisset Serviae cralea [id est rex] Lazarus Stephani cralae f., conscripto ex omnibus ditionibus suis exercitu, cum tyranno acie decertat, eoque proelio utriusque exercitus plurimi ceciderunt. admissum deinde novum quoddam, praeterque id quod dici aut cogitari potest callide susceptum facinus. vir quidam Servius e primaria nobilitate, iuvenis fortis et audax, si quis alius tunc fuit, talisque exitu approbatus, a Christianorum acie in medios Turcorum ordines velut transfuga procurrit, statimque a Turcis comprehenditur. ipse vero Turcorum principem nomine compellans dicebat cupere se eum videre, et verba quaedam in aurem ipsi facere, ut hoc bello superior evaderet: „huius enim causa“ inquit „transfuga huc transivi.“ ducem itaque suum illi ostendunt, Moratesque manu significat ut ad se accederet. cum ergo prope accessisset iuvenis, sica letale vulnus praecordiis tyranni

D ρὰτ μεληδὸν κατατέμνεται. τότε οἱ Τοῦρκοι τὸ παρ' ἐλπίδα
καινὸν θεασάμενοι, καὶ οἷον κακὸν αὔθωρον ἐπ' ὄψιν ἐπιπε-
σὸν μὴ ἐνεγκάμενοι, βουλὴν εὐσύνοπτον βουλεύονται μάλα
καὶ σοφιστικήν. ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως σκηνὴν πεπηγότες
εἴσω τὸν ἡμιθανῆ Μουρὰτ τεθείκασι· αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα
τοὺς πολλοὺς κινδύνους ἀπώσαντες, εἴσω τῶν παρατάξεων ὡς
κύνες λυττῶντες ἐχώρησαν. οἱ δὲ Σέρβοι ἀγνοοῦντες τὴν εἰς
P. 6 αὐτοὺς γενηθεῖσαν παρὰ τοῦ καλοῦ νέου ἐκείνου εὐστοχίαν
καὶ τὴν εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ ἡγεμόνος ζημίαν, ἀλλὰ μᾶλ-
λον ἀπεγνωκότες ὡς ὁ καλὸς ἐκεῖνος στρατηγὸς ἄτερ κέρδους
τοῦ προσδοκουμένου ἀπώλετο, δειλοκαρδίως κἀκεῖνοι πρὸς τοὺς
Τούρκους ἀντεῖχον, ἕως οὗ τέλος ὁ πόλεμος εἴληφε. συλ-
λαμβάνεται οὖν ὁ Λάζαρος καὶ σὺν αὐτῷ τῶν μεγιστάνων οἱ
πλεῖστοι, οὓς ἀπαγαγόντες ἐν τῇ σκηνῇ ᾗ ἔκειτο ὁ Μουρὰτ
ἤδη τὰ λοίσθια πνέων, σὺν τῷ Λαζάρῳ πάντας τοὺς ὑπ'
αὐτὸν ἄρδην κατέσφαξαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ Μουρὰτ ἅμ-
A. C. 1389 φω τέλος ἐδέξαντο· τὸ δεξιὸν κέρας μήπω τῶν πραττομένων
Heg. 791 αἰσθόμενόν τι, ἀλλ' οὔτε τὸ ἀριστερόν, ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ
B ταῦτα ἐπράχθησαν. ἦν δὲ ὁ ἔξαρχος τοῦ δεξιοῦ κέρατος
Σαβούτζιος ὁ πρῶτος τῶν υἱῶν Μουράτ, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ
V. 5 ὁ δεύτερος ὁ καὶ Παγιαζήτ, δεινὸς καὶ δραστήριος ὡς οὐ-
δεὶς τῶν ἄλλων, ὃν καὶ μετακαλέσαντες οἱ τῆς βουλῆς ἐξο-
χώτατοι τοῦ Μουράτ, οὓς καὶ βεζήριδας κατὰ τὴν αὐτῶν

infligit, ipseque ab hastatis Moratis satellitibus custodibusque membratim concisus est. tunc Turci novum casum praeter spem contuiti, tamque acerbae cladis, cuius ipsi spectatores fuerant, impatientes, consilium prudens atque callidum ineunt. in media acie tentorio erecto intus semimortuum Moratem deponunt, ac veluti nullum subissent periculum, multis interim devitatis, intra ordines ut canes rabidi se receperunt. Servii vero, quae a forti ac generoso iuvene illo tam solerter et feliciter proque salute sua gesta erant, non solum non cognoverunt, quamque Turci cladem amisso duce acceperant; sed animo insuper fracti ac despondentes, ut eximius ille belli dux sperato fructu delusus periit, ita et ipsi ignave ac timide Turcis restiterunt, tantisper dum talem exitum praelium haberet. comprehenditur Lazarus et cum eo procerum atque belli ducum quam plurimi, qui in tentorium, in quo Morates iacebat animam iam agens, adducti trucidantur, idem mortis genus ac Morates experti. horum vero quae gerebantur nondum quicquam senserant, qui in laevo dextroque aciei cornu stabant: in postrema quippe acie pugnatum erat. dextrum ducebat cornu Sabucius maior natu filiorum Moratis: laevo praeerat alter eorum Baiazites vir acer et prae caeteris promptus, quem accersiverunt, qui vezirides eorum lingua vocantur, praecipui

γλῶτταν καλοῦσιν, ἀνακαλύπτουσι τὰ γινόμενα καὶ τὸ πτῶμα τὸ πατρικὸν ἐμφανίζουσι. ὁ δὲ, οὐδὲ σχῆμα οἰμωγῆς ἢ κλαυθμοῦ ἐν ταῖς παρειαῖς ἀναφανὲν, μετακαλεῖται Σαβούτζιον τὸν ἀδελφὸν ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ πατρός, ἵνα σκέψονταί C
τι βαθύτερον. ἀγνοοῦντος δὲ Σαβουτζίου τὸ δρᾶμα, ἑκὼν ἔρχεται ὡς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἄκων συλλαμβάνεται παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται. καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων ὁ Παγιαζὴτ ἀναδείκνυται, ἀνὴρ δεινὸς καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα γρήγορος, χριστιανομάχος ὡς οὐδεὶς τῶν κατ' αὐτὸν, ἐν τῇ τῶν Ἀράβων θρησκείᾳ μαθητὴς τοῦ Μωαμὲδ θερμότατος, φυλάττων τὰς ἀθέσμους αὐτοῦ D
ἐντολὰς ἄχρι καὶ τῆς ὑστάτης στιγμῆς, ἄγρυπνος καὶ διανυκτερεύων ἔν τε βουλαῖς καὶ μηχανουργίαις κατὰ τῶν Χριστοῦ λογικῶν προβάτων.

4. Οὗτος τὴν ἡγεμονίαν ἀναδυσάμενος πρῶτον μὲν Σέρβους μετὰ τὴν πτῶσιν Λαζάρου καὶ τοῦ Μουρὰτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὑποτελεῖς καὶ ὑποφόρους πεποίηκεν, ὁμήρους τε καὶ συνθήκας λαβὼν, ὡς ὁ τοῦ Λαζάρου ἐκείνου υἱὸς Στέφανος, ὃν καὶ κράλην ἡ Σερβία μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην κεχειροτόνηκεν, εἴη σὺν τῇ στρατείᾳ αὐτοῦ ὅποι διάγει ὁ Παγιαζὴτ, κἀκεῖνος συνεκστρατεύεσθαι, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαρίαν τὴν τοῦ Λαζάρου θυγατέραν εἰς γάμον ἐκδώσειν αὐτῷ παρθένον οὖσαν καὶ τρυφεράν, καὶ ἀργύρου τάλαντα ἱκανὰ ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας. καὶ οὕτω μὲν P. 7

Moratis consiliarii, eique exponunt quae acciderant casumque patris. lacrimis itaque compressis omnique luctus specie, Sabucium fratrem tanquam iussu patris cum eo de rebus gravioribus acturus ad se vocat. Sabucius veluti patri obtemperans sponte accedit, fraudis ac doli ignarus, invitusque a fratre comprehenditur et excaecatur. Turcorum deinde princeps renuntiatur Baiazites, vir acris ingenii inque rebus bellicis sedulus atque impiger, prae caeteris sui aevi hominibus Christianorum hostis, superstitionis Arabum observator studiosissimus; et Mohamedis impiis praeceptis adhaerens ea accuratissime observabat. noctes insomnes ducebat consilia struens dolosque nectens adversus Christi rationabiles oves.

4. Hic adepto principatu, post Moratis et Lazari caedem a nobis expositam, Servios primum tributa pendere coegit, obsidibusque acceptis has condiciones tulit, Lazari illius filius Stephanus post cladem Serviis illatam crales ab eis constitutus, quocunque cum exercitu moveret Baiazites, sub eius signis militaret; Maria Lazari filia virgo tenera adhuc et florens, Stephani soror Baiaziti nuberet; plurimaque argenti talenta ex Serviae fodinis metallicis ei solverentur. his legibus data atque obstricta Turcis Serviorum fide, collecto uni-

Σέρβοι τοῖς Τούρκοις ὑπόσπονδοι γεγονότες, ὁ Παγιαζὴτ πᾶσαν τὴν ἱππικὴν τῶν Θρᾳκικῶν καὶ Θετταλικῶν δυνάμεων συναγηοχὼς ἐπὶ τὴν περαίαν τὴν πρὸς ἕω τὴν πορείαν ποιεῖ, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν τὸν ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως καὶ Λαμψάκου μετὰ πολλοῦ συμμαχικοῦ Τούρκων τε καὶ Ῥωμαίων τῶν ὑπὸ χεῖρα ἐπὶ τὸ Κοτύαιον ἀνατρέχει μητρόπολιν τῆς
A. C. 1390 Φρυγίας, καὶ τήν τε πόλιν εἷλε καὶ τὸν Καρμιὰν τὸν ἀρχηγὸν τῆς
Heg. 792 Φρυγίας. γενόμενος δὲ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Φρυγίας ὁ Παγιαζὴτ Καρμιανὸν ἐν τῇ Προύσῃ ἐξέπεμψεν· ὁ δὲ ἀποδρά-
B σας εἰς Πέρσας ἐξέφυγεν. ὁ δὲ Παγιαζὴτ τὴν Φρυγίαν διαβὰς καὶ ἀπὸ Λαοδικείας εἰς Ἔφεσον κατελθὼν ἐγκρατὴς τῆς Ἰωνίας ἐγένετο, καὶ τὸν Ἰεσαὶ ἔκγονον τοῦ Ἀτήν, ἀρχηγὸν ὄντα τῆς Ἰωνίας, κατασχὼν ἐν τῇ κατὰ Βιθυνίαν Νικαίᾳ ἐξώρισεν, κἀκεῖ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεβίβασεν. τὰς δὲ δυνάμεις πάσας διαβιβάσας τὸν Μαίανδρον, καὶ Καρίαν πᾶσαν καὶ Λυκίαν ἀψοφητὶ λαβών, ὁ τούτων ἀρχηγὸς Ἐλιὲζ πρὸς Πέρσας φυγὰς ᾤχετο. λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας ὀπισθορμῶν ἐν τῇ Λυδίᾳ παραγίνεται, τὴν πορείαν ἀπὸ τοῦ Τμώλου τοῦ μεγίστου ὄρους τῆς Λυδίας ἐς Σάρδεις μητρόπολιν τῆς Λυδίας κατελθών. καὶ πρὸς Μαγνησίαν τὴν ἐν
C Σιπύλῳ τὴν πορείαν ποιούμενος, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ Χχηδὴρ ὁ ἀρχηγὸς Λυδίας καὶ τῶν Αἰολίδων πόλεων, ὁ ἔκγονος τοῦ Σαρχάν, καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν· αὐτὸς δὲ με-
V. 6 ταδοὺς μερικῆς τιμῆς, ἐπεὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ ἦν ὁ Χχηδήρ,

verso Thracico atque Thessalico equitatu proficiscitur Baiazites versus orientem in provincias ultra mare sitas, traiectoque freto quod Callipolim et Lampsacum interiacet, cum ingentibus Turcorum atque Romaeorum, quos devicerat, copiis Cotyaeum Phrygiae metropolim tendit, urbeque et Carmiano Phrygiae principe potitur rebus deinde illic constitutis Carmianus a Baiazite Prusam dimittitur, nec multo post ad Persas confugit. totam postea Phrygiam itineribus emensus Baiazites, a Laodicaea Ephesum delatus tota Ionia potitur, et Iesaeum Atenis filium Ioniae principem eique tunc imperantem Nicaeam Bithyniae ablegatum ibi subsistere iussit; et reliquum deinceps vitae tempus Iesaeus illic transegit. hinc superato Maeandro flumine traiectisque universis copiis, Cariam totam et Lyciam sine ullo tumultu bellico occupat, istarum provinciarum principe Eliez ad Persas aufugiente. exercitum in Lydiam inde reducit, perque Tmolum altissimum montem Sardes Lydiae metropolim venit. Magnesiam deinde ad Sipylum sitam tendenti occurrit Cheder Sarchanis filius, Lydiae Aeolidumque civitatum princeps, eique se dedidit. hunc Chederem Baiazites, quem impertito honore cohonestaverat collocata ei in matrimonium sorore sua, Prusam mittit, moxque veneno sustulit. movit

πέμπει ταῦτον πρὸς Προῦσαν. ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ καὶ φαρμάκῳ τοῦτον ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Παγιαζὴτ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν ἀπάγουσαν εἶχεν ὁδόν· καὶ γὰρ αὕτη ὡς ὑπερέχουσα τῷ μεγέθει καὶ πολύανδρος οὖσα ἐπεκράτει ἔγγιστά που τοῖς ρ' ἔτεσι. καὶ ἡ ὑφήλιος πᾶσα ἦν ὑποχείριος παρὰ τῶν Τούρκων, ἡ δὲ πόλις αὕτη δίκην ἀστέρος ἐν συννεφώδει μεσουρανήματι φαίνουσα ἦν. πολιορκήσας δὲ ταύτην . . . .
. . . . καὶ μὴ δυνάμενοι διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν τροφῶν D
παρεδόθησαν. λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας τῆς ἕω, προκαταστήσας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας οὓς αὐτὸς ἐβούλετο, πρὸς τὰ ἑσπέρια χωρεῖ. καὶ δὴ τὸν πορθμὸν διαβάς, ἐπεὶ τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον πρὸ πολλοῦ καιροῦ παρά τε τῶν Κατελάνων καὶ παρ' αὐτῶν Τούρκων διεφθαρμένον καὶ ἐς παντελῆ ἀφανισμὸν ἦν, αὐτὸς ἐκ βάθρων ἄλλο καινὸν ᾠκοδόμηκε, καὶ ὁρμητήριον ἕνεκα τριήρων A. C. 1391
φυλακὴν καὶ πύργον ὑπερμεγέθη πρὸς ἀντιπαράταξιν ὑπερεστηκότα τοῦ λιμένος ᾠκοδόμησεν. Heg. 793

5. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὴν μειρακιώδη καὶ P. 8
νεανικὴν μεθηλικίωσιν καὶ τὴν ἀνδρῴαν μεθ' ὅσης ναρκότητος πρὸς τὴν πρεσβυτικὴν ἑτοιμάζετο τῷ τότε καιρῷ· καὶ γὰρ νέος ὢν καὶ παιδαγωγῷ χρώμενος κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ προρρηθέντι Καντακουζηνῷ, ἀνδρὶ συνετῷ καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ μαχιμωτάτῳ, καὶ τῶν εὐγενῶν ὡς εἴποι τις ἄνθος εὔοσμον. τοιοῦτον γὰρ ὄντα καὶ ὁ προβεβασιλευκὼς Ἀνδρόνικος

inde Baiazites, et Philadelphiam proficiscitur (cum enim totus Oriens ab annis fere centum Turcorum imperio premeretur, haec urbs amplissima hominumque frequentia celeberrima interim steterat, neque dum istorum tyrannidi cervicem submiserat, ipsaque instar stellae inter nubes in caeli vertice micantis splendebat) et obsessam urbem ad deditionem compellit deficiente cives commeatu. constitutis deinde pro libitu provinciarum rectoribus et praefectis, ad occidentales regiones cum omnibus copiis tendit. iamque fretum transvectus arcem ad fauces Callipoleos, a Catalanis ipsisque Turcis iam diu dirutam penitusque excisam, a fundamentis novam excitavit, portumque seu stationem, unde triremes excurrere, in quem deinde tuto se recipere possent, construxit, eique turrem amplissimam imminentem ad arcendos hostiles incursus imposuit.

5. Dum haec geruntur, imperator Iohannes exacta iuvenili aetate virilique consumpta socordiae ac desidiae totus immersus senescebat. hunc adhuc iuniorem rexerat nobis memoratus dominus Iohannes Cantacuzenus, vir prudens reique militaris peritissimus ac strenuus, nobilium, ut ita dicam, flos suavissimi odoris. talem equidem Andronicus imperator decessor Iohannis, in omnibus non aliter quam

κατὰ πάντα ὡς ἀδελφὸν ἡγεῖτο, καὶ τὴν βασιλείαν σὺν τῷ
B παιδὶ τελευτῶντος ἀνέθετο. ἀλλ' ἡ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἀγα-
θὴ τύχη μῖσος ἐνέσπειρεν καὶ φθόνον ἀπέτεκε· καὶ γὰρ φθο-
νοῦσι μᾶλλον τοῖς μᾶλλον ἐπ' ἀρετῇ προϊοῦσιν. ὅθεν καὶ κα-
τὰ τὸν τότε καιρὸν νέος ὢν ἔτι ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἠβού-
λετο ὁ Καντακουζηνὸς κηδεστὴς αὐτοῦ γενέσθαι ἐπὶ θυγατρὶ
Ἑλένῃ. οἱ δὲ λοιποὶ τῆς συγκλήτου φθονοῦντες πρὸς τὴν
μητέρα τοῦ βασιλέως ἐξ Ἀλαμανῶν καὶ Γερμανῶν, ὡς ἐκ
συνήθους μακροῦ, τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ἀγαγέσθαι νύμ-
φην ἔφασκον, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ ὑπηκόου, ὅπως ἀρωγὴν καὶ
C βοήθειαν ἐν καιρῷ δεομένῳ παρὰ τοῦ γένους ἐκείνου σχοίη-
μεν. συγκατανευούσης οὖν εἰς τοῦτο καὶ τῆς δεσποίνης Ἄν-
νης ὡς ὅτι καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν καὶ προθύμως εἶχε πάλιν
ἐκ τῶν αὐτῶν αἱμάτων πορφύραν βάψαι τῷ βασιλεῖ καὶ παι-
δί, παρορᾶται Καντακουζηνός. καὶ αὐτὸς τῆς ἐπιτροπῆς
τὸν φόρτον ἀποφορτίζεται, ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου καὶ πρὸς
Μακεδονίαν μεθίσταται. καὶ οἱ τὸν φθόνον τρέφοντες εὗρον
εὐχωρίαν, καὶ καθοσίωσιν κατ' αὐτοῦ πλάττουσι, καὶ τῇ βασι-
D λίσσῃ καὶ μητρὶ τοῦ βασιλέως τὸ πλάσμα ὡς πρᾶγμα βέβαιον
ἀπαγγέλλουσι, καὶ δοκίμιον τοῦ πράγματος τῇ δεσποίνῃ συμ-
βουλεύονται, „γενηθήτω" λέγοντες „πρόσταγμα παρὰ τῆς σῆς
βασιλείας πρὸς τὸν δομέστικον ὥστε λαβεῖν τὰς τῶν Μακε-
δόνων ἴλας καὶ ἐλθεῖν τάχυ πρὸς τὸ Βυζάντιον." ἐκεῖνοι μὲν
γὰρ ἐνενόουν, εἰ μὲν ἀπαντήσει πρὸς τὸ θέσπισμα, τὸν θη-

fratrem habuit, eiusque fidei imperium ac filium moriens commisit. sed Romaeorum improspera et iniqua fortuna odium ei invidiamque conflavit: maxime etenim invidere solent homines illis quos virtus ad altiora evehit. quapropter cum Iohannem imperatorem adhuc adolescentem generum sibi habere Cantacuzenus vellet, nuptum data illi Helena filia sua, caeteri senatorii ordinis viri invidia exagitati matrem imperatoris adeunt, uxoremque ei ex Germania petendam pro consuetudine iamdiu usurpata dicunt, non ex subditis, ut a Germanis, aiunt, auxilia et suppetias, si tempus ita exegerit, consequi possimus. his cum annuisset domina Anna, quae Germana fuit et cui admodum cordi erat eodem sanguine imperatoris ac filii purpuram connubiali foedere intingere, negligitur respuiturque Cantacuzenus, qui tutelae ac administrationis onere excusso Cpoli egressus in Macedoniam secessit. hinc opportunam occasionem nacti qui invidia in illum ardebant, crimen maiestatis in illum confingunt, totumque commentum pro re comperta ad imperatricem imperatorisque matrem referunt, dantque consilium ut res accurate exploretur, iubeat, inquiunt, maiestas tua domesticum omnes turmas Macedonicas confestim cogere Byzantiumque deducere. horum etenim alterutrum animo versa-

ρόμενον ἕξουσιν ὡς ἀνδράποδον, εἰ δ' ἀποκρούσει τὸ προσ- V. 7 ταχθέν, εὔδηλον τὴν κατηγορίαν καταγγελοῦσι καὶ ἄλλον ἐν τοῖς πράγμασιν χειροτονήσουσιν ἔφεδρον. οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ προσγενεῖς τε καὶ φίλοι τὸ δρᾶμα λαθραίως διὰ P. 9 γραφῆς δηλοῦσι, καὶ „εἰ μὲν βούλει τὸν ἥλιον ὁρᾶν καὶ σκότους ἀπέχεσθαι, τὰ πρωτεῖα τῇ παρακοῇ νέμε" γεγράφασιν. „εἰ δ' ὑπήκοος γένῃ, ἕξεις πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν." καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ Καντακουζηνὸς καὶ τοῦ θεσπίσματος καταφρονήσας προφανῶς ἀντέστη. οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ψηφίζουσιν ἔπαρχον, Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυκον, ἄνδρα ἀγεννῆ τε καὶ ἄνανδρον, πλὴν ποικίλον ἐν πανουργίᾳ καὶ δεινὸν ἐν σκαιότητι, ὃν καὶ μέγαν δοῦκαν ἡ βασιλὶς ὠφφικίωσεν. οὗτος μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνὸν ἀπαγγείλαντας τὰ γε- B νόμενα, καὶ συλλαβὼν ἅπαντας προσγενεῖς τε καὶ φίλους, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀπέκλεισεν, τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ διακοσίους, ἄνδρας ἡμιθέους ἥρωας καὶ Πελοπιδῶν καὶ Αἰακιδῶν ἀπογόνους. τούτους ἔχων ἔνδον ὡς στρουθία εἰς πάγην, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε νεωτερίσαντες ἀντέχωσι τοῦ φρουρίου καὶ γένωνται οἱ δέσμιοι ἐγκρατεῖς δι' ἐπισκέψεως τῶν συγγενῶν καὶ φίλων (καὶ γὰρ τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως μέρος, ὅσον τῆς γερουσίας, ὅσον τὸ συρφετόν, ἐσέβετο τὸν Καντακουζηνὸν ὡς μεγαλοδωρότατον καὶ εἰς ἅπαντας εὐεργετικώτατον), βουλεύεται βου- C

bant, aut ad iussa imperatoris praesto futurum, captivumque quem optant habituros; aut si obsequi renuerit, accusationem criminis manifesti illi intentaturos, aliumque, qui rerum administrationem capessat, suffecturos. at interea Cantacuzeni consanguinei et affines scriptis clam litteris machinationem fraudemque illi aperiunt; monentque, si volet luce frui tenebrasque effugere, contumacia usus mandata imperatoria detrectet, quibus obsequentem manent ante mortem tenebrae. haec ubi intellexit Cantacuzenus, iussis imperatoriis spretis palam rebellat; tuncque qui in urbe erant in locum eius alium praefectum constituunt, Alexium Apocaucum, virum timidum et ignavum, vafrum tamen et astutum scelerumque peritum artificem, quem etiam magni ducis officio et dignitate imperatrix auxit. iste cum rescivisset eos qui Cantacuzeno insidiarum machinationem et seriem patefecerant, comprehensos omnes eius consanguineos et amicos, supra ducentos viros, heroas et semones, Pelopidarum et Aeacidarum adnepotes, in carcere magni palatii conclusit. tanquam passeres itaque intra retia praepeditos dum retinet, veretur ne quando novi aliquid moliti custodibus superiores evadant et vincti palatium occupent, consanguineorum et amicorum studio et opera adiuti. potior namque civium pars, cum senatus tum plebs, Cantacuzenum suspiciebant, quem magnificentissimum et in omnes maxime beneficum experti erant. hac de causa

λὴν πονηράν, τὴν μὲν ἡμέραν ἔχειν ἀλλήλοις τὸν ὅμιλον καὶ συνδιάγειν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοὺς ἅπαντας, τὴν δὲ νύκτα κατὰ μέρος σύνδυο καὶ σύντρεις ἀσφαλίζεσθαι ἐν οἰκίσκοις τισί. τὸ δὲ βουληθὲν εἰς ἔργον ἤγετο, καὶ δὴ σανίδαι καὶ ξύλα καὶ τέκτονες παρεσκευάζοντο. ὡς δὲ τὸ πραττόμενον οἱ φρουρούμενοι ἔγνωσαν, εἶπον ἐν αὐτοῖς „οὐκ ἄλλο τοῦτο πλὴν προφανὴς ἡμέτερος ὄλεθρος· ἡ γὰρ ἀπ' ἀλλήλων διάστασις τὴν νυκτώδη πνιγμονὴν ἢ τὴν ἐν βυθῷ τῆς θαλάσσης καταπόντωσιν προμαντεύεται." ταῦτ' ἔφασκον, καὶ εἰς ἀθυ-
D μίαν ἐνέπεσον. ὁ δ' Ἀπόκαυκος ἐλθὼν τοῦ μεθοδεῦσαι τὰς σκηνὰς πῶς δεῖ πῆξαι τοῖς ἀρχιτέκτοσιν, μόνος ἔφιππος, οὐκ ἄλλου τινὸς συνιππεύοντος πλὴν ἑνὸς δούλου, καὶ τούτου πεζοποροῦντος ὡς ἔθος, ἐντὸς δὲ τῆς θύρας τοῦ φρουρίου γενόμενος, καὶ τοῦτον οἱ ἐκεῖ κατεχόμενοι ὡς φθορέα κοινὸν καὶ ψυχάρπαγα θεασάμενοι, μίαν τῶν παρατυχόντων σανίδων φλιᾶς ἕνεκα λεπτυνθεῖσαν λαβὼν εἷς τῶν προυχόντων ἐκ γένους Ῥαοὺλ ἀντὶ ξίφους παίει κατὰ κεφαλῆς τὸν Ἀπόκαυκον. ὁ δὲ κατὰ γῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου ὡς ἀπ' οὐρανοῦ ἄλλος Σατὰν πίπτει. ὁ δὲ δοῦλος πλέκεται τῷ Ῥαοὺλ καὶ ἄμφω μονομαχοῦντες εἱστήκεσαν. τούτων δὲ ἀσχολουμένων ἐπὶ τῇ πάλῃ, ἕτερος τῶν ἐγκλείστων πέλεκυν παρὰ τῶν τοῦ τέκτονος
P. 10 χειρῶν ἁρπάσας τὸν χαμαὶ πεσόντα καρατομεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐν ἑνὶ μέρει τῶν προμαχώνων ξύλῳ πεπερονημένην

eiusmodi consilium improbum iniit, omnes inter se versari familiariterque colloqui intra carceris septa interdiu permittere, per noctem vero separatos binos vel etiam ternos in quibusdam domunculis custodiae securioris causa concludere. iamque consilium peragebatur, asseresque et ligna apparabantur, et fabri advocati erant, cum illud, qui sub custodia tenebantur, senserunt, sibique certam ac manifestam perniciem parari cognoverunt, illamque per noctem singulorum separationem, strangulationem aut in profundum mare demersionem praenunciare. hosque sermones dum inter se agitant, animo despondent. interim Apocaucus fabris ostensurus modum et ordinem, quem teneant in cameris illis extruendis, nullo comitante equite, sed uno servo, eoque, ut mos est, pedibus sequente venit, intraque ianuam carceris ingreditur; quem mox conspectum, ut communem omnium pestem vitaeque singulorum insidiantem, unus eorum inter praecipuos ex genere Raul apprehensa vice gladii tabula obvia, quae ad limen statuendum dedolata erat, invadit, eiusque caput percutit; et Apocaucus ab equo, velut alius Satan de caelo, cadit. at Apocauci servus cum Raul colluctatur, et ambo tanquam in certamine singulari stant; dumque simul confligunt, incarceratorum alius arrepta de fabri manibus securi humi iacentis caput abscindit, illudque palo infixum

προσπήγνυσι. τοῦτο οὐκ ἐς μικρὰν ἀθυμίαν ἐνέβαλε τοὺς Βυζαντίους σὺν ἅμα τῇ κρατούσῃ καὶ παντὶ τῷ στρατῷ. ἀλλὰ φύρδην ἅπαντες συνδραμόντες ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰσῆλθον οὐκ ἀκόπως οὐδ' ἀναιμακτί, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς βίας, καὶ πάντας κατέσφαξαν πλὴν ἓξ σωθέντων ἐν τῷ ὑπογείῳ τοῦ ναοῦ τῆς νέας· καὶ γὰρ τοὺς πλείονας ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τούτου κατέθυσαν, οὐκ αἰδοῖ ἢ φειδοῖ χρησάμενοι τῶν ἀδύτων ἕνεκα V. 8
καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἐξ ὧν εἷς ὁ πατρὸς πατὴρ καὶ ἐμὸς B
πάππος ἐτύγχανε Μιχαὴλ Δούκας. οἳ καὶ ἄμφια ἐνδυθέντες μοναχῶν τῶν ἐκ τῆς μονῆς ἐξῄεσαν τῆς Κωνσταντίνου, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες εἰς τὰ μέρη τῆς ἕω διεσπάρησαν, οἱ μὲν εἰς Βιθυνίαν, ἕτερος ἀλλαχοῦ. ὁ δ' ἐμὸς πάππος εἰς Ἀσίαν, καὶ δὴ ἐντυχὼν τῷ Ἰεσαιτῷ υἱῷ τοῦ Ἀτήν, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν δῆλα ποιήσας, (καὶ γὰρ ὑπῆρχε παιδείας μεστὸς καὶ πάσης τῆς ἄλλης ἔξω σοφίας ἀνάπλεως καὶ ἰατρικῆς τέχνης οὐκ ἄμοιρος, γένει τε καταγόμενος τῶν ἀνέκαθεν Δουκῶν κἀκ τῆς αὐτῆς σειρᾶς χρυσόκοσμος κρίκος,) δεξιοῦται τοῦτον ὁ τύραννος, καὶ προνοεῖ καὶ φιλοτιμεῖται τὸν ἄνδρα σι- C
τηρεσίοις παντοίοις καὶ εὐεργεσίαις ἀμείψας, καὶ τοῦτον ἐν Ἐφέσῳ καθίστησιν. καὶ τὴν μετοικίαν ὡς πατρίδα ἐνηγκαλίσατο, καὶ τὸν ἀλλογενῆ καὶ βάρβαρον ὡς θεόσεπτον ἔσεβε καὶ ἐτίμα, εἰς νοῦν λαμβάνων τὰς ἀτασθαλίας τῶν Ῥωμαί-

in propugnaculi quadam parte depangit. tantum facinus non parum attonitos reddidit Byzantinos, imperatricem ipsam totumque exercitum. omnes itaque concursu ad palatium promiscue facto ingrediuntur, non tamen citra pugnam caedemque, sed multa vi facta sibi via; omnesque trucidarunt, praeter sex, qui in subterraneo templi novi monasterii specu delitescentes salvi evaserunt; plurimos etiam in medio templo mactaverunt, nec adytorum aut altaris maiestas et reverentia, ut parceretur ulli, quicquam valuere. inter eos equidem, qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus Michael Ducas. ipsi porro monachorum illius monasterii mantis seu cappis induti Cpoli aufugerunt, et in oppositam continentem Asiam transvecti in regiones orientales, alius in Bithyniam, alius alio discesserunt, avusque meus Asiam petiit, adivitque Iesaeum Atenis filium, et ei, sibi quae acciderant, narrat. eruditus equidem erat, et scientiarum liberaliumque artium peritissimus, medicae artis non ignarus, genus ducens ab antiquis illis Ducis, inque prosapia ista veluti catenae annulus aureus splendebat. hunc ergo honorifice excepit tyrannus, providitque ut cuncta necessaria commeatusque rerum omnium ei praeberentur, beneficiisque cumulato Ephesum habitandam concessit; quae sedes peregrinae aeque ac patria gratae ipsi ac carae fuerunt; barbarum vero et alienigenam non aliter quam divina providentia constitutum re-

ων, καὶ προβλέπων ὡς ὅτι ἐν ὀλίγῳ πάντα τὰ τῆς Θρᾴκης καὶ μέχρι Δανούβεως ὑπὸ χεῖρας τῶν Τούρκων πεσοῦνται, καὶ αὐτοκράτορες φανήσονται ὡς ἐν ὀλίγῳ, καθὼς καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν Φρυγίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ καὶ τῶν ἐπέκεινα ἐγένοντο, θεοῦ παραχωροῦντος διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τότε πολιτευομένων Ῥωμαίων καὶ ἡμετέρων ἀποπάππων.

D 6. Ὁ γὰρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, ὃν καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, μαθὼν τὴν γεγονῶσαν εἰς τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς τε καὶ φίλους ἄδικον σφαγήν, καί τινες ἐκ τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν ἀφικόμενοι οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμόν, προσγε-
P. 11 νεῖς ὄντες αὐτοῦ καὶ τῶν φονευθέντων καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιστείας πλείονες μελανειμονοῦντες παρέστησαν τῷ Καντακουζηνῷ κλαίοντες καὶ ὀλοφυρόμενοι, καὶ καταβοῶντες αὐτοῦ ὡς „ἕνεκα σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀπεβαλόμεθα, καὶ τὸ ἄνθος τῶν Ῥωμαίων κατεμαράνθη, καὶ ὄλωλεν ἡ βασιλεία ἐν χερσὶ γυναικείαις κερκίδος δίκην παρακλώθουσα καὶ παρατρακτοῦσα τὴν ἁλουργίδα. ἡ ἀρχὴ ἐν ὑπομαζίῳ βρέφει, μόλις τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶτταν ἐν παιγνίοις καὶ ψελλίσμασι ἐνεργεῖν δυναμένῳ. ἡ δυναστεία ἐν ἀγοραίοις καὶ μηδαμινοῖς ἀνδράσι. πείσθητι τῶν ῥημάτων ἡμῶν, καὶ ἀντιλαβοῦ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ περίζωσαι τὴν ῥομ-
B φαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης."

gem veneratione ac cultu prosecutus est, reputans Romaeorum scelera, praevidensque brevi Thraciam universam caeterasque ad Danubium pertinentes regiones Turcos invasuros et subacturos, ut paulo ante Phrygiam, Asiam ulterioresque provincias debellarant, ita annuente deo, et peccata Romaeorum tunc viventium maiorumque nostrorum vindicante.

6. Iohannes itaque Cantacuzenus, in superioribus saepius dictus, audita amicorum ac consanguineorum tam inique patrata caede [vehementer perculsus est], conspectisque non paucis sanguine et affinitate proximis tam sibi quam occisis, qui pullati urbe relicta ad eum transierunt, eiulatibusque ac singultibus mixtas querelas in eum iactarunt, se suosque propter illum quotidie trucidari. Romaeorumque florem caedibus convulsum radicitus languescere. imperii sceptrum feminae manibus tractari, in iisque transformatum in radium textorium, colo fusoque additis, texendis purpuris inservire. dignitatem imperialem infanti adhuc lactenti innixam, qui crepundia vix dignoscat et lingua balbutiente eorum nomina vix proloquatur. magistratus forensis turbae homines vilesque obtinere. „crede" inquiunt „verbis nostris, imperiique fasces sume; accinge gladium super femur tuum; intende, procede et regna propter veritatem, mansuetudinem et iustitiam."

καὶ ὁ Καντακουζηνὸς ἀναλογισάμενος τὰς ἐπαναστάσεις τῆς βασιλίδος καὶ τῆς συγκλήτου φθόνῳ φερόμενοι κατ' αὐτοῦ ἄνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας καὶ τῆς τυχούσης ἐπιβουλῆς, συνυπακούει τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἀμφιέννυται τὰ κόκκινα καὶ τὰ σηρικὰ πέδιλα, καὶ βασιλεὺς παρὰ τοῦ στρατοῦ ἀναγορεύεται, οἶμαι τοῦ θεοῦ εἰς τοῦτο σκληρύναντος τὴν καρδίαν αὐτοῦ τοῦ διχοστατῆσαι τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων, καὶ διὰ μέσου τούτων εἰσάξαι τοὺς Τούρκους τοῦ καταφθεῖραι πᾶσαν γῆν Ῥωμαίων τὴν ὑπὸ χεῖρα, καὶ οὐ μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ C Τριβαλλῶν καὶ Μυσῶν καὶ Ἀλβανιτῶν καὶ παντὸς ἄλλου δυτικοῦ ἔθνους, κρίμασιν ὡς οἶδεν ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς τὰ μὲν ἄλλα γένη τιμωρῶν διὰ τὰς συνεχεῖς ἀντάρσεις κατὰ Ῥω- V. 9 μαίων, τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους ὅρκους καὶ ἀφορισμοὺς ἀφορήτους, οὓς ἔφερον κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν ὀμνύντες καὶ ἐξομνύντες τοῦ φυλάξαι τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ τοῦ Λάσκαρ. καὶ μηδ' ὅλως συνομαρτεῖν καὶ συνανταίρειν τῷ Παλαιολόγῳ πρὸς ἀποστασίαν, ἀντιστρόφως δὲ πάλιν ἀντομνύειν ὥστε ἔχειν καὶ στέργειν βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Παλαιολόγον, ἀποτυφλώσαντες πρῶτον Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν, καὶ ἀναθέματι καθυπαχθέντες αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν, ὡς οἱ Ἰου- D δαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δεσποτικοῦ πάθους, ἐπισπάσαντες τὴν ἀρὰν οἳ καὶ ἄρδην ἀπώλοντο, ὡς παρακατιὼν ὁ λόγος δηλώσει, τὴν ταυτοπάθειαν τῶν Ἰουδαίων κατακριθέντες ζηλωταὶ

11. ὡς] an οἷς?

Cantacuzenus animo tum revolvens ab imperatrice et senatu invidia exagitatis adversum se praeter rationem excitatas turbas insidiisque se petitum, Romaeis obtemperat, calceosque purpureos et sericos induit, imperatorque ab universo exercitu salutatur, deo, ut mihi visum est, cor eius indurante, ut seditionibus intestinis scissum Romanum imperium Turci invaderent, omnesque illius provincias vastarent, atque etiam alias gentes, Triballos Mysos Albanos caeterasque ad occasum sitas, iustitia divina, quae cuncta providet, poenas exigente a gentibus, quae continuis incursibus Romanum imperium lacessierant, vindicante etiam Romaeorum periuria. iuramentis namque praestitis, addito excommunicationis anathemate diro, fidem suam obstrinxerant imperium servaturos Lascaris filio, nec unquam Palaeologi defectioni adhaesuros aut opem illi laturos. contrario nihilo minus iureiurando sanxerunt imperatorem Romanorum se agnoscere Palaeologum, excaecato prius Iohanne Lascari. anathemate itaque percussi, in se ipsos maledictionem, ut Iudaei tempore passionis domini, atque exsecrationem accersiverunt, penitusque perierunt, ut narrationis series ostendet, iisdem poenis ac Iudaei, quorum scelera

σκευάσας τότε πρὸς τὸν κράλην ἀφίκετο. ὁ δὲ Ὁμοῦρ μὴ εὑρὼν τὸν ποθούμενον ἐδεινοπάθει καὶ ἐδυσχέραινε· ἐπεθύμει γὰρ τοῦ ἰδεῖν αὐτὸν καὶ ὁμιλῆσαι καὶ ὅρκους διδόναι καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τοῦ εἶναι ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτῶν ἀδελφοὺς καὶ συλλήπτορας. ἡ δὲ Κανταχουζηνὴ δεξιωσαμένη τοῦτον καὶ
B φιλοφρόνως ἀποδεξαμένη σὺν πάσῃ δαψιλεῖ ζωοτροφίᾳ καὶ ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς, διήρκεσεν μῆνας τρεῖς, ἐκδεχόμενος τὸν Κανταχουζηνόν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἕως πεντακοσίους Τούρκους ἱππεῖς καὶ ἑτέρους τόσους πεζοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ τριήρων. οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ στόλου συναθροισθέντες καὶ εἰς τὰ τῶν ὑπερεχόντων πλοίων ἐμβάντες τὴν παράλιον πᾶσαν ἐληλάτουν ἐξ αὐτῆς Καλλιουπόλεως ἄχρι Σηλυμβρίας, ὡς δῆθεν συμμαχῶν τῷ Κανταχουζηνῷ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἰχνηλατῶν τῆς Θρᾴκης γῆν. αὐτὸς δὲ διὰ ξηρᾶς σὺν τοῖς αὐτοῦ κατέδραμεν ἄχρι Ῥεδαι-
C στοῦ, καὶ κουρεύσας καὶ ἀπολέσας ἐστράφη εἰς Διδυμότοιχον. ἰδὼν οὖν τὴν ἄφιξιν τοῦ Κανταχουζηνοῦ βραδεῖαν οὖσαν, καὶ βουληθεὶς ὀπισθόρμητος γενέσθαι (ἤκουσε γὰρ ὅτι
A. C. 1344 οἱ τῆς Ῥόδου φρέριοι στόλον κατασκευάσαντες ἀφίκοντο ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης, καὶ ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριον ἐν αὐτῷ ὡς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πέτρου ἕνεκα σωτηρίας τῶν φυγάδων αἰχμαλώτων), τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ φιλίαν καλῶς διατεθεὶς αὐτός, ἡ δὲ Κανταχουζηνὴ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις φιλοξε-

6. συμπάσῃ P.

se contulit. at Homur cum illum, quem tantopere cupiebat, non invenisset, moleste id tulit: magnopere enim videre eum cupiebat et alloqui mutuoque iureiurando foedus ferire, societatemque fraternam et amicitiam firmare, cuius praeter mortem non esset alius terminus. humane ac comiter exceptum Cantacuzena opipare et lautissime omni rerum ciborumque copia domi cum quingentis equitibus Turcis totidemque peditibus, qui triremibus vecti erant, per trimestre tempus commorantem et dum Cantacuzenus rediret expectantem habuit. caeteri interim classiarii simul collecti maioribus navigiis conscensis oram maritimam universam a Callipoli Selymbriam usque depraedari, tanquam Cantacuzeno opem iam ferrent. id autem specie tantum agebatur: serio Thraciae situm, locorum aditus exitusque explorabant et speculabantur, ipse vero terrestri itinere cum suis Rhedaestum usque obvia diripiens et vastans excurrit, et inde Didymotoechum rediit. Cantacuzeni vero reditum cum nimis serum fore intellexisset, velletque ad sua reverti (audierat enim ordinis militaris Hierosolymitani Rhodios fratres classe instructa ad Smyrnae portum applicuisse, iamque arcem in ipso aedificare coepisse nomine sancti Petri dedicatam, in quam fugitivi captivi tuto se recipere possent), ad pacem ineundam amicitiamque contrahendam optime dispositus discessit, et Cantacuzena dona quamplurima largita hospitem dimisit. abiit itaque

νήσασα ἀπέπεμψεν, ἐλθὼν μετ' αἰχμαλωσίας ἱκανῆς, ἀπαρχῆς οὔσης τοῦ καρποῦ τῆς ἁμαρτίας τῶν Ῥωμαίων τῶν κατοικούντων ἐν Θρᾴκῃ καὶ ἐν πάσαις ταῖς κατὰ δύσιν μέρεσιν· οἱ γὰρ Βιθυνοὶ D καὶ Φρύγες καὶ οἱ ἐν πάσαις τῆς ἑῴας οἰκοῦντες ἐπαρχίαις, προλαβὼν γὰρ ὁ χρόνος κατέφθειρεν, οἳ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεφθάρησαν. ἐλθὼν δὲ ὁ Ὁμοῦρ ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ ἰδὼν τὸ πολίχνιον ἤδη ὑπὸ τῶν φρερίων πεπληρωμένον, μεστὸν ἀνθρώπων πολεμικῶν καὶ εὐμηχάνων, πλῆρες κατεργασμένον καὶ μηδεμιᾶς ἄλλης δεούσης οἰκοδομῆς, ὠδυνήθη τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιμόνως καθ' ἑαυτὸν ἐβουλεύσατο ἢ τὸ φρούριον κατασχεῖν ἢ τὴν ψυχὴν ἀποβαλέσθαι. ἀρξάμενος δὲ μάχεσθαι καὶ ἀντιμάχεσθαι καὶ πολεμικὰς μηχανὰς ἐξετάζειν καὶ ἐφευρίσκειν, οὐ διέλειπε νύκτα καὶ ἡμέραν διεγείρων πολέμους διά τε ἀκροβολισμῶν P. 14 καὶ γαιορυγμάτων καὶ τοιχορυγμάτων καὶ πασῶν ἄλλων κατασκευῶν. ἤδη δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγωνίσμασι καὶ παλαίσμασιν ὥσπερ τις ἄλλος Λυαῖος ἀντιμαχόμενος ἠδυνήθη εἰς τόσον ὡς καὶ τὴν τάφρον τοῦ πολιχνίου διαπερᾶσαι σὺν τοῖς αὐτοῦ, καὶ κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσι θεῖναι. καὶ ὡς λυσσητὴρ κύων, ὥρμησεν V. 11 αὐτὸς πρῶτος ἀναβῆναι καὶ τὸ τρόπαιον αὐτὸς μόνος λαβεῖν. ἡ δὲ ἄνω πρόνοια ἡ τὰ πάντα καλῶς ἄγουσα καὶ μεταφέρουσα, ὁ- B ρῶσα τὸ θηριόγνωμον αὐτοῦ καὶ δρακόντειον ὅρμημα, μεσάζοντος ἤδη τῆς ἀναβάσεως τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος, καὶ ἀνα-

3. an πᾶσι τοῖς?

captivos multos secum abducens, hasque primitias erroris sui perceperunt Romaei Thraciam caeterasque Occidentis partes incolentes: nam Bithyni et Phryges caeterarumque Orientis praefecturarum incolae a Turcis in servitutem annis praeteritis redacti erant. Smyrnam tandem revectus Homur oppidulum a fratribus militibus iam perfectum absolutumque cernit, crebrosque et frequentes in eo viros bellicosos et apprime industrios, nihilque constructioni eius deesse. acerbo itaque animi dolore correptus, iugiter secum agitare aut oppidum occupandi aut vitam perdendi consilium. oppugnatione deinde coepta non cessavit machinas bellicas experiri novasque comminisci; noctu et interdiu ad pugnam velitationibus lacessere, et cuniculis actis caeterisque molitionibus adhibitis muros perfodere et evertere; tandemque, velut alter Bacchus, frequentibus oppugnationibus et praeliis in oppidi fossam penetravit, scalisque moenibus admotis, tanquam canis rabidus, primus murum subire ausus est, solique sibi tropaeum erigere. verum divina providentia, quae omnia quo vult agit et transfert, ferocem istius animum et vehementem impetum intuita, de illo ita decrevit. cum ad medios scalae gradus iam pervenisset, galeamque ab oculis parum reiecisset, ut quantum esset pro-

τὰς ἔνδον ἀγυιὰς καταπατήσαντες καὶ φιλοξενηθέντες παρὰ τῆς δεσποίνης καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐξίασι κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀσφαλτώσας τὰ φρούρια, καὶ ζωοτροφίας καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἅπαντα καλῶς ἐπιμελησάμενος, ἔξεισι καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ῥωμαϊκῶν καὶ Σερβικῶν στρατευμάτων, καὶ συμπλακεὶς καὶ πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολὴν οὐκ εἶχον οἱ Τοῦρκοι κερδᾶναί τι τοῦ αὐτοῦ· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ περὶ τὰ πάντα πολεμικώτατος, ἀλκὴν ἔχων καὶ τέχνην τῶν πολέμων ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τοῦ τότε καιροῦ. ὅσοι μὲν τῶν Τούρκων ἠνδραποδίζοντο, μαχαίρας αὐτοὺς παρανάλωμα D ἐπεποίη· ὅσοι δὲ τῶν Ῥωμαίων, μόνον τοῖς ἐνδύμασι αὐτοὺς ἀφελοῦντες γυμνοὺς ἀφίεσαν οἴκαδε πορεύεσθαι. οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ πολεμεῖν ἀφέντες τὸ σκυλεύειν τὰς κώμας κατέτρεχον, καὶ δὴ ὁρμαθοὺς ἀναριθμήτους ἐξ ἁλύσεων ἀνθρώπους συμπλέξαντες εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, θηλάζοντα νήπια καὶ ἐφήβους νέους, ἱερεῖς καὶ μοναχούς, ἅπαντας φύρδην ὡς πρόβατα ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὡς Σκύθας ἢ Ἀβασγοὺς ἀπεμπολοῦντας ἐκόμιζον. καὶ τὸ δεινότερον ὅτι εἰ ἔτυχε μὴ παραχρῆμα οὐχ εὑρίσκετο ἀγοράζων, ἐν ταῖς ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων δεινῶς οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν βαρβάρων, ὢ τῆς ἀσπλαγχνίας, ἐμαστίζοντο. οὐκ ἄλλο τὸ πανουργευόμενον ἢ ὅτι καμφθέντες αὐτοὺς ἐξωνήσωσι. τοὺς δὲ μὴ ἐξωνουμένους P. 16 παρευθὺς τὸν πορθμὸν δια βιβάσαντες ἐν τῇ Προύσῃ καὶ ἀνω-

11. ἐπεποίη] ἐποίησαν Bullialdus.

urbis et muros ambulant, eosque lustrant. benigne ab imperatrice habiti caeterisque Romaeis urbe excedunt, et adversus Cantacuzenum proficiscuntur. ex altera vero parte Cantacuzenus praesidiis impositis castra arcesque firmat, commeatumque et caetera necessaria invehit, progrediturque cum Romaeorum sibi adhaerentium copiis Serviorumque exercitu, praelioque semel atque iterum commisso nullum damnum a Turcis passus est: erat quippe vir bellicosissimus, robustus et artis bellicae prae caeteris sui temporis hominibus peritus. quotquot igitur praelio ceperunt, Turcos peremerunt, Romaeos vero vestibus spoliatos domum nudos remiserunt. at Turci omissa pugna ad pagos diripiendos discurrunt. iamque longa agmina mancipiorum catenis vinctorum trahebant, abducebantque Cpolim viros, mulieres, lactentes infantes, adolescentes, sacerdotes et monachos velut oves, et tanquam Scythas aut Abasgos per vias vendendi gratia agebant. quodque acerbius erat, nisi redemptor statim accederet, spectantibus Romaeis Romaei a barbaris, proh inhumanum scelus, flagris caedebantur. isque malus caedentis erat animus, ut miseratione motus quispiam eos redimeret. qui vero redempti non sunt, eos trans fretum Prusam statim avexerunt, inque alias regiones mediterraneas inter

ἴσω τούτους ἀπέπεμπον ἐν τοῖς Τούρκοις πιπραθησομένους. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινόν. πανταχοῦ κλαυθμοί, πανταχοῦ ὀδυρμοί, πανταχοῦ δάκρυα ἐν ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν οὔθ᾽ Ἕλλην οὔτε βάρβαρος.

9. Τότε Καντακουζηνὸς εἰς νοῦν λαβὼν τὸ γεγονός, B καὶ μὴ φέρων τὴν ἄτοπον πρᾶξιν ἣν ἀθέσμως μετεχειρίσαντο οἱ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἔξω Ῥωμαίους, βουλὴν βουλεύεται πονηράν, θεοῦ σκληρύνοντος, οἶμαι, τὴν καρδίαν αὐτοῦ διὰ τὸ καταποντισθῆναι ἄρδην τοὺς Ῥωμαίους. καὶ στείλας πρέσβεις εἰς τὸν Ὀρχὰν αἰτεῖ παρ᾽ αὐτοῦ βοήθειαν ὡς ἀδικούμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ὡς ἐπίτροπος ὢν τῆς βασιλείας τοῦ ἀποιχομένου βασιλέως Ἀνδρονίκου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι φθονήσαντες ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ κατέσφαξαν τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, κἀκεῖνον φυγάδα πεποίηκαν. εἰ οὖν ἀντιλάβηται αὐτὸν καὶ χεῖρα βοηθείας ὀρέξῃ, ἔχει δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα μετὰ καὶ πολλῶν θησαυρῶν χάριν προικός, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὡς υἱόν, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. C τότε ὁ Ὀρχὰν ἀκούσας τοὺς πρέσβεις παρ᾽ ἐλπίδα γαμικῶν συναλλαγμάτων φθεγγομένους φωνὰς καὶ θησαυρῶν ἀπείρων ἀγγελίας, κεχηνὼς οὕτωσὶ ὡς βοῦς διψῶν ἐν καύσωνι θέρους ἐν λάκκῳ πλήρει V. 13 ὕδατος ψυχροτάτου πίνων μὴ κορεννύμενος τῶν ναμάτων, οὕτω καὶ οὗτος ἐνωτισθεὶς ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀκολασίας.

Turcos venum miserunt. omnium erat miserabilis aspectus; ubique luctus, lamenta et lacrimae intuentibus Romaeis, neque ullus Graecus aut barbarus miserebatur.

9. Civium Cpoleos adversus alios Romaeos nefarie admissum tam indignum facinus cum animo versaret Cantacuzenus, nec id ferre posset, perniciosum consilium, deo, ut videtur, cor eius indurante, eligit, quo Romaei funditus perirent. legatis ad Orchanem missis auxilium ab eo poscit, ut a Romaeis iniuriam passus, et imperii Andronici defuncti imperatoris administratione, cuius ipse tutor erat, invidia pulsus. suos etiam consanguineos occisos queritur, seque fugere coactum. si itaque opem ferre velit adiutoremque se praebere, pollicetur ei nuptum filiam se daturum multosque dotis nomine thesauros, habiturumque eum pro filio, inque omnibus ei obtemperaturum. tunc Orchanes cum legatos de connubialibus pactis disserentes praeter spem audivisset ingentesque auri pollicitationes, non secus ac bos ore hiante per aestatis ardentem aestum e lacu frigidissimae aquae pleno hauriens, quamvis largissimo potu sitim non restinguit, haec auribus insinuata promissa secundum innatam barbari libidinem atque aviditatem amplectitur. gens enim ista caeteras

καὶ γὰρ ἀκράτητον τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ οἰστρομανὲς ὡς οὐδὲ ἓν τῶν πασῶν γενῶν, ἀκόλαστον ὑπὲρ πάσας φυλὰς καὶ ἀκόρεστον ἀσωτίαις. τοσοῦτον γὰρ πυροῦται ὅτι καὶ κατὰ φύ-
D σιν καὶ παρὰ φύσιν ἐν θηλείαις, ἐν ἄρρεσιν, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἀδεῶς καὶ ἀκρατῶς μιγνύμενον οὐ παύεται. καὶ ταῦτα τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀπάνθρωπον ἔθνος εἰ Ἑλληνίδα ἢ Ἰταλὴν ἢ ἄλλην τινὰ ἑτερογενῆ προσλάβηται ἢ αἰχμάλωτον ἢ αὐτόμολον, ὡς Ἀφροδίτην τινὰ ἢ Σεμέλην ἀσπάζονται, τὴν ὁμογενῆ δὲ καὶ αὐτόγλωττον ὡς ἄρκτον ἢ ὕαιναν βδελύττονται. ἀκούσας τοίνυν ὁ ῥηθεὶς ἀρχηγὸς Ὀρχὰν τὴν πρὸς γάμον τῆς κόρης συνάφειαν (ἦν γὰρ ὡραία τῷ εἴδει καὶ τὴν ὄψιν οὐκ ἄχαρις) καὶ τὸν τῆς προικὸς ὄγκον καὶ τὰ σταλθέντα παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ προγαμιαῖα δωρήματα συνένευσεν εὐκόλως, καὶ φιλοτιμήσας τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψεν ὅρκους δοὺς καὶ
P. 17 λαβὼν ὡς ἀπὸ τοῦ γε εἰς τὸ ἑξῆς ἔσται γαμβρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ εἰς πᾶσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα ἀόκνως ἑτοιμασθήσεται, μόνον τὴν μελλονύμφην σὺν τῇ φερνῇ συντόμως πρὸ τοῦ ἔαρος εἰ μεταπέμψει· ἔτυχε γὰρ αὕτη ἡ μιαρὰ μνηστεία ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ γενέσθαι τοῦ τότε χρόνου. καὶ σὺν τούτοις ἐστάλθησαν ὡς πέντε χιλιάδες Τοῦρκοι τῷ Καντακουζηνῷ, ἄνδρες μαχιμώτατοι καὶ ὀξεῖς εἰς θυμὸν καὶ τῶν Ῥωμαίων φθορεῖς, ὡς εἰκάσει τις αὐτοὺς εἰς κύνας καρχαρόδοντας ἢ Χάροντας. ἀποδεξάμενος οὖν αὐτοὺς

2. aut πάντων legendum aut γενεῶν.

nationes intemperantia atque inexplebilis luxuriae furore vincit, qui eo erumpit ut non solum iuxta naturae leges, sed etiam contra fas et ordine praepostero cum feminis et maribus atque brutis audacia effreni stupra exerceat. praecipue vero impudens et inhumana gens, si Graecam aut Italam aliamve peregrinam mulierem captivam aut transfugam possideat, ut Venerem aliquam aut Semelen amplectitur, populares vero feminas ut ursum aut hyaenam aversatur. praedictus itaque princeps Orchanes cum de coniugio puellae, quae praestanti forma ac venusta erat, deque dotis amplitudine verba percepisset, missisque a Cantacuzeno donis antenuptialibus captus esset, facile petitionibus legatorum annuit, eosque honorifice habitos dimisit, et iureiurando interposito generum Cantacuzeni deinceps gessit, et ad suppetias, ut filium patri, ferendas apparaturum se pollicitus est, hac solum addita condicione, ut futuram uxorem sine mora ante vernum tempus accersat: haec enim sponsalia scelesta mense Ianuario anni illius celebrata sunt. his pactis missa sunt militum Turcorum quinque milia bellicosorum et manu promptorum, qui Romaeorum totidem pestes erant, ut quivis eos cum canibus dentes exasperantibus aut Charontibus rite comparaverit. hos Cantacuzenus pro more

ὁ Καντακουζηνὸς καὶ τὴν συνήθη φιλοφροσύνην μετὰ δώρων ὅτι πλείστων, ὑποσχέσεων καταχορέσας αὐτούς, ἑτοιμάζετο B τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον παρασκευήν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ στῖφος τῶν Τούρκων καὶ ἑτέρους τόσους ἢ καὶ πλείονας Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους ὅσους ἡ Θρᾴκη τότε ἔχειν ἠδύνατο. καὶ δὴ ἑτοιμάσας τὰ τῆς προικὸς καὶ πέμψας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ὀρχὰν σὺν πάσῃ τιμῇ καὶ περιφανείᾳ καὶ δόξῃ καὶ πολλῇ τῇ λαμπρότητι, αὐτὸς εἰς πόλεμον ἠσχολεῖτο. καὶ δῆτα ἀρξάμενος ἀπὸ Σηλυμβρίας ληΐζειν καὶ καίειν πάσας κώμας καὶ πόλεις ἄχρις αὐτῆς πόλεως. καὶ τοὺς δυστυχεῖς Ῥωμαίους, οὓς μὲν Σέρβοι ᾐχμαλώτευον, εἰς Σερβίαν ἀπέπεμπον, οὓς δὲ Τοῦρκοι, τὸν πορθμὸν διαβιβάζοντες εἰς Προῦσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις δορυαλώτους ἐπόμπευον. καὶ C ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινόν. τίνες οἱ αἰχμαλωτίζοντες; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ σπαθίζοντες; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ σπαθιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. τίνων τὰ νεκρὰ σώματα; Ῥωμαίων. τίνες οἱ νεκρώσαντες; Ῥωμαῖοι. ὢ δεινῆς συμφορᾶς! ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ σὺν αὐτῷ τῷ στρατῷ, ὅπερ εἰρήκαμεν, ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου, πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων φθείρας καὶ δορυαλώτους πλείστους, καὶ πάντα τὰ πέριξ ἐν ἐρημίᾳ καὶ ἀφανισμῷ καταστήσας, ἐζήτει τὴν πόλιν λέγων ὡς „οὐκ ἀδικήσων τινὰ ἢ ἀδικήσας ἐλήλυθα, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὡς ἀδικηθεὶς καὶ ἀδικούμενος. ἐπίτροπός εἰμι τῆς βασιλείας Ῥωμαίων παρὰ

1. καὶ] nonne κατὰ?

comiter atque humane suscipit, dona quamplurima largitur, promissisque ipsos onerat. apparat deinde adversus Byzantium expeditionem, agmen Turcorum post se trahens, aliosque totidem vel etiam plures Servios et Romaeos, quicunque Thraciam tunc habitabant. iamque cum dote et pompa splendida multaque magnificentia ad Orchanem filia transmissa, ad bellum se ipse accingebat, et a Selymbria Cpolim usque direptionibus atque incendiis vastare pagos et urbes coepit. infelicesque Romaei aut Serviorum praeda facti in Serviam dimissi sunt, aut a Turcis capti freto traiecto Prusam caeterasque urbes translati sunt et in servitutem abducti. miserabile spectaculum omnibus exhibitum: nam qui in servitutem redigebat et qui vinciebatur, percussor et percussus Romaeus erat uterque; quique occidebant et occidebantur, o acerba calamitas! Romaei erant. profectus Cantacuzenus, ut iam dixi, usque ad portas Cpoleos plurimis Romaeis occisis aut captis, omnibus circumiacentibus locis desolatis et eversis, urbem occupare quaerebat, taliaque verba dicit. „non illaturus cuiquam iniuriam, viri Byzantini, veni, neque hactenus intuli,

D τοῦ ἀποιχομένου βασιλέως Ἀνδρονίκου. ὁ νέος αὐτὸς καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἐμός ἐστι βασιλεὺς καὶ υἱὸς κατὰ θέσιν· οὕτως γάρ μοι ἀνέθηκεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. τί κακὸν ἔπραξα εἰ βούλομαι λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν; οὐκ οἴδατε ὅτι πατὴρ αὐτοῦ ὡς ἀδελφὸν γνήσιον καὶ ἑώρα καὶ ἐπρόσεχε καὶ ἐφίλει, καὶ τὴν βασιλείαν πολλάκις ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν καὶ ἀνετίθη καὶ συνεμέριζε ταύτην μετ' ἐμοῦ; οὐκ εἰμὶ τῶν ἐνδόξων, τῶν εὐγενεστάτων, τῶν περιφανῶν, τῶν ἐν πλούτῳ καυχωμένων ὁ ὑπέροχος, τῶν ἐν στρατηγίαις ὁ ἀλκιμώτατος; τί καταφρονεῖτε; καὶ ταῦτα γένος
V. 14 τῆς κάτω τύχης καὶ μιξοβάρβαρον τυγχάνοντες. διὰ τί τοῦτο ἦλθον, ὦ πολῖται; οὐκ ἀδικήσων τινά, ἀλλὰ μᾶλλον δικαιώσων. καὶ τοὺς μὲν ἐπταικότας ἀφίημι τὰ παραπτώμα-
P. 18 τα, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας δικαιώσω ἐκ τῶν ἐμῶν θησαυρῶν, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν εἰσάξω ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτείᾳ. εἰ δ' οὖν τὸ πᾶν ἐκδικήσω καὶ ἀνταποδώσω θεοῦ κελεύοντός μοι διὰ τὰς ἀνομίας ὑμῶν. ἀνοίξατέ μοι τὰς πύλας. ὄμνυμι τὸν δεσπότην Χριστὸν καὶ τὴν πανυπέραγνον αὐτοῦ μητέρα, οὐχ ὡς ἐχθρὸς ἀλλ' ὡς φίλος φανήσομαι." οἱ δὲ τῆς πόλεως τὸ παράπαν ἀπόκρισιν μὴ δόντες ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ καταφρονοῦντες, καὶ ἀτίμους λόγους οἱ τοῦ δήμου χυδαῖοι ἐκ τῶν προμαχώνων κατέχεον. αὐτὸν δὲ λοιδοροῦν-

16. οὖν] immo οὔ. 17. τὰς alterum deest P.

qui antea contumeliam prius sum passus. imperii tutor ab Andronico imperatore novissimo sum electus. adolescens ipse imperii heres, imperator meus est filiusque per adoptionem: sic enim pater eius coram deo mihi mandavit. quid peccavi si generum adsciscere illum volui? an latet vos quod pater eius tanquam fratrem genuinum me semper foverit et dilexerit? et imperii curam, ut et illum ipsum, mihi commiserit et mecum partitus fuerit? nobilis certe sum, illustris et clarus, summusque inter eos qui se divites praedicant, eorumque qui arma bellumque tractant fortissimus. quare vobis infimae sortis hominibus barbarorumque labe inquinatis despectus sum et spretus? propter hoc accessi, o cives, non ut quemquam damno afficiam, sed potius ut ex aequo et bono suum cuique tribuam. iis profecto qui peccaverunt veniam concedo, eorumque qui detrimentum aliquod senserunt, propriis impensis damna resarciam: Romanam rempublicam constituam, eique pacem stabiliam. quid? si ut deus iubet, vindicarem scelera vestra? aperite ergo mihi portas, dominum Christum iuro illiusque penitus intemeratam matrem, quod me nulli hostem, sed omnibus benevolum exhibebo." Byzantini vero nullum responsum, verba Cantacuzeni aspernati, dederunt: quin etiam de plebis fece homines ex propugnaculis verba contumeliosa in eum iactabant, ipsumque probris pro-

τες καὶ τὴν αὐτοῦ σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα Ἑλένην, ἣν ὡς ἐν ὀλίγῳ δέσποιναν καὶ κυρίαν αὐτῶν ὁ χρόνος ἔμελλε χειροτονῆσαι, αὐτοὶ ὡς μαχλάδα διὰ γλώττης κατέσυρον. τότε ὁ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ὅτι διὰ δημηγοριῶν καὶ νουθετικῶν λό- B γων οὐκ ἦν τὸ παράπαν χειρώσασθαι, τὴν ἄλλην ἔφερε, καὶ δὴ διὰ πολεμικῶν καὶ διὰ τῶν ἐντὸς εὑρισκομένων οἰκείων αὐτῷ εἴσεισιν ἐν τῇ πόλει, καὶ πάντες συνέρρεον ἐπὶ τῇ θέᾳ A. M. 6855 αὐτοῦ εὐφημοῦντες καὶ ὡς βασιλέα δοξάζοντες. C. 1347 Ind. 15

10. Ἡ δὲ βασιλὶς Ἄννα ἔνδον τοῦ παλατίου ἐγκλεισθεῖ- C σα σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ ὀλίγοις στρατιώταις οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλὰ κατεβόα καὶ „ἠδίκημαι" λέγουσα οὐκ ἐπαύετο. οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐβούλοντο μὲν εἰσπηδῆσαι καὶ ἐντὸς ἐλθεῖν καὶ ἀτάκτως τὰ ἄνω χαμαὶ καὶ τὰ κάτω εἰς τὸν ἀέρα λικμῆσαι, ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐκώλυε. οἱ δὲ στρατιῶται ἀναμιμνήσκοντες τὰς ἀδολεσχίας καὶ τῶν βαναύσων ὕβρεις, ἃς κατέχεον ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠγανάκτουν κατ' αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ διὰ λόγων πιθανῶν ἐπράϋνε τὸν ὄχλον. τότε οἱ τοῦ παλατίου ἰδόντες ὅτι κινδυνεύουσι τοῦ θανεῖν, παρέδοσαν ἑαυ- D τούς. καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπῆλθεν ἕως τῶν ἐνδοτάτων οἰκίσκων, εὗρε τὴν δέσποιναν σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καθεζομένην, μὴ φροντισάσης τὸ καθόλου μηδὲ παρασαλευθείσης τὸ οἱονοῦν τῆς μήνιδος ἧς ἐπεφέρετο κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' ἐκάθητο ἀτρεμοῦσα καὶ μὴ φοβηθεῖσα τὸ καθόλου.

scindebant, coniugem atque filiam eius Helenam, quae brevi tempore interiecto eorum domina atque imperatrix constituenda erat, ut scortum conviciis onerabant. tunc intellexit Cantacuzenus admonendo aut verbis castigando urbem se recipere non posse, ad alias vero se convertit artes, belloque experitur ac tandem ope amicorum et propinquorum, qui in urbe remanserant, ingreditur; ad quem conspiciendum omnes confluunt, faustis acclamationibus prosequuntur imperatoremque salutant.

10. At imperatrix Anna, quae intra palatium clausam se continebat cum filio paucisque militibus, nequaquam cedere, sibi vim atque iniuriam fieri vociferari. interim Cantacuzeni milites urbem invadere in eamque perrumpere tentant, omnia subversuri; quorum impetum ipse repressit. cumque ei in memoriam revocarent probra et contumelias in eum iactatas sordidorumque hominum propudiosa verba, ipsi indignabantur; quos tumultuantes sermonis suavitate ac dulcedine sedavit. tunc ergo cum illi qui intra palatium clausi erant, se in mortis discrimen adductos cernerent, sese dedunt. ingressus palatium Cantacuzenus in interiora cubicula penetrat, invenitque imperatricem cum filio suo sedentem, impavidam, ira, qua in Cantacuzenum flagrabat, non remissa: immota enim atque intrepida sedebat.

ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κορυφῇ προσεγγίσας κατεφίλει τὴν χεῖρα τοῦ νέου, εἶτα ὡς ἔθος προσκυνήσας καὶ
P. 19 τὴν μητέρα καὶ δέσποιναν τοῦ νέου εὐφήμησεν αὐτοὺς ὡς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων. τότε ἅπαν τὸ στράτευμα ἰδὸν τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἀνεξικακίαν εὐφήμησε καὶ ἐδόξασε. τοὺς δὲ Τούρκους φιλοξενήσας ὡς ἔπρεπε σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψε, χάριτας ὁμολογῶν τῷ ἡγεμόνι καὶ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Ὀρχάν, τοὺς δὲ πολίτας φιλοτησίαις, καὶ γέρα πλεῖστα δωρήσας. καὶ δεσποίνῃ θεραπεύσας ἐν ἡδύσμασι λόγων καὶ προβλεπτικαῖς πράξεσιν ἐποίησε ταύτην καταπεισθῇ τοῦ λαβεῖν εἰς νύμφην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἑλένην εἰς τὸν αὐτῆς υἱὸν Ἰωάννην τὸν Παλαιολό-
B γον καὶ υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τὸν ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε. ἑτοιμάζονται τοίνυν γάμοι, καὶ ὁ ναὸς τῆς εὐλογημένης δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου ὁ ἐν Βλαχέρναις ἑτοιμάζεται, καὶ ἱεροτελεστίαι καὶ στέψεις ὁμοῦ
V. 15 γίνονται, καὶ φήμη εὐπαρρησίαστος „Ἰωάννου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου καὶ Ἑλένης τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης πολλὰ τὰ ἔτη." ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης καὶ πενθερὸς τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸς στεφθεὶς σὺν τῇ συζύγῳ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύετο, καὶ Ματθαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεσπότης. καὶ
C ἦν ἰδεῖν ἐν τῇ πανδαισίᾳ ἐκείνῃ ὁρμαθὸν βασιλέων καὶ βασι-

11. ἔπεισε codex. correxit Bullialdus.

at Cantacuzenus nudato capite accedens imperatoris adolescentis manum deosculatur: deinde, ut mos erat, matrem eius et dominam salutat, eosque ut Romanorum imperatores congruis verbis compellat. cernens itaque universus exercitus animum eius summopere benignum ergaque inimicos moderatum et aequum, illum laudibus ac praeconiis extulit. ipse vero cum Turcos, ut decebat, multis donis cumulasset, dimittit, gratiasque Orchani principi genero suo agit. cives epulis demeretur, multisque largitionibus ac congiariis. imperatricem vero blandis sermonibus ita demulcet, et providendo omnibus prudenterque se gerendo ei tandem persuasit ut sibi nurum deligeret filiam ipsius Helenam, et nuptui collocaret Iohanni imperatori filio, quem ex Andronico Palaeologo supradicto pepererat. nuptiae itaque apparantur, et benedictae dominae nostrae deiparae templum in Blachernis adornatur, cum sacrorum celebratione coronationis solemnis ritus peragitur, et acclamationes laetitiae publicae signa exaudiuntur, quibus Iohanni Palaeologo piissimo, imperatori Romanorum potentissimo, et Helenae religiosissimae Augustae multos annos optabat populus. simul vero Iohannes Cantacuzenus, imperatoris socer, cum coniuge sua coronatur et imperator proclamatur, et Matthaeus

λίων, δεσποτῶν καὶ δεσποινῶν, ὡς τὸ πάλαι δωδεκάθεον. ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ μεσάζων ἔφηβος, ἡ δὲ βασιλὶς Ἑλένη τρισκαιδέκατον ἔτος ἄγουσα. ἔγκυος δὲ γενομένη ἔτεκε τῷ βασιλεῖ υἱὸν πρωτότοκον ἄρρενα, ὃν καὶ Ἀνδρόνικον ἐπωνόμασε. ἀρξάμενος δὲ προσχωρεῖν εἰς τὸν τῆς ἀφηλικιότητος χρόνον ἀτασθαλεῖν ἤρξατο καὶ νεωτερίζειν, οὐκ ἐν αἰχμαῖς καὶ δόρασιν ἀλλ' ἐν κοίταισι καὶ ἀσελγείαις, καὶ ταῦτα δακνούσαις καὶ καπνὸν δριμὺ ἀποπεμπούσαις ἀπὸ καρδίας πολλῶν. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐκ ἐδίδου ὕπνον τοῖς βλεφάροις οὐδὲ τοῖς κροτάφοις νυσταγμόν. ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ ἔμαθον D τὸν παρεληλυθότα χρόνον οἱ Τοῦρκοι τὰ τῆς Θράκης εἰσόδια καὶ ἐξόδια, οὐ διέλειπον περῶντες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον, οἱ δὲ ἐκ Λαμψάκου σὺν ἀκατίοις πάνυ σμικροῖς ἐλεηλάτουν Χερρόνησον. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐ διέλειπε προσέχων τὰ φρούρια τὰ πρὸς τὴν Σερβίαν. τότε καὶ Σουλειμὰν εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀρχὰν περάσας ἀπὸ Λαμψάκου σὺν στρατείᾳ πλείστῃ ἐλεηλάτει Χερρόνησον. ὁ δὲ δεσπότης Ματθαῖος ὁ Καντακουζηνὸς συναντήσας αὐτῷ περί που τὸ ἐν Χερρονήσῳ Ἑξαμίλιον συνάπτει πόλεμον, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων ὤλεσε, καὶ αὐτὸν τὸν Σουλειμάν.

11. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ἐν στενῷ τὰ τῶν Ῥω- P. 20 μαίων πράγματα τυγχάνοντα, τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ συμβα-

filius eius despota renuntiatur. in hoc celebri epulo cernere erat choream imperatorum et imperatricum, dominorum et dominarum quale fuisse olim traditur deorum duodecim convivium, imperator siquidem Iohannes adolescentiae flore vigebat, Helenaque imperatrix annos tredecim nondum egressa erat; ex imperatore vero cum concepisset, filium ei peperit primogenitum, quem Andronicum nominarunt. at ille virilem aetatem adeptus sceleribus se polluere coepit iuveniliterque agere, non armis tractandis deditus, sed stupris et moechationibus, quae multorum animos vellicabant et e cordibus fumum acrem et mordicantem excitabant. at Cantacuzenus somno et quieti haud se permittebat, cumque Turci antea exploravissent et cognovissent Thraciae claustra eorumque aditus et exitus, fretum assidue, alii Sesto Abydum, alii Lampsaco, minoribus navigiis traiiciebant, et Chersonesum depopulabantur. Cantacuzenus autem iugiter tuendis arcibus et castris in Serviae finibus sitis invigilabat. tunc etiam Suleimanes Orchanis filiorum unus Lampsaco solvens fretum cum valido exercitu traiecit, Chersonesumque diripit ac devastat; cui dominus Matthaeus Cantacuzenus occurrit, et prope Hexamilium in Chersoneso extructum cum eo acie conflixit, plurimosque Turcos cum eorum duce Suleimane cecidit.

11. In angusto positas res Romaeorum cum videret Cantacuzenus, generumque suum imperii socium Iohannem deliciis immersum cra-

σιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατάλῃ καὶ μέθῃ διάγοντα, ἐδυσχέραινε.
καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν κατονειδίσας αὐτὸν ἀνακεκαλυμμένῳ προσ-
ώπῳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως σὺν δυσὶ τριήρεσι καὶ εἰς Ἰταλίαν
ἀφίκετο. ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς
βασιλεύς, ὅσον ἡ δύναμις, ἀντεκαθίστατο τοῖς ὑπεναντίοις,
πῇ μὲν Τούρκοις πῇ δὲ Σέρβοις. συχνάκις οὖν οἱ Τοῦρκοι
B πηδῶντες ἐπόρθουν Χερρόνησον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης διέ-
τη χρόνον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολ-
λοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκολπωσάμε-
νος χάριν εὐεργεσίας ἕνεκα τῆς πόλεως παραφυλακήν, ἐστρά-
φη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νήσῳ ἐλθών, ἣν γὰρ τότε οἰκουμένη
καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχεν, ἐν φροντίδι δὲ ἦν πῶς αὐτὸν ὁ
πενθερὸς καὶ βασιλεὺς ὑποδέξεται. τότε εἷς τῶν εὐγενῶν Γε-
νουίτης σὺν δύο τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενούας πρὸς Ἑλλήσ-
ποντον, ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυστο καὶ εἰς παντελῆ
C ἀφανισμὸν καθείστηκε τὰ πράγματα, ὥρμησε καὶ αὐτὸς ἐκ
V. 16 Γενούας τοῦ λαβεῖν μέρος τι τῶν Χερρονήσου φρουρίων τοῦ
δεσπόζειν, ὡς ἕτεροι Χίον καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουῖ-
ται καὶ Βένετοι. καὶ κατὰ πάροδον ἐντυχὼν τῷ βασιλεῖ, καὶ
λόγους συνάραντες, καὶ τὴν γνώμην ὁ βασιλεὺς ἀνακαλύψας
αὐτῷ εὗρε τὸν ἄνδρα καταπειθῆ καὶ εἰς παντοίαν βοήθειαν
ἕτοιμον. καὶ πιστώσας αὐτὸν ὅρκοις ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν ἐξᾶραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καν-

pulaeque deditum, acri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vitia exprobravit. at Iohannes urbe excedit, et duabus triremibus Italiam petit. solus itaque regendo imperio Cantacuzenus relictus, pro viribus hostium tam Turcorum quam Serviorum invasionibus et insultibus resistit. frequenter itaque Turci irrumpentes Chersonesum depraedabantur. exacto demum in Italia et Germania biennio, multaque pecunia specie collatae opis erogata ad tuendam urbem, Iohannes imperator revertitur, et ad Tenedum insulam appulit, quae tunc colonis frequens erat Romaeisque parebat, sollicitus quomodo ab imperatore socero suo susciperetur. per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus triremibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuae portu solverat, ut aliquas arces Chersonesi occuparet illarumque dominium usurparet, ut et alii Chium, aliique alia loca Genuenses et Veneti tenebant. dumque praetervehitur,! imperatori forte fit obvius; habitisque mutuis inter se colloquiis suum ei consilium aperit imperator; quem voluntati suae obsequentem nactus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum, fidemque ab eo exegit, et iureiurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum obiecturum, et urbe Cantacuzeni

ταπεινοῦ θεοῦ συνεργοῦντος, καὶ αὐτὸν μόνον βασιλέα Ῥωμαίων καταστήσει ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως. Φραντ- D ζῆσκος ἦν οὗτος, ὁ Γατελοῦζος τὴν ἐπωνυμίαν. ὁ δὲ βασιλεὺς „εἰ τοῦτο θεοῦ συνεργοῦντος γενήσεται καὶ ἕξω σε βοηθὸν ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῆς ἐμῆς βασιλείας, γαμβρόν σε ποιήσομαι ἐπ' ἀδελφῇ τῇ ἐμῇ Μαρίᾳ." στέρξαντες οὖν ἀμφότεροι τὰς ὑποσχέσεις ἔτεμον τὸν Ἑλλήσποντον ὡς ἐχρῆν, καὶ δὴ πλεύσαντες ἄντικρυ πόλεως διὰ τῆς νυκτὸς ἔφθασαν ἐν τῇ μικρᾷ πύλῃ τῇ ἐπονομαζομένῃ τῆς ὁδηγητρίας. καὶ ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντος νότου ὁ Φραντζῆσκος σοφίζεται πανουργίαν τινά. ἐν γὰρ ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ἦσαν ἐλαιοδόχα ἀγγεῖα P. 21 πολλά· ἦν γὰρ ἔχων ἀπὸ Ἰταλίας μερικὸν φορτίον ἐλαίου, ὃ καὶ πέπρακεν, καὶ τὰς λαίνας κενὰς ἔφερε. κελεύσας οὖν τοὺς ἐρέτας, σύνδυο τὴν μίαν βαστάζοντες ἐν τῷ τοίχῳ τῆς πόλεως συνεθλᾶτον, καὶ ἦχος οὐκ ὀλίγος ἐξήρχετο, καὶ οὐ διέλιπον κρούοντες καὶ βοὴν ἀποτελοῦντες, ἕως οἱ φύλακες ἀκούοντες ἐπήδησαν ἔξυπνοι. ἐρωτήσαντες δὲ τίς ὁ θροῦς, οἱ τῶν τριήρεων ἀπεκρίναντο ὅτι „ἐμπορικὰ νῆά ἐσμεν φέροντες ἔλαιον πολύ, τὰ μὲν ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ, καὶ παρεικήσαντες ἰδοὺ τὸ ἓν τῶν νηῶν συνεθλίβη. γενέσθω οὖν ἀρωγή τις ἐξ ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς, καὶ πάντα τὸν καταλειφθέντα φόρτον ὡς ἀδελφοὶ διαμερισόμεθα, B

18. ἐμπορικὰ] an ἔμποροι κατὰ?

manibus erepta, si deus ita annuat, Romanorum imperatorem se solum intra et extra urbem ab eo constituendum esse. hic appellabatur Franciscus Gateluzus, cui imperator vicissim pollicetur, „si modo res deo volente felicem sortiatur exitum, et in recuperando imperio opera tua usus fuero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo." cum utrisque condiciones et pollicitationes placuissent, Hellespontum strenue navigant, et per noctem ante urbem accedunt iuxta portam quae dicitur Hodegetriae, id est ducis viae. Austroque valido flante, Franciscus stratagema eiusmodi comminiscitur. habebat in triremibus suis olearia vasa plurima: ab Italia namque discedens triremes oleo partim oneraverat, quo postea distracto ac divendito amphoras vacuas ferebat. iussit ergo remiges binos amphoram unam gestare, et urbis muro allisam confringere, unde strepitus vehemens erumperet. itaque quassandi finem non fecerunt aut vociferandi, donec custodes audito fragore excitati surgerent, et cum interrogassent causam tanti strepitus, triremium vectores responderunt „navibus onerariis mercatores vehimur, multum oleum nobiscum portantes, partim in mari Pontico distracturi, partim Cpoli; dumque navigamus, ecce navium nostrarum una quassata est. velitis ergo adiumento nobis esse, et vobiscum quasi fratribus residuas merces partiemur. nos

σιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατάλῃ καὶ μέθῃ διάγοντα, ἐδυσχέραινε. καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν κατονειδίσας αὐτὸν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως σὺν δυσὶ τριήρεσι καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο. ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς βασιλεύς, ὅσον ἡ δύναμις, ἀντεκαθίστατο τοῖς ὑπεναντίοις, πῇ μὲν Τούρκοις πῇ δὲ Σέρβοις. συχνάκις οὖν οἱ Τοῦρκοι
B πηδῶντες ἐπόρθουν Χεῤῥόνησον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης διέτη χρόνον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκολπωσάμενος χάριν εὐεργεσίας ἕνεκα τῆς πόλεως παραφυλακήν, ἐστράφη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νήσῳ ἐλθών, ἣν γὰρ τότε οἰκουμένη καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχεν, ἐν φροντίδι δὲ ἦν πῶς αὐτὸν ὁ πενθερὸς καὶ βασιλεὺς ὑποδέξεται. τότε εἷς τῶν εὐγενῶν Γενουίτης σὺν δύο τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενούας πρὸς Ἑλλήσποντον, ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυστο καὶ εἰς παντελῆ
C ἀφανισμὸν καθείστηκε τὰ πράγματα, ὥρμησε καὶ αὐτὸς ἐκ
V. 16 Γενούας τοῦ λαβεῖν μέρος τι τῶν Χεῤῥονήσου φρουρίων τοῦ δεσπόζειν, ὡς ἕτεροι Χίον καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουῖται καὶ Βένετοι. καὶ κατὰ πάροδον ἐντυχὼν τῷ βασιλεῖ, καὶ λόγους συνάραντες, καὶ τὴν γνώμην ὁ βασιλεὺς ἀνακαλύψας αὐτῷ εὗρε τὸν ἄνδρα καταπειθῆ καὶ εἰς παντοίαν βοήθειαν ἕτοιμον. καὶ πιστώσας αὐτὸν ὅρκοις ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν ἐξᾶραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καν-

pulaeque deditum, acri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vitia exprobravit. at Iohannes urbe excedit, et duabus triremibus Italiam petit. solus itaque regendo imperio Cantacuzenus relictus, pro viribus hostium tam Turcorum quam Serviorum invasionibus et insultibus resistit. frequenter itaque Turci irrumpentes Chersonesum depraedabantur. exacto demum in Italia et Germania biennio, multaque pecunia specie collatae opis erogata ad tuendam urbem, Iohannes imperator revertitur, et ad Tenedum insulam appulit, quae tunc colonis frequens erat Romaeisque parebat, sollicitus quomodo ab imperatore socero suo susciperetur. per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus triremibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuae portu solverat, ut aliquas arces Chersonesi occuparet illarumque dominium usurparet, ut et alii Chium, aliique alia loca Genuenses et Veneti tenebant. dumque praetervehitur,! imperatori forte fit obvius; habitisque mutuis inter se colloquiis suum ei consilium aperit imperator; quem voluntati suae obsequentem nactus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum, fidemque ab eo exegit, et iureiurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum obiecturum, et urbe Cantacuzeni

…ζηροῦ θεοῦ συνεργοῦντος, καὶ αὐτὸν μόνον βασιλέα
Ῥωμαίων καταστήσει ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως. Φραντ- D
ζῆσκος ἦν οὗτος, ὁ Γατελοῦζος τὴν ἐπωνυμίαν. ὁ δὲ βασι-
λεὺς „εἰ τοῦτο θεοῦ συνεργοῦντος γενήσεται καὶ ἕξω σε βοη-
θὸν ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῆς ἐμῆς βασιλείας, γαμβρόν σε ποιή-
σομαι ἐπ' ἀδελφῇ τῇ ἐμῇ Μαρίᾳ." στέρξαντες οὖν ἀμφότε-
ροι τὰς ὑποσχέσεις ἔτεμον τὸν Ἑλλήσποντον ὡς ἐχρῆν, καὶ
δὴ πλεύσαντες ἄντικρυ πόλεως διὰ τῆς νυκτὸς ἔφθασαν ἐν τῇ
μικρᾷ πύλῃ τῇ ἐπονομαζομένῃ τῆς ὁδηγητρίας. καὶ ἀνέμου
σφοδροῦ πνέοντος νότου ὁ Φραντζῆσκος σοφίζεται πανουργίαν
τινά. ἐν γὰρ ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ἦσαν ἐλαιοδόχα ἀγγεῖα P. 21
πολλά· ἦν γὰρ ἔχων ἀπὸ Ἰταλίας μερικὸν φορτίον ἐλαίου,
ὃ καὶ πέπρακεν, καὶ τὰς λαίνας κενὰς ἔφερε. κελεύσας οὖν
τοὺς ἐρέτας, σύνδυο τὴν μίαν βαστάζοντες ἐν τῷ τοίχῳ τῆς
πόλεως συνεθλᾶτον, καὶ ἦχος οὐκ ὀλίγος ἐξήρχετο, καὶ οὐ
διέλιπον κρούοντες καὶ βοὴν ἀποτελοῦντες, ἕως οἱ φύλακες
ἀκούοντες ἐπήδησαν ἔξυπνοι. ἐρωτήσαντες δὲ τίς ὁ θροῦς, οἱ
τῶν τριήρεων ἀπεκρίναντο ὅτι „ἐμπορικὰ νῆά ἐσμεν φέροντες
ἔλαιον πολύ, τὰ μὲν ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ τὰ δὲ ἐν αὐ-
τῇ τῇ βασιλευούσῃ, καὶ παρεικήσαντες ἰδοὺ τὸ ἓν τῶν νηῶν
συνεθλίβη. γενέσθω οὖν ἀρωγή τις ἐξ ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς, καὶ
πάντα τὸν καταλειφθέντα φόρτον ὡς ἀδελφοὶ διαμερισόμεθα, B

18. ἐμπορικὰ] an ἔμποροι κατὰ?

manibus erepta, si deus ita annuat, Romanorum imperatorem se solum intra et extra urbem ab eo constituendum esse. hic appellabatur Franciscus Gateluzus, cui imperator vicissim pollicetur, „si modo res deo volente felicem sortiatur exitum, et in recuperando imperio opera tua usus fuero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo." cum utrisque condiciones et pollicitationes placuissent, Hellespontum strenue navigant, et per noctem ante urbem accedunt iuxta portam quae dicitur Hodegetriae, id est ducis viae. Austroque valido flante, Franciscus stratagema eiusmodi comminiscitur. habebat in triremibus suis olearia vasa plurima: ab Italia namque discedens triremes oleo partim oneraverat, quo postea distracto ac divendito amphoras vacuas ferebat. iussit ergo remiges binos amphoram unam gestare, et urbis muro allisam confringere, unde strepitus vehemens erumperet. itaque quassandi finem non fecerunt aut vociferandi, donec custodes audito fragore excitati surgerent, et cum interrogassent causam tanti strepitus, triremium vectores responderunt „navibus actuariis mercatores vehimur, multum oleum nobiscum portantes, partim in mari Pontico distracturi, partim Cpoli; dumque navigamus, ecce navium nostrarum una quassata est. velitis ergo adiumento nobis esse, et vobiscum quasi fratribus residuas merces partiemur. nos

μόνον μὴ βλαβέντες τὰ σώματα." ἦν γὰρ ἡ θάλασσα πρὸς τὸ ἀγριώτερον ὁρῶσα καὶ κλυδωνικὸν σίελον ἀποπτύουσα. τότε οἱ ἐντὸς τῆς θύρας ἀνοίξαντες καὶ ἐξελθόντες ὡς εἴκοσι τὸν ἀριθμόν, οἱ παρακαθήμενοι ἔνοπλοι ἐκ τῶν κατέργων ὡς πεντακόσιοι εἰσήεσαν, καὶ τοὺς εὑρεθέντας ἐν τῷ πύργῳ φύλακας κατέσφαξαν, καὶ τὰς τριήρεις κενὰς ἀφέντες εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως ὡς δισχίλιοι σὺν πάσῃ τῇ ὁπλοθήκῃ καὶ παρατάξει. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσελθὼν καὶ παρευθὺ στείλας τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐν τοῖς οἰκήμασι τῶν Παλαιολόγων καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ φίλων ἐσήμανε τὴν αὐτοῦ ἄφιξιν, καὶ πάντες ἔθεον· ἦν
C γὰρ νύξ. ὁ δὲ Φραντζῆσκος ἀνελθὼν εἰς ἕνα τῶν πύργων, καὶ ὀχυρώσας αὐτὸν σὺν ὑπασπισταῖς καὶ λοχαγοῖς, ἀνεβίβασε τὸν βασιλέα περιφράξας αὐτὸν Λατίνοις καὶ Ῥωμαίοις ὁπλίταις. ὁ δὲ αὐτὸς ἔτρεχε ἐπάνω τοῦ τείχους σὺν πλείστοις δορυφόροις, βοῶντας μεγαλοφώνως „πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Παλαιολόγου βασιλέως Ἰωάννου." ἤρξατο δὲ λυκαυγίζειν, καὶ ὁ δῆμος ἐνωτισθεὶς τὴν βοὴν ἔτρεχε εἰς τὸν ἱππόδρομον· πρωΐας δὲ γενομένης καὶ οἱ τοῦ παλατίου καὶ οἱ τοῦ δήμου πλεῖστοι σωρηδὸν συνεισήρχοντο. ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακου-
A. C. 1355 ζηνὸς ἐν συντόμῳ τῇ μονῇ τῆς περιβλέπτου εἰσελθὼν κείρεται τὴν κόμην καὶ ἀμφιέννυται τὰ μέλαινα, καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ
D γαμβρῷ μηνύει τὴν τοῦ παλατίου δι' αὐτὸν ἑτοιμασθεῖσαν εἴσοδον. καὶ ὁ βασιλεὺς κατελθὼν ἀπὸ τοῦ ὀχυρώματος

saltem illaesos salvosque praestate." mare etenim exasperabatur, inque spumas fluctus assurgebant. tunc qui intra portas custodes erant, eas aperiunt, et numero viginti extra prodeunt. at qui armati in insidiis stabant prope quingenti triremibus erumpentes ingrediuntur, et custodes turris, in quos inciderunt, trucidant; triremibus deinde vacuis relictis prope bis mille armati et acie instructa procedentes urbem ingrediuntur; statimque imperator familiares aliquos in domos Palaeologorum paternorumque amicorum mittit, qui adventum suum eis nuntiarent. interim omnes, dum noctis tenebrae sunt, discurrunt. Franciscus in turrium unam ascendit, eique militum praesidium imponit, et in ea collocat imperatorem satellitibus atque hastatis, qui eum protegerent, cinctum. ipse vero cum magno militum agmine supra muros discurrit clamando intensa voce „vivat multos annos imperator Iohannes Palaeologus." iamque lucescebat, cum populus audito clamore in Hippodromum cucurrit, ortoque sole etiam ii qui in palatio erant et plerique alii turmatim confluxerunt. Iohannes autem Cantacuzenus monasterium venerandae [Virginis] ingressus confestim comam tondet pullamque vestem induit, ac imperatori genero suo significat palatii portas ipsi patere. de turre deinde descendit Iohannes, et viam, quae in palatium ducit, capessit comitantibus omnibus Italis eorumque duce

τὴν πρὸς τὸ παλάτιον φέρουσαν ὥδευε σὺν πᾶσι τοῖς Ἰταλοῖς
καὶ τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν τῷ Φραντζήσκῳ καὶ παντὶ τῷ πλήθει V. 17
τῆς πόλεως, ὅσον τῶν εὐγενῶν καὶ ὅσον τῶν τοῦ δήμου ἀκό-
λουθον. τότε καὶ ἡ δέσποινα προϋπαντήσασα τῷ βασιλεῖ σὺν
τῷ Ἀνδρονίκῳ βρεφυλλίῳ ὄντι, κατησπάζοντο ἀλλήλους καὶ
ἀγαλλόμενοι εἰσῆλθον εἰς τὸ παλάτιον. ὁ δὲ βασιλεὺς Καν-
τακουζηνὸς ἀφεὶς καὶ δόξαν καὶ βασιλείαν καὶ τρυφὴν τὴν
κατακόσμιον, ἐζήτει παρὰ τοῦ βασιλέως λόγον ἐξελθεῖν τῆς P. 22
πόλεως καὶ ἐλθεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει καὶ μονάσαι ἐν ἑνὶ τῶν
μοναστηρίων. ὃ καὶ πεποίηκε, καὶ διαβιβάσας χρόνον ἱκανὸν
καλῶς ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο. τότε καὶ ὁ Ὀρχὰν ἐγγὺς ἐπλή- A. C. 1359
ρωσε τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τέλος, τὴν ἡγεμονίαν καταλιπὼν τῷ
υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ.

12. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὰ εἴκοσι καὶ πέν- B
τε ἔτη, καὶ τὴν ἀνδρῴαν ἡλικίαν ἐνδύς, ἐποίησεν υἱοὺς μετὰ
τὸν Ἀνδρόνικον δύο, Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον. ὁ δὲ Ἀνδρό-
νικος ὑπερεῖχε πάντας τοὺς συνηλικιώτας ἔν τε ῥώμῃ σώμα-
τος καὶ ἐν ἡλικίᾳ, καὶ κάλλει διαφέρων πολλούς. ὁ δὲ Μω-
ρὰτ καὶ αὐτὸς ἔχων υἱοὺς τόν τε Σαβούτζιον τὸν προῤῥη-
θέντα καὶ Κουντούζην καὶ Παγιαζήτ. ὁ δὲ Κουντούζης ἰσή-
λικος ὢν σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ καὶ κατὰ καιρὸν συνὼν αὐτῷ
καὶ συνευφραινόμενος, ἐῤῥέθη λόγος ὡς ὀμόσαντες ἄμφω ἀν-
ταρσίαν εἰσπράξονται, καὶ ὁ μὲν Κουντούζιος τὸν Μωρὰτ ὁ

Francisco, populi etiam multitudine tam patriciorum et illustrium quam plebis. tum etiam Augusta obvia fit imperatori cum filio Andronico infantulo, mutuisque amplexibus se salutant, et laeti palatium ingrediuntur. iamque Cantacuzenus abdicato imperio dimissisque deliciis et mundana gloria, imperatorem rogat ut urbe discedendi copia sibi detur, possitque in sacrum montem secedere, ibique in aliquo monasterio vitam monasticam agere. quod vitae institutum etiam secutus est, longoque tempore ibi exacto in pace pie quievit. eodem fere tempore Orchanes obiit, filioque suo Morati principatum reliquit.

12. Imperator Iohannes, cum annis viginti quinque maior esset virilemque aetatem adeptus, praeter Andronicum genuit filios duos Manuelem et Theodorum. Andronicus autem omnes aequales superabat corporis robore, multosque proceritate ac forma excellebat. Morates etiam filios genuit Sabuzium, de quo mentionem fecimus, Kuntuzem et Baiazitem. pari aetate erant Kuntuzes et Andronicus, cumque data occasione inter se collocuti essent et oblectandi animi causa simul convenissent, fama ferebat ipsos conspirasse rebellionemque esse meditatos, qua patrem suum uterque de medio tolleret, Kuntuzes Moratem, Andronicus Iohannem, et in posterum fraterna

C δὲ Ἀνδρόνικος τὸν Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐτοῦ διαχειρίσ
ται, καὶ ἔσονται ἀδελφοὶ εἰς τὸ ἑξῆς, καὶ ὁ μὲν Ἀνδρόνι
τὴν βασιλείαν ὁ δὲ Κουντούζης τὴν ἡγεμονίαν ἀναδέξει
ἐνωτισθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Μωρὰτ καὶ ἐξετάσας ἀκριβῶς,
μαθὼν τὰ λαληθέντα ἀληθῆ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς τ
υἱοῦ αὐτοῦ Κουντουζίου, καὶ στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰ
άννην γραφὰς δηλούσας τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κ
τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως, καὶ συναίτιον δηλῶν τὸν Ἀνδρ
D νικον καὶ υἱὸν αὐτοῦ· καὶ εἰ μὴ καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια δρ
σει τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἐγερεῖ μάχην ἄσπονδον κατ' αὐτοῦ. τό
ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἢ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἣν εἶχε, μὴ φέρ
ἐχθρωδῶς διακεῖσθαι τῷ Μωράτ, ἢ διὰ τὴν ὑστέρησιν τ
γνώσεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπιπολὺ κοῦφος καὶ μὴ πολυπραγμον
ἐν ἄλλοις τὰ πράγματα πλὴν ἐν γυναιξὶν ὡραίαις καὶ καλ
P. 23 τῷ εἴδει, καὶ τίνος καὶ πῶς παγιδεύσῃ αὐτήν. ἐν δὲ πρ
γμασιν ἑτέροις, ὡς ἔλθοι κατὰ τύχην καὶ κατατροχάδ
ἀπορρεύσει, οὕτω καὶ ἐδέχετο καὶ ἀντελάμβανε. ἐτύφλωσ
V. 18 οὖν καὶ αὐτὸς τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ κ
τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην νήπιον ὄντα καὶ μόλις ψελλίζοντ
ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέφει τὸν δεύτερον τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς βα
σιλέα Ῥωμαίων, τὸν Μανουήλ. τὸν δὲ τρίτον, τὸν καὶ Θε
δωρον, δεσπότην Λακεδαιμονίας καθίστησι. τὸν δὲ τυφλ
Ἀνδρόνικον μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐ

amicitia foedusque intercederent, hicque imperium, ille principatu
adipisceretur. haec cum ad Moratem delata essent, post diligens
accuratum rei examen, compertosque sermones esse veros quos int
se habuerant, filio suo Kuntuzio oculos effodi iubet; epistolaque a
imperatorem Iohannem missa significat filium suum iussu suo excae
catum, causamque facti exponit; Andronicum etiam eius filium con
iurationis participem accusat: quem nisi tali poena multaverit, bel
lum internecinum illaturum se minatur. tunc Iohannes Augustus, ve
imbecillitatis, qua laborabat, conscius, veritusque hostem in se con
citare Moratem, vel ignorantia gravatus [obtemperavit]. erat enim u
plurimum hebes ac stupidus, nullaque negotia tractabat; sed totu
in captandis formosis mulieribus et venustis occupabatur, ut aliquam
quomodocunque alliceret et illaquearet. caeteras vero res omissa
fortunae volvendas permittebat, neque de earum exitu, quo tanden
abirent, erat sollicitus, verum ad bonos vel malos successus indif
ferens. excaecavit ergo Andronicum; neque eum solum, sed etiam
ex illo nepotem Iohannem infantem admodum et vix balbutientem
inque locum eius alterum filium Manuelem Romanorum imperatorem
coronatum suffecit. tertiumque Theodorum dictum Lacedaemoni
principem constituit. excaecatum Andronicum cum nepote Iohanne e

..λέπους ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ καθείργνυσιν. διετίαν δὲ ἐν φυλακῇ ἔγκλειστοι γενόμενοι συνδρομῇ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Λατίνων ἀπὸ τοῦ πύργου ἐξέφυγον, καὶ οἱ Γενουῖται τοῦτον δεξάμενοι ἤρξαντο ἀντιμάχεσθαι τοῖς πολίταις, προσω- B
ξπῶν κεκτημένοι τὸν Ἀνδρόνικον. καὶ πολεμήσαντες ἡμέρας ἱκανὰς πατὴρ πρὸς υἱὸν καὶ υἱὸς πρὸς πατέρα (τοῦτο τῆς Ῥωμαίων ἀπανθρωπίας καὶ τῆς πρὸς θεὸν ἔχθρας), διὰ τῶν φρικωδεστάτων ὅρκων γενομένης παραβάσεώς ποτε εἴσιν ἐν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορεύεται. τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον ἐγκλείστους ὁ πύργος, ὃν αὐτὸς εἶχεν ὡς Τάρταρον, ὡς ὁ Ζεὺς τὸν πατέρα καὶ Κρόνον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Πλούτωνα καὶ Ποσειδῶνα, ἔνδον κατεῖχε, καὶ αὐτὸς τῆς βασιλείας ἀντεποιεῖτο. διετίαν οὖν καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ πύργῳ γενόμενοι ἀπέδρασαν συνεργείᾳ τινὸς ἀλάστορος, ὄνομα μὲν αὐτῷ Ἄγγελος, τῇ δὲ ἐπωνυμίᾳ διάβολος, καὶ μίγδην φέροντες C
σὺν τῇ ἐπωνυμίᾳ τὸ ὄνομα ἐκαλεῖτο διαβολάγγελος. αὐτὸς τούτους ἐκβάλλων ἀπὸ τοῦ πύργου εἴτε ἀγγέλου εἴτε δαίμονος τέχνῃ ἐπέρασεν αὐτοὺς ἐμβάλλων ἐν ἀκατίῳ πέραν εἰς τὸ Σκουτάριον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν εἰς μακρὰν γενέσθαι τὰ δυστυχήματα Ῥωμαίοις, οὐδὲ αὐτὸς εἶναι τῶν κακῶν αἴτιος, ἀλλὰ μετακαλεῖται τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς δοὺς πί-

illius uxore in turri Anemae concludit; cumque per biennium ibi detenti fuissent, concursu Latinorum e Galata facto evaserunt. Genuensesque hunc Andronicum suscipientes, eiusque obtendentes nomen civibus bellum inferre coeperunt. per plures itaque dies cum pater et filius mutuis praeliis certassent (ita feri erant Romani, et deum sic odio habebant), Andronicus conceptis execrandis iuramentis, quae deinde violavit, ingreditur civitatem, et Romanorum imperator proclamatus patrem deinde fratresque suos Manuelem et Theodorum, ut olim Iupiter Saturnum patrem fratresque suos Plutonem et Neptunum, incarcerat in ea turri, in qua captivus detentus fuerat, quam etiam aeque ac Tartarum aversabatur, imperiique solium invadit. per biennium igitur et ipsi in turre manserunt, evaseruntque ope cuiusdam perditi nebulonis, qui vocabatur Angelus, cognomenque ei erat diabolus; coniunctisque nomine ac cognomine vocabatur Diabolangelus. is igitur cum eos turre extraxisset sive angeli sive daemonis arte, navigio impositos Scutarium ultra mare traiecit. verum Andronicus, cognita patris fratrumque fuga, noluit amplius auctor esse calamitatum et infortuniorum, quibus Romaei premebantur; patremque accersit et fratres. obstricta iis per iusiurandum fide eos in urbem accipit, parentemque solio imperii restituit, et eius pedibus

στεις ἐνόρκους, καὶ εἰσάγει τούτους ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀναἰ βάζει τὸν πατέρα ἐν τοῖς τῆς βασιλείας θώκοις, καὶ πίπι
D ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ζητεῖ λύσιν τῶν ἐγκλημάτων, κ αὐτὸς ἀφίησιν. ἦν γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἕνα τῶν ὀφθα μῶν αὐτοῦ ἔχων ἀνεῳγμένον, ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ κ τοὺς δύο σκαρδαμυκτῶν καὶ παραβλὼψ θεωρῶν. τότε βασιλεὺς καμφθεὶς καὶ ἐπὶ τῷ γεγονότι πάθει σφοδρῶς λ πηθεὶς ἔπεμψεν αὐτὸν σὺν τῷ παιδὶ καὶ τῇ γυναικὶ οἰκεῖν Σηλυβρίᾳ, δωρήσας αὐτῷ ταύτην καὶ Δάνειον καὶ Ἡράκλει Ῥεδαιστόν τε καὶ Πάνιδον· τὸν δὲ Μανουὴλ στέφει ται οις καὶ βασιλέα ἀναγορεύει Ῥωμαίων. τὸν δὲ Φραντζῆσκ Γατελοῦζον, ὃν ὁ λόγος ὡς φίλον καλὸν καὶ πιστότατον ἐδ λωσε προλαβών, δίδωσι τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν ὁ βασιλεὺς ε γυναῖκα, καὶ εἰς προῖκα τὴν νῆσον Λέσβον· καὶ τοὺς γάμο
P. 24 τελέσαντες ἀπῆραν ἐκεῖθεν καὶ ἐν τῇ Μιτυλήνῃ κατῴκησαι καὶ μέχρι τοῦ νῦν κατὰ διαδοχὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν τι νῆσον ταύτην κυριεύοντες οὐκ ἔλειψαν.

Ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ἡμᾶς ἀναποδίζων ἀπὸ τοῦ Παγιαζὴτ ε τὸν πάππον αὐτοῦ τὸν Ὀρχὰν ἕνεκα τῶν αἰτιαμάτων τοῦ Κα τακουζηνοῦ ἀναχαιτίσας κατήντησε, φέρε πάλιν τὴν αὐτι ῥύμην ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζὴτ εὐθυδρομήσαμει μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα, καὶ ἴδωμ τὴν διήγησιν ἄχρι τοῦ καταντῆσαι σπουδάζει.

B 13. Ἐπεὶ δ' ὁ Παγιαζὴτ τὰς πολυαρχίας πάσας ἐξῆρ
V. 19 ἐκ προσώπου τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ Βιθυνίας καὶ Φρυγ

advolutus errorum veniam petit et ipse dat. Andronicus enim ille oc lorum alterum apertum habebat, Iohannes vero filius eius utroq luscitiosus erat et oblique intuebatur. imperator filii precibus ia delinitus, et eorum quae acciderant pertaesus, eum cum uxore filiolo Selymbriam habitatum misit, quam ei concedit Daniumque Heracleam et Panidum. Manuelem deinde imperiali diademate o nat. Francisco Gateluzo, quem amicum optimum et exploratae fid supra memoravimus, nuptui collocat sororem suam, dotisque nomi Lesbum insulam ei tradidit, nuptiarumque solemnitate peracta M tylenen abierunt, eamque ad nostra tempora eorum posteri successi ne perpetua possederunt.

Quoniam vero narrationis series a Baiazite regressa ad Orchane illius avum nos retraxit propter crimina Cantacuzeno obiecta, in via rursus redeamus, et ad Baiazitis res, potius vero Romanorum infortun exponenda pergamus, narrationemque earum ad finem perducamus.

13. Postquam Baiazites omnes Asiae principatus, qui plures era evertit, et Bithyniae Phrygiae Mysiae Cariae monarcham se ge

ας, Μυσίας λέγω καὶ Καρίας, καὶ μονάρχης ἐγένετο, τότε καὶ τῆς πόλεως καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἔστησε. καὶ καὶ μὲν τὸ πρῶτον πέμψας ἀποκρισιαρίους εἰς βασιλέα ᾐτήσατο φόρους διδόναι καὶ ἐν ἐξπεδίτῳ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ξυμπέμπειν σὺν στρατιώταις ἑκατόν. ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ ἔχων βοήθειαν ἔκ τινος τῶν ῥηγάδων ἢ τῶν ἀριστοκρατούντων ἢ τῶν δημοκρατούντων εἰς τοῦτο κατένευσεν, καὶ μίαν καὶ δευ- C
τέραν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν στρατιώταις ὁπλίταις Ῥωμαίοις ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως εἰς ὑπουργίαν συστρατεύων τῷ Παγιαζήτ, ὅτε πρὸς Παμφυλίαν κατὰ Τούρκων ἐχώρει. τὴν δὲ σιτοπομπίαν ἐκώλυσε τὴν κατ' ἔτος λαμβανομένην ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς νήσους, Λέσβον λέγω, Χίον, Λῆμνον, Ῥόδον καὶ τὰς ἑξῆς. καὶ δὴ στόλον ἑτοιμάσας πέμπει ἐν Χίῳ μακρὰς νῆας ἑξήκοντα, καὶ δηοῖ τὴν πόλιν ἐμπιπροῖ, καὶ τὰς πέριξ κώμας ἀφανίζει, καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους καὶ τὴν Εὔβοιαν καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν D
μέρη. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀποκάλυπτον καὶ αὔθαδες, ἤρξατο κτίζειν εἰς ἓν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον χρυσείαν πύλην, κατασκευάσας πύργους δύο ἐν τῷ θατέρῳ τῶν μερῶν τῆς πύλης λευκῷ μαρμάρῳ συνηρμοσμένῳ, οἰκοδομήσας αὐτοὺς οὐ διὰ λιθοξόων οὐδὲ διὰ οἰκείων ἀναλωμάτων, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ἀναθημάτων καλλίστων, κατεάξας τὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι πάντων τῶν ἁγίων κτισθέντα παρὰ κυρίου Λέοντος τοῦ σοφοῦ καὶ μεγάλου βασιλέως,

sit, adversus Cpolim mentem et oculos direxit. primum omnium missis ad imperatorem apocrisariis tributum poscit, eiusque filiorum unum cum militibus centum ad bellum paratis mitti. destitutus imperator regum omnium auxilio desertusque a rebus publicis Baiaziti obtemperat; semel igitur atque iterum Manuel cum cohorte centum armatorum militum Romaeorum a patre missus, ut Baiaziti operam suam praeberet subque eius signis militaret in expeditione ab eo adversus Turcos Pamphyliam tenentes suscepta. frugum insuper convectionem annuam ex Asia in insulas Lesbum Chium Lemnum Rhodum et alias prohibuit Baiazites. classe deinde instructa LX longas naves in Chium mittit, urbem incendio delet, pagos vicinos diruit, Cycladas insulas affligit, Euboeam et Atticae regionis partem. tunc imperator cognita tyranni ambitione manifesta atque audacia, aggressus est munire quandam urbis partem quae Aurea porta dicitur, duabus ad utrumque portae latus marmore albo bene expolito extructis turribus, non propriis tamen impensis ex latomiis convecto, sed e magnificentissimis, quae diruit ipse, donariis consecratis olim ab aliis imperatoribus. namque templum nomini omnium sanctorum dedicatum, quod Leo imperator philosophus et Magnus extruxerat, evertit; aliud quo-

P. 25 καὶ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα καλῶς οἰκοδομηθέν
καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου, καὶ τὰ περιλειπ
μενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ὃν ἀνήγειρεν ὁ μέγας βα
λεὺς Κωνσταντῖνος. ἐχώρησεν οὖν μέρος τῆς πόλεως ἀ
τῆς χρυσείας πύλης ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ πρὸς μεσημβρί
κατασκευάσας, καὶ ὁρμητήριον ἔχων αὐτὸ πρὸς καταφυγὴν
καιρῷ. ἀπαρτισθέντος οὖν τοῦ πολιχνίου ὁ Παγιαζὴτ ἠβο
λήθη ἐκστρατεῦσαι κατὰ Τούρκων κειμένων ἐν τοῖς μέρε
τοῖς κατὰ Πέργην τῆς Παμφυλίας, καὶ δὴ καλέσας τὸν β
B σιλέα πέμπει τὸ σύνηθες τὸν υἱὸν καὶ βασιλέα Μανουὴλ σ
τοῖς ἑκατὸν στρατιώταις. καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον μηνύει τ
βασιλεῖ Ἰωάννῃ ἐν τῇ Προύσῃ ὄντος τοῦ Μανουήλ, ἢ τὸ τ
χρυσείας πολίχνιον, ὃ ἀνήγειρεν ἐκ νέου, χαλάσαι καὶ ἐρε
πιον ἀφεῖναι, ἢ τὰς τοῦ Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κόρ
ἐξορύξας ταχέως εἰς αὐτὸν πέμπει τετυφλωμένον. ὁ οὖν β
σιλεὺς Ἰωάννης ὁρῶν τὴν τοσαύτην δυναστείαν καὶ μὴ ἔχ
V. 20 ὅτι δράσει (ἦν γὰρ κατάκοιτος καὶ ἀλγῶν τοὺς πόδας, ἡμ
θανὴς ὡς εἰπεῖν ὑπὸ πολλῆς ἀδδηφαγίας καὶ πολυποσίας κ
τῶν ἡδυπαθειῶν, μὴ ἔχων ἕτερον ἀντὶ τοῦ Μανουὴλ στέψ
καὶ καταλιπεῖν βασιλέα) βάλλει τὸ φρούριον κάτω, καὶ μη
C νύει τῷ τυράννῳ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων ὅτι τὸ κελευσθὲ
πέρας εἴληφεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ πικρὸν καὶ ἀπαι
σιον μήνυμα ἔτι ὄντος ἐν ὀδύναις σωμάτων ἀπέδωκε τὸ χρεὼ

2. παραλειπόμενα P. 10. τὸ] an κατὰ τὸ?

que sanctorum quadraginta, quod imperator Mauricius aedificaverat residuaque ad opus absolvendum congessit rudera Basilicae S. Mocii quam Constantinus magnus excitaverat. hoc munimento extructo partem civitatis ab aurea porta ad littus maris meridiei obiacens cinxerat sibique effugium quo se reciperet, paraverat. iam absolutum erat illud propugnaculum, cum Baiazites adversus Turcos, qui agrum Pergaeum in Pamphylia tenebant, expeditionem meditabatur; quam imperatori significat; qui, quod facere assueverat, Manuelem filium atque imperatorem cum centum militibus mittit. ex qua expeditione cum rediisset Baiazites et Manuel Prusae commoraretur, Iohanni imperatori significat ut propugnaculum aureae portae dirueret soloque rudera aequaret: alias excaecatum Manuelem effossis pupillis ei se remissurum statim minatur. formidans itaque Iohannes tyranni istius vires, animi pendens, consilii viriumque inops (in lecto etenim decumbebat podagra confectus, et ut verum dicam, deliciis nimioque cibo et potu semimortuus), nullum praeter Manuelem superstitem filium habens, quem heredem imperii sibique successorem relinqueret, propugnaculum solo aequat, certisque indiciis notum facit tyranno peracta esse quae iusserat. imperator cum tam acerba nefaria-

ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν νυκτὸς φυγὰς ᾤχετο, καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν πόλιν καὶ τὸ πένθος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς ἔθος πληρώσας ἐκάθητο μεριμνῶν περὶ τοῦ τυράννου, καὶ ἄρα βούλεται κατὰ αὐτοῦ καὶ κατὰ τῆς πόλεως. ὁ δὲ τύραννος μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Μανουὴλ ἠνιᾶτο καὶ ἐδυσχέραινε, καὶ κατὰ τῶν οἰκείων ἐμαίνετο πῶς διέδρα καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω· ἠβούλετο γὰρ θανατῶσαι αὐτόν, εἰ ἐν χερσὶν ἔτυχεν ὤν. τότε στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους D
αἰτῶν ὅτι βούλεται τοῦ εἶναι καὶ διαμένειν ἐντὸς τῆς πόλεως ἕνα τῶν αὐτοῦ κριτῶν καὶ νομιμαρίων, ὃν αὐτοὶ καλοῦσι καδίν, οὐκ εἶναι δίκαιον λέγων τοὺς Μουσουλμάνους ἐν ἐμπορίαις ἀσχολουμένους καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου ἀπερχομένους διὰ τινῶν ὑποθέσεων καὶ ἀμφιβολιῶν παρίστασθαι τοὺς Μουσουλμάνους ἐν κριτηρίῳ καβουρίδων, ἀλλὰ τὸν Μουσουλμάνον δεῖ Μουσουλμάνον κρῖναι, καὶ ἕτερα παραπλήσια γέμοντα φόρτους ἀδικίας καὶ συκοφαντίας. τέλος „εἰ οὐ βούλει ποιῆσαι καὶ δοῦναι ὅσα σοι προστάττω, κλεῖσον τὰς θύρας P. 26
τῆς πόλεως, καὶ βασίλευε ἐν μέσῳ αὐτῆς· τὰ δὲ ἐκτὸς αὐτῆς ἐμά πάντα εἰσίν." τότε ὁ τύραννος περάσας ἀπὸ Βιθυνίας εἰς Θρᾴκην πάντα τὰ τῆς πόλεως ἄστη κατέσκαψε, καὶ τοὺς οἰκοῦντας μετῴκισεν ἀπὸ Πανίδου ἄχρι αὐτῆς πόλεως.

4. ἄρα] an τί ἄρα?

que mandata ipsi nuntiata sunt, corporis doloribus adhuc conflictatus, fato cessit. Manuel audita patris morte noctu in fugam se conicit, inque urbem pervenit, et postquam parentem mortuum de more luxisset, sollicitus atque anxius admodum propter tyrannum erat, dubius an se et urbem ille bello petat. at tyrannus cognita imperatoris morte Manuelisque fuga, aegre et moleste id ferens in domesticos ira ac furore percitus excanduit, quod eorum nullo animadvertente aufugisset; illum quippe occidere destinaverat, si in potestate sua habuisset. statim ergo ad imperatorem Manuelem apocrisiarios mittit, qui ei denuntiarent sibi visum esse ut in urbe (Cpoli) suorum iudicum et iurisperitorum unus, quem cadin ipsi appellant, resideret ac ius diceret: non enim aequum esse Musulmanos mercaturam exercentes et Cpolim frequentantes natis litibus et controversiis iudices habere Cavurides, sed oportere Musulmanum a Musulmano iudicari; aliaque similia supra modum iniqua et iniusta per calumniam proponit. postremum: nisi velis quaecumque tibi impero exequi quaeque postulo concedere, portis urbis clausis in ea regna: quae extra muros sunt, mea sunt omnia. eodem tempore tyrannus ex Bithynia in Thraciam traiicit, omniaque oppida et vicos intra praefecturae urbanae limites a Panido ad urbis moenia evertit, incolas-

A. C. 1391 εἷλε καὶ Θεσσαλονίκην καὶ τὰ μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην χωρία. εἰς Πελοπόννησον δὲ πέμπει Ἀβρανέζην ἀρχηγόν, καὶ ληλατεῖ πᾶσαν Λακεδαιμονίαν καὶ Ἀχαΐαν. ἐν δὲ ταῖς πόλεσι ταῖς πρὸς Εὔξεινον πόντον κειμέναις πέμπει Τουραχάνην, καὶ ἐρημίᾳ ἐρήμωσεν αὐτάς. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ πάντα ἠφανίσθη καὶ γεγόνασιν ἄοικα, ἡ δὲ πόλις οὐκ εἶχεν οὔτε τὸν θε-
B ρίζοντα οὔτε τὸν ἀλοῶντα, ἀλλὰ τῷ μεγέθει τοῦ λιμοῦ ἐστενοχωρεῖτο καὶ ἀπεβάλλετο τὴν ψυχήν. οὐ γὰρ ἐπολέμει ταύτην ὁ τύραννος, οὐδὲ ῥιψεπάλξεις οὐδὲ τοιχεπάλξεις οὐδ' ἀκροβολισμοὺς οὐδ' ἄλλο τι τῶν μηχανικῶν ἀντεπήγαγεν, ἀλλὰ μόνον ἀνθρώπους ὑπὲρ μυρίους καθημένους κύκλῳ μακρόθεν καὶ προσέχοντας τὰς διεξόδους τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι ἢ εἰσέρχεσθαί τι ἐν αὐτῇ. ἐγένετο οὖν λιμὸς ἰσχυρὸς ἔνδον τῆς πόλεως ἀπό τε σίτου οἴνου ἐλαίου καὶ ἑτέρων εἰδῶν. πρὸς δὲ χρείαν ἄρτου καὶ πάσης ἄλλης κατασκευῆς ἣν ὑπουργοῦσι μαγείρων
C παῖδες, ἐνδείας οὔσης ξύλων κατέρριπτον τοὺς ἐξαισίους οἴκους καὶ τὰς δοκοὺς κατέκαιον. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἀπορήσας καὶ μηδεμίαν βοήθειαν οὖσαν ἐξ ἅπαντος γράφει πρὸς πάπαν, πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγγίας, πρὸς τὸν κράλην Οὐγγρίας, μηνύων τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς πόλεως· καὶ εἰ μὴ τάχος φθάσει ἀρωγή τις καὶ βοήθεια, παραδίδοται εἰς χεῖρας ἐχθρῶν τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως.

1. μετὰ] κατὰ praestat.

que alio transportat. Thessalonicam inde cepit, oppidulaque ulterius sita. Abranezem in Peloponnesum mittit, qui universam Spartanam regionem Achaiamque diripuit; et adversus urbes ad Pontum Euxinum sitas Turachanem, qui eas devastavit. utque plane quod res est dicam, omnia eversa ac desolata sunt, intraque urbem non messor erat, non qui triticum trituraret, sed fame ac desperatione laborabatur. tyrannus enim non bello tentabat urbem, pinnas murorum deiiciendo eosve machinis ullis quatiendo, nec velitationibus aut levibus oppugnationibus lacessebat. sed aderant militum supra decem millia, quos longe a muris in ambitu habebat obsidentes aditus, observantesque, ne quid in urbem importaretur aut inde exportaretur. fames propterea in urbe ingravescebat, deficientibus tritico vino oleo ceterisque alimentorum speciebus; utque panem coquerent ceteràque obsonia, ligno ipsos deficiente domos altas diruerunt, trabibusque earum ad ignem usi sunt. in eiusmodi angustiis constitutus imperator, nullumque praesens auxilium cernens, ad papam, regem Franciae et Hungariae cralem scribit, monetque Cpolim obsidione cingi, et in ea conclusum se esse ad rerum omnium penuriam redactum; et nisi prompte auxilium opemque ipsi tulerint, in hostium fidei Christianae manus urbem concessuram. his permoti occiduarum re-

κινηθέντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις οἱ τῶν ἑσπερίων ἀρ-
χηγοὶ καὶ πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ κα- V. 21
θοπλίσαντες ἑαυτούς, ἤλθοσαν εἰς Οὐγγρίαν ἔαρος ἀρξαμένου
ὅ τε ῥὴξ Φλάνδρας καὶ ἐκ τῶν Ἰγγλήνων πλεῖστοι καὶ τῆς
Φραγγίας οἱ μεγιστᾶνες καὶ ἐκ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι. καὶ
δὴ πρὸς τὰς ἐπιτολὰς τοῦ κυνὸς ἔπηξαν τὰς σκηνὰς παρὰ D
τὰς ὄχθας τοῦ Δανούβεως, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν κράλην
Οὐγγρίας Σιγισμοῦνδον, ὃς καὶ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρ-
χέ τε καὶ ἐλέγετο. καὶ δὴ περάσαντες τὴν περαίαν ἐν Νικο-
πόλει καὶ καλῶς ἑτοιμασθέντες κατὰ τοῦ Παγιαζὴτ ὡπλίζον-
το. ὁ δὲ Παγιαζὴτ πρὸ ἱκανὰς ἡμέρας μαθὼν τὴν ἄθροισιν
τῶν γενῶν τῶν ἀπὸ ἑσπερίων, καὶ συναθροίσας καὶ αὐτὸς
ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, καὶ αὐ-
τοὺς τοὺς φυλάσσοντας τὴν πόλιν, κατὰ πρόσωπον ἤλαυνε.
καὶ περάσας τὴν Φιλίππου καὶ τὰ ὄρη τὰ ὑπερμεγέθη, καὶ
τοῖς λιβάσι καταντήσας τοῖς πρὸ Σοφίαν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεκ- P. 27
δέχετο. τῇ ἐπιούσῃ τοίνυν ἐμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χριστιανοὶ
καὶ κατὰ σειρὰν παραστάντες, συνασπισμὸν ποιησάμενοι,
πρῶτον τὸ μέσον διέρρηξαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος λίαν
εὐρώστως ἀγωνιζόμενοι καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμέ-
νους, ἕως διήλασαν καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν.
καὶ συστρέψαντες αὖθις πάντ' ἔδρων τὰ κράτιστα, ὡς ἀπρά-
κτους ἤδη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σφενδονήτας τε
καὶ τοξότας. ὡς δ' οἱ τῆς Φλάνδρας ἴδον τὸν πόλεμον δεξιῶς

gionum principes ad resistendum crucis hostibus armantur, ineunteque vere in Hungariam accedunt Flandriae comes Anglorumque manus magna, Franciae quoque proceres et Italorum non pauci; perque sidus caniculae ad Danubii ripam castra metati sunt; quibus Hungariae crales Sigismundus se adiunxerat: Romanorum imperator is et erat et appellabatur. et cum Nicopoli in alteram Danubii ripam traiecissent, ad praelium contra Baiazitem strenue capessendum sese comparavere. diu ante certior factus Baiazites gentes occidentales exercitum conscribere, Orientis atque Occidentis copias in unum coegit; quibus adiunxit eas quae urbem obsidebant, et in occursum occidentalium educit; praetergressusque Philippopolim montesque altissimos ad paludes, quae Sophiae vicinae sunt, accessit, illicque exspectans substitit. postridie Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, et testudine facta primo impetu mediam hostium phalangem perrumpunt, et strenue admodum pugnant; et donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes qui restiterunt concidunt. iterumque globo conferto rem ita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum et sagittariorum operam inutilem redderent.

πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικαθιστάμενον, καὶ τὰ πρὸς φυγὴ
B ὁρμώμενοι, καὶ αὐτοὶ χύδην ὄπισθεν ἔτρεχον, καὶ τὰς πα
ρεμβολὰς τῶν Τούρκων διαβάντες καὶ αἱματόφυρτα τὰ τέλ
ματα τοῦ πεδίου ἐργασάμενοι εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ὑπέ
στρεφον. οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἀρχηγῷ Παγιαζὴτ, οἵ τινε
πόρτα καλεῖται οἷον θύρα τοῦ παλατίου τῆς αὐλῆς, ὄντε
ἀργυρώνητοι πάντες καὶ ἐκ διαφόρων γενῶν τῶν ἀπαριθμου
μένων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπὲρ μυρίους ὄντες καὶ ἐν λόχμῃ τι
νὶ κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτον, συμφρονήσαντες αὐτοβοι
τε κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὔγγρων ὁρμήσαντες καὶ κατ
κύκλον περιελθόντες καὶ συμμίξαντες τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφαινο
ξίφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. στραφέντες δὲ οἱ τῶ
C Φρανδάλων, καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὔγγρων καὶ τοὺ
Τούρκους ἀλαλάζοντας καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς πέμποντας κα
κατόπιν τρέχοντας, ἐξαίφνης ἄλλοι σὺν βοῇ ταραχώδει κα
σαλπίγγων ἠχῇ ἐπεισπεσόντες τοῖς Φράγκοις τοὺς μὲν ἐδίω
ξαν, ἄλλους δὲ ἔβαλλον κάτω τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἑτέρου
τοὺς ἀνθισταμένους κατέσφαξαν, καταδιώξαντες τοὺς λοιποὺ
ἄχρι Δανούβεως, ὧν πλεῖστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἔρριψαν ἑαυ
τοὺς καὶ ἀπεπνίγησαν. ἐζώγρησαν οὖν ζῶντας μεγιστᾶνας τὸ
δοῦκα τῶν Φρανδάλων καὶ Μπεργονίας καὶ ἑτέρους Φραντζέ
ζιδας καὶ ὑψηλοτάτους μπαρούνιδας· οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσ
ἀπέκλεισεν καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπόλησεν, δόντε

sed ubi Flandricae cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cede re animadverterunt et horum plerosque fugae se committere, effus cursu turbatisque ordinibus tergo instant, et in castra Turcorum pe netrant, occisorumque cruore coenosis camporum lacunis completi sua in castra redeunt. tum demum principis Baiazitis satellites, qu Porta vocantur, veluti ad aulae Palatinae ianuam stantes, pecuni empti omnes exque variis Christianis gentibus supra decem milli coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu ac clamore in Franco ac Hungaros impressionem faciunt; eosque undique circumdatos par tim ferro caedunt, partim in fugam vertunt. Flandri vero convers ubi fugatos Hungaros fusosque vident, Turcosque laetis clamoribu aërem complere et a tergo instare, fugam capessunt; partimque a hostibus cum clamore et tubarum clangore insequentibus propulsan tur, partim equis deturbantur. repugnantes neci dederunt Turci ceterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in flu vium praecipites aquis absorpti sunt. multos itaque principes viro ac magnates vivos ceperunt, ducem Burgundiae, qui et Flandria comes erat, aliosque Francos et illustres barones; quos Prusam mis sos Baiazites inclusit, donec multis eos pecuniis vendidit, sponsor

ἐγγυὴν τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης καὶ υἱὸν τοῦ προρρηθέντος Φραντζήσκου τοῦ Γατελούζου.

14. Φυσιωθεὶς οὖν ἐν τῷ τοιούτῳ εὐτυχήματι καὶ λίαν P. 28
ἐπαρθεὶς πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους, V. 22
ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ' ἀπόκρισιν ἔδωκεν. οἱ δὲ πλεῖστοι τῆς πόλεως βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεθλίβοντο μὲν καὶ δώσειν προαιροῦντο τὴν πόλιν· ἀλλ' ὑπομιμνήσκοντες τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς
καθ' ἑκάστην ὥραν πειρασμοὺς καὶ συκοφαντίας τοῦ ἐξομό- B
σασθαι τὴν εὐσέβειαν, ὀπισθόρμως τὸν νοῦν ἤλαυνον, λέγοντες „μὴ ἀποκάμωμεν. θήσωμεν εἰς θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν. ἔτι μικρὸν ὑπομείνωμεν. καὶ τίς οἶδεν εἰ ἄρα ὁ θεὸς παριδὼν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ὡς ποτὲ τοὺς Νενευίτας ἐλεήσει, καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρίου τούτου." ὁ δὲ τύραννος ὅσον ἔβλεπε τοὺς πολίτας ἀνθισταμένους καὶ μὴ ἐνδόντας τοῖς αὐτοῦ
θελήμασι, τοσοῦτον ἠγρίαινε καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. C
τί δὲ συνέβη; ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος καὶ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἦν τεθνηκὼς ἐν Σηλυβρίᾳ, ὁ δὲ μεῖραξ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρωθεὶς καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρικὸν ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ Παγιαζὴτ Σηλυμβρίᾳ. ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο, λέγων καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν

vadeque accepto Mytilenes principe, Francisci Gateluzi supra memorati filio.

14. Tam prospero successu superbiens ac supra modum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem apocrisiarios mittit, urbemque Cpolim sibi tradi poscit; nec tamen ullum responsum accipit. maxima pars interim civium fame laborantes conflictabantur, urbemque Turco tradi malebant: tamen cum eorum memoriam subirent quae in Asia a Turcis patrata erant, urbium eversiones, sacrorum templorum desolationes, quibusque calumniis et vexationibus tentarentur singulis horis adque pietatem eiurandam cogerentur, animum a tali proposito revocabant, his additis verbis: labore atque aerumna ne fatiscamus, speque nostra in deum reposita ad breve tempus sustineamus: nam quis novit an deus erroribus ac peccatis nostris dissimulatis, nostri, sicut olim Ninivitarum, misereatur, et a fera ista salvos integrosque praestet. at tyrannus quanto obfirmatos civium animos videt suaeque libidini haud obtemperantes, tanto magis in eos exasperabatur. quid demum accidit? Andronicus ille paulo prius nobis dictus, imperatoris Manuelis frater, Selymbriae superstite filio Iohanne adolescente iam obierat. ab hoc virilem aetatem adepto et ditionem paternam obtinente Baiazites Selymbriam sibi tradi poscebat. quod minime tolerans Iohannes, patri sibique illatam ab avo

ἔπαθε παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ
καὶ ἀνέκειτο εἰς αὐτοὺς τὸ βασίλειον, ὁ δὲ ἀδικήσας αὐτοὺς
D ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ υἱῷ, καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα
τὸ πολίχνιον τοῦτο, ὡς ὁρᾷς. εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο λάβοις
ὑπερηδίκημαι." τότε ὁ Παγιαζὴτ χώραν εὑρὼν ἄλλην ἐτρά-
πη· ζητῶν γὰρ ἔκτοτε τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάν-
νου τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουὴλ ὄνομα οὐκ ἔλιπε, λέγων „ἔξελ-
θε σὺ Μανουὴλ ἐκ τῆς πόλεως· εἰσαχθήτω ὁ Ἰωάννης ὡς
φύσει κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἐγὼ παντοίαν γαλήνην ἕξω
καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν σὺν τοῖς πολίταις." τότε ὁ βασιλεὺς
P. 29 Μανουὴλ ὁρῶν τὸν δῆμον ἐν διχοστασίαις σαλευόμενον, καὶ τὸ
μὲν ἀνταῖρον ἦν καὶ καταβοῶν, τὸ δὲ καὶ μάλα ἐθαρρῦνετο καὶ
ἐκέκραγεν ὡς „Ἰωάννης εἰσαχθήτω, καὶ ἀρθήτω τὰ σκάνδα-
λα." ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ καὶ σύννους ὢν καὶ παιδείας
μεστός, ὁρῶν τὸν χυδαῖον λαὸν παραψιθυρίζοντα καὶ αἰτι-
ῶντα ὡς οὐ παραχωρεῖ τῷ ἐφέδρῳ τὴν καθέδραν, ἀλλὰ τυ-
ραννικῶς ἡγεμονεύειν ἐθέλων οὐ φροντίζει τὰ περὶ τῆς σωτη-
ρίας τοῦ κοινοῦ, βουλὴν βουλεύεται σοφωτάτην καὶ μάλα συν-
ετικήν. μηνύει τῷ Ἰωάννῃ παρακαθημένῳ τότε τῇ Κων-
σταντίνου σὺν Τούρκοις χιλιάσι δέκα, καὶ δίδωσιν ὅρκους
αὐτῷ καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τοῦ εἰσαχθῆναι ἐντὸς τῆς πό-
B λεως καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων, αὐ-
τὸς δὲ ὁ Μανουὴλ ἐξελθεῖν σὺν ταῖς τριήρεσι ταῖς εὑρισκο-

iniuriam allegavit; quod cum imperium ad patrem eiusque posteros pertineret, avus his iniquus secundo id filio tradidisset; et patri, inquit, meo hoc oppidulum concessit; quod si occupaveris, summa afficior iniuria. tunc Baiazites occasionem nactus aliam instituit viam. iamdiu ille, quibus artibus Cpolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Iohannis, qui Manuelis ex fratre nepos erat, iubetque Manuelem urbe cedere et Iohannem in illam introduci ut legitimum imperii heredem; pollicebatur insuper cum civibus Cpoleos deinceps se pacifice acturum. cum itaque populum dissidiis agitatum sensisset Manuel, et adversum se seditione ac clamoribus insurgere, aliosque audaciam sumentes conclamare ut Iohannes introduceretur et tollerentur scandala, audissetque passim murmurantes et accusantes, quod solio non cederet, illudque vero successori non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publicae immemor, ipse prudentia ac eruditione apprime instructus sapiens commodumque consilium init, et Iohanni, qui in castris Turcorum cum exercitu duodecim millium erat, denunciat eum se in urbem accepturum esse et introducturum accepto datoque utrinque iuramento, eique imperium restituere velle, modo sibi liceat urbe excedere, et quoquo versum deo visum fuerit abire, triremesque ad navigandum aptas, quae in portu

μένας καὶ ἀπελθεῖν ὅπου ἄρα θεὸς βούλεται. πεισθεὶς οὖν V. 23
τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ὅρκοις εἴσεισι· καὶ δὴ φιλοφρόνως δεξάμενος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ παραδοὺς αὐτῷ τὸ παλάτιον, καὶ δημηγορήσας κατενώπιον πάντων τῶν ἀρίστων καὶ τῶν τοῦ δήμου, αὐτὸς ἐν τριήρεσιν ἐμβὰς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδοὺς τὴν βασιλείαν τῷ Ἰωάννῃ. τίς δὲ ὁ σκοπὸς τοῦ Παγιαζήτ, καὶ τίς ὁ τοῦ βασιλέως Μανουήλ; ὁ μὲν Παγιαζὴτ ἐφαντάζετο τὴν πόλιν ἔχειν ἐκ χειρὸς τοῦ Ἰωάννου· καὶ γὰρ προεζήτησε τοῦτο καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο, καὶ C
τοὶ Παγιαζὴτ ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δώσειν τὴν Πελοπόννησον ἐνόρκως καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἔχειν εἰρηναίαν κατάστασιν. ὁ δὲ βασιλεὺς Χριστιανικώτατος ὢν καὶ μεμνημένος τὰ θεῖα καὶ ἐν φρονήσει μεστός, ὁρῶν τὸ ὑπήκοον ἅπαν ταλαιπωρούμενον ὑπὸ ἐνδείας· μόδιος γὰρ σίτου ὑπὲρ τὰ εἴκοσι νομίσματα· καὶ ποῦ νόμισμα; οἴνου τε ὁμοίως καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τροφῶν λεῖψις. ἐξ ἀνάγκης ὁ κοινὸς λαὸς εἰς ἀπιστίαν καὶ προδοσίαν πατρίδος ἑώρα, καὶ αὐτὸς ἐξωμολογεῖτο καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡμέραν τῷ θεῷ, λέγων „μή μοι γένοιτο Χριστὲ βασιλεῦ, μηδὲ ἀκουσθήτω ἐν τοῖς ἀπείροις ἔθνεσι τῶν Χριστιανῶν ὅτι ἐν ἡμέραις Μανουὴλ τοῦ βασιλέως D
παρεδόθη ἡ πόλις καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἅγια καὶ τίμια σκεύη τοῖς ἀσεβέσι καὶ χριστομάχοις." εὑρὼν οὖν τότε τὸν Ἰωάννην συνεργοῦντα τῷ τυράννῳ τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν βασιλέα, καὶ ὁ τύραννος φροντίζων τὴν πραγματείαν ὡς ὑπὲρ ἐκείνου, ὁ

reperirentur, abducere. iurato itaque Manueli fidens Iohannes ingreditur urbem, benigneque exceptus, palatium recipit. Manuel deinde coram coetu nobilium primorumque plebis oratione habita, triremem conscendit cum uxore et liberis, et urbe cessit, summa rerum Iohanni tradita. Baiazitis vero aliud erat quam Manuelis consilium. animum induxerat ille posse se ab Iohanne urbem accipere, id quod et antea ab eo postulaverat et ipse promiserat: et iuraverat ei Baiazites daturum se pro urbe Peloponnesum, et pacem firmam inter eos in posterum futuram. sed imperator Christianissimus inque divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos (modius enim tritici pluris quam viginti nummis venibat,) vini pariter ceterorumque ciborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos, plebem tot aerumnis confectam, ad prodendam perfide patriam vergere praesentiebat, singulisque diei horis haec verba ad deum dirigebat: absit a me, Christe rex, neve apud longinquas nationes fama exeat, Manuelis imperatoris temporibus urbem hostibus esse proditam, impiisque Christianorum adversariis tradi tam sanctam ac pretiosam supellectilem. quare cum vidisset Iohannem tyranno operam suam locare, ut imperio potiretur, Turcumque totum negotium tractare

Μανουὴλ εἴρηκε „τὸ σῶζον σώζου καὶ μὴ μελέτω σοι περὶ βασιλείας." ἐλθὼν δὲ ἐν τοῖς παραλίοις τοῦ Πέλοπος ἀφῆκε τὴν δέσποιναν σὺν τοῖς τέκνοις ἐκεῖ· εἶχε γὰρ τὸν Ἰωάννην βρέφος καὶ τὸν Θεόδωρον νήπιον. καταλείψας δ' αὐτοὺς ἐν Μεθώνῃ, καὶ τὰς τριήρεις ὄπισθεν πέμψας, αὐτὸς ἐν μιᾷ
A. C. 1395 *τῶν μεγάλων νηῶν εἰσελθὼν ἔπλει εἰς Βενετίαν, εἰς Μεδιόλανα,*
P. 30 *Γενοῦαν, Φλωρεντζίαν, Φεραρίαν, καὶ ἅπασαν Ἰταλίαν διελθὼν ἀπὸ Προβέντζας ἐχώρει εἰς Γερμανίαν ἤτοι Φραγγίαν· καὶ πάντες οἱ ῥηγάδες καὶ δοῦκαι καὶ κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν καὶ ὡς ἡμίθεον δώροις ἠμείβοντο. διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγγίαν καὶ εἰς τὰ τῶν Ἀλαμανῶν ὅρια περάσας πάλιν ἦλθεν εἰς Βενετίαν. οἱ δὲ Βένετοι πρεπόντως φιλοξενήσαντες καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἀποπέμψαντες, ἐστράφη εἰς Μεθώνην σὺν ταῖς αὐτῶν τριήρεσι, καὶ συντυχὼν τῇ δεσποίνῃ καὶ τοῖς τέκνοις ἐκάθητο καραδοκῶν τὰ τῆς πόλεως ἀτυχήματα, μᾶλλον*
B *τὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα.*

V. 24 15. *Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει καὶ*
C *στεφθεὶς βασιλεὺς εἰσῆξε πρῶτον κατὰ τὸ αἴτημα τοῦ Παγιαζὴτ κριτὴν Τοῦρκον, ὃς τὰς ἀμφιβολίας τὰς ἀναμεταξὺ συμβαινούσας Ῥωμαίοις καὶ Τούρκοις αὐτὸς διέκρινε κατὰ τὸν Ἀραβικὸν νόμον. καὶ πάντα ὅσα εἶχον Ῥωμαῖοι μέχρι Σηλυμβρίας, καὶ αὐτὴ Σηλυμβρία τοῦ Παγιαζὴτ ἐγένοντο, καὶ ὁ Ἰωάννης*

quasi rebus illius studeret, talia dixit: urbis saluti consulendo te ipse salva, neve de imperio retinendo sis sollicitus. ad littora deinde Peloponnesi delatus, imperatricem et liberos quos ex ea susceperat, Iohannem recens natum Theodorumque infantem, Methonae reliquit, triremibusque remissis navium magnarum unam conscendit et Venetias appulit, lustravitque deinceps Mediolanum Genuam Florentiam Ferrariam, totamque Italiam peragravit, et ex (Narbonensi) Provincia in Franciam et Germaniam profectus est. hunc reges omnes, duces et comites maximo honore habuerunt, et velut semideum donis cumularunt. ubi ergo totam Galliam peragravit, in Germaniam abiit, indeque Venetias repetit; quem Veneti, ut decebat, amice et benevole tractarunt, eique multa dona largiti sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem et liberos, et cum eis urbis malam fortunam, immo Romaeorum gentis cladem expectans, tranquillam privatamque vitam agebat.

15. Postquam imperator Iohannes urbem ingressus diadema sumsit, ante omnia conditionem a Baiazite latam adimplens, iudicem Turcum in urbe constituit, qui de litibus et controversiis inter Graecos et Turcos ortis cognosceret ex lege Arabica et quicquid habebant Romaei ad Selymbriam usque, ipsaque Selymbria in ditionem Baiazitis cesserunt, Iohanne intra muros urbis tantum imperante. in-

ἡ βασιλεύων μόνον ἐντὸς τῆς πόλεως. ὁ δὲ Παγιαζὴτ καθήμενος ἐν Προύσῃ, καὶ τὰ τῆς εὐτυχίας ὑψίκομα δένδρα ὁρῶν καρποῖς βρίθοντα καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀδεῶς κατατρυφῶντα ἐν διαφόροις στρουθῶν κελαδίσμασιν· οὐ γὰρ ἔλλειπέ D τι τῶν ἐν τοῖς γένεσι τῶν γλωσσῶν ὡραῖον, εἴτε ἐν σώματι ζώου ἢ μετάλλου ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τῷ κόσμῳ δοθείσης παρὰ τοῦ θεοῦ ἰδέας ὄψεως, τοῦ μὴ εἶναί τε καὶ εὑρίσκεσθαι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ. ἐκλεγόμενα τοίνυν τὰ καθαρὰ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ὡραίᾳ τῇ ὄψει ἀρρένων τε καὶ θηλέων παρίσταντο, παιδάρια νέα καὶ τρυφερύ, καὶ κόραι ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσαι, τίνων; Ῥωμαίων, Σέρβων, Βλάχων, Ἀλβανιτῶν, Οὔγγρων, Σάξων, Βουλγάρων καὶ Λατίνων, ἕνα ἕκαστον μελῳδοῦντα τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ μὴ βουλευομένων. P. 31 αὐτὸς δὲ καθήμενος καὶ κατασπαταλῶν οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιάζων, ἐν ἀρρένοις ἀσελγαίνων καὶ θήλεσι. ταῦτα τῶν παρανομιῶν ἡμῶν τὰ ἐπίχειρα. δικαία ἡ τοῦ θεοῦ παίδευσις. ἀλλὰ σύ, κύριε, ἀπόδος καὶ αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πάριδε τὰς ἀνομίας ἡμῶν, δέσποτα, καὶ μὴ ἐάσῃς συντριβῆναι ἡμᾶς ὡς καλάμην στυπίου, ἀλλὰ βλέψον εἰς ἡμᾶς ἱλέῳ ὄμματί σου. κατασπαταλοῦντος οὖν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἰδοὺ μήνυμα ὡς ἀποκρισιάριοι ἦλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητοῦντες ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα. „ἀπὸ τίνος;" ἀπεκρίνετο. οἱ δὲ „παρὰ τοῦ Τεμὺρ χὰν σουλτάνου Περσίας καὶ Βαβυλῶνος." ὁ

terea Baiazites Prusae agere, et prosperae fortunae fructibus, quos ex illa tanquam ex arbore pendentes et inter avium cantus quotidie incrementum capientes suscipiebat, potiri: et luxui ac deliciis quotidie deditus variis libidinum generibus secure vacare. in thesauris quippe congestum habebat quicquid pulchri ac venusti cunctae gentes mittere possunt, cum animalia corporis forma praestantia, tum metalla et alia, quae oculis grata deus in rerum natura produxit. Selecti adstabant pueri et puellae forma et corpore integri, florenteque aetate teneri, virgines oris venustate ac praestantia solis splendori officientes. iique omnes Graeci erant, Servii, Valachi, Albani, Hungari, Saxones, Bulgari et Latini, singulique lingua sua populari, etiam inviti, canebant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffluens, veneris voluptatibus, in mares ac foeminas promiscue insaniendo, indesinenter indulgebat. eaque peccatorum ac scelerum nostrorum praemia, divino numine in nos merito animadvertente, referebamus. sed tu, domine, secundum opera eorum retribue etiam illis, et peccata nostra post tergum reiice, neque tradas nos sicut cannabis calamum conterendos, sed oculis propitiis nos intuere. per id tempus Baiaziti voluptatibus indulgenti nuncius affertur, ex Persia legatos adventasse, qui eum convenire peterent. cumque interrogasset a quo et undenam

B δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς ἀνάπαυσιν. μετὰ
δέ τινας ἡμέρας προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐζήτει τὰ τῆς πρε-
σβείας ἀκοῦσαι. οἱ δὲ ἐλθόντες καὶ παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ
ἔφησαν „ὁ μέγας χὰν Τεμὺρ δι' ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ μη-
νύει σοι λέγων ὅτι οὐκ ἔξεστίν σοι ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια καὶ
δι' αὐτῶν γενέσθαι σε μέγας ἀρχηγός. ἀρκοῦ εἰς ὅσα σοι ὁ
θεὸς δέδωκε παρὰ τῶν ἀπίστων λαβών. τὰς δὲ ἐπαρχίας ἃς
παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων λῃστρικῶς ἥρπασας, παρευθὺ
στρέψας δός, ἵνα καὶ παρὰ θεῷ εὖ σοι γένηται καὶ παρὰ
τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων εὐχαριστίας καὶ ἐπαίνους ἕξεις. εἰ δὲ
μή, ἐγὼ ἔσομαι σὺν θεῷ ἐκδικητὴς αὐτῶν." ταῦτα καὶ ἄλ-
C λα πλείω εἰπόντες, ὁ Παγιαζὴτ ἐκέλευσεν ξυρίῳ καθᾶραι
τοὺς πώγωνας καὶ ἀποπέμψαι ἀτίμους, φήσας αὐτοῖς „ὑπά-
V. 25 γετε, ἀπαγγείλατε τῷ κυρίῳ ὑμῶν, ἐρχέσθω ταχύ· ἐκδέχο-
μαι γὰρ αὐτόν. ἔστω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου
γαμετῆς, εἰ μὴ ἔλθοι." ταῦτα καὶ ἕτερα ἀδολεσχήματα εἰ-
πὼν πρὸς αὐτοὺς ἀτίμως ἀπέπεμψεν· αὐτὸς δὲ μὴ ἀμελή-
σας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρατείᾳ πρὸς τὰ ἀνώτερα μέρη τῆς
Ἀρμενίας ἐστράτευσεν. ἦν γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαβὼν
A. C. 1394 τὴν τῆς Καππαδοκίας μεγάλην Σεβάστειαν, ἐν δὲ τῇ στρα-
Heg. 796 τείᾳ ταύτῃ διαβὰς τὰ ὅρια τῆς μεγάλης Ἀρμενίας καὶ εἰς
D τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν γῆν εἰσελθὼν ἐκράτησε μίαν τῶν πό-
λεων λεγομένην Ἀρσυγγάν. ἐπαναζεύξας δὲ ἦλθεν ἐν Πρού-

ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persiae et Babylonis Sultano missos; iussit itaque hospitium illis, ut se reficerent a via, praeberi. post paucos demum dies vocat ad se legatos, et ab eis, quae in mandatis habebant, petit; accedentes itaque ad eum, dixerunt. Magnus Chan Temyr per nos servos suos tibi nunciat non licere tibi aliena rapere et hac ratione praepotenti fieri principi. contentus esto illis, quae deo concedente infidelibus abstulisti. alias provincias, quas ceteris principibus more praedonis eripuisti, statim restitue, ut deum tibi propitium facias aliorumque principum gratiam demerearis, laudemque ab eis consequaris. Sin minus, ego eorum, deo iuvante, vindex ero. cum haec, aliaque plura exposuissent, iussit Baiazites barbas iis novacula abradi, contumeliisque affectos dimitti, responsumque tale dedit: abite, renuntiate domino vestro, ut celeriter veniat, quodque eum venientem expecto. Si vero non accesserit, ab uxore legitima separetur. Hisque per fastum ac iactantiam factis verbis contumeliose eos dimisit. ipse vero rerum suarum haud negligens cum universis copiis in Armeniam superiorem contendit. cumque prius Sebastiam magnam in Cappadocia occupasset, hac expeditione Armeniae maioris limites transcendit, inque Turcopersarum regionem penetravit, quandamque urbem nomine Arsyngam in

σῃ, ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Προύσης καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ μηνύει λέγων ὅτι „ἐγὼ μὲν εἰ καὶ τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἐξέωσα τῆς πόλεως, οὐ διὰ σὲ ἀλλὰ δι' ἐμὲ τοῦτο πεποίηκα. εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναί σε ἡμέτερον φίλον, μετάστηθι τῶν ἐκεῖ, καὶ δώσω ἐπαρχίαν ἣν ἂν βούλῃ· εἰ δὲ μή γε, μάρτυς μοι θεὸς καὶ ὁ μέγας προφήτης, οὐ φείσομαί τινος, ἀλλὰ πάντας ἄρδην ὀλέσω." ταῦτα καὶ ἕτερα ὁ Παγιαζὴτ ὀργίλα πέμψας μηνύματα, αὐτοὶ τῷ θεῷ τὰς ἐλπίδας ἀνέθεντο· ἦσαν γὰρ P. 32
προμελετηκότες ἐκ πολλῶν ὀλίγα πρὸς τροφήν. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες „ὑπάγετε, ἀναγγείλατε τῷ κυρίῳ ὑμῶν. ἡμεῖς ἐν ἀδυναμίᾳ ὄντες καὶ δυναστείᾳ πολλῇ οὐκ ἔχομεν ποῦ καταφυγεῖν, εἰ μὴ εἰς θεὸν τὸν βοηθοῦντα τοὺς ἀδυνάτους καὶ καταδυναστεύοντα τοὺς δυνάστας. καὶ εἴ τι βούλει, ποίει." ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦλθον μηνύματα φέροντες ἐξ Ἀμασείας ὡς ὁ Τεμὺρ χὰν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. ὁ Παγιαζὴτ δὲ περάσας καὶ ἐν τῇ Προύσῃ διάγων πέμψας ἁπανταχοῦ προσεκαλεῖτο τὰς δυνάμεις πάσας τῆς ἑῴας καὶ τῆς δύσεως. ὁ δὲ Τεμὺρ χὰν διαβὰς τὴν Ἀρμενίαν ἐχειρώσατο B
πρῶτον τὸ Ἀρσυγγὰν πολέμου νόμῳ, καὶ πάντας τοὺς οἰκισθέντας παρὰ τοῦ Παγιαζὴτ ξίφει κατέσφαξεν. εἶτα ἐλθὼν εἰς Σεβάστειαν καὶ μεγαλόπολιν οὖσαν ἔπηξε χάρακα· καὶ A. C. 1400
ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντες οἱ ἐντός, κατορύξας γύ- Heg. 801

potestatem suam redegit; indeque relato pede Prusam reversus est. illinc postea discedens fretum traiicit, et Adrianopolim venit. talia deinde imperatori Iohanni denuntiat: Manuelem ego non eieci urbe, ut tu ea potiaris, sed ut eam ditioni meae adiungerem. quodsi me amicum tibi habere volueris, abscede: aliam, quamcumque provinciam elegeris, tibi concedam. quodsi ita facere recusaveris, deum testor eiusque magnum prophetam: nemini parcam, sed omnia penitus perdam. eiusmodi et alia minarum atque irae plena mandaverat Baiazites. at cives Cpolitani, cum in deum spem suam reposuissent annonamque et cibos aliquos in urbem iamdiu importari providissent, responsum id dederunt: abite, nuntiate domino vestro nos imbecillos et viribus destitutos nullum praeter deum perfugium habere, qui infirmis auxiliatur et potentes deturbat. proinde quod meditaris, aggredere. dum haec geruntur nuntii Amasia advenerunt, qui Temyrem Chan in Syriam tendere afferunt; quapropter Baiazites superato freto Prusam contendit, ibique commorans copias suas tam ab occidente quam ab oriente undique evocatas collegit. interea Armeniam pertransiit Temyr Chan, primumque Arsyngam expugnat, omnesque colonos, qui a Baiazite illuc deducti erant, interficit. Sebastiam deinde, urbem amplam, venit; ibique castra metatus illam

ροθεν ἔστησεν αὐτὴν ἐπάνω τῶν δοκῶν καὶ τῶν σανίδων κάτω-
θεν ἐκ θεμέθλων, μὴ γνόντος τινὸς τῶν ἐντὸς τί ἄρα ἐγεγόνει
τὰ κατ' αὐτῶν· ἦσαν γὰρ οἱ ὀρύκται ἀρξάμενοι τὴν ὀρυγὴν
ἀπομακρόθεν τῆς πόλεως μίλιον ἓν καὶ πλέον. ἦν δὲ ἡ πό-
C λις ἐκ πλίνθου ὠμῆς οἰκοδομηθεῖσα. τότε πάλιν ἐμήνυσε
τοῖς ἔνδον λέγων „εἰ βούλεσθε τοῦ σώζεσθαι, παράδοτε τὴν
πόλιν." αὐτοὶ δὲ μὴ πεισθέντες ἀλλὰ λοιδορίας ἐκχέαντες
ἀμέτρους, πῦρ ἐνίησι ταῖς δοκοῖς αἷς ἐνίδρυτο ἡ πόλις, καὶ
ἐκ τῶν θεμελίων κατέπεσε, καὶ εἰσελθόντες ἤρξαντο ἀφειδῶς
κατακόπτειν καὶ σκυλεύειν τοὺς πολίτας. ὁ δὲ Τεμὺρ χὰν
ἐκέλευσε πάντας τοὺς προὔχοντας τῆς πόλεως συναθροῖσαι
εἰς ἓν, καὶ προστάξας λάκκους ὀρύγειν ὡς τάφους μεγέθεις,
καὶ δεσμεῖν αὐτοὺς δεσμὸν ὃν οὐκ ἐσοφίσατό τις τῶν τυράν-
νων· τὸν γὰρ αὐχένα ὑποκλίναντες καὶ ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν
ὠθήσαντες, ἄχρις ἡ ῥὶν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, ὁποίου ἄρα
D καὶ εἴη, κατάντησεν τῷ πρωκτῷ, αἱ δὲ κνῆμαι σὺν τοῖς γό-
νασι ἐξ ἑκατέρων τῶν ὤτων ἀπῃωρημέναι. καὶ ὁ ἄνθρωπος
ὥσπερ χανθόχοιρος σφαιροειδὴς ἐν τῷ τάφῳ ἠκοντίζετο. καὶ
δέκα ἢ καὶ πλείονες ἐν ἑνὶ μνημείῳ ὄντες, οὐ συνέκλειον
V. 26 χώμασιν, ἀλλὰ σανίσιν ἀσφαλίσαντες ἐπάνω τῶν σανίδων
ἐχωμάτιζον, ἵνα μὴ εὐκόλως πνιγέντες ἀποβάλλωνται τοῦ
ζῆν. τοιαύτην ὁ Σκύθης ἐπενοήσατο βάσανον. ἐπεὶ οὖν αὐ-

12. μεγέθεις] an παμμεγέθεις?

dedi sibi postulavit; cumque ei non auscultarent, muros per ambitum ab imis fundamentis suffodit, sublicisque et trabibus fulcit. neque quibus artibus hostis aggrederetur urbem muris ex latere non cocto cinctam, cives noverant, quod fossores plusquam uno ab urbe miliari cuniculos agere coepissent. eo opere peracto monet iterum cives ut se dedant, si se salvos velint. at illi spreto hoste convicia in eum atrocesque contumelias torquent. protinus ergo igne immisso sublicis trabibusque, quibus suffossi muri sustentabantur, ab imo corruunt; hostesque urbem ingressi cives promiscue caedere eorumque res compilare ac diripere coeperunt. iussit praeterea Temyr Chan principes omnes urbis in unum locum cogi, lacus in modum amplorum sepulcrorum effodi, illosque vinciri modo tyrannis anteactorum temporum ignoto. adducta enim inter femora cervix tantisper flectebatur, dum nares miseri ac infelicis illius, quisquis erat, podici immitterentur, suraeque et genua ab utraque aure penderent. tum is in globum, tanquam echinus, convolutus ac constrictus in sepulcrum coniiciebatur. et ubi in unam fossam decem vel plures abiecti sunt, non terra obruebantur, sed tabulis fossae superstratis terra congerebatur, ne cito ac facile suffocati vita privarentur. tale tormentum tyranni commentum fuit. urbe postmodum illa eversa ac deleta in Phoeniciam

τὴν εἰς τέλος ἠφάνισεν, ἔρχεται εἰς τὰ τῆς Φοινίκης μέρη
καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ, καὶ ἐμπιπρᾷ καὶ λεηλατεῖ καὶ λαμ-
βάνει πλοῦτον ἀναρίθμητον καὶ αἰχμαλωσίαν πολλήν. καὶ τὴν
Δαμασκὸν ἐρημώσας ἐπὶ τὸ Χάλεπ διαβαίνει, καὶ αὐτὸ
ἠφάνισεν, καὶ πολλοὺς τῶν τεχνῶν ἐπιστήμονας εἰς Περσίαν P. 33
μετῴκισεν, καὶ τοὺς Ἄραβας φοβήσας ἐπανέζευξεν εἰς Σα-
μαρχὰντ μητρόπολιν Περσίας. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἀκούων τὰ
γενόμενα ἐν τῷ Ἀρσυγγάν, ἐν Σεβαστείᾳ τῇ πόλει, ἐν Συρίᾳ A. C. 1400
καὶ ἐν τῇ Δαμασκῷ καὶ τῷ Χάλεπ, οὐκ ἐπαύετο ποιῶν ἀπο- Heg. 802
γραφὰς ἔν τε ἑῴᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀθροίζων νέον στρατὸν
καὶ ὑπὲρ περισσοῦ τοῦτον πληθύνων. οἱ δὲ πτωχοὶ πολῖται
σὺν τῷ βασιλεῖ χεῖρας πρὸς θεὸν αἴροντες σὺν δάκρυσι πλεί-
στοις ἱκέτευον, λέγοντες „θεὲ καὶ κύριε τοῦ ἐλέους, ἐλέησον
ἡμᾶς τοὺς ἀχρείους δούλους σου, καὶ δὸς τὸν ἐπαπειλοῦντα
ἡμᾶς καὶ τὸν σὸν οἶκον τοῦτον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἅγια ἄλλην
μέριμναν, ἄλλην φροντίδα, ἄλλον λογισμόν, ἵνα ἐλευθερω-
θέντες τῆς αὐτοῦ τυραννίδος δοξάσωμεν σὲ τὸν πατέρα καὶ B
υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, τὸν ἕνα θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
ἀμήν."

16. Ἔαρος δ' ἀρξαμένου ἰδοὺ καὶ ὁ Τεμὺρ χὰν ἐκ Περ- C
σίας πρὸς τὰ τοῦ Ταναΐδος μέρη ἐλθών, καὶ τοὺς Ταυρο-
σκύθας καὶ Ζυκχοὺς καὶ Ἀβασγοὺς ἀθροίσας, καὶ τὰ ἐν τῷ
Βοσπόρῳ πολίχνια κατασκάψας, διέβη πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας

discessit, et Damascum usque pervenit. omnia igne vastat, diripit, ingentes divitias congerit, ac plurimos captivos abducit. Damasco devastata Halepum profectus est, quam et ipsam evertit, multosque artifices in Persiam inde transtulit. Arabibus dein territis Samarchandum Persiae caput reversus est. cum Baiaziti nuntiata essent, quae ad Arsyngam et Sebastiam gesta erant quamque cladem Syria Damascus et Halepum accepissent, celeritate summa atque diligentia in orientalibus partibus et Asia militem recenset, novumque et praeter modum numerosum conscribit exercitum. imperator aerumnosique cives Cpolitani manibus ad deum protensis, lacrimisque affatim fusis interea ita supplicare: „domine deus, miserere nostri quamvis inutilium servorum tuorum, istique, qui nobis, huic domui, et iis quae in ea sunt, exitium minatur, aliam sollicitudinem et curam aliudque propositum suggere, ut illius tyrannide absoluti te patrem et filium sanctumque spiritum deum, unum per saecula celebremus ac collaudemus. amen."

16. Temyr Chan ineunte vere ex Persia versus Tanaim movet, collectoque Tauroscytharum Zynchorum et Abasgorum ingenti numero, eversisque oppidis quae Bosporo (Cimmerio) adiacent, in Armeniam et Cappadociam accessit, adiunxitque copiis suis Armeniorum

μέρη, καὶ τὴν Καππαδοκίαν διελθὼν σὺν πολλῇ στρατιᾷ καὶ ἐκ τῶν Ἀρμενίων οὐκ ὀλίγους παραλαβὼν πρὸς τὰ τῶν Γαλατῶν μέρη ἀφίκετο, στρατὸν ἔχων ὡς ὅ ποτε Ξέρξης πολυαρίθμητον. ὁ δὲ Παγιαζὴτ καὶ αὐτὸς πᾶσαν στρατιὰν συνάξας Θρᾳκικήν τε καὶ ἀνατολικὴν καὶ νεόλεκτον ἄλλον στρατόν, καὶ τὸν Σέρβον ἔχων ὁμοῦ Στέφανον τὸν τοῦ D Λαζάρου υἱὸν σὺν δορυφόροις πλείστοις, ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς συναντήσων τῷ Τεμύρ. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς προσέγγισε τοῖς μέρεσι Γαλατίας, ἔμαθεν ὅτι Τεμὺρ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πόλει πληκεύων ἦν. ἐγγίσας δὲ κἀκεῖνος πλησίον, καὶ τὰς σκηνὰς πήξας ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου πλησίον Ἀγκύρας, εἶχε καὶ τὸν ποταμὸν εὐθυροοῦντα καὶ τὸ πότιμον ὕδωρ διά τε τὴν χρείαν τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἵππων καὶ πάσης τῆς παρατάξεως· ὁ δὲ Τεμὺρ ἦν οἰκῶν ἐν ἀνύδρῳ γῇ. πλὴν τί γίνεται; κελεύει ὁ Παγιαζὴτ διαλαλίας γενέσθαι ἐν μέσῳ τοῦ P. 34 φωσάτου τῇ ἐπιούσῃ ἐξελθεῖν ἅπαντας ἐν κυνηγεσίῳ. ἐξῆλθεν οὖν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι τρεῖς ἡμέρας κυνηγετῶν V. 27 καὶ ἐλάφους διώκων. ὁ δὲ Τεμὺρ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἦν, ἦλθε καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐκάθητο πρώην ὁ Παγιαζήτ. ὕδατος τοίνυν σπανίζοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος ἐν τῷ λέοντι τὴν πορείαν ἐποίει, ὁ Τεμὺρ οὐκ ἐφρόντιζε πλέον περὶ ὑδροποσίας· ἀλλ' ὁ Παγιαζὴτ ἀλαζονευόμενος, καὶ ὑπεροπτικῶς δεικνύων τὴν συμπλοκὴν τοῦ Τεμύρ, ὡς ἐκ δευτέρου λόγου προσέχων αὐτήν, ἐνήρ-

agmen numerosum, indeque in Galatiam venit exercitum ducens ei, quem Xerxes olim conscripsit, multitudine parem. Baiazites vero cum universis copiis Thraciis, et orientalibus simul collectis, novoque conscripto milite et auxiliaribus Serviorum hastatorum cohortibus, quas ducebat Lazari filius Stephanus, Temyri obviam processit. cumque ad Galatiae limites pervenisset, certior factus est Temyrem ad Ancyram castra habere. exercitum itaque prope admovet, castrisque in medio campo Ancyrae vicino collocatis fluvium illic vicinum labentem habuit, aquationemque facilem et commodam universo exercitui et equis, cum Temyr loca arida et aquis carentia teneret. verum quid accidit? iubet Baiazites in castris edictum promulgari, ut postridie omnes ad venationem exirent. cum universo itaque exercitu per triduum venationi cervorum operam dedit; quo temporis spatio, quem tenebat locum, deserit Temyr et castra movet, inque fluminis locat ripa, in qua Baiazites pridie consederat. aquae tunc penuria erat: quod anni tempus ageretur quo signum leonis sol permeat; nec tamen de aquatione Temyr amplius fuit sollicitus. verum Baiazites vane superbiens, venatione tempus terendo demonstrabat contemnere se et aliis rebus posthabere pugnam, si cum Temyre ineunda esset; unde

ται τὰ κυνηγέσια, καὶ ἡ πρώτη τῆς αὐτοῦ δυστυχίας ἐμβολὴ ὑπῆρχεν αὐτή. ἐξελθὼν γάρ, καὶ τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν με- B
σουρανήματι, οἱ στρατιῶται ὑπὸ τοῦ καύσωνος ἀπελέγοντο τῇ ζωῇ καὶ ἐζήτουν ὕδωρ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ ἐλειποψυχοῦντο καὶ ἀπέθνησκον. ἀπέθανον οὖν ἐν τῇ κακοπαθείᾳ αὐτῇ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας στραφεὶς ἐν τῷ τόπῳ ἔκειτο, εὗρε τὸν Τεμὺρ ἐκεῖ κατουνεύσαντα, καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ὑπ' ἐξουσίαν αὐτοῦ ἦν, ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ τόπου ἀπεμάκρυνε τοῦτο, καὶ οὐκ εἶχον εὐκόλως. ἐξ ἀνάγκης οὖν ἔγνωσαν ὅτι τῇ ἐπιούσῃ ἐξ ἀνάγκης μέλλουσι συνάψαι πόλεμον.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὁπότε τὴν ἐαρινὴν ὥραν ὁ ἥλιος ἐποίει διιὼν τοὺς διδύμους, περὶ τὰ ἑσπέρια μέρη σημεῖον ἐφάνη ἐξ οὐρανοῦ καὶ προάγγελος κακῶν. τὸ δὲ ἦν C
κομήτης περιφανής, ὄρθιον ἔχων τὴν κόμην καὶ ὡς πῦρ φλογερόν, ὑπὲρ πήχεις τέτταρας ἀπὸ δύσεως ἐν ἑῴᾳ ὡς δόρυ κινῶν τὴν ἀκτῖνα. ὁπότε δ' ἂν ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα δύνας ἦν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξήπλου τὴν ἰδίαν ἀκτῖνα, καὶ κατηύγαζε πάντα τὰ γῆς πέρατα, καὶ οὐκ ἐδίδου τοῖς λοιποῖς ἀστράσιν ἐξαυγάζειν οὐδὲ τὸν ἀέρα μελανίζειν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεκτείνετο καὶ ἐν τῷ μεσουρανίσματι ὑπερεκκέχυτο ἡ φλόξ, ἕως ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα περιωρίζετο. τοῦτο τὸ σημεῖον ἑωράκασιν Ἰνδοί, Χαλδαῖοι, Αἰγύπτιοι, Φρύγες, Πέρσαι καὶ οἱ τὴν μικρὰν Ἀσίαν οἰκοῦντες, Θρᾷκαί τε καὶ Οὖννοι, Δαλμάται καὶ Ἰταλοὶ καὶ Ἱσπανοὶ καὶ Γερμανοί, καὶ ἄλλο εἴ τι ἔθνος ἦν οἰ- D

infortunium ac clades eius initium habuerunt. nam ipso meridie egresso, milites aestu fervente intercipiebantur, et aquam frustra quaerentes deficiebant et extinguebantur. ita penuria aquae quinque millia militum perierunt. post triduum ad castra, quae tenuerat, reversus Baiazites deprehendit Temyrem ea praeoccupavisse, nec aquandi facultatem amplius se habere. hinc praevisum omnibus postridie pugnandi sibi impositam necessitatem.

Eo anno, vere affecto, dum sol geminos emetiebatur, in occidentali plaga signum in coelo malorum nuntius apparuit. cometes is erat lucidus et clarus, comam erectam explicans ignis flammantis specie; supraque quatuor cubitos, non secus ac hastam, ab occasu in ortum radios iaculabatur; et sole infra horizontem demerso propriis radiis effusis omnes orbis terrae terminos collustrabat, nec aliis stellis lumen exerere concedebat, aut aërem noctis umbra infuscari; eius enim lumen aliorum splendorem vincebat, et ad coeli verticem flammans protendebatur, quandiu supra horizontem extabat. hoc portentum conspexerunt Indi, Chaldaei, Aegyptii, Phryges, Persae, Asiae minoris incolae, Thraces, Hunni, Dalmatae, Itali, Hispani et Germani, et si quae aliae gentes Oceani littora accolunt; rutilans-

κῶν ἐν τοῖς τοῦ Ὠκεανοῦ ῥεύμασιν. ἔστη οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον τέρας ἁπανταχοῦ φαῖνον καὶ λάμπον, ὃ καὶ λαμπαδίας καλεῖται, ἄχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, τοῦ ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ἀρξαμένου ποιεῖσθαι. ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις, καὶ ἴδωμεν τὰ τοῦ θεοῦ ξένα τεράστια, πῶς τὸν Φαραὼ κατεπόντισε δι' ἑτέρου Φαραώ, καὶ πῶς ὁ τοῦ κυρίου λαὸς εὗρεν ἀνακωχὴν τῶν πολλῶν πόνων αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ εἶδεν οὐδὲ συνῆκε.

Ὁ Σκύθης οὖν διαλαλίας ἀφ' ἑσπέρας ποιήσας ἐν παντὶ τῷ στρατοπέδῳ ὥστε πρωῒ εὑρεθῆναι τοὺς πάντας ἐποχουμένους καὶ περιφραγμένους τοῖς ὅπλοις, ἀναστὰς ἤδη ὄρθρου βαθέος παρετάξατο πάντας τοὺς ταγματάρχας καὶ χιλιάρχους,
P. 35 καὶ ἐν μὲν τῷ δεξιῷ κέρατι ἔστηκεν ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔκγονον αὐτοῦ (ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ ξ ἔτη ὁ Τεμύρ)· ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ αὐτὸς ἐτέτακτο. τότε προσέταξεν αὐτοῖς λέγων „ὦ ἐμὸν ἄθροισμα καὶ στρατὸς ἀκαταγώνιστος, φύσις ἀδαμάντινος καὶ στερρὸν τεῖχος καὶ γενεὰ δυσανάλωτος, ἠκούσατε τὰς ἐξ ἀρχῆς γεγονυίας παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν ἀριστείας, οὐκ ἐν τῇ ἑῴᾳ (καὶ γὰρ αὐτὴ ἡμετέρα πατρίς ἐστιν) ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Λιβύῃ καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. οἴδατε ἀκριβῶς τὴν Ξέρξου καὶ Ἀρταξέρξου καθ' Ἑλλήνων ἐπανάστασιν, Ἑλλήνων
B λέγω τῶν ἡμιθέων ἡρώων ἀνδρῶν· οὗτοι γὰρ οἱ μιξοβάρβα-

que ac splendens hoc maxime horrendum portentum, qui Lampadias vocatur, usque ad aequinoctium autumnale perduravit, cum sol librae signum permeare incepit. verum ad rem rursus redeamus, consideremusque quomodo deus novo mirabilique prodigio Pharaonem unum in profundum mare per alterum demerserit, et quomodo dei populus a malis et aerumnis vacationem obtinuerit, quam non vidit nec intellexit.

Scytha igitur vespere per castra edixit ut omnes sequenti luce equis insidentes et armati adessent. ipse deinde summo mane lecto excitatus cohortium praefectos et chiliarchas in aciem ordinavit. dextroque cornu filium natu maiorem praefecit, sinistro, quem ex eo habebat nepotem (annos etenim LX Temyr excesserat), ipse vero aciem postremam duxit. his deinde verbis suos adhortatus est. „O multitudo mea, invicte exercitus, naturae adamantinae mure ahenee, generatio insuperabilis, audistis quae a principio maiores nostri praeclare gesserunt, non inter Orientales gentes (Oriens quippe patria nostra est) sed in Europa et Africa, et ut verbo dicam, per universum orbem terrarum. accurate novistis adversus Graecos expeditionem a Xerxe et Artaxerxe susceptam, Graecos, inquam, semideos et heroas, cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridae comparari

μι Τοῦρκοι ὡς ἀκρὶς πρὸς λέοντας ἐγγὺς ἐκείνων εἰκάζονται. οὐ γὰρ θαρρύνων ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω ταῦτα. καὶ γὰρ ἤδη ἐν χερσὶν ἡμετέραις τὸ θήραμα. ἀλλὰ μὴ ἀποδρασάτω τὸ μορμολύκιον τοῦτο ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν, ἀλλ' ἀγρευθή- V. 28 τω σῶον καὶ ὑγιές, ἵνα ἐν τῇ Περσικῇ γῇ ἀπαγαγόντες δείξωμεν αὐτὸ τοῖς τέκνοις ἡμῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀφορκίζειν ἡμᾶς κατὰ τῶν συζύγων ἡμῶν. βούλομαι τοίνυν τὸ ὁρώμενον τοῦτο μέγα χωρίον περικυκλωθῆναι, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀγέσθω, ὁμοίως καὶ τὸ ἀριστερόν· καὶ χαρακώσατε τὸ πεδίον ἅπαν, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐν μέσῳ ὡς κέντρον τοῦ πόλου εὑρεθήτω." τότε τὰ δύο κέρατα τὸ μὲν C ἐκ δεξιῶν τὸ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἤρξαντο κυκλεῖν τὸ περίγειον ἔτι πρωΐας οὔσης. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἡλίου ἀνατέλλοντος καὶ αὐτὸς τοὺς λεγεῶνας συντάξας καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσας, ἵστατο ἐκδεξόμενος ἀφετηρίας παρὰ τοῖς Σκύθαις. οἱ δὲ ἔπραττον τὰ προσταχθέντα ἄνευ φωνῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἢ τοῦ τυχόντος ἤχου, ἐργαζόμενοι ὡς ἄοκνοι μύρμηκες. ἤρξατο οὖν ὁ Παγιαζὴτ ἀδολεσχῶν, καὶ ὑβρίζων τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ τοὺς τζιαβούσιδας ὑποβιβάζων καὶ δέρων, ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιτίθενται. εἷς δὲ τῶν ὑπερεχόντων ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτὴν, ἐνωτισθεὶς ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ ὁ Ἀτὴν σὺν τῷ ἀδελφῷ κατὰ πρόσωπον εἱστήκει, ἀφεὶς ὅλας τὰς ἡνίας D καὶ λαβὼν τὸ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὁπλίταις αὐτόμολος

nequeunt, nisi quomodo confertur cum leone locusta. neque ut in vobis audaciam excitem, talia in memoriam vobis revoco: iam enim praeda manibus nostris elabi non potest: verum ne locus effugiendi detur huic terriculamento; utque vivum integrumque capiatur, hincque in Persidem abducamus spectaculum futurum liberis nostris, erudiamusque ut in posterum nos per coniuges nostras non adiuret. vos itaque iubeo hunc latum campum in ambitu circumdare, dextrumque cornu et sinistrum pariter in falcem curvata acie procedere. totum itaque campum circumvallate, ut hostis in medio, velut punctum polare, reperiatur." Ambo inde cornua, dextrum sinistrumque, cum adhuc mane esset, campum circulo facto claudere coeperunt. Baiazites etiam oriente sole legiones suas disposuit aciemque instruxit. classicum cani iussit, Scytharum deinde impressionem expectans stabat. Scythae sine strepitu et clamoribus ducis sui iussa capessunt, tacentesque, velut impigrae formicae, operi incumbunt. quare Baiazites verba plurima effutire coepit, contumeliisque exagitare praecipuos sui exercitus viros, Giabuzidasque deprimere probrisque proscindere, quod in pugna haud strenue se gererent. at unus inter primarios, qui sub vexillis Atinis stipendia meruerat, cum audiret dominum suum Atinem cum fratre in acie Temyris adesse,

κῶν ἐν τοῖς τοῦ Ὠκεανοῦ ῥεύμασιν. ἔστη οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον τέρας ἁπανταχοῦ φαῖνον καὶ λάμπον, ὃ καὶ λαμπαδίας καλεῖται, ἄχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, τοῦ ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ἀρξαμένου ποιεῖσθαι. ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις, καὶ ἴδωμεν τὰ τοῦ θεοῦ ξένα τεράστια, πῶς τὸν Φαραὼ κατεπόντισε δι' ἑτέρου Φαραώ, καὶ πῶς ὁ τοῦ κυρίου λαὸς εὗρεν ἀνακωχὴν τῶν πολλῶν πόνων αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ εἶδεν οὐδὲ συνῆκε.

Ὁ Σκύθης οὖν διαλαλίας ἀφ' ἑσπέρας ποιήσας ἐν παντὶ τῷ στρατοπέδῳ ὥστε πρωὶ εὑρεθῆναι τοὺς πάντας ἐποχουμένους καὶ περιφραγμένους τοῖς ὅπλοις, ἀναστὰς ἤδη ὄρθρου βαθέος παρετάξατο πάντας τοὺς ταγματάρχας καὶ χιλιάρχους,
P. 35 καὶ ἐν μὲν τῷ δεξιῷ κέρατι ἔστηκεν ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔκγονον αὐτοῦ (ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ ξ ἔτη ὁ Τεμύρ)· ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ αὐτὸς ἐτέτακτο. τότε προσέταξεν αὐτοῖς λέγων „ὦ ἐμὸν ἄθροισμα καὶ στρατὸς ἀκαταγώνιστος, φύσις ἀδαμάντινος καὶ στερρὸν τεῖχος καὶ γενεὰ δυσανάλωτος, ἠκούσατε τὰς ἐξ ἀρχῆς γεγονυίας παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν ἀριστείας, οὐκ ἐν τῇ ἑῴᾳ (καὶ γὰρ αὐτὴ ἡμετέρα πατρίς ἐστιν) ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Λιβύῃ καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. οἴδατε ἀκριβῶς τὴν Ξέρξου καὶ Ἀρταξέρξου καθ' Ἑλλήνων ἐπανάστασιν, Ἑλλήνων
B λέγω τῶν ἡμιθέων ἡρώων ἀνδρῶν· οὗτοι γὰρ οἱ μιξοβάρβα-

que ac splendens hoc maxime horrendum portentum, qui Lampadias vocatur, usque ad aequinoctium autumnale perduravit, cum sol librae signum permeare incepit. verum ad rem rursus redeamus, considerемusque quomodo deus novo mirabilique prodigio Pharaonem unum in profundum mare per alterum demerserit, et quomodo dei populus a malis et aerumnis vacationem obtinuerit, quam non vidit nec intellexit.

Scytha igitur vespere per castra edixit ut omnes sequenti luce equis insidentes et armati adessent. ipse deinde summo mane lecto excitatus cohortium praefectos et chiliarchas in aciem ordinavit. dextroque cornu filium natu maiorem praefecit, sinistro, quem ex eo habebat nepotem (annos etenim LX Temyr excesserat), ipse vero aciem postremam duxit. his deinde verbis suos adhortatus est. „O multitudo mea, invicte exercitus, naturae adamantinae mure ahenee, generatio insuperabilis, audistis quae a principio maiores nostri praeclare gesserunt, non inter Orientales gentes (Oriens quippe patria nostra est) sed in Europa et Africa, et ut verbo dicam, per universum orbem terrarum. accurate novistis adversus Graecos expeditionem a Xerxe et Artaxerxe susceptam, Graecos, inquam, semideos et heroas, cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridae comparari

ρσι Τοῦρκοι ὡς ἀκρὶς πρὸς λέοντας ἐγγὺς ἐκείνων εἰκάζονται. οὐ γὰρ θαρρύνων ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω ταῦτα. καὶ γὰρ ἤδη ἐν χερσὶν ἡμετέραις τὸ θήραμα. ἀλλὰ μὴ ἀποδρασάτω τὸ μορμολύκιον τοῦτο ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν, ἀλλ' ἀγρευθή- V. 28
τω σῶον καὶ ὑγιές, ἵνα ἐν τῇ Περσικῇ γῇ ἀπαγαγόντες δείξωμεν αὐτὸ τοῖς τέκνοις ἡμῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀφορκίζειν ἡμᾶς κατὰ τῶν συζύγων ἡμῶν. βούλομαι τοίνυν τὸ ὁρώμενον τοῦτο μέγα χωρίον περικυκλωθῆναι, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀγέσθω, ὁμοίως καὶ τὸ ἀριστερόν· καὶ χαρακώσατε τὸ πεδίον ἅπαν, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐν μέσῳ ὡς κέντρον τοῦ πόλου εὑρεθήτω." τότε τὰ δύο κέρατα τὸ μὲν C
ἐκ δεξιῶν τὸ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἤρξαντο κυκλεῖν τὸ περίγειον ἔτι πρωΐας οὔσης. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἡλίου ἀνατέλλοντος καὶ αὐτὸς τοὺς λεγεῶνας συντάξας καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσας, ἵστατο ἐκδεξόμενος ἀφετηρίας παρὰ τοῖς Σκύθαις. οἱ δὲ ἔπραττον τὰ προσταχθέντα ἄνευ φωνῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἢ τοῦ τυχόντος ἤχου, ἐργαζόμενοι ὡς ἄοκνοι μύρμηκες. ἤρξατο οὖν ὁ Παγιαζὴτ ἀδολεσχῶν, καὶ ὑβρίζων τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ τοὺς τζιαβούσιδας ὑποβιβάζων καὶ δέρων, ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιτίθενται. εἷς δὲ τῶν ὑπερεχόντων ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτήν, ἐνωτισθεὶς ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ ὁ Ἀτὴν σὺν τῷ ἀδελφῷ κατὰ πρόσωπον εἱστήκει, ἀφεὶς ὅλας τὰς ἡνίας D
καὶ λαβὼν τὸ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὁπλίταις αὐτόμολος

nequeunt, nisi quomodo confertur cum leone locusta. neque ut in vobis audaciam excitem, talia in memoriam vobis revoco: iam enim praeda manibus nostris elabi non potest: verum ne locus effugiendi detur huic terriculamento; utque vivum integrumque capiatur, hincque in Persidem abducamus spectaculum futurum liberis nostris, erudiamusque ut in posterum nos per coniuges nostras non adiuret. vos itaque iubeo hunc latum campum in ambitu circumdare, dextrumque cornu et sinistrum pariter in falcem curvata acie procedere. totum itaque campum circumvallate, ut hostis in medio, velut punctum polare, reperiatur." Ambo inde cornua, dextrum sinistrumque, cum adhuc mane esset, campum circulo facto claudere coeperunt. Baiazites etiam oriente sole legiones suas disposuit aciemque instruxit. classicum cani iussit, Scytharum deinde impressionem expectans stabat. Scythae sine strepitu et clamoribus ducis sui iussa capessunt, tacentesque, velut impigrae formicae, operi incumbunt. quare Baiazites verba plurima effutire coepit, contumeliisque exagitare praecipuos sui exercitus viros, Giabuzidasque deprimere probrisque proscindere, quod in pugna haud strenue se gererent. at unus inter primarios, qui sub vexillis Atinis stipendia meruerat, cum audisset dominum suum Atinem cum fratre in acie Temyris adesse,

εἰς τοὺς ἐναντίους ἔδραμεν. οἱ δὲ τοῦ Σαρχὰν καὶ αὐτοὶ τὰ
ὅμοια ἔπραττον. ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ Μανταχία καὶ τοῦ Καρ-
μιάν, ὁρῶντες τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν κράζοντας καὶ σημειοῦντας,
εἰς αὐτοὺς ἅπαντες ἔφευγον καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους ἐχώ-
ρουν. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸς κατ' ὀλίγον ἐψιλοῦτο, ὁ
χορὸς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐκυκλοῦτο, καὶ σφαῖρα ὡς ἄρτι ἐγένε-
το. ἰδὼν δὲ Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱὸς καὶ γυναικαδελ-
φὸς τοῦ Παγιαζήτ, ἔτι συνὼν αὐτῷ σὺν πεντακισχιλίοις ἀν-
δράσι Σέρβοις δορυφόροις καὶ μὴ φέρων τὴν ἧτταν, ἀρεϊκῷ
P. 36 θυμῷ πρὸς τοὺς Σκύθας χωρεῖ, στήσαντες τὰ δόρατα πάν-
τα κατὰ πρόσωπον τῶν Σκυθῶν. οἱ δὲ Σκύθαι ἰδόντες τὴν
τόλμαν πλήρη θυμοῦ, ἀνοίξαντες θύραν ἔδωκαν αὐτοῖς διέξ-
οδον. οἱ δὲ Σκύθαι ἐξόπισθεν ἔβαλλον βέλεσι τοὺς στρατιώ-
τας ἐν τοῖς ὀπισθίοις τῶν ἵππων· τοὺς γὰρ ἐπιβάτας οὐκ
εἶχον ἀδικῆσαί τι περιφραγμένους ὄντας μέλανι σιδήρῳ. οἱ
δὲ Σέρβοι πάλιν ἐπαναστραφέντες, καὶ πάλιν θύραν ἀνοίξαν-
τες οἱ Σκύθαι ἔδωκαν αὐτοῖς εἴσοδον, πλὴν ἐξ ἀμφοτέρων
τῶν μερῶν ἔπεσον οὐκ ὀλίγοι. πλησιάσας δὲ ὁ Στέφανος τῷ
Παγιαζήτ, καὶ εἰπὼν εἰς τὸ οὖς ἱκανὰ ῥήματα, οὐκ ἐποίη-
σεν αὐτὸν καταπειθῆ τοῦ ἀποδρᾶσαι· ἤδη γὰρ περιεκύκλω-
B σαν αὐτὸν κύνες πολλοί, ταῦροι πίονες περιέσχον αὐτόν. ὁ
δὲ Στέφανος ὁρῶν τὰ γενόμενα καὶ προβλέπων τὰ μετ' ὀλίγον
ἐσόμενα, τοὺς ἰδίους λαβὼν καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Πα-

effusis habenis vexilloque rapto cum quingentis armatis equitibus ad Scythas transfugit; quos secuti sunt Sarchanis subditi, ac perinde Mantachiae et Carmiani, a principibus suis clamore ac gestu accersiti. ad hostes igitur omnes transeunt, et tanquam fabulae graculus, Baiazites sensim spoliatur. Scytharum interim multitudo in orbem disponi circulumque statim concludere. quod cum animadvertisset Stephanus Lazari filius, Baiazitis sororius, qui in hoc praelio quinque millia hastatorum Serviorum ducebat, vinci se non ferens, martiali animo in Scythas hastis in eorum ora versis impressionem facit. cuius audaciam furentemque impetum videntes minime sustinuerunt, sed utrinque cedentes exitum ei patefecerunt Scythae; qui telis ac sagittis in equorum posteriora missis, cum ferreis loricis armatos vectores nequirent, equos vulnerarunt. at Servii flexis equis in hostes iterum invecti viam denuo sibi, Scythis cedentibus et ab utraque parte multis cadentibus, aperuerunt. accessit deinde Stephanus ad Baiazitem, multumque sermonem in aurem ei fecit, sed persuadere nequit ut fugam arripiat: illum enim iam concluserant canes multi, tauri pingues ambiebant (Psalm. 21, 13.) attendens ergo Stephanus ad ea quae gerebantur, exitumque praelii instantem praevidens, copias suas et primogenitum Baiazitis filium Musulmanum ab-

ιαζὴτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμάν, κρούσας ἐν μέσῳ πάλιν τῶν ὑπεναντίων καὶ σὺν δυνάμει πολλῇ ἀραιώσας αὐτούς, καὶ ἀποβαλὼν πολλοὺς καὶ αὐτὸς κατασφάξας πλείστους, μόλις ἐξῄει τὰς ἐνέδρας. ἦσαν γὰρ οἱ Σκύθαι πεπυκνωμένοι, ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου εἰς τὸ ναστὸν καταντήσαντες. ὁ δὲ Στέφανος τὴν πρὸς Προῦσαν ἀπάγουσαν φεύγων ἦν, καὶ ὁ Μουσουλμὰν σὺν αὐτῷ. οἱ δὲ Σκύθαι πάντας τοὺς Τούρκους, ὅσοι φεύγοντες ἦσαν, ἅπαντας ἀφειδῶς κατέτεμον, ἕως οὗ ὁ Παγιαζὴτ ἀνελθὼν ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου δι' ἄκραν στε- C
νοχωρίαν ἐν βουνῷ τινί, ἔχων περιλειπομένους ὡς δέκα χιλιάδας ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλους αὐτοῦ, τοὺς οὓς καλοῦσι Γενητζάριδας· τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν χύδην ᾤχετο. οἱ δὲ Σκύθαι διώκοντες τοὺς Τούρκους, ὡς ἴδον τὸν Παγιαζὴτ ἐν μέσῳ τῶν ἀρκύων ἤδη ὡς λάβρακα σπαίροντα, διαλαλίας V. 29
γενομένης μηδεὶς φονεῦσαί τινα, γυμνοὺς ποιοῦντες ἀφίεσαν. νόμος γάρ ἐστιν οὗτος ἄνωθεν ἐκ διαδοχῆς ἀεὶ πρὸς τοὺς ἀπογόνους κατιὼν ἀκήρατος, οὐ μόνον Ῥωμαίοις ἀλλὰ καὶ Πέρσαις καὶ Τριβαλλοῖς καὶ Σκύθαις διὰ τὴν ταυτότητα τῆς πίστεως, τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι, μηδὲ φονεύειν ἔξω τῆς πολεμικῆς παρατάξεως μηδένα. τότε οἱ τοῦ Παγιαζὴτ δοῦλοι ὡς λέοντες D
ἀπέπιπτον τοῖς Σκύθαις· οἱ δὲ Σκύθαι διὰ τὴν ὑπὲρ περισσοῦ αὐτῶν σύνταξιν ἀντικαθίσταντο τοῖς Τούρκοις· τί γὰρ

10. παραλειπομένους P.

duxit, mediosque rursus hostes valida impressione perrumpit ac disturbat; tandemque manu sua multis hostibus caesis, suorum plurimis amissis, ipse circumstantes vix effugit, quod Scytharum ordines a primo circulo ad interiorem et confertiorem densati admodum essent. Stephanus itaque fugae se mandat, et Prusam versus viam direxit. at Scythae Turcos omnes aufugientes nemini parcendo occiderunt, donec Baiazites in tumulum quemdam, qui in medio campo erat, per angustias ascendisset, in quo collocatos habebat decem millia servorum pecunia emptorum, quos Genitzaridas vocant, cum caeteri in fugam versi dilaberentur. quapropter Scythae Turcorum tergo instantes, ut Baiazitem veluti lucium subsilientem ac palpitantem intra media retia conspexere, pactione facta, ut a caedibus utrimque abstineretur, spoliatos dimiserunt. hanc legem a maioribus ad posteros derivatam non solum Romani, sed etiam Persae Triballi et Scythae, quia eandem religionem profitentur, inviolatam servant, solam vestem auferre, corpora libera dimittere, neminem extra praelium occidere. tunc Baiazitis satellites tanquam leones in Scythas irruunt; qui, quod multitudine superiores longe essent, Turcorum vim represserunt et ad internecionem deleverunt: qui enim decem

εἶχον ποιῆσαι δέκα πρὸς ἑκατὸν Σκύθας; πλὴν πάντες ἐσφάγησαν, καὶ τόσον κατηντήκει τὰ τοῦ Παγιαζὴτ δυστυχήματα ὡς πλησιάσαι τοὺς Σκύθας καὶ εἰπεῖν αὐτῷ „κατάβηθι τοῦ ἵππου, κύριε Παγιαζήτ, καὶ δεῦρο· καλεῖ σε Τεμὺρ χάν." τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἵππου· ἦν γὰρ ὁ ἵππος Ἀραβικὸς πολλοῦ τιμήματος ἄξιος· οἱ δὲ ἔστρωσαν ἱππάριον
A. C. 1401 σμικρόν, καὶ καθίσαντες αὐτὸν ἐπάνω πρὸς τὸν Τεμὺρ χὰν
Heg. 803 ἀπήγαγον. ὁ δ' αὐτὸς ἐνωτισθεὶς ὅτι Παγιαζὴτ ἐν χερσὶν
P. 37 ἦν, κελεύσας πῆξαι σκηνήν, ἐκάθητο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔνδον τῆς σκηνῆς παίζων ζατρίκιον, ὃ οἱ Πέρσαι σαντρὰτζ καλοῦσιν, οἱ δὲ Λατῖνοι σκάκον, δηλῶν ἐν αὐτῷ ὡς οὐκέτι μοι φροντὶς ἦν περὶ τῆς τοῦ Παγιαζὴτ θηρεύσεως· εἶχον γὰρ αὐτὸν διὰ τῆς ἀναριθμήτου μου δυνάμεως ὡς στρουθίον ἐν παγίδι." πλὴν τὸ ἀληθὲς ἦν ὑποκρίνων τὴν ἀλήθειαν· καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐπὶ διπλασίονα ἐχώρει τὰ τούτου στρατεύματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλη φροντὶς καὶ κότος συνεῖχεν αὐτῷ, ἕως οὗ τὰ τῆς τύχης ἴδεν εὐμαρῶς εἰς αὐτὸν διαρρέοντα. τότε καὶ ἐτεχνάζετο καὶ εἰς μύθους ἐχώρει, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀν-
B δραγαθίας ἐμέτρει τὰ τῆς τύχης δωρήματα. ἀπαγαγόντες οὖν αὐτὸν καὶ ἐν τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς στήσαντες ὄρθιον ἦραν φωνήν, εὐφημοῦντες τὸν Τεμὺρ χάν, καὶ σὺν τῇ εὐφημίᾳ καὶ τὸ τοῦ Παγιαζὴτ ὄνομα ἐπὶ χείλεσιν, „ἰδού," λέγοντες, „καὶ ὁ τῶν Τούρκων ἀρχηγὸς παρεστήκει σοι δέσμιος." ὁ δὲ Τεμὺρ ἀσχολούμενος ἐπὶ τῇ μελέτῃ τῶν σκάκων οὐκ ἀνέθορε

adversus centum obsistere possent? eoque improspera fortuna Baiazitem adduxit, ut ad eum Scythae accurrentes clamarint: „equo descende, domine Baiazites, hucque accede: accersit te Temyr Chan." tumque, etsi invitus, ab Arabico maximique pretii equo desiliit. isti vero humili vilique equo instrato Baiazitem imponunt, et ad Chan Temyrem deducunt. qui cum audivisset Baiazitem in suam potestatem devenisse, iussit tentorium erigi sub quo cum filio sedit zatrichium ludens, quem ludum Persae santratz vocant, Latini scacum. eo ludicro se de Baiazite comprehendendo non ita solicitum fuisse demonstrare voluit, certamque copiis suis innumeris praedam intra retia habuisse; at, quod res fuit, dissimulabat. quamvis enim aciem duplo maioribus copiis instructam habuisset, anxius tamen admodum ac iratus erat, donec feliciter rem sibi cessisse sensit. tuncque astute disserere ipse, et fortunae dona fortitudini suae tribuere. Baiazitem igitur adducunt, et in tentorii vestibulo sistunt, elataque voce Chan Temyrem faustis acclamationibus prosecuti sunt, interque illas nomen Baiazitis saepius est auditum: „ecce Turcorum princeps vinctus coram te stat." Temyr porro scacorum ludo intentus ad accla-

πρὸς τοὺς εὐφημοῦντας αὐτόν. τότε πάλιν γεγωνοτέρᾳ φωνῇ εὐφήμουν οἱ παρεστηκότες, καὶ τὸ τοῦ Παγιαζὴτ ὄνομα ἐκ δευτέρου ἀνήγγειλαν. τότε καὶ ὁ Τεμὺρ ἡττηθεὶς ἐν τῷ τοῦ σκάκου παιγνίῳ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, δοὺς αὐτῷ Περσιστὶ σιαχρούχ, ὃ λέγεται παρ' Ἰταλοῖς σκάκω ζόγκω, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τοτε Σιαχρούχ, ἤγουν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἀτε- C νίσας οὖν καὶ ἰδὼν τὴν φάλαγγα καὶ τὸν Παγιαζὴτ ἐν μέσῳ ὡς κακοῦργον, ἠρώτησεν αὐτοὺς λέγων „οὗτός ἐστιν ὁ πρὸ μικροῦ διαζευγνύων τὰς ἡμετέρας γυναῖκας, εἰ μὴ ἀντιπαραταξόμεθα;" ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἀντιλαβὼν τὴν ἀπόκρισιν ἔφη „ἐγώ εἰμι· οὐδὲ γάρ σε τοσοῦτον καταφρονεῖν τοὺς πεπτωκότας· ἀλλ' ἴσθι καὶ αὐτὸς ἀρχηγὸς ὢν φυλάττειν σε τοὺς ὅρους τῆς ἡγεμονίας." τότε ὁ Τεμὺρ αἰσθόμενος τὴν εἰς ὑπερβολὴν χολώδη ὑπέκκαυσιν αὐτοῦ (ἦν γὰρ ἀπὸ πρωΐ ἕως δείλης νῆστις, καὶ ὑπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ δριμυτάτου καὶ τῆς ἀχλύος κατάξηρος) σταθεὶς ὄρθιος ἐκέλευσε καθίσαι τῷ Παγιαζὴτ ἀντικρὺ τούτου. καὶ ψυχαγωγήσας καὶ παρηγορήσας D διὰ λόγων ἐκέλευσε πῆξαι σκηνὰς τρεῖς, ἤγουν τέντας ἐντίμους, εἰπὼν αὐτῷ „ὕπαγε, ἀναπαύσθητι, καὶ μὴ λογίζου πράττειν εἰς σὲ ἃ σὺ εἰς ἄλλους πέπραχας. ὄμνυμί σοι θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ προφήτην, ὡς οὐκ ἄλλος χωρίσει τὴν ψυχήν σου ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς, εἰ μὴ θεὸς ὁ ἑνώσας αὐτήν." τότε ὁ Παγιαζὴτ εἰσελθὼν ἐν ταῖς σκηναῖς ἃς ὁ Τεμὺρ ἐδω-

mantium voces non exiliit. rursus ergo contentiori voce acclamare adstantes, nomenque Baiazitis denuo ingerere. ludo scacorum tunc Temyr a filio victus ei nomen Siachruch imposuit, eoque deinde appellavit; quae vox Persica ab Italis per scacum zoccum redditur, victo regulo ad extremas angustias redacto. intentis itaque in turbam circumfusam oculis, Baiazitem in medio tanquam scelestum reum intuitus, eos sic interrogat: „hiccine est qui paulo ante a coniugibus nostris divortium nobis mandabat, nisi bellum ei inferremus?" ad quae respondit Baiazites: „ille sum, nec te decet victos tam superbe habere, et despicere: sed disce tu, qui et ipse princeps es, imperio limites et modum imponere." ex iis tunc cognovit Temyr bilem illius immodice accensam, quod a mane ad vesperam ieiunus permansisset, aestuque acerrimo et pulvere desiccatus ac retorridus esset. et cum rectus staret, iussit Temyr coram se eum sedere, mitique ac blando sermone delinivit et consolatus est. imperavit deinde tria tabernacula splendida ac magnifica, quae tentae vulgo dicuntur, erigi; dixitque illi „secede et quiesce, et noli reformidare ut in te admittam quae tu in aliqs patravisti; per deum tibi iuro eiusque prophetam, neminem animam tuam a corpore separaturum praeter deum, qui illam coniunxit." Baiazites tentoria statim ingreditur, quae

ρήσατο, ἐκέλευσεν ὁ Τεμὺρ τάφρον ὀρύξαι γύρωθεν τῶν σκη-
V. 30 νῶν, καὶ κύκλῳ τῶν σκηνῶν φυλάττειν χιλίους ὁπλίτας Πέρ-
σας, ἐκτὸς δὲ τῆς τάφρου πεντακισχιλίους εὐζώνους ἐκ τῶν
οἰκιακῶν, καθ' ἑκάστην νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσων
P. 38 αὐτούς. ἐποίησεν οὖν ἡμέρας ὀκτὼ ἐν αὐτῷ τῷ πεδίῳ ὅπου
ὁ πόλεμος ἐγένετο, καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διεσκεδάσθη
τὸ Περσικὸν στράτευμα ἀπὸ Γαλατίας εἰς Φρυγίαν, Βιθυνί-
αν, Παφλαγονίαν, Ἀσίαν μικράν, Καρίαν, Λυκίαν καὶ
Παμφυλίαν, ὥστε ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ καὶ πόλει δοκεῖν εἶναι
ἅπαν τὸ στράτευμα τοῦ Τεμὺρ καὶ αὐτὸν τὸν Τεμύρ· ἐν αὐ-
ταῖς ταῖς ὀκτὼ ἡμέραις ὑπερεχύθη καὶ ἐπλημμύρησεν. ὁ δὲ
Τεμὺρ λαβὼν πλοῦτον καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν ἐξ Ἀγκύρας,
καὶ τοὺς συναντῶντας φλέγων καὶ καταναλίσκων, ἦλθεν εἰς
Κοτύαιον μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν
B Παγιαζήτ, καλῶς περιπεφρουγμένον τῷ τρόπῳ ᾧ προλαβόν-
τες εἰρήκαμεν. πλὴν ἐγεγόνει ἐν Ἀγκύρᾳ τι ὅπερ ἐστὶ μνή-
μης ἄξιον. ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζὴτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέ-
μου ἦσαν σὺν αὐτῷ τέσσαρες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πρῶτος ὁ
Μουσουλμάν, ὁ μετὰ τοῦτον Ἐσσὲς καὶ τρίτος ὁ Μεχεμὲτ
καὶ τέταρτος ὁ Μωσῆς. εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ δύο, Μου-
σταφᾶν καὶ Ὀρχάν, ἔτι νήπια ὄντα. εἶχε δὲ τὴν ἐπαρχίαν
τῆς Γαλατίας κληρωθεῖσαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρὰ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ ὁ Μεχεμὲτ ὁ τρίτος. ὡς οὖν ἴδε κἀκεῖνος τὸν πατέρα

Temyr ipsi concesserat; quibus huius mandato fossa circumducta est, et illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persae impositi, extra fossam vero quinque millia expeditorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus deducta, aliis custodiae vices obeuntibus. in campo itaque, ubi pugnam conseruerant, octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Cariam, Lyciam et Pamphyliam sese diffudit, ita ut in singulis provinciis totus Temyris exercitus cum ipso duce adesse videretur: hoc igitur octiduo multitudo illa diffusa restagnavit. iamque Temyr divitiis ingentibus compilatis mancipiisque pluribus Ancyra abductis Cotyaeum Phrygiae metropolim accedit, obvios quoscumque flammis tradens. Baiazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quomodo supra diximus, trahebat. contigit autem, dum Ancyrae morantur, quidpiam cuius meminisse operae pretium est. cum Baiazites bellum gerebat, aderant ei in exercitu IV filii, natu maximus Musulmanus, secundus Esses, tertius Mehemetes, quartus Moses; domi vero duos adhuc infantes Mustapham et Orchanem tenebat. anno autem illo quo pugnatum est, Mehemeti liberorum tertio Galatiam provinciam, quam regeret, pater attribuerat; qui cum patrem in Scytharum ma-

ἔτι ἐν χερσὶ τῶν Σκυθῶν ὡς ἐν ὀλίγῳ ἐσόμενον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἦν ἐν ὄρεσι φυγαδεύων καὶ προσδοκῶν τὸ μέλλον. εὑρὼν οὖν τεχνίτας ὀρύκτας ἐπιτηδείους C εἰς ἄγαν, καὶ κατελθὼν διὰ τῆς νυκτὸς ὤρυξαν τὴν τάφρον, καὶ ἕως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν καταντήσαντες, εἶχον γὰρ τελεσιουργήσαντες τὸ πανούργημα, εἰ μὴ θεία τις δύναμις ἐκώλυσε τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀλάστορα. καὶ δὴ πρωΐας οὔσης (ἦν γὰρ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος ὁ ἥλιος ἐννέα που ὥρας ἐν τῷ λέοντι βαδίζων) ἦλθεν ἡ παράταξις ἡ νέα, καὶ ἰδὼν τὰ χώματα τῆς ὀπῆς ἐβόησαν, καὶ ἐγερθέντες οἱ φυλάσσοντες τὴν νύκτα ἀνεβόησαν, καὶ θόρυβος μέγας ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ εἰσπηδήσαντες εὗρον τὸν Παγιαζὴτ ἱστάμενον ἐν μέσῳ τῆς τέντας, καὶ τὸν Χοτζιαφεροὺζ τὸν ἀρχιευ- D νοῦχον αὐτοῦ· ἦν γὰρ οὗτος ὁμοῦ ἑαλωκὼς σὺν αὐτῷ. οἱ δ' ὀρύκται ἔφυγον, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεχεμέτ. πρωΐας δὲ παραστὰς τῷ Τεμὺρ καὶ λοιδορήσας αὐτὸν καὶ λόγους ἐπαπειλητικοὺς εἰπὼν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, προστάξας ἀπεκεφάλισαν τὸν Χοτζιαφερούζ. ἔκτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλακὴ εἰς αὐτὸν καὶ σιδηροῖ κλοιοὶ καὶ χειροπέδες διὰ τῆς νυκτός· τῇ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συχνοὶ στρατιῶται οὐ διέλειπον φυλάσσοντες.

17. Ἀπάρας δὲ ἀπὸ τοῦ Κοτυαίου, φθείρας, αἰχμα- P. 39
λωτεύσας, λαβὼν πάντα θησαυρὸν τὸν εὑρισκόμενον σὺν βα- V. 31

nas iamiam venturum vidit, cum suis aufugit, et rerum exitum expectando per montes fugitivus vagabatur. inventis itaque fossoribus apprime industriis, noctu de montibus in planitiem descendit; terramque vertendo ab eis in media tentoria perventum erat opusque iam perfectum, nisi divina virtute quadam obsistente prohibiti fuissent quominus scelus illud liberarent. iamque orta luce (sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat leonem permeans) recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossae aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes excitati pariter vociferantur, ingensque trepidatio per universum exercitum est orta. postea ingressi Baiazitem in medio tabernaculo stantem et Chotziapheruzem eunuchorum eius principem, qui simul captus fuerat, invenerunt: fossores vero et Mehemetes aufugerunt. mane iam facto Temyr eum probris laceravit minisque terruit, et Chotziapheruzi caput abscindi coram iussit. sub arta custodia deinceps habitus est Baiazites, ferreis compedibus ac manicis per noctem vinctus, interdiu militibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

17. Cotyaeo discedens Temyr, omnia evertens, servituti cunctos mancipans, omnes thesauros contrectans, suppliciis variis adhi-

σάνοις καὶ τιμωρίαις πλείσταις, καίων, κρεμάζων, ζωντο-
θάπτους δεικνύων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμωρίαν
ποιῶν, ἦλθεν εἰς Προῦσαν· καὶ ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντλει
τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων κερδηθέντα κειμήλια χρυσᾶ ἀργύρεα,
λίθους τιμίους, μαργαρίτας δίκην κόκκων σίτου μετρουμένους
ἐν χοίνικι. εὗρεν οὖν ἐκεῖ καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ καὶ τὰς παλ-
λακάς, καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου. καὶ λαβὼν πάν-
B τα τὰ τῆς Προύσης, Νικαίας, Νικομηδίας καὶ τῶν πέριξ πόλεων
τοὺς ἀκενώτους θησαυρούς, εἰς Φρυγίαν τὴν κάτω ἀφίκε-
το. καὶ πορθήσας ἅπαντα πολίχνιά τε καὶ πόλεις ἦλθεν εἰς
Ἀσίαν. καὶ διαβὰς Ἀδραμύντιον καὶ Ἀσσὸν ἦλθεν εἰς Πέρ-
γαμον, κἀκεῖ ποιήσας ἡμέρας, καὶ ἀθροίσας τῶν πέριξ πό-
λεων τοὺς θησαυρούς, καὶ αἰχμαλωτίσας νέους καὶ παιδίσκας,
καὶ κολάσας καὶ τιμωρήσας πάντας Τούρκους τε καὶ Ῥωμαί-
ους, πυρικαύστους καὶ ἐγκλείστους ὑπὸ ἀσιτίας λιμοκτονήσας
ἕνεκα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, πάντα πλοῦτον σωρεύσας ἦλθεν
C εἰς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ κειμένην. κἀκεῖ συναθροίσας
πάντα τὰ τῆς Λυδίας χρύσεά τε καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια, καὶ
πάντα τὸν ἐν ταῖς Σάρδεις καὶ Φιλαδελφείᾳ καὶ Ἀττάλῳ σω-
ρεύσας πλοῦτον, ἦλθεν εἰς Σμύρναν. κἀκεῖ τεντώσας ἐν τῷ
πολιχνίῳ τῶν φρερίων, ὃ ἀνήγειραν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ
προρρηθέντος Ὁμοῦρ, ἐζήτει τοῦτο παρ' αὐτῶν. ὡς δὲ ἀν-

12. post ἡμέρας excidit numerus.

bitis, urendo scilicet miseros et suspendio afficiendo, vivos sepeliendo ceterisque tormentorum generibus torquendo, Prusam venit; reseratosque thesauros exhaurit; et quae Romanis erepta fuerat, compilat auream argenteamque supellectilem, pretiosos lapides margaritasque, quas, tanta fuit earum copia, velut grana frumenti choenice admetiebatur. illic uxores quoque Baiazitis pellicesque invenit, interque eas Lazari filiam. omnibusque abreptis spoliatisque thesauris, quos nactus est Prusae Nicaeae Nicomediae et in vicinis urbibus, in Phrygiam inferiorem iri pergit, omnesque in itinere urbes ac oppida populatur, et in Asiam abit. praeteritisque Adramutio et Asso Pergamum accessit; ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque et puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos et Romanos suppliciis diris vexavit, ut aurum et argentum ab eis extorqueret; aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. cunctis itaque divitiis earum urbium corrasis Magnesiam ad Sipylum montem sitam profectus congessit universam Lydiae auream argenteamque supellectilem, omnemque quam Sardeis Philadelphia et Attalus possidebant. Smyrnam deinde profectus castra metatur iuxta oppidulum ab Hierosolymitanae militiae fratribus Rhodiis equitibus tempore memorati Homuris extructum,

ἐλιγον οἱ φρέριοι, ἦσαν γὰρ πλεῖστοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖ-
κες προσφυγόντες ἐν τῷ φρουρίῳ, Ἐφέσιοι Θύραιοι Νύμ-
φαιοι καὶ ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοί, θαῤῥοῦντες ὡς οὐ
πριευθήσεται παρά τινος. καὶ γὰρ ὁ Παγιαζὴτ κατ' ἔτος D
ἐπολέμει, καὶ οὐ διέλιπεν ἀσφαλῶς τὰς διεξόδους τηρῶν,
ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἐγκρατὴς γένηται τοῦ πολιχνίου· ὑπὸ
γὰρ πολέμου οὐδὲν ἤνυεν. τότε ὁ Τεμὺρ εἰς νοῦν λαβὼν
φράττει τὸ τοῦ λιμένος στόμα, διαλαλίας ποιήσας ἀφ' ἑσπέ-
ρας ἵνα τὸ πρωῒ ὁ καθεὶς τῶν στρατιωτῶν ἀνὰ λίθον ἄρας
ῥίψῃ ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος· ὃ καὶ γέγονεν. ὁρῶντες P. 40
δὲ οἱ τοῦ κάστρου ἐδειλίασαν· καὶ εἰ μὴ ἥλκυσαν τὰς τριή-
ρεις καὶ τὰ πλοῖα ἔξω τοῦ λιμένος ἐν τῷ πελάγει τῇ πρώτῃ
ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἐτεφρώθησαν ἂν παρὰ τῶν Σκυθῶν. ἀρ-
ξάμενοι δὲ πρωῒ ἄχρι τῆς πρώτης ὥρας ἐποίησαν τὴν ὑγρὰν
ξηράν· οὐδὲ τὸ δέκατον, τί λέγω δέκατον; οὐδὲ τὸ ἑκατο-
στὸν ὑπούργησεν τὸ τῆς διαλαλίας πρόσταγμα. ποῦ γὰρ ἦν
ὁ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τότε, καθὼς ἔφημεν, περικυ-
κλώσαντες τὴν ἅπασαν, ἄλλην ἐξ ἄλλης, πρὶν ἀκουσθῆναι,
καταλαμβάνοντες γῆν, καὶ τριῶν διὰ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις,
δίκην πτηνῶν αἰθερίων περιτρέχοντες οἰκουμένην, μηδὲν μὲν V. 32
ἐπαγόμενοι, πάντα δ' οὖν ἔχοντες ὅσα πρὸς τὸ ῥαδίως νι- B
κᾶν ἐφόδια κράτιστα. εἶναι γὰρ ταυτὶ τό τε κατὰ πλῆθος

7. οὐδὲ P.

idque sibi dedi postulat. at fratres id renuere, quod plurimi viri feminaeque in illud confugissent, Ephesii Thyraei Nymphaei aliarumque urbium Christiani, loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri confidentes. cum enim illud vi frustra saepe tentasset Baiazites, quotannis praesidiis impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret. tum expugnandae arcis consilio capto Temyr portus ingressum obsepire aggreditur, edicitque sub vesperam ut crastina luce singuli milites lapidem afferant et in portus fauces proiiciant. quod deinde factum iis, qui in oppido conclusi erant, timorem ingentem obiecit. triremes porro ceteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythis incensa forent; qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere coepissent, utrumque littus aggere iunxerunt et portus ostium desiccaverunt. atque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciundo plusquam satis fuit. ubique enim innumera militum multitudo diffusa aberat, omnem regionem per ambitum occupantium, aliamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam praesciretur, percurrentium. uno equidem die tridui iter emensi, ut volucrum nubes, terras saepius circumcursabant, nullis impedimentis gravati, sed iis solum sarcinis et commeatu, quae ad facile vincendum satis sunt.

ἐξιέναι μικροῦ καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον, τό τε τῆς κινήσεω εὔστροφον καὶ ὀξύτατον, καὶ ὃ τούτων μεῖζον, τὸ τελέω ἀφειδεῖν ἑαυτῶν καὶ κατὰ πρόσωπον δίκην ἀγρίων θηρί ἀπαντᾶν εἰς τὰς μάχας. διαβάντες τοίνυν τὸ στόμα τοῦ λ μένος καὶ παραστάντες τὴν τάφρον, οἱ μὲν φρέριοι διὰ τῶ βελῶν ἀνδρείως ἐμάχοντο ἐκ τῶν προμαχώνων, καὶ δίκη ἀκρίδων κατακοπτομένων ὑπὸ στρουθῶν ἐν τῇ τάφρῳ ἐν πιπτον, καὶ ἡ τάφρος ὑψοῦτο τοῖς σώμασι τῶν Σκυθῶν, κα οἱ Σκύθαι ὡς αἱ κεφαλαὶ τῆς ὕδρας ἐφύοντο. πληρωθείση
C οὖν τῆς τάφρου τῶν σωμάτων, οἱ περιλειπόμενοι ὑπὲρ μέ τρον Σκύθαι πατήσαντες τὰ τεθνηκότα τῶν σωμάτων κα κλίμακας ἐπιθέντες ἀνέβαινον, οἱ μὲν ἄνω, οἱ δὲ τὴν πρὸ Ἅιδην φέρουσαν κάθοδον, μὴ φροντίζων ὁ ζῶν διὰ τὸν τε θνηκότα εἰ πατήρ ἐστιν ἢ υἱὸς γνήσιος· ἀλλὰ τὸ σπουδαζό μενον ἓν ἦν ἐν ταῖς τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, τίς πρῶτος ἀνα βαίνειν καὶ τὸ σκῆπτρον θεῖναι ἐν τῷ πύργῳ. τότε ἐκ πάν των τῶν μερῶν ἀναβάντες καὶ τοὺς φρερίους εἰς τὸ ἐνδότε ρον καταδιώξαντες, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπιμελοῦντο, τὰς δ τριήρεις ἐγγὺς τῆς ἀκροπόλεως ἑλκύσαντες φύρδην καὶ ἀτά κτως εἰσήρχοντο, ἔχοντες τὸν Μπαίουλον αὐτὸν ὁμοῦ κα
D τοὺς λοιποὺς φρερίους. οἱ δὲ ἐλθόντες τοῦ φυλαχθῆναι ἐ τῶν ἐκτὸς Χριστιανοὶ ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ο μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ κρατοῦντες τὰ πηδάλια τῶν τριή

10. παραλειπόμενοι P.

ad quod apte se comparant, dum numero magnam satis multitudi nem, eamque celerem ac expeditam educunt. quodque horum prae cipuum est, sibi nullatenus parcunt, et adversus hostes feraru agrestium more in pugnam procedunt. portus ostio iam superato a fossas oppidi accedere Scythae: at equites Rhodii fortiter e propu gnaculis obsistere, Scythasque, ut passeres locustas, in fossas deiicere quae eorum cadaveribus complebantur. hi vero, ut hydrae capita succrescere. congesta itaque cadaveribus fossa residui immenso numer Scythae caesorum calcantes cadavera scalasque admoventes ascende runt, aliique in moeniorum pinnas evaserunt, alii, quae ad infero et letum ducit, viam ingressi sunt. neque superstites caesorum patri aut liberorum cadavera calcare aversabatur, aut eorum ab aliis dis crimen aliquod faciebat: sed uni tantum rei intentus erat quisque quomodo prior ascenderet vexillumque turri infigeret. undequaqu igitur muros subeuntes in interiorem arcis locum fratres compellunt qui salutem fuga quaerentes triremes prope arcem adducunt, ipsas que tumultuantes ac trepidantes ingressi sunt Ballivus et ceteri fra tres. at Christiani, qui in id oppidum securitatis causa ex aliis loci se receperant, omnes cum uxoribus et liberis mare ingressi, par

[..]ων, οἱ δὲ τὰς κώπας, ἄλλοι τὰ τῆς πρώρας καλώδια καὶ
τὰς ἀγκύρας, ἐβόων πρὸς τοὺς ἐπιβάτας „ἐλεήσατε ἡμᾶς
Χριστιανοὺς ὄντας, καὶ μὴ ἐγκαταλίπητε ὧδε." αὐτοὶ δὲ
σὺν ῥοπάλοις κρούσαντες εἰς χεῖρας τὰς ἀπῃωρημένας, καὶ
ἐπιπετάσαντες τὰ ἱστία, ἀφέντες αὐτοὺς ἡμιθανεῖς ἔπλεον. οἱ
δὲ Σκύθαι παραλαβόντες καὶ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εἰς ἓν ἀθροί-
σαντες τὴν αἰχμαλωσίαν (ἦσαν γὰρ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις
ὑπὲρ τοὺς χιλίους) καὶ ἀπαγαγόντες αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ
Τεμὺρ, ἐκέλευσε πάντας ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀποτμηθῆναι· P. 41
καὶ οἰκοδομήσας πύργον ἕνα, μίαν πέτραν ἐνθεὶς καὶ μίαν
κεφαλὴν συναρμόσας, ὥστε τὸ πρόσωπον ἵστασθαι καθ' εἱρ-
μόν· καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ τάξει, ὅπου ἡ πέτρα ἦν, ἐπάνω
ταύτης κεφαλή, καὶ ὅπου κεφαλὴ ἦν, ἐπάνω ταύτης πέτρα,
καὶ τὰ πρόσωπα πάντα φαινόμενα περὶ τὴν ἔξω ἐμφάνειαν.
καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας καὶ ἀπάνθρωπον ἐπινόημα. αἱ δὲ
Φώκαιαι ἔστειλαν πρέσβεις πρὸ τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς
μέρεσι τῆς Ἰωνίας, καὶ προσεκύνησαν σὺν δώροις πλείστοις·
καὶ αὐτὸς ὑπεδέξατο, καὶ εἰρήνην σὺν αὐτοῖς ἐσπείσατο. ἦν
γὰρ ἡ μία τῶν Γενουιτῶν, ἡ καὶ νέα καλουμένη· ἡ δὲ ἑτέ- B
ρα ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μιτυλήνης ἀνέκειτο, ἡ καὶ παλαιὰ
καλουμένη. ὁ δὲ Τεμὺρ ἐλθὼν ἐν τῇ Σμύρνῃ καὶ πολεμίζων
αὐτὴν ἔστειλε τὸν υἱωνὸν αὐτοῦ ἱστορήσων τὰς Φωκαίας.
καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ τῆς Λέσβου ἡγεμών, ἐμβὰς ἐν τριήρει

14. an *ἐπιφάνειαν*?

tim triremium clavis adhaerentes, partim in remos nitentes, alii funibus ancorisque arreptis vectorum fidem inclamabant: „miseremini nostri, qui Christiani sumus, neque hic nos deserite." vectores vero manus vociferantium protensas contis percutientes, pansis velis in altum feruntur, hosque semimortuos deserunt. Scythae expugnato castro coactos in unum supra mille captivos, mulieres ac pueros ad Temyrem adducunt, quos ad unum interfici imperat, occisorumque capita abscindi; in aedificanda deinde turre ordines lapidibus capitibusque distinxit ita ut caput unum ad lapidis latus coagmentaretur faciesque ordine dispositae essent; atque in secundo ordine lapidi caput, lapis capiti (opere reticulato) superstruebatur; vultusque in exteriorem superficiem omnes versi erant; conspiciendum illic exhibebatur novum prodigium inhumanumque commentum. at Phocaearum principes legatos ad eum destinarunt, priusquam in Ioniam pervenisset, et multis donis placavere; quibus ille acceptis pacem cum iis composuit. harum altera, quae nova vocabatur, Genuensibus parebat, altera, quae et vetus, Mitylenes duci subdita erat. cum Smyrnam Temyr accederet eamque bello peteret, nepotem suum Phocaeas exploratum misit; quod cum rescivisset Lesbi princeps conscen-

αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ μνημείῳ ὃ αὐτὸς ᾠκο-
δόμησεν. ὁ δὲ Τεμὺρ ἀπάρας ἐκεῖθεν πρὸς Λυκαονίαν ἀφί-
κετο, κἀκεῖθεν εἰς Καισάρειαν, εἶτα εἰς Ἀρμενίαν μικράν τε
καὶ μεγάλην. πληρώσας ἐνιαυτὸν ἕνα ἐκτὸς τῆς Περσίας
καὶ μετὰ τὸν χρόνον εἰσῆλθεν νικητὴς τροπαιοῦχος, φέρων
λάφυρα καὶ λείαν ὡς οὐδεὶς τῶν πώποτε τυράννων Περσῶν.

C Ἀλλ' ἐπανίωμεν πάλιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἡγεμό-
νας τῶν Ὀθμάνων, καὶ ἴδωμεν καὶ ποίῳ τρόπῳ μετέπεσον
εἰς αὐτοὺς τὰ τῆς ἡγεμονίας εὐτυχήματα.

V.34 18. Ὁ γὰρ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐνωτισθεὶς τὴν ἧτταν
D τῶν Τούρκων καὶ τὴν τοῦ Παγιαζὴτ ἀθρόαν μεταβολὴν πως
ἀπ' οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν πεσόντα, παρευθὺ πρὸς Βυζάντι-
ον ἄνεισι. καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ παραχωρεῖ τῶν οἰάκων τῆς
P. 43 βασιλείας, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ πέμπεται, καὶ
Μανουὴλ μόνος βασιλεὺς παρὰ τοῦ παλατίου καὶ τοῦ δήμου
εὐφημίζεται. ὁ δὲ Μουσουλμὰν περάσας ἐν τῇ δύσει εἰσῆλ-
θεν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ πίπτει ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέ-
ως, καὶ δέεται τούτου λέγων ὅτι „ἐγὼ ἔσομαί σοι εἰς υἱόν,
σὺ δὲ πατήρ ἐμὸς ἔσῃ· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν οὐ
φύει ζιζάνιον, ἀλλ' οὔτε σκάνδαλα ἔσονται. μόνον ἀναγόρευ-
σόν με ἡγεμόνα Θράκης, ὅσην καὶ ἄλλην γῆν διὰ τῶν γονέων
ἐπεκτησάμην." δοὺς αὐτῷ καὶ ὁμήρους ἕνα τῶν ἀδελφῶν

abduxerunt et in sepulchro, quod vivus sibi posuerat, sepeliverunt. Temyr in Lycaoniam inde movit, deincepsque Caesaream pervenit, tandemque in Armeniam minorem ac maiorem reversus est. anno in expeditione extra Persiam exacto victor ac triumphator rediit, praeda ac spoliis onustus, quanta nullus unquam Persarum tyrannus reportavit.

Sed redeamus ad Othmanicae familiae principes, qui postea successerunt, et attendamus quomodo in eos imperium feliciter concesserit.

18. Imperator Manuel cum cladem Turcorum audivisset, subitamque Baiazitis, quae velut fulgur e coelo deciderat, fortunae mutationem, Byzantium confestim rediit, et clavum imperii regendum a nepote, quem in Lemnum relegat, recepit. solus igitur Manuel a palatinis officialibus et populo imperator salutatur. at Musulmanus freto transvectus in occidentales regiones se contulit, Cpolimque ingressus imperatoris pedibus accidit, et apud eum hanc supplicem orationem habet. „ego tibi filius ero, tu mihi pater eris; et ab hoc tempore nulla inter nos discordiae zizania disseminabitur, nullae offensiones intercedent: tantummodo Thraciae praefectum me constitue, et quas alias regiones maiores mei possederunt." obsides quoque tradidit e fratribus suis impuberibus unum, sororemque unam Phatma-catu

αὐτοῦ τῶν ἀνήβων καὶ μίαν τῶν ἀδελφίδων Φατμακάτουν ἐπονομαζομένην, ὑποσχεθεὶς δοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν Θεσσα- B
λονίκην καὶ τὰ τοῦ Στρυμόνος ἄχρις αὐτοῦ Ζητουνίου καὶ τὴν Πελοπόννησον, τὰ δὲ τῆς πόλεως πέριξ ἀπὸ Πανίδου μέχρι ἱεροῦ στομίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στομίου μέχρι Βάρνας ἅπαντα τὰ παράλια κάστρα τὰ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ κείμενα. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰρηναίαν κατάστασιν ποιήσας καὶ αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει πέμψας, ἔστειλε Δημήτριον τὸν Λεοντάριν, ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ εὔστροφον, τοῦ παραλαβεῖν Θεσσαλονίκην. ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὴν καὶ μηνύσας τῷ βασιλεῖ, εἰσάγει τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐντός, καὶ δεικνύει τοῦτον βασιλέα πάσης Θετταλίας. ὁμοίως καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς πολιχνίοις ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίους τῶν ἐνδόξων, καὶ παρέλαβον πάντα διώξαντες τοὺς Τούρκους. καὶ ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν εἰρήνη παν- C
τοία καὶ ἀστασίαστος γαλήνη· τὰ δὲ τῆς ἔξω ἐν μεγάλῃ ταραχῇ καὶ ἀθρόᾳ μεταβολῇ τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις.

Ἔαρος τοίνυν ἀρξαμένου καὶ τοῦ σφοδροῦ χειμῶνος ἐκείνου καὶ κλύδωνος παρελθόντος ἐγεγόνει λιμὸς ἰσχυρὸς καὶ λοιμὸς ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις αἷς οἱ πόδες τῶν Σκυθῶν ἐπάτησαν, καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. καταβὰς τοίνυν ὁ Καρμιάν, δοὺς ὁ Τεμὺρ ἄδειαν, ἔλαβε τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, Ἀλυσὰρ ἐπονομαζόμενος. ὁμοίως καὶ Σαρχὰν Λυδίαν τὴν πατρικὴν ἐπαρχίαν πρὸς

appellatam; promisitque imperatori Thessalonicam, oppida ad Strymonem Zetunium usque sita et Peloponnesum redditurum esse; atque etiam oppida urbi vicina a Panido usque ad ostium sacrum, et hinc Varnam usque cunctas arces maritimas littoribus Euxini Ponti impositas. imperator pace inita Adrianopolim eum misit, Demetriumque Leontarium virum prudentem et in bello impigrum ad recipiendam Thessalonicam destinat; qui negotium confectum imperatori scribit, et Iohannem in eam urbem introducit imperatoremque totius Thessaliae proclamat. praeterea Manuel Romanos illustres viros in alias urbes et oppidula misit, qui eas pulsis Turcis receperunt. eo tempore tota Thracia profunda pace et secura tranquillitate fruebatur: at Orientales provinciae tumultu ingenti turbabantur subitaque principum per provincias mutatione agitabantur.

Vere itaque inchoante, postque horrendam illam procellam sedato aestu, fames dira pestisque vehemens grassatae sunt per provincias omnes quas Scythae invaserant, bellaque intestina orta. Carmianus namque, qui Alysar cognominabatur, venia a Temyre impetrata paternam ditionem recuperavit; Sarchan pariter Lydiam paternum principatum recepit. Orchan et Atinis ambo filii, Homur et

D ἑαυτὸν ἐποιήσατο. ὁ Ὀρχὰν καὶ οἱ τοῦ Ἀτὴν δύο υἱ
Ὁμοῦρ καὶ Ἐσὲς καὶ αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν πᾶσαν ἐκληρώσαντ
καὶ ὁ τοῦ Μανταχία Ἐλιὲζ καὶ αὐτὸς Καρίαν καὶ Λυδία
ἐπεκτήσατο. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ ἑῴᾳ τοῦ Παγιαζή
υἱοί, ὁ μὲν Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ ἦν τῆς Γαλατίας, ἐπεὶ οὐ
εἶχεν κληρονόμιον ἢ ἐπαρχίαν· ἦν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτο
V. 35 Μωσῆς μετ' αὐτὸν ἔτι παιδαρίσκος ὤν. ὁ δὲ Ἐσὲς ὁ ἕτερος ἦ
πλανώμενος ἔνθεν κἀκεῖθεν, μὴ ἔχων αὐθεντίαν. ὁμοίω
καὶ Μουσταφᾶς. ὅθεν στείλας ὁ Μεχεμὲτ τινα τῶν μεγι
στάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Τεμηρτὲς ἐπονομαζόμενον, ἐ
Ἀγκύρας διάγοντα τότε τὸν Ἐσὲν ἐν τοῖς μέρεσι ἐκείνοις, κα
P. 44 συνάψας πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἦν μεγαλυνόμενος ἐν Γαλατίᾳ. ἐν δὲ τῷ πρὸ
Ἰωνίαν μέρει τοῦ Ἀτὴν ἠγέρθη τις ὄνομα Τζινεήτ, υἱὸς το
λεγομένου Καρασούπαση, ἀνὴρ γενναῖος καὶ εἰς τὰ πολεμικ
ἔνδοξος, ἔχων πρόνοιαν τὴν Σμύρνην ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν ταῖ
ἡμέραις τοῦ Παγιαζήτ· καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον ἡγεμονίαν ὡ
καθολικὸν οἱ Σμυρναῖοι τοπάρχην ἐσέβοντο. τότε ἤρατο μά
χην πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀτήν· ᾤκουν γὰρ αὐτοὶ ἐν Ἐφέ
σῳ. ὁ δὲ Τζινεὴτ ἀθροίσας Σμυρναίους καὶ ἐκ τῶν πέριξ
χωρίων ὡς πεντακοσίους, κατερχόμενος ἐλῄστευε τοὺς ἐν τ
B κάμπῳ Ἐφέσου. ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ συναθροίσας ἐπέκεινα τῶ
πεντακοσίων εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Ἐφεσίων ἀφίκετο· κα

6. κληρονόμον P.

Eses, Ioniam totam sortiti sunt. Mantachiae filius Elias Cariam et Lyciam obtinuit. qui vero in Oriente relicti erant Baiazitis filii, eorum unus Mehemetes, cum provinciam nullam obtineret, Ancyrae in Galatia substiterat, cum quo frater eius minor natu Moses etiamtum puer degebat. Eses vero alter eorum huc et illuc vagabundus oberrabat, dignitate ac imperio destitutus; eiusdemque conditionis erat Mustaphas. quare Mehemetes quendam e magnatibus qui patrem eius comitabantur, Temirtem cognominatum, Ancyra adversus Esen, qui in regionibus illis tunc agebat, progredi iussit: praelio cum eo commisso Temirtes victor evasit, Esemque capite truncavit; unde Mehemetes in Galatia nomen famamque sibi fecit. interim in Ioniae partibus quas possederat Atin, quidam Cineites appellatus, eius qui Karasupasi vocabatur filius, innotuit, vir fortis bellique peritia clarus. huius parens Baiazite regnante Smyrnae praefuerat, et quod diuturnum regimen eius fuisset, Smyrnaei tanquam generalem toparcham et praefectum venerabantur. hoc igitur tempore bellum adversus Atinis filios capessit, qui Ephesi sedem habebant; collectisque Smyrnaeis et ex circumiacentibus oppidulis quingentis ferme viris, in agrum Ephesium venit, colonosque depraedatur. brevi vero cum praeter quingen-

ἢ παρακαθίσας τὸ πολίχνιον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ τοῦ Ἀτὴν
υἱὸς ἀφεὶς ἀπέδρα, καὶ ὁ Τζινεὴτ κύριος καθεστήκει τῆς ἡγεμο-
νίας. πλὴν διὰ παντὸς ἔγραφεν ἐν τῇ Θράκῃ πρὸς τὸν Μου-
σουλμὰν ὡς „ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ πάσχω, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ
Ἀτὴν οὐ δι' ἐμὲ ἀλλὰ διὰ σὲ ταύτην ἐγκολποῦμαι· στεῖλον
οὖν μοι βοήθειαν, ἵνα εἰς τέλος ἀντιπαρατάξομαι τοὺς ἐχθρούς
σου." ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἀπὸ Καλλιουπόλεως ἐν Σμύρνῃ καὶ
μίαν καὶ πολλάκις ἀπέστειλεν θησαυρὸν πολύν, καὶ δι' ἐκεί-
νον στρατεύων ἦν καθ' ἑκάστην, ἕως οὗ τοὺς κληρονόμους C
τοῦ Ἀτὴν ἐδίωξε. ἔαρος δὲ ἀρχομένου, καὶ τὸν δεύτερον ἤδη A. C. 1403
χρόνον μετὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ δεινοῦ ἐκείνου κατακλυ- Heg. 805
σμοῦ ἄρξαντες, ὁ εἷς τοῦ Ἀτὴν υἱός, ὁ καὶ Ὁμοῦρ καλού-
μενος, τοῦ ἑτέρου τεθνηκότος πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν
Μανταχία Ἐλιέζπεγην τὸν ἡγεμόνα Καρίας ἐπανέρχεται, καὶ
ἱκετικῶς προσπίπτει τοῖς ποσὶν αὐτοῦ δεόμενος βοηθείας. ὁ
δὲ καὶ μάλα ἀσπασίως αὐτὸν ὑποδέχεται καὶ τὸ αἰτηθὲν πλη-
ροῖ, καὶ συνάξας τὸν ἅπαντα στρατὸν αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ σὺν
τῷ Ὁμοῦρ ἔρχεται, ἄγων σὺν αὐτῷ ὡς ἑξακισχιλίους ἄν-
δρας. οἱ δὲ τῆς πόλεως σὺν τῷ Καρασούπασῃ τῷ πατρὶ
τοῦ Τζινεὴτ ἦσαν ὡς τρισχίλιοι· ὁ γὰρ Τζινεὴτ εὑρέθη ἐν
τῇ Σμύρνῃ ὑπάρχων. τότε μὴ ὑποκύψαντες οἱ Ἐφέσιοι ἀλ- D
λὰ καρτερῶς ἀντικαθιστάμενοι, πῦρ ἀφιᾶσιν ἐν τῇ πόλει,
καὶ διὰ τῶν τεσσάρων μερῶν ἀναφθείσης τῆς φλογὸς κατε-

tos coegisset alios, ad ipsam urbem Ephesum accessit, arceque post paucorum dierum obsidionem potitur, et principem illius se gerit, cum ea deserta Atinis filius aufugisset. verumtamen litteris ad Musulmanum, qui in Thracia agebat, datis aperte his professus est verbis: ego tua gratia tot labores sustineo, principatumque Atinis invasi, non ut mihi sed tibi acquiram, auxilium propterea ad me mitte, ut hostibus tuis, quamdiu steterint, obsistam. his fidem praebens Musulmanus semel atque iterum saepiusque pecunias multas Calliopoli Smyrnam transmisit, quibus belli impensas quotidianas sustinebat, donec Atinis heredes expulit. ineunte vere, alteroque anno ab horrenda illa Scytharum excursione, Atinis filiorum unus, qui Homur quoque vocabatur, alio demortuo superstes ad avunculum suum Mantachiam Eliezpegum Cariae principem se confert, et supplex ad pedes illius prostratus auxilium rogat; quem perbenigne suscepit Mantachias, eiusque petitioni annuit, omnemque exercitum cogit, et in comitatu Homurem habens circiter sex militum millia Ephesum ducit. urbis porro incolae, quibus praeerat Karasupasi Cineitis pater, ter mille tantum numero erant, quod hic Smyrnae tunc ageret. nec cesserunt propterea Ephesii, sed forti animo obstiterunt. at hostes per quatuor urbis regiones ignem immiserunt, quo domus al-

δαπάνει τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταλειφθέντα παρὰ τῶν Σκυθῶν
τὸ πῦρ ὡς χόρτον κατέσθιε, καὶ ἦν ἡ πᾶσα πόλις τέφρα
καὶ κόνις ἐν δυσὶν ἡμέραις. οἱ δὲ Ἐφέσιοι ἰδόντες τὴν το-
σαύτην ζημίαν προσεκύνησαν. ὁ δὲ Καρασούπασης γενόμε-
νος ἔγκλειστος ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀντεμάχετο ἄχρι φθινοπωρι-
νοῦ καιροῦ, ἐκδεχόμενος βοήθειαν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τζι-
νεήτ. ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο ἀφεὶς τὴν Σμύρνην ἀπελθεῖν ἐν
P. 45 Ἐφέσῳ· ἦν γὰρ σπάνις πολλὴ τῶν στρατιωτῶν. τότε ἀνοί-
ξας τὰς πύλας ἐξῆλθε, καὶ πεσὼν ὑπετάγη τῷ Μανταχίᾳ.
παραλαβὼν οὖν αὐτὸν σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων ἐν τῷ πο-
λιχνίῳ, δεσμίους εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἤγαγε. τῷ δὲ παι-
δὶ τοῦ Ἀτὴν τῷ Ὁμοῦρ ἐγκαθιζάνει ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ πα-
τρικῇ. τὸν δὲ Καρασούπασην ἔγκλειστον ἐν πολιχνίῳ τινὶ
V. 36 ἐντὸς πύργου δεσμήσας ἔρριψε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ὀθμα-
νίδας· Μάμαλος ὀνομάζεται τὸ πολίχνιον. ὁ δὲ Τζινεὴτ τί
δαὶ ἄρα δρᾷ; ἐκ τῆς Σμύρνης ἐξελθὼν σὺν διήρει μιᾷ, πλεύ-
σας ἐν τῇ Καρίᾳ ἔρχεται εἰς Μάμαλον, κἀκεῖ κρυφίως πέμ-
B πει πρὸς τοὺς ἐγκλείστους ὡς ἤδη κλέψων ἦλθεν αὐτούς. οἱ
δὲ τοὺς φύλακας πανδαισίαν ποιήσαντες, καὶ εἰς κόρον τὸν
ἄκρατον κεράσαντες, καὶ κοιμήσαντες ὡς τεθνηκότας, αὐτοὶ
ἐξῆλθον τοῦ πύργου, καὶ διὰ τοῦ τείχους χαλασθέντες καλω-
δίοις εἰσῆλθον ἐν τῇ διήρει, καὶ πλεύσαντες ἦλθον εἰς Σμύρ-
ναν. ἐγένετο οὖν μεγάλη χαρὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλοπῇ. χειμῶ-

sorptae sunt, et quicquid Scytharum vastationi supererat, tanquam foenum flammae devorarunt; biduique spatio tota urbs in cineres versa est. tunc Ephesii tantam cladem contuiti hostibus se permiserunt. Karasupasis vero intra arcem se recipit, et in autumnum dilata deditione, dum a filio opem expectat, obsidionem toleravit. is Smyrna deserta opem ferre patri et Ephesum accedere nequibat, quod militum paucitas id fieri vetaret. tandem ergo portis reclusis arcem dedit, inque manus Mantachiae devenit; qui illum aliosque in arce comprehensos intra ditionis suae limites vinctos abduxit, reddita Atinis filio paterna hereditate. Karasupasim aliosque Othmanicarum partium viros in castri cuiusdam, qui Mamalus dicitur, turrem coniecit et conclusos tenuit. quid vero molitur Cineites? Smyrna cum una bireme solvit, et Cariae littora legens Mamalo adpulit, clamque incarceratis per nuntium significat illuc se advenisse, ut furtim eos asportaret. illi itaque cunctos custodes suos ad convivium vocant, meracioribusque calicibus ad satietatem porrectis soporem ipsis, ita ut pro mortuis haberentur, conciliaverunt; turri deinde se proripuere, funibus de muro se demittentes, birememque conscenderunt, et gaudio perfusi, quod clanculum ita se subduxissent, Smyrnam navigant.

νος δὲ ἀρχομένου ὁ Τζινεὴτ στρατεύει εἰς Ἔφεσον, καὶ κλεί-ει ἐντὸς τοῦ πολιχνίου τὸν Ὁμοῦρ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις πραῖδαν ποιεῖται· καὶ πλὴν τῶν ἀνθρώ-πων, ὅτι οὐκ ᾐχμαλωτίζοντο, τὸ πᾶν ὃ ἐπεκτήσαντο μετὰ τὴν παράδρομὴν τῶν Σκυθῶν ἐσκύλευσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν κατέσφαξαν, καὶ ἄλλα μυρία δεινὰ πέπραχεν ὁ ἀλά- C στωρ. τότε εἰς συμβιβάσεις ἐλθὼν μετὰ τοῦ Ὁμοῦρ, καὶ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα αὐτῷ δούς, καὶ ὅρκοις πιστώσας τὴν ἀλήθειαν ἔξεισι τοῦ κάστρου· καὶ περιπτύσσονται ὡς πατὴρ μετὰ υἱοῦ, καὶ ἀποβάλλεται ἐνόρκως τὴν πρὸς τὸν Μουσουλμὰν εὐπείθειαν, καὶ Ἀτήνης καθολικὸς ἀναδείκνυ-ται. σὺν αὐτῷ οὖν διαδραμὼν τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑλκύσας τὰς πάσας πόλεις τὰς πρὸς Μαίανδρον καὶ τὰς πρὸς ἄρκτον, Φιλαδέλφειαν Σάρδεις Νύμφαιον μέχρι τοῦ Ἕρμωνος ποταμοῦ, καὶ οἰκίσας τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν εἰς χεῖρας τῶν αὐτοῦ συγγενῶν καὶ φίλων ἐνθείς, αὐτὸς ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ μελλογάμβρῳ διάγων, θροῦς D ἀναπηδήσας πρωῒ ἐν τῷ δήμῳ ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐτεθνήκει. καὶ δὴ ἡλίου ἀνατείλαντος ἄραντες τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἔφερον ἐν τῷ πολιχνίῳ ὃ Πυργίον καλεῖται, ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τοῦ Τμώ-λου ὄρους κείμενον· ἐκεῖ αὐτὸν ἔθαψαν ἐγγὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ. ὁ δὲ Τζινεὴτ εἰς ὕψος ἀρθεὶς καὶ τὴν ἡγεμονίαν ὡς

hieme deinde incipiente Cineites adversus Ephesum castra movet, intraque arcis moenia Homurem compellit, urbemque totam militibus diripiendam permittit; et praeter corpora, quae libera remanserunt, quaecunque cives illius residua post Scytharum incursionem possederant, ademerunt, pluresque etiam trucidarunt; aliaque sexcenta horrenda perniciosus ille patravit. cum res eo loci essent, cum Homure paciscitur filiamque suam ei despondet; et ubi a Cineite iusiurandum accepit de servandis pactis, castro egreditur. tumque parentum ac liberorum more in mutuos amplexus eunt, et iuramento interposito Musulmano obsequium Cineites renuntiat, Atinisque generalis proclamatur. Cineites deinde Homurem comitatus totum illius principatum lustrat, et in suas partes cunctas urbes ad Maeandrum sitas trahit, quaeque ad Boream sitae sunt, Philadelphiam Sardeis et Nymphaeum usque ad Hermonem fluvium. cumque in iis collocasset viros sibi maxime fidos, earumque omnium regimen et administrationem cognatis et amicis suis commisisset, cum futuro genero Ephesi agebat. quodam vero die mane inter cives rumor differtur ducem obiisse. post solis ergo ortum funus extulerunt, in castrum, quod Pyrgion, id est turricula appellatur ad Tmoli montis radices situm, et maiorum sepulchro mandarunt. iam Cineites viribus auctus provinciam, quam regebat, paternam hereditatem reputans supremus Asiae dux appel-

πατρικὸν κλῆρον ἡγησάμενος αὐτόνομος ἡγεμὼν Ἀσίας ἐκλή-
θη. ὁ δὲ Μουσουλμὰν μὴ φέρων τὴν αὐτοῦ ἀναίδειαν ἠβου-
λήθη περᾶσαι ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. καὶ δὴ περάσας καὶ εἰσελθὼν
ἐν Προύσῃ, ἅπαντες οἱ Προυσαεῖς ἀσπασίως αὐτὸν ὑπεδέ-
P. 46 ξαντο, καὶ μεθ' ὅσης χαρᾶς ἑτοίμως τοῦ θανεῖν ὑπὲρ αὐτὸν
A. C. 1404 ἠρετίσαντο. τότε δὴ ἔαρος ἀρξαμένου στρατὸν ἀθροίζειν ἤρ-
ξατο κατὰ τοῦ Τζινεήτ. ὁ δ' αὐτὸς Τζινεὴτ σὺν ὀλίγοις ἵπ-
ποις δρομαῖος εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν τῆς Λυκαονίας ἔρχε-
ται, καὶ τῷ Καραμὰν ὁμιλήσας κατέρχεται εἰς Κοτύαιον,
καὶ τῷ Καρμιὰν τὰ αὐτὰ εἰπὼν ἕλκει αὐτοὺς μεθ' ὅπλων
εἰς Ἔφεσον. οἱ δὲ λόγοι οὓς ὡμίλησε μετὰ τῶν ἡγεμόνων
ἦσαν „οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ζημίαν ἣν ὑπέστητε παρὰ τοῦ Πα-
γιαζήτ· καὶ τοὺς ὑμετέρους γονεῖς οὓς μὲν ἔσφαξεν οὓς δὲ
ἀγχόνῃ ἀπέπνιξεν, καὶ αὐτὸς μονάρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς
B ἐξορίστους ἐποίησεν. νῦν δὲ ἐπεὶ δικαίᾳ θεοῦ κρίσει ὁ ἀλά-
στωρ ἠφάνισται, μὴ καταπιέτω ἡμᾶς τὸ τῆς ἀσπίδος ἔκγο-
νον, ἀλλὰ προθύμως ἔτι ἀκμάζον ὂν συντρίψωμεν αὐτοῦ τὴν
κάραν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν ἀμεριμνίᾳ διάξωμεν." τότε οἱ ἡγε-
μόνες ἐνωτισθέντες τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ εἰς συμφέρον αὐ-
τῶν λογισάμενοι ἐχώρουν ἐν ἅρμασι· καὶ ὁ μὲν Καραμὰν
ἐν τριάκοντα χιλιάσιν, ὁ δὲ Καρμιὰν ἐν δέκα, καὶ ὁ Τζι-
νεὴτ ἐν πέντε χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἐστρατοπέδευσαν. ὁ δὲ

19. τοῖς λόγοις P. cf. p. 60 a, 92 a, 143 b. 21. τρισὶ Bullialdus.

latur. quamobrem cum Musulmanus tantam eius insolentiam haud ferret, in Bithyniam traiicere destinat, confestimque fretum transvectus Prusam ingreditur, eumque Prusenses omnes alacri bonoque animo exceperunt et hilares admodum atque laeti paratos se ad mortem pro eo obeundam dixerunt. iamque vere inchoato exercitum adversus Cineitem conscribit. is paucis equitibus comitantibus, Iconium Lycaoniae metropolim advolat, et Caramanum alloquitur, hinc Cotyaeum venit, et cum Carmiano de iisdem habito sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit. hancce vero apud eos orationem habuit. „accurate novistis quanta damna Baiazites vobis intulerit parentibusque vestris; quos partim occidit, partim eis gulam laqueo fregit, ipseque monarcha vobis pulsis evasit. quandoquidem vero pestis illa iusto dei iudicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis proles, sed quanto ocyus et alacriter caput illius contundamus, quando nondum viget ac valet, securamque vitam in posterum agamus.“ eius verba cum audiissent principes, utilia sibi quae monuerat rati, ad arma ierunt; triginta militum millia adduxit Caramanus, Carmianus decem, Cineites quinque, et Ephesi castrametati sunt. Musulmanus vero Prusa Lopadium venit, et in exercitu viginti

Μουσουλμὰν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Προύσης ἐν Λοπαδίῳ ἐλθών, καὶ τὸν πάντα στρατὸν αὐτοῦ ἐν εἰκοσιπέντε χιλιάσιν V. 37 ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ Λοπαδίου ἐγερθεὶς ἦλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου, ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν Σμύρ- C νῃ. μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καραμὰν καὶ τοῦ Καρμιὰν ἠπορεῖτο καὶ ἤσχαλλεν, ἀπὸ δὲ Σμύρνης πρὸς Ἔφεσον ἀπάρας ἦλθε πήξας τὰς σκηνὰς εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον· κἀκεῖ φοβηθεὶς τοὺς ὑπεναντίους καὶ πυκνώσας τὰς τέντας τάφρον ἔσκαψε καὶ χώματα ἀνήγειρε, καὶ αὐτὸς ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο, οἱ δὲ ὑπεναντίοι ἐν Ἐφέσῳ, ἀπέχοντες ἡμερῶν οὐδὲ τὸ ἥμισυ ἤγουν ἓξ ὡρῶν διάστημα ἀπ' ἀλλήλων, οὔτε αὐτὸς χωρῶν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν δειλίαν, οὔτε ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητα. του πράγματος οὖν ἐν ἀμελείᾳ κειμένου, πρόσεισι τῷ Τζινεὴτ εἷς τῶν αὐτοῦ μυστικῶν φίλων, καὶ λέγει αὐτῷ „ὁ Καραμὰν καὶ ὁ Καρμιὰν ὁμονοήσαντες βούλονται τῇ νυκτὶ ταύτῃ D παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας τοῦ Μουσουλμάν· ἐκεῖνοι δὲ εἰρηναίαν κατάστασιν πράξαντες ἀναστρέψωσιν ἀφόβως εἰς τὰ ἴδια. ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πᾶν διαπράξονται." μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεήτ, καὶ καταλαβούσης τῆς ἑσπέρας φανοὺς καὶ λαμπάδας ἀνάψας ἐν ταῖς αὐτοῦ σκηναῖς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρόμους τῶν ἵππων ἀναλεξάμενος ἄνεισι ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζήτ· ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ κά-

11. ἡμέρας Bullialdus.

quinque millia hominum recenset; cumque Lopadio movisset, Pergamum in campum Maenomeni accessit, unde Smyrnam contendit. anxius autem ac sollicitus restitit, quod Caramanum Carmianumque copias coniunxisse didicisset. quare Smyrna digressus Ephesum versus movet, et in loco quod Mesaulium vocatur castra locat; illicque hostes reformidans tentoria constipat, fossam castris circumducit, aggeres excitat, seque intra vallum cum exercitu continet. at huius hostes Ephesi castra habebant, nec dimidii diei, hoc est sex horarum, itinere remoti a se invicem erant. sed neque Musulmanus pugnam lacessere ausus est timiditate praepeditus, neque illi, quod viribus impares essent. cum igitur utrique pugnam detrectarent neque belli opus ferveret, unus ex intimis Cineitis amicis eum adiit, monetque Caramanum et Carmianum ex compacto decrevisse proxima nocte Musulmano eum tradere, et pace composita secure, ad sua esse reversuros; et hac ingruente nocte totum negotium absolvendum esse. cum talia audivisset Cineites, vespere facto in tentoriis suis funales et lampades accendit; selectisque celeribus equis in arcem ascendit ad Baiazitem fratrem suum, qui eius custodiae praeerat, quem postquam rerum suarum statum accurate edocuit, et ut diligenter

στρου καὶ πρόμαχος. καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς ἱστορήσας, καὶ παραγγείλας τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἄχρι πρωΐας διατηρεῖν, αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς οἰκιακοῖς πρὸς τὸν
P. 47 Μουσουλμὰν ἐπάνεισι. καὶ διὰ μέσης νυκτὸς οἱ τοῦ Καραμὰν καὶ τοῦ Καρμιὰν εἰς τὰς τέντας τοῦ Τζινεῒτ ἐλθόντες οὐδένα εὗρον. ὁ δὲ Τζινεῒτ πρωΐας ἤδη γενομένης, καὶ βρόχον ἐνθεὶς τῷ τραχήλῳ, ἦλθεν ἐνώπιον τοῦ Μουσουλμὰν κλαίων, καὶ λέγων „κύριε, ἥμαρτον·· ἄξιός εἰμι τοῦ θανεῖν. ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀνηρτησάμην. ὡς βούλει, εἰς ἐμὲ πρᾶττε. ὑπεύθυνός εἰμι παντοίας καταδίκης." ὁ δὲ Μουσουλμὰν καμφθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις καὶ συμπαθήσας αὐτὸν καὶ στολὴν φαιδρὰν ἐνδύσας ἠρώτησε „ποῦ εἰσὶ νῦν οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι, καὶ ποῦ ἡ παράταξις αὐτῶν εὑρίσκεται;" ὁ δὲ εἶπεν „ἐν Ἐφέσῳ. καὶ εἰ βούλει, χώρησόν
B μοι στρατόν, κἀγὼ ἐλθὼν αὐτοὺς δεσμίους ἄγω πρὸς σέ." ὁ δὲ Μουσουλμὰν φοβηθεὶς μή πως πανουργία ἐν μέσῳ τούτων τῶν ὑποκρίσεων πράττεται, οὐκ ἠθέλησε καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν. ἀλλ' ἤδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος καὶ αὐτὸς ἐφ' ἵππου ἐπιβὰς σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς Ἔφεσον ἐχώρει, ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεῒτ. ὁ δὲ Καραμὰν καὶ Καρμιάν, καθὼς ἔφημεν, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῒτ καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν ἐνόησαν τὴν ἐνέδραν· καὶ μέγας θροῦς ἐγεγόνει ἐν τῷ φωσάτῳ καὶ ταραχή, οἱ μὲν ἐρευνῶντες τοὺς ἵππους αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς
C ἐφεστρίδας, ἄλλοι τὰς καμήλους καὶ τοὺς ἡμιόνους πρὸς τὰ

urbem in tempus matutinum custodiat hortatus est, ipse cum caeteris domesticis ad Musulmanum abiit. cumque media nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem repererunt. orta iam luce Cineites laqueum collo pendentem gestans, coram Musulmano lacrimas fundens se sistit, taliaque locutus est. „peccavi, domine; morte dignus sum. ipse collo meo laqueum inieci. prout libuerit de me, statue ac decerne, cuilibet poenae iure sum obnoxius." Musulmanus eo sermone delinitus, eiusque commisertus, veste nitida induit; et interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent. respondit iste „Ephesi. quodsi velis exercitum mihi credere, ad eos pergam vinctosque adducam." at Musulmanus veritus ne fraus aliqua subesset et simulate haec agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, et Cineitem secum abducit. cumque, ut iam diximus, Caramanus et Carmianus circa mediam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec quisquam in iis comparuisset, insidias sibi strui suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirunt, illi sel-

φορεῖα τῶν παρασκευῶν ἐπιθεῖναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἅρμασιν. καὶ δὴ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καλῶς παρασκευάσαντες, οἱ μὲν ἱππεῖς σὺν τοῖς ἡγεμόσι καὶ τῷ πεζικῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἱστάμενοι τὰς ἡμιόνους καὶ τὰς καμήλους σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ τάγματι προέπεμψαν, περάσαντες τὰς κλεισούρας τὰς πρὸς Μαίανδρον. αὐτοὶ δὲ ἵσταντο ἕως ἴδον ὅτι τὰ δύσβατα μέρη διέβησαν. τότε καὶ αὐτοὶ κατὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισούρας εἰσήλθοσαν. ὅτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐραγίας ἐν τῷ στόματι τοῦ στενοῦ ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσουλμὰν πεζικὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς Γαλήσιον ὄρος κειμένης διαβὰς ἐν Ἐφέσῳ ἦλθεν· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ποιοῦντος, καὶ ὁ Μουσουλ- D
μὰν ἐν Ἐφέσῳ. ὁ δὲ Τζινεὴτ πολλὰ συμβουλεύσας τοῦ ποιῆ- V. 38
σαι καταπειθῆ τὸν ἄνδρα τοῦ καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν, οὐκ ἠνέσχετο, τὸ μὲν διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβούμενος αἰεὶ τὰς ῥᾳδιουργίας τοῦ Τζινεήτ· ἦν γὰρ ὁ Μουσουλμὰν τοσοῦτον ἀγαθὸς καὶ ἁπλούστατος ὅσον ὁ Τζινεὴτ πονηρὸς καὶ περίεργος. πήξας οὖν τὰς σκηνὰς ἐν τῷ τῆς Ἐφέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἄλλο ἦν τὸ δρώμενον πλὴν τρυφῆς καὶ σπατάλης· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οἰνοπότης ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπίπτων.

19. Ὁ δὲ Μωσῆς, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, διά- P. 46

8. εἰσήλθωσιν P.

las et stragula, alii camelos et mulos, alii currus ut sarcinas et impedimenta eis imponerent. orto sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu et copiis pedestribus in edito loco stabant, ut cameli et muli, quos cum omnibus impedimentis ante se agebant, claûstra Maeandri transirent. ipsi vero tandiu in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidissent. tum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, et cum iam illi qui postremam aciem claudebant intrassent, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit, et Ephesum ingressus est, hora diei quarta, sole Librae signum tenente. at Cineites multa frustra commentus est, quibus hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam sibi persuaderi passus est. nam praeterquam quod admodum facilis esset et alienis miseriis tangeretur, dolos et machinas Cineitis reformidabat. eratque Musulmanus tam probus et simplex quam Cineites improbus ac veterator. castris itaque in agro Ephesio locatis quadrimestre tempus genio indulgens voluptatesque captans per luxum ac delicias ibi transegit: prae caeteris enim vino deditus erat et in libidinem pronus.

19. At Moses, quem in superioribus nominavimus, cum fratre

γων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γα λατίας καὶ φυγὼν ἧκε ἐν Σινώπῃ ἡγεμονεύοντος Σπεντιὰρ το Τουρκουμάνου. φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν ὡς ἔδει, ἐζήτησ περᾶσαι Μωσῆς τὴν περαίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου, τὰ πρὸ Βλαχίαν. ὁ δὲ ἀσπασίως τὴν αἴτησιν αὐτοῦ πληρώσας ἀφίη σι, καὶ εἰς Βλαχίαν περᾷ. καὶ τῷ Μύλτζῃ βεηβόδᾳ συντυ χών, καὶ πληροφορήσας αὐτῷ τίς τε εἴη καὶ πόθεν ἧκε κα
B πῶς, δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχί καὶ πράττειν τὰ δόξαντα. οἱ δὲ τῆς δύσεως σατράπαι καὶ τ τοῦ Δανούβεως μέρη φυλάττοντες, μαθόντες τὴν εἰς Βλαχία εἴσοδον τοῦ Μωσῆ, γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμὰ τὰ γενόμενα, καὶ ὅπως εἰ μὴ φθάσας περάσει ἐν τοῖς μέρε σι τῆς Θρᾴκης, τὴν δύσιν ὁ Μωσῆς κληρώσεται, καὶ αὐτὸ ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καὶ καταλήξει. ὁ δὲ Μουσουλ μὰν ἐνωτισθεὶς τοὺς λόγους τούτους συντόμως ἐξ Ἐφέσο
C πρὸς Λάμψακον ἔρχεται, ἄγων ὁμοῦ καὶ τὸν Τζινεήτ, ἄλ λον ἔπαρχον καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἐν πάσ τῇ ἐπαρχίᾳ. ἦν δὲ ἐν Λαμψάκῳ κτίζων ἐπ' ὀνόματι το Μουσουλμὰν πύργον ἕνα παμμεγέθη, ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἀπέναν τι Καλλιουπόλεως. ὁ δὲ δομήτωρ ἦν Σαλαγρούζω δὲ Νέργα Γενουίτης εἷς τῶν εὐγενῶν, ὃν καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἔπρεπεν καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Μουσουλμὰν ἐδωρήσατο αὐτῷ πλεῖστα

15. τοῖς λόγοις τούτοις P.

suo Mehemete Ancyrae in Galatia agebat; unde Sinopem aufugit ad Spentiarem Turcomanum eius urbis principem. cumque ab eo benigne susceptus esset Moses, rogavit ut in obiectam continentem Valachiam versùs traiicere eius ope et auxilio posset; quod facillime ab eo obtinuit, et in Valachiam traiecit. Ad Vaivodam deinde Myltzem se confert, cui certis indiciis notum fecit quisnam esset, unde et quomodo illuc accessisset. quare Vaivoda libertatem ei concedit secure per totam Valachiam eundi, et prout ei placuerit agendi. cum vero Bassis, qui occidentis provincias ad Danubium sitas regebant, Mosis in Valachiam adventus innotuisset, Musulmano rem totam scriptis litteris exponunt, monentque, nisi celeriter in Thraciam transierit, limites imperii sui intra Asiam, in qua tempus terit, fixum iri, Mosem vero occiduas provincias in ditionem suam redactnrum. his monitis cum paruisset Musulmanus, quanto ocyus Epheso Lampsacum proficiscitur, comitemque expeditionis Cineitem abducit, in eius locum Epheso totique provinciae alio praefecto. per id tempus Musulmani iussu Salagruzus de Negro, patricius Genuensis, turrem amplam Lampsaci extruebat in littore Callipoli obiecto; quam, ut par erat, solide constructam ubi conspexit Musulmanus, multas ei pecunias largitus est. inde Callipolim transvectus compotationibus

ματα. καὶ περάσας ἐν Καλλιουπόλει καὶ καθίσας ἐν πό-
τοις καὶ ἀμεριμνίαις, εὐφραινόμενος καὶ ἀσελγαίνων οὐκ D
ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. ὁ δὲ Μωσῆς οὐ διέλειπε γράφων
τοῖς μεγιστάνοις, καὶ τάττων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήσιμα, εἰ
ἐγκρατὴς τῆς ἡγεμονίας γενήσεται. καὶ οὐ μόνον ἦν ἐν τού-
τοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἴστρου με-
ρῶν παρ' αὐτῶν πάσης Θρᾴκης καὶ Θετταλίας καὶ Ἰλλυρικοῦ
ἡγεμὼν ἀνηγορεύετο. ὁ δὲ Μουσουλμὰν τὸν Τζινεὴτ πρὸς
τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχριδῶν ἔπαρ- P. 49
χον καταστήσας ἔπεμψεν· αὐτὸς δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν
πορείαν ἐποίει, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς τῆς πόλεως ἅπαντες αὐ-
τὸν ὡς εὐεργέτην καὶ δοτῆρα πάντων καλῶν ἀνηγόρευον. καὶ V. 39
ἐν ἀληθείᾳ οὕτως ἦν· ὅπου γὰρ ὁ Μουσουλμὰν ἤρχετο κἂν
τε ἐν πόλει κἄν τε ἐν κώμῃ τοῦ ποιῆσαι ἐκεῖ ἡμέρας τριάκον-
τα, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πένητες καὶ αὐτοὶ οἱ δι' ἔνδειαν
τροφῶν προσαιτοῦντες πάντες αὐτάρκεις ἐγένοντο. τότε ὁ
Μουσουλμὰν ἀπ' Ἀδριανουπόλεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ
Μωσῆ ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς διημέρευεν ἐν πότοις. ὁ δὲ Μω-
σῆς συνάψας πόλεμον καὶ ὑπέρτερος φανεὶς καὶ διώξας τὸν
στρατὸν τοῦ Μουσουλμὰν ἐγγύς που Σοφίας, ἐγένετο ἁπαν- B
ταχοῦ φήμη ὡς ὁ Μωσῆς μέλλει τῆς δύσεως τοπάρχης γενέ-
σθαι. καὶ δὴ ἐνωτισθεὶς ὁ Μουσουλμὰν τὴν ὡς ἐν ὀλίγῳ
μέλλουσαν εἰσέλευσιν ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ Μωσῆ (ἦν γὰρ
συρρέων ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν προυχόντων

et crapulae operam dedit, et omnibus curis remissis, deque Mose haud sollicitus, voluptatibus carpendis exercendisque libidinibus attentus erat. non cessabat interea Moses ad magnates primariosque viros scribere, et polliceri, si rerum summa potiatur, fore ut eorum commodo ac utilitati studeat. neque his solum intentus Turcos etiam ex Istri tractu collegit, ab eisque totius Thraciae Thessaliae et Illyrici princeps proclamatur. Musulmanus vero Cineitem in Bulgariam misit, eumque Achridarum provinciae praefecit; ipse Adrianopolim profectus ingreditur, et ab omnibus, ut bonorum omnium auctor atque largitor laudibus in coelum effertur. et revera talis erat Musulmanus: quamcunque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur, divitibus et pauperibus, illisque qui prae inopia mendicabant, abunde largiebatur. tum ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in compotationibus consumit. Moses itaque pugna commissa victor exercitum Musulmani usque ad portas Sophiae insecutus est, et fama ubique sparsa ipsum in occidente regnaturum. ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim

οὐκ ὀλίγοι), αὐτὸς ὀψέ ποτε ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆ μέθης ἠβουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπιέναι. καὶ σὺ ὀλίγοις ἐπιβάταις τὴν ὁδὸν ἀρξάμενος, καὶ αὐτοὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἤλαυνον. ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινὶ καθ' ὁδὸν ἐντυχών, καὶ οἱ τοῦ χωρίο ἴδον τε αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου καὶ ἐκ τῶν ἱματίων καὶ ἐ τῆς μορφῆς γνωρίσαντες ὡς ὁ ἡγεμών ἐστιν, ἔθεον ἐπὶ τ C θέᾳ αὐτοῦ. καὶ προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόται φέροντες τόξα καὶ βέλη, ὁ Μουσουλμὰν ταραχθεὶς ἀφίησι βέλος κατ' αὐτῶν, καὶ ὁ εἷς κύμβαχος ὀλισθήσας ἔπεσεν. κα δεύτερον πέμψας ῥίπτει τὸν ἕτερον. τότε οἱ τρεῖς ὁμονοήσαντες (ἦσαν γὰρ καὶ οἱ πέντε ὁμοπάτριοι καὶ ὁμαίμονες) ἀφιᾶσι τὰ βέλη κατὰ τοῦ Μουσουλμάν, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. ὁ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ δορυφορίας καὶ τιμῆς ὅσης, καὶ ἡγεμὼν δύσεως ἀναδείκνυται. μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμὰν ἐπένθησε· καὶ στρατιώτας πέμψας καὶ τοὺς πρώτους τῶν σατραπῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει. D ἔπεμψεν αὐτὸ ἐντίμως ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι μνημείῳ. ὁ δὲ Μωσῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὑρὼν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῷ χωρίῳ ὃ ἐφονεύθη, καὶ ἀθροίσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμήσας τὸν καθένα σὺν γυναι-

A. C. 1410
Heg. 813

omnes confluebant, etiam ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus ad mentem sobriam rediit, et Cpolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mosem deficientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu et vultu principem esse cognoverunt, et ad spectandum illum accurrunt. cumque iuvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo praevenissent, turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit. secundo deinde emisso alium sternit. tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo deiiciunt, et lapso caput abscindunt. Mosem autem, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, et quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique occidentis princeps proclamatur. cognita morte fratris sui Musulmani eum luxit, et milites satraparumque praecipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. diligentem etiam inquisitionem exercuit in eos qui Musulmanum interfecerant, tresque illos qui caedem patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, mi-

ξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθένα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν πῦρ ἀφίασιν· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ αἱ καλύβαι καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατετεφρώθη καὶ εἰς κόνιν ἐγένοντο. τοιαύτην ποινὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν ὧν ἤμελλε κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγι- P. 50
στᾶνας τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν (ἦσαν γὰρ συνηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ) δημηγορήσας εἴρηκε πρὸς αὐτοὺς „ὦ ἄνδρες καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι (καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω), οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἣν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμὺρ ἀπειλὴν ἡ τῆς Ἀσίας μερίς, καὶ τὸ πλέον, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρουθίον. οὐκ ἄλλο τοίνυν ἦν τὸ καταβιβάσαν τοὺς Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι πλὴν ἡ Κωνσταντίνου καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς καὶ κυριεύσας τὰ Θρᾳ- B
κῷα μέρη καὶ τὴν λείπουσαν γῆν ἣν ὁ ἡμέτερος ἀδελφὸς ἐκυρίευεν, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβας στοργὴν οὐκ ἐνεδείξατο, ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐφ' ἡμίσυος καβοὺρ ἐγένετο. ἐν τούτῳ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου δέδωκε τοῦ δι- V. 40
χοτομῆσαι τὸν ἄπιστον, τὸν δὲ πιστὸν ὑπερυψῶσαι καὶ ἀναβιβάσαι. ἕνεκα γοῦν τούτου οὐ χρὴ τοσαύτην γῆν ἡ Κων-

16. ἀδελφὸς] πατὴρ Bullialdus.

sit; et in unum convocatos omnes oppidanos cum uxoribus et liberis vinxit et in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam totumque oppidum conflagrant et in cineres vertuntur. tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. convocatis deinde Thraciae Macedoniae aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum convenerant, talem habuit orationem. „O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quantopere Asia a Temyri vexata sit; et quod gravius est, patrem meum in manus illius, velut passerem traditum esse. non alius tamen praeter Cpolim eiusque imperatorem accersivit Scythas et Persas, caeterasque gentes in patriam nostram evocavit. cum vero frater meus, qui Thraciae caeterisque regionibus quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem ac pietatem patriae debitam non exhibuerit, sed potius, si ita fari licet, infidelis ex semisse factus sit, eapropter deus illum aversatus, meam in manum gladium prophetae tradidit, ut infidelem discindam, fidelem vero exaltem, et honoribus extollam. propterea non convenit Cpolim tam late imperare, aut urbes

σταντίνου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικάς, καὶ τι τα τὴν Θεσσαλονίκην, ἣν διὰ πολλῶν ἱδρώτων ὁ ἐμὸς πα ἐκληρώσατο καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων εἰς ἱερὰ τεμ C τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν. ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τ μητέρα τῶν πόλεων καὶ τὸν φονέα τοῦ ἐμοῦ πατρός, εἰ θ θελητόν ἐστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέραν καταστήσω, κ τὰ ἐν αὐτῇ τεμένη τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω πρ ευχῆς οἴκους." τότε οἱ πάντες εὐφήμησαν, καὶ ὡς παρὰ θε τοὺς μιαροὺς αὐτοῦ λόγους ἐδέξαντο. ἀθροίσας οὖν στρατ ἱκανόν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν (ἔφθασε γὰρ δεσπότης Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱὸς μὴ φέρων ἐν το ὠσὶν τὴν ἐπιδρομήν), καὶ παμπλήθη χωρία καὶ κάμποι καταδραμὼν τὰ μὲν ὡραῖα τῇ ὄψει καὶ νέα σώματα ᾐχμα λώτιζεν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ξίφει κατέσφαττε. λαβὼ δὲ καὶ πολίχνια τρία πολέμῳ πάντας ἐθέρισε, καὶ θερίζω D ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφήπλου καὶ πα δαισίαν ἐποίει μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. ἀπὸ δὲ Σερβία στραφεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ μικρὸν ἀναπαυσάμενος, τ πρὸς τὴν Κωνσταντίνου παρεσκεύαζεν πολεμικὰ τειχομηχανή ματα. πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν Θετταλίᾳ ἐπολιόρ κει Θεσσαλονίκην. καὶ τὰ παρὰ τὸν Στρύμονα χωρία ἅπαντ παραλαβὼν πλὴν Ζητουνίου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάντα τὰ χωρία εὑρὼν ἔρημα (ἦν γὰρ μετοικίσας αὐτὰ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως) πάντα πυρὶ

Macedonicas, imprimis vero Thessalonicam retinere; quam tot laboribus et aerumnis parens meus acquisierat, idolorumque altaria in sacra dei eiusque prophetae templa commutaverat. at ipsam caeterarum urbium caput patrisque mei homicidam, si deo ita placuerit, mea opera nostram efficiam; et templa,, quae in illa urbe stant, deo et prophetae eius consecrata domos orationis constituam." his dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque eius non secus ac dei auribus hauserunt. ingenti itaque conscripto exercitu Serviam primum invadit (quam Stephanus Lazari filius deseruerat tanti hostis adventu perculsus) et in quamplurima oppida agrosque patentes excursione facta, iuvenes formosos mancipia abduxit, caeteros gladio peremit. cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio celebri magnates suos excepit. Servia excedens Adrianopolim pedem refert, brevique spatio quieti dato ad Cpolim expugnandam bellicas machinas apparat; et exercitu haud exiguo in Thessaliam misso Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymoni impositis, ipse Cpolim tendit; omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel

τῆς τύχης ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι καὶ σύνδειπνος τοῦ Παγιαζὴτ καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμὲτ πολλάκις. ἐλέγετο δὲ παρὰ πολλῶν καὶ ἠκούετο ὡς ὁ Θεολόγος οὐκ ἦν ἀληθὴς συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῷ· καὶ τὸν ῥηθέντα Μουσταφᾶν ἕνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγαδεῦσαι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Λήμνῳ ἐξώρισαν. καὶ ἄλλα τινά, σιτοδοσίας λέγω καὶ τὰ ὑποσχεθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ, κατὰ καιρὸν ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων· καὶ μηνύων ὁ βασιλεὺς δι' ἑτέρων πρέσβεων οὐδὲν ἤνυεν, ἕως ἐλθὼν ὁ Θεολόγος πάντ' ἔπραττεν. εἶχον οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις D εἰς αὐτόν. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ οὔτε ὑπώπτευεν, ἀλλ' οὐδ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ ἔνδον εἶχέ τι. πλὴν καθὼς μετασκευάζει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὰ καλῶς ἱστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεολόγου, μᾶλλον δὲ θολλόγου, βουλεύματα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεχθέντα τότε, καθὼς καὶ τὸ τέλος ἔδειξεν, εἰς κενὸν μετεστράφησαν. ὁ γὰρ Μαχουμὲτ ἐν κυνηγίῳ ἱππεύων, καὶ ὑὸς ἐξερχομένου ἐκ τοῦ δρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τοῦ θηρίου πίπτει τοῦ ἵππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένος ἡμίξηρος. ἄραντες P. 69 δ' αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ· ἦν γὰρ ἐγγὺς τῆς Ἀδριανοῦ θηρεύων. μετακαλεσάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν

3. δὲ] γὰρ P.

provexit, ut generalis apocrisiarius imperatoris fieret et Baiazetis commensalis, saepiusque ipsius Mahometis. inter plures vero sinistri iactabantur de Theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romaeis non navaret nec ad bonum finem collimaret. praedictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto Theologo eiiceretur. inciderunt et alia. promissae ad Mustapham alendum expensae per aliquod temporis spatium, quominus solverentur, Turcis prohibebant. per alios igitur legatos imperator de hoc questus nihil perfecit, donec accedens Theologus totum negotium expediret. suspectus propterea fuit Romaeis, qui de eo pessime sentiebant. at imp. Manuel nulla unquam eum suspicione perstrinxit: vel si quae animo inhaereret, non patefaciebat. verumtamen ut sapiens architectus deus omnia momento mutat firmiterque stantia evertit, quae vero eversa iacent erigit, ita Theologi, sive potius Thollogi, machinationes non sine numine evanuerunt, cum quae de illis tunc passim asserebantur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exiliens occurrit: in feram dum iaculum vibrat, ab equo cadit sanguinis ictu percussus et hemiplecticus factus. sublatum in palatium reportarunt: in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. accersiti deinde medi-

C καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾶ, ὃς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτου
σιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχρημάτισε,
ἐν τῇ παντελεῖ φθορᾷ τῆς πόλεως καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκν
ἐκαρατομήθη. ἀλλ' ἐπανιτέον ἤδη πρὸς τὴν διήγησιν. ὁ
V. 41 σιλεὺς γὰρ Μανουὴλ ὁρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηνὲς καὶ
πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν μάχην ἄσπονδον ἔχθραν, μην
τῷ Μαχουμὲτ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔτι διάγων ἐν Προύσῃ
ἐλθεῖν εἰς τὸ Σκουτάριον, καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τριήρεσι δ
βιβάσει ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπ
λεως βοηθείᾳ θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως ἐξερχόμενος συμπλα
σεται τῷ τυράννῳ. καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τύρα
D νον ῥέψει, ἡ πόλις πάντοτε ἕτοιμος ἔσται εἰς ὑποδοχὴν α
τοῦ· εἰ δὲ τοὐναντίον, ὃ καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἐστι, τ
ἡγεμονίας ἐγκρατὴς γενήσῃ καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἔσῃ. ὁ δὲ Μ
χουμὲτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους καὶ πρόθυμος γενόμε
προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάσας τὰς αὐτοῦ δυν
μεις. ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πέραν, τ
τριήρεις ἑτοίμους ἔχων περᾷ, καὶ τῷ Μαχουμὲτ ἐντυχὼν κ
λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δοὺς περᾷ τὸν Μαχουμὲτ σ
αὐτῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν. καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν
εἰσόδῳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας, τῇ τετάρτῃ ἔξει
τῆς πόλεως ὁ Μεχεμὲτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ καὶ σ
P. 52 ὀλίγοις στρατιώταις Ῥωμαίοις· καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ ἡ

nis ille desideratus est, patrisque et Lucae fratris, qui sub imper
tore Iohanne ultimo Palaeologo Mesazontis officio fungebatur, p
stremo in civitatis universae clade cum liberis capite plexus est. v
rum ad narrationis seriem revertamur. Manuel enim imperator cu
tyranni ferum et immanem animum cerneret, bellumque interne
num adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahomete
fratrem ipsius Prusae tunc adhuc degentem monet ut Scutarium a
cedat, inde Cpolim triremibus imperatoriis traiecturus; Cpoli dein
faventibus deo ac imperatore egressus pugnam cum tyranno exper
retur, patente urbe quo tuto se recipiat, si tyranno fortuna arris
rit: sin minus id contigerit, ut nobis optandum, principatum adip
sceris, et mihi non secus ac liberi carus eris. his auditis alacer pron
ptusque factus Mahometes, quascunque copias habebat, Scutariu
confestim duxit. imperator ubi eum advenisse ad oram opposita
didicit, triremibus, quas instructas habebat, eo traiicit; et cum M
homete collocutus, mutuo iureiurando fide utrinque obstricta, eu
Cpolim secum vehit. exceptum celebri pompa tridui spatio magnific
habuit. quarto die Mahometes urbe egreditur cum universo exercit
suo et parva manu militum Romaeorum; initaque cum Mose pugn
victus in urbem confugit. Tum imperator animum illius sermonibu

ψη, καὶ ἡττηθεὶς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. ὁ δὲ βασιλεὺς κρατύνας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν ὧν ἀπώλεσεν, ἐπεμελεῖτο πάλιν τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ δευτέρου καὶ συμπλακῆναι τῷ Μωσῇ. ὁ δὲ Μωσῆς ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ, παρεσκευάζετο κατὰ τοῦ Μεχεμὲτ καὶ τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχεμὲτ καὶ πάλιν ἡττήθη καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδέξατο. τότε ὁ Μεχεμὲτ ἐν ἀδημονίᾳ γεγονὼς καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σφεν- B
δόνης στρεπτὸν ἡγησάμενος, εἴρηκε τῷ βασιλεῖ „σὺ μέν, πάτερ ἅγιε, ζυγοσταθμῶν καὶ προβλέπων τὰς πλάστιγγας οὐκ ἀφίης μοι, ἄνω καὶ κάτω τὴν τύχην ὁρῶν, τοῦ προδοθῆναι ἢ παραδοθῆναί μοι τὸν ἐχθρὸν παρ' αὐτῆς. ἐγὼ δὲ λέγω, πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφὲν ἑνὸς ἑκάστου δακτύλῳ θεοῦ ἀπαραιτήτως προβήσεται. κέλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τρίβον ἄρξασθαι, καὶ μόνον εὔχου μοι ὡς πατὴρ υἱόν, καθὰ καὶ εἰμί· τὰ δὲ μέλλοντα τῷ θεῷ μελέτω." τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεῖπνον εὐτρε- C
πίσας πολυτελῆ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες, πρωΐας ἤδη γενομένης ἔξεισιν ὁ Μεχεμὲτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερί-

aptis erexit; curavitque apparatum bellicum iterum instaurari et amissa resarciri, ut cum Mose iterum confligeret. at Moses ex finibus Cpolitanis occiduarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus Mahometem et urbem instruxit. iterum igitur erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. tunc moestus et anxius, reputans fortunam aeque ac fundam mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alloquitur. „Tu pater sancte, qui momenta rerum perpendis lanciumque reciprocam librationem praevides, cum fortunam contempleris usque deque res meas versare, non dimittis me, dum ipsa me prodat, aut hostem in manus meas mihi tradat. ego vero dico, quicquid in frontibus uniuscuiusque nostri dei digito scriptum est, id irrevocabile esse ac necessario eventurum. iube igitur me cum omnibus meis copiis viam, quae Adrianopolim ducit, capessere; et solummodo bona mihi faustaque precare, ut patrem filio decet, futura vero dei providentiae permittamus. hunc sermonem ubi audivit imperator, ipsum complexus ac deosculatus est: coena deinde laute instructa, laeti genio indulserunt. orta luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incessit, altera Adrianopolim contendit. Moses autem ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse, illud quod ad

σας τὸν στρατὸν τὸ μὲν ἓν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου
ρη ἔπεμψε, τὸ δὲ ἄλλο τὴν πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρου
ὥδευε. τότε ὁ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς
δύο κατατομὰς τὰ φωσάτα ἐμέρισεν, τὰ πρὸς τὸν Πόν
μέρη ἐδίωκεν. καὶ δὴ ἐπεισπεσόντα ἄμφω τὰ στρατόπεδ
καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἡττηθέντες πρὸς τὸν Μεχεμὲτ ἤθροιζον
ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπεδέχετο. ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γενονὸς ἰδ
D καὶ τὸ τῆς τύχης εὐμετάβολον ἔφυγεν. εἰς ἕλος δέ τι
γνοὺς ἐμπεσών, καὶ εἷς τῶν σατραπῶν τοῦ Μεχεμὲτ κατ
διώκων, στραφεὶς ὁ Μωσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν. ὁ δὲ τοῦ σ
τράπου δοῦλος φθάσας ἱππότης ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν ἀ
V. 42 τοῦ ὤμου, ῥίψας αὐτὴν ἐν τῷ ἕλει. μονόχειρ δὲ εἰσελθ
A. C. 1413 καὶ διὰ τῆς ῥύσεως τοῦ αἵματος λειποψυχήσας ἔπεσεν ἐκ τ
Heg. 816 ἵππου. ὁ δὲ δοῦλος τοῦ σατράπου ἐλθὼν εἰς τὸν ἡγεμό
ἀπήγγειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ τοῦ Μω
σῆ τὴν πληγήν· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ἕλει εὗρον τεθνηκότα
καὶ ἦραν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Μαχουμέτ. ἰδὼν ὁ
καὶ θρηνήσας κατὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν ἔπεμψε τ
P. 53 πτῶμα αὐτοῦ ταφῆναι ἐν Προύσῃ ἐν τοῖς πατράσιν ἐγγύ
ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἐπαναζεύξας ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ καθίσας ἐ
τοῖς θώκοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσήρχοντο καθ' ἑκάστην οἱ τῆ
δύσεως προύχοντες στρατηγοὶ καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. ἐν δ
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἔχων σχολὴν καὶ ἀγωνίαν ὁ Μωσῆ
μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἔλαθε φεύγων ὁ Τζι-

2. τὴν deest P.

Euxinum Pontum properabat, insequitur; cumque ambae acies concurrissent, Mosis copiae victae ad Mahometis partes transierunt, qui eas benevole admisit. Moses hoc casu fortunaeque inconstantia perculsus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. fugientem insequebatur et urgebat quidam ex satrapis qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. at satrapae servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit et in paludem decutit. altero itaque brachio amputato, et sanguine affatim profluente, animo deficiens ex equo devolvitur. reversus satrapae servus ad principem heri sui mortem nuntiat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offenderunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. quod contemplatus cum pro more istius gentis fero atque inhumano luxisset mortuum fratrem, Prusam conditum mittit in maiorum suorum sepulchro. Mahometes his prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedentem adierunt quotidie proceres ac magnates occidentis ipsum veneraturi. dum autem Moses bello a fratre suo Mahomete dis-

περὶ τὰ Θρακῷα μέρη, καὶ περάσας τὸν Ἑλλήσποντον κρύφα καὶ εἰς Ἀσίαν ἐλθὼν καὶ στρατὸν ἀπὸ Σμύρνης καὶ Θυρέων συναγαγὼν ἔρχεται εἰς Ἔφεσον, καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν ὃν Μουσουλμὰν χειροτονήσας ἀφῆκεν, καρατομεῖ, καὶ κύριος ὡς ἐν ὀλίγῳ πάσης Ἀσίας γίνεται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχουμὲτ ἐν τῇ Θρᾴκῃ.

20. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὴν μοναρχίαν τοῦ B
Μαχουμέτ, καὶ ἀποκρισιαρίους στείλας τοὺς εὐγενεστέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅσα συνεκατετέθη δοῦναι ἔτι ἐν Κωνσταντίνου διάγοντος. ὁ δὲ Μαχουμὲτ δεξιῶς αὐτοὺς ἰδὼν καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δοὺς ἅπαντα τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου κάστρα καὶ τὰ πρὸς Θετταλίαν χωρία καὶ κάστρα καὶ τὰ τῆς Προποντίδος ἅπαντα, φιλοτιμήσας καὶ δώροις πλείστοις κορέσας ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων „ὑπάγετε, εἴπατε τῷ ἐμῷ C
πατρὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ὅτι βοηθείᾳ θεοῦ καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐζωσάμην τὴν δύναμιν τὴν πατρικήν. ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ εἰμὶ καὶ ἔσομαι ὑπήκοος αὐτῷ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα· οὐκ εἰμὶ γὰρ ἀγνώμων, οὐδ' ἀχάριστος ὀφθήσομαι. κελευέτω μοι τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ἐγὼ δὲ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης ἔχω τοῦ δουλεύειν αὐτῷ." ὁμοίως καὶ πρέσβεις Σερβίας καὶ Βλαχίας Βουλγαρίας τε καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ δεσπότου Λακεδαιμονίας καὶ πρίγκι- D

tinetur, ex Thracia clam aufugit Cineites, et superato Hellesponto in Asiam venit; collectoque e Smyrnaeis Thyraeisque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiae imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiae mox potitur, priusquam in Thraciam Mahometes advenisset.

20. Postquam igitur imperator Manuel accepit summam rerum penes Mahometem esse, delectos e nobilitate magnates Apocrisiarios ad eum mittit, et ex foedere, cum Cpoli ageret, inito res repetit, quae pactis conventis comprehendebantur. hos comiter suscepit Mahometes, firmatisque iuramento pactis arces omnes Euxino ponto impositas restituit, oppida quoque et castra Thessaliae ac Proponti- di vicina. honorifice demum habitos, plurimisque donis cumulatos pacifice dimisit, responso hocce dato. „abite et nuntiate patri meo Romaeorum imperatori me, auxiliante deo patreque meo imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. dehinc vero illi, quemadmodum patri filium decet, et obedio et obediam. non immemor etenim sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliviscar. pro libitu imperet: quam promptissime iussa ipsius exequar.“ legatos quoque missos a Serviis Walachis Bulgaris et duce Iohanninorum, Lacedaemonis despota et principe Achaiae clementer allocutus men-

πος Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρως προσαγορεύσας καὶ ἐν ἀρί
στῳ ὁμοτραπέζους συγκαθεδρίσας, καὶ ταῖς φιλοτησίαις εἰ
ἀνάδειξιν πάντων ἐγκαταστήσας, ἀπέλυσε τοὺς πάντας ἐ
εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς „ἀναγγείλατε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, ἐγὼ
μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι καὶ εἰρήνην λαμβάνω. ὃς παν-
ουργεύει τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ."
Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείᾳ ὢν καὶ μὴ ἔχων τὸ
P. 54 *παρεμποδίζοντα ἐβουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰω-*
A. C. 1414 *άννῃ, καὶ στείλας εἰς τὸν ῥῆγα Ῥωσίας ἠγάγετο νύμφην τὴν*
θυγατέρα αὐτοῦ. καὶ ἁρμόσας ταύτην, μετακαλέσας τὸ ὄνο-
μα αὐτῆς Ἄνναν, οὐκ ἠβουλήθη στέψαι τότε εἰς βασιλέα·
ἦν γὰρ ἡ κόρη τὸ ἑνδέκατον ἄγουσα ἔτος. περαιουμένων δὲ
τριῶν ἐτῶν, καὶ λοιμικῆς νόσου καταλαβούσης τῇ πόλει, καὶ
V. 43 *πολὺ πλῆθος λαοῦ διὰ τοῦ βουβῶνος τεθνηκότος, ἐτελεύτησε*
A. C. 1417 *καὶ ἡ βασιλὶς Ἄννα, μέγα πένθος καταλιποῦσα τοῖς πολί-*
ταις. ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζὴτ ὁ εἰς ὁμήρους ἀνατεθεὶς πα-
ρὰ τοῦ Μουσουλμὰν τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, ὁ μὲν εἷς ὁ καὶ
B *πρῶτος σὺν ἀδελφῇ τῇ Φατμᾷ ἀπελύθη καὶ ἐν τῇ Προύσῃ*
ἐτρέφετο· ὁ δ' ἄλλος ἠράσθη παιδείας Ἑλληνικῆς ἔτι συνὼν
τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ, καὶ ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος
ἐμνεῖτο γράμμασιν καὶ ἐδιδάσκετο. τοσοῦτον οὖν ἐφλέγετο
ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου

11. *βασιλίδα* Bullialdus. 14. *βωμβόνος* P.

sae suae adhibuit, et inter compotandum singulis compellatis propinavit, demumque pacifice dimisit, et responsum quod referrent tale dedit: „nuntiate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. qui fraude pacem corruperit, ipsi deus pacis infestus esto."

Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis nulliusque iniuriae obnoxiis, decrevit uxorem filio suo Iohanni dare. quare per legatos a Russiae rege (Moscoviae duce) filiam eius obtinuit. contracto deinde matrimonio Annam appellavit mutato proprio nomine. neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. at exactis tribus annis morboque pestilenti per Cpolim grassante, ingenti plebis numero bubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt moesti cives. Baiazitis quoque filiorum, quos obsides Manueli dederat Musulmanus, unus isque natu maior cum sorore sua Phatma remissus fuerat et Prusae educabatur. alter literas Graecas addiscendi amore tenebatur, et cum Iohanne imperatoris F. familiariter versabatur, scholamque frequentans in literis erudiebatur. porro eo usque processit eius erga scientias liberales studium, et communem sibi cum Iohanne educationem tanti faciebat, ut Manuelem

τριβῆς, ὡς καὶ προσιέναι τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ καὶ δεόμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ, καὶ ὁμολογῶν τῷ βασιλεῖ καθ' ἑκάστην ὡς Χριστιανός ἐστι καὶ οὐ προσίεται τὰ τοῦ Μωαμὲδ δόγματα. ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἤθελεν ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμὴ γένηται. τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδαπανούσης καὶ ἀφανιζούσης τὰ C
σώματα, μὴ αἰδουμένης καὶ μὴ φειδομένης τῆς τυχούσης ἡλικίας, ἔφθασε καὶ εἰς τὸν ἄνηβον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζήτ. μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων „ὦ βασιλεῦ τῶν Ῥωμαίων, ἐμοὶ δὲ αὐθέντα καὶ πάτερ, ἤδη παρίσταμαι, καὶ μὴ θέλων ἀφίημι πάντα, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἐκεῖ δικαστήρια. ἐγὼ γὰρ ὁμολογῶ ὅτι Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν ἀρραβῶνα τῆς πίστεως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ πνεύματος οὐ δίδως μοι. γίνωσκε τοίνυν, θανὼν ἀπάπτιστος ἔχω κατηγορίας φέρειν κατὰ σοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ." τότε ὁ βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς ῥήμασι τούτοις, πέμψας D
ἐβάπτισεν αὐτόν, αὐτὸς ἀνάδοχος γεγονώς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τέθνηκεν. ὁ βασιλεὺς δὲ μεθ' ὅσης τιμῆς ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ προδρόμου, ἐν τοῖς στουδίου, ἐν μαρμαρίνῳ λάρνακι πλησίον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῆς πύλης.

Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ παραδρομὴν ἐτῶν τριῶν ἐγγύς που ἠβουλήθη ἑτέραν ἀγαγέσθαι νύμφην τῷ Ἰωάννῃ καὶ τῷ δευ-

15. φέρων P.

imp. adierit rogaveritque ut Christiano ritu baptisma suscipere liceret, quotidie apud eum professus se Christianum esse neque Mohamedis dogmatibus consentire. istis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orirentur. verum per id tempus morbo saeviente funeribusque omnis promiscue aetatis frequentissimis exhausta urbe, corripitur ille impubes Baiazitis filius; qui Iohannem imperatorem his verbis monet. „Romaeorum imperator, domine mi ac pater, iamiam vadimonium obeo, invitus omnia dimitto, et ad tribunalia, quae illic in altera vita sunt, abeo. profiteor equidem me Christianum esse; tu vero fidei Christianae arrhabonem et signaculum spiritus suscipere mihi non concedis. scias velim, quoniam non baptizatus mortem obeo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal dei iudicis incorruptibilis.« his verbis imperator emollitus ac flexus misit qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit: postridie fatis concessit. honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studitarum nomini S. Iohannis Baptistae praecursoris dicato; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas iuxta templum.

Triennio post aliam uxorem despondere voluit Iohanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. quamobrem

A. C. 1419 τέρῳ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ ἠγάγετο θυγατέραν Θεοδώρου μαρκεσίου Μόντης Φεράρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, τῷ δὲ Θεοδώρῳ θυγατέραν κόντε Μαλατέστα· καὶ
P. 55 εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πατὴρ νόμῳ γάμου ταινιοῖ τούτους καὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀναδείκνυσι· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας εὐφήμισεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἦν μὴ στέργων τὴν σύνοικον· ἡ κόρη γὰρ τῷ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐάρμοστος· τράχηλος εὐειδής, θρὶξ ὑποξανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς ῥύακας χρυσαυγίζοντας μέχρι τῶν ἀστραγάλων καταρεομένους ἔχουσα, ὤμους πλατεῖς, καὶ βραχίονας καὶ στέρνα καὶ χεῖρας ἐμμέτρους, καὶ δακτύλους κρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν
B πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ σώματος ἀνωρεπῆ, καὶ πολὺ εἰς τὸ ὄρθιον ἱσταμένη· ὄψις δὲ καὶ χείλη καὶ ῥινὸς κατάστασις καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ὀφρύων σύνθεσις ἀειδεστάτη, παντάπασιν, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν „ἀφ' ἐμπρὸς τεσσαρακοστή, καὶ ὄπισθεν πάσχα." τοιαύτην οὖν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμίγη ταύτην· οὐδὲ τὸ παράπαν σύγκοιτος ταύτης ἐγένετο· διὸ καὶ μονάζουσα ἦν ἐν ἑνὶ τῶν κοιτώνων τοῦ παλατίου. ἰδὼν οὖν ὁ βασιλεὺς ἠβουλήθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Μανου-

16. εὐειδεστάτη P.

legatos in Italiam misit ad marchionem Montisferati, qui eius filiam Iohanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Cpolim cum reversi essent, nuptias secundum leges et ritus connubiorum celebrat pater imperator, Romaeorumque impp. diadematibus redimitos eos designat. Theodori quoque et filiae Malatestae nuptias celebrat, eumque Lacedaemonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. verum imperator Iohannes uxorem suam aversabatur, quamvis decenti esset corpore, formoso collo flavisque crinibus: capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat; lati illi erant humeri; brachia pectus et manus egregia proportione compositae. digiti ipsius crystalli splendorem imitabantur; corporis statura erecta ac mediocri procerior. caeterum deformi erat vultu naso oculis et superciliis, ita ut, iuxta vulgare proverbium, ante quadragesimae, pone vero paschati similis esse videretur. talem conspicatus imp. Iohannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto iacentem neglexit. quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat imp. Iohannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum vetuisset amor quo Manuelem imp. prosequebatur. cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius ob-

ἡ στοργὴν ἐκωλύετο. ἡ δὲ βασιλὶς ὁρῶσα τὸ ἀμετάθετον V. 44
τῆς γνώμης αὐτοῦ ἠβουλήθη διαδρᾶσαι ἐκ μέσου αὐτῶν. ὃ C
καὶ πεποίηκεν. πέμψασα εἰς τοὺς Γενουίτας τοῦ Γαλατᾶ, καὶ
δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν, μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔξεισι τῆς A. C. 1426
πόλεως ἔν τινι τῶν τερπνῶν κήπων εὐθυμίας χάριν σὺν ταῖς
γυναικωνίτισι ταῖς ὁμογλώσσαις καὶ σὺν ὀλίγοις νέοις οὓς ἀπὸ
τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. καὶ πρὸς ἑσπέραν διῆριν μίαν
ἑτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ προύχοντες εἰσελθόντες καὶ
τῷ αἰγιαλῷ πλησιάσαντες, ἐντίμως αὐτὴν λαβόντες τὴν περαί-
αν ἐδιέβησαν, καὶ πάντες προϋπήντουν αὐτὴν καὶ δουλικῶς
προσεκύνουν ὡς κυρίαν αὐτῶν καὶ δέσποιναν. οἱ δὲ τῆς πό-
λεως μηδ' ὁπωσοῦν ἐννοήσαντες τὸ δρᾶμα ἑσπέρας ἤδη κα-
ταλαβούσης, τῇ ἕωθεν οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθόντες τὸ D
γεγονὸς ἐδυσχέραινον· καὶ μὴ φέροντες τὴν καταφρόνησιν
ἣν ὑπέστησαν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατοῦ, ἡτοιμάζοντο καταδρα-
μεῖν καὶ ἀφανίσαι τὰ αὐτῶν προάστεια. ὁ δὲ βασιλεὺς Μα-
νουὴλ ἐκώλυσεν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονὸς ἀπεδέ-
ξατο. ἦν δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερμεγέθης τῶν
Γενουιτῶν, ἑτοίμως ἔχουσα τοῦ πλεῦσαι ἐν Ἰταλίᾳ. ἀνέμου
δὲ βοραῖος πνεύσαντος εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ δόξης ἡ βασι-
λὶς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ ἱστία πτερώσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφίκον-
το, ἄλλο μηδὲν ἕτερον κερδάνασα πλὴν τοῦ οὗ ἐστέφθη στέμ-

20. βοραῖος] an βοῤῥέως? quod legitur p. 151. c.

stinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur; tandemque aufugit communicatis, de fuga quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abit in hortos ad captandas delicias consitos; secutae sunt famulae ipsius populares et adolescentes nonnulli, quos secum domo paterna discedens abduxerat. sub vesperam deinde biremem instructam praecipui Galatae oppidani conscendunt, littori appellunt, et imperatricem cum honore et reverentia susceptam Peram traiecerunt, cui omnes utpote dominae et imperatrici obviam processere, eamque, obsequiis cunctis praestitis venerati sunt. nihil vero eorum quae gerebantur, vespere iam facto senserunt cives, at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes aegre tulere; nec se contemptos ac spretos ab oppidanis Galatae sustinebant; iamque ab ipsis arma sumpta ad invadenda funditusque evertenda suburbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel imperator. caeterum his quae acta erant laetatus est Iohannes. aderat autem actuaria navis praegrandis Genuensis in Italiam mox solutura. orto itaque Borea vento, illam decenter apparatam conscendit imperatrix, velisque expansis in Italiam contendit. haec equidem praeter coronationis gloriam ac decus nihil lucri reportabat; taliaque verba

P. 56 ματος, εἰποῦσα καὶ τοῦτο „ἀρκεῖ μοι τοῦτο εἰς μαρτύριον ὅτι βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων ἐγενόμην καὶ εἰμί· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοταλάντων οὐ μέλει μοι." ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς ἐπαρχίας τῶν Φεράρων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνης προύχοντες σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς μαρκεσίῳ ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προπέμψαντες αὐτὴν μέχρι τῶν παλατίων τῆς πατρικῆς ἑστίας, αὐτὴ εἰς ἓν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ τὴν οἴκησιν ᾑρετίσατο, καὶ τῷ Θεῷ
B ἑαυτὴν ἀναθεῖσα τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἀνεπλήρωσεν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης στείλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασιλέα Τραπεζοῦντος ἡρμόσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν εἰς γυναῖκα, ὡραίαν καὶ κάλλει καὶ ἤθει· καὶ ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζοῦντος κατήγαγον ἐν Κωνσταντινουπόλει. καὶ ὁ πατριάρ-
A. C. 1427 χης Ἰωσὴφ διὰ τῶν συνηθῶν ἱεροτελεστιῶν εἰς ἓν συνῆψε, καὶ δέσποινα Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. ὁ βασιλεὺς δ' ἀπάρας
A. C. 1415 ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως σὺν τριήρεσιν πλείσταις κατῆλθεν
C ἕως Πελοπόννησον, καὶ τὸν πρίγκιπα Ἀχαΐας ὑποτάξας καὶ ἑτέρους ἀπογόνους τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρας καταγομένους ὑποχειρίους λαβών, ἀνῆκεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καταλιπὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης Πελοποννήσου. ἐπαναζεύξας δὲ καὶ εἰς Καλλιούπολιν ἐντυχὼν τῷ Μαχουμέτ, καὶ τοσαύτην πίστιν ἐνδειξάμενος εἰς τὸν βασιλέα ὡς καὶ ἐν τῇ τριήρει τῇ βασιλικῇ εἰσελθὼν καὶ συνεστιαθεὶς τῷ
D βασιλεῖ, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν σὺν δώροις πλείστοις καὶ τοὺς

iactabat; „hoc unum mihi sufficit testimonium, quod Romaeorum imperatrix facta, titulum istum retineam; nec de thesauris amplissimis sollicita sum." tandem cum ad fines ditionis Montisferati venisset, ad famam adventus obviam processit frater ipsius marchio, quem comitabantur regionis illius proceres, eamque in palatium paternum deduxere. in monasterium quoddam ipsa deinde habitatum secessit, et reliquum vitae tempus deo devota et consecrata exegit. uxorem deinde imperator Iohannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Trapezuntini imperatoris filiam, formosam certe et moribus commendabilem; quam ab eo consecutus est missis Trapezuntem legatis, qui Cpolim eam advexerunt. patriarcha deinde Iosephus per solemnes ritus sacros coniunxit, ipsaque Romaeorum imperatrix appellata est. Imp. quoque Manuel Cpoleos portu solvens cum plurimis triremibus in Peloponnesum navigavit. Achaiae principem in ordinem redactum sibi parere coegit; aliosque a Navarraeis illuc profectis genus ducentes in ditionem suam redegit; indeque Cpolim revertitur, relicto Theodoro filio universae Peloponnesi domino. cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est; qui quantum imperatori confideret, triremi eius conscensa ciboque simul capto ostendit. im-

ἐν αὐτῷ δεξιώσας, ἐξῆλθε· καὶ αἱ τριήρεις σὺν τῷ βασιλεῖ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης τὴν ἐπάνοδον ἤνυον. καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἅπαντες σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ μετ' εὐφημίας καὶ ὕμνων ἐν τῷ παλατίῳ ἀπήγαγον· καὶ τὰ τῆς ἐπανόδου ἐπεπλήρωτο.

21. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὰ τῆς δύσεως μέρη καλῶς ἀπαρ- P. 57
τίσας, καὶ ταραχὴν οὐδεμίαν ἐξόπισθεν ἀφείς, περᾷ τὰ τῆς V. 45
ἑῴας μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐλθών, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκοδομήματα παρὰ τοῦ Καραμὰν ἀνανεώσας, ἐκεῖθεν εἰς Ἀσίαν καταίρει. ὁ γὰρ Καραμάν, ὅτε ὁ Μαχουμὲτ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προῦσαν σὺν δυνάμει
κατῆλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτὴν καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ Παγιαζὴτ A. C. 1413
τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμὲτ ἀνακομίσας ἐκ τοῦ τάφου πυρὶ Heg. 816 B
παρέδωκεν· ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζὴτ ἀπεκεφάλισέ ποτε ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ ῥηθέντος Καραμάν. κατελθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὗρε τὸν Τζινεὴτ μεγαλυνθέντα καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶντα· ἐλθὼν δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας μηνύει τῷ Τζινεὴτ παραχωρῆσαι τῶν ἐκεῖ καὶ ἀφεῖναι τὴν ἐπαρχίαν. ὁ δὲ Τζινεὴτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἡγησάμενος ἠσφαλίσατο τὰ κά-
στρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπάντην αὐτοῦ. ὁ δὲ C
Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Κύμην καὶ ζητήσας τὸ φρούριον (ἦν γὰρ κρατῶν διὰ τὸν Τζινεὴτ) πολεμήσας κατέσχε, καὶ τοὺς μὲν

perator quoque multa dona ei largitus eiusque purpuratis, inde cum caeteris triremibus solvit, et summa cum laetitia navigationem absolvit. advenienti obviam processit universus Cp. populus cum patriarcha et senatu, faustisque acclamationibus et hymnis prosecuti in palatium deduxerunt. huncque exitum expeditio eius sortita est.

21. At Mahometes rebus in occidentalibus provinciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales traiecit. Prusam venit, ibique refectis aedificiis quae Caramanus incenderat, illinc in Asiam profectionem instituit. etenim Caramanus per illud tempus quo Mahometes Cpolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Baiazitis quoque, qui et Mahometis parens fuerat, ossa e sepulcro eruta igni tradidit: iste enim Baiazites huius Caramani patrem Iconii olim capite truncari iusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, et supra metas, ut vulgo dicitur, transilientem. ubi vero Pergamum Asiae devenit, Cineitem monet ut locis quae illic occupabat cedat, provinciaque excedat. verum Cineites eum flocci faciens castra munire, quietusque expectare illius adventum. Mahometes igitur Cymam veniens, quae Cineitis partes sequebatur,

ὁπλίτας αὐτοῦ ξίφει ἀνεῖλε, τοὺς δὲ ἐγχωρίους ἠλευθέρωσεν. ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὸν τοῦ Μαινομένου κάμπον. ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὀχυρὸν τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον· οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζὴκ μετωνόμασαν. κἀκεῖνο σὺν πλείστῃ δυνάμει καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμ-
D φαιον, καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λαβὼν ἦλθεν εἰς Σμύρναν. τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἔπρεπε τειχίσας, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλὼν, καὶ μεγάλην σύνταξιν ἑτοιμάσας διά τε ὅπλων καὶ ἀνδρῶν καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ὁ Τζινεὴτ αὐτὸς εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καταλιπὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζὴτ καὶ τὰ τέκνα ἐν Σμύρνῃ
P. 58 ἔγκλειστα. τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δοῦλον Αὐδουλὰν ὀνόματι εἰς τὸ Νύμφαιον εὑρόντες οἱ τοῦ Μαχουμὲτ (ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρουρίου) ἀπήγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζὴτ βεζύρῃ ἤγουν μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ· ἦν γὰρ ἐν ἐξουσίᾳ καὶ ἀδείᾳ πολλῇ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὡς ἔπος εἰπεῖν· δοῦλος γὰρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχουμέτ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἄρχοντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ ἔτι ὄντος ἐν Θρᾴκῃ τοῦ Μαχουμὲτ γράφει πρὸς τὸν Τζινεὴτ „εἰ βούλει τοῦ εἶναί σε κύ-
V. 46 ριον Ἰωνίας καὶ μὴ ἔχειν τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρ' ἡμῖν, δός μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμῳ γάμου, καὶ ἔσομαί σοι γαμ-
B βρός, σὺ δ' ἐμὸς πενθερὸς γενήσῃ, καὶ ἔκτοτε ἔσο ἀμερί-

praesidiariis, ut se dedant, per fetiales denuntiat, recusantesque expugnat. omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse iussit. illinc discedens venit in campum Maenomeni, in quo extructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiacik: id magna vi oppugnatum recipit, indeque Nymphaeum profectus est; quo expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyrnam validis propugnaculis muniverat, magnamque manum praesidiariorum militum imposuerat. instructo deinde armorum apparatu ingenti, militumque numero magno conscripto, caeterisque necessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis matre ac fratre Baiazite liberisque suis intra Smyrnae muros conclusis. gener ipsius et servus, qui, Audulas vocabatur, a Mahometis ducibus Nymphaei, cuius custodiae praefectus erat, comprehenditur, et in conspectum Baiazitis Veziri, id est Mesazontis, Mahometis adducitur. hic potentia ac opibus caeteros antecellebat, alterius principis instar. inter mancipia Mahometis fuerat: quodque servitio promptus et habilis videretur, familiam totam regendam acceperat. hic itaque, de quo nobis sermo, Baiazites ad Cineitem, cum in Thracia adhuc ageret Mahometes, scripsit: „si dominium Ioniae retinere cupis, neque a nobis ullatenus lacessiri, filiam tuam coniugio,

μας διάγων ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ." ὁ Τζινεὴτ δὲ θέλων δηλῶσαι τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πιτακοκομιστοῦ, παρισταμένου τοῦ Αὐδουλὰ δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτὸν „τίνος εἶ δοῦλος;" ὁ δὲ „τῆς σῆς αὐθεντίας." ὁ δὲ Τζινεὴτ „καὶ ποίου γένους;" Αὐδουλὰς δὲ „τῶν Ἀλβανῶν." „ποίας θρησκείας;" ὁ δὲ Αὐδουλὰς „πρώην μὲν καβοὺρ ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος." ὁ δὲ Τζινεὴτ πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ φησὶν „τὴν σήμερον ἡμέραν, κατενώπιον πάντων ὑμῶν, ἰδοὺ δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα νόμιμον τῷ ἐμῷ δούλῳ Αὐδουλάχ, καὶ ποιῶ τοῦτον ἐλεύθερον καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ἕνα C τῶν ἐμῶν συγγενῶν." εὐφημήσαντες δὲ πάντες τὸν Τζινεὴτ οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους εἴρηκεν „ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου Παγιαζὴτ ὅτι ἀνελάβομεν γαμβρὸν ἐκ τῶν Ἀλβανῶν ὡς ἐκεῖνον, δοῦλον ἀργυρώνητον ὡς ἐκεῖνον, νεώτερον ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖνον." ὁ δ' ἀπεσταλμένος συνιεὶς τοὺς λόγους ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περίληψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἄσπονδον κατὰ τοῦ Τζινεήτ. εὑρὼν δὲ καιρὸν ὃν ἐδέετο, συλλαβὼν τὸν Αὐδουλὰν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄρχεις αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίσας αὐτόν. ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις εἰς τὸν τῆς ἱστορίας εἱρμόν. ὁ γὰρ Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Σμύρναν καὶ περικυκλώσας αὐτὴν εὐ- D

mihi iunge, tuus gener ero, tu vero socer meus eris, deincepsque securus et quietus in tua ditione vives.« at Cineites quo animi superbiam ac fastum ostentaret, coram nuntio qui literas ipsi attulerat, adstantem forte Audulam servum suum interrogat: cuiusnam es servus? respondit iste, dominationis tuae. Cineites iterum, unde natus es? ad quem Audulas, Albanus sum. cuius religionis? respondit Audulas: antea Cavar eram, nunc Musulmanus sum. conversus illico ad proceres aulae suae Cineites: Hodie, inquit, coram vobis omnibus filiam meam uxorem legitimam servo meo Audulach nuptum do; eumque libertate dono, generumque in posterum adscisco, et inter affines meos. his Cineitis sermonibus cum universus consessus applausisset, ipse ad nuntium Baiazitis conversus, renuntia, inquit, hero tuo generum me mihi ex Albanis, cuius gentis et ipse est, adscivisse, mancipium pecunia emptum, paris ipse conditionis; sed iuniorem ipso et prudentiorem. nuntius igitur Baiazitis intellectis eiusmodi verbis, ad herum redux omnia refert, qui deinde adversus Cineitem odio capitali exarsit et occasione, quam expetebat, oblata, iniuriam spretae affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphaeum resectis testiculis eunuchum fecit. redeamus autem ad historiae seriem. Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam cingit. at Rhodi magnum

ρεν ἐκεῖ τὸν μεγαμαγίστοραν Ῥόδου σὺν τριήρεσι τρισί, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρούριον τὸ παρὰ τοῦ Τεμὺρ φθαρέν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ Τζινεήτ. τότε οἱ τῶν πέριξ νήσων ἡγεμόνες μαθόντες τὴν ἄφιξιν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν τῇ Σμύρνῃ ἅπαντες ἔθεον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν, διὰ τὴν ἀγαθότητα καὶ ἡμερότητα καὶ τὸ ὑπερβολικὸν τῆς δυνάμεως τοῦ Μαχουμέτ, καὶ διὰ τὸ πανοῦργον καὶ λῃστρικὸν τοῦ Τζινεήτ. οἱ τῶν Φωκαιῶν οὖν ἔξαρχοι οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς οἱ δὲ διὰ θαλάσσης, ὁ Καρμιὰν τῆς ἄνω Φρυγίας, ὁ Μανταχίας Καρίας, ὁ Μιτυλήνης διὰ τριήρεων, ὁ Χίου καὶ αὐ-
P. 59 τὸς διὰ τριήρεων, ὁ Ῥόδου καὶ ἦν ἐκεῖ, ἅπαντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ συνδρομὴν ἕνεκα τῆς καταλύσεως τοῦ τυράννου. καὶ τοὺς ἅπαντας ἀσπασίως ὡς ἀδελφοὺς ἠσπάσατο. ποιήσας οὖν ἡμέρας δέκα πολεμῶν τὴν Σμύρναν, καὶ συμβοηθοῦντες ὡς δυνατὸν καὶ οἱ τῶν νήσων διὰ θαλάσσης, ἐν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Τζινεὴτ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Μαχουμὲτ αἰτοῦντες συγχώρησιν τῶν ἐπταισμένων. παρέδωκαν οὖν τὴν Σμύρναν, καὶ παραλαβὼν αὐτήν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατεάξας ἕως γῆς
B τὰ τείχη ταύτης, καὶ τοὺς προμαχῶνας καὶ πύργους αὐτῆς καθελὼν ἐκ μέρους, ἀφῆκε τοὺς οἰκήτορας κατοικεῖν ἀπεριφράκτους. ὁ μέγας δὲ μαγίστωρ ἦν οἰκοδομῶν πύργον ἕνα παμμεγέθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναβιβάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸν ἥμισυν. ὁ δὲ Μαχουμὲτ διὰ τῆς νυκτὸς κελεύσας

Magistrum illic invenit cum tribus triremibus, castellum quod a Temyre eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem. cum vero Mahometis Smyrnam adventus fama percrebuisset, ad illum conveniunt omnes insularum vicinarum duces duabus de causis, cum propter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque caeteris superiores, tum propter Cineitis fraudes et depraedationes. accesserunt ergo Phocaearum principes, partim terrestri itinere, partim mari vecti; Karmianus Phrygiae superioris princeps, Mantachias Cariae, Mitylenes regulus triremibus delatus, Chii quoque dominus et ipse nave advectus; iamque illic aderat magnus Rhodi magister. cuncti isti et ut colerent eum illuc sunt profecti, et ut gratularentur ei tyrannum oppressum; quos omnes fraterna amicitia complexus est. per decem dies oppugnata est Smyrna, insularibus omnibus pro virium modo auxilia navalia ferentibus adversus obsessos. decimo die Cineitis mater et uxor ipsius cum liberis urbe excedunt, et ad Mahometem supplicantium habitu accedunt, veniam erroris orantes. ab iis traditam Smyrnam recepit, deinde multis in locis muros solo aequavit, propugnacula quoque et turres partim diruit, incolisque ha-

τοῖς Τούρκοις ἔρριψαν ἀπὸ βάθρων. πρωΐας δὲ ἰδὼν ὁ μαΐστωρ τὸ γεγονὸς καὶ δεινοπαθήσας ἦλθεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἰπών, καὶ παραστήσας πῶς τὸ φρούριον ἐπίσθη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀτὴν διὰ ἀναλωμάτων τῆς Ῥόδου, καὶ εἰ μὴ δώσει χώραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆναι, ἔσονται V. 47
σκάνδαλα ἀνὰ μέσον ἡγεμονίας αὐτοῦ καὶ τοῦ μακαριωτάτου C
πάπα, καὶ ἐλεύσεται δύναμις μεγάλη ἀπὸ τὰ ἑσπέρια μέρη καὶ ἀφανιεῖ πολλοστὸν μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. ὁ δὲ Μαχουμὲτ πρᾴως φέρων τοὺς λόγους αὐτοῦ εὐήθως ἀπεκρίνατο (ἦν γὰρ ἀκμὴν κρατοῦσα ἡ τῶν Σκυθῶν παιδεία καὶ τιμωρία ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Τούρκων) „ἐγὼ μέν, πάτερ, ἐβουλόμην εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου Χριστιανοῖς μεγαλόδωρος καὶ φιλότιμος· καὶ γὰρ τὸ τῆς ἡγεμονίας ἴδιον τοῦτ' ἐστί, τὸ τοὺς καλοὺς εὐεργετεῖν καὶ τοὺς πονηροὺς τιμωρεῖν. ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ὑπηκόου συμφέρον δεῖ πραγματεύεσθαι. ἐλθὼν γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις εὗρον πολλοὺς τῶν Μουσουλμάνων παροτρύνοντάς μου καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν, λέγοντες· εἰ καὶ D
οὐδὲν χρηστὸν εἰργάσατο ὁ Τεμὺρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τὸ διαφθεῖραι καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι τὸ πολίχνιον τὸ ἐν Σμύρνῃ μέγα μνημόσυνον ἀνέθηκε τῇ Ἰωνίᾳ· οἱ γὰρ ἐν τύχῃ δουλείας τοὺς Ἴωνεῖς δουλεύοντες πάντες εἰς ἐκεῖνο καταφεύγοντες ἐλευθερίας ἐτύγχανον, καὶ οἱ ἐν τριόδοις διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ πελά-

bitandam moenibus nudatam permisit. interea magnus Rhodi magister turrim quandam capacissimam ad portus ingressum aedificabat; iamque supra altitudinis semissem illam erexerat, cum Turci Mahometis iussu noctu eam radicitus demoliti sunt. mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id aegre ferens ad principem Mahometem accessit, longamque orationem ad ipsum habuit: regnante Atine castellum illud impensis Rhodiorum constructum esse: cui si locum non dederit instaurando, difficilia utrinque iurgia intercessura inter dominationem ipsius et beatissimum papam. fore etiam ut ingens exercitus ab occiduis partibus profectus ditionis eius magnam partem devastet. Mahometes his sermonibus aequo animo auditis nihil inclementius respondit. recens enim adhuc Turcorum animis inhaerebat memoria eorum quae a Scytharum castigatione et animadversione passi erant. „Ego quidem, o pater, erga omnes Christianos per orbem universum liberalis ac magnificus esse cupiebam: regium enim hoc est, bonos beneficiis locupletare, pravos poenis subiicere. sed etiam subditorum utilitati studendum. cum enim in has regiones venissem, multi Musulmani animum nostrum incitarunt, cum dicerent: quamvis nihil Temyr in Asia, quod utile sit, patraverit, insigne tamen sibi in Ionia monumentum posuit eversa ac diruta arce, quae Smyrnae imposita erat: omnes enim Ionum servi in illam arcem confugi-

γους ἐν θαλάσσῃ πλέοντες διὰ τῶν ληστρικῶν ἀκατίων πάντες τύχῃ δουλείας ἐδεσμοῦντο, καὶ ἦν ἄσπονδος ἔχθρα τῶν φρερίων ἔν τε ἠπείρῳ ἔν τε θαλάττῃ μετὰ τῶν Τούρκων. ἐμακαρίζετο οὖν διὰ τοῦτο ὁ ἀσεβὴς Τεμύρ. νῦν δὲ βούλει τοῦ εἶναί με ἀσεβέστερον τοῦ τυράννου ἐκείνου; οὐ δύναμαι
P. 60 τοῦτο ποιῆσαι. πλὴν γενέσθω καὶ τὸ σοὶ βουλητὸν καὶ τὸ παρὰ τῶν Τούρκων αἰτηθὲν ἀσάλευτον. δίδωμί σοι ἐν τοῖς ὁρίοις Καρίας καὶ Λυκίας τόπον ὅσον βούλει, καὶ ἄπελθε οἰκοδομήσων ὁποῖον βούλει πολίχνιον." τότε ὁ μέγας μαγίστωρ ἐνωτισθεὶς τοὺς λόγους τούτους εἴρηκε πρὸς τὸν Μαχουμὲτ „ὦ ἡγεμών, δός μοι τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν τόπων μέρος, καὶ μή με ἀποπέμπῃς ἐν ἀλλοτρίαις ἐπαρχίαις." ὁ δὲ ἡγεμὼν „ἐκ τῶν ἐμῶν δίδωμί σοι, κἀγὼ τῷ
B Μανταχίᾳ ἐδωρησάμην τὴν ἐπαρχίαν, καὶ μή σοι μελέτω περὶ τούτου." αἰτήσας δὲ πρόσταγμα καὶ λαβὼν ἀπῆλθεν. ὁμοίως καὶ οἱ Χῖοι καὶ Λέσβιοι καὶ Φωκαεῖς πάντες, τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀσμένως προσδεξάμενος καὶ πληρώσας τὰ θελήματα ὁ ἡγεμὼν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ. ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Τζινεὴτ ἱκετικῶς δυσωποῦσα οὐκ ἐπαύετο, μέχρις οὗ εἰσακουσθεῖσα ἠλευθέρωσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ θανάτου· ὃς καὶ ἐλθὼν καὶ προσκυνήσας τὸν Μαχουμέτ, ὅρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ μηκέτι ἀτακτεῖν ἀλλὰ πιστῶς διάγειν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ

entes liberi evadebant: qui vero terrestre iter faciebant, quique mari navigabant, praedatoriis navibus intercepti, sub servitutis iugum mittebantur: et hostiliter tam mari quam terra in se invehebantur fratres Rhodii et Turci. hac de caussa bene audiebat impius Temyr. visne igitur ut isto tyranno sim magis impius? abhorret ab hoc animus. verumtamen ut quod tu cupis fiat, et Turcorum preces irritae ne evadant, concedo tibi locum, quam amplissimum volueris, in Cariae et Lyciae finibus. illuc te confer, et prout libitum erit, arcem aedifica.“ Mahometis sermones cum percepisset magnus Magister, „partem aliquam, inquit, o imperator, mihi largire intra imperii tui fines, neque me in alienum transmitte.“ cui imperator: „quod tibi concedo, meum est, quippe ipse ego principatum Mantachiae concessi, neque porro de his sis sollicitus.“ rogavit itaque magnus magister sibi rescriptum imperatorium dari; quod postquam obtinuit, inde discessit. Chii pariter et Lesbii Phocaeensesque abierunt acceptis ab eo benignis responsis super illis quae petierant: quaecunque enim ab eo quaesivere, consecuti sunt, et pacifice ab eo dimissi. interim Cineitis mater supplicare ipsi non cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset et a mortis poena filium eius exsolvisset. accurrit Cineites, Mahometemque adoravit, et iureiurando se obstrinxit in posterum nullas res novas moliturum, sed in fide mansurum per to-

αὐτοῦ καὶ κυρίους καὶ δεσπότας ἔχειν καὶ καλεῖν τοὺς ἐκ τῶν Ὀθμάνων καταγομένους, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου, ὃν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν μετεσκεύασε. C τὸν δὲ Τζινεὴτ κελεύσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θρᾴκῃ ἐλθεῖν, καλῶς τὰ τῆς ἀνατολῆς φροντίσας εἰς τὴν δύσιν ἐπανέζευξε. καὶ ἐν Καλλιουπόλει ἐλθὼν στόλον ἀπαρτίζει κατὰ τοῦ δουκὸς Ναξίας καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων νήσων τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα, αἰτιῶν αὐτὸν ὡς οὐ πρώην, οὕτω καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ ἦλθε προσαγορεύσων τῷ Μαχουμέτ. ἀπάρας οὖν ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως ὁ στόλος, ἔχων ἀμηραλὴν τὸν Τζαλισπέγην σὺν τριήρεσι καὶ διήρεσιν ὁμοῦ τριάκοντα, ἦλθεν ἐν Ἄνδρῳ τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρῳ, ἐν Μή- D λῳ· καὶ πολλοὺς τῶν νησιωτῶν ἀθροίσας καὶ ζημίαν πλεί- V. 48 στην ποιήσας ἐπανέζευξεν. οἱ δὲ Βενετικοὶ μαθόντες τὸ γεγονὸς οὐχ ὑπέμειναν· ἦν γὰρ ὁ δούκας πρὸ πολλοῦ τοῖς Βενετικοῖς ὑποκύπτων καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν φέρων. καὶ καταλαβόντος τοῦ ἔαρος ηὐτρέπισαν καὶ αὐτοὶ τριήρεις δέκα, καὶ προσέχοντες ἦσαν τὸν Ἀδριανοῦ κόλπον, Εὔβοιαν Κρήτην καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους. ἐλθοῦσαι δὲ τριήρεις ἑπτὰ μέχρι Τενέδου ἠβουλήθησαν ἐμφανεῖς γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς, καὶ εἰσελθόντες τὸν Ἑλλήσποντον διέβησαν μέχρι Λαμψάκου. αἱ δὲ τριήρεις τῶν Τούρκων ἵσταντο ἐν τῷ λιμένι Καλλιουπόλεως P. 61

21. αἱ] καὶ P.

tum vitae tempus; dominosque re ac nomine agniturum eos qui ab Othmanica gente genus ducant. provinciae istius administrationem credidit Mahometes Alexandri Susmani filio, quem ad impiam superstitionem suam traxerat. iussit quoque Cineitem se in Thraciam sequi; rebusque in oriente optime constitutis in occiduas partes perrexit. Callipolim ingressus classem instruit adversus Naxi insulae ducem, caeterasque, quae eius parebant imperio, Cycladas insulas. obiiciebatur ei, quod Mahometem nuper non adisset nec officiis exhibitis coluisset, ut nec Smyrnam antea eum salutaturus accesserat. egressa Callipoleos portu classis triremium ac biremium simul triginta, cui Amiralius, id est archithalassus, praeerat Giali Begus, Andrum insulam, Paron et Melon appulit; multisque insularibus captis illatoque gravi damno discessit. at Veneti tantam iniuriam non tulere: ille quippe Naxi dux iamdiu in Venetorum fidem et amicitiam venerat, illorumque vexillo et insignibus se tutabatur. vere itaque adventante triremes decem ipsi instruxerunt, quas in statione habuerunt in sinu Adriatico, circa Euboeam Cretam et Cycladas insulas. triremes porro septem Tenedum usque navigarunt, ita ut in hostium conspectum venirent: faucibus deinde Hellesponti superatis Lampsacum usque pervenere. Turcica tunc classis eximie instructa stationem habebat in portu Callipoleos. conspecto interim velo uno exiguo, quod e Cpoleos portu

ἕτοιμαι εἰς ἐξοχήν. αἱ τριήρεις δὲ τῶν Βενετικῶν ὁρῶσα ἱστίον ἕνα σμικρὸν κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν, κα δοκοῦντες Τουρκικὸν εἶναι, στέλλουσι μίαν τῶν τριήρεων το λαβεῖν αὐτό. οἱ δὲ Τοῦρκοι ὁρῶντες τὸ δρώμενον καὶ εἰκά ζοντες τὸ διωκόμενον αὐτῶν εἶναι, ἐξῆλθε καὶ ἐξ αὐτῶν ἑτέ ρα τριήρης, δεφενδεῦσαι θέλων αὐτό. ἐκεῖνο δὲ ἦν Λέσβιο πλοῖον κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν. ἰδόντες δὲ ο Βενετικοὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων δίκην ὁρμαθοῦ ἐξιούσα ὥρμησαν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἤχησαν καὶ συνεπλά κησαν. πρῶτον μὲν δὴ προσκρούσαντες τὴν τοῦ ἀμιραλι

B Τζαλίσπεγι τριῆριν ἅπαντας ἀφειδῶς ἐξεθέρισαν, καὶ αὐτὸ Τζαλίσπεγιν μεληδὸν κατέτεμον. εἶτα ἄλλος ἄλλην ἐπεμβαί νοντες πάσας παρέλαβον, ἀνηλεῶς κατατέμνοντες τοὺς Τούρ κους ἐνώπιον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων αὐτῶν, μακρὰ ἀπέχοντες τὴν ἐν Καλλιουπόλει ξηρὰν ὡς μίλιον ἕν. οἱ δὲ Βενετικοὶ ἤδη πρὸς ἑσπέραν τοῦ πολεμεῖν σιγήσαντες, καὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων ὡς κζ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰς αὐ τῶν πτερώσαντες, κατῆεσαν εἰς Τένεδον νῆσον. κἀκεῖ ὁρμι σθέντες ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς καὶ χωρίσαν τες τοὺς Τούρκους ἅπαντας ἔσφαξαν. εἰς δὲ τοὺς Χριστια-

C νοὺς ἑτέραν ἔρευναν ἐρευνήσαντες, καὶ τοὺς μὲν ἀγγαρικῷ τρόπῳ εἰσαχθέντας ἐν τῷ στόλῳ τὴν ζωὴν ἐδωρήσαντο, τοὺς δὲ διὰ προσόδων καὶ τῆς τυχούσης προνοίας πάντας ἀνεσκολόπισαν ἐν τῇ Τενέδῳ· καὶ ἦν ἰδεῖν γύροθεν τὴν πᾶσαν νῆ-

solverat, quodque Turcicum coniiciebant Venetae classis duces, triremem unam ad illud navigium invadendum mittunt. id cum Turci viderent, rati e suis esse quod insequebantur Veneti, illius tutandi causa triremem unam in altum emittunt. Lesbium autem erat, Cpoli profectum. Veneti itaque cernentes Turcicas triremes portu exire, ad catenae instar ordine servato, in ipsas feruntur; et cum classicum cecinissent, pugnam ineunt. primo impetu triremem Amiralii Giali Begi appellunt, in eaque omnes promiscue ferro caedunt, ipsumque Giali Begum membratim conciderunt. alius deinde in aliam insilit, donec omnibus triremibus captis immaniter Turcos frustulatim discindunt, spectantibus eorum coniugibus et liberis e Callipoleos litore, quod a loco, ubi pugna commissa est, milliari uno distat. inclinato iam die Veneti receptui canunt, triremesque 27 Turcicas cum suis in Tenedum insulam velis pansis deducunt. portumque ingressi, omnibus accurate perspectis Turcos omnes seorsim contractos confodere. in Christianos aliter anquisitum: qui enim captivi vinctique in triremibus detinebantur, iis vita concessa est: qui vero accepta mercede aut alio praemio ducti operam suam sponte locare-

σαν ὡς ἀμπέλους τὰς φούρκας καὶ ὡς βότρυας τοὺς ἐν αὐταῖς κρεμαμένους. αἱ δὲ τριήρεις κατελθοῦσαι ἐν Κρήτῃ τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τοὺς δὲ ἐν Εὐβοίᾳ, τοὺς δὲ ἐν Βενετίᾳ διέσπειραν, τοὺς ἀγγαρεμένους ἐρέτας Χριστιανοὺς ὑπάρχοντας. χειμῶνος δὲ παρελθόντος καὶ τοῦ ἔαρος ἀρχομένου πάλιν ἀπὸ Βενετίας τριήρεις, καὶ ἐν Ἑλλησπόντῳ εἰσελθοῦσαι ἐβουλήθησαν παραλαβεῖν τὸν πύργον τὸν ἐν Λαμψάκῳ, ὃν ἀνήγειρεν ὁ Μουσουλμάν, καὶ διὰ θαλάσσης ἀκροβολισμοὺς ποιήσαντες διὰ ξηρᾶς οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν· ἦν γὰρ προσ- D
έχων ὁ Χαμζὰς ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ μεσάζοντος, σὺν στρατῷ χιλιάδας δέκα καὶ πλέον. ὡς δὲ ἴδον οἱ Βενετικοὶ μηδὲν μηδὲν ἀνύοντες, ἀφίεσαν αὐτὸν καὶ εἰς Κωνσταντίνου πόλιν ἔπλεον, καταλιπόντες αὐτὸν ἡμίθραυστον, καὶ τὸ στέγος αὐτοῦ καταβάλλοντες ἀπὸ κάτωθεν ἕως ἄνω κοσκινηδὸν κατετρύπησαν. τότε ὁ Χαμζὰς ἰδὼν τὰς τριήρεις ἐκλειπούσας, αὐτὸς τοὺς Τούρκους κελεύσας ἕως θεμέθλων κατέρραξεν εἰπὼν „ἄνευ κέρδους οὐ πρέπον ἐστὶν ὄνειδος κερδᾶναι." ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὸν Τζινεὴτ περάσας ἐν Καλλιουπόλει, δέδωκεν P. 62
αὐτῷ πρόνοιαν ἐν τοῖς μέρεσι Νικοπόλεως ἐγγὺς τοῦ ποτα- V. 49
μοῦ Δανούβεως, παραγγείλας αὐτὸν φυλάττειν τὰς ἄκρας καλῶς καὶ ὑπερμαχεῖν ἕνεκα τῶν Μουσουλμάνων.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠγέρθη τις τῶν Τούρκων ἰδιώτης καὶ ἄγροικος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ὄρους τοῦ κειμένου

tant, cuncti in insula Tenedo suspendio affecti sunt. tuncque cernere erat per totum insulae ambitum furcas ad instar vitium dispositas, et ab eis dependentia veluti racemos cadavera. ubi Cretam appulerunt triremes Venetae, Christiani captivi remiges partim per eam insulam distributi, partim per Euboeam sparsi, Venetias quoque partim transvecti sunt. post exactam deinde hiemem ineunteque vere classis Veneta portu Venetiarum iterum solvit, et Hellespontum ingressa turrim quae Lampsaci erat a Musulmano extructa tentat. e triremibus itaque eam Veneti oppugnant, cum in litus exscendere nequivissent: aderat enim illic Chamzas, Baiazitis Mesazontis frater, cum exercitu decem millium et amplius militum. mox cum suos conatus irritos cernerent, Cpolim abiere, turris obsidione omissa: quam semirutam reliquerunt, tecto decusso et ad cribri modum pertuso. confestim Chamzas, ubi classem Venetam recessisse vidit, iussit Turcos turrim funditus evertere: non enim decere sine lucro et utilitate contumeliam reportare. per id tempus Mahometes Cineitem Callipoli transmissum praefecit Nicopoli ad Danubium sitae, hortatus ipsum ut limites imperii strenue tueretur et Musulmanos ab exteris propugnaret.

Eodem tempore Turcus quidam simplex et agrestis innotuit in

ἐν τῇ ἐμβολῇ τοῦ κόλπου τῆς Ἰωνίας, ὃ κοινῶς καλοῦσι Σ
λάριον, πρὸς ἀνατολὴν καταντικρὺ Χίου. καὶ ἐδίδαξε τ
Τούρκοις ἀκτημοσύνην, καὶ πλὴν τῶν γυναικῶν τὰ λο
B πάντα κοινὰ ἐδογμάτισεν, καὶ τροφὰς καὶ ἐνδύματα καὶ ζε
καὶ ἀρούρας. ἐγὼ εἰς τὸν σὸν οἶκον ὡς ἐμόν, σὺ δὲ εἰς τὸν ἐ
ὡς σόν, πλὴν τοῦ θήλεος μέρους. πλανήσας δὲ τοὺς πάν
ἀγροίκους ἐν αὐτῷ τῷ δόγματι, ὑπούλως ἐπραγματεύετο καὶ
τῶν Χριστιανῶν φιλίαν· ἐξέθετο γὰρ δόγμα, ὅστις τῶν Τούρκ
εἴποι ὅτι Χριστιανοὶ οὐχ ὑπάρχουσι θεοσεβεῖς, οὗτος ἀσε
ἐστι. καὶ πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ συναντῶν
τινα τῶν Χριστιανῶν ἐφιλοξένουν καὶ ὡς ἄγγελον τοῦ Διὸς ἐ
μων. αὐτὸς δὲ καθ' ἑκάστην ἐν Χίῳ οὐ διέλειπε στέλλων
τοῖς ἡγεμόσι καὶ τοῖς κλήρου τῆς ἐκκλησίας κατειλεγμέν
ἀποστόλους, μηνύων αὐτοῖς τὸ αὐτοῦ φρόνημα, καὶ οὐκ ἔστι
C ἄλλως σωθῆναι τῶν ἁπάντων εἰ μὴ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ τῆς πίστ
ως τῶν Χριστιανῶν. ἔτυχε δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κατοικ
ἐν τῇ νήσῳ ἀναχωρητὴν ἕνα Κρῆτα γέροντα, ἐν τῇ μονῇ
καλουμένῃ Τουρλοτῇ. καὶ στείλας ὁ ψευδαββᾶς ἐκεῖνος δι
τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ τῶν μονοχιτώνων, ἔχοντας τὴν κεφ
λὴν κατεψιλωμένην ἀσκεπῆ καὶ τοὺς πόδας χωρὶς σανδάλ
καὶ πῖλον ἕνα μονοχιτωνίσκον ἐνδεδυμένους, προσαγορεύ
αὐτὸν καὶ μηνύων ὡς ὅτι „κἀγὼ συνασκητής σού εἰμι, κ
τῷ θεῷ ᾧ λατρεύεις, ἐκείνῳ κἀγὼ τὴν προσκύνησιν φέρω, κ

regione montis, qui sinus Ionii ostio adiacet et vulgo Stylarius a pellatur, Chio insulae ad ortum obiectus. docebat ille Turcos pa pertatem voluntariam; et praeter uxores omnia communia e debere praedicabat, annonam, vestes, currus et arva. Ego, aieb tua domo ut mea utor; tu mea ut tua uteris, salva uxoris reve tia. cumque in istud dogma omnes agrestes pertraxisset, subdole eti Christianorum amicitiam petebat. edixit enim, quicunque Tur Christianos pios esse negaret, eum impium esse. quotquot igi praeceptis eius obsequebantur, in quemcunque Christianum incid sent, benigne eum amplectebantur et tanquam angelum dei coleb ipse vero quotidie nuntios mittere ad magistratus Chiorum et pr cipes cleri, consilium suum ipsis aperiens, profiterique non ali omnes salvari posse nisi in fidei Christianae communione. erat t forte anachoreta quidam Cretensis in insulae illius monasterio qu Turlotae dicitur. ad hunc falsus ille Abbas misit binos aposto suos, Dervisios, capite nudo ac raso pedibusque non calceatis, rhe ne unico vestitos, per quos talia ipsi significat: „Ego, sicut tu, id asceticae vitae institutum sequor; eundem deum, cui tu servis, v neror; ad te de nocte sine strepitu venio mare pedibus traiiciend verus itaque Abbas a falso illo abbate deceptus coepit et ipse a

μετὰ σοῦ εἰμὶ νύκτωρ διαβαίνων ἀψόφῳ ποδὶ τὸ πέλαγος." ὁ δὲ ἀληθὴς ἀββᾶς πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ ψευδαββᾶ ἤρξατο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτα ὑπὲρ ἐκείνου φθέγγεσθαι, λέγων ὅτι „ἐν D τῇ νήσῳ Σάμῳ σχολάζων καὶ αὐτὸς συνασκητής μου ἐγένετο, καὶ νῦν ἡμέραν παρ' ἡμέραν διαβαίνων συνομιλεῖ μοι," καὶ ἄλλα τινὰ τέρατα, ἃ ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ γράφοντος ἔλεγε. ὁ δὲ τοῦ Μαχουμὲτ ἐπίτροπος, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὁ τοῦ Σουσμάνου υἱός, ὃς τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἡγεμονίας αὐθέντευε, στρατὸν ἀθροίσας καὶ ἐλθὼν κατ' αὐτοῦ οὐκ ἠδυνήθη διαβῆναι τὰ στενωπὰ τοῦ Στυλαρίου. οἱ δὲ Στυλάριοι εἰς ἓν συναχθέντες καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους ὄντες, εἰς τὰ δύσβατα στάντες ἅπαντας τοὺς σὺν τῷ Σουσμάνῳ κατέσφαξαν, καὶ αὐτὸν ὁμοῦ τὸν Σούσμανον. τότε οἱ τοῦ Περκλιτζία Μουσταφᾶ (οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο) τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐν τῷ ψευδαββᾷ στερεώσαντες, καὶ ὑπέρτερον προφήτου P. 63 τοῦτον ὑμνήσαντες, ἐξέθεντο δόγμα τοῦ μὴ ἐνδύσεσθαι τὴν κεφαλὴν πῖλον, ὃ καλοῦσι ζαρκουλᾶν, ἀλλὰ ζῆν μονοχίτωνα καὶ ἀσκεπῆ βίον, καὶ προστίθεσθαι πλέον Χριστιανοῖς ἢ Τούρκοις. μετὰ δὲ ταῦτα μηνύει ὁ Μαχουμὲτ τῷ ἐπάρχῳ Λυδίας Ἀλίπεγι τοῦ στρατεῦσαι σὺν πάσῃ δυνάμει Λυδίας καὶ Ἰωνίας κατὰ τῶν Στυλαρίων. οἱ δὲ Στυλάριοι πάλιν φυλάξαντες τὰς ἐμβολὰς τῶν στενόδων, καὶ τὸ πλεῖστον τῶν ὑπεναντίων εἰσελθὸν πάντας οἱ ἄγροικοι ἐφόνευσαν, ὡς μόλις σὺν ὀλίγοις ὁ Ἀλίπεγις διασωθεὶς εἰς Μαγνησίαν ἧκε. B

surda de illo praedicare, his verbis: „cum Sami morarer, mecum asceticam vitam ipse egit; nuncque per dies singulos traiiciens mecum versatur, et simul colloquimur." aliaque fabularum monstra effutiebat coram me, qui haec scribo. Susmani ergo filius supra memoratus, qui a Mahomete provinciae gubernandae impositus erat, conscripto exercitu adversus illum falsum Abbatem contendit: verum angustias Stylarii montis superare non potuit. Stylarii enim agmine facto, collectis supra sex millia militibus, aditus impervios insederunt, totumque exercitum cum ipso Susmano deleverunt. inde turba omnis quae Perdigiam Mustapham (hoc enim falso Abbati nomen erat) sequebatur, opinione sua de impostore illo firmata, nomen illius supra Prophetas laudibus extollebat. edixeruntque caput pileo, qui Zarculas dicitur, non tegere, sed una tantum veste indui, sub dio agere, Christianis potius quam Turcis adhaerere. rebus ita gestis Lydiae gubernatori Hali Bego imperat Mahometes ut cum universis Lydiae et Ioniae copiis in Stylarios moveat. Stylarii iterum montium angustias occupant; cumque copiarum hostilium maxima pars fauces illas ingressa esset, ab agrestibus omnes occisi sunt, ut vix cum paucis Hali

τότε ὁ Μαχουμὲτ μαθὼν τὸ δρᾶμα πέμπει τὸν υἱὸν αὐτ
V. 50 Μωράτ, παιδίον ὄντα δωδεκαετές, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Παγι
ζὴτ μεσάζοντα σὺν τῷ Θρᾳκικῷ στρατῷ· καὶ Βιθυνοὺς κ
Φρύγας καὶ Λυδοὺς καὶ Ἴωνας πάντας ἀθροίσας εἴσεισιν
τοῖς δυσβάτοις ἐκείνοις τόποις σὺν δυνάμει πολλῇ, καὶ ἀπα
τῶντας πάντας ἀφειδῶς ἐξεθέριζεν, γέροντας ὁμοῦ καὶ νήπι
ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἡλικία
ἀνηλεῶς ἔσφαττον, ἕως οὗ φθάσαντες ἐν τῷ ὄρει ὃ εἶχον ε
φυλακὴν οἱ μονοχίτωνες, καὶ κροτήσαντες πόλεμον, μετὰ πο
C λῶν τῶν πεσόντων ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Μωρὰτ ὑπὲρ ἀρ
θμόν, παρεδόθησαν σὺν τῷ ψευδαββᾷ. παραλαβόντες δὲ κα
δεσμήσαντες αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἔφεσον, κἀκεῖ ἐξετάσαντε
αὐτὸν διὰ πολλῶν τιμωριῶν εὗρον ἀκλόνητον καὶ ἀμετάπτω
τον τῆς φαντασίας αὐτοῦ. τότε σταυρώσαντες αὐτόν, κα
ἐπιθέντες καμήλῳ ἐκτεταμένας ἔχων τὰς χεῖρας πεπερονημέ
νας ἐν σανίσι διὰ τῶν ἥλων, ἐθριάμβευσαν αὐτὸν ἐν μέσῳ
τῆς πόλεως. τοὺς δὲ μαθητὰς αὐτοῦ μὴ ἀπαρνησαμένους τ
φρόνημα τοῦ διδασκάλου αὐτῶν πάντας ἐπ' ὄψει τούτου κα-
τέσφαττον, οὐκ ἄλλο λέγοντες πλὴν τὸ „τετὲ σοῦλταν ἐρής
D ἤγουν κύριε ἀββᾶς φθάσον. καὶ τότε ἡδέως τὸν θάνατο
ἐλάμβανον. ἐκράτει γὰρ ἄχρι καιροῦ δόξα πολλῶν τῶν αὐ-
τοῦ φοιτητῶν ὡς οὐ τέθνηκεν ἀλλὰ ζῇ· ὡς καὶ τῷ ἀσκητ

Begus salvus Magnesiam evaserit. hanc acceptam cladem cum audivisset Mahometes, filium suum Moratem etiamtum impuberem annosque natum duodecim illuc mittit, eique comitem adiungit Baiazitem Mesazontem. hi collectis universis copiis Thraciae Bithyniae Phrygiae Lydiae et Ioniae per artas illas vias aditu difficillimas magna vi irrumpunt: obvios omnes sine discrimine caedunt, senes et infantes, viros et mulieres; utque verbo dicam, in omnem aetatem immaniter saevitum est, donec ad montem perventum, quem tuendum isti monochitones (id est una veste utentes) susceperant. pugnatum illic acerrime, innumeris, qui Morati militabant, cadentibus: tandem omnes illi cum falso Abbate dediderunt se. comprehensos vinctosque Ephesum cunctos abduxere; ubi impostorem illum, quamvis variis tormentis subiectum, intrepidum experti sunt inque sua opinione constantem. illum igitur camelo imponunt in cruce extensum, manibus expansis, clavisque tabulae affixis, ac velut ad triumphi speciem per urbem mediam transvexere. discipulos eius, qui doctoris sui errores deponere noluerunt, ipso intuente cunctos confodiunt. quorum alia verba exaudita non sunt praeter ista „tete Sultan eris,“ hoc est „domine Abbas accelera;“ quibus prolatis mortem alacres oppetivere. per aliquod enim tempus inter discipulos eius opinio obtinuit ipsum mortuum non esse, sed vivere: talique errore tene-

τῷ προειρημένῳ ἐντυχὼν ἐγὼ μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι, καὶ ἐρωτήσας περὶ τούτου, τί ἄρα τὸ δοξάζον περὶ ἐκείνου, εἶπέ μοι ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ περάσας ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ ἐκεῖ καὶ ὡς πρώην αὐλίζεται, εἰς οὐδὲν ἐγὼ τὰς φαντασίας αὐτοῦ οὔτε πιστεύσας οὔτε κατὰ νοῦν λαβών. ὁ δὲ Παγιαζὴτ λαβὼν τὸ παιδίον καὶ διελθὼν τὴν Ἀσίαν καὶ Λυδίαν, καὶ ὅσους ἐντυχὼν ἐν ἀκτημοσύνῃ ζῶντας Τουρκοκαλογήρους ἅπαντας πικρῷ θανάτῳ παρέδωκεν. περάσας δὲ P. 64
τὴν Φρυγίαν καὶ τὸν πορθμὸν διαβὰς ἦλθεν ἐν Ἀδριανοῦ, παραστήσας τὸν υἱὸν Μωρὰτ τῷ πατρὶ Μαχουμὲτ νικητὴν τροπαιοῦχον. τότε καὶ ὁ Μαχουμὲτ ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀμασείας καὶ τὰ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μέρη ἔτι νέῳ ὄντι, καὶ τῶν μεγιστάνων καὶ πρακτικῶν ἕνα διοικητὴν τῶν πραγμάτων κατέστησεν Γεωργίτζπεγιν οὕτω καλούμενον.

22. Ὁ δὲ προρρηθεὶς μέγας μαΐστωρ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει V. 51
στόλον ἀπαρτίσας σὺν διήρεσι τρισὶ καὶ νηῶν μέρος, τὴν B
ἅπασαν παρασκευὴν ἔνδον εἰσάξας, οἷον ἄσβεστον, λίθους ἀκρογωνιαίους, ξύλα, σανίδας, καὶ εἴ τι ἄλλο τὸ πρὸς οἰκοδομεῖν κάστρον συμφέρον, ἐν τοῖς ἄκροις τῆς ἐπαρχίας Καρίας ἐν ἑνὶ ἀκρωτηρίῳ ἐλθὼν φρούριον ἔπηξεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου Πετρόνιον αὐτὸ καλέσας. καλῶς οὖν τὴν βάσιν πήξας καὶ ἀρξάμενος κτίζειν τὰ τείχη,

batur asceta ille, quicum his transactis collocutus sum. cum enim interrogassem quid de illo sentiret, respondit mihi eum non obiisse, sed in Samum insulam traiecisse, et pristinas colere sedes. verum huius deliramentis neque fidem habui neque animum adverti. Baiazites adolescentem Moratem secum circumducens peragravit Asiam et Lydiam omnesque monachos Turcos acerbis tormentis necavit, quotquot in paupertate voluntaria viventes reperit. Phrygia deinde lustrata fretum traiecit, venitque Adrianopolim, Moratemque de hostibus triumphantem ad parentem suum Mahometem reduxit. hic filio suo admodum iuveni tunc Amasiam totamque Cappadociam gubernandam commisit, consiliario ac ministro adiuncto quodam e purpuratis, eoque rerum gerendarum perito, qui Georgiz-Begus appellabatur.

22. Eodem anno magnus Rhodi magister classem biremium trium, aliquot praeterea navium instruxit; quibus imposuit omnem apparatum, bitumen, lapides angulares, ligna, asseres, et si quid aliud ipsi opus esset ad arcem in finibus Cariae provinciae aedificandam: profectusque designavit in quodam promontorio propugnaculum, quod de Petri apostolorum principis nomine Petronium appellavit. fundamentis deinde solidis iactis postquam in altitudinem moenia adsurgere coepissent, cum multis copiis accessit Mantachias

ἧκε καὶ ὁ Μανταχίας Ἐλιέζπεγιν σὺν δυνάμει πολλῇ κω-
C σειν μέλλων τὸ ἐπιχειρισθὲν ἔργον· ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσεν. ἀπ
τίσας οὖν καλῶς τὸ φρούριον καὶ πύργους ἀεροβάμους ἀρ
σας, καὶ φρερίους ἔνδον φύλακας ἐγκαταστήσας, ἐπανῆ
εἰς Ῥόδον, νόμους καὶ ἔθη ἐπαφεὶς τοῖς φυλάκοις τοῦ φρ
ρίου τοῦ νήφειν ἀεὶ καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπι
λειαν ἔχειν εἰς τοὺς φυγάδας αἰχμαλώτους τοῦ ἀντιλαμβάν
καὶ σώζειν αὐτοὺς εἰς τὸ φρούριον καὶ ἐλευθέρους γράφεσ
παρὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου· ὃ καὶ νῦν μέχρι τὴν σήμερ
σώζεται.

Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἀρχομένου καὶ τὸν τῆς δύσ
P. 65 ως στρατὸν ἀθροίσας ἔξεισι τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ περ
σας τὴν Θρᾴκην εἰς Προῦσαν ἔρχεται, καὶ τοὺς τῆς ἑῴ
σατράπας καλέσας σὺν παντὶ τῷ στρατῷ πρὸς τὰ τῆς Λυκα
A. C. 1414 νίας μέρη ἀνέδραμεν, ἐκδικῆσαι θέλων τὰ παρὰ τοῦ Καρ
Heg. 817 μὰν τολμηθέντα ἐν τῇ Προύσῃ, τὴν ἀνασκαφὴν τῶν πατ
ρων αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν ὀστέων τῶν πατρικῶν ἐν πυρὶ δ
πανηθεῖσαν παρὰ τοῦ Καραμὰν τόλμαν. ἐλθὼν δὲ καὶ πολ
λὰς πόλεις καὶ κώμας πυριφλεγέτους ἀναδείξας ἔφθασεν ε
Ἰκόνιον. καὶ παραλαβὼν αὐτό, ὁ Καραμὰν ἦν φεύγων ἐ
B τοῖς πρὸς Συρίαν ὄρεσι, πρέσβεις δὲ πέμψας ἱκετικῶς ἐδέετ
A. C. 1415 τοῦ ἀφεθῆναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα. ὁ δὲ καμφθεὶς ἐπὶ ταῖ
Heg. 818 δεήσεσιν ἀφίησιν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ διδοῖ ἀσφ

Elies Begus opus inchoatum disturbaturus: verum re infecta retro pedem tulit. egregie igitur absoluto propugnaculo, turribus altissimis per ambitum munito, militibusque fratribus custodia illius commissa, Rhodum rediit magnus magister. discedens leges dedit custodibus vivendique modum, ut sobrie semper vescantur, vigilentque, sintque seduli ac prompti ad suscipiendos captivos fugitivos, tutumque eis receptum in arce praebeant, appellenturque sancti Petri libertini; quae appellatio ad hanc usque diem usurpatur.

Mahometes ineunte vere conscripto in occiduis provinciis exercitu Adrianopoli discedit, Thraciaque superata Prusam venit; accersitis deinde ad se cunctis Anatoliae satrapis cum universo exercitu Lycaoniam versus castra movit, animo volvens vindictam quam de Caramani facinoribus Prusae patratis sumere cupiebat. ulcisci namque statuerat contumeliam reliquiis maiorum suorum, per ludibrium effossis, ossibusque paternis, quae Caramanus igne cremaverat, illatam. ad illa igitur loca cum pervenisset complura oppida et vicos incendio delevit, Iconiumque celeri gradu profectus id recepit. Caramanus in Syriae montes refugerat, unde per legatos supplex admissorum criminum poenam deprecabatur. flectit Mahometem precibus suis, ereptamque ditionem recuperat, postquam iureiurando ca-

...ν δι' ὅρκου τοῦ εἶναι πιστὸν καὶ ἀδολώτατον φίλον ἀεί, καὶ μὴ ἐπεμβαίνειν ὀψέ ποτε ἐν τοῖς ὁρίοις Ὀθμάν. καὶ ἀφεὶς τοῦ διώκειν ἐστράφη ὄπισθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν ἧκεν εἰς Ἀδριανούπολιν. κἀκεῖ διάγων ἦλθε μήνυμα πῶς ὕστατος ἀδελφῶν αὐτοῦ, Μουσταφᾶς ὀνομαζόμενος, V. 52 υἱὸς τοῦ προρρηθέντος Παγιαζήτ, ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἐν διάγων· καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πέμπει τοὺς τῶν δούλων C ἐκκρίτους δύο τοῦ ἀποκεφαλίσαι τὸν Τζινεήτ. οἱ δὲ οὐχ εὗρον αὐτόν· ἦν γὰρ πρὸ δύο ἡμέρας τὸν ποταμὸν περάσας ἑνωθεὶς τῷ Μουσταφᾷ καὶ ὅρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ συνδραμεῖν καὶ συγκακοπαθῆσαι καὶ ἄρχοντα καταστῆσαι δύσεως καὶ ἑῴας. μαθὼν οὖν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεὴτ ὁ Μεχεμέτ, καὶ μὴ φέρων τὴν ζημίαν ἣν ὑποστῆναι μέλλει παρ' αὐτοῦ, στρατὸν ἀγείρει πολήν, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Θρᾴκην ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν. κἀκεῖ μαθὼν ὅτι ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεὴτ περάσαντες τὸν Ἴστρον, ἔχοντες Βλάχους εἰς βοήθειαν D καὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων οὐκ ὀλίγον στρατόν, πρὸς τὰ τῆς Θετταλίας μέρη κατέρχονται, καὶ αὐτὸς τὴν πρὸς αὐτοὺς σὺν τῷ στρατῷ πορείαν ἐποίει. ἀπαντηθέντες ἐγγὺς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη καὶ δὴ συνάψαντες πόλεμον, καὶ τὴν νίκωσαν ὁ Μεχεμὲτ λαχών, ἐδιώκοντο παρ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν πυλῶν Θεσσαλονίκης ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεήτ. ἀνθίσταντο δὲ σὺν ὀλίγοις βοηθούμενοι παρὰ τῶν πολιτῶν.

vit se in fide mansurum, foederi nullam fraudem facturum, nec unquam Othmanici imperii fines invasurum. hactenus insequendi fine facto Prusam revertitur Mahometes, et fretum transvectus Adrianopolim petit; ubi dum moratur, accipit fratrem suum natu minimum Mustapham Baiazitis supra memorati filium in Walachia degere. eo nuntio audito quamprimum mancipia mittit, quae Cineitem capite obtruncarent; quem non offenderunt: nudiustertius enim fluvium traiecerat et Mustaphae se coniunxerat: cui iuravit se fore auxilio, eandem cum eo fortunam subiturum, imperiumque orientis et occidentis ipsi conciliaturum. postquam itaque cognovit Mahometes Cineitem ad Mustapham transfugisse, damnum declinare cupiens quod sibi ab eis imminere videbat, exercitum ingentem conscribit, Thraciaque excedens Macedoniam intrat. illic certior factus Mustapham et Cineitem Istrum transiisse, inque Thessaliam contendere cum Turcorum haud exiguo numero auxiliaribusque Walachorum copiis, ipse quoque contra illos cum toto exercitu iter dirigit. cumque ambo exercitus in agro Thessalonicensi obviam sibi facti essent, utrinque acie concurritur, tandemque victoria Mahometi cessit, qui Mustapham et Cineitem ad portas usque Thessalonicae fugientes insecutus est.

ἑσπέρας δὲ ἤδη γενομένης καὶ μὴ θέλοντες εἰσῆλθον ἐν
πόλει. Δημήτριος δὲ Λάσκαρις ὁ Λεοντάρις φιλοξενήσ
αὐτοὺς καὶ παρηγορήσας, λέγων θαρρεῖν εἰς τὸ τῆς τύχ
P. 66 εὐμετάβολον καὶ μηδεμίαν ἐν νῷ βάλλειν φροντίδα τοῦ π
δοῦναι τούτους τῷ Μεχεμέτ, εἰ ἐπρόκειτο Θεσσαλονίκη π
ραδοθῆναι τοῖς Τούρκοις. θαρσήσαντες δ' ἐπὶ τούτοις τ
ὑποσχομένοις παρὰ τοῦ Δημητρίου ἀφροντίστως ἐδείπνησα
καὶ εἰς ὕπνον ἐτράπησαν. πρωΐας δὲ γενομένης πέμπει πρ
τὸν Λεοντάριον ὁ Μαχουμὲτ ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, λ
γων „οἶδας ἀκριβῶς τὴν ἀγάπην ἣν κέκτημαι καὶ τὴν ἀρρ
γῆ φιλίαν σὺν τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων· μὴ βουληθῇς ο
διασπαράξαι ταύτην καὶ εἰς τέλος ἀφανίσαι, καὶ παντὶ τ
γένει Ῥωμαίων ζημίαν προξενῆσαι, καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν κ
B τῶν Ῥωμαίων εἰσάξαι ἔχθραν ἄσπονδον, ἀλλὰ τὴν κυνηγ
θεῖσαν παρ' ἐμοὶ θήραν ἀπόδος μοι. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποι
σεις, χαίρειν εἰπών μοι τὴν φιλίαν, τὴν ἔχθραν ἀσπάσομα
καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ τὴν πόλιν σου παραλάβω, καὶ τοὺς ἔνδ
αἰχμαλωτίσω, καὶ σοῦ τὴν ζωὴν ἀφελῶ, καὶ τοὺς ἐχθρο
μου ἐν χερσὶν ἐμοῖς ἕξω." τότε ὁ κὺρ Δημήτριος φρονιμώ
τατος ὢν ἀντέγραψε, λέγων „ἐπίστασαι, κύριε ἡγεμών, ὅτ
ἐγὼ οὐκ εἰμὶ δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλος τυγχάνω, καὶ οὐ μόνο
τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ἀλλὰ καὶ σός, ἐπεὶ υἱὸς αὐτοῦ ἐτύ
χθης εἶναι. τὸ γοῦν προσταττόμενον παρὰ σοὶ χρέος ἐστὶ το

ibi restiterunt cum paucis civium auxilio protecti. vespere deinde quamvis inviti, urbem ingressi sunt, et a Demetrio Lascari Leontario humane ac comiter suscepti, eiusque sermonibus consolati. iussit enim eos de fortuna variabili bene sperare, nec vereri ne Mahometi prodantur, etsi Thessalonicam Turcis dedi oporteat. his Demetrii verbis erecti sollicitudine deposita coenant et dormitum abeunt. ubi illuxit, Mahometes unum de ducibus suis ad Leontarium mittit. „per eum probe nosti, inquit, quam constanti amicitia imperatorem Romaeorum prosequar: cave ergo ne eam labefactes prorsusque perimas, et universae Romaeorum genti damnum accersas, aut inter nos et Romaeos inimicitias capitales seras; immo praedam in retia compulsam redde mihi. sin minus hoc praestiteris, renuntiata mihi a te amicitia, tuum hostem me profiteor. quam celerrime urbem tuam debellabo, omnesque illius incolas sub iugum mittam, e vivorum numero te expungam, cunctosque hostes meos in potestatem meam reducam." respondit dominus Demetrius, qua pollebat prudentia. „nosti, domine imperator, penes me non esse huius urbis dominium, sed servum me esse non tantum imperatoris Romaeorum, sed et tuum, siquidem inter illius liberos te adscitum volui-

πληρῶσαι καὶ εἰς πέρας ἄγειν. πλὴν χρέος καὶ τοῦτο ἐμόν
ἐστι, τὸ τὰ συμβάντα καὶ τῷ ἐμῷ βασιλεῖ γνωστὰ ποιῆσαι.
οὐ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν τυχόντων Τούρκων ὁ ἐν τῇ αὐλῇ εἰσ- C
ελθὼν τοῦ βασιλέως, διωκόμενος ὡς πέρδιξ ὑπὸ ἱέρακος,
ἕνεκα σωτηρίας, ἀλλ' ἀδελφὸς σός, ὡς ἔμαθον. εἰ δὲ καὶ
τῶν τυχόντων εἷς, οὐδ' αὐτὸν ἂν σοι δέδωκα τοῦ βασιλέως
μὴ προτρέψαντος. διὸ ἱκετεύω δουλικῶς, ὑπόμεινον ὀλίγον· ἐγὼ
δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μηνύω τῷ βασιλεῖ τὰ γενόμενα, καὶ ὡς χρὴ
κινεῖν κελευέτω, ἐγὼ δὲ τὸ προσταχθὲν πληρώσω." ἀκούσας V. 53
οὖν τοὺς λόγους τούτους ὁ Μαχουμὲτ συνεκατέθετο τοῦ γε-
νέσθαι τὸ μήνυμα, γράψας καὶ αὐτὸς τὸν βασιλέα τὰ δο-
κοῦντα, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν τοῦ μὴ εἶναι αἰτίαν σκανδάλων
τὰ συμβεβηκότα πράγματα. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ γράφει
πρὸς τὸν Μαχουμὲτ „ἐγὼ μέν, ὡς οἶδας ἀκριβῶς, ὑπε- D
σχέθην τοῦ εἶναί με πατὴρ εἰς σέ, σὺ δὲ υἱὸς εἰς ἐμέ. καὶ
εἰ μὲν ἀμφότεροι φυλάξομεν τὰ ὑποσχεθέντα, ἰδοὺ καὶ φό-
βος θεοῦ καὶ τήρησις ἐντολῶν· εἰ δὲ παρεκβῶμεν αὐτά,
ἰδοὺ ὁ πατὴρ ὡς προδότης υἱοῦ φανεῖται καὶ ὁ υἱὸς ὡς πα-
τρὸς φονεὺς κληθήσεται. ἐγὼ μὲν φυλάξω τοὺς ὅρκους, σὺ
δὲ οὐ βούλει φυλάξαι. ἔστω ὁ ἐκδικῶν τὸν ἀδικούμενον θε-
ὸς ὁ δίκαιος κριτής. περὶ οὖν τῶν προσφύγων οὐκ ἔστιν εἰ-
πεῖν οὐδὲ τοῖς ὠσὶν ἀκοῦσαι τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖ-
ράς σου· τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον οὐκ ἔστι βασιλικὸν ἀλλὰ τυ-

sti. oportet igitur me mandata tua exequi et ad finem perducere. oportet etiam imperatorem meum de eventu rerum certiorem faciam. non etenim de Turcorum turba ille est, qui in imperatoris domum confugit velut perdix ab accipitre compulsa, salutem sibi quaerens; sed frater tuus ille est. neque vero infimae sortis hominem tibi traderem iniussu imperatoris. quapropter, ut servum decet, oro te ut paulisper expectes: ego enim cum maxime ad imperatorem, quae contigerunt, perscribo, ut ipse pro libitu iubeat, ego iussa exequar." talia cum audiisset Mahometes, consensit ut ad imperatorem de istis referretur: ipse quoque per literas animi sententiam ei aperit, hortaturque ne propter illa, quae acciderant, in offensiones mutuas incurrerent. at Manuel imp. ad Mahometem ita rescripsit. „ut probe nosti, ego me tibi patrem fore pollicitus sum, tu te mihi filium. quodsi uterque promissis steterimus, ecce deum timebimus et mandata eius servabimus. sin ea transgressi fuerimus, ecce pater filii proditor traducetur, filius parricidii arguetur. ego quidem iusiurandum non violabo: tu vero id observare non vis. deus iudex iustus eum vindicet, cui fit iniuria. eos itaque qui ad me confugiunt, nefas est dicere aut audire in manus tuas a me traditos esse: hoc etenim facinus non est regium sed tyrannicum. equidem si fratrem meum

ραννικόν. καὶ εἰ μὲν ἐγὼ κατεδίωκον ἐμὸν ἀδελφὸν, διωκό-
P. 67 μενος οὖν κατέφυγεν ὑπὸ τῶν πτερύγων τῶν σῶν, καὶ ζητῶν
οὐκ ἄν μοι ἔδωκας αὐτὸν τοῦ θανατῶσαι. εἰ δὲ καὶ ἔδωκας,
ἐποίησας ἂν ὑπὲρ ἄνθρωπον προδότης γεγονὼς καὶ φονεύς.
ἴσθι οὖν τοῦτο, ὡς οὐδέποτε γενήσεται δι' ἐμοῦ τὸ ἀπαίσιον
τοῦτο ἔργον. πλὴν ἐπεὶ οὕτως ἐτάχθην τοῦ εἶναί με εἰς
τρόπον πατρός σου, ὄμνυμί σοι τὸν ἕνα θεὸν τὸν ἐν τριάδι
ὑμνούμενον παρ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, τοῦ μηδ' ὅλως ἐξ-
ελθεῖν ἀπὸ τῆς φυλακῆς τὸν πρόσφυγα Μουσταφᾶν οὔτε τὸν
αὐτοῦ συνοδοιπόρον Τζινεήτ, μέχρις οὗ παύσῃ τῆς ἡγεμονί-
ας καὶ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς· παρελθόντος δὲ σοῦ,
καὶ καθὼς συναντήσει τὰ πράγματα. εἰ δὲ οὐ βούλει, πρᾶττε
ὃ βούλει." τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Λεοντάριν διὰ προστάγμα-
B τος λέγων γράφει „ἀναγνοὺς τὰ παρ' ἐμοὶ προσταχθέντα συν-
τόμως πλήρωσον. βάλλων τοὺς πρόσφυγας αὐτοὺς, τὸν Μου-
σταφᾶν σὺν τῷ Τζινεήτ, καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας ἐν
τριήρει μιᾷ πέμψον διὰ τάχους εἰς ἡμᾶς. καὶ παρὰ τὸ προσ-
ταχθὲν μὴ πράξῃς." ὁ Μαχουμὲτ δὲ εἰς νοῦν λαβὼν τὰ
μέλλοντα γενέσθαι εἰ προσκρούσει τῷ βασιλεῖ, καὶ μαθὼν ὡς
ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ τῷ Μουσταφᾷ οὐκ ἔσται ἐλευθερία τῆς
φυλακῆς οὔτε τῷ Τζινεήτ, ἐπαύσατο τοῦ ἐνοχλεῖν Θεσσαλο-
νίκην, καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἀπαλ-
λαγεὶς πολλῶν φροντίδων καὶ ἐννοιῶν, καταδαμαζόμενος ὑπὸ

insequerer, ipseque compulsus sub alas tuas confugeret, eumque dedi peterem, occidendum mihi non traderes. quodsi tradideris, in leges humanas committis, proditor cum sis et homicida. noveris itaque tam execrandum scelus me nunquam patraturum. quoniam vero inter nos convenit ut patris vices erga te obeam, deum unum tibi iuro, qui apud nos Christianos in trinitate laudatur, nunquam e carcere profugum Mustapham exiturum, nec eius viae comitem Cineitem, quamdiu imperio ac vita frueris. postquam vero ex hac vita migraveris, prout cesserint de illis decernam. quodsi hoc propositum nostrum acceptum tibi non fuerit, libidini tuae obtempera." ad Demetrium quoque Leontarium scribit, eique talia imperat. „ubi ea, quae literis nostris tibi mandamus, legeris, illico exequere. profugos istos Mustapham et Cineitem, eorumque comites uni triremi impositos quam celerrime ad nos transmitte, neque praeter mandata nostra quicquam tentaveris." Mahometes animo versans quae successura erant, si in offensionem imperatoris incurreret, certiorque redditus se vivo Mustapham ac Cineitem semper detentum iri, Thessalonicam ultra non infestavit, illincque digressus Adrianopolim se confert, multis curis expeditus, quibus antea angebatur reputans Mu-

τοῦ λογισμοῦ ἕνεκα τῆς φανερώσεως τοῦ Μουσταφᾶ καὶ τοῦ Τζινεήτ. ὁ δὲ κύρις Δημήτριος ὁ Λεοντάρις τριήρειν μίαν C ἑτοιμάσας καὶ τοὺς δύο ἔνδον ἐμβαλὼν ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μὲν Μουσταφᾶν μετ' ὀλίγον ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ ἔπεμψε, προστάττων τοὺς αὐτοῦ φυλάττειν ἐπιμελῶς· τὸν δὲ Τζινεὴτ ἔδωκε μονὴν αὐτῷ ἐν τῇ μονῇ τῆς παμμακαρίστου, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡσυχάζων. τότε ὁ βασιλεὺς στείλας ἀποκρισιαρίους ἐζήτει παρὰ τοῦ Μαχουμὲτ τὰς δαπάνας ἃς ἔμελλε δαπανᾶν ὁ Μουσταφᾶς· ἦσαν γὰρ σὺν αὐτῷ νέοι τριάκοντα, καὶ σὺν αὐτῷ Τζινεὴτ δέκα. ἐποίησεν οὖν κατ' ἔτος λαμβάνειν ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μεχεμὲτ τριακοσίων χιλιάδων ἄσπρων ἀριθμόν, λαβὼν ὅρκους τοῦ μὴ ἀπολυθῆναι τὸν Μουσταφᾶν ἐφ' ὅρου ζωῆς τοῦ D Μαχουμέτ· μετὰ δὲ τὸ θανεῖν ὡς ἴδῃ τοὺς μεταγενεστέρους πράττοντας εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ αὐτὸς τὸ συμφέρον ἐκλέξεται. λαβόντες οὖν σύμφωνα ἐγγράφως καὶ ὅρκους οἱ πρέσβεις ἀπῄεσαν. ὁ δὲ Μαχουμὲτ κατὰ τῶν Βλάχων τρέφων ἔχθραν ἕνεκα τῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἀναρρύσεως, πέμπει στρατὸν πολὺν καὶ λεηλατεῖ καὶ πυρπολεῖ καὶ ζημιοῖ τὰ πλεῖστα. μετὰ δὲ ταῦτα ἤρξατο ἐν κρυφῇ τρέφειν ἔχθραν κατὰ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ταῦτα κρύπτων εἰς βάθος, ἀλλ' οὐ φανε- V. 54 ρῶς τὸ παράπαν ἐδείκνυε.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦν τις ἀνὴρ ἐκ πόλεως Φι-

18. ἀναρρήσεως P.

staphae et Cineitis manifestam rebellionem. Demetrius autem Leontarius triremem paravit, ambosque captivos ea vectos ad imp. transmittit. qui post breve tempus Mustapham in Lemnum ablegat, incolisque sub diligenti et accurata custodia tenendum committit. at Cineitem monasterio B. Virginis inclusit, ubi quietus otiaretur. tum imperator apocrisiarios misit, qui sumptus a Mahomete peterent in Mustapha alendo faciendos: nam comitabantur eum viri triginta, Cineitem decem. quapropter singulis annis accepit imperator ex redditibus et aerario Mahometis trecenta asprorum millia, interposito iuramento de Mustapha non liberando, quamdiu in vivis superesset Mahometes: post mortem vero ipsius concessum imperatori, quemadmodum erga se affectos cognoverit Mahometis posteros, e re sua decernere. legati postmodum suis petitionibus congrua ac idonea promissa, scriptis mandata et iureiurando firmata, secum referentes abierunt. Mahometes autem Walachis infensus propter Mustapham servatum, in eos numerosum exercitum duci iubet, qui depraedationibus et incendiis agros vastat et plurima damna infert. inde adversus urbem etiam inimicitias occultas exercere coepit, profunda tamen dissimulatione tectas, nec palam prorumpentes.

Eo tempore vir quidam innotuit Christianus Philadelphius inter

P. 68 λαδελφείας, ἄνθρωπος τὸ μὲν γένος Χριστιανός, την τύχη εἷς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως Φιλαδελφείας, τὴν πρᾶξει πανοῦργος καὶ δόλιος. οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἷς ὢν τῶν προκαθημένων κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν χερσὶ τῶν ἀσεβῶν ἕνεκα αἰτίας, πλουσίους ὑπάρχοντας ἀποδοῦναι τὸ γραφὲν τῷ Τεμὺρ τέλος· κἀκεῖνοι δὲ μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι, πυρὶ κατέφλεξαν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι, ὡς καὶ τὸν ἀρχιερέα Φιλαδελφείας εἰς τοσούτους πειρασμοὺς εἰσάξαι καὶ βάσανα τοῦ ἐξομόσασθαι τὸ σέβας τῶν Χριστιανῶν. οὗτος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει καί τινι τῶν τοῦ παλατίου ἐντυχὼν καὶ σὺν αὐτῷ συχνάκις εἰσερχόμενος, μιᾷ τῶν ἡμε-
B ρῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἐγένετο ζήτησίς τινος διερμηνευτοῦ, χρείας κατεπειγούσης. ὁ δὲ ἑτοίμως εἰσέρχεται, καὶ τὰ παρὰ Τούρκων λαλούμενα αὐτὸς ἐξηλλήνιζεν· ἦν γὰρ τὴν διάλεκτον τῶν Τούρκων εἰς ἄκρος μεμαθηκώς. ἔκτοτε οὖν οἱ πρέσβεις τοῦ βασιλέως εἶχον ὁμοῦ. καὶ τὸν Θεολόγον (οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο) συνερχόμενον διὰ τὴν διάλεκτον. συχνάκις οὖν τὰ τῆς πρεσβείας οὐ διέλειπον διὰ τινῶν συμβαινόντων αἰτιῶν, καὶ ὁ Θεολόγος σὺν τοῖς πρέσβεσιν. οἰκειωθεὶς τοίνυν τῷ Παγιαζὴτ τῷ μεσάζοντι τοῦ Μαχουμὲτ ἐγένετο μέγας τὸ καθ' ἡμέραν φίλος αὐτοῦ, λαμβάνων παρὰ τῶν Ῥωμαίων μυστήριά τινα καὶ ῥίπτων ἐν τοῖς ὠσὶ τοῦ Παγιαζὴτ, καὶ δεικνύ-
C ων ἀκραιφνῆ πίστιν εἰς αὐτούς, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους ἀνακαλύπτων. κατήντησεν οὖν εἰς τοσοῦτον ἄκρος

cives primarius, caeterum subdolus et veterator. hic cum inter reip. administratores esset, quando Scythae in Asiam irruperunt, complures Christianos, quod opulenti essent, impiis istis tradidit, ut a Temyre imperatas pecunias solverent: quos, cum solvendo non essent, barbari combusserunt; atque etiam Philadelphiae archiepiscopum tam saevis tormentis vexavere, ut Christianam religionem eiuraverit. Cpolim Philadelphius ille venit, ubi in cuiusdam aulici familiaritatem admissus est. cumque ad eum frequenter accederet, accidit ut in aula imp. propter negotia urgentia interpres aliquis conquireretur. confidenter ergo ingressus Turcorum verba Graece interpretabatur: eorum enim linguam apprime callebat. legati imp. hunc, qui Theologus appellabatur, comitem deinceps habuerunt, quod linguae Turcicae peritus esset. cum frequentes igitur legationes variis de causis obirent, Theologus in eorum comitatu aderat. familiaris exinde factus Baiazeti Mesazonti seu Veziro Mahometis, artiorem in dies cum illo amicitiam contrahit, eique secreta a Romaeis sibi credita prodit. at sinceram fidem erga legatos professus, quae ex Turcis resciverat, eis ex parte detegebat. eo itaque aura fortunae eum

τῆς τύχης ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι καὶ σύνδειπνος τοῦ Παγιαζὴτ καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμὲτ πολλάκις. ἐλέγετο δὲ παρὰ πολλῶν καὶ ἠκούετο ὡς ὁ θεολόγος οὐκ ἦν ἀληθὴς συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῷ· καὶ τὸν ῥηθέντα Μουσταφᾶν ἕνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγαδεῦσαι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Λήμνῳ ἐξώρισαν. καὶ ἄλλα τινά, σιτοδοσίας λέγω καὶ τὰ ὑποσχεθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ, κατὰ καιρὸν ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων· καὶ μηνύων ὁ βασιλεὺς δι' ἑτέρων πρέσβεων οὐδὲν ἤνυεν, ἕως ἐλθὼν ὁ θεολόγος πάντ' ἔπραττεν. εἶχον οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις D εἰς αὐτόν. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ οὔτε ὑπώπτευεν, ἀλλ' οὐδ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ ἔνδον εἶχέ τι. πλὴν καθὼς μετασκευάζει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὰ καλῶς ἱστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεολόγου, μᾶλλον δὲ Θολλόγου, βουλεύματα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεχθέντα τότε, καθὼς καὶ τὸ τέλος ἔδειξεν, εἰς κενὸν μετεστράφησαν. ὁ γὰρ Μαχουμὲτ ἐν κυνηγίῳ ἱππεύων, καὶ ὗος ἐξερχομένου ἐκ τοῦ δρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τοῦ θηρίου πίπτει τοῦ ἵππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένος ἡμίξηρος. ἄραντες P. 69 δ' αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ· ἦν γὰρ ἐγγὺς τῆς Ἀδριανοῦ θηρεύων. μετακαλεσάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν

3. δὲ] γὰρ P.

provexit, ut generalis apocrisiarius imperatoris fieret et Baiazetis commensalis, saepiusque ipsius Mahometis. inter plures vero sinistri iactabantur de Theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romaeis non navaret nec ad bonum finem collimaret. praedictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto Theologo eiiceretur. inciderunt et alia. promissae ad Mustapham alendum expensae per aliquod temporis spatium, quominus solverentur, Turcis prohibebant. per alios igitur legatos imperator de hoc questus nihil perfecit, donec accedens Theologus totum negotium expediret. suspectus propterea fuit Romaeis, qui de eo pessime sentiebant. at imp. Manuel nulla unquam eum suspicione perstrinxit: vel si quae animo inhaereret, non patefaciebat. verumtamen ut sapiens architectus deus omnia momento mutat firmiterque stantia evertit, quae vero eversa iacent erigit, ita Theologi, sive potius Thollogi, machinationes non sine numine evanuerunt, cum quae de illis tunc passim asserebantur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exiliens occurrit: in feram dum iaculum vibrat, ab equo cadit sanguinis ictu percussus et hemiplecticus factus. sublatum in palatium reportarunt: in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. accersiti deinde medi-

ἰατρῶν, καὶ τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς πόρρω, ἀνεβοήθουν αὐτὸν τάχα. ὁ δὲ στρατὸς ἅπας ἦν ἀδημονῶν καὶ ζητῶν τὸν ἡγεμόνα θεάσασθαι. πρωῒ παράστασις γενομένη, κατὰ τὸ ἔθος ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω, καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες εὐφήμησαν καὶ ἐχάρησαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν ἐπιληψίας εἰσπεσούσης, καὶ φωνὴν καὶ γλῶτταν κωλυθεὶς ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης ἀπέ-
A. C. 1421 δωκε τὸ χρεὼν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς αὐτοῦ. παρελθόντος οὖν
Heg. 824 V. 55 τοῦ Μαχουμὲτ ἐν εἰρήνῃ τὸ πλέον τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ μετὰ
B τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πλὴν τῶν Βενετικῶν, ἐτελεύτησεν ἀποδοὺς τὸ χρέος ἀτάραχον· καὶ γὰρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νόσῳ μικρᾷ προσομιλήσας ἐξέψυξε, θάνατον δοὺς τὸν ὃν ἐκ προγόνων ἡ τύχη οὐκ ἔκλωσεν· καὶ γὰρ οἱ μὲν φαρμάκῳ, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἕτεροι μαχαίραις τὸν βίον κατέλυσαν πλὴν τούτου, τῆς Ἀτρόπου παραβλεψάσης, ὡς οἶμαι, ἕνεκα φιλίας ἣν ἔσχε καθαρὰν πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας καὶ συμπάθειαν ἣν ἐδείκνυ πρὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπήκοον.

C Διαβὰς οὖν τὴν πρὸς τὸν Ἅιδην ἀμεταστρεφῆ ὁδόν, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀρχηγὸν Τούρκων, τὸν καλούμενον Μουράτ, τότε ἐν τοῖς ὁρίοις Ἀμασείας ἡγεμονεύοντα. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὰς ἄκρας ἐκείνας ἔλαχεν αὐθεντεύειν, δοθείσας παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὅρια τυγχάνοντα τῶν Περσοτούρκων, οὓς ἦρχε Καραϊουλοὺκ γειτνιάζων Λάζους καὶ

ci peritissimi, et qui in vicinia habitabant et qui longe aberant, celerem opem aegrotanti tulerunt. universus interim exercitus dolere, cupereque imperatoris adspectum. mane igitur omnibus conspiciendus secundum morem foras educitur, conspectumque universi laeti faustis acclamationibus salutarunt. postridie epilepsia iterum correptus vocis ac linguae usu privatur: vespere tandem in lecto decumbens debitum naturae persolvit. cum ergo Mahometes totum fere quo regnavit tempus pacifice cum Romaeorum imp. omnibusque praeter Venetos Christianis transegisset, fato nulla vi externa properato concessit: tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod extruxerat, brevi morbo conflictatus animam efflavit, mortis genere eo, quod nulli maiorum obtigerat. aliis enim veneno necatis, aliis strangulatis, hic unus morti violentae exemptus est; Parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam cum imperatore semper sincere cultam, tum quia erga Christianos misericordem se praebuit.

Viam itaque ad inferos irremeabilem ingressus, natu maximum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imperatorem reliquit. is tunc Amasiae praeerat. tradito enim sibi a patre imperio regebat provincias in confinio Persoturcorum sitas, quibus Karaiulucus im-

Πέρσας, ὃς καὶ θυγατέραν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζούντων εἰς γάμον ἠγάγετο. καὶ γὰρ ἀτακτοῦντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀμασείας καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὁμογενεῖς καὶ ὁμοδίαιτοι τυγχάνουσιν, εἰς ἀποστασίαν ἐγχωροῦντες ἐφαίνοντο. δεῖν ᾠήθη ὁ παρελθὼν Μεχεμέτ, ὁ πατὴρ D αὐτοῦ, ἐγχειρίσαι τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ καταστῆσαι τοῦτον κύριον ἐν τοῖς ὁρίοις ἐκείνοις καὶ κεφαλὴν πρὸς Πέρσας ἀντιπαρατάττουσαν, ὡς κἀκεῖνος ἐν τῇ Ἀδριανοῦ πρὸς Ῥωμαίους Οὔννους Βλάχους Σέρβους Βουλγάρους δόρυ κινῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ καὶ Θρᾴκῃ τὸ ὑπήκοον ἐν εὐπραγίᾳ διάγειν. κληρωθεὶς οὖν ὁ Μουρὰτ πεγ τὴν ἀρχηγίαν οὐκ ἀταράχως οὐδ' ἄνευ ζάλης εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου καὶ μεγάλης ζημίας τὸν κότινον ἔλαβεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσει. καὶ γὰρ ὁ τούτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται τὸν πρῶτον τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὃν καὶ βεζύρην καὶ πάσσαν κατὰ τὴν αὐτῶν καλοῦσι φωνήν, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι πατρί- P. 70 κιον καὶ μεσάζοντα λέγουσι. ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζήτ, γένους Ἀλβανῶν, ἐκ παιδόθεν τὴν δουλικὴν τύχην λαχὼν καὶ τῷ Μεχεμὲτ πεγ συνὼν ἔν τε δυσπραγίαις καὶ θλίψεσιν. ἔτι νέος ὢν ὁ Μεχεμὲτ παρὰ τοῦ Τεμὺρ τοῦ τὸν πατέρα τούτου κτείναντος διωκόμενος ἐν τοῖς ὄρεσι Γαλατίας ἐν ὁρίοις Ἀγκύρας τῆς πόλεως, ἐν οἷς καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ καὶ ταλαιπωρί-

perabat, vicinus Lazis ac Persis, Alexii Comneni imperatoris Trapezuntini gener. saepe enim seditionibus agitabantur Amasini, et Turcopersas eiusdem sibi generis similiumque morum homines ad suas partes trahebant, ita ut defectioni proximi viderentur. quamobrem defunctus Mahometes huius pater filium suum illi provinciae praefectum illorum limitum dominum constituendum bellique ducem adversus Persas opponendum duxit, perinde ut ipse Adrianopoli imperii sede collocata ad coercendos Romaeos Hunnos Walachos Servios et Bulgaros in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui per Asiam et Thraciam secundis rebus paceque frueretur. itaque cum hereditario iure imperium adeptus fuisset Morates Begus, haud sine tumultu et cladibus magnis thronum conscendit: verum turbis variis vexatus damnisque affectus coronam reportavit, ut mox narraturi sumus. huius enim pater cum morbo decubuisset, ad se vocat magnatum aulae suae principem, quem Vezirem et Bassam lingua sua appellant, Romaei vero patricium et mesazonta nominant. vir ille natione Albanus Baiazites appellabatur, qui a puero servitutem servierat, et Mahometi rebus adversis conflictato comes adfuerat. Mahometem enim adolescentem Temyr, qui patrem eius occiderat, per Galatiae montes Ancyraeis agris vicinos persecutus fue-

ας ὅτι πλείστας ἐν ἐξορίαις διάγων καὶ διωκόμενος παρὰ τῶν
Περσῶν, ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ συνεδυσπράγει καὶ συνεθλίβετο
καὶ ταῦτα πῶς; πεζοὶ τὴν πορείαν ποιούμενοι ἄμφω οἱ δύο
B παῖς ὢν ἔτι ὁ Μεχεμὲτ καὶ μὴ φέρων τῆς ὁδοῦ τὸν ἀγῶνα
ἀλλὰ τοὺς πόδας ἐξογκωθεὶς καὶ μηκέτι βαδίζειν δυνάμενος,
ὁ Παγιαζὴτ ἐν τοῖς ὤμοις φέρων πορείας ὁδὸν ἡμερῶν ἱκα-
νῶν, ὡς ὄνος Λιβυστικός, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ αὐτὸν
ἐπανέσωσεν· καὶ πολλάκις ἄσιτος διαμένων αὐτός, ἐν σχή-
ματι μονοχίτωνος ὑπεισδύων καὶ τὰς κώμας περιθέων, ἄρτους
αἰτῶν ὡς προσαίτης τὸν Μαχουμὲτ διεψώμιζεν, δοῦλος φα-
νεὶς ἀγαθὸς καὶ πιστὸς καὶ οὐχ οἷος τ' ἦν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
ἀνδρωθεὶς καὶ τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀνακτηθέντα κλῆ-
V. 56 ρον λαβών, καὶ αὐτὸς ἀνταμείψατο κατὰ τὸν εἰπόντα κύριον
C „ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω." τοῦτον καὶ
αὐτὸς κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατέστησε καὶ πάσης τῆς γῆς
παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. ὁ Προμηθεὺς οὖν οὗτος, ὁ ῥηθεὶς
Παγιαζήτ, καλῶς καὶ ὡς εἶχε διοικήσας τὴν ἡγεμονίαν καὶ
τὴν ἐπιστασίαν πᾶσαν Ἀσίας τε καὶ Θρᾴκης, πᾶσαν φροντί-
δα στρατοῦ τε καὶ πολέμων καὶ εἰρηνικῆς καὶ μαχίμου κατα-
στάσεώς τε καὶ συμπλοκῆς διευθύνας ὡς ἔπρεπεν, ἔτι ζῶν-
τος τοῦ Μαχουμὲτ καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεύοντος. νοσήσας
αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζὴτ καὶ διατίθεται πάντα τὰ
D κατ' αὐτόν, διαθήκην συντάξας καὶ ὑστεραίαν βούλησιν, λέ-
γων ἐν τῷ θεῷ καὶ ἐν τῷ προφήτῃ αὐτῶν καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ

rat, in quibus magna illa pugna commissa est, quam supra descripsimus. fugiens ille in graves calamitates ac aerumnas incidit, exul huc et illuc vagatus, et a Persis pulsus. eandem fortunam malam cum eo expertus est Baiazites. at quos labores pertulit? pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viae laborem ferret tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret, Baiazites eum plurium dierum iter sicut asinus Libysticus humeris gestatum intra paterni imperii fines salvum reduxit. cumque saepius fames Mahometem vexaret, hic Dervisii habitu vicos ingressus circumibat panem mendicans, unde Mahometi cibum praeberet, servus bonus ac fidelis, qualem alium invenire non est. ille virilem aetatem ingressus, paterno imperio recuperato, officiorum sibi exhibitorum memor mercedem ei rependit secundum verba domini: in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam. domesticis itaque rebus gerendis universisque, quibus imperabat, regionibus praefecit. ille igitur Prometheus Baiazites, quam recte potuit, Asiam Thraciamque administravit, omnem curam exercitui reique militari impendit, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifice imperans vixit. in morbum vero cum incidisset, Baiazitem accersit, testamen-

καὶ ἅλατι τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι καὶ δαπανηθέντι εἰς βρῶσιν αὐτῷ, ἤγουν τῷ Παγιαζήτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μουράτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν, καὶ παραδώσει αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. τὰ δὲ ἕτερα δύο τέκνα (ἔτυχε καὶ γὰρ ὁ Μουρὰτ τότε τὴν ἔφηβον ἡλικίαν ἐντρέχων, τὰ δὲ δύο ἄνηβα ὀκταετῆ καὶ ἑπταετῆ τυγχάνοντα) ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐγχειρίσει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τούτων ἐπίτροπος· ταῦτα γὰρ πάντ' ἔπραττεν φοβούμενος μήπως ὁ Μουρὰτ διὰ πνιγμονῆς αὐτά, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἐστι, φθείρῃ, ὡς καὶ γέγονε. κα- P. 71 λῶς οὖν διαταξάμενος, καὶ θαρρῶν ὡς καὶ θανὼν εὑρήσει τὰ πράγματα σὺν τοῖς τέκνοις εἰρηναίαν κατάστασιν, ἠστόχησε τοῦ σκοποῦ πόρρω βαλών. καὶ γὰρ ἐνενόει ὅτι „εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσίν, ἔσται ὁ Μουρὰτ ἄνευ ζάλης καὶ θορύβου κύριος πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἆραι. τὰ δὲ νήπια ἐλευθερωθήσονται φόνου ἀδίκου, ἔχοντα τὸ ἀρκοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς παντοίαν ζωήν." ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τῶν ὁμήρων ὑπενόει τούτων ὡς ἕξει καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μουράτ, ἐκφοβῶν τὸν κύνα διὰ τῶν ῥοπάλων B ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἴ ποτε τὰ τῆς τύχης ἀποκάμωνται νήματα τοῦ Μουράτ, ἕξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ βασιλεὺς συνήθη καὶ

toque condito de rebus suis omnibus decernit. adiuravit quoque eum per deum prophetamque suum, per panem et salem, quos ei praebuerat et in eo alendo expenderat, ut fidelis servus sit Morati F. suo, qualem eum olim ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternae: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescebat, alii duo impuberes octennis et septennis erant) ambos, inquam, testamento iussit Manuelis imp. fidei committi, ut is tutor eorum esset. de his omnibus sic statuit, veritus ne Morates ex gentis more eos strangulatos perimeret, quod postea contigit. recte ergo rebus omnibus testamento prospiciens, et confisus imperii statum, ubi e vita migrasset, pacatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato longe deerravit. sic enim secum reputabat. si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates seditionibus et tumultibus solutus universis subditis meis imperabit, neque seditiosi praetextum novas res moliendi nanciscentur. infantes quoque a caede iniusta liberabuntur; sumptusque necessarii per totum vitae tempus a principe Morate eis suppetent. imperator autem talibus obsidibus sperabat fore sibi cum Morate sinceram ac non fictam amicitiam, sicut Hercules, canem clava terrenti. quodsi aliquando Moratem fortuna desereret, habiturum

ἡμερόχειρον, ὄφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα καὶ εἰ λαθὼν δάκῃ, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμετάστατα, ἀλλὰ κἂν τὸ φάρμακον οὐκ ἀποξενῶσι τοῖς ὀδοῦσι. ταῦτα ὀνειροπολῶν ὁ βασιλεὺς ἔχαιρεν· ἡ δὲ τύχη τῶν Ῥωμαίων ὁρῶσα τὸ μέλλον ἔστενε.

Θανὼν δὲ ὁ Μαχουμὲτ πεγ, καθὼς προέφημεν, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκήμασι, τεσ-
C σαράκοντα ἡμέρας ἔκρυπτον τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ ᾗ ἔκειτο ἄταφον, τινὸς μὴ γινώσκοντος ὅτι τέθνηκεν πάρεξ τεσσάρων, Παγιαζὴτ καὶ Ἰπραὶμ τῶν πατρικίων ἢ βεζιρίδων καὶ δύο ἰητρῶν, οἳ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, κενολογοῦντες τοῖς μεγιστᾶσιν ὡς ὁ ἀρχηγὸς νοσηλεύεται καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειωδῶν ἐστὶ πρὸς θεραπείαν ἁρμοδίαν. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένον πλῆθος πολύ, τοὺς μὲν ἐν Σερβίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνου, ἄλλους ἐν ταῖς νήσοις ἐρευνῶντας τὰ πρὸς ἰατρείαν χρήσιμα. ὁ δὲ μέλλων πομαΐζεσθαι παρὰ
D τῶν ἰατρῶν τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος καὶ κουφί-
V. 57 σαι πνεύμονα καὶ ἧπαρ, διερράγη κοιλίαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἔνδον πλῆσιν αὐτοῦ τῇ γῇ παραδεδώκασιν ἐντὸς τοῦ δωματίου οὗ ἔκειτο· τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλείψαντες καὶ σινδόνι εἰλήσαντες κατέθηκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο βεζιρίδων καὶ τῶν παίδων τοῦ παλατίου, οἳ οὐκ ἐξήρχοντο οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετά τινος.

13. ἁρμοδίᾳ P.

se principem familiarem et mansuetum, serpentem in sinu suo benigne fotum; qui, si forte morsu appetierit, ut natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. haec apud se somnians imp. laetabatur: at Romaeorum fortuna futuri gnara gemebat.

Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, Mahomete Bego in aedibus a se constructis, per dies 40 cadaver illius occultarunt in quadam aedium parte, ubi iacuit insepultum; omnesque mors illius latebat praeter viros quatuor, Baiazitem et Ibraimum patricios sive veziros, duosque medicos, qui quotidie ingressi et exeuntes vanos sermones de imperatoris valetudine apud proceres iactabant: morbo quidem ipsum detineri, et ad curandum illum quibusdam medicamentis idoneis opus esse. et cernere erat plures partim in Serviam, partim Cpolim missos, alios in insulas, ad conquirenda pharmaca eius morbo curando necessaria. qui vero potionem a medicis paratam hausturus erat ad deiiciendum viscerum onus et ad levandum pulmonem et iecur, per medium ventrem dissectus est, et viscera omnia humi in parte domus, quam habitabat, defossa. cadaver reliquum inunctum aromatis et sindone involutum super lectum deposuerunt, ac si vivus adhuc aegrotasset. haec omnia amborum vezirorum consilio agebantur, fa-

ἱ σκοπὸς οὖν τοιόσδε· εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ π πέριξ ἔθνη, Ῥωμαῖοι Σέρβοι Γενουῖται Βένετοι, ἐν τῇ ἀνατολῇ ὁ Καραμάν, οὐ δυνήσεται κατελθεῖν ἐκ τῶν ὁρίων Περσίας ὁ κληρονόμος Μοράτ, καὶ γενήσεται θόρυβος ἐν τῇ P. 72 χώρᾳ καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ, καὶ τὰ τῆς ἑῴας πάντα ἀφειδῶς ὁ Καραμὰν λεηλατήσει, τὰ δὲ τῆς Θρᾴκης οἱ Χριστιανοί, καὶ ἔσονται Τοῦρκοι δυστυχοῦντες καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς εὐτυχήμασι θάλλοντες.

23. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου B δ τινὸς τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῷ Μορὰτ ἀπαγγείλαντες, ἐν Ἀμασείᾳ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ὃν ἔστειλαν ἄγγελον ἔφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μοράτ, καὶ ὡς κατῆλθεν ἐγγύς που Προύσης ἐν κώμῃ τινὶ καλουμένῃ Μελαίνα. καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρισεν ὁ τοῦ Μορὰτ δηλούσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὁρίζούσας τῷ Παγιαζὴτ ὅπως λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανήκῃ ἐν Προύσῃ, ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. τότε ὁ Παγιαζὴτ μεθ' ὅσης ἡδονῆς καὶ χαρᾶς δεξάμενος τὰ γράμματα, C τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγιστᾶσιν καὶ μέρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως ἤρξατο δημηγορεῖν τοιάδε· „ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ δη-

mulorumque palatinorum opera, qui intra domus limina coerciti cum nullo colloquebantur, ne, si mors imperatoris innotuisset Romaeis Serviis Genuensibus Venetis atque in oriente Karamano, ex Persiae finibus ad exercitus penetrare non posset Morates imperii heres, neve tumultibus bellicis respublica distraheretur, seditionibus exercitus aestuarent, aut cunctas orientis provincias Caramanus immaniter vastaret, Thraciamque Christiani depraedarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Romaeis prospera fortuna utentibus.

23. Dum res eo loci stant, per cursorem Morati Amasiae sedem habenti mortem patris nuntiant. exactis diebus quadraginta nuntius ille, quem miserant, rediit, ipsisque nuntiat Moratis adventum, non longe a Prusa ad vicum, qui Melaena appellatur, degressi. literas insuper Moratis ipsis reddidit, quibus monebat iam Prusam se advenisse; iubetque Baiazitem cum toto coetu patriciorum Prusam ad se venire, patrisque sui cadaver advehere, illud ut sepeliant, se ut imperatorem proclament. his literis summa cum voluptate et gaudio perlectis, postridie suggestum conscendit Baiazites comitantibus eum satrapis cunctis ac proceribus, et magna civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere coepit. „Supervacuum fuerit, o viri, apud vos verba facere, a quibus primordiis ad eam, qua nunc fruimur, fortunam, deo annuente et propheta nostro apud eum

μηγορεῖν ἐκ ποίας εἰς ποίαν τύχην ὑψώθημεν συνευδοκοῦντ θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφήτου. οἴδατε γὰρ ἀκριβ οἱ μὲν αὐτοψί, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐνωτισθέντες, ὡς οὐ ἔστιν οὔπω ἑξακοστὸν ἢ πλέον τι ἀφ' οὗ τὸν πορθμὸν δι
D βάντες οἱ τοῦ Ὀθμὰν ἔτος τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἐκράτησαν κ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑποτελῆ καὶ ὑπόφορ ἔδειξαν, ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπὲρ τὸν Δάνουβιν καὶ Οὔννους κ μυριάριθμον γένος Ἀλβανοὺς καὶ Βουλγάρους πάντας σχεδ εἰπεῖν τοσοῦτον εἰς τέλος αἰχμαλωτίζοντες ἐταπείνωσαν, ὡ καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἐξισχύειν τοὺς φόρους το ἐτησίους τοὺς διδομένους ἡμῖν ἐξαρκεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς θ γατέρας καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἡμ
P. 73 τέρους ἀρχηγοὺς δουλοπρεπῶς, ἔλεον ζητοῦντες καὶ οἶκτο ἀνακωχὴν δεινῶν καὶ εἰρήνην παρ' ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ ὅσ
V. 58 ἐγκρατὲς καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἀξιωματικώτερο σοφῶς καὶ ἐπιστημόνως συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶ καὶ ταῦτα τὸ πλέον κακοτυχὲς καὶ ἀγροτικὸν καὶ θεὸν ἕ μὴ σέβοντες τὸν ὃν ὁ προφήτης ἐκήρυξεν, καὶ θεοσεβεῖς κ εὐτυχεῖς ἀξιωματικούς τε καὶ λαμπροὺς ἡγεμόνας ἀπέδειξα ἐξ ὧν κἀγὼ καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκουόντων ἃ λέγ τυγχάνομεν. δεῖ τοίνυν μὴ ῥαθυμεῖν μηδὲ ὀκνεῖν, ἀλλὰ ν φειν καὶ ἐγρηγορεῖν, καὶ ὡς υἱὸς γνήσιος τοῦ Ὀθμὰν ἀ

13. ἔλεον] πῶς; ἔλεον P.

intercedente, evecti simus. plerique rebus ipsis interfuistis, ceteri parentibus vestris audivistis nondum sexaginta annos elapsos ess ex quo ab Othmano genus ducentes principes traiecto freto Thracia universam armis suis subegerunt, Romaeorumque imperium ac Se vios tributa sibi pendere coegerunt, hosque non solos, verum etia Valachos ultra Danubium, Hunnos, populosasque nationes Alban et Bulgaros. omnes, ut verbo dicam, in servitutem redactos tant tributis oppresserunt, ut ipsorum publica vectigalia non sufficiant so vendis, quae nobis quotannis debent, sed filias quoque suas pu rosque imperatoribus serviliter mittant. at qua de causa? clementia ac commiserationem erga se excitaturi, aerumnarumque indutias pacem a nobis petentes. hoc insuper potentiam huius imperii dign tatemque auget, collectos sapienter ac prudenter ex omnibus gent bus homines, eosque ut plurimum sortis infimae et agrestes, deu unicum, quem Propheta praedicavit, non colentes, ad veram piet tem conduxisse, fortunatos, dignitatibus et honoribus ornatos, cl rosque duces effecisse. ex quorum numero et ego et vestrum pa maxima, quae me loquentem audit, sumus. animo itaque despo dere haud convenit, neque socordiae deditos esse, sed sobrios vig lare. et singuli, tanquam filii genuini Othmanis, pugnare debem

μῶν ὁ καθεὶς ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμελήσαντες φθείρωμεν. καὶ γὰρ καὶ πατὴρ καὶ δεσπότης εὐεργέτης τε καὶ δοτὴρ ὁ αὐτὸς εἷς ἐστὶν ὁ Μεχέμετ καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Μοράτ ὁ πρῶτος καὶ ποθεινότατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύσῃ νυνί· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀπέδωκε τὸ κοινὸν χρέος." καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κοπετὸν μέγαν μετ' οἰμωγῆς καὶ δακρύων, καὶ ἅμα πάντες οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ ῥαβδοῦχοι μιᾷ φωνῇ ἀλαλάξαντες μετὰ θορύβου καὶ κρότου πολλοῦ γοερῶς ἔκλαιον. τότε ὁ Παγιαζὴτ σὺν τῷ Ἰπραῒμ βαστάσαντες τὸ πτῶμα ἔθηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ἱκανῶς θρηνήσαντες ἐκέλευσαν τῇ ἐπιούσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἕω πορεύεσθαι πρὸς Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες σὺν τῷ Παγιαζὴτ βάδην ὑπισθόπισθεν σὺν τῷ νεκρῷ. καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἔφερον αὐτὸν ἐν Προύσῃ καὶ κατέθεντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πένθος ποιήσαντες ὀκταήμερον. τὰ μνημόσυνα δέ, καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστι, ποιήσαντες καὶ τὸ πένθος ἀποβάλλοντες τὸν Μουρὰτ ἀρχηγὸν ἀνηγόρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα ἑορτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας καὶ εὐεργεσίας τοῖς ἄρχουσιν ἀμείψας, καὶ αὐτοὶ σὺν δώροις τὴν προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδωκότες, περὶ τῆς ἡγεμονίας ἐφρόντιζον. καὶ δὴ πρέσβεις ἑτοίμαζον πρὸς τὸν Καραμὰν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥω- D

pro paterna hereditate, nec negligentia nostra eam disperdi sinere. etenim et pater et dominus bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque successor Morates, primogenitus liberorum ac dilectissimus; qui in throno patris sui nunc sedit in amplissima urbe Prusa. pater ipsius dominus noster commune debitum solvit." haec locutus cum eiulatu et lacrimis vehementer planxit, simulque omnes proceres et satellites ingenti cum tumultu et strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. tum Baiazites et Ibraimus cadaver portantes in atrio palatii posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti copias Orientis versus Callipolim postridie incedere iusserunt; quas pedibus subsequebantur magnates cum Baiazite cadaver comitantes. traiectum deinde freto Prusam id detulerunt, et in sepulchrum deposuerunt, quod sibi vivus extruxerat. per octiduum luxerunt, et ad defuncti memoriam celebrandam nationis ritu iusta peregerunt. luctu postmodum finito Moratem imperatorem proclamant ac salutant. celebritate deinde pro maiestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est imperator aulae suae purpuratis; ipsique vicissim munerum oblatione adiuncta eum venerati sunt. de rebus deinde imperii consultarunt. legatos illico ad Caramanum et Romaeorum im-

μαίων, μηνύοντες τὸν θάνατον Μαχομὲτ καὶ τὴν ἀναγόρευσιν Μοράτ, καὶ πίστεις ἀνανεοῦντες εἰρηνικάς, ὡς ἔθος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς καὶ ἡγεμόσι. καὶ γὰρ ἐβούλοντο τὰ τῆς Ἑ προοικοδομῆσαι καὶ ἀσφαλίσαι, ὡς χρή, διὰ συνθηκῶν καὶ ὅρκων μετὰ τοῦ Καραμάν, καὶ τότε τὰ τῆς Θρᾴκης σκέψασθαι περάσαντες τὸν πορθμόν. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ προαρπάσας τὸν καιρόν, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τὸν Παλαιολόγον Λαχυνὴν καὶ Θεολόγον Κόρακα, ὡς δῆθεν παραμυθῶν καὶ τῆς ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγχαιρόμενος, πρὸς τοῦτο
P. 74 ἀναμιμνήσκοντες καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραίαν βούλησιν, αἰτοῦντες τὰ παιδία δοθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴπερ βούλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἦσαν. εἰ δ' οὐ βούλονται διδόναι καὶ τοῖς πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσήκειν, αὐτὸς ἤγουν ὁ βασιλεὺς ἔχει τὸν ἔφεδρον, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καταστήσει τοῦτον ἄρχοντα Μακεδονίας καὶ Χερρονήσου καὶ πάσης Θρᾴκης, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Ἀσίας καὶ πάσης ἄλλης ἀνατολῆς. ἐσήμαινε δὲ τῷ προδηλωθέντι Μουσταφᾷ. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουρὰτ ἔδωκε πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων ὡς οὐκ ἔστι καλὸν καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνᾷδον Μου-
B σουλμάνων παῖδας τρέφεσθαι παρὰ καβουρίδων καὶ παιδαγωγεῖσθαι, τουτέστιν εὐσεβῶν παῖδας παρ' ἀπίστων ἐπιτρο-
V. 59 πεύεσθαι. „ἀλλ' εἰ θέλει ὁ βασιλεύς, ἐχέτω τὴν ἡμετέρα

16. μετ' οὐ] οὐ μετ' οὐ P.

peratorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu et Moratis inauguratione monerent ac pacis foedera renovarent, pro more a principibus ad imperium recenter adsumptis usurpato. rebus etenim Orienti imprimis prospectum cupiebant pacta per iusiurandum cum Caramano amicitia, mox ad res Thraciae curas conversuri, ubi in eam traiecissent. at imperator Manuel praevertit missis legatis Palaeologo Lachyne et Theologo Corace, qui Moratem consolarentur et primordia imperii ipsi gratularentur. de postrema deinde patris eius voluntate mentionem faciunt, et secundum illam postulant pueros imperatori tradi, siquidem concordiam et amicitiam, quae inter eum patremque eius intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. quodsi tradere pueros patrisque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se imperator habet, quem brevi Macedoniae principem, Chersonesi ac totius Thraciae constituat, confestim etiam Asiae et totius Orientis. idque consilium supra memorato Mustaphae aperuit Manuel. ad haec Baiazites pro novo imperatore Morate respondit legatis: non esse honestum, neque prophetae oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cavuridas educari et institui, hoc est piorum filios sub impiorum tutela esse. „sed si velit imperator, amicitiam nobiscum ineat, eamque colat iux-

ὑπάτην, καὶ μενέτω κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος καὶ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν τούτων πάντων ἐκτὸς ἄλλης ἐπιτροπικῆς διαθέσεως. ἕξομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ φιλίαν ὡς ἕρμαιόν τι καὶ καθολικὸν ἐπισφράγισμα, τηροῦντες μὴ ἐπεμβαίνειν ἔτι τῶν ἀπαισίων μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν τις ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἔστωσαν ὅρκοι καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος καὶ ἀσφαλὲς περίφραγμα. τὸ δὲ αἰτεῖν τέκνα καὶ ἔχειν καὶ ἐπιτροπεύειν, ἀδύνατόν ἐστιν αἰτοῦντι συντίθεσθαι. τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυνατώτερον." τούτοις C τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα πάντα ἀναλέξαντες, ἔδοξε τὰ ῥὴ δείγματα. καὶ δὴ τὴν ψυχὴν καμών, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθὼν τῶν ῥημάτων ὧν συνετάξατο τῷ Μουσταφᾷ ἄρτι ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ διάγοντι ἐξ ὅτου παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμφθη ἐξόριστος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, μετακαλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἄνδρα καὶ ὡς χρὴ εἰπεῖν στρατηγὸν γενναῖον, εὐδοκιμήσαντα ἔν τε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θετταλίᾳ τὸ πρῶτον ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῶν τιμῶν παρ' αὐτῷ. D θανόντος δ' αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον τῶν υἱέων αὐτοῦ στεφανώσας δεσπότην ἐν Θετταλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμψας ἐκεῖθεν εἶχεν ἐν Κωνσταντίνου πλησίον αὐτοῦ ὡς

ta priora foedera, sitque pater horum, quotquot sunt, puerorum, sit a tutelae munere prorsus abstineat. nos quoque eius amicitiam lucro apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebimus; cavebimusque ne quis nostrum praeter fas et aequum quicquam tentet, aut terminos transiliat. verum demus iuramenta mutua, quae sint tanquam murus aheneus et munitum vallum inter nos. petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postulatis eorumque tutelam gerere, annuere non possumus: tradi vero multo minus possunt." cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renuntiant; quae ipsi visa sunt aspera. quare animo aeger, memorque eorum quae nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur ex quo illuc relegatus fuerat, ad se venire iubet Demetrium Lascarim Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum belli ducem, qui Lacedaemone et in Thessalia multis se approbaverat, dum vixit et regnavit ibi Iohannes Palaeologus, imperatoris ex fratre nepos; apud quem hic Demetrius summos honores adeptus est primosque magistratus gessit. at Iohanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliae principem coronavit Manuel, illucque regnatum misit. illinc ad se Leontarium vocavit, eumque Cpoli in aula sua habuit utpote virum prudentem et rei bel-

ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δόκιμον. καὶ γὰρ ηὐτύχει ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἓξ παισὶν ἄρρεσιν, ὧν πρῶτος ἦν Ἰωάννης, ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη· ὁ δεύτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θετταλίας δεσπότης ἐγένετο· ὁ τέταρτος
P. 75 Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ Ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζαρίαν ἐκληρώσατο· πέμπτος δὲ Δημήτριος καὶ ἕκτος Θωμᾶς, οἳ καὶ σὺν τῷ πατρὶ διῆγον νήπια τυγχάνοντες. τότε οὖν χρείας κατεπειγούσης τριήρεις δέκα, ὡς χρή, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Λασκάρι παραδοὺς ἔπεμψεν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν σὺν τῷ πολλάκις προρρηθέντι Τζινεήτ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερρονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρεων. καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Θρᾴκης ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιαζὴτ καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων τόπων καὶ ἐπαρ-
B χιῶν· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. καὶ γὰρ ἔθος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τίνος οὗτος καὶ τίνος ἐκεῖνος παῖς, πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονόν ἐστι. εἰ δὲ οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἀδύνατον ὑπείκειν καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾶν.

Ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν τὴν ἐκ πάλαι γενομένην παρὰ τῶν

licae peritum. Imperator enim Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Iohannes, qui a patre Romaeorum imperator coronatus est, secundus Theodorus, quem Lacedaemonis despotam constituit; tertius Andronicus Thessaliae imperavit; quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazariae finitimas sortitus est; quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. itaque cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quae in portu Cpoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum saepius dicto Cineite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in triremibus haberet; constituat etiam Mustapham Thraciae principem (ut qui filius naturalis esset demortui Baiazitis) universique patrimonii heredem, regionum ac praefecturarum. quod mox factum fuit. consuetudo enim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ex quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse: quodsi ab ea genus aliquis non duxisset, obsequium ei praestari et ut imperatori honor haberi non poterat.

Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Tur-

Τούρκων ἐπίνοιαν διηγήσασθαι, ἣ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν σώζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐφίστανται καὶ τρόπαια κατ' αὐτῶν διεγείρουσι καὶ ἐς ἀεὶ τὴν νικῶσαν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κεκλήρωνται. οἱ Τοῦρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος καὶ τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια διαβάντες, καὶ ἀρξάμενοι C ληϊλατεῖν τὰ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη καὶ τῆς Λυκαονίας, ἐκήρυττον ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχηγοῦ διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἴ τις βούλοιτο εἰς ἐπιδρομὴν ἀπίστων ἐλθεῖν, ἐλθέτω. V. 60 ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλάρπαγον καὶ φιλάδικον. πρὸς ἄλληλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν, τί χρὴ καὶ λέγειν; καὶ εἰ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φωνὴν ἀκούσωσι ὡς πρὸς ἐπιδρομήν, ὃ καλεῖται κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν ἄκκην, τότε πάντες χύδην καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι, ἄνευ βαλαντίου καὶ πήρας οἱ πλεῖστοι καὶ ἀναίχμων καὶ ἀκινακῶν, ἕτεροι πεζοὶ τὴν πορείαν, μυριαρίθμους παρεμβολὰς στοιχήσαντες θέουσιν, οὐκ ἄλλο οἱ πλείο- D νες ἀλλ' ἢ ῥόπαλον ταῖς ἑκάστου χερσί. καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὁρμῶντες ὡς πρόβατα τούτους ἐζώγρων, ἀρρήτοις θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τὸ ψήφισμα δεδωκότος ἕνεκα πλήθους ἁμαρτιῶν τοῦ ἡμετέρου γένους. καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρατοῦσα ἄχρι τοῦ νῦν, οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θέματα ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θρᾴκης κρατήσαντες, ἀπὸ Χερρονήσου μέχρι τοῦ Ἴστρου πάσας τὰς ἐπαρχίας καθυποτάξαντες.

16. an στοιβήσαντες?

cis olim initum, quod hactenus secuti Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage tropaea erigunt, perpetuasque victorias, non ut aliae gentes, de ipsis reportant. cum Turci sedes, quas in Persia habebant, commutassent, Armeniae confinia transcendissent, et a depraedatione superioris Cappadociae et Lycaoniae latrocinia sua auspicati essent, principis nomine per praeconem significabant ut, si quis vellet in infideles incursionem facere, ad eos conveniret. gens enim Turcica rapinis dedita erat, iniuriisque inferendis prae ceteris adsueta; se quoque mutuis direptionibus infestabant: quanto magis Christianos. ut primum praeconis voce ad incurrendum cientur, quod apud ipsos Akkin dicitur, omnes effusi, velut amnis rapidus, sua sponte, sine commeatu et pecunia, sine iaculis et acinacibus plerique, alii pedites in densa agmina conglobati ruunt. neque alia arma plurimi praeter clavas manu gestantes, inque Christianos, dei iudicio arcano tam gravibus poenis propter multitudinem peccatorum gentis nostrae damnatos, irruentes, vivos velut pecudes eos capiebant. cumque continenter ad haec usque tempora in nos irruperint, non solum Anatoliae themata sed et Thraciae subegerunt, a Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis. nec quotidianos casus ac even-

τὸ καθ' ἑκάστην μὴ ἀμελοῦντες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήν
μετασχηματιζόμενοι τοῖς Σέρβοις, αὔριον τὰ τῆς Ἀττικ
P. 76 καὶ Λακεδαιμονίας Ἀχαΐας καὶ Ἑλλάδος ἐληΐζοντο. μετὰ τ
αὔριον δὲ [τὰ] τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐδόκει, τὴν εἰρήνην ἐπι
σπώντων, θρῆνος καὶ οὐαὶ τοῖς Σέρβοις ἐπέρρεεν, εἶτα Βουλ
γάροις, μετέπειτα Ἀλβανίταις. καὶ καθεξῆς λυμαίνοντ
ἅπαν ἄγριόν τε καὶ ἥμερον ἔθνος οἱ βάρβαροι οὐκ ἐπαύοντ
καὶ οὐ παύονται ἄχρι τὴν σήμερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ο
παύσονται ἄχρις ἂν ἡμεῖς τὸν τοῦ θεοῦ φόβον ἐν νῷ λάβω
μεν. καὶ γὰρ εἰς τὸ θεῖον ἡμεῖς ἀσεβοῦντες, βάπτισμα ἔχον
τες εἰς ὄνομα πατρὸς υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, τῆς μιᾶ
θεότητος, καὶ τούτου καταφρονοῦντες, ἀθετοῦμεν τὰς ἐντολὰ
B τοῦ μόνου ἀληθινοῦ θεοῦ. τοῖς ἀσεβέσι παρεδόθημεν, κα
δικαίως ὑπ' αὐτῶν κολαζόμεθα, τοῦ θεοῦ τοῦτο καλῶς κα
δικαίως ὁρίσαντος. καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ἴστρου μυριά-
ριθμα ἔθνη καὶ πάμπολλα, ἀλλὰ καὶ μετὰ Ἴστρον Βλάχους
ἐς τέλος ταπεινώσαντες, Οὔννους αὐτοὺς τὴν ἀμέτρητον πλη-
θὺν εὐδιάμετρον κατεργάσαντες. καὶ οὐ μόνον οἱ γειτνιῶν-
τες Τοῦρκοι κατατρέχουσιν, οἱ τῆς Θρᾴκης, οἱ τῆς Ἀττικῆς, οἱ
τοῦ Ἰλλυρικοῦ, οἱ τοῦ Αἱμιμόντου καὶ οἱ γειτνιῶντες Σερβίαν
(καὶ γάρ, ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο
τὴν σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιουπόλεως ἄχρι τοῦ Ἴστρου,
C παρ' ὅσον ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατοικοῦν, λέγω τὸ

tus neglexere. cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem ineuntes, sequenti die Atticam Lacedaemonem Achaiam et Hellada populabantur. postridie cum Romaeorum regiones pacem ac tranquillitatem, ut videbatur, adeptae erant, luctus et clades Serviis imminebant, deincepsque Bulgaris, postmodum Albanis, et finitimis gentibus; omnesque sine discrimine feras aut mansuetas nationes disperdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenus cessant; utque mihi videtur, finem non facient, donec dei timorem in animos induxerimus. in deum enim impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine patris filii et sancti spiritus, divinitatis unius, qua contempta mandata dei veri transgredimur: propterea traditi sumus impiis poenas a nobis merito exigentibus, deo ita recte ac iuste decernente. non solum autem gentes innumeras, quae citra Istrum habitant, subegerunt; sed et ultra quamplurimas alias, in quibus Valachi sunt, penitus debellavere. Hunuorum multitudinem innumeram ad paucitatem redegerunt. atque in eas gentes irrumpunt non solum finitimi Turci, qui Thraciam, Atticam, Illyricum, Aemum montem incolunt, quique iuxta Serviam accolunt (sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus est populus, illum dico qui imperatoribus Othmani stirpe oriundis paret, a freto Calliopoleos ad Danubium usque quam in par-

τέρων τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Ὀθμάν), ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀσιάτιδος γῆς καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες, καὶ τί λέγω; Λυκάονες οἱ ἐν τοῖς Ἀρμενίων ὁρίοις κείμενοι, Ἀμασηνοί, Καππαδόκαι, Κίλικες, Λύκιοι, Κᾶρες ἄχρι Δανούβιος πεζῇ πορείαν ποιοῦντες ἕνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανόν. καὶ γὰρ εἰ καὶ μυριάκις μύριοι ἐπέλθωσι τῇ τυχούσῃ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ ληστρικῶς ἐπεμβαίνουσι καὶ ἁρπάζοντες φεύγουσι. τοῦτο τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἄχρι Δαλματίας ἔρημον ἀπειργάσατο· τοῦτο τοὺς Ἀλβανούς, γένος ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντα, εὐαριθμήτους ἐποίησεν· Βλάχους ὁμοίως, Σέρβους καὶ Ῥωμαίους εἰς D
τέλος ἠφάνισεν. τούτων οὕτως αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσκυροῦσι κατὰ τὴν αὐτῶν A. C. 1362
νεαράν, καὶ ἀφοσιοῦσι τοῦτο τὸ πέμπτον τῇ ἀρχῇ, καὶ ταῦ- Heg. 763
τα τὰ κρείττονα. εἶτα καὶ οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς ἐξισωταί, ὅπου δ' ἂν νέον καὶ εὔρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἴδωσι, τοῦτον δι' ἐλαχίστου τιμήματος ὠνήσαντες εἰσποιητὸν V. 61
τῇ ἀρχῇ καὶ δοῦλον κατονομάζουσι. καὶ τούτους ὁ ἀρχηγὸς νεόλεκτον στρατόν, κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν γλῶτταν γενίτζερι, καλεῖ. οὓς καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν μετάγων καὶ περιτέμνων οἰκείους αὐτῷ κατονομάζει, δοὺς αὐτοῖς πάμπολλα δῶρα καὶ ὀφφικίων τὰ λαμπρότατα, προνοίας οὐ τῆς τυχούσης καὶ παντοίων ἄλλων ἀγαθῶν, ὁμοτραπέζους καὶ συμπότας ποιῶν αὐτούς, ἔχων εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ P. 77

tibus Anatoliae), sed etiam qui Asiam et Phrygiam habitant. quid inquam? Lycaones, qui Armeniae finitimi sunt, Amasini, Cappadoces, Cilices, Lycii et Cares Danubium usque pedites proficiscuntur, ut latrociniis Christianos devastent. si centum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufugiunt. his incursionibus Thraciam universam ad Dalmatiae limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redegerunt. Valachos pariter ac Servios, tandemque Romaeos penitus deleverunt. his in servitutem hoc modo redactis quintam praedae partem ac spoliorum imperatori addicunt iuxta eorum novellam constitutionem; eamque ex praestantioribus selectam imperio consecrant. si quando iuvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio emptum, rerum principis procuratores imperio adoptatum mancipiumque appellant. talesque imperator militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat. eosdem ad impiam religionem suam traductos circumcisosque domesticos suos nominat; dona ipsis plurima largitur; aulicis muneribus et officiis illustrissimis honorat; ipsisque non perfunctorie providet, cetera bona impertiendo. ad comessationes compotationesque eos admittit, et amore paterno ipsos tanquam se pro-

πρὸς τέκνα, καὶ ταῦτα τίνας; αἰπόλεις καὶ ποιμένας βουκό-λους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱπποφορβῶν· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν κἀκεῖνοι ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζονται· μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δό-ξης ἧς ἔτυχον ἀπολαβόντες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πά-σχουσιν ἐν καιρῷ πολέμου ὑπὲρ ἄνδρας, καὶ τὴν νικῶσαν λαμβάνουσι. τὸ γνωριστικὸν δὲ σημείωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων ζαρκολὰν λέγουσι. καὶ γὰρ κοινῇ πάντες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ
B *χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιβόλαιον· οἱ μὲν πάντες, ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν καὶ ἐξ εὐγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινοβαφὲς τοῦτο χρῶν-ται· ὅσοι δὲ τῶν ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ὑπέπεσον ζυ-γῷ, γραφέντες δοῦλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πίλου λευκοτάτου, ἡμισφαιρὲς ὅσον χωρεῖν κεφαλήν, ἔχον περιττεῦον ἄνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὀξὺ καταλῆγον. τοῦτο τοίνυν τὸ νεόλεκτον σύνταγμα καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπερπεριττεῦόν ἐστι, καὶ εἰς τὸ ἓν ἑκατοντάκις ἓν ἀριθμεῖται· καὶ γὰρ δοῦλοι δούλους κτῶνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δούλους, καὶ πάντες ὀνομάζονται καὶ εἰσὶ τοῦ ἀρχηγοῦ δοῦλοι. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρ-*
C *κος οὔτε Ἄραψ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες, Ῥωμαίων Σέρβων Ἀλβανῶν Βουλγάρων Βλάχων καὶ Οὔννων, οἵτινες*

4. *λογίζοντες* P. 10. *χρῶντες* P. 15. *κεφαλὴ* P.

genitos complectitur, idque quales homines? caprarios, opiliones, bubulcos et subulcos, rusticorum et veterinariorum prolem. itaque erga imperatorem in eos ita pronum ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant, immo pro tuendo honore et gloria quibus aucti sunt; et ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires aerumnas ac labores tolerant; unde victoriam reportant. discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romaei zarcolam dicunt. universa namque multitudo Turcorum formae eiusdem galero, eoque coccineo ad tegendum caput utitur, tam nobiles quam plebei. quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis iugum missi, mancipia imperatori adscripta, albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, hemisphaerii formam, quo caput contegitur; qui supra capitis verticem palmi magnitudine erecti in acutum desinunt. hic igitur novae militiae ordo annis singulis multiplicatur, et uni centum accensentur. servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, ut sunt, imperatoris servi. inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur; verum omnes Christianorum filii, Romaeorum, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Valachorum et Huunorum; qui abiurata pietate vitae huius fruuntur deliciis, velut porci oleribus; similesque canibus rabie contactis,

ἀφήσαντες καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις ὡς χοῖροι λαιμοὶ καταρυφῶντες, παρόμοιοι κύνεσι λύτταν νοσοῦντες, καὶ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν ἄσπονδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ὅτι ὑπήκοον μεταβάλλεσθαι ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης τοῦ Ὀθμὰν εἶναι τὸν ἤδη καὶ τὸν νεωστὶ ἄρξαντα, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. καὶ τὸ δοῦλον φῦλον, ὃ διήλθομεν τὴν ἱστορίαν, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν κέκτηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νέαρχον Ὀθμάνιον. πάντες γὰρ οἱ Ὀθμάνιοι πάτρωνες αὐτῶν λογίζονται καὶ εἰσί, καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους D
αὐτοὺς ἔχουσι. ἐπὰν δὲ ῥεύσῃ ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱὸν ἢ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελφοῦ, τὸν ὃν ἡ τύχη καλῶς προσβλέψει, ἐκεῖ καὶ τὸ δοῦλον πιστότατα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται. ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγήματος ἤρξατο.

24. Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν υἱὸν ὄντα τοῦ P. 78
Ἰλτρήμ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν V. 62
προρρηθέντα πολλάκις Τζινεήτ, ὅρκοις αὐτοὺς ἀσφαλίσας πρότερον ὡς οὐκ ἀθετήσει ποτὲ τὴν βασιλικὴν βουλὴν ἀλλὰ ἀεὶ ἔσται ὑπήκοος ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δοὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πίστιν, καὶ συνθήκας ποιήσαντες δώσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Χερρονήσῳ Καλλιούπολιν καὶ τὰ Ποντικὰ μέ-

6. καὶ post ἤδη addidit Bullialdus.

cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. ut enim supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum imperatorem agnoscunt, dummodo ex eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor ac successor prognati sint; istaque mancipiorum natio, cuius historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. hoc quippe ipsi satis est, imperatorem novum ex gente Othmanica ortum esse. omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt et habentur. cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium aut a fratrum uno ad alterum, cui fortuna arriserit, ei ista servorum natio fidelissimam operam praestat. sed ad historiae seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incepimus.

24. Demetrius Leontarius secum ductis Mustapha Iltrim Baiazitis filio, simulque praedicto Cineite, ut supra narravimus, iureiurando prius cavit per se nunquam irritum fore imperatoris Manuelis consilium, sed semper, velut filium, in illius tanquam patris fore potestate; ideoque fidei suae pignora et obsidem filium suum apud ipsum deposuisse. cum eis deinde pactus est ut Callipolim, quae in Chersoneso, regionesque Ponti Euxino adiacentes usque ad Walachiae limites imperatori traderent, Thessaliae insuper oppida usque ad

ρη ἄχρις ὁρίων Βλαχίας καὶ τὰ τῆς Θεσσαλίας ἄχρι Ἐρι-
B σοῦ καὶ ἁγίου ὄρους καὶ ἄλλα τινὰ δύσδοτα καὶ δυσκατέ-
A. C. 1422 γαστα δώματα. ἀσφαλίσαντες οὖν αὐτοὺς ὅρκοις καὶ τὰ ἱστί-
Heg. 825 πτερώσαντες ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν ἔπλευσαν. καὶ δὴ καὶ
τοῦ Μουρὰτ ἀσφαλίσαντες ὡς ἔδει τὸ πολίχνιον, καὶ ἐν τ
λιμένι τὰς σκάφας καὶ τὰς τριήρεις εἰσάξαντες, καὶ τοὺς πο-
λεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ἐφαρμόσαν-
τες, ἐκάθηντο προσδεχόμενοι πόλεμον. ὁ δὲ Δημήτριος ἐξα-
γαγὼν τὸν Τζινεήτην μετ' ὀλίγων ὧν εἶχεν Τούρκων, κα
C Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγον στρατόν, ἤρξατο πόλεμον αἴρειν. κα
δὴ τὸ βασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως καὶ τὸ δημοτικὸν κα
τὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι οὐκ ἦσαν ἀρκοῦντες εἰς ἀντίστα-
σιν τῷ Τζινεήτ· ἀνδρεῖος γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ καὶ περὶ τὰ πο-
λεμικὰ ἐμπειρότατος, ὡς οὐδεὶς τῶν τότε Τούρκων. τότε
καὶ μὴ θέλοντες νῶτα δίδωσι καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλεως
ἐτρέποντο. ὁ Μουσταφᾶς οὖν ταῦτα ὁρῶν καὶ θάρσους πλή-
ρης γενόμενος, σὺν πολλῷ τῷ θράσει ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῶν
D τριήρεων. καὶ δὴ ἕως ἑσπέρας ἀρεϊκῶς πολεμήσαντες, τῇ
ἑσπέρᾳ πάλιν ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασι-
λικῇ τριήρει εἰσελθόντες καὶ ἄμφω ἐν τῇ πρύμνᾳ καθίσαντες,
καὶ κελεύσας ἀφόβως τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τούτου κατὰ
πρόσωπον στάντας, πίστεις δοὺς ὡς ὀλίγους τινὰς λόγους συν-
άρῃ μετ' αὐτῶν εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. ἤρξατο δὲ δη-
P. 79 μηγορήσας αὐτολεξεὶ οὕτως. „ὦ ἄνδρες, οἴδατε ἀκριβῶς ὅτι

Erissum et Montem Sanctum, aliaque loca quae non facile recipi ac tradi poterant. mutua ergo fide data et iureiurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigant. at Moratis legati praesidio sufficienti arcem firmaverant, in portum scaphas atque triremes subduxerant, et turri quae portui imminet milites provide imposuerant, qui hostium adpulsum quieti expectarent. Demetrius exposito in terram Cineite cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu Romaeorumque exercitu haud invalido, oppugnare oppidum aggreditur. levis porro armaturae milites plebsque Callipoleos cominus pugnantes ad resistendum Cineiti impares erant: vir etenim ille fortis erat artisque militaris prae Turcis caeteris peritus; quare vel inviti terga dant, et in fugam oppidani vertuntur. his animadversis audacior factus Mustaphas e triremibus fiducia plenus exivit. ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rursus Mustaphas et Demetrius regiam triremem conscendunt; cumque ambo in eius puppi consedissent, hortatus est Mustaphas contra se pugnantes oppidanos, ut fide ipsis data sine metu adessent, quod caperet cum ipsis quosdam sermones conferre eorum civitati utiles. hanc itaque orationem ad eos habuit.

Ἰλτρὴμ ὑπάρχω υἱός, ὑμεῖς δὲ δοῦλοι τοῦ μου πατρός. τίνι τρόπῳ τὸ σέβας οὐκ ἀπονέμετε τῷ κυρίῳ ὑμῶν; οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ προαυθεντεύσας ὑπῆρχεν ἐμὸς ἀδελφός; κἀκεῖνος τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν φονεύσας, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἄχρι τοῦ νῦν ἀδίκως παραλαβών, ἐμὲ φυγάδα καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων ἔγκλειστον ἀποκαταστήσας, νῦν θεοῦ νεύσει πρός με τῆς τύχης ἱλαρῶς ἐπιβλεψάσης καὶ ἀπροσκόπτως προτρεχούσης εἰσάξαι με εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν, ὑμεῖς ἀντωθεῖτε καὶ οὐκ ἐᾶτε προβῆναι. εἰ μὲν οὖν νεύσετε V. 63
πρός με καὶ παραχωρήσητέ μοι καὶ δώσετε τὴν ὁδὸν ἀπάγουσάν μοι ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατρικῷ, ἔσεσθέ B
μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δοῦλοι ἀλλ' ἀδελφοί, καὶ τὴν πατρικὴν εὔνοιαν φυλάξω εἰς ὑμᾶς, καὶ ὑπερεκθήσω χάρισι χάριτας καὶ ταῖς δωρεαῖς δωρεάς. εἰ δ' ἀντισταθείητε, ἐγὼ μὲν ἐγκρατὴς γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν συνεργούσης τῆς τύχης καὶ συνκοπιῶντος τοῦ ἐμοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως. καὶ γὰρ τῷ Μουρὰτ οὐκ ὀρεγεθήσεται ἡ πρὸς τὰ ἑσπέρια ἀπάγουσα ὁδός. ἐπὰν δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ἐμῶν καὶ λάβω καιρόν, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ." τούτων οὕτως ἐνωτισθέντων, αὐτόμολοι τῶν προυχόντων τινὲς ἦλθον καὶ προσεκύνουν, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι. πρωΐας δὲ ἐξελθὼν ἐκ τῶν τριήρεων σὺν τῷ Τζινεήτ, ἐπιβάντες ἵπποις καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσαντες ἐκ τῶν τριήρεων ὥρμησαν ὡς πρὸς πόλεμον, σὺν τοῖς C
ἐνόπλοις Ῥωμαίοις τε καὶ Τούρκοις. καὶ δὴ τὸ τοῦ δήμου

„Nostis probe, viri, me Iltrim Baiazitis filium esse, vos vero patris mei mancipia fuisse. quare venerationem et obsequium domino vestro non exhibetis? num ignoratis decessorem fuisse fratrem meum? ille quidem fratricida fuit, imperiumque ad hanc diem per vim et iniuriam occupavit, meque fugitivum in Romaeorum manus velut in carcerem compulit. nunc vero laetiori fortuna, annuente deo, utenti, citraque impedimentum paternum imperium adepto vos adversamini, nec sinitis res meas incrementa capere. si itaque partes meas secuti fueritis obsequio mihi praestito et via, quae Adrianopolim domum paternam ducit, aperta, in posterum non mancipia vos reputabo, sed fratrum loco habebo, paternamque benevolentiam intactam erga vos servabo, beneficiisque beneficia, largitionibus largitiones superaddam. sin secus, adiuvante fortuna et imperatore Manuele patre meo (neque enim Morati patebit in Occidentem via) ditionem paternam recuperabo, receptisque quae mea sunt, vos iudicabo.“ talia cum audiissent, sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex oppidi primariis, eorumque exemplum alii secuti ipsum imperatorem salutaverunt. postridie, ubi illuxit, ex triremibus cum Cineite exscendit, et equis conscensis signum pugnae dederunt; exque triremibus veluti ad praelium Romaei Turcique ar-

πλῆθος ἅπαν, ὅσον ἔνοπλον καὶ ὅσον θεατρῶδες, αὐθω[ρὶ] ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν, καὶ πάντες εὐφήμουν αὐτὸν ἀρχηγὸν καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. καὶ συνέρρεον ἄχ[ρις] ἑσπέρας αἱ πέριξ κῶμαι, καὶ προσκυνοῦντες εὐφήμουν. οἱ τοῦ πολιχνίου ἐντὸς οὐκ ἐνεδίδουν, ἀλλ' ἀνθίσταντο λέγον[τες] καὶ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ εὐφημίζοντες τῷ Μουρὰτ ὡς ἀρχη[γῷ] αὐτῶν καὶ καθολικῷ δεσπότῃ, τὸν δὲ Μουσταφᾶν ὀνειδίζο[ν]τες. τότε ὁ Μουσταφᾶς ἀπάρας τὰς δυνάμεις πρὸς τὸ Ἑξα-μίλιον τῆς Χερρονήσου ἔξεισι, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερρονήσο[υ]
D καὶ τῶν ἔξω συνέθεον εὐφημοῦντες. ὁ δὲ Δημήτριος ἐπολιόρ-κει τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως.

Ἐπαναγάγωμεν οὖν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουράτ, δη-λοποιήσων ἡμῖν πῶς καὶ τίνι τρόπῳ τὴν ἀρχὴν ἔσχε, κα[ὶ] πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλεύματα εἰς κενὸν κατηντήκεσαν, καὶ ποίῳ τρόπῳ ὁ Μουσταφᾶς ἀπέδρα θανατωθείς, καὶ [ὁ] Τζινεὴτ πῶς αὐτὸν καταλιπὼν ἔφυγε.

Ἐπειδὴ διάγοντος ἐν τῇ Προύσῃ τοῦ Μουράτ, ὡς ὁ λό-γος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὑπηκόου τὸ κρεῖττον καθ' ἑκά-στην συρρέοντος ἐπ' αὐτὸν ὡς δῆθεν τὴν πατρικὴν θανὴν πα-
P. 80 ραμυθῆσαι βουλόμενοι καὶ τὸ τῆς ἀρχηγίας εἰσόδιον χαιρετί-ζοντες, αἴφνης μήνυμα ἐκ Λαμψάκου ὡς τριήρεις ἐν τῇ Καλλιουπόλει ὅτι πλεῖσται καὶ φωναὶ καὶ ταραχαὶ καὶ ὀργά-νων ἦχοι καὶ κτύποι ἐπάλξεων καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἐχθρῶν

mati procedunt. confestim plebeiorum multitudo, quotquot armati erant, ceterique, qui tanquam scenae spectatores erant, eum salutarunt ac venerati sunt; cunctique utpote duci atque imperatori Othmanica stirpe edito acclamarunt; et usque ad vesperam ex pagis proximis universi confluxere venerabundi ac fausta precantes. qui vero arcem intra urbem sitam propugnabant, non cessere: quin animose resistentes, alta voce Morati felicem eventum augurabantur tanquam imperatori suo universorumque domino, iactis in Mustapham probris. tunc ergo Mustaphas deducto inde exercitu ad Chersonesi Hexamilium tendit, universique Chersonesii, et qui extra Peninsulam habitant, concursu facto eum salutant. interea castellum Callipoleos Demetrius oppugnat.

Sed ad res Moratis narrandas redeamus, ut nobis innotescat quibus modis ille imperium obtinuerit, Romaeorum irrita fuerint consilia, aufugerit Mustaphas necique sit deditus, deseruerit ipsum arrepta fuga Cineites.

Cum Prusae ageret Morates, ut diximus, potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum accederent de morte patris consolaturi eique imperium adsumptum congratulari, subito nuntius Lampsaco affertur triremes quamplurimas Callipoli in statione esse; vociferatio-

ἀγγέλλοντες. οἱ δὲ τοῦ Μορὰτ δοκιμώτατοι καὶ τῶν ὑπερεχόντων περιφανέστατοι, φθόνον τρέφοντες ἔκπαλαι κατὰ τοῦ Παγιαζὴτ ὡς ὑπερέχοντα πάσης τιμῆς καὶ μεγαλαυχοῦντα καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας (καὶ γὰρ ὑπερόφρυς ἦν ὁ ἀνὴρ καὶ τοῖς πολλοῖς σκωπτικός), καιρὸν εὑρόντες ἁρμόδιον καὶ τὸ παρρησιαστικὸν πρὸς αὐτοὺς ῥέπον (καὶ γὰρ ὁ Μουρὰτ νέος ὢν καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡνίας οὔπω ταῖν χε- B ροῖν κρατῶν, ἀλλ' ὡς ἡμίονος ἀδάμαστος ἡ τυραννὶς ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπολακτίζων τὼ πόδε καὶ καταφρονῶν τῷ παιδί, οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ παρρησίας σπινθήρ, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τοὺς σατράπας στοργὴ καὶ πέρα τοῦ μέτρου διάθεσις) ἔλεγον πρὸς αὐτόν. „ὁρᾷς, κύριε, τὴν τοῦ ἐπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν. ἤδη τὰ τῆς δύσεως ὄλωλεν, καὶ ἡ τῆς σῆς αὐθεντίας κορωνὶς ἐτέθη ἐν τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ· ὡς ἐν ὀλίγῳ γὰρ ἐγκρατὴς γενήσεται πάντων τῶν Θρᾳκικῶν θησαυρῶν καὶ δυνάμεων, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἰσχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ V. 64 ἄρα γένηταί τις ἐπιμέλεια. κέλευσον οὖν σὺν ταῖς δυνάμεσι ταῖς εὑρισκομέναις ὧδε περᾶσαι τὸν πορθμὸν καὶ ἀντιπαρατάξαι τῷ Μουσταφᾷ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν καὶ συναφθῆναι τὰς δυ- C τικὰς δυνάμεις σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν σῶν σατραπῶν ἕτερος ὡς ὁ Παγιαζήτ, ἀντιστῆναι καὶ κατατροπώσασθαι τοὺς ἐναντίους ὡς αὐτός, ἐπεὶ καὶ τὰ Θρᾳκικὰ τάγματα ὡς

nem, tumultum, machinarumque fragorem ac strepitum super moenium pinnis exaudiri, aliaque signa hostilis irruptionis. Moratis itaque consiliarii probatissimi procerumque praecipui, Baiaziti iam dudum invidentes, quod caeteris qui honores gerebant potentia praestaret, et superbus nihili omnes penderet (superciliosus quippe vir ille erat inque multos contumeliosus), tempus aptum et libertatem sibi oblatam loquendi rentur. Morates etenim adolescens manibus suis imperii habenas non moderari, sed procerum tyrannis, ceu mulus indomitus, huc et illuc recalcitrare, puerumque imperatorem nihili facere; in quo nec liberae vocis scintilla micabat; quin Satrapas suos complectebatur et supra modum caros habebat; ad quem eiusmodi orationem habuerunt. „cernis, domine, quam diligenter res nostras praefectus noster curet; quae in Occidentalibus partibus, iam perierunt. regni tui corona Mustaphae capiti imposita est. Thraciae gazarum viriumque is brevi potietur; statimque, nisi aliquatenus provideatur, adversus nos valebit. iube itaque cum copiis omnibus, quae hic praesto sunt, Baiazitem fretum traiicere, et contra Mustapham ducere, priusquam provinciarum Occidentalium ei se adiungant copiae. inter Satrapas enim tuos nullus est Baiazite aptior ad repellendum et in fugam convertendum hostem; universa siquidem Thraciae militia eum aeque ac dominum respectat; ipseque quo

κύριον αὐτὸν σέβονται πάντες, καὶ αὐτὸς ὡς οἰκείους αὐτο ἄγει ἔνθα καὶ βούλεται, δεικνύντες εἰς αὐτὸν ἄκραν ὑπακο καὶ ταπείνωσιν." τότε ὁ Παγιαζὴτ προθύμως τὸ λεχθ ἀκούσας, καὶ μετὰ σπουδῆς πολλῆς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμὸν τ Προποντίδος τοῦ ἱεροῦ στομίου καταλαβὼν, καὶ τὴν περαί διαβὰς σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν εὐαρίθμοις, ἐπὶ δυσὶν ἡμέρα τὴν Ἀδριανούπολιν καταλαβὼν, κἀκεῖ συναγηοχὼς παμπλή D στρατὸν (καὶ γὰρ, ὡς εἰρήκαμεν, ἐμβριθὴς ἦν ὁ ἀνὴρ τοῖς πᾶσι, καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν ἐκαραδόκουν) καὶ κοινολ γησάμενος σὺν τοῖς ἄρχουσι τῶν δυτικῶν μερῶν, καὶ πίστε παρ' αὐτῶν λαβὼν ὡς οὐκ ἀποστατήσουσιν, οὔτε τὴν τυχο σαν ὑποστῇ βλάβην, ἀλλὰ γενναίως ἀντισταθῶσι τῷ ἐχθρ καὶ τοῦτον θεοῦ συνεργοῦντος νικητὴν ἀναδείξωσι, ταῦτα κα τὰ τούτοις ὅμοια λέξαντες, ἔξεισι μετὰ δυνάμεως πλείστης. κα δὴ τὴν ἐν Χερρονήσῳ φέρουσαν ὁδὸν εὐθυδρόμως ἀρξάμενο ταχυδρόμοι τινὲς ἦσαν προπεμφθέντες παρ' ἐκείνου, καὶ δ ἐπανελθόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζὴτ ὡς ὁ Μουσταφᾶς με τὰ δυνάμεως πλείστης ἀπάρας τῶν ἐκεῖσε, καὶ περαιωθεὶ P. 81 τὴν νεωστὶ παρὰ τῶν Τούρκων μεγαλυνθεῖσαν κώμην καὶ εἰ πολυάνθρωπον τελεσθεῖσαν, ἥτις μεγάλη Καρύα κέκληται ἐγγύς που τῷ κάμπῳ τῆς Ἀδριανοῦ τῷ πρωῒ μέλλει κατον νεῦσαι. ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Παγιαζὴτ, καὶ μέσον θράσου καὶ δειλίας τρυτανευόμενος, ἔξεισι τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ κα

11. οὔτε] οὔτε κἂν Bullialdus.

vult, non secus quam famulos suos ducit, obsequentesque omnino submissosque habet." haec libenter audivit Baiazites, et quam celeriter potuit, ad fretum sacri ostii Propontidis pervenit, cumque paucis, qui forte aderant, militibus in continentem ulteriorem traiecit; biduoque Adrianopolim accedens, validum exercitum illic contraxit. in omnibus enim, ut praediximus, vir ille acer ac promptus erat, ab omnibusque observabatur. communicatis deinde consiliis cum provinciarum Occidentalium rectoribus, sacramento eos adegit, nunquam, etiamsi cladem quoquomodo acciperet, defecturos, sed fortiter hosti restituros, et victorem ipsum deo iuvante effecturos. his atque similibus inter eos actis, praepotentem exercitum eduxit Baiazites: cumque viam quae recta in Chersonesum ducit ingressus esset, speculatores ab eo praemissi festinanter redeunt, nuntiantque Mustapham cum ingenti exercitu, relictis locis illis, transgressum esse iuxta vicum a Turcis nuper extructum hominumque frequentia celebrem (Magna Carya is vocatur), postridie vero castrametaturum in agro Adrianopoleos. hoc nuntio accepto Baiazites suspensus animi, inter audaciam et metum anceps, Adrianopoli egreditur, copiasque supra

τῷ σὺν αὐτῷ πλειόνων, ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας ὄντων.
φθασάντων δὲ ἔν τινι ὑδατώδει πεδίῳ καὶ αὐτοπλησίον ἐν τῷ
ἄκρῳ τοῦ κάμπου, ὥστε τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ φαίνεσθαι
ἀμυδρῶς ἐξ αὐτοῦ, ἀλσώδει ὄντι καὶ λίαν καθύγρῳ, ἐν τού-
τῳ τὰ τοῦ πολέμου ηὐτρεπίζετο. καὶ γὰρ ἔφθασε καὶ ὁ
Μουσταφᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτόν, καὶ ἄμφω τὰ στρατόπεδα B
ἐξ ἀνάγκης ἐχρῆν συμπλακῆναι, εἰ καὶ ὁ τόπος ἐδόκει ἀσύμ-
φορος. τότε ὁ Παγιαζὴτ ἅμα καὶ τὴν δημηγορίαν καὶ τὴν ἐν
ἅρμασι καὶ ἵπποις παρακέλευσιν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγεμό-
νας τῆς δύσεως ταῦτα εἴρηκεν. „ἄνδρες ἀδελφοί, καὶ ὅσον
ὑπὸ τὴν ὑμετέραν χεῖρα κοινόν, οἴδατε ἀκριβῶς τοῦ παρῳ-
χηκότος ἡμῶν δεσπότου τὴν ἀγάπην ἣν ἐδείκνυε πρὸς ὑμᾶς,
καὶ τὸ εὐδιάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἐχρᾶτο ὑμᾶς
ὡς δούλους ἀλλ' ὡς ἀδελφούς, καὶ οὐ τόσον ἐφρόντιζε τῆς
οἰκείας ὀρέξεως ὡς τὸ συμφέρον ὑμῶν, καὶ ὡς ἕρμαιον ἡγεῖτο
τὸ κοινὸν ἀγαθόν, καὶ κατὰ σκοπὸν εἶχε τοῦ αὔξάνεσθαι τὸ C
τοῦ προφήτου ἔθνος καὶ ἐλαττοῦσθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων. καὶ
πόλεις πολλὰς συνῆψε καὶ ἐπαρχίας τῇ τῶν Μουσουλμάνων
ἀρχῇ, καὶ οὐκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι καὶ
πλεονάζειν δυνάμεις καὶ πράγματα. νῦν δὲ ὁ παρὼν οὗτος
ψευδότουρκος, ὃς καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐν ταῖς πα-
ρούσαις ἡμέραις ἠγέρθη, ἤδη τὴν αὐθεντίαν μερίζων πρὸ τοῦ
λαβεῖν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττω πρὸ τοῦ ἔχειν παραδί-

triginta militum millia educit. cumque pervenissent in quendam campum uliginosum, cuius extrema pars agro Adrianopolitano vicina est, ita tamen ut obscure Adrianopolis inde conspiciatur, quod silvis sit consitus valdeque humidus locus, ad praelium se comparat. iam illinc cum suis accesserat Mustaphas, et utrumque exercitum ad conserendum inter se manus necessitas adigebat, quamvis incommodus situs videbatur. hic Baiazites orationem paraeneticam curru vectus ac equitans meditatus, occidentis duces sic alloquutus est. „Viri fratres, universique qui vestro imperio parent, probe nostis quam clemens atque mansuetus in vos fuerit dominus noster defunctus. eius animum mitem ac facilem experti estis, qui vos non servorum sed fratrum loco habebat. is profecto voluptatibus suis minus quam utilitati vestrae studebat; quodque in universos conferebat bonum, id lucro sibi apponebat. eo tendebat ille, ut prophetae genus incrementa susciperet, resque Romaeorum accisae imminuerentur. multas proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio adiunxit, nec cessavit ad obitus sui diem vires ac potentiam augere amplioresque reddere. nunc vero qui hic castra habet, falsus Turca, qui propter peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium nondum a se occupatum dividit, Romaeisque potiorem eius nondum acquisiti partem tradit, quam

δωσι, ἅτινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν πατέρες μετὰ πολλῶν ἰδ
των καὶ πόνων ἐκτήσαντο. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ Καλλιούπ
D καὶ ὁ ταύτης πορθμὸς κλείς ἐστιν ἀνατολῆς τε καὶ δύσε
Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου; καὶ εἰ ταύτην Ῥωμ
βασιλεύουσιν, ἥκιστα Τοῦρκοι Ῥωμαίους αἰχμαλώτους εἰς
V. 65 αν διαπορθμεύουσι, Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκους καὶ μάλα·
ἔσται ἀρχὴ ὀδυνῶν τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίας δὲ ἀπαρχὴ
τῶν Ῥωμαίων. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς χρὴ ἀντιστῆναι
πλαστῷ τούτῳ Μουσταφᾷ καὶ τοῖς συνασπισταῖς καὶ ὁμόφ
σι τούτου Ῥωμαίοις. οὐ γὰρ ἐκ τῶν αἱμάτων Ὀθμὰν οὗ
ὁ δυσσεβὴς καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ Μ
σταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἐτεθνήκει κομιδῇ
πιος ὤν, καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε πρός με. οὗτος γ
τῶν χυδαίων Τούρκων εἷς ὤν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προ
ρῳχηκότος Μωϋσῆ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ τοῦτον ὡς υἱὸν
Ἰλτρὴμ ἐφανέρωσε, ἐκφοβῶν τὸν Μωϋσῆν. εἶτα ὁ πλά
P. 82 οὗτος ὡς ἴδε τὸν βασιλέα ὅρκοις συνδεθέντα καὶ ἄκραν ἀγ
πην ἀλλήλοις ἐκ συμφώνου σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδόσα
τας, ἀποδρὰς ἐς Βλαχίαν ἀφίκετο, συνδιάγων τῷ Μύλτ
τότε τῶν Μυσῶν ἀρχηγῷ ὄντι, υἱὸν αὐτὸν τοῦ Ἰλτρὴμ ἀπα
λοῦντα καὶ βοήθειαν ἐξαιτούμενον. κἀκεῖθεν λαβὼν ὀλίγ
τινὰ βοήθειαν, καὶ εἰς τὰ Θετταλίας μέρη ληστρικῶς εἰσε
θών, τοὺς συναντῶντας ἐμπόρους καὶ οἱουσδήτινας ἐξεγύμνο

regis nostri maiores multo sudore ac labore partum possidebant. :
non clare intelligitis Callipolin eiusque fretum claves esse Orient
et Occidentis, Aegaei maris et Euxini? quodsi hanc sub ditione si
Romaei retineant, Turci captivos Romaeos in Orientem minime tran
vehent, Romaei vero nullo arcente Turcos captivos traiicient. iamqu
res vestrae, Romaeis se in libertatem asserentibus, labare incipier
ideo vos hortor ut huic falso ac commentitio Mustaphae et cum
sentientibus Romaeis opemque ferentibus egregie obsistatis. neq
enim sanguine Othmanico satus est impius iste fidei nostrae hosti
ille enim Mustaphas, domini nostri frater, quod ab eo olim audiv
infans admodum fato cessit. hunc ex infima Turcorum plebe unum
imperator Manuel Mosem viventem veritus, Iltrim Baiazitis filiu
iactabat. deinde impostor iste, ut vidit imperatorem iureiurando te
neri, amicitiam concordiamque inter ipsum dominumque nostrum
stabilitam esse, aufugit in Valachiam, ibique cum Mylta Mysorum
tunc principe moratus est, seque filium Baiazitis Iltrim iactans au
xilium rogabat. quod ubi obtinuit, inops parvique momenti, Thes
saliam invadit ac latrocinia exercet; obvios mercatores caeterosqu
spoliat, Iltrim Baiazitis filium se praedicat, exque Othmani prosapi

ιῶν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον.
ὃν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὑμεῖς οἴδατε, στρατὸν ἀξιόλο-
γον πέμψας κατ' αὐτοῦ, ἐγγύς που τῆς Θεσσαλονίκης συνά-
ψαντες πόλεμον, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι ὁ ἀλάστωρ φυγὰς
εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἴσεισι. τότε καὶ ὁ Τζινεὴτ συνδιάγων B
τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ (καὶ γὰρ ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον,
αὐθεντεύων τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίας καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα
Σμύρνης τε καὶ Ἐφέσου ἀποκαλῶν ἑαυτόν· καὶ σὺν πολλῇ
δυνάμει τοῦτον ἐξελάσας ἐκεῖθεν, σὺν αὐτῷ διάγειν ἐκέλευεν
ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ τῆς δύσεως μέρη) τότε καὶ αὐτὸς
καιροῦ δραξάμενος εἰσῆλθεν ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ φυγάς, καὶ
τῷ Μουσταφᾷ δι' αἰτίαν ῥηθεῖσαν συνήφθη. ὡς δ' οὖν οἱ
τῆς πόλεως ἀνενδότως ἱστάμενοι καὶ μὴ προδοῦναι βουληθέν-
τες τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέγραφε πρὸς
τὸν βασιλέα αἰτῶν αὐτόν, καὶ παραδειγματικῶς ἐμήνυε λέ-
γων „„ἐξελθὼν τοῦ θηρεῦσαι θήραν, ἐκλαμπρότατε βασιλεῦ, C
καὶ λύκου κυνηγετουμένου, καὶ δὴ ἐν χερσὶν τὴν ἄγραν ἔχων,
εἰσπηδήσας ἐσώθη ἐν τῇ μάνδρᾳ τῆς σῆς βασιλείας. ἀξιῶ
οὖν τοῦ δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα, ἵνα μὴ καὶ τῶν σῶν καὶ
τῶν ἐμῶν θρεμμάτων λυμαντὴρ γένηται καιροῦ προϊόντος.""
ὁ δὲ βασιλεὺς ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν „„εἰ καὶ λύκος τὸ δια-
σωθὲν ἐν τῇ ἐμῇ μάνδρᾳ, ἀλλ' ἐγὼ τὸ γαληνὸν ἔχων καὶ φι-
λάνθρωπον καὶ τὸ μὴ χαίρειν ἐπ' ἀλλοτρίοις φόνοις σωτὴρ
ἔσομαι τοῦ λύκου καὶ οὐ προδότης. ἀρκεῖ σοι τοῦ χαλινῶσαι

editum. quod ob flagitium dominus noster, ut probe scitis, exercitum iustum adversus eum expedivit; et inito prope Thessalonicam praelio, cum non posset scelestus ille impetum sustinere, fuga in urbem istam pervenit. tunc etiam Cineites domino nostro militabat; qui quidem, Asiae dum praeest, ducis generalis Smyrnae et Ephesi titulo sibi arrogato antea defecerat, inde valido exercitu a rege nostro pulsus, iussusque eum comitari et in occidentalibus provinciis degere. is ergo occasionem nactus Thessalonicam aufugit, et hac de causa Mustaphae se coniunxit. cumque cives prodere hunc impostorem pertinaciter nollent, dominus noster ad ipsorum imperatorem scripsit, taliaque ei clare significat. Cum exivissem, imperator illustrissime, lupum venaturus, iamque praedam quam sectabar in manibus haberem, imperii tui mandras lupus iste ingressus est salvusque evasit. peto itaque praedam meam mihi reddi, ne tuis ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem afferat. Istis imperator respondit: etsi lupus sit qui salutem sibi in mea mandra quaesivit, mansuetae tamen ac humanae sum indolis, neque ex aliena caede voluptatem capto. lupi custos ero, non proditor. hoc contentus sis, quod eum

τοῦτον ἐγὼ καὶ ἐν χερσὶν ἔχειν καὶ μὴ ἐᾶσαι προβαίνειν μήτ[ε] φθείρειν τι τῶν σῶν, ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ καὶ ἀφθονίᾳ ἡγεμονεύειν σ[ε] ἄχρις ὅρου ζωῆς σου, φυλαττομένων τῶν ἐν ὅρκοις γενομένω[ν]
D *ἡμετέρων συνθηκῶν.'"* *ἔκτοτε οὖν εἶχε τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἐν τ[ῇ] Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τζινεὴτ, καὶ μετὰ χρόνους τέσσαρα[ς] ἔπεμψεν αὐτὸν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, κἀκεῖ διῆγεν ἄχρι το[ῦ] νῦν. νῦν δ' ὁ βασιλεὺς μὴ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειεν, ὁρῶν μ[ὴ] εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα ἐξερχόμενον (καὶ γὰρ ἐβούλετ[ο] τοὺς δύο παῖδας τοὺς νηπίους ἐν ταῖς χερσὶν ἔχειν καὶ δι' ἐκείνων ἡμᾶς ἐπτοῆσθαι τῷ αὐτοῦ κράτει), ἤδη τὸν ἀποστάτην τοῦτον σὺν τῷ Μουσταφᾷ ὡς ἀγρίους κύνας καθ' ἡμῶ[ν] λυττῶντας ἀφῆκεν. ἡμεῖς δ' οὐκ ὡς δορκάδες ἢ πτῶκες εἰ[ς] τοὺς ὑπεναντίους φανοῦμεν, ἀλλ' ὡς λέοντες ἐπεισπηδήσομεν, καὶ ἀμεταστρεπτὶ τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς σείσομεν εὐστόχως. καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλείονες. ὁρᾶτε τοίνυν τοὺς σὺν αὐτῷ*
V. 66 *εὐαριθμήτους ὄντας, καὶ ἔτι ἐν ταῖς ῥαγμᾶσι τῶν ὀδόντων*
P. 83 *τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας· καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν αὐθωρὸν ἔσονται, αὐτὸν ὡς πεπλανημένον πρόβατον καταλείψοντες, μόνον εἰ προθύμως τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑπεισέλθωμεν."* *ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς φάλαγγας κατὰ τάξιν εὐαρμόστως συντάξας τὸ ἐνυάλιον ἤχησεν. ὁ δὲ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεὴτ καὶ αὐτὸς τοὺς οὓς εἶχεν ἐγκαρδίως στερρώσας, καὶ ὀμόσας ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς ἐπιλάβοι, πάν-*

frenatum cohibeam meae potestati suppositum, eique non permittam procurrere et aliquid quod tuum sit devastare. securus ergo omnibusque ubertim abundans regna dum vixeris, foederibusque sta, quae iurati ambo pepigimus. Dehinc hunc Mustapham ac Cineitem Cpoli detinuit, et post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hactenus degerat. nunc cum nocere nobis imperator haud possit, intelligatque consilia sua exitum non sortiri (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos iniicere), transfugam istum Cineitem ac Mustapham ceu canes feros et rabie citatos in nos immisit. nos vero ne caprarum aut leporum more hostes fugiamus; sed tanquam leones insiliamus: hastasque nostras quae flecti nesciunt, in eos directe quatiamus. animum addat maior nostrorum numerus, inferior eorum qui ipsi militant; quos cernitis panem regis mei in dentium interstitiis adhuc ferre. eos adiutores mox habebimus in pecude aberrante retrahenda. hoc unum nobis sat erit, si praelium prompti atque alacres inierimus.« his dictis aciem disponit agminibus ex arte locatis, et classicum cani iubet. ex altera parte Mustaphas praesente Cineite animos suorum confirmat: iuratus iis pollicetur, si imperium adeptus fuerit, rerum omnium dominos aeque ac se fore; honores ac dona quam-

τῶν ἀκατίων μετακαλῶν τινα τῶν εὐνουστέρων τοῦ Ἀδούρνου, ὡς ἔχων λόγους τινὰς τοῦ ὁμιλῆσαι. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος στέλλει τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάβα δὲ Κορνήλια, καὶ τυχὼν μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι τῷ Ἀδούρνῳ D
πεντήκοντα χιλιάδας νομίσματα, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἔξω τῆς νηός, ἀλλ' ἀποπέμψαι ἑτέρωθι, ἔνθα καὶ βούλεται. ὁ δ' Ἀδοῦρνος οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι. ὁ δὲ Μωρὰτ ἀκούσας τὰ γενόμενα ἐνηγκαλίσατο τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ εἶπεν „ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν ἡμέτερος ἀδελφὸς καὶ φίλος πιστός." τότε παραστάντες ἄντικρυ Καλλιουπόλεως, οὐκ ἀφῆκαν οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ σύνολον πλησιάσαι ἐν τῷ λιμένι. οἱ δὲ κυβερνῆται τῶν νηῶν πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πελάγει τὰ ἱστία χαλάσαντες, ὁμοῦ καὶ τὰς ἀγκύρας ἑτοιμάζοντο εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελθεῖν ἐν τῇ ξηρᾷ. καὶ οἱ τοῦ Μουσταφᾶ διὰ ξηρᾶς διαδραμόντες ἀπεναντίας εἱστήκεσαν, κωλύοντες τὴν ἔξοδον. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοιμάσας τὰς βάλκας P. 100
καὶ τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν νηῶν ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔπεμψε, ἵνα λάβωσι γῆν ὄντες ἐντὸς τούτων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους Φράγκους τζαγρατόρους καὶ δορυπόμπους. ἐξελθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς τοξότας ὡς μίλιον ἓν μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ δεφενδεύοντες τὴν ἀκτὴν ἀσφαλῶς, ἐξῆλθε καὶ ὁ Μωρὰτ σὺν τοξόταις χιλίοις ἀμφοτεροδεξίοις καὶ μαχίμοις ἀλκιμωτάτοις ἐπέκεινα τῶν τρισχιλίων. οἱ δὲ Φράγκοι ἔμπρο-

re se verteret nescius, navigium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni amicis evocaret, habere se quae cum eo communicaret praetexens. mittit Adurnus ad Mustapham vicarium suum Barnabam de Cornelia. pollicetur Mustaphas se numismatum quinquaginta millia Adurno soluturum, si Moratem in terram exponere nolit, sed aliquo pro libitu suo amandet. quibus auscultare cum aversaretur Adurnus, amplexus eum Morates „frater" inquit „noster ac fidus amicus in posterum sis." at qui Mustaphae militabant, Moratis naves portum ingredi prohibebant. quare navium rectores ad partes inferiores portus ultra urbem vecti vela contrahunt, ancorasque expediunt, ut in terram militem exponerent. Mustaphae vero copiae ad littus accurrunt contraque steterunt, exscensu in terram eos prohibituri. Adurnus autem lembos acatia scaphasque apparatas supra viginti mittit, quibus vecti appellerent Franci, plus quingenti, zagratores et iaculatores; quibus in terram expositis, et litoris tuendi gratia milliare unum a mari sagittariis procedere iussis, secure Morates, sagittariis mille ambidextris stipatus, tribus insuper militum pugnacissimorum et robustissimorum millibus cinctus navi egreditur. cumque Franci in loci fronte consisterent, lanceis lapidibusque immissis viam aperuerunt mox Moratis milites cum Francis, tubarum clangore simul edito,

τὸν τῦφον καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριοβολιμαίου τούτου. κ
εἰ εὐτυχήσει ἐν τῇ παρούσῃ συμπλοκῇ, τίς ἔσται ὃς δ
νήσεται συνᾶραι λόγον μετ' αὐτοῦ; διὸ παρακαλῶ, μὴ γίν
σθε πολεμισταί, ἀλλὰ μᾶλλον συμμαχήσατέ μοι καὶ μετ
D ἐπιεικείας προσέλθετε. καὶ τῶν ὑμετέρων, μάρτυς θεός, ο
στερήσω τι, ἀλλὰ μᾶλλον προσθήσω καὶ ἔτι πλείονα αὐξήσω
τούτων οὕτω λεχθέντων αἴφνης ὁ τὸ δεξιὸν κέρας ὑπερασπ
ζων σατράπης ἀποσπασθεὶς, ὡς δῆθεν συμπλακῆναι θέλω
τῷ Τζινεήτ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ ἦλθον ἐνώπιον τοῦ Μουστα
φᾶ, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων ἅπαντες τὴν δουλικὴν προσκ
νησιν ἀπένειμαν αὐτῷ. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ τὸ ἀριστερ
κέρας κρατῶν κἀκεῖνος ἔπραττε τὰ ὅμοια. καὶ ἦν ἰδεῖν ξέν
ἀλλοίωσιν, τὸν Μουσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρεῖ πτερωθέντα καὶ ὡ
ἀετὸν ὑψιπετοῦντα παρόμοιον, τὸν δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸ
P. 84 καταψιλωθέντα καὶ ἔρημον μόνον μετὰ τῶν ἰδίων ἱστάμενο
τότε κατὰ νοῦν λαβὼν ὡς σπανίως ὑπερισχύει δοῦλος δεσπό
του, καὶ ὁρῶν ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστρόφως κλώ
θονται, πραγματεύεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει, κα
καταβὰς τοῦ ἵππου σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾷ δουλικῶ
καὶ αὐτοὶ προσυπήντουν καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. τότε οἱ το
Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες καὶ σκηνὰς ἡγεμόνι πρ
πούσας πήξαντες, ἀποβιβάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταφᾶ

2. ὃς] ὁ P. 11. ὁ deest P.

patris mei exercitibus virtutem militarem vestram omnibus probave-
ritis, probeque nostis huius triobolaris iactantiam superbiam a
supercilium. cui si prospere cesserit huius pugnae exitus, quis adire
ipsum verbis audebit? quamobrem vos hortor, ne hostes quam socii
mihi esse malitis, et ut aequum est accedatis. nullis praemiis aut
mercede, testis deus adest, vos frustrabor, quinetiam amplioribus
vos honorabo." ubi finem dicendi fecit, subito, qui Baiazitis exerci-
tus dextro cornu praeerat, satrapa a suis digressus, quasi cum Ci-
neite manus conserturus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphae
se stiterunt, et ab equis cum desiluissent, cuncti, quam servi do-
minis, venerationem exhibuerunt. confestimque, qui sinistrum aciei
regebat cornu, pariter transfugit. miram quandam mutationem vide-
re erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum similemque
alte volanti aquilae; Baiazitem vero veluti graculum plumis spolia-
tum et cum famulis suis solum relictum. cumque intelligeret raro
admodum domino superiorem servum evadere, videretque fortunam
filum in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salu-
tem quaerit; et ex equo desiliens cum fratre Hamza, servili more ac
gestu, Mustaphae obviam procedunt, salutantque. defuncti igitur
praelio Mustaphae milites duci suo tentoria decora ac convenientia

εἰς ἀρχηγὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ῥωμαίων εὐφήμουν· τῷ δὲ Παγιαζὴτ κελεύσαντι καθεσθῆναι μακρόθεν B φύλακας ἐπέτρεψε τοῦ φυλάττειν αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεὴτ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἔτι ζῶντα (καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἄγρας τοῦ μὴ διαδρᾶναι τὸν ἀντικείμενον) καὶ μαθὼν ὅτι ἐν V. 67 ἄρκυσιν ἦν, λέγει τῷ Μουσταφᾷ „ἕως πότε ὁ ἀνόσιος οὗτος τὸν ἥλιον ὁρᾷ, ὁ μηδὲ ψηλαφητοῦ σκότους ὢν ἄξιος;" ὁ δὲ Μουσταφᾶς „ὡς βουλητόν ἐστί σοι, ποίει" εἰπών, κελεύει μικρὸν ἑλκύσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς τὸν ἄθλιον τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. ὃ καὶ γέγονεν, ὁρῶν καὶ αὐτὸς τὴν καρατόμησιν καὶ λέγων „οἶδας, ὦ κάκιστε, θερίζειν ὄρχεις;" καὶ γὰρ ἔτυχε κοπῆναι τοὺς ὄρχεις τοῦ Αὐδουλᾶ γαμβροῦ τοῦ Τζινεὴτ προλαβὼν τοῦ Παγιαζὴτ τοῦτο κελεύσαντος. τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζᾶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κἀκεῖνον καρατομῆσαι· ὁ δὲ Τζινεὴτ ἐλεήσας αὐτὸν νέον ὄντα C „ἄφετε αὐτὸν" εἶπεν· „οὐ γάρ ἐστιν ὡς ἐκεῖνος τὸν θεοθανῆ καὶ ἀπάνθρωπον οὗτος, οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τούτου ἐξέρχεταί τι τοῦ πρᾶξαι κακόν. ἔστω οὖν ἐμὸς ἀπελεύθερος." οὐκ οἶδεν ὁ δύστηνος Τζινεὴτ ὅτι τὸν θανατηφόρον αὐτοῦ ζωπυρεῖ, καὶ ὃν ἐλεεῖ αὐτός, ἀνηλεῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ λαβεῖν. τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παῤῥησίας καὶ θάρσους ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἴσεισι σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παῤῥησίας πολλῆς ἐξῆλ-

2. κελευθέντι Bullialdus.

pangunt, eique ex equo sublevato ut totius Romanae ditionis imperatori acclamarunt. Baiaziti vero procul sedere iusso satellites custodiae causa appositi sunt. accedens deinde Cineites, cum videret eum aura vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum praeclusis omnibus effugiis teneri, eiusmodi orationem ad Mustapham habuit: quousque impius iste solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus? Cui respondit Mustaphas: consilio tuo utere. Iubet itaque extra castra non procul tracto caput misero amputari. quod illico factum ipso spectante, et talia verba proferente: nosti pessime testiculos demetere? Cineitis enim genero Audulae testiculi exsecti fuerant Baiazitis iussu. duxerunt et huius fratrem Hamzam capite plexuri; at Cineites eius misertus, quod iuvenis esset, eum dimitti iussit; „quippe“ dixit „non est ferus et inhumanus ut ille, quem morte violenta affecimus, nec ullumdum scelus patravit, sit itaque libertus meus.“ non intellexit infelix Cineites fovere se eum qui perniciem ipsi allaturus erat, brevique vitam crudeliter erepturus illi qui erga ipsum misericordia commotus fuerat. novus itaque imperator Mustaphas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intrat; cui obviam egressi sunt multa cum fiducia et

D θον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφημοῦντες ἱλαρᾷ τ
φωνῇ. οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως μαθόντες τὸ γεγονός, κα
ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου μεθ' ὅρκων καὶ συνθηκῶν πα
ρέδωκαν τὸ φρούριον. ὁ δὲ Λεοντάριος ἐλπίζων κατὰ τὰ
συνθήκας τὰς ἐνωμότους, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ φρουρίο
τοὺς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευὴν ἣν εἶχον ἔνδον κατ
τὰς πίστεις αἳ ἐγένοντο μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριηρέω
ἐξαγαγὼν θώρακας περικεφαλαίας δόρυ τζάγρας καὶ πᾶν εἶδο
ἁρμάτων ἤρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ. φθάσας οὖν ὁ Τζι
νεὴτ καὶ ἰδὼν τὰ γενόμενα, ὁρῶν δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Τούρ
κων θορυβούμενον καὶ ταραχώδη ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ καὶ ἀπροσ-
δοκήτῳ μεταβολῇ, ἤρξατο σκώπτειν καὶ σκληρολογεῖν τὸν
P. 85 Δημήτριον, λέγων „ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ στρατηγὲ Δημήτριε,
τὸν ἀγῶνα ὃν ἠγωνισάμεθα, καὶ τοὺς κινδύνους οὓς ὑπέστη-
μεν, ἕνεκα τοῦ γένους τοῦ σοῦ καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασι-
λείας ὑπολαμβάνεις γεγονέναι. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί. τὸ γε-
νόμενον εἰς ἡμᾶς, ἐγκλείστους ὄντας ἀπολυθῆναι καὶ δούλους
ὄντας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ὑμᾶς τοὺς Ῥωμαίους τῆς δω-
ρεᾶς ταύτης αἰτίαν κρίνομεν, ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ θεῷ. ὑμᾶς
δὲ τοὺς συμπασχήσαντας καὶ κοπιάσαντας ἐν τῇ μεταθέσει
ταύτῃ, θεοῦ θελήσει κεκοπιάκατε, ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν.
ἕνεκα οὖν τῶν κόπων καὶ τῶν ἀμφοτέρων τῶν καμάτων τῷ

7. αἳ] ἃς P.

laetitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. praesidiarii autem Callipoleos custodiae impositi ubi, quae gesta erant, rescivere, spe omni abiecta, pacto inito ac iureiurando addito sese dediderunt. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos convenerat), ubi praesidium decessisset asportavissetque secum omnia vasa et sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem conditione se dediderant, exportari thoraces ex triremibus curat, cassidesque et galeas, hastas, zagaias, id est iacula; et omne genus armorum in arcem importari coeptum. at Cineites accurrens quod factum erat cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem ob mutationem insperatam ac inexpectatam. contumeliosis ideo asperisque verbis Demetrium sic affatus est. „imperator Demetri, ut mihi videtur, existimas nos nationi tuae gratificaturos imperioque Romaeo, praelium obiisse et pericula adiisse? aliter se res habet. quod nobis inclusis contigit in libertatem asseri, ex servis rerum dominos fieri, tantum beneficium deo, qui coelestia habitat, acceptum ferimus, nec auctores illius vos Romaeos iudicamus. vos quod sociatis nobiscum laboribus belli aerumnas in hac rerum conversione tolerastis, deo volente id fecisse recte existimamus. soli itaque deo gratias agimus, qui a laboribus et casibus praeteritis integros serva-

μὴν θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας· ὑμᾶς δὲ διὰ δώρων ἱκανῶν καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαίρου, παραπέμψαι. τὸ B δὲ πόλεις καὶ φρούρια λαβεῖν παρ' ἡμῖν ἀρκεῖ σοι σῶον πεμφθῆναι ἐν Κωνσταντίνου, ἀναμιμνήσκοντες τῶν Λημνίων παθῶν καὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς παμμακαρίστου τῶν καλογήρων ὀνειδισμόν. ἔχεις μισθοῦ χάριν σώαν τὴν κεφαλήν, τὸ τοῦ λύκου φθέγξομαι. αἶρε κώπας· ἔχεις τὸν Εὖρον πνέοντα γλυκερὸν ἀέριον. φθάνε τὴν Κωνσταντίνου, ἄσπασαι τοὺς βασιλεῖς ἀφ' ἡμῶν. λέγε πῶς θεὸς τὴν αὐθεντίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο. ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ διάγων, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ. ἀπέστω ζήτησις Καλλιουπόλεως." ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ ῥήματα οὐκ ὀλίγον ἐτάραξαν· καὶ θυμωθεὶς „οὐκ οἶδας" ἔφη „τὸν ἐμὸν βασιλέα ποίας συνέσεως καὶ γνώσεως καὶ C ποίας ἄλλης μεγαλογνωμοσύνης ἐστίν, ἀποπέμπειν με κενὸν V. 68
τοιούτοις ῥήμασι φαύλοις ἀποπτύοντα ἐκ τοῦ στόματος, ὦ Τζινεήτ. ἴσθι ὅτι ὡς ἐν ὀλίγῳ, ὡς ὁρῶ, πάλιν ἕξει σε ἡ Κωνσταντίνου, καὶ τότε μάθῃς ἃ εἴρηκας. πλὴν οὐ σόν ἐστι τὸ διδόναι με λόγον καὶ ἀποπέμπειν, ἀλλὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Μουσταφᾶ, ὃν ὁ θεὸς καὶ ἡ τύχη Ῥωμαίων ὕψωσε. σὺ δὲ εἷς τῶν πολλῶν τυγχάνων παῦσαι τοῦ λέγειν, ὅτι οὐκ ἔχεις τὸν ἀκούοντα." ἐγερθεὶς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὰς τριήρεις πλήρης ὢν χόλου καὶ πικρίας, μὴ ἔχων τί ποιῆσαι, κατὰ νοῦν φέρων τὴν τῶν ὅρκων ἀθέτησιν καὶ τὰς ὑποσχέσεις τὰς παρ' αὐτῶν

vit; vosque cum donis, quanta vester capit status, et amicitiae ad tempus pignoribus dimittimus. urbes vero et castella nos vobis tradere absit. Tibi o Demetri salvo satis sit Cpolim repetere. meminimus malorum quae in Lemno passi sumus, et contumeliarum a monachis in Beatissimae monasterio acceptarum. caput integrum mercedis nomine domum refers, lupi (ac ciconiae) apologo utar. remos impelle: lenis ac sudus Eurus spirat. Cpolim proficiscere, imperatores nomine nostro saluta, et iis annuntia quomodo deus dominationem nobis concesserit. inter imperatorem nosque pax integra maneat atque tranquillitas, neve poscatur Callipolis.« tali oratione non mediocriter turbatus est Demetrius, ad iramque versus „non tibi« ait „cognitus est imperator meus, quam prudens rerumque peritus ac magnanimus sit. iis me contumeliis, o Cineites, nudum dimittis. crede mihi, quod praevideo, te brevi Cpolim ut ad asylum profecturum. tunc, quae locutus es, cognosces. nec tamen tuum est responsum mihi dare vel dimittere me, sed Mustaphae imperatoris, quem deus Romaeorumque fortuna evexerunt. tu vero cum de turba unus sis, abstine a verbis, quibus qui obtemperet habes neminem.« cum itaque surrexisset ira tumens ac indignabundus, triremes conscendit, quid faceret anceps, animo revolvens promissa istorum periurio corrupta. re-

γενομένας. ὅμως ἵστατο ἐκδεχόμενος παρὰ τοῦ Μουσταφ
D τὴν ἀπόκρισιν, εἰ μέλλει κατὰ τὰς συνθήκας λαβεῖν τὸ φρο
ριον ἢ οὔ, καὶ τότε ἐπαναζεῦξαι. ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐλθών, κ
λόγους συνάραντες ἱκανοὺς ἄμφω, τῷ Δημητρίῳ ἔφη „ἐγ
μέν, ὦ φίλε καὶ τοῦ ἐμοῦ ὑπερασπιστοῦ περιπόθητε, οἶδ
ἀκριβῶς τὰς ὑποσχέσεις ἃς ὑπεσχέθην ἐνώπιον τοῦ θεοῦ κ
τοῦ προφήτου αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐν μέσῳ τούτων ἦν καὶ τὸ τ
Καλλιουπόλεως φρούριον. ἕνεκα οὖν τῶν ἄλλων ἁπάντω
ἔχω λόγον ἀποδοῦναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, εἰ μ
κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀποβήσεται· περὶ δὲ τοῦ φρουρίο
κρεῖσσον παραβαίνειν ὅρκον ἢ προσκρούειν θεῷ, εὐσεβεῖς
P. 86 χερσὶν ἀσεβῶν ἀποτιθέναι, καὶ ποιεῖν δοῦλον τὸ ἐλεύθερ
καὶ τὸ θεῷ ἀφιερωμένον ἔθνος εἰς χεῖρας ἀπίστων καὶ τ
ἕνα θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ εἰδότων. εἰ δὲ καὶ
τοσαύτην ἀσέβειαν κατακρημνισθῶ, ὃ μὴ γένοιτο, κύριε, τ
τῶν Μουσουλμάνων γένος οὔτ' ἐμοὶ τὴν ἀρχηγίαν παραχω
ρήσει οὔτε σοὶ τοῦ χωρίου τούτου χαρίσει τὴν εἴσοδον. ἄπι
θι τοιγαροῦν, κἀγὼ εἰς ὅσον εὐπορῶ, τόσον καὶ τὴν ἀνταμοι
βὴν παρεκτείνω. ὅσα δὲ οὐ παρὰ τὴν ἐμὴν κτῆσίν εἰσιν
ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ κεκλήρωται καὶ τῷ ἐμῷ προφήτῃ, οὐ θέλ
παρασαλεῦσαί τι τῶν Μουσουλμανικῶν ἐθῶν καὶ τῶν προσ
B ταγμάτων τοῦ προφήτου, Μουσουλμάνος τυγχάνων. καὶ γὰ
ἐπιμόνως ἐργάσομαι τοῦ προσθεῖναι καὶ ἐπαυξῆσαι πόλεις κα

13. καὶ τὸ] καὶ τῷ P.

mansit tamen, exspectans quodnam sibi a Mustapha responsum da-
retur, utrum ex foedere arcem sit recepturus, necne; acceptoque
responso redire statuit. accessit itaque ad eum Mustaphas, et pos
longum colloquium Demetrio haec dixit. „ego quidem, o amice, pro-
tectori meo carissime, eorum recte memini quae coram deo eiusque
propheta promisi, iisque arcem Callipoleos contineri scio. de caete-
ris quidem omnibus rationem reddere debeo in die illa iudicii no-
vissimi tremenda, nisi pactis stetero: castro, satius est mihi iusiu-
randum violare quam in dei offensionem incurrere, manibus impio-
rum pios tradendo, liberae conditionis homines in servitutem redi-
gendo, gentemque deo consecratam subiiciendo infidelium imperio,
qui deum unicum coeli et terrae nesciunt. quodsi in eam impietatem
praeceps laberer, id quod absit, domine, Musulmanorum natio nec
me imperatorem ferret, nec tibi arcis ingressum concederet. abi ita-
que, quam maximas pro viribus meis gratias referam. quaecumque
vero ditionis meae non sunt, sed publico acquisita meoque prophe-
tae, illa intacta relinquo; nec consuetudinibus Musulmanorum pro-
phetaeque praeceptis fraudem ullam facio, cum Musulmanus sim.
indesinenter enim laborabo ut urbium numerum multiplicem, eas

μέρας καβουρίδων ποιῆσαι τῶν Μουσουλμάνων εἶναι· τὸ δὲ πόλιν, καὶ ταῦτα Καλλιούπολιν, ἥτις ἐστὶ λαιμὸς τῶν Μουσουλμάνων καταροφῶν ἅπαν γένος τῶν Χριστιανῶν, καὶ πνιγμονὴ τῶν Χριστιανῶν καταπνίγων καὶ ὀλεθρεύων αὐτούς, οὐδέποτε οὔτε κατὰ νοῦν ἐπεισπεσεῖται τὸ τοιοῦτον παραλόγισμα, οὔτε εἰς τέλος ἐξάγω." ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Λεοντάριος, καὶ ὥσπερ λέων τῆς θήρας ἀστοχήσας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων καὶ τῇ οὐρᾷ τὴν γῆν ἐπιριπίζων, ὑποχαλῶν αὐτήν, οὕτω καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς λύπης ὡς ἐν ἐκστάσει φρενίτιδι C γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων ἕως οὗ καταλήξας τὸν παράλογον λόγον ἔστη, ἄρας τὸ ὄμμα πρὸς αὐτὸν ἔφη „ἡμεῖς μέν, ὦ κύριε καὶ ἀρχηγέ, τῶν Μουσουλμάνων οἴδαμεν ἀκριβῶς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐκ πολλῶν χρόνων διάθεσιν· καὶ γὰρ ἤδη ἐπέκεινα τὰ ἔτη τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα, ἀφ' οὗ ὁ σὸς πρόπαππος Ὀθμὰν τὰ τῆς Βιθυνίας καὶ Παφλαγονίας καὶ Φρυγίας μέρη ἁρπάσας ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων γονέων κατέσχε. ὁ δὲ ἔκγονος αὐτοῦ Ὀρχὰν γενόμενος κύριος καὶ κληρονόμος τῶν αὐτῶν θεμάτων οὐ διέμεινέ ποτε ταῖς συνθήκαις καὶ ὅρκοις, παραβαίνων καὶ D μεταπηδῶν ὅρια ἃ ἠσφαλίσαντο θεὸς καὶ ἀλήθεια, ἄγων ἔτος ὅποτε ἐγγύς που ἑκατοστὸν ἀφ' οὗ τὰ τῆς δύσεως ἤρξατο φθείρειν. εἶτα ὁ ἔκγονος αὐτοῦ ὁ σὸς πατὴρ Ἰλτρὴμ γενόμενος V. 69 κύριος τῶν πραγμάτων καὶ θεμάτων κατὰ διαδοχήν, καὶ αὐτὸς παραβαίνων τοὺς ὅρκους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν καὶ αὐτὸν ὁ θεὸς ἐν χερσὶ Περσῶν παρέδωκεν.

augeam, regionesque Cavuridum adiiciam Musulmanorum ditioni. urbem vero ut Christianis concedam, idque Callipolim, quae Musulmanorum fauces sunt, totum genus Christianum absorbentes, et laqueus quo Christiani iugulantur ac pereunt, nunquam animum inducam, nec quicquam tam absurdum admittam.“ haec dum audit Leontarius (tanquam leo, cui praeda se subtraxit, in terram caput inclinans et cauda laxata terram verrens, vultum prae dolore demittit) quasi phrenesi superveniente mente deiectus, donec absurdum sermonem finivisset ille, postmodum attollens oculos eum sic alloquitur. „accurate novimus, domine dux, quomodo vos Musulmani multis abhinc annis erga nos affecti estis. elapsi sunt anni CL ex quo proavus tuus Othman Bithyniam Paphlagoniam et Phrygiam maioribus nostris ereptas imperio suo subdidit. cum vero filius eius Orchan hereditario iure easdem provincias accepisset, foederum immemor fidem datam violavit, fines transgressus, quos deus et veritas stabiles posuerunt. iamque ab eo tempore anni centum transierunt, quo Occidentem devastare coepit. illius deinde nepos, pater tuus Iltrim Baiazites, cum successionis iure rerum summa omnibusque provinciis

νῦν δ' ἐκείνου παρελθόντος ἐγγύς που τὰ τριάκοντα ἔτη τελούμ
νον ἕως σήμερον, οἱ ὑμέτεροι ἀδελφοὶ Μουσουλμὰν καὶ Μωσῆ
παραβάντες ὅρκους κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξ
πεσον. μόνον ὁ ἤδη νεωστὶ παρελθὼν Μεχεμὲτ ἀρχηγός,
σὸς ἀδελφός, αὐτὸς τοὺς ὅρκους ἐτήρησεν καὶ αὐτὸς τὸ τέ
λος εἰρηνικὸν καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὐδαιμόνα
ἀπέλαβεν. σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὰν γελάσει
P. 87 τύχη συναίρουσα καὶ βοηθοῦσά σοι. ἀδίκους γὰρ ὁ θεὸς πρ
καιροῦ παραπέμπει εἰς Ἅιδην, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰ
τέλος ἀφανίζει. ὅτε γὰρ φεύγων εἰσῆλθες ἐν Θεσσαλονίκῃ
εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρεδίδου σε τῷ Μεχεμὲτ κα
ἀγχόνῃ τὴν ζωήν σου ἐλάμβανε, εἶχον ἂν πολλοὶ αἰτιᾶσθαι
καὶ κατακρίνειν Ῥωμαίους ὡς προδότας καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς
προσφυγόντων δεινοὺς φονέας καὶ τὰ ἐναντία τοῦ δικαίου
πράττοντας. ἄρτι δέ σε ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ θεὸν οἱ
B Ῥωμαῖοι, γράφεις μὲν θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἴρη-
κας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοπιάσαντας ὡς ἐχθροὺς
λογίζῃ καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσωπον. ὑγίαινε οὖν εὐφραι-
νόμενος. ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴκους ἀπελθόντες, καὶ
τῷ βασιλεῖ ἀναγγείλαντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν θεῷ ἀνα-
θέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν
ἀπόφασιν." ταῦτα εἰπὼν καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος καὶ τὰ
ἱστία πτερώσας τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἔπλευσεν.

potiretur, et ipse periurus tandem cum imperio universo a deo Persis traditus est. ad hanc diem ab eius obitu tricesimus fere agitur annus, tuique fratres Musulmanus et Moses, iureiurando violato infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. solus Mehemetes, qui iam obiit, imperator fraterque tuus iuramentum non violavit: et propterea mitiori fato concessit, postquam regiis deliciis ac luxu satiatus est. tu vero his patratis haud diu uteris propitia et adiutrice fortuna. iniquos enim deus immatura morte ad inferos detrudit; ipsique non auscultantes in aeternum delet. cum enim exul ingressus es Thessalonicam, si Romaeorum imperator Mehemeti te tradidisset et laqueo vitam finivisses, Romaeos ut proditores, eorumque qui ad ipsos confugiunt crudeles interfectores, aequitati iustitiaeque adversantes, multi accusare et condemnare potuissent. nunc, postquam Romaei te adiuvante deo imperatorem constituerunt, deo omnia adscribis, idque recte, nec quicquam oppono: eos vero qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes dorsumque eis obvertis. sanitate voluptatibusque fruere. nos domum reversi imperatori nos dolo circumventos esse narrabimus; deoque omnibus remissis, cum patientia iustam eius sententiam expectabimus.« haec locutus e portu expansis velis solvit, versusque Cpolim cursum direxit.

25. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ καὶ λύπῃ C
καὶ συσχεθεὶς καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων ὅ τι
ποιῆσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βαδίσαι καὶ στεῖ- A. C. 1423
λαι πρέσβεις τῷ Μουράτ· καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν Heg. 826
πατρικὴν θέλησιν καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὁμήρους, ἐπεὶ
ἐκποδὼν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζήτ, πάλιν θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀπο-
καταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. ὁ δὲ Μου-
σταφᾶς (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμέτω ὁ λόγος) ὀχυρώ-
σας τὸ φρούριον καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν
δῆμον, καὶ καταστήσας δρουγγαρίους καὶ κόμητας οἰκείους D
τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς
ὡς ἐχρῆν ἀσφαλίσας, καὶ ὅρκους διδοὺς αὐτοῖς καὶ δωρεαῖς V. 70
ἀμείψας, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. καὶ δὴ εἰσ-
ελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποιχομένου Μεχεμὲτ τοῦ ἀδελ-
φοῦ αὐτοῦ, καὶ εὑρὼν θησαυροὺς ἀναριθμήτους καὶ ἑτέραν
ἄλλην παρασκευὴν ὑπέρμετρον, ἐνδύματα καὶ λίθους καὶ
μαργάρους πολυτελεῖς, γυναῖκας ὡραίας καὶ νέους παιδίσκους P. 88
εὐπροσώπους καὶ κάλλει διαφέροντας καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην
Βλαχίας, ἐκάθητο κατασπαταλῶν, καθ' ἡμέραν μεθύων καὶ
ἀσελγαίνων. ὁ δὲ Μουρὰτ ἔτι νέος ὢν καὶ οὔπω τὸ εἰκοσιο-
στὸν ἔτος ἐλάσας ἐκάθητο ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας καὶ αὐ-
τὸς τὰ ὅμοια πράττων, πλὴν οὐ τόσον· καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς

2. πολὺ] immo πολλῇ.

25. At Manuel imperator de istis certior factus, moerore simul et ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit, legatosque ad Moratem mittere acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo, quandoquidem Baiazites Bassa re infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione, si patris voluntatem ratam habere vellet, et duos infantes obsides dare. interea Mustaphas, ad cuius res narrandas redeundum, arcem Callipoleos munit et recte constituit, in plebem etiam animadvertit; praeficitque Drungarios et Comites domesticos magnae classi. turri tuendae, quae portui imminet, praesidium imponit omnibusque necessariis instruit. iureiurando benevolum se fore promittit, donaque largitus Adrianopolim contendit. palatium illic, quod habitaverat frater eius Mehemetes, ingressus, divites supra modum thesauros reperit, aliamque immensam supellectilem, vestem, lapillos ac margaritas pretiosissimas, feminas quoque pulchras, pueros et iuvenes oris decore praestantes, aliaque Valachiae spolia. tum otio se tradere, has divitias profundere, et quotidie libidini ac crapulae se dedere. Morates autem etiamtum iuvenis, quippe vigesimum annum nondum impleverat, Prusae Bithyniae morabatur, iisdem moribus adsuetus: modestior tamen, quod curis sollicitaretur, erat, nec effrenatum eum sine-

φροντίδος ἐδάκνετο, καὶ οὐκ ἔα τοῦτον ὁ λογισμὸς ἀχαλίν τον, ἀλλ' ἐσκέπτετο πῶς καὶ ποίῳ τρόπῳ ἀνακαλέσηται π αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν, ἣν ὁ πατὴρ ἐκτήσατο δ πολλῶν κόπων, αὐτὸς δὲ ἄνευ ἐπηρείας τινὸς ἔφθασεν ἀπ λέσας. εἶχε γὰρ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν μεγιστάνων τοὺς προ
B χοντας πλὴν τοῦ Παγιαζήτ· καὶ γὰρ πρὸ ὀλίγου κακῶς ἀπ βίω, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσεν. μαθόντες γὰρ ὡς τὸ φρούριον τ Καλλιουπόλεως παρεδόθη καὶ ὁ Λεοντάριος κενὸς ἀπεπέμφ καὶ ὁ Μουσταφᾶς ἔτι ἀκολάστως κατασπαταλᾷ, μὴ ἔχ φροντίδα πῶς δεῖ φυλάξαι τὴν ἡγεμονίαν ἀσινῆ, βουλὴν βο λεύεται τὴν ἣν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύσατο, καὶ πρέσβε προφθάσας οὗτος πέμπει πρὸς βασιλέα, Ἰπραῒμ τινα ἀδε φὸν ὑπάρχοντα τοῦ Ἀλί, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἄνδρ συνετὸν καὶ εὐήθη καὶ πρὸς τὰς τῶν Τούρκων ἀναιδεῖς βλ κείας καὶ ἀσελγείας ἀσυνήθη· ὃς καὶ τὰ δευτερεῖα τοῦ Πα
C γιαζὴτ φέρων, τὰ πρωτεῖα ἐκείνου παρελθόντος ἔλαβε κ τῶν μεγιστάνων πρῶτος ἦν καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας το Μουράτ. ἐλθὼν οὖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ περὶ μ τῶν ὧν ἔπραξεν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐγένετο μνήμη, ἀλλ' ἐν τ νοῖ διατρέφοντες θυμὸν ἀχαλίνωτον, ἕως ἂν ὁ χρόνος ε εὐδαιμονίαν ἄξει τὰ περὶ αὐτῶν, ταῦτα ἐκρύπτοντο· ἱλαρ δὲ βλέμματι καὶ ὑπούλῳ γνώμῃ τὸν ἔνδον λύκον ὡς πρόβα τον ἔξω ἐδείκνυε. καὶ δὴ λόγους συνάρας πράους τε καὶ λ αν ταπεινοὺς βοήθειαν ἐξεκάλει, ὡς ἐξ αἰτίας γεγονότα, ὅσ

bant de rebus suis cogitationes. agitabat quippe animo quibus modi paternum imperium recuperare posset, quod pater magnis laboribu partum possidebat, ipse vero nullo suo flagitio amiserat. aderant e magnatum praecipui, praeter Baiazitem quem iam diximus fato mal periisse. ubi audivit arcem Callipoleos esse traditam, Leontariu deceptum ac vacuum dimissum, Mustapham luxui ac libidinibu obnoxium de tuendo imperio parum cogitare, consilium capit ei quo inierat imperator simile; priorque ad hunc legatum mittit, Abraham quendam, fratrem Hali, de quo mentionem fecimus, virum pruden tem et probum, Turcorum propudiosis verbis ac libidinibus inadsue tum, qui cum vivo Baiazite Bassa secundo loco haberetur, eo mor tuo primos honores adeptus est, procerumque princeps et Morati imperii Mesazon fuit. venit is Cpolim, ubi de iis quae molitus era imperator nullum verbum fecit. Turci quippe iram immanem ment repositam in occulto tenebant, donec tempus res eorum in meliu verteret. oculis igitur placidis ac serenis, et ad fraudem animo com posito, lupum, quem intus gerebat, in ovem mansuetam foris trans formabat. mansuetis itaque verbis ac submissis auxilium rogat; cau

ἡ καὶ γεγόνασι, λέγων τοῦ Παγιαζήτ, ἀθώους αὐτοὺς ἀποδεικνύων, ὡσαύτως καὶ Ῥωμαίους, λέγων „εἰ θελήσει τὸ σὸν κράτος, ὡς ἐν ὀλίγῳ ἀποκαταστήσεις πάλιν εἰς πατρικὴν ἡγεμονίαν τὸν ἐμὸν δεσπότην Μουράτ, καθὼς καὶ ἐν τῷ πατρὶ D
αὐτοῦ εἰργάσω, λαμπρότατε βασιλεῦ. ἔχεις γὰρ ὑπὸ τὴν χεῖρα τὸ πηδάλιον, καὶ ὅπου ἂν βούλῃ, ἐκεῖ καὶ τὴν ναῦν μεταστρέψεις, καλῶς ἰθύνων τοὺς οἴακας. ὡς γὰρ εἰργάσω ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀντιστάντος τῷ σῷ κράτει Μωσῆ, οὕτω καὶ νῦν συμπάσχησον, καὶ μὴ ἐάσῃς τὴν ἡγεμονίαν κατέχειν ὁ μηδεμιᾶς καλύβης ἄξιος." καὶ γὰρ ὁ πολλάκις προλεχθεὶς Μεχεμὲτ ἔτι ἡγεμονεύων ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ Μωσῆ τότε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Θρᾴκης ἔχοντος καὶ τὸν ἀδελφὸν Μουσουλμὰν κτείναντος, ἐναντίος ἐφάνη Ῥωμαίοις καὶ τῆς πόλεως ἐχθρὸς ἄσπονδος, ὡς προλέλεκται. τότε ὁ βασιλεὺς μετακαλεσάμενος ἀπὸ τῆς Προύσης τὸν Μεχεμὲτ καὶ πίστεις δούς, εἰσάξας αὐ- P. 89
τὸν ἐντὸς τῆς Κωνσταντίνου σὺν τοῖς στρατεύμασι περαιωθέντα καὶ ἐξελθὼν καὶ μίαν, καὶ δὶς καὶ πολλάκις, καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ καὶ ἡττηθείς, καὶ εἰσελθὼν πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ πάλιν ἐξελθών, ἕως οὗ εἰς τέλος τὸν Μωσῆν ἠφάνισεν καὶ τέλος ἐθανάτωσεν τὴν ἡγεμονίαν λαβών. „οὕτω καὶ νῦν", φησίν, „ὦ βασιλεῦ, ἔργασον καὶ εἰς τὸν Μουράτ, τάττων καὶ ὑπερμεγέθη δωρήματα καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια, V. 71
πλὴν τῆς Καλλιουπόλεως καὶ τῶν δύο παίδων τὴν ἐγχείρι-

sam crimenque omnium quae patrata erant in Baiazitem Bassam transfert; extra culpam esse se, pariterque Romaeos profitebatur, tali sermone usus. „si ita visum fuerit maiestati tuae, brevi tempore dominum meum Moratem paterno regno reddes, quo modo patrem eius, imperator illustrissime, reddidisti. clavum quippe manu tenes, et navem quocumque libuerit convertis, cuius gubernacula perite dirigis, qualem te patri eius praebuisti, qui viribus tuis fretus Mosi restitit, sic et nunc opem fer et miserere nostri, neve sine imperium obtinere illum qui ne specu quidem dignus est." Mehemetes enim (nobis saepius dictus) dum regnabat in Asia, Mose Thraciam post occisum fratrem Musulmanum occupante, hostis infestus et capitalis Romaeis et urbi, quod supra monuimus, fuit. „illo tempore, o imperator, Prusa Mehemetem accersivisti, et cum exercitu traiectum fide data intra Cpoleos moenia accepisti. is cum copias eduxisset semel atque iterum, et cum Mose pugna inita victus Cpolim se recepisset, denuoque ut bello experiretur inde erupisset, tandem attrito et occiso Mose rerum potitus est. nunc itaque" ait „pariter opem feras, donaque immensa nobis impera, quae beneficio in nos collato respondeant: ne petieris tamen Callipolim ambosque pueros tibi tradi." verumtamen his non assensit imperator, propositumque

σιν." ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλ' εἰς βέβαιον καὶ ἀμετάθετον ἐτήρει τὴν αὐτοῦ γνώμην, καὶ εἰς τέλος ἐξεῖναι τὰ βουλευόμενα. ἐν τούτοις ὄντες, καὶ ὁ Ἰπραῒμ ἡμέρας ἱκα-
B νὰς ἐνδιατρίβων τοῦ λαβεῖν τέλος τῶν ὧν ἐζήτει συμφωνεῶν, ἕτερος εἰσπηδήσας ὡς ἐπὶ παλαίστρας, τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ πολλῆς παρακλήσεως γενέσθαι καὶ φιλοτιμίας καὶ χάριτος αὐτὸς ὡς δῶρόν τι μέγα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐγχειρισθῆναι αὐτῷ παρεκάλει. καὶ δὴ ἐξ ἀρχῆς ποίῳ τρόπῳ διέβη τὸν πορθμὸν ὁ Μουρὰτ καὶ μετὰ πόσης παρασκευῆς, καὶ τίς ὁ περάτης, καὶ ποῦ τὴν θάλασσαν ἐπέρασε, καὶ τίνες οἱ ναύαρχοι, λέξων ἔρχομαι.

Ἐν τῇ Φωκαίᾳ τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν πλησίον ὄρος ἦν ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρίας ὑπάρχει, καὶ ὁ λίθος ἅπας τῆς ἀκρωρείας πυρὶ προσομιλήσας, εἶτα ὕδατι ὡς ψάμμος γίνεται·
C τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὕδατι καὶ καχλάζοντος οὐ τόσον, ἡ βληθεῖσα ψάμμος διαλύεται καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ οὐσιῶδες αὐτῆς ἐν τῷ ζωμῷ μένον ὡς γάλα τυρῶδες, τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἄχρηστον, τὸν δὲ ζωμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες ἄχρις ἡμερῶν τεσσάρων παραδρομήν, εὑρίσκεται ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὑποδόχων ἀγγείων πεπαγιωμένος ὁ ζωμὸς καὶ ὑπεραυγίζων ὁμοίως κρυστάλλῳ· ἐν δὲ τῷ πυθμένι τοῦ ἀγ-

2. an ἐξιέναι? 9. πόσης] πάσης P. 12. Φωκαίᾳ] Φωκίδι P. 21. πεπαγομένος P.

suum, ut ad finem id perduceret, firmiter tenuit. rebus eo loci positis, Abrahamus multos dies moratus est, ut sortirentur exitum illa de quibus paciscendum erat. interea alius quidam velut in palaestram descendens, quod ab imperatore enixis precibus magnisque pollicitationibus petebatur, eius rei ministerium ut sibi committeretur tanquam donum rogabat. sed ab initio dicam, quomodo fretum traiecerit Morates et quanto cum apparatu, quo portitore, quo loco, quibus nautis.

Phocaeae, quae Ioniae est, mons adiacet aluminis ferax, cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuuntur. haec ex istis lapidibus collecta in cacabum aqua mixta demittitur; ubi aqua iniecta paulum ferbuit, arena liquefit. quod densum est eius offae simile, ad modum lactis in caseum coagulati, servatur: quod durum et terrestre, ut inutile abiicitur. offa vero illa in vasa defusa per quatuor dies in eis subsidit, posteaque circa oras summas vasorum concreta splendensque ad instar crystalli reperitur; fundi etiam vasorum similibus segmentis et frustis replentur. exhaustum deinceps liquorem, qui post hoc quatriduum non coaluit et induruit, in lebetem defundunt, eique

ρὸν καὶ αὐτῷ πλῆρες ψηγμάτων κρυσταλλοειδῶν. ἐξαντλοῦντες οὖν τὸν ζωμὸν τὸν περιττεύοντα μετὰ τὰς τέσσαρας ἡμέρας ἐμβάλλουσιν ἐν τῷ λέβητι, προσχέαντες καὶ ἕτερον ὕδωρ, καὶ πάλιν ψάμμον ἐμβάλλοντες βράζουσιν καὶ ἐν ταῖς σκάφαις D ἐκχέουσιν, ὡς προδεδήλωται, τὴν δὲ στυπτηρίαν ἐκβάλλοντες ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταμιεύουσι. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα τοῖς δευσοποιοῖς· ἅπασαι γὰρ αἱ νῆες αἱ ἀπὸ τῆς ἑῴας εἰς τὰ ἑσπέρια μέρη πλέουσαι ἀναγκαῖον ἡγοῦνται τὸν φόρτον εἶναι τῆς νηὸς τὴν ἐν τῷ πυθμένι στυπτηρίαν· καὶ γὰρ Φράγγοι Γερμανοὶ Ἰγγλῆνοι Ἰταλοὶ Ἱσπανοὶ Ἄραβες Αἰγύπτιοι Σύροι ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐκείνου τὴν στυπτηρίαν πορίζονται ἕνεκα τῶν δευσοποιῶν τεχνῶν. ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἦλθόν τινες Ἰταλοὶ αἰτοῦντες τὸ ὄρος δοθῆναι αὐτοῖς καὶ λαμβάνειν κατ' ἔτος τὸ συμφωνηθέν. τότε καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐνεδρεύοντες ἦσαν λῃστρικῶς τὰ πέριξ μέρη Λυδίας τε καὶ Ἀσίας, καὶ P. 90 κατέτρεχον ἕως Σάρδεων καὶ αὐτῆς Μαγνησίας. ὡς οὖν ᾔσθοντο οἱ Ἰταλοὶ τὴν τῶν Τούρκων ἔφοδον, φοβηθέντες ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριόν τι σμικρότατον, ὅσον εἰς φυλακὴν αὐτῶν καὶ τῶν εὑρισκομένων ἐργατῶν πεντήκοντα ἢ καὶ πλείω. ἐνωτισθέντες δὲ οἱ τὰ πέριξ οἰκοῦντες Ῥωμαῖοι ἔν τε τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου καὶ τῆς Μαγνησίας καὶ Νυμφαίου, ἐλθόντες εὗρον αὐτοὺς ἄρξαντας τοῦ ἔργου, καὶ δὴ ὡς ἐκ συνθήματος κοινολογησάμενοι σὺν τοῖς Λατίνοις ὑπέσχοντο τοῦ συμβοηθῆ-

aquam recentem miscent, rursusque arenam iniectam bullire faciunt, et modo iam descripto in scaphas defundunt. alumen hac arte confectum in reconditoriis asservant, rem tinctoribus necessariam: omnes enim nautae, qui ab oriente in occidentem navigant, conveniens onus ac utile navium carinis onerandis alumen existimant. Franci quippe, Germani, Angli, Itali, Hispani, Arabes, Aegyptii et Syri ex illo monte effossum alumen, arti fullonicae ac tinctoriae inserviens, comparant. cum autem regnaret Michael Palaeologus, primus ex gente sua imperator, accesserunt quidam Itali, qui hunc montem sibi concedi petierunt, pensionem annuam, quam pacti fuerint, solvere polliciti. per idem tempus Turci vias obsidentes, latrociniis suis Lydiam Asiamque Sardeis usque et Magnesiam excurrendo, infames reddebant. Itali igitur ut viderunt loca illa Turcorum irruptionibus patere, perterrefacti castellum parvum quo se operariosque quinquaginta vel plures tuerentur, aedificavere. quo audito Romaei vicinarum regionum incolae qui Maenomeni campum, Magnesiam et Nymphaeum habitant, illuc profecti opus iam inceptum vident; atque, velut ex pacto convento, cum Latinis communicato consilio, promiserunt

σαι καὶ συμπασχῆσαι καὶ συμπρᾶξαι ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει το
B φρουρίου, καὶ οὐ φρούριον ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλην πόλιν ἀπο
καταστῆσαι τὸ οἰκοδομούμενον, εἰ μόνον χρείας κατεπειγούση
καὶ αὐτοὶ ὡς κτήτορες τοῦ τοιούτου χωρίου ἔσονται ἐντὸς φυ
λαττόμενοι. ἀρεσάντων γοῦν ἄμφω τῶν μερῶν τὸ τοιοῦτο
συμφώνημα, ἤρξαντο ἅμα Ῥωμαῖοί τε καὶ Λατῖνοι, και
ᾠκοδόμησαν τὴν ἄχρι τοῦ νῦν παρὰ θεοῦ φρουρουμένην νέ-
αν Φώκαιαν, ἐν τῇ τοῦ αὐτοῦ ὄρους ὑποβάσει, πλησίον τῆς
θαλάσσης, ἔχουσαν τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν μέρη τὸ ὄρος κεί-
μενον, πρὸς δὲ τὴν ἑσπέραν τὴν νῆσον Λέσβον, πρὸς ἄρκτον
δὲ τὸν τῆς Ἐλαίας κόλπον· πρὸς δὲ μεσημβρίαν ὁ κατ
V. 72 Ἰωνίαν κόλπος. ἦσαν δὲ οἱ ῥηθέντες τῆς πόλεως αὐτῆς κτή-
C τορες ἐκ τῶν Κατανέων Γενουῖται Ἀνδρέας καὶ Ἰάκωβος, καὶ
τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῆς παλαιτέρας Φωκαίας ἐκτήσατο, ταύ-
την νέαν Φώκαιαν καλέσαντες, ἐν ᾗ καὶ οἴκησιν κέκτημαι.
μεταπεσόντων οὖν πραγμάτων ἀπὸ Ῥωμαίους ἐν χερσὶ τῶν
Τούρκων μετ' οὐ πολύ, οἱ εὑρισκόμενοι ἐν τῇ πόλει μὴ φέροντες
τὰς καθ' ἑκάστην συμπλοκὰς τῶν Τούρκων καὶ τὰς τῶν Χριστια-
νῶν σφαγὰς (καὶ γὰρ ἦσαν ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως
ἐγκρατεῖς γεγονότες οἱ Τοῦρκοι), ἄμφω Λατῖνοί τε καὶ Ῥωμαῖοι
συνθήκας ἐνόρκους ποιήσαντες μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Λυδίας
Σαρχὰν καὶ ὑποφόρους στέρξαντες εἶναι, ἔστησαν κατ' ἔτος
δοῦναι τῷ Σαρχὰν ἀργυρίων λεπτῶν ἀριθμὸν χιλιάδων δεκα-
D πέντε, εἰς ποσότητα ἰσουμένην νομισμάτων πεντακοσίων, καὶ

10. ἑσπέραν Bullialdus: P. ἑῴαν. 14. Φωκαίας] Φωκίδος P.

ad extruendum castrum operam se ac studium suum collaturos, nec solum in castro sed et in magna urbe aedificanda laborum socios fore, ea conditione ut, si casus exegerit, et ipsi, ut domini illius loci, intus se tutentur. placuerunt utrisque hae conditiones, et opus simul aggressi Romaei Latinique Phocaeam novam ad maris littus et illius montis radices aedificarunt, quae ad hanc diem dei beneficio custoditur. obiicitur ei ab ortu mons ille, ab occasu insula Lesbos; a septentrione finitimum habet Elaeae sinum; meridiem versus Ioniae sinum respicit. istius autem oppidi domini erant Andreas et Iacobus Genuenses e gente Catanea, idque Phocaeam novam appellarunt, nomine ab ea quae olim steterat translato. in ea ego domum possideo. rerum deinde summa a Romaeis in Turcos devoluta, illius loci incolae impugnationibus Turcorum impares, caedis Christianorum impatientes (Turci quippe totum agrum usque ad portas oppidi occupaverant), Romaei Latinique foedus feriunt cum Lydiae duce Sarchané, seque ei tributarios reddunt, pensionem annuam promittunt nummorum argenteorum millia quindecim, quae numismatum quingen-

ἀνὰ ἔτος ὁ τυχὼν ἡγεμὼν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι καὶ ἀσπασμὸν ποιεῖν τῷ ῥηθέντι ἀρχηγῷ σὺν δώροις ἀργυρίων χιλιάσι δέκα, καὶ οὕτω ἐν εἰρήνῃ διάγειν ὁμοῦ Τοῦρκοί τε καὶ Ῥωμαῖοι, μὴ ἔχοντες τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρά τινος, ἀλλ' ἐξέρχεσθαι ἀκωλύτως καὶ ἐμπορεύεσθαι, ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰσέρχεσθαι ἀφόβως ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀφθόνως ἀπολαμβάνειν, ὡς φίλοι συνδιάγοντες. κρατεῖ οὖν ἡ τοιαύτη συμφωνία ἕως σήμερον, ἐγγύς που ἔκτοτε μέχρι νῦν ρπ' ἔτη τυγχάνοντα. ἡ δὲ ἡγεμονία τῆς αὐτῆς πόλεώς ἐστιν οὕτως. ἐπεὶ ἡ Γενοῦα δημοκρατικῶς ἄρχεται καὶ οὐδεὶς δύναται τυραννικῶς ἄρχειν ἐν αὐτῇ, σύνηθές ἐστι κατ' ἔτος ἢ P. 91 καὶ πλείονα καιρὸν στέλλειν ὀφφικιαλίους εἰς τὰ τῆς ἑῴας μέρη ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν Γενοῦαν πόλεσι, οἷον ἐν νήσῳ Χίῳ, ἐν ταύτῃ τῇ Φωκαίᾳ, ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾷ. καὶ τοῦ καιροῦ παρελθόντος τοῦ ὡρισμένου ἕτερον αὖθις στέλλουσι, καὶ ὁ παλαιὸς ἔξεισι παραχωρῶν τὴν καθέδραν τῷ νέῳ· ὃν καὶ ποδεστὰν κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν, ἐξουσιαστὴν εἴποι τις κατὰ Ῥωμαίους. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔτι ζῶντος τοῦ Μεχεμέτ, ἦλθεν ἀπὸ Γενούας ποδεστὰς εἷς, ὢν τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Γενούας, Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ὀνόματι, νέον ἄγαν τὸ ἔτος καὶ παλαιὸν φρόνημα, σὺρ Γεωργίου Ἀδούρνου υἱός, ὃς καὶ B δοὺξ Γενούας ἐχρημάτισεν· ἐν δέκα δὲ ἔτεσιν τὴν ποδεστα-

torum pretium aequant. conventum insuper ut qui annum urbis magistratum sortiretur, Sarchanem salutandi gratia adiret, donumque decem millium argenteorum afferret. compositis hunc in modum rebus, Turcos et Romaeos pacate inter se, nullo ipsos infestante, acturos; et amicitia inter utrosque intercedente, liberum fore his oppido egredi et commercia exercere: illis pariter tuto illud ingredi et ibi necessaria comparare. ad hanc usque diem id foedus ante annos fere CLXXX initum, integrum mansit. huius autem oppidi politia talis est. cum Genuensis respublica democratice regatur nullusque possit tyrannidem occupare, singulis annis, vel post longius etiam temporis intervallum, officiales mittere in regionum Orientalium urbes dominio suo subiacentes consuevit; ex quibus sunt Chios insula, haec Phocaea, Galata, Amisus, Amastris, Capha. tempore magistratus transacto novus sufficitur, cui imperium decessor tradit: hunc sua lingua podestam appellant, Romaeo idiomate ἐξουσιαστὴς reddi potest. illo autem tempore, Mehemete superstite, venit Phocaeam magistratus unus e clarissimis Genuae familiis nomine Iohannes Adornus, ut annis iuvenis sic prudentia senex, domini Georgii Adorni, qui dux Genuae fuerat, filius. is in decennium creatus Phocaeae magistratus Genua illuc venit. ex more itaque vetusto Phocaea

τίαν ἐγχειρισθεὶς ἐπανῆκεν ἐκ Γενούας εἰς Φώκαιαν. καὶ δὴ
κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐξελθὼν καὶ μετὰ τοῦ ἀμιρᾶ Μεχεμὲτ
ἐντυχὼν καὶ τελέσας τὴν συνήθη προσκύνησιν, τέλος καὶ τὸ
τῆς στυπτηρίας μετάλλου λαβὼν, ὡς κατ' ἔτος ἀποδοῦναι
εἴκοσιν χιλιάδων ἀριθμὸν νομίσματα καθαροῦ χρυσίου ἐν
ἔτεσι δέκα, εἰς τὴν Φώκαιαν ἐπανέστρεψεν μεταλλεύειν ἀρ-
ξάμενος σὺν ἀναλώμασι πλείστοις. περαιουμένων τοίνυν ἐτῶν
ἓξ καὶ τὸ τέλος τοῦ προρρηθέντος ἀμιρᾶ ἔφθασε, καὶ ἡ
ἀνάρρησις τοῦ προλεχθέντος Μουσταφᾶ ἐγεγόνει, καὶ ὁ Τζι-
C νεὴτ τὴν ἐλπιζομένην αὐτῷ χαίρων ἴδεν ἡμέραν, καὶ ὁ Πα-
γιαζὴτ τὴν ἀπαίσιον αὐτῷ ἴδεν ὥραν, καὶ πάντα ἃ γέγρα-
φα γεγόνασι. τότε ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ἔχων ἀφορ-
μὴν τοῦ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν νέον ἀρχηγὸν τὸν Μωρὰτ καὶ
ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι καὶ νέα προστάγματα δέξασθαι καὶ
ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα τέλη τῶν ἓξ ἐτῶν (εἶχε γὰρ ἐν τοῖς
ἔτεσι τούτοις ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν· καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς
τοῖς χρόνοις ἦν μάχη καρτερὰ ἀνὰ μέσον Γενουιτῶν καὶ Κα-
ταλάνων, καὶ ἐκώλυον τὰς νῆας τῶν Γενουιτῶν οἱ Καταλά-
νοι τοῦ μὴ πλέειν ἐν τοῖς μέρεσιν Ἰταλίας καὶ Φραγγίας Ἱσπα-
νίας τε καὶ Ἰγγλήνων, καὶ ἡ στυπτηρία ἦν ἀργὴ καὶ ἀμετα-
V. 73 κίνητος καὶ ὁ Ἀδοῦρνος εἰς πάμπολυ χρέος, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ
D τι ποιῆσαι) βουλεύεται βουλὴν γενναίαν καὶ συνετὴν ἕνεκα κέρ-
δους αὐτοῦ, διὰ πολλῶν δὲ Χριστιανῶν βλάβην. καιρὸν
γὰρ ἐπιτυχὼν τὸν ὃν οὐκ ἤλπιζε, στέλλει γραφὰς πρὸ τοῦ

4. quidni μέταλλον?

egressus Amiram Mehemetem adit et venerabundus salutat; acceptoque in annos decem aluminis metallo, ita ut quotannis nummorum ex auro puro millia vicena solveret, Phocaeam redit, et magnis sumtibus alumen effodere coepit. elapsis dehinc sex annis Mehemetes Amiras obiit, et imperator proclamatur praedictus Mustaphas, et Cineites speratam sibi diem laetus adspexit, Baiazites vero letalem sibi horam vidit, et cuncta quae narravi acciderunt. eodem tempore idem Iohannes Adornus occasionem nactus est accedendi ad novum imperatorem Moratem; quem veneratus nova eius iussa capessivit tributumque quod sexennii debebatur, solvit. damna quidem non levia per hos annos passus est, quibus bellum atrox gerebatur inter Genuenses et Catalanos: navigationem quippe Genuensium Catalani interceperunt, et impediverunt quo minus adirent Italiam Galliam Hispaniam et Angliam, nec fiebat alumen nec transportabatur. quare Adornus cum aere alieno premeretur, nec haberet unde rebus suis subveniret, consilium prudens ad lucrum sibi, caeterum plurimis damnosum Christianis, inivit. oblata enim occasione sibi nunquam sperata,

ἐλθεῖν ἐξ Ἀμασείας τῷ Μουράτ, τὰς ἃς ἐγὼ γέγραφα, δεικνύων τὴν ἄκραν φιλίαν καὶ οἰκειότητα ἣν εἶχε πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Μεχεμέτ, καὶ ἣν βούλεται ἀνανεῶσαι νῦν σὺν αὐτῷ, „εἰμί" γράφων „ἕτοιμος ἐν πάσῃ δουλείᾳ τοῦ βοηθῆσαι, καὶ διαπεράσαί σε ἐξ ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἐν τριήρεσι καὶ νηυσί, καὶ ὑπουργῆσαι τὸ τοιοῦτον ὑπούργημα ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων. μόνον κέλευσόν μοι, καὶ τὸ προσταχθέν μοι συντόμως γενήσεται." ἐνωτισθεὶς οὖν ὁ Μουρὰτ τοὺς P. 92 λόγους αὐτοῦ ἀσπασίως ἐδέξατο, καὶ ἀντέγραψεν εἰπὼν ὅτι „σὺν θεῷ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις μέλλω κατελθεῖν ἐν τῇ Προύσῃ, κἀκεῖ ἐλθέτω εἷς ἐκ τῶν οἰκείων καὶ πιστοτάτων σου, ὡς ἵνα περὶ τούτου σκέμματος ἴδωμεν τί ἄρα καὶ πῶς ποιήσομεν." μετὰ δέ τινας ἡμέρας στέλλει Δημήτριόν τινα Ἀγὰν ἐπονομαζόμενον, σὺν γράμμασιν ἀξιολογωτάτοις, ἃ κἀκεῖνα ἐγὼ γέγραφα, πρός τε τὸν Μουρὰτ καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ βεζίριδας Ἀλίπεγιν Χατζιαηβὰτ καὶ Ὁμούρπεγιν· ὁ γὰρ Παγιαζὴτ προεσφάγη παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ. τότε σὺν τῷ Δημητρίῳ B ἅπαντα καλῶς διαταξάμενοι στέλλουσι μετ' αὐτοῦ Χατήπην ὀνόματι, Τοῦρκον ἕνα τῶν φρονιμωτάτων καὶ τῶν ἐλλογίμων, ὅρκον δώσοντα τῷ Ἀδούρνῳ καὶ σὺν αὐτῷ νομίσματα χιλιάδας πεντήκοντα τοῦ ῥογεῦσαι καὶ ἀπαρτίσαι στόλον, τοῦ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἤδη τοῦ φθινοπώρου ἄρξαντος.

Ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὰ μελετηθέντα παρὰ τοῦ Μου-

12. εἴδομεν P. 24. παρὰ] περὶ P.

ad Moratem, antequam is Amasia discederet, litteras, quas ego scripsi, mittit: summam sibi cum patre eius Mehemete fuisse amicitiam: eam se cum ipso velle renovare. „omni obsequio paratus sum opem tibi ferre et triremibus ac navibus ex oriente in occidentem te traiicere, idque officium ut aliorum nemo exhibere. impera solummodo: iussa tua celeriter exequar." eae literae acceptae fuerunt Morati, qui ad eas sic respondit. „brevi Prusam venturus sum. illuc accedat aliquis familiaris tuus tibique fidissimus, ut hoc de negotio, quid et quomodo simus gesturi, deliberemus." post aliquot itaque dies Demetrium quendam, cognomine Aga, cum epistolis magni momenti, quas et ipsas ego scripsi, mittit ad Moratem eiusque Viziros, Hali Begum, Haciaivat, et Homurem Begum: iam enim a Mustapha occisus erat Baiazites. dispositis ergo rite cum Demetrio cunctis, eum remittunt addito comite Hatipine Turco, in prudentissimis et praestantissimis uno, qui fidem Adorno daret; idem nummos secum habebat quinquagies mille, ut classem mercede conduceret appararetque ad fretum Callipoleos traiiciendum autumno iam ineunte.

Ubi intellexit Mustaphas consilium apparatumque Moratis, et

ράτ, καὶ πῶς ἡ νέα Φώκαια ἑτοιμάζει στόλον κατ' αὐτοῦ, εἶχε μὲν ὀδύνας ἐν καρδίᾳ καὶ ἐδάκνετο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τὴν Φώκαιαν συνεχῶς ἐπὶ γλώττης εἶχεν, καὶ καταστροφὴν αὐτῆς ἐμελέτα, ἀλλὰ τὸ τρυφᾶν καὶ κατασπαταλᾶν καὶ μεθύειν οὐκ ἔλειπεν, ἀγριαίνων ὡς ἵππος ἀγέρωχος καταχρεμε-
C τίζων καὶ ἀσελγαίνων ἔν τε θηλείαις καὶ ἄρρεσιν. ὁ δὲ Τζινεὴτ ἀκούων ταῦτα καὶ καραδοκῶν τὰ μέλλοντα, καὶ ὁρῶν τὸν Μουσταφᾶν ἐν βλακείαις ζῶντα, καὶ περὶ οὐδενὸς αὐτῷ μνεία ἢ πολέμου ἢ ἄλλης παρασκευῆς κατ' ἐχθρῶν, εἴσεισιν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λόγους ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὸν ὀνειδιστικοὺς τούσδε. „οὐκ οἶδας, ὦ ἡγεμών, ὅτι τὴν ἣν οἰκοῦσι Θρᾶκες γῆν καὶ μόνην κατέχομεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἄπλετα πελάγη τῶν ἐπαρχιῶν, λέγω τῆς δύσεως, πάντα ἐν τρυτάνῃ ἀπῃωρημένα εἰσί, προσδοκῶντες τὸ μέλλον, τί ἂν ἀποβῇ; καὶ γὰρ ἤκουον ὡς ὁ Μωρὰτ ἐν λόγοις ἦν σὺν τῷ βασιλεῖ τοῦ ἀντιλαβέσθαι τούτου καὶ εἰσάξαι εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν. νῦν δὲ καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο,
D τὰ δὲ τῆς ἕω ἐν χερσὶ πάντα ἦν. ἡμεῖς οὖν ἐν Ἀδριανοῦ καθέζοντες ἀμερίμνως οὐδὲν στρατηγικὸν πράττομεν. ὡς ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, πρὸ τοῦ περᾶσαι τοὺς ἐχθροὺς τὸν πορθμὸν κἂν τε Λαμψάκου κἂν τε Σκουταρίου, καὶ δοῦναι θροῦν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς δύσεως, καὶ γενέσθαι διχόνοιαν ἐν τῷ στρατῷ,

novae Phocaeae classem adversum se instrui, animi dolore affectus est, mordebaturque cogitatione, Phocaeamque subinde in ore habebat et eversionem ipsius meditabatur. delicias tamen luxum et crapulam non omisit: et velut equus ferox et hinniens in libidinem effusus, feminis ac maribus promiscue abutebatur. at Cineites istis compertis, quo erumperent expectans, vidensque Mustapham nugis ac ineptiis intentum, nullamque belli mentionem aut apparatum contra hostes suos facere, palatium eius ingreditur, orationemque ad eum cum exprobratione talem habuit. „Num te latet, o princeps, solam quam Thraces incolunt regionem in fide manere? caeteras vero instar maris longe lateque patentes provincias, occidentis dico, nutare et rerum futurarum exitum, quo fortuna ferat, expectare? ad istos enim populos perlatum est, Moratem cum imperatore agere ut sibi auxilium ferat inque paternum se imperium restituat. nunc etiam cum Francis amicitiam contraxit. Orientales provinciae in potestate illius sunt. nos interim Adrianopoli securi et quieti considimus, omisso penitus militari studio. sentio equidem expedire nobis potiusque esse cum copiis omnibus regionum occidentalium praevertere; celeriter et impigre pontem Lopadii occupare et superare; deinque cum Morate pugnare, priusquam Lampsaco vel Scutario hostes transvecti tumultum in his provinciis occidentalibus, discidium seditionemque in

κρεῖττόν ἐστι προλαβόντας ἡμᾶς σὺν τοῖς δυτικοῖς στρατεύμασι διαβῆναι, καὶ σὺν τάχει ἀόκνως περᾶσαι τὴν ἐν Λοπαδίῳ γέφυραν, καὶ τῷ Μουρὰτ συμπλακῆναι. ἡμεῖς θεοῦ εὐδοκοῦντος καὶ ἐν ἅρμασι καὶ ἐν ἵπποις ὑπερέχομεν τοὺς ὑπεναντίους, καὶ μόνον ἐνωτισθέντες τὴν ἡμετέραν ἄφιξιν ὁ V. 74 νοῦς αὐτῶν ὡς κάλαμος συντριβήσεται καὶ αἱ βουλαὶ αὐτῶν διασκεδασθήσονται, καθὼς μέλλει γενέσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς, P. 93 εἴπερ ἀμελήσαντες δώσομεν αὐτοῖς χώραν διαπερᾶσαι." ταῦτα εἰπὼν καὶ ἄλλα πλείω ὁ Τζινεήτ, μόλις ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ὁ Μουσταφᾶς ἐπείθετο τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ γὰρ Τζινεὴτ οὐκ ἐτεχνάζετο τόσον ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶ, τὸ ἐγκαθιδρύσαι αὐτὸν ἐν τῇ ἑῴᾳ ἄρχοντα· ἀλλὰ πονηρὸς ὢν καὶ προβλέπων τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐν τάχει γενομένην κατάλυσιν ὑπέρ τε τῆς αὐτοῦ βλακείας καὶ μέθης καὶ ἀσελγείας καὶ τὸ ἀστρατήγητον αὐτοῦ, ἠβουλήθη τοῦ διαδρᾶσαι. καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ τοιούτῳ σκοπῷ, ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ ὅτι εἰ μὲν ἐν τῇ Θράκῃ ἢ ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ τῆς δύσεως τοῦτο μεταχειρίζεται, εὐκόλως ἐμπεσεῖται πάλιν ἐν τοῖς ἄρκοις τοῦ βασιλέως, B καὶ πάλιν Λῆμνος ἢ ἑτέρα νῆσος αὐτὸν ἐξόριστον διαδέξεται, καὶ πικρὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς αὐτὸν διέλθῃ ποινή. ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ καὶ κατὰ νοῦν εἶχε καὶ ἔτρεφε τὸν ἄνδρα ἡ τῆς ἐπαρχίας ἐλπὶς ἣν καὶ πρώην ἦρχε, καὶ εὐκόλως τὸ ἀποδρᾶσαι ἔχειν. ἀλλὰ ταῦτα ἐν μυχοῖς τοῦ Ἅιδου ἐκρύπτετο. καὶ δὴ συναθροίσαντες τὸν στρατὸν καὶ ταχυδρομήσαντες ἦλθον εἰς Καλλιούπολιν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβάντες σὺν πλεί-

exercitu excitent. nos armis et equis, favente deo, superiores hostibus sumus, adventus nostri fama animum eorum sicut calamum conteret consiliaque ducis eorum disturbabit. quae procul dubio calamitas in nos recidet, si neglectis rebus nostris hosti locum traiiciendi concesserimus." haec atque plura dixit Cineites, vixque veterno excusso expergefactus Mustaphas eius monitis paruit. neque sane Cineites adeo sollicite moliebatur ut Mustapham orientis dominum constitueret: sed cum ipse scelestus ac veterator esset, instantem isti ruinam ex ineptia et crapula et libidine reique militaris neglectu atque inscitia prospiciens, fugam meditabatur. eo capto consilio putabat se in laqueos imperatoris facile rursus incursurum, si in Thracia aut alia occidentis provincia fugam tentaret: iterum enim in Lemno aut alia insula sibi exulandum fore, acerbasque poenas Romaeos a se exacturos. cogitabat vero in Orientem, sperabatque commodiorem sibi praefecturam, quam paulo ante occupabat, fore, et effugia faciliora in ea sibi patere. sed haec in inferorum recessu latebant. coacto exercitu Callipolim accessere, fretoque superato cum

στῃ δυνάμει προσεκαρτέρησαν ἐν τῇ Λαμψάκῳ ἡμέρας τρεῖς. ἐρχόμενοι δὲ οἱ τῶν πέριξ πόλεων προύχοντες Φρύγες προσ-
C εκύνουν τῷ Μουσταφᾷ. ὁ δὲ Μωρὰτ ἀκούσας τὴν ἔφοδον τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν εὐαριθμήτῳ στρατῷ διὰ νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον, ἔχων σὺν αὐτῷ τοὺς ἐν γνώσει καὶ πολέμῳ ἐπιστατοῦντας, τόν τε Χατζιαηβάτην καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Τεμιρτές πεγι, Ἀλὶν Ὁμοῦρ καὶ Ὀροῦτζ πεγιν, ἄνδρας γενναίους καὶ ἀρίστους. ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ Χαμζάπεγις ἀδελφὸς τοῦ Τζινεήτ, ὃς ἐκ παιδόθεν ἦν διάγων μετὰ τοῦ Μωράτ. φθάσαντες οὖν ἐν τῇ γεφύρᾳ πρὸ τοῦ τὸν Μουσταφᾶν σῶσαι, λύουσιν αὐτήν, καὶ ἄβατον τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁδὸν τοῖς ὑπεναντίοις ἐποίησαν. ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς στρατεύμασιν ἔπηξε τὰς σκηνὰς ἐν τῇ ὄχθῃ τῆς λίμνης· ὁμοίως καὶ ὁ Μωρὰτ ἐν τῇ περαίᾳ
D καὶ αὐτὸς τεντώσας ἐκάθητο, μὴ ἔχων ἕκαστος τὸ τυχὸν δέος παρὰ τοῦ ἑτέρου. καὶ γὰρ τὸ λῦσαι τὴν γέφυραν μεγάλης βουλῆς ἔργον ἦν· εὑρόντες γὰρ οἱ ἐλθόντες τὴν γέφυραν κατεαγμένην ἐκωλύθησαν τὴν πορείαν, οἱ δὲ τοῦ Μωρὰτ ἀτρόμως συνηθροίζοντο. ἦν γὰρ τὸ ῥεῦμα βαθὺ καὶ παντάπασιν ἄπλετον· ἦν δὲ βουληθείη τις τοῦ περιοδεῦσαι τὴν λίμνην ἅπασαν καὶ ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀντιπέραν, οὐκ ἀρκέσουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὧραι. καὶ ταῦτα στενωπὰ καὶ τραχέα ὄρη ἐν μέσῳ καὶ δύσβατα.

P. 94 26. Κατουνευσάντων τοίνυν τῶν στρατευμάτων ἐξ ἐναν-

plerisque copiis Lampsaci triduum substiterunt. profectique ad Mustapham Phrygum primarii cultum ei ac venerationem exhibuerunt. Morates comperta Mustaphae irruptione, Prusa cum exiguo exercitu movit, noctuque Lopadium pervenit: aderant ei rerum militiaeque periti Haciaivat, filiique Temirtes begi, Hali et Homur, Horuciusque begus, viri strenui ac generosi omnes. Hamza quoque begus ipsum comitabatur, Cineitis frater, qui ab infantia in Moratis familiaritate adoleverat. pontem itaque occupant, priusquam praesidio Mustaphas eum firmasset; eum dissolvunt, viamque qua ad ipsos perveniri poterat praescindunt. profectus deinde Mustaphas cum universo exercitu castra ad paludis ripam metatus est: in opposita Morates tentoriis erectis consedit. neuterque ab altero vel minimum metuebat. pontem enimvero solvisse prudenter factum: disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aquae latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt; Moratisque copiae sine tumultu interea cogebantur; quodsi quis circumire totam paludem voluerit inque oppositam ripam pervenire, triduo iter non conficiet; et sunt viae artae montesque asperi superandi.

26. Castris sic locatis et sese ex adverso respicientibus, cum

τας, καὶ μὴ τὰ πρόσω χωρεῖν ἰσχύοντα τὸ ἓν κατὰ τοῦ ἑτέρου,
συμβούλιον ἔλαβον οἱ τοῦ Μωρὰτ πῶς καὶ τίνι τρόπῳ κατα-
στρέψωσι καὶ ὀλέσωσι τὸν Μουσταφᾶν. σκέπτονται οὖν οὕτως.
μετακαλοῦσι τὸν Χαμζᾶν τὸν ὃν εἰρήκαμεν ἀδελφὸν τοῦ Τζινεήτ, V. 75
καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι „εἰ μὲν διὰ τῆς σῆς πιθανότητος διεγεί-
ρῃς τὸν σὸν ἀδελφὸν κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ οὐχ ἕτερόν ἐστι
τὸ ζητούμενον τοῦ ἀποσχισθῆναι καὶ χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ,
ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτὴν ὁρισμῷ καὶ θε-
λήσει τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος Μωρὰτ διὰ προστάγματος ἐγ- B
γράφου τοῦ ἔχειν αὐτὴν κατὰ διαδοχὴν γονικότητος, μόνον
ἐνόρκως τοῦ εἶναι πιστὸν καὶ ἀδολώτατον φίλον καὶ οἰκεῖον
ἡγεμονίας τοῦ Μωράτ, καὶ διὰ τὸ δοκεῖν ἐν πάσῃ τῇ ἡγεμο-
νίᾳ εἶναι ὑπήκοον τὸν Τζινεὴτ ἐν πᾶσι τοῖς προστάγμασι τοῦ
Μωράτ, στέλλειν κατ' ἔτος ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν
καὶ συστρατεύειν ὁμοῦ καὶ συνδιάγειν, καὶ αὐτὸς ἰδίως ἔχειν
παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τὴν πρέπουσαν πρόνοιαν." ἤρεσεν ὁ λόγος
τῷ Χαμζᾷ, καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ πέμπει ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ.
καὶ νηξάμενος περᾷ τὴν λίμνην, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς C
τοῦ Τζινεὴτ εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ λογισμῶν καθεζόμενον,
δευτέραν φυλακὴν ἔχουσα ἡ νύξ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὡς „ὁ σὸς
ἀδελφός, ἐμὸς δὲ κύριος, Χαμζάπεγις θέλει λόγους ἆραι
μετὰ σοῦ, πρὸς οὓς οὐκ ἔστιν ἑτέρῳ ἐνωτισθῆναι. εἰ οὖν
βουλητόν ἐστί σοι, περὶ τὰς μέσας ὥρας τῆς νυκτὸς ἐλθὲ μό-

neuter progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consiliarii quibus artibus Mustapham pessundare ac perdere possint. hoc igitur consilium animum eorum subiit. Hamzam, cuius iam mentionem fecimus, Cineitis fratrem accersunt, hisque verbis alloquuntur „Si fratrem tuum contra Mustapham irritaveris, (nihil autem praeterea petimus quam ut ipsum deserat), ecce, annuente ac decernente domino nostro Morate Atinis ditionem ipsi concedimus. diplomate etiam scripto ipsi cavebimus, illam se ac posteros suos iure hereditario possessuros. iusiurandum solummodo praestabit se in fide mansurum, amicitiam sine fraude culturum, seque Moratis clientem professurum. utque per universam ditionem notum sit Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittet filiorum suorum unum, cultus et honoris imperatori exhibendi gratia, qui Moratem comitetur ipsique militet, militiaeque istius nomine ab imperatore stipendia congrua accipiat." placuerunt Hamzae isti sermones; et sequenti nocte servum unum mittit, qui tranata palude Cineitis tentoria ingressus secunda noctis custodia, sedentem invenit valdeque anxium, ipsique dixit: „frater tuus, herus meus, Hamza begus tecum colloqui nullo conscio cupit. ergo si tibi libitum erit, circa mediam noctem ad fluminis ripam

νος περὶ ὄχθας ποταμοῦ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖ σὺ μὲν
τῶν ὧδε ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν ἐκεῖ, καὶ τὰ αὐτῶν ἀπόρρητα διε
είπητε." ἀσμένως οὖν δεξάμενος τὸν λόγον καὶ ἀπολύσας αὐτὸ
D πάλιν νηξάμενος ἐδιέβη τὴν περαίαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ πε
δευτέραν φυλακὴν ἐλθὼν ὁ Χαμζᾶς κατὰ τὸ συντεθὲν ἐν τ
ὄχθῃ τῇ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖνος ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρ
μόνος μόνῳ, καὶ διὰ σημείων τινῶν ἀνακαλυφθέντες, ἤρξατ
ὁ Χαμζᾶς λέγειν „ἐπίστασαι ἀκριβῶς, κύριέ μου ἀδελφέ, ὁ
ὅτι κἀγὼ τοῦ σοῦ πατρός εἰμι γόνος καὶ σὺ τῆς ἐμῆς μητρὸ
καρπὸς εἶ, καὶ ὕστατος σοῦ τυγχάνω. ἐβουλόμην οὖν κα
ἤθελον εἶναί σε κύριον πάσης τῆς οἰκουμένης καὶ δεσπόζει
τὰ πάντα, ὅτι καὶ ἐμοὶ προσῳκείωτο ἂν μερὶς καὶ κλῆρος. ὡ
P. 95 οὖν ἡδέως ἤθελον τοῦτο, οὕτω καὶ ἀπεχθὲς καὶ ἀβούλητο
καὶ μισητόν μοι τυγχάνει τὸ εἶναί σε ἐν στενοχωρίᾳ καὶ κιν
δύνοις καὶ ἐν μέσῳ φθόνον τρεφόντων πολλῶν κατὰ σοῦ· κα
γὰρ οὐκ ἄμοιρος ἔσομαι τῶν σῶν δυστυχημάτων καὶ συμφο
ρῶν. ἆρά γε οἶδας τίνι συνιππεύεις ἢ τίνι συνδιάγεις; τ
μὲν πρῶτον οἱ πάντες καταβοῶσιν ὡς οὐκ ἔστι τοῦ γένου
τῶν Ὀθμάνων ὁ Μουσταφᾶς, καὶ τοῦτο πανταχοῦ κατεκω
μῳδήθη τὸ διαλάλημα. δεύτερον ὅτι καὶ ἐκ τῶν πραγμάτω
συγκρινομένων παριστᾷ τὸ ἀστρατήγικον αὐτοῦ καὶ θηλυμα-
νές· καὶ γὰρ οἱ ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων κα-
B ταγόμενοι ἀρεϊκὰ ἐπεδείξαντο τὰ φρονήματα, καὶ φανερὰ τὰ
ἑκάστου ἀνδραγαθήματά τε καὶ στρατηγήματα. τρίτον ὅτι

ponti proximam solus accede: ibi tu ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis.« haec verba benigne audivit Cineites, nuntiumque dimisit, qui in alteram ripam renatavit. nocte proxima circa secundam custodiam ad ripam ponti vicinam ex composito accessit Hamzas; illeque ab altera parte, solusque soli signis quibusdam cognitus. prior Hamzas „probe scis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meae prolem esse, meque esse natu minorem. optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii vocarer. id ut opto ita mihi grave ac ingratum est res tuas in angusto locatas esse, te in periculis versari atque inter invidos multos agere: nec enim casuum et calamitatum tuarum expers ero. an nosti quicum equites et agas? primum omnes adversus Mustapham clamant; genere Othmanico satum negant; haecque vulgata fama ubique invaluit. deinde imbellem se ac libidinis impotentem prodidit quibuslibet eius facta perpendentibus. qui etenim a principibus nostris genus ducunt, bellicoso se animo fuisse ostenderunt, singulorumque manifesta sunt praeclara facinora expeditionesque militares orbi terrarum cognitae. tertio si effeminatus iste ac barbarus

εἰ μοναρχήσει ὁ θηλυδρίας οὗτος καὶ βάρβαρος ἰδιώτης, οἱ
πάλαι γεγονότες τῆς δύσεως καὶ τῶν ὁρίων τοῦ Ἴστρου φύ-
λακες, λέγω Ἀβρανέζιδες καὶ Τουραχάνιδες καὶ ἄλλο πᾶν
ἔγγονον τῶν ὧν τινῶν ἐξ ἀρχῆς ἡ δύσις ἀκρέμονας τῆς
ἡγεμονίας ἐγνώρισεν· καὶ τί λέγω τοὺς δυτικούς; καὶ γάρ,
ὅπερ μὴ γένοιτο, ἐὰν ἡ τύχη βλέψῃ ἱλαρῶς πρὸς Μουστα-
φᾶν, ὁ αὐτὸς Μουσταφᾶς πάντας τοὺς τῆς ἑῴας ἐξάρχους
δεξιῶς ἐγκολπωσάμενος τὸν καθ' ἕκαστον τὰς γονικὰς ἀποδώ-
σει τιμάς. σὺ δέ, ὅτε ταῦτα γενήσεται, τί προσδοκᾷς; οὐκ
ἄλλο εἰ μὴ τέλος ζωῆς, καὶ τοῦτο οὐκ ἄξιον τῆς σῆς ἀν- C
δρείας, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀπρεπές τε καὶ ἄτιμον. ἴσασι γὰρ οἱ
πάντες τῶν ἐπιφανῶν τὴν σὴν ὁρμητικὴν ψυχὴν καὶ τὸ πρὸς
τὰς παραταγὰς τῶν πολέμων τὸ τολμηρὸν καὶ θρασὺ καὶ λε-
όντειον. καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόνος ὀξέ-
ως, καὶ τὸν φθόνον ἀντιλαμβάνει φόβος. καὶ οἱ λογιζόμενοι V. 76
κατ' αὐτῶν ὄλεθρον παρὰ σοὶ φθονεροὶ αὐτοὶ προφθάνουσι
κατὰ σοῦ τὸν φόνον ἐνεργήσοντες, προμνηστευόμενοι τὴν ἀφο-
βίαν, τὸν φόβον ἀποδιώκοντες. διὰ γοῦν ταύτας τὰς ἐπεμ-
βαινούσας αἰτίας, αἳ εἰς ὄλεθρον ἄγουσι τὰς τῶν ἡρώων ψυ-
χάς, ὡς καὶ ἡ σὴ μία τῶν ἐκείνων ὁμοία εἶναι δοκῶ, ἀπαλ-
λάγηθι τοῦ βδελυροῦ τούτου καὶ μετάστηθι. ἤδη γὰρ ὁ ἐμὸς D
κύριος Μωράτ, διὰ παρακλήσεως τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων καὶ
ἐμοῦ, ἀφίησι πάντα τὰ σφαλέντα καὶ παρὰ σοῦ πραχθέντα
καὶ τὰς ἀντάρσεις καὶ ὧν ἐπεχειρίσω κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν, καὶ ἱλέῳ ὄμμα-

idiota imperium obtinuerit, qui ab antiquo Occidentis et finium Danubii custodes sunt Abranezides et Turachanides, ceterique posteri eorum, quotquot ab initio occidens summos duces agnovit, praemiis ornabuntur. sed quid occidentales memoro? nam si fortuna, quod deus avertat, Mustaphae rebus propitia subvenerit, orientis omnes duces amplexus in paternos quemque honores restituet. tu vero, ubi ista evenerint, quid nisi vitae finem, eumque turpem ac tua fortitudine indignum, expectas? omnes quippe illustres viri animi tui promptitudinem audaciamque leoninam ad pugnas ineundas norunt. invidia virtutes saevis ac immitibus adspicit oculis. invidiam excipit timor; quique perniciem ne sibi afferas metuunt, invidi praeoccupabunt ipsi, securitatem quaerentes metumque removentes, necem tibi inferre. has ob rationes adeo urgentes, quae spretae Heroum, quibus te parem existimo, animas perdunt, hunc infamem desere et ad nos transi. iam enim dominus meus Morates, aulae suae proceribus meque hortantibus, condonat tibi quicquid adversus ipsum patremque et imperium rebellando molitus es. oculo propitio te respicit; et per

τι προσβλέπει σε, καὶ δωρεῖταί σοι δι' ἐμοῦ τὴν ἐπαρχί
τοῦ Ἀτὴν κατὰ γονικότητος χάριν. ὡς καὶ σύ, οὕτω καὶ
ἐκ τῆς σῆς ὀσφύος ταύτην ὡς προῖκα νεμηθήσονται. πλ
ἕνεκα τοῦ γινώσκειν σε ὅτι ὑπὸ ἀρχὴν ὑπάρχεις καὶ ὑπήκο
εἶ, κατὰ καιρὸν ἕνα τῶν υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατεί
ταῦτά σοι φιλῶν λαλῶ. σὺ δέ μοι λέγε ἃ σοι δοκεῖ." πρ
ταῦτα ὁ Τζινεῒτ ἤρξατο λέγειν τῷ Χαμζᾶ „ἐπίστασαι ἀκρ
βῶς, ἀδελφέ, ὅτι παρὰ τῶν Ὀθμάνων ἐγὼ οὐδὲν ἴδον τι κέ
δος ἢ φιλοτιμίαν ἢ ἀξίωμα, ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν τα
δυσπραγίαις αὐτῶν πολλά, καὶ παμπληθῆ ἀρεϊκὰ ἔργα ἐνή
P. 96 γησαν οἱ βραχίονες οὗτοι. μετὰ γὰρ τὴν τῶν Ταττάρων ἐπ
δρομήν, αὐτὴν τὴν ἥν μοι ὑπόσχεται δοῦναι ἡγεμονίαν νυ
τίς ἐλυτρώσατο ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ὁμοῦρ υἱοῦ τοῦ Ἀτὴ
οὐχ ὁ Τζινεῒτ; οὐ κατεδίωξα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἐσσα
καὶ ἀπέκλεισα αὐτὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς παλαιοπόλεως, κα
χειρωσάμενος αὐτὸν ἔκτεινα; οὐ τὸν Ὁμοῦρ τὸν ἀδελφὸν αὐ
τοῦ δολοφονήσας ἀπέκτεινα; καὶ ταῦτα κληρονόμοι φυσικ
τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐπαρχίας τυγχάνοντες. ὁ δὲ Μουσουλμά
ὁ θεῖος τοῦ Μωράτ, ὃν σὺ κύριόν σου καλεῖς, ἐκάθητο ἐν τ
Θρᾴκῃ κατασπαταλῶν, ἐγὼ δὲ εὐφήμουν αὐτὸν κύριον Ἐφέ
σου καὶ πάσης Ἰωνίας. ὕστερον δὲ ἐκβάλλων με δέδωκε
B αὐτὴν τῷ Κελπάξησι ἀνδρὶ Τριβαλλῷ καὶ ἀργυρωνήτῳ. τὸ δ
νῦν ἔχον τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν ἥν μοι δωρεῖται νῦν, ὁ υἱὸ

me Atinis praefecturam tibi concedit, a te posterisque tuis tanquam dotem hereditario iure possidendam, hac sola conditione lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum ipsi militatum mittas, idque ut te eius imperio subiectum agnoscas. amice haec tibi dico: tu vero quid sentias mihi explica." Ad illa Hamzae respondere coepit Cineites. „accurate nosti, frater, ab Othmanis principibus nullum me lucrum aut honorem aut dignitatem usquam esse consequutum. illis vero, cum res eorum ad incitas redactae essent, ego operam multam navavi, haecque brachia multa bellica facinora patraverunt. post Tartarorum enim irruptionem hanc ipsam praefecturam, quam nunc mihi Morates pollicetur, quis e manibus Homuris Atinis filii eripuit? nonne Cineites? fratrem huius Isam nonne persecutus sum et castello Palaeopoleos conclusi, cumque in manus meas devenisset, interemi? nonne Homurem istius fratrem? ambos scilicet praefecturae naturales et legitimos heredes astu aggressus neci dedi. Musulmanus vero, avunculus Moratis quem tu dominum tuum appellas, otiosus in Thracia degebat genio indulgens. at ego Ephesi totiusque Ioniae dominum Mehemetem Moratis patrem proclamavi. postea, ubi me expulit, eam praefecturam donavit Kelpaxisi Triballo genere ac mancipio empto. in eo autem statu res sunt. praefecturam illam, quam

τοῦ Ἀτὴν ἐκείνου τοῦ Ὁμοῦρ ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, ἐκεῖνος αὐτὴν αὐθεντεύει, καὶ ἐγεγόνει κύριος τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν, καὶ δεσπόζει τὴν ἐπαρχίαν ἔτος που ὑπάρχων ἓν ἢ καὶ πλέον, καὶ πάντες ὑπήκοοι καὶ οἰκεῖοι τυγχάνουσιν αὐτοῦ. εἰ δωρήσηταί μοι ταύτην ὁ θεὸς δι' ἔργων μου στρατιωτικῶν, τίς χάρις ἡ τοῦ Μωράτ; οὐδεμία. καὶ γὰρ ὁ πάππος τοῦ Μωράτ, ἐκεῖνος ὁ Ἰλτρὴμ Παγιαζήτ, παρὰ τοῦ πάππου τοῦ νῦν Μουσταφᾶ τοῦ Ἀτὴν οὕτως ἥρπαξε καὶ ἐκληρώσατο ταύτην. οὕτω κἀγὼ σήμερον γενήσομαι κύριος θεοῦ διδόντος μοι. ἐπεὶ οὖν εἰς τοῦτο ἐλήλυθας, ἀδελφέ, ὑπόσχο- C μαι τῇ ὥρᾳ ταύτῃ κατενώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου ὡς ἵνα ἔσομαι καθαρὸς φίλος ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τοῦ Μωράτ, καὶ ὅτε χρεία στρατοῦ, ὁ εἷς τῶν υἱῶν μου συνοδεύει ἀεὶ τῷ Μωράτ. ἐγὼ γὰρ καὶ διὰ τῶν σοῦ λόγων καὶ χωρὶς τῶν συνθηκῶν τούτων ἔμελλον τοῦ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ καὶ συμπλακῆναι τῷ Μουσταφᾷ τοῦ Ἀτήν. ἐπεὶ τοίνυν σὺ ὁ ὁμόψυχος καὶ ὁμοπάτριος ἐμὸς ἀδελφὸς ᾑρετίσω τοῦ εἶναί με φίλον τοῦ Μωράτ, ἤδη ὑπόσχομαι, καὶ τῇ ἐρχομένῃ νυκτὶ ἄρξομαι δι' ἔργων ἀποδεικνύειν τὰ συμφωνηθέντα μοι." διαστάντε οὖν ἀπ' ἀλλήλων, ὁ Χαμζᾶς τὰ λαληθέντα καὶ συμφωνηθέντα [καὶ] ἀπαγγείλας τῷ Μωρὰτ καὶ τῇ βουλῇ, ἤρεσε τοὺς πάντας, καὶ θάρσος ἔλαβον καὶ ἐλπίδας χρηστάς. τῇ οὖν ἐπιούσῃ νυκτὶ ἀφ' ἑσπέρας ὁ Τζινεὴτ D ἀναστὰς πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκτός, ἀφεὶς τὰς σκηνὰς πε-

mihi nunc largitur, Homuris Atinis filii, cui caput abscidi, filius obtinet et in ditionis paternae possessionem missus est: illi iam per annum fere et ultra imperat, omnesque ei subditi sunt ac famulantur. si deus illam militaribus meis facinoribus praemium concesserit, quam gratiam Morati ea de re habiturus sum? nullam profecto. avus enim Moratis ille Baiazites Iltrim huius Mustaphae avo Atini eam eripuit. ego pariter ope divina illius dominus fiam. quandoquidem autem ad hoc venisti, frater, coram deo eiusque propheta tibi promitto in posterum Morati amicum sincerum me fore, et cum opus erit, e filiis meis unum ei militaturum. ego quippe ex tuis sermonibus, sepositis hisce pactis, in Ioniam eram discessurus, ut illic cum Mustapha Atinis nepote experirer. cum ergo tibi, qui mecum eodem ingenio eodemque patre genitus es, placuerit Morati me amicum esse, ita me praestiturum fidem do, et nocte proxima promissis fides extabit." ubi discesserunt, colloquia et pacta Hamzas ad Moratem eiusque consiliarios refert; omnibus ea grata fuerunt, et audaciam inde spesque bonas conceperunt. sequenti vespera primaque noctis custodia Cineites erecta tentoria, ut erant, lucernis quam

πηγμένας καὶ ἐν μέσῳ φῶτα διάφορα, καὶ λαβὼν ἅπαν εἰς παρασκευὴν χρήσιμον, οἷον ἅρματα καὶ ἵππους τοὺς δ
V. 77 κιμωτάτους καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἔχ μετ' αὐτοῦ τοὺς οἰκείους ἀργυρωνήτους καὶ φίλους οὐκ ὀλ γους, ἐπέβησαν τοῖς ἵπποις ὡς ἑβδομήκοντα, ἕκαστος ἐν ἐφεστρίδι φέρων καὶ μοῖραν φορτίου ἔμμετρον χρυσίου ἢ ἀρ γύρου ἢ ἄλλης τιμίας ὕλης μὴ ἐχούσης ὄγκον ὑπερβαρῆ, κα ἀπῄεσαν τὸ παράπαν τινὸς μὴ ἐνωτισθέντος ἢ συνιέντος. τ δὲ βαρέα σκεύη καὶ δυσβάστακτα ἅπαντα εἴασαν, ὁμοίως κα ἵππους καὶ καμήλους καὶ ἡμιόνους καὶ πᾶσαν ἄλλην παρα
P. 97 σκευήν. δι' ὅλης δὲ νυκτὸς διελθόντες καὶ διαβάντες ὄρη τ καὶ κάμπους ἕως πρωῒ ἔφθασαν τὰ ὅρια ἐγγύς που τῆς Λυ δίας ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς πρὸς τὰ Χλιερὰ καὶ Θυάτειρα ὁδεύσαντες ἡμερῶν δύο ὁδὸν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. καὶ πρὸς ὥρα τρίτην τῆς ἡμέρας περάσαντες τὸν Ἕρμωνα ποταμὸν, ἕω ἑσπέρας ἤλθασιν εἰς Σμύρνην, μὴ ἐμποδισθέντες παρά τινῶ τὸ σύνολον. πλὴν ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἕρμωνος ποταμοῦ βουληθέντες διαβῆναι, τινὲς τῶν ἐκεῖ Τοῦρκοι ἐκώλυον τὴν διάβασιν, λογιζόμενοι ἐκ τῶν τοῦ Μουσταφᾶ εἶναι· καὶ γὰρ ἅπασα ἡ Ἀσία ἐταράχθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὴν ἕω πεζείᾳ τοῦ Μουσταφᾶ. ὁ Τζινεήτης στραφεὶς καὶ καταδιώξας αὐτοὺς τοὺς
B μὲν ξίφει κατέσφαξε, τοὺς δὲ βέλεσι κατατρώσας αὐτὸς ἀφόβως τὴν ὁδὸν ἤνυε. οἱ δὲ Σμυρναῖοι ὁρῶντες τὴν φάλαγγα,

plurimis illustrata reliquit. omnibusque quae ad hoc negotium usui essent, curribus, equis probatissimis, ceteraque auri et argenti supellectile collectis, servos pecunia coemptos et amicos non paucos, septuaginta circiter, equos conscendere iubet. ferebat in veste unusquisque partem oneris congruam, auri vel argenti aliusve pretiosae supellectilis, cui haud nimis ponderis inesset; eoque apparatu insciis omnibus abierunt. graves vero sarcinas et omnia portatu difficilia omiserunt. equos pariter, camelos, mulos et caetera impedimenta reliquere. cumque tota nocte processissent, montibus et campis superatis ad fines ferme Lydiae circa Chliera et Thyatira diluculo accesserunt, ea nocte bidui iter emensi. deinde circa horam diei tertiam Hermo fluvio superato, ad vesperam Smyrnam pervenerunt, nullo uspiam impediente; nisi quod Hermum transire parantes Turci aliquot arcebant, rati Mustaphae esse milites, cuius expeditione ac profectione tota Asia territa erat. eos adortus Cineites insequitur, partimque occisis partim vulneratis iter citra metum pergit. Smyrnaei, hac turma conspecta, primo ignorare cuius esset quique eam duceret: at ubi cognoverunt Cineitem adesse, omnes, uxoribus ac liberis comitantibus, ut ipsum conspicerent accurrerunt. genere enim Smyrnaeus erat, illic nutritus et cum ceteris educatus. ab eis

καὶ διαπορούμενοι τίνος ἐστὶ καὶ τίς ὁ ταύτης ἀρχηγός, ὡς ἔμαθον ὅτι ὁ Τζινεήτ ἐστιν, ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἦσαν ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ Τζινεήτ· ἦν γὰρ Σμυρναῖος γέννημα καὶ θρέμμα καὶ συνανάτροφος πάντων. μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὡς ὁ Μουσταφᾶς τοῦ Ἀτὴν ἐν Ἐφέσῳ καὶ Θυρέοις διάγει, αὐτὸς πρὸς τὰ ἐνδότερα, ὅπου εἰσὶ τὰ Βρύελα καὶ αἱ Ἐρυθραὶ Κλαζομεναί τε καὶ ἄλλα χωρία, εἰσῆλθεν. οἱ δὲ τῶν ὀρέων ἐκείνων γειτνιάζοντες Τοῦρκοι ἅπαντές εἰσι μαχιμώτατοι καὶ λίαν πολεμικοὶ καὶ φίλοι πάτριοι τοῦ Τζινεήτ. C συναθροίσας δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς δισχιλίους, καὶ ἐκ τῶν δρυμώνων δόρατα κατασκευάσας, καὶ χαλκεύσας λόγχας διασυντόμως κακοσφύρους καὶ ἀνίσους, ἐν ἑβδομάδι μιᾷ ἐποίησε καὶ τοξότας καὶ πελεκυφόρους καὶ δορυφόρους ἐπέκεινα τῶν δισχιλίων. ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ Τζινεὴτ καὶ σωρεύσας πλῆθος στρατοῦ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ἐφέσου, καὶ πρὸς τὴν Σμύρνην ἀφίκετο ἀπαντήσων αὐτῷ. αὐτὸς δὲ μαθὼν ἀπῄει ἀπαντήσων. καὶ δὴ συναντηθέντες ἀλλήλοις ἐν ἑνὶ τόπῳ ὃ καλεῖται Μεσαύλιον, καὶ τὰς παρατάξεις ἑκατέρων τῶν μερῶν ὡς δυνατὸν ἑτοιμάσαντες (ἦν γὰρ ὁ τόπος D ἑλώδης καὶ πολύξυλος) τὸ ἐνυάλιον ἤχησε τοῦ Μουσταφᾶ· ὁ γὰρ Τζινεὴτ οὔτε σάλπιγγα οὔτε τι ἄλλο τῶν συνηθῶν ἐκέκτητο. συμμίξαντες οὖν ἄμφω τὰ στρατεύματα, ὁ Τζινεὴτ ὡς ἀετὸς ἐν μέσῳ στρουθίων εἰσελθὼν καὶ διασκεδάσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν δένδρων, ἐντυχὼν αὐτῷ που τῷ Μουσταφᾷ βάλ-

autem ubi rescivit Ephesi et Thyreis Mustapham Atinis nepotem degere, in provinciae loca interiora, ubi Bryela Erythrae Clazomenae aliique vici siti sunt, penetravit. qui hos fines porro incolunt Turci, pugnacissimi sunt omnes et bellicosissimi et Cineiti amici paterni. coactis igitur istorum duobus millibus, exque ramis arborum aptatis hastis lanceisque festinanter fabricatis, impolitis illis quidem ac tortis, sagittarios, securigeros, hastatos, plus duo millia effecit. at Mustaphas ubi intellexit Cineitem adversus se castra movere contractum exercitum Epheso eduxit Smyrnamque ei occursurus contendit. obviam ei progreditur Cineites. cum igitur quodam in loco, qui Mesaulion dicitur, uterque exercitus in conspectum venisset, aciem, ut poterant, instruunt (erat enim locus paludibus ac silvis refertus), classicum deinde Mustaphas cani iubet: neque enim tubam aut quicquam aliud, quo pugnae signum dari solet, Cineites habebat. utrimque igitur concurritur, Cineitesque, velut aquila in passeres involans huc et illuc eas in diversas arbores dissipat, Mustapham invadit clavaque ferrea in capite vulnerat; qui accepti vulneris impatiens pronus ab equo cadit et expirat. subito totum, quod Mustapham sequebatur,

λει κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς ῥάβδου, καὶ μὴ φέρων
πληγὴν ὁ δύστηνος πίπτει πρηνὴς ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ ἐξέπν
σεν. τότε πάντες οἱ τοῦ Μουσταφᾶ προσελθόντες ἠσπάζο
τὸν Τζινεὴτ καὶ ὡς ἡγεμόνα εὐφήμουν. καὶ δὴ παρευ
σὺν μεγάλῃ δορυφορίᾳ πρὸς τὴν Ἔφεσον ἤλαυνον, κακεῖ
P. 98 τὸν εὐφημήσαντες ἡγεμόνα ὡς καὶ πρότερον ἀνηγόρευσαν.
δὲ σῶμα τοῦ Μουσταφᾶ ἐκέλευσεν σὺν ὅτι πλείστῃ τιμῇ
βαστάσαι, καὶ φέρειν αὐτὸ διὰ εὐγενῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ πι
γίῳ, κἀκεῖ θάψαι σὺν τοῖς προγόνοις αὐτοῦ. καὶ οὕ
ἐγένετο ἡ δευτέρα ἀνάρρησις τοῦ Τζινεήτ.
V. 78 27. Ἐπαναστραφέντες τοίνυν ἴδωμεν καὶ τοὺς οὓς ἐν
B Λοπαδίῳ ἀποδεδρακὼς ἀφῆκεν ὁ Τζινεήτ, πῶς ἄρα τὰ κ
αὐτῶν ἐγεγόνεισαν. πρωΐας ἐγερθέντες καὶ τὸ ἔθος εἰς π
ράστασιν ἐρχόμενοι οἱ μεγιστᾶνες ἐκοινολογοῦντο ἀλλήλοις
τῇ νυκτὶ ταύτῃ μέγας ἐγεγόνει θροῦς ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Τ
νεήτ. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μωρ
ἑνώθη. ἕτεροι δέ, οἱ καὶ φθόνον κατ' αὐτοῦ τρέφοντες, τὸ γεγον
προεφήτευον. οἱ δὲ τὴν περαίαν οἰκοῦντες οἱ τοῦ Μωράτ ἔμ
θον ὡς ἀληθῶς ὁ Τζινεὴτ διέδρα· καὶ τότε ἦν ἰδεῖν ὀργάν
C καὶ σαλπίγγων ἦχον πολὺν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Μωράτ, κ
ἱππηλασίας ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς λίμνης καὶ βοὰς καὶ ἀλαλ
γμοὺς φθανούσας ἕως οὐρανοῦ. ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐγερθε
καὶ μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεὴτ ᾔσθετο ὡς οὐκ ἀλλαχ

13. καὶ] an καὶ κατὰ?

agmen Cineitem adit, salutatumque ducem suum proclamat. qui co
festim magna militum turma stipatus Ephesum contendit, ibique a
plausu magno tanquam dux exceptus et ut antea proclamatus e
cadaver Mustaphae a nobilissimis viris maxima cum pompa effer
iussit, et in turricula cum maioribus eius sepeliri. hoc itaque pact
dux iterum renuntiatus est Cineites.

27. Reversi vero videamus quos Lopadii reliquit aufugiens Ci
neites, quaeque ipsis acciderint. ubi mane surrexerunt proceres, et
ut mos erat, convenerunt, disserere inter se ut nocte praeterita ma
gnus in Cineitis tentoriis tumultus excitatus fuerit. alii dicere trans
fugam ipsum Morati in ripa ulteriore se adiunxisse; alii, qui invi
dia eum prosequebantur, iactare, quod factum erat, a se praedictum
Moratis etiam exercitus, qui in ripa opposita considebat, Cineite
re vera aufugisse cognovit. tunc in iis castris exaudire erat tubarum
aliorumque instrumentorum sonum, clamores, laetitiae signa, qua
coelum usque pertingebant; simulque in paludis ripis equitantes
conspiciebantur. excitatus deinde Mustaphas, comperta Cineitis fuga,
ipsum ad Moratem transiisse eique se coniunxisse, nec aliud prae-

ἀ μὴ τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μωρὰτ ηὐλίσθη, καὶ σύντρομος γεγονὼς ἔσπευδεν ἀναχωρῆσαι τῶν ἐκεῖ. καὶ ἦν ἰδεῖν δειλίαν μεγάλην ἐν τῷ στρατῷ καὶ ταραχὴν καὶ θόρυβον. οἱ δὲ ὑπεναντίοι τὰ ἀντίρροπα κατέτρεχον βοῶντες καὶ ὀνειδίζοντες, κράζοντες ἀδεῶς κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν „στῆτε, στῆτε, μὴ φεύγετε" οἷον τούρουν τούρουν κατζμάν. οὐκ εἶχον γὰρ πόρον διεφθαρμένης οὔσης τῆς γεφύρας τοῦ περᾶν καὶ συμμῖξαι. ὁ Μουσταφᾶς οὖν ἐπιβὰς τοῦ ἵππου ᾤχετο πρὸς τὰ τῆς Λαμψάκου μέρη, σπουδάζων τὴν περαίαν καταλαβεῖν. D ὁ δὲ Μωρὰτ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συναρμόσας τὴν γέφυραν διὰ ξύλων μεγάλων δοκῶν περᾷ τὴν γέφυραν, καὶ οἱ πλεῖστοι τοῦ Μουσταφᾶ τρέχοντες προσεκύνουν αὐτῷ καὶ εὐφήμουν. ὁ δὲ Μουσταφᾶς φθάσας ἐν Λαμψάκῳ, κατεψιλωμένος κολοιὸς τὸ ἀληθὲς τῆς παροιμίας, εὑρὼν ἑτοίμην μίαν τῶν σκαφῶν περᾷ ἐν Καλλιουπόλει σὺν τέτταρσι καὶ μόνοις τῶν ταχυδρόμων δούλων αὐτοῦ, καὶ συναθροίσας τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἵστατο ἐνδεχόμενος τὸ μέλλον. ὁ δὲ Μωρὰτ μετὰ τὸ περᾶσαι τὴν γέφυραν στέλλει ταχυδρόμους P. 99 εἰς Φώκαιαν, δηλῶν τὰ γεγονότα τῷ Ἀδούρνῳ καὶ μηνύων ὡς τάχιστα εὑρεθῆναι σὺν ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν πορθμόν. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοίμας ἔχων τὰς ναῦς, εἰσελθὼν καὶ τὰ ἱστία πτερώσας ἔπλει πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ἄνεμον ἔχων φυσῶντ' ἀπὸ πρώρας. καὶ διὰ νυκτὸς νήξας τὸ πέλαγος πρωΐας

23. πρώρας] πρύμνης Bullialdus.

terea suspicatus est; turbatusque ac territus illinc abire festinat. exercitum porro ipsius trepidantem pavore iniecto cernere erat. at hostes contra insequi clamore sublato, probris lacessere, sua lingua dur dur catlan, audacter vociferando, id est, sistite gradum, sistite, nec fugite: ponte namque rupto non poterat Moratis miles transire cumque adversariis manus conserere. Mustaphas deinde equo insidens Lampsacum versus discessit, traiicere in continentem oppositam festinans. Morates pontem eodem die lignis trabibusque magnis comportatis refectum transiit; eique obvii plerique Mustaphae milites plaudunt et venerantur. Mustaphas Lampsacum venit, proverbialis vere graculus plumis spoliatus; unoque navigiolo, quod paratum invenit, cum quatuor solummodo servis, quibus cursoribus utebatur, Callipolim traiicit, eiusque urbis levis armaturae milite coacto, quid futurum esset, expectabat. Morates autem ponte superato cursores Phocaeam ad Adurnum mittit, qui nuper gesta nuntiarent, ipsum monerent ut quanto ocyus ad fretum tota classe navigaret. is itaque, quas paratas naves habebat, conscendit, velisque explicatis Hellespontum versus vento a puppi flante navigavit, noctuque emensus mare inter Lampsacum et Callipolim diluculo simul comparuit ac

ἀντεπαρέστη μέσον Λαμψάκου καὶ Καλλιουπόλεως, καὶ ὁ Μα ρὰτ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ταῖς ἀκταῖς. ἐγγὺς οὖν γεγονῶσα (ἦσαν γὰρ ἑπτὰ ὑπερμεγέθεις) εἰσῆλθεν ὁ Μωρὰτ ἐν τ κρειττοτέρᾳ καὶ μειζονοτέρᾳ. ἔδωκε γοῦν ὁ Ἀδοῦρνος μεγά λην τιμὴν τῷ Μωράτ, ὡς ἐχρῆν, καὶ ὁ Μωρὰτ τῷ Ἀδού
B νῳ, καὶ συνεδρίαζον ὁμοῦ ἐν τῇ νηῒ καὶ ὡμίλουν. εἶχε γὰ ἐν φροντίδι μήποτε οἱ Φράγκοι καταφρονήσαντες τοὺς ὅρκου
V. 79 ἔκδοτον ποιήσουσι τὸν Μωρὰτ ἐν χερσὶ τοῦ Μουσταφᾶ κα λαβόντες θησαυροὺς πλείστους ἀπέλθωσιν. εἶχε δὲ ὁ Μου ρὰτ σὺν αὐτῷ ὁπλίτας οἰκείους δούλους σὺν τοῖς σατράπαι αὐτοῦ, ἐν τῇ νηῒ ᾗ ἐπέβη, ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους, ὁ δ Ἀδοῦρνος ἐν τῇ αὐτῇ νηῒ ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους, γενναίου ὁπλίτας Φράγκους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ὑπῆρχον τό σοι ἐπιβάται Τοῦρκοι ὅσον ὁπλιτικὸν Φράγκων ἑκάστη ἐκέ κτητο. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἦν φυλάττων τοὺς ὅρκους αὐτοῦ ἀκε ραίως ἄνευ δόλου τινός. ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ ἀνα
C στὰς ὁ Ἀδοῦρνος καὶ γόνυ κλίνας ἔναντι τοῦ Μωρὰτ ᾐτήσατ τὸ ὀφειλόμενον χρέος τοῦ μετάλλου τῆς στυπτηρίας. καὶ ὁ Μωρὰτ ἀγαλλόμενος ἐδωρήσατο, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος ἐξα λείφων παλαιοῦ χρέος ἀπότισιν· τὸ δὲ χρέος ἦν ὡς εἴκοσι ἑπτὰ χιλιάδας νομισμάτων ἀπαρίθμησιν. ὁ δὲ Μουσταφᾶς εἰς τὸ πέραν ἑστώς, καὶ θεωρῶν τὰς ναῦς ὡς πολίχνια ἐν μέσῳ πελάγους ἢ ὡς νήσους, ἐτιτρώσκετο τῇ ψυχῇ· ἦν γὰρ εὔδιος ἡ ἡμέρα ἐκείνη. καὶ οὐκ ἔχων τί δρᾶσαι, στέλλει ἐν

Morates in littore. appulsis ergo septem magnis navibus, amplissimam et praestantissimam Morates conscendit. Adurnus, ut decebat, maximos honores Morati detulit; qui vicissim Adurnum honorifice habuit. consederunt postmodum et inter se collocuti sunt. veruntamen anxius erat Morates, formidabatque ne Franci spreto iureiurando ipsum Mustaphae traderent thesaurisque ingentibus acceptis discederent. hac de causa Morates in nave, qua vehebatur, secum habuit supra quingentos servos domesticos armatos. Adurnus eidem supra octingentos armis instructos Francos, eosque strenuos, imposuerat. in ceterisque navibus tot vectores Turci quot armati Franci erant. Adurnus autem bona fide et sine fraude inviolatum iusiurandum observabat. cum autem in medio freto starent, surrexit Adurnus genibusque flexis Moratem ut, quod vectigal debebat aluminis, donaret sibi rogat; id quod Morates benigne lubenterque concessit. tum veteris debiti, quod numismatum viginti septem fere millia aequabat, tabula calamo inducta est. Mustaphas interim in opposito littore considere; et conspicatus naves, serenum quippe tunc coelum erat, castellis in medio mari insulisve similes, animo percelli; quo-

τῶν ἀκατίων μεταχαλῶν τινα τῶν εὐνουστέρων τοῦ Ἀδούρνου, ὡς ἔχων λόγους τινὰς τοῦ ὁμιλῆσαι. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος στέλλει τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάβα δὲ Κορνήλια, καὶ τυχὼν μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι τῷ Ἀδούρνῳ D
πεντήκοντα χιλιάδας νομίσματα, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἔξω τῆς νηός, ἀλλ' ἀποπέμψαι ἑτέρωθι, ἔνθα καὶ βούλεται. ὁ δ' Ἀδοῦρνος οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι. ὁ δὲ Μωρὰτ ἀκούσας τὰ γενόμενα ἐνηγκαλίσατο τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ εἶπεν „ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν ἡμέτερος ἀδελφὸς καὶ φίλος πιστός." τότε παραστάντες ἄντικρυ Καλλιουπόλεως, οὐκ ἀφῆκαν οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ σύνολον πλησιάσαι ἐν τῷ λιμένι. οἱ δὲ κυβερνῆται τῶν νηῶν πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πελάγει τὰ ἱστία χαλάσαντες, ὁμοῦ καὶ τὰς ἀγκύρας ἑτοιμάζοντο εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελθεῖν ἐν τῇ ξηρᾷ. καὶ οἱ τοῦ Μουσταφᾶ διὰ ξηρᾶς διαδραμόντες ἀπεναντίας εἱστήκεσαν, κωλύοντες τὴν ἔξοδον. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοιμάσας τὰς βάλκας P. 100
καὶ τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν νηῶν ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔπεμψε, ἵνα λάβωσι γῆν ὄντες ἐντὸς τούτων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους Φράγκους τζαγρατόρους καὶ δορυπόμπους. ἐξελθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς τοξότας ὡς μίλιον ἓν μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ δεφενδεύοντες τὴν ἀκτὴν ἀσφαλῶς, ἐξῆλθε καὶ ὁ Μωρὰτ σὺν τοξόταις χιλίοις ἀμφοτεροδεξίοις καὶ μαχίμοις ἀλκιμωτάτοις ἐπέκεινα τῶν τρισχιλίων. οἱ δὲ Φράγκοι ἔμπρο-

ve se verteret nescius, navigium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni amicis evocaret, habere se quae cum eo communicaret praetexens. mittit Adurnus ad Mustapham vicarium suum Barnabam de Cornelia. pollicetur Mustaphas se numismatum quinquaginta millia Adurno soluturum, si Moratem in terram exponere nolit, sed aliquo pro libitu suo amandet. quibus auscultare cum aversaretur Adurnus, amplexus eum Morates „frater" inquit „noster ac fidus amicus in posterum sis." at qui Mustaphae militabant, Moratis naves portum ingredi prohibebant. quare navium rectores ad partes inferiores portus ultra urbem vecti vela contrahunt, ancorasque expediunt, ut in terram militem exponerent. Mustaphae vero copiae ad littus accurrunt contraque steterunt, exscensu in terram eos prohibituri. Adurnus autem lembos acatia scaphasque apparatas supra viginti mittit, quibus vecti appellerent Franci, plus quingenti, zagratores et iaculatores; quibus in terram expositis, et litoris tuendi gratia milliare unum a mari sagittariis procedere iussis, secure Morates, sagittariis mille ambidextris stipatus, tribus insuper militum pugnacissimorum et robustissimorum millibus cinctus navi egreditur. cumque Franci in aciei fronte consisterent, lanceis lapidibusque immissis viam aperuerunt. mox Moratis milites cum Francis, tubarum clangore simul edito,

σθεν τῆς παρατάξεως διὰ τῶν τζαγροβολισμάτων καὶ πετ
βόλων τὴν ὁδὸν λείαν ἐποίουν. τότε οἱ τοῦ Μωρὰτ σὺν τ
B Φράγκοις μίαν ἀλαλαγὴν σαλπιγγώδη ποιήσαντες κατὰ
Μουσταφᾶ ἔθεον, καὶ αὐτοὶ νῶτα διδόντες ἔφευγον, καὶ
τοι διώκοντες οὐκ ἐπαύοντο ἕως οὗ πολλοὺς κατέσφαξαν.
ὁ Μουρὰτ πρὸς τὸ πολίχνιον ἐλαύνων τῆς πόλεως, ὁ Μ
σταφᾶς ὡς εἶχε πρὸς τὰ τῆς Ἀδριανοῦ ᾤχετο, καὶ εἰσελθ
ἐν τῷ ταμείῳ ὃ οἱ θησαυροὶ ἐναπόκειντο, καὶ λαβὼν χρήμ
τα ὅσα ἠβούλετο, πρὸς τὰ τῆς Βλαχίας μέρη σὺν ὀλίγ
τὴν ὁδοπορίαν ἐποίει, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ὅσον ἐδύνα
ὁ δὲ Μωρὰτ ἐν Καλλιουπόλει τρεῖς ἡμέρας ποιήσας καὶ
φρούριον λαβών, καὶ τοὺς κωλύσαντας μὴ ἐξελθεῖν ἐν
λιμένι πάντας ἀφειδῶς κατασφάξας, εἰς Ἀδριανούπολιν σπε
C δων ᾤχετο, ἔχων μετ' αὐτοῦ πλεῖστον στρατὸν ἐξ ἑώας κ
δύσεως, καὶ τὸν Ἀδοῦρνον Ἰωάννην ὁμοῦ σὺν πᾶσι τοῖς ἐπ
στατοῦσι τὰς νῆας, καὶ στρατὸν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους, ἄ
V. 80 δρας Ἰταλοὺς καταπεφραγμένους μέλανι χαλκῷ καὶ δορυφ
ροῦντας, καὶ πελεκυφόρους πεζοὺς ἀρεϊκῷ θυμῷ ζέοντας.
δὲ τῇ Ἀδριανοῦ εἰσερχόμενος, ἅπαντες οἱ τῆς πόλεως ἐξῆ
θον εἰς ἀπάντησιν εὐφημοῦντες αὐτῷ, ἐκεῖνος δὲ μετὰ περ
χαρείας τοὺς ἅπαντας προσηγόρευε. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ παλ
τίῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ εὐωχίαν μεγάλην καὶ πανδαισία
ποιήσας ἐκάλεσε πάντας τοὺς Λατίνους σὺν τῷ Ἀδούρν
D καὶ εὐφρανθέντες εὐφήμησαν αὐτὸν ἅπαντες. δωρήσας δ

in Mustaphaeos impressionem fecerunt; in fugamque versos perse qui, nisi maxima parte interempta, non destiterunt. Morates deind ad castrum pergit. Mustaphas interim Adrianopolim quam ocyssim contendit; ingressusque gazophylacium, in quo thesauri recondit erant, pecunia ac supellectile, quantas auferre libuit, convasatis viam Valachiam versus, incitatis quam maxime equis, carpit. Morates triduo Callipoli transacto, in deditionem accepto castro, cunctisque, qui ipsi ne in portu exscenderet obstiterant, promiscue occisis Adrianopolim properavit, ingentem exercitum ex oriente et occidente collectum secum ducens. comitabantur eum etiam Iohannes Adurnus omnesque simul navium praefecti; sequebatur Italorum peditum supra duo millia agmen, strenuorum animoque bellum spirantium, quibus corporis tegumentum aere nigro confectum, armaque hastae ac secures. accedenti Adrianopolim effusi cives obviam processerunt, faustisque acclamationibus eum prosecuti sunt; ipseque comiter omnes allocutus est. ingressus deinde patris palatium convivio opipare instructo Adurnum ceterosque Latinos vocavit, omniumque laetantium faustaque precantium vocibus ipsi acclamatum. Adurno praeter alia

τῷ Ἀδούρνῳ δωρήματα πλεῖστα, ἐδωρήσατο καὶ τὸ Περιθεώριον ἕνα τῶν πολιχνίων τῆς δύσεως τοῦ ἔχειν καὶ νέμεσθαι τοῦτο ἐφ' ὅλης ζωῆς αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὰ κομμέρκια τῶν Φωκαιῶν. καὶ τοὺς ἄλλους κυρίους τῶν νηῶν ἀλλάξας στολαῖς βαρυτίμοις καὶ ἄλλοις πολυτελέσι δωρήμασιν ἀπέλυσεν αὐτοὺς εὐχαριστήσας ἐν εἰρήνῃ· ἐλθόντες δὲ ἐν Καλλιουπόλει καὶ πτερώσαντες τὰς νῆας ἔτεμον τὴν πρὸς Φώκαιαν θάλασσαν. ὁ δὲ Μωρὰτ σὺν τάχει πολλῷ ἐξαποστείλας ὠκυπτέρους νεανίας καὶ στρατηγοὺς ἀνδρείους, συνέλαβον τὸν Μουσταφᾶν ἐγγύς που τῆς τοῦ Ἴστρου ὄχθης· ἠβούλετο γὰρ εἰσελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ τὰ προγεγονότα εἰς νοῦν λαμβάνων ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐκωλύετο. παρέστησαν γοῦν αὐτὸν τῷ Μουράτ, ὁ δὲ ἔδωκεν ἀπόφασιν τοῦ δι' ἀγχόνης θανατῶσαι αὐτὸν ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ ὡς ἕνα τῶν κακούργων, ἵνα ἡ τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψις, εἰ καὶ οὐχὶ πάντες, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν τοῦ δήμου, καταλάβοι ὡς οὐχ ὑπῆρχεν υἱὸς τοῦ Παγιαζὴτ Ὀθμάν, ἀλλ' ἦν πλαστὸς καὶ κατεσκευασμένος παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου. ἡ δὲ ἀλήθεια οὕτως ἔχει ὡς τοῦ Παγιαζὴτ ὑπῆρχεν υἱός. P. 101 A. C. 1424 Heg. 827

28. Καθίσαντος οὖν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἤδη χειμῶνος ἄρξαντος, ἐν ἔαρι διαλαλίας πανταχοῦ καὶ κηρύγματα πέμψας, στρατὸν ἀθροίσας πολὺν καὶ κατὰ τῆς πόλεως Κωνσταντίνου τὴν ἑτοιμασίαν ἐποίει. B

plurima munera Peritheorion castellum in occidente situm et commercia Phocaearum donavit, quibus, quamdiu viveret, frueretur. alios navium praefectos vestibus pretiosis aliisque donis magnificis ornatos, gratiis etiam actis, benevole dimisit; qui Callipolim profecti aptatis velis Phocaeam versus renavigarunt. Morates interim velocissimos iuvenes ducesque expedivit, qui iuxta Istri ripam Mustapham comprehenderunt: Cpolim enim cogitabat; sed quorum sibi conscius erat, quaeque animo revolvebat, ab illo eum consilio revocabant. ad Moratem itaque retractum adducunt: qui sententia lata laqueo ipsi gulam frangi, in loco etiam publico ut scelestorum uni, iussit; ut in hominum animis, si non universorum, maximae saltem partis plebis, opinio invalesceret, eum Baiazitis Othmanici filium non esse: sed subdititium, et ab imperatore Manuele Palaeologo personatum in scenam productum esse. verumtamen eum fuisse Baiazitis genuinum filium verissimum erat.

28. Morates, postquam hiems iam coepisset, in imperii paterni solio collocatus, adventante vere edicto publico praeconumque voce ingentem exercitum cogit, et ad oppugnandam Cpolim se accingit. Iam

καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ πρὸ πολλοῦ τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀναθεὶς αὐτὸς γέρων ὢν ἐκάθητο, σχολάζων ἐν μελέτῃ θείων λόγων. μαθὼν οὖν ὅτι ὁ Μωρὰτ στρατεύειν μέλλει κατ' αὐτοῦ τῷ μηνὶ ἐκείνῳ (ἦν γὰρ Ἀπρίλιος), στέλλει ἀποκρισιάριον πρὸς αὐτόν, ὀνόματι Θεολόγον Κόρακα, ἄν-
C *θρωπον ἐκ Φιλαδελφείας ὁρμώμενον καὶ μετὰ τὴν τῶν Τατάρων εἰς τὴν Ἀσίαν ἔφοδον μετοικήσαντα ἐν Κωνσταντινουπόλει. ἦν γὰρ πανοῦργος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τῷ τότε καιρῷ, καὶ εἰς τὰς τῶν Τούρκων πράξεις καὶ διαβολὰς πονηρότατος. συχνάζων μετά τινας τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ παλα-*
V. 81 *τίῳ ἐγένετο καὶ τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ γνώριμος, καὶ διὰ τὸ ἀσκεῖν τὴν Τούρκων γλῶτταν καὶ ἐπίστασθαι αὐτὴν ὡς ἐχρῆν, ἐστέλλετο σὺν τοῖς πρέσβεσι τοῦ βασιλέως ἀεί, ὑπηρετῶν*
D *καὶ μεθερμηνεύων τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν πρέσβεων πρὸς τοὺς μεσάζοντας τοῦ ποτε Μαχουμὲτ ἡγεμόνος. τοῦ καιροῦ τοίνυν ἀναλισκομένου συχνάκις εἰς τὸ τοιοῦτον ὑπούργημα, γίνεται γνώριμος καὶ τῷ ἡγεμόνι Μαχουμὲτ καὶ τῷ μεγάλῳ μεσάζοντι Παγιαζήτ· καὶ τοσοῦτον ἐφιλιώθη ὅτι εἴ τι ἦν*
P. 102 *τὸ βουλόμενον παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Μαχουμὲτ καὶ παρὰ τοῦ Μαχουμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ ῥοπῇ ὁ Θεολόγος ἐξύφαινε, καὶ ἐφαίνετο καὶ εἰς τοὺς δύο μέγας διορθωτὴς πραγμάτων πολλῶν. ὁ τὰ πάντα γοῦν τὰ καλὰ βασκαίνων φθόνος ἐστοχάζετο καὶ πρὸς τὸν Θεολόγον ὀξέως. τοῦ Μαχουμὲτ οὖν παρελθόντος καὶ Παγιαζὴτ*

pridem tunc imperator Manuel filio Iohanni imperio cesserat, ipseque senex divinarum scripturarum studio quietus attendebat. comperto itaque Moratis consilio, bellum ipsi inferre mense Aprili tunc labente destinantis, apocrisiarium ad eum mittit nomine Coracem Theologum, qui Philadelphia Cpolim migraverat Tataris Asiam invadentibus. erat quidem iste supra cunctos sui temporis homines astutus et fraudulentus, Turcorum more calumniis quemlibet appetere promptus et adsuetus. in palatio cum quibusdam principibus viris familiaritate contracta, ipsi quoque Manueli imperatori innotuerat. quod etiam linguam Turcicam egregie calleret et loqueretur, ab imperatore cum legatis missus est; interpresque apud Veziros tunc regnantis Mahometis Turcice reddebat, quae a legatis dicebantur. quo munere cum diu saepiusque defunctus esset, et principi Mahometi et magno Veziro Baiaziti innotuit; tantaque ei cum ipsis intercessit amicitia, ut siquid imperator Manuel apud Mahometem agendum haberet, vel apud imperatorem Mahometes, id statim Theologus pertexeret. et aestimabatur inter hos duos multorum negotiorum componendorum magnus auctor ideo invidia quae quicquid pulchrum est insectatur, in Theologum

τοῦ μεσάζοντος, καὶ μεταπέσοντα τὰ πράγματα ἐν τῷ προρρηθέντι Μουσταφᾷ διὰ συνδρομῆς τῶν Ῥωμαίων, καὶ τὸ τῆς φιλίας γλυκὺ εἰς ἔχθραν πικρίας κατηντηκὸς τῶν πραγμάτων πάλιν μεταπεσόντων εἰς τὸν Μουράτ, καὶ θέλων ὁ βασιλεὺς τὸ πικρὸν μεταβάλλειν πάλιν εἰς γλυκὺ στέλλει πρὸς B τὸν Μωρὰτ ἀποκρισιαρίους Παλαιολόγον τὸν Λαχανᾶν καὶ Μάρκον Ἰάγαριν, ἄνδρας εὐγενεῖς καὶ συνετούς, τοῦ παραστῆσαι διὰ λόγων πιθανῶν ὅτι τὰ συμβάντα τῷ Μωρὰτ οὐκ ἦν αἰτία ὁ βασιλεὺς ἀλλ' ὁ Παγιαζὴτ ὁ τῶν πραγμάτων τῆς ἡγεμονίας ἐπίτροπος, καὶ οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι τὰ νεογνὰ ἐν χερσὶ τοῦ βασιλέως, καθὼς ἐνδιαθήκως προέτρεψεν ὁ πατὴρ αὐτῶν τῷ Παγιαζήτ, ἀλλ' ἀτίμως τοὺς αἰτοῦντας αὐτὰ πρέσβεις ἀπέπεμψεν. ὁ δὲ Μωρὰτ τοὺς ῥηθέντας ἀποκρισιαρίους μήτε ἰδεῖν μήτε ἀκοῦσαι θελήσας, περιορίσας αὐτοὺς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἕως οὗ ἀπαρτίσαι δυνηθείη τὰ πρὸς χρείαν C αὐτῷ πολεμικὰ κατὰ τῆς πόλεως, τότε ἀπέλυσεν εἰπὼν „ὑπάγετε, ἀναγγείλατε τῷ βασιλεῖ ὅτι ἤδη ἔρχομαι ταχύ." ἐν ὀλίγαις δ' ἡμέραις ἀθροίσας ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντα εἰπεῖν, ἐπέκεινα τῶν διακοσίων χιλιάδων, κατὰ τῆς πόλεως ἔξεισιν. οἱ δὲ πολῖται κατὰ τοῦ Θεολόγου ὑπενόουν κακὴν ὑπόνοιαν, λέγοντες ἐν νῷ ὅτι διὰ τὸ μὴ ἀφικέσθαι αὐτὸν ἐν τῇ πρεσβείᾳ ἔρραψε δόλον κατὰ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φιλικῶς διακείμενος σὺν τοῖς ἄρ-

21. τὸ deest P.

quoque tela impegit. cum igitur Mahometes obiisset Baiazitesque Vezirus periisset, et rerum summa Romaeorum auxilio ad Mustapham rediisset, quia amicitiae suavitas translato ad Moratem imperio in odii amaritudinem vertebatur, mitigare eam cupiens imperator ad Moratem apocrisiarios mittit Palaeologum Lachanem et Marcum Iagarin, viros nobilitate ac prudentia insignes, qui rationibus verisimilibus Morati persuaderent, eorum quae ipsi acciderant auctorem Manuelem imperatorem non esse, sed Baiazitem, qui res imperii tum administrabat, nolueratque infantes imperatori tradere, ut patris ipsorum testamento iussus erat, sed contumeliose legatos, qui illos repetebant, dimiserat. at Morates hos apocrisiarios nec videre nec audire voluit, et paucos dies seorsim custoditos tenuit, donec, quae ad urbem Cpolim oppugnandam necessaria ipsi erant, comparasset. tum illos hoc dato responso dimisit: „abite et nuntiate imperatori vestro brevi me venturum esse.“ paucos post dies, in unum coactis totis viribus, ingentem exercitum ducentorum millium pluriumve contra Cpolim ducit. cives hac de causa in suspicionem de re aliqua atroci contra Theologum adducti dicebant ipsum fraudem et dolos urbi struxisse, aegre ferentem se cum legatis profectum non esse. erga

χηγοῖς Τούρκοις καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι ὁ Θεολόγος. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ὁρῶν τὸν θόρυβον ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου κατὰ τοῦ Θεολόγου, στέλλει τοῦτον πρὸς τὸν Μουρὰτ ὡς δῆ-
D θεν πρεσβεύσων τὰ τῆς εἰρήνης· ἦν γὰρ ὁ Μωρὰτ περικυκλώσας καὶ χαρακώσας τὴν πόλιν, πήξας αὐτοῦ τὰς σκηνὰς ἐν τῷ ναῷ τῆς πηγῆς ἔνδον, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος καὶ ἐντυχὼν τῷ Μωρὰτ καὶ τοῖς μεγιστάνοις αὐτοῦ, καὶ πολλὰ καμὼν καὶ λαλήσας περὶ εἰρήνης, οὐκ ἐδυνήθη καταπεισθῆ ποιῆσαι τὸν τύραννον, ὥς τινες λέγουσιν· ὡς δὲ οἱ πλεῖστοι ὑπώπτευσαν, ἐλάλησε πρὸς τὸν Τοῦρκον ὅτι „εἰ ποιήσεις μοι συνθήκας ἐνόρκους τοῦ εἶναί με ἄρχοντα καὶ ἡγεμόνα τῆς πόλεως, ἐγώ σοι ταύτην παραδώσω.“ εἷς δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ ἐνωτισθεὶς τὰ λεγόμενα, καὶ εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει μετὰ τὸ ποιῆσαι τὰς
P. 103 συνθήκας ὅτι τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει γενέσθαι ὁ πόλεμος, αὐτὸς ἐν τῇ τῆς πηγῆς πύλῃ μετὰ τῶν αὐτοῦ εἰσάξει τοὺς Τούρκους ἐντός, εἰσελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος καὶ τυχὼν τῷ βα-
V. 82 σιλεῖ καὶ διηγούμενος τὰ τῆς πρεσβείας, ἐκεῖνος ἀνήγγειλε τοῖς ἔξω τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ, πιστούμενος τὰ λεγόμενα διὰ τεκμηρίων τινῶν. ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος ἐκ τῆς μονῆς (ἦν γὰρ οἰκῶν τότε ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου ἀσθενὴς καὶ γέρων, ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἠσχολεῖτο πρὸς τὰ ἀντίμαχα τῆς πόλεως), καὶ μέρος τῶν ἀρχόντων καὶ τὸ βασμουλικὸν ἅπαν κατεβόησαν κατὰ αὐτοῦ ὕβρεις

Turcos duces etenim ut plurimum benigne affectus erat, ipsorumque imperatorem diligebat Theologus. cognita tumultuantis multitudinis in Theologum invidia, Manuel ad Moratem de pace acturum eum mittit: urbem quippe corona ac vallo iam cinxerat Morates, et tentoria intra templum Fontis prope muros erexerat. urbe egressus Theologus Moratem eiusque proceres adit; cum quibus multis de pace sermonibus collatis tyrannum ad eam componendam adducere non potuit. plurium autem opinione ferebatur cum Turco hac conditione pacisci voluisse. „si“ inquit „fidem tuam iureiurando obligaveris urbis praefectum me fore, illam ego tibi tradam.“ quae verba ex fidissimis amicis eius, qui aderat, unus auribus excepit. talia pactus in urbem redit, ut, qua die urbem expugnaturi Turci erant, ad Fontis portam suis stipatus illos introduceret. Theologus continuo imperatorem convenit, rationem eorum quae legatus agitasset reddidurus. ille vero alius perfidum eius consilium ad turbam retulit, indiciisque quibusdam fidem verbis suis conciliat. ubi deinde ab imperatore Manuele, qui senio et infirma valetudine afflictus in venerandae Virginis monasterio habitabat, dum Iohannes imperator propulsando hoste occupatur, discessit Theologus, primores urbis aliquot levisque ar-

καὶ λοιδορίας ἐκχέοντες. τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὴν ταρα- B χὴν ἠρώτα τί τὸ γενόμενον· οἱ δὲ παρέστησαν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον διηγούμενον τὰ περὶ τῆς προδοσίας. θέλων δὲ ὁ βασιλεὺς καταπραῦναι ὄχλον, ἐκέλευσε περιορισθῆναι τὸν Θεολόγον καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προδότην αὐτοῦ, ἵνα τὴν αὔριον ἐτάσῃ τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ Κρῆται ὄντες ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ φύλακες, καὶ ἀκούσαντες τὰ τῆς προδοσίας, ἔδραμον λέγοντες τῷ βασιλεῖ (ἦσαν γὰρ οἱ Κρῆται ἀεὶ πιστότατοι καὶ ζῆλον θεῖον ἔχοντες πρὸς τὰ τεμένη ἁγίων καὶ εἰς τὰ σφῶν λείψανα καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς πόλεως) εἶπον οὖν αὐτῷ „ὦ βασιλεῦ, ἄδικόν ἐστιν ἡμᾶς προτιμᾶν τὴν πόλιν ὑπὲρ τὴν C ἐνεγκαμένην, καὶ ποθεῖν τοῦ ἐκχεῖσθαι τὸ αἷμα ἡμῶν ὑπὲρ τῆς βασιλευούσης, οἱ δ' αὐτόχθονες καὶ οἱ τὸ εὐδοξεῖν ἐκ ταύτης ἔχοντες εἶναι προδόται τῶν θείων μυστηρίων καὶ τῆς βασιλείας σου. κέλευσον οὖν ἵνα παραδώσωσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸν Θεολόγον, καὶ ἡμεῖς ἐξετάσομεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τούτου." ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο „ἐγὼ μὲν δειλιῶ μή πως κατὰ φθόνον κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος· εἰ γὰρ ἐγίνωσκον ὅτι ἐν ἀληθείᾳ στρεβλὸς ἦν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατεδίκαζον αἰσχίστῳ θανάτῳ. ἄρατε οὖν ὑμεῖς καὶ ἐξετάσατε· καὶ εἰ μὲν ἀθῷος, ἄφετε, εἰ δὲ ἐπὶ τῷ κρίματι, τισάσθω τὴν τιμωρίαν." λαβόν- D τες οὖν τὸν Θεολόγον καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς καὶ διὰ τιμωριῶν καὶ διὰ σημείων τινῶν, ὧν ἐρευνήσαντες εὗρον ἐν τῷ

maturae milites simul vociferando contumelias et probra in eum iaciebant. tumultu audito Manuel quid acciderit interrogat. tum qui aderant eum, qui proditionem aperuerat, introducunt. tumultum sedare volebat Manuel, iussitque Theologum eiusque accusatorem in custodia haberi, ut postridie, quid rei sit, cognosceret. Cretenses autem, qui ad imperatoris portam excubabant, audito de proditione rumore, accurrunt ad eum: fidelissimam enim usquequaque operam navaverant Cretenses, erga templa et reliquias sanctorum amore divino flagrabant; urbisque maiestatem imperatoriam salvam esse vehementer cupiebant. illi itaque dixerunt: „imperator, haud aequum est hanc urbem patriae nos praeferre, et sanguinis nostri pro huius urbis imperatoriae tutela nos esse prodigos; indigenas vero, quique gratia et auctoritate in ea valent, divina mysteria imperiumque tuum prodere velle. iube igitur Theologum nobis tradi; examini accurato rem totam subiiciemus.“ respondit imperator Manuel vereri se ne invidia oppressus iste in vitae periculum adducatur, addiditque „si revera eum cognovissem sceleris cuiusvis reum, extemplo turpissima morte eum multassem. de illo itaque vincto cognoscite et quaestionem habete. si insons fuerit, absolvite: si reus peragitur, poenas luat.“ de Theologo igitur, qui in vinculis erat, diligenter

οἴκῳ αὐτοῦ διάφορα σκεύη χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ χρυ-
σαῦφαντα πέπλα, καὶ ἐγγράφους ἀποδείξεις ἃς ἐποίει κατὰ
τοῦ βασιλέως (τὰ δὲ σκεύη ἐδίδοσαν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐ-
ἀποκομισόμενα τῷ Τούρκῳ, ὁ δ' αὐτὸς ἐνοσφίζετο ταῦτα)
τότε οἱ Κρῆται σύραντες αὐτὸν διὰ τῆς λεωφόρου ἕως τῆς
πύλης τῆς βασιλικῆς, ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσιν ἀνη-
λεῶς καὶ ἀπανθρώπως· οὕτω γὰρ ἐξέγλυψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς
P. 104 αὐτοῦ ὡς μηδὲ τύπον φαίνεσθαι βλεφάρων ἢ δέρματος. βαλόντες
τοίνυν ἐν τῇ φυλακῇ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέθανε, τὴν δὲ οἰκίαν
αὐτοῦ δημεύσαντες ἐνέπρησαν πολὺν θησαυρὸν γέμουσαν. ὁ
Μουρὰτ οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Θεολόγου, καὶ τίς ἡ αἰ-
τία τοῦ φόνου, ἐθυμώθη τε καὶ ἐλυπήθη, καί τινες παρέδωκαν
εἰς αὐτὸν ὡς ὅτι αἴτιος τοῦ φόνου τοῦ Κόρακος οὐκ ἦν ἄλλος
εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ Πύλλης. οὗτος γὰρ ὁ Πύλλης ἦν ἐξ Ἐφέσου
Ῥωμαῖος γένει, τὸ σέβας Χριστιανός, τὴν τύχην ἐξ εὐγενῶν
τῆς αὐτῆς πόλεως, τὴν τέχνην καὶ τὸ ἐπιτήδευμα γραφεὺς ἐν
τῷ παλατίῳ τοῦ ἡγεμόνος ἐν γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἀραβι-
B κοῖς, τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν τρόπον δύσχρηστος λάγνος ἄσωτος
καὶ παμβέβηλος. οὗτος συνὼν τότε τῷ τυράννῳ, παρέδωκαν
αὐτὸν λέγοντες ὅτι οὗτος ὁ Πύλλης ἔγραψε τότε τῷ βασιλεῖ
πῶς ὁ Θεολόγος μέλλει προδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ παρ' ἐκεί-
V. 83 νου τοῦ μηνύματος ἀπέθανεν ὁ Κόραξ. δεσμώσαντες οὖν
τοῦτον καὶ βασανίσαντες ἀνηλεῶς (ἦν γὰρ μισητὸς παρὰ πάν-
των), ὕστερον πυρκαϊὰν ἀνάψαντες παρέστησαν ἐν αὐτῇ τὸν

anquiritur tormentis adhibitis; et indicia quaedam exacte inquirentibus patuerunt, inventis in eius domo vasis aureis argenteisque plurimis, vestibus auro intextis, libellis adversus imperatorem compositis. vasa autem ab imperatore ipsi tradita erant, ut ad Turcos deferret; quae erat furatus. tunc Cretenses per viam ad portam imperatoriam tracto oculos immani saevitia effodiunt, ut ne vestigia quidem palpebrarum aut cutis apparerent. coniectus deinde in carcerem post triduum moritur; eiusque domus, multis thesauris qui in ea erant direptis, incendio deletur. intellecta Theologi caede eiusque causa, Morates ira ac dolore accensus est; cui suggerunt quidam alium non esse huius caedis auctorem praeter Michaelem Pyllem. hic Pylles Ephesius erat, genere Romaeus, ritu Christianus, ex illius urbis familia nobili oriundus. Romaicae et Arabicae linguae peritus scriptum in praefecti palatio faciebat, moribus corruptis et improbis, luxuria et intemperantia diffluens, omninoque profanus. eum in tyranni aula tunc versantem arguunt imperatori Manueli, ut Corax Theologus urdem proditurus fuerit, epistola patefecisse, eiusque indicio perisse Coracem. vinctum deinde saevis tormentis vexant,

ἄθλιον, καὶ ἐρωτήσαντες εἰ βούλεται ἐξομόσαι τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν, σωθήσεται, εἰ δὲ μή, τὸ πῦρ δαπανήσει. τότε ὁ πρὸ τῆς ἀρνήσεως Τοῦρκος κατὰ τὰς πράξεις ἠρνήσατο, καὶ περιέτεμον αὐτὸν πομπεύσαντες. μετὰ χρόνους δὲ ἱκανοὺς τὴν ψυχὴν ἀπέρριψεν, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τῇ ἀπαι- C σίῳ δοὺς τὸ τέλος.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ κατάκοιτος ὤν, καὶ καθ' ἑκάστην ἔχων εἰπεῖν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον, σοφίζεται κατὰ τοῦ Μωρὰτ ὃ λέξων ἔρχομαι. τὰ δύο τέκνα τοῦ Μεχεμέτ, ἀδέλφια δὲ τοῦ Μωράτ, τὸ μὲν ἓν φθάσας ἔπνιξε κατὰ τὴν κρατοῦσαν εἰς αὐτοὺς μιαιφόνον συνήθειαν· τὸ δὲ ἄλλο, ὃ καὶ Μουσταφᾶς ἐκαλεῖτο, θανόντος τοῦ πατρὸς αὐτῶν εἷς μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὀνόματι Ἐλιέζ, τὸ ὀφφίκιον αὐτοῦ πιγκέρνης, ὁ λεγόμενος κατὰ τὴν τῶν Τούρκων γλῶτταν σιαραπτάρ, κλέψας αὐτὸ καὶ περάσας εἰς τὰ τῆς ἀνατολῆς μέρη τὰ πρὸς Παφλαγονίας, πέμπει κρυφί- D ως γραφὰς πρὸς τὸν σιαραπτὰρ Ἐλιὲζ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἄγειν τοῦ παιδίον ἐν τῇ Προύσῃ, στείλας πρὸς αὐτὸν καὶ χρυσίου μέρος πολὺ τοῦ ῥογεῦσαι καὶ στῆσαι νεόλεκτον στρατὸν καὶ εἰσάξαι τὸ παιδίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βιθυνίας. ὁ Μουρὰτ οὖν ἠσχολεῖτο ἐν ἑλεπάλξεσιν καὶ ἀκροβολισμοῖς τοῦ λαβεῖν τὴν Κωνσταντίνου. ἐν ὀλίγαις οὖν ἡμέραις ἔρχεται εἷς τῶν ταχυδρόμων ἀπαγγέλλων τῷ Μουρὰτ ὅτι „ὁ ἀδελφός σου ὁ

invisum omnibus; ad accensum denique rogum miserum attractum interrogant, velitne fidem Christianam abiurare: ita salvum evasurum, alias fore ut igne comburatur. tum qui ante abiurationem moribus ac factis Turcus erat, fidem Christianam abiuravit, et circumcisus cum pompa deductus est. post multos vero annos in illa execranda professione, persoluto naturae debito, animam abiecit.

Decumbens autem imperator Manuel, cui quotidie, ut ita dicam, ante oculos mors versabatur, adversus Moratem, quod dicturus sum, excogitavit. duorum Mehemetis filiorum fratrumque suorum alterum laqueo iam Morates interemerat ex recepta inter ipsos immani ac nefanda consuetudine. alterum nomine Mustapham quidam ex magnatibus dictus Eliez, qui pincernae munus obibat, Turcice siaraptar appellatus, post patris obitum suffuratus in Anatoliae partes Cappadociam versus transportavit. ad hunc siaraptarim Eliez clam litteras scribit imperator, quibus illum hortatur ut Prusam puerum illum adducat. mittit simul magnam pecuniae vim, ut militem mercede conduceret puerumque in Bithyniae provinciam introduceret. vacabat interim Morates fabricandis machinis ad deturbandas moenium pinnas, ac velitationibus obsessos fatigabat Cpoleos potiundi cupidus, cum paucis diebus cursorum unus accessit, nuntians Morati fratrem

Μουσταφᾶς εἰσῆλθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὑπεδέξαντο οἱ τῆς πόλεως καὶ εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα. καὶ ἀπάρας ἐκ
P. 105 τῆς Προύσης σὺν τῷ σιαραπτὰρ Ἐλιὲζ ὑπάγει εἰς Νίκαιαν. ταῦτα μαθὼν ὁ Μωράτ, καὶ ἐν νῷ βάλλων ὡς „ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἔχει καὶ ἕτερον Μουσταφᾶν τοῦ ἐνέγκαι με πειρασμούς," ἀφίησι τὴν ἔχθραν καὶ λύει τὰς παρατάξεις καὶ τὰς μελετωμένας ἐπάλξεις καὶ ἑλεπόλεις, καὶ δίδωσι λύσιν τῷ μυριαρίθμῳ στρατῷ, καὶ αὐτὸς ἀφεὶς τὸ πολεμεῖν ἐπανέζευξεν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἔκειτο τὰ λοίσθια πνέων, γενόμενος παράπληκτος, καὶ ἐν τρισὶν
A. C. 1424 ἡμέραις ἀπέδωκε τὸ χρεών, ὄντως σοφώτατος καὶ ἐνάρετος ἔν τε σωφροσύνῃ καὶ κοσμιότητι, καταλείψας τὴν βασιλείαν
B τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ ὑστάτῳ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, καὶ πρώτῳ ἐν πᾶσι τὰ τῆς βασιλείας ἔχων ἰδιώματα. ἐποίησε γοῦν ὁ Μωρὰτ σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ ἐπάνω τῆς πόλεως μῆνας τρεῖς· μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναι καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται ἐν Καλλιουπόλει, καὶ περάσας σὺν ἱκανῷ πεζικῷ καὶ ὀλίγοις ἱππεῦσι, τινὸς μὴ γινώσκοντος ποῦ πορεύεται, δι' ἑνὸς ἡμερονυχθίου πρωῒ ἔτι σκοτίας οὔσης φθάνει Νίκαιαν, καὶ προσημαίνει τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς. καὶ αὐτοὶ θροῦν ποιήσαντες ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, ἀνοίγονται αἱ θύραι καὶ ἀνατέλλων εἰσάγεται ὁ
C Μουρὰτ ἐντός, καὶ εὑρὼν τὸν μείρακα ἔπνιξεν, καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερασπιστὰς κατέσφαξεν· ἦν δὲ ὁ Μουσταφᾶς ὡς

eius Mustapham Prusam intrasse, a civibus ut principem suum cum plausu susceptum; inde cum siaraptari Eliez abisse Nicaeam. his auditis Morates talia secum agitat: „Romaeorum imperator alium paratum habet Mustapham, per quem mihi negotia facessat." ideo hostilibus factis abstinuit; exercitum immensum facta abeundi copia dimisit, turribusque et machinis ad urbem expugnandam omissis Adrianopolim revertitur. dum haec aguntur, imperator Manuel paraplecticus factus ultimosque spiritus ducens iacebat, et intra triduum naturae tributum persolvit, vir sapientissimus, temperantia ac modestia insignis. imperium filio suo Iohanni Romaeorum imperatori ultimo reliquit, qui dignis imperio virtutibus ceteros omnes anteibat. tres menses cum exercitu suo Morates urbem oppugnando transegerat. soluta deinde obsidione Adrianopolim regressus, tribus ibi transactis diebus Callipolim proficiscitur. superato freto cum magna peditum manu, paucis vero equitibus, nemine quo tenderet gnaro, diei unius ac noctis itinere mane, antequam lucesceret, Nicaeam pervenit; advenisseque significat iis qui in fide manserant. per quos excitato in media urbe tumultu, portae ipsi aperiuntur, orienteque sole Morates intra muros accipitur. inventum Mustapham annorum fere sex

ἐτῶν ἕξ. τότε ὡς ἴδε τὸ παιδίον τεθνηκότα, ἐκέλευσεν ἄγειν αὐτὸ ἐν τῇ Προύσῃ καὶ παραδοῦναι τῷ τάφῳ πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἀπέθανον τρεῖς ἀρχηγοὶ Μουσταφάδες, εἷς ὁ καὶ πλαστὸς παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμε- V. 84 νος, ἄλλος ὁ τοῦ Μουρὰτ ἀδελφός, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ Ἀτήν, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεήτ, καὶ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὁ Μανουήλ.

Ὁ δὲ Μουρὰτ ἐπανελθὼν ἐν Ἀδριανουπόλει οὐκ ἐπαύε- A. C. 1424 το νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐρευνῶν ἀφορμήν τινα ὥστε ἀντᾶραι Heg. 828 τῷ Τζινεήτ. μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων „οἶδας τὰς συνθήκας ἃς μοι συνέθου. καὶ εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι φίλον ἐμόν, D πέμψον μοι τὸν σὸν υἱὸν διαταχέως, ὅτι μέλλω περᾶν τὸν Ἴστρον. εἰ δὲ οὔ, ἔσο μοι διακείμενος σὺν τοῖς ἐμοῖς ἀνηκόοις, κἀγὼ τὸ ὅπερ θεῷ βουλητὸν εἴς σε πράξω." ὁ Τζινεὴτ γοῦν ἀπεκρίνατο „ὃ σοὶ βουλητόν, πρᾶττε, τὴν δὲ ἀπέκβασιν τῷ θεῷ ἄφες." στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἀκιντζίδας ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Σερβίᾳ, δεικνύων τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ. ἔρχονται οὖν ἀποκρισιάριοι παντόθεν προσαγορεύοντες αὐτῷ τὰ τῆς ἡγεμονίας εἰσόδια, καὶ ἀπὸ τὸν δεσπότην Σερβίας καὶ ἀπὸ βειβόδαν Βλαχίας· ἐποίησεν οὖν εἰρήνην σὺν ἐκείνοις. μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου οὐκ ἦν τὸ σύνολον ἡμερωθῆναι, ἀλλ' ἔτρεφεν ἔχθραν ἄσπονδον. ὡς οὖν οὐκ ἠδυνήθη τι πρᾶξαι κατὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὰ μέρη τῆς Θετταλίας τὴν P. 106

13. οὖ] οὖν P.

puerum strangulat, et eius satellites perimit. utque puerum mortuum conspexit, cadaver Prusam ferri et in paterno monumento sepeliri iussit. anno illo tres principes, quibus Mustaphas nomen erat, fato concesserunt, unus qui Baiazitis filius subdititius a multis creditus est, alter Moratis frater, tertius Atinis nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno imperator Manuel obiit.

Morates postea Adrianopolim reversus noctu et interdiu meditabatur qua specie ac praetextu Cineitem adoriri posset; quapropter eiusmodi mandatum ei significat. „quas conditiones tibi tulerim tuque acceperis, recte meministi: itaque si in amicitia mecum perseverare velis, filium tuum illico ad me mitte, Istrum quippe traiicere cogito. sin vero, pro hoste mihi eris, et ego, ut deo visum erit, utar te." ad ea respondit Cineites: „pro libitu age, successum vero deo permitte." ille igitur in Walachiam et Serviam akincidas mittit, qui nuntiarent ipsis se regem proclamatum esse. undequaque igitur accedunt apocrisiarii, qui ipsi principatus initia congratulantur, a despota Serviae et vaivoda Walachiae; cum quibus pacem firmavit. cum imperatore Iohanne in gratiam et amicitiam redire omnino aversabatur, animo odium capitale gestans. cum itaque in urbe Cpoli oppu-

ὁρμὴν τοῦ νοὸς εἶχε καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῆς Πελοποννήσου
καὶ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα. πέμψας οὖν ἱκα-
νὰ στρατεύματα ἔκλεισε Θεσσαλονίκην καὶ τὰ πέριξ ἐληλάτει·
τὸ Ζητούνιον καὶ τὰ πέριξ ἐκούρσευε. ἦν δὲ τότε ἐν Ζητου-
νίῳ σταλεὶς εἰς ὑπατείαν Καντακουζηνὸς ὁ Στραυομήτης, ἄν-
δρος γενναῖος, εἰ χρὴ καλεῖν αὐτὸν ἄνδρα, ποιήσας μεγάλην
ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τοὺς κατοικοῦντας Τούρκους,
καὶ περιέπων ἀσφαλῶς τὰ πέριξ τοῦ Ζητουνίου καὶ τὸ πο-
λίχνιον. ἑτοιμάσας τὸν τῆς ἑῴας στρατόν, πέμπει στρατάρ-
B χην ὀνόματι Χαλίλιν τινά, Ῥωμαῖον τῷ γένει, γαμβρὸν ἐπ'
ἀδελφῇ τοῦ προμνημονευθέντος Παγιαζήτ, ὃν ἀπέκτεινε Τζι-
νεὴτ ἔτι ὢν σὺν τῷ Μουσταφᾷ· καὶ δὴ λαβὼν τὰς δυνάμεις
ἁπάσας πρὸς τὰ μέρη Φιλαδελφείας, ὁ δὲ Τζινεὴτ τὸ πα-
ράπαν μὴ δειλιῶν, ἔχων στρατὸν ἱκανὸν καὶ αὐτὸς ἐξέρχεται
καὶ προσυπαντᾷ τῷ Χαλὶλ ἐν τῷ κάμπῳ τῶν Θυατείρων. καὶ τεν-
τώσαντες ἀπ' ἀλλήλων ἀντικρὺ ἀπέχοντες ὡς στάδια πέντε,
πρωῒ σαλπίγγων ἠχησάντων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάν-
των ἐνορδίνως ταξάντων τὰς φάλαγγας, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν
αὐτοῦ, ὃς καὶ Κούρτης ἐπωνομάζετο, ὃ λέγεται λύκος, εἴσ-
C εισι σὺν τοῖς ἀσπιδοφόροις αὐτοῦ καὶ τῷ λοιπῷ τάγματι, καὶ
ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως ὥσπερ ὗς ἄγριος διέβη. τὰ δὲ τά-
γματα καὶ οἱ λεγεῶνες τοῦ Χαλὶλ παραχωρήσαντες καὶ τόπον
δόντες, διέβη μέσον ὀλίγην ζημίαν ποιήσας. ὁ δὲ Χαλὶλ ἰδὼν

19. ὁ] ὃς P.

gnanda nihil proficeret, Thessaliam Peloponnesi Isthmum, et maritima Strymonis loca invadit. misso ingenti agmine Thessalonicam circumdat, agrumque circumiectum praedationibus vastat, Zetunium vicinaque loca incursionibus populatur. Zetunio tunc praeerat Cantacuzenus Strauometis vir, si dicendus vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tutabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. cum autem Morates Orientis copias instruxisset, ducem iis Halilin quendam praefecit, genere Romaeum, qui Baiazitis a Cineite Mustaphae partes sequente occisi sororem coniugem habuerat. is cum toto exercitu Philadelphiae vicinas regiones adit. verum Cineites his haudquaquam territus exercitu magno conscripto in Thyatirae agro Halili occurrit. uterque castra metatus est, ita ut se conspicerent nec plus stadiis quinque inter se distarent. ubi illuxit, ab utraque parte classicum canitur, agminibusque ordine dispositis iunior filiorum Cineitis, qui Curtis, id est lupus, cognominabatur, scutiferis aliisque turmis, quas ducebat, stipatus in hostes invehitur, per mediamque eorum aciem viam sibi, velut aper, patefecit. at legiones et agmina Halilis cedunt et locum dant, ita ut haud magno damno illato penetraverit. Halil autem, ut videt illum

τὸ ἄτεχνον αὐτοῦ καὶ ἀστράτευτον, μετέστησε τὰ στρατεύ-
ματα ἐν ὀλίγῳ τόπῳ ὡς ἐν παρόδῳ, καὶ ἐκέλευσε τὰς λευκὰς
καλύπτρας ὑποκρύπτειν τὸν καθένα, ὑπολαβὼν ὅτι ὁ Κούρ-
της ἐν ὑποστροφῇ πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν διαβήσεται. Τζι-
νεήτης μὲν ἵστατο παρητοιμασμένος, ὡς ὅταν ὁ Κούρτης
ἐπαναστρέψει εἰς τὴν οὐραγίαν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξέλθῃ συν-
αντήσων τῷ Χαλίλ· ἐφοβεῖτο γὰρ μή πως ὄπισθεν καὶ αὐ-
τὸς ἐλθὼν τοῦ Κούρτη, εἰς τὸν λοιπὸν στρατὸν γένηταί τις D
διάρροια καὶ ῥέψωσιν εἰς τὸν Χαλίλ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ με-
τεκινεῖτο προσδοκῶν τὸν Κούρτην. ὁ δὲ Κούρτης ἀλαζονευό-
μενος καὶ ἀγερωχῶν σὺν τῷ ἵππῳ καὶ τοῖς ἑτέροις ὁμαίχμο-
σι στρατιώταις ἐβράδυνε στρέφων, καὶ δὴ μέχρι σταδίων δέ-
κα δρόμον περάσας καὶ τοὺς συναντῶντας κατασφάξας ἐστρά- V. 85
φη πρὸς τὴν εὐθεῖαν ἣν διέβη ἐκεῖνος ὁδόν. καὶ ἰδὼν ἐν
ἐμφανεῖ τόπῳ στρατιώτας πολλοὺς καὶ ὀργάνων ἦχον καὶ ση-
μαίας ὁμοίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔδοξεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ
ἐξόπισθεν ἐτροπώσατο τὸν Χαλίλ. ἐγγίσας οὖν τὸν τόπον καὶ
γνωρίσας ὅτι οἱ ὑπεναντίοι εἰσίν, στρέψας τὰς ἡνίας καὶ
ὀπισθοδρόμως ἐλαύνων ἔφευγε μὲν ὡς λαγωός, ἐδιώκετο δὲ P. 107
παρὰ τῶν ταχυδρόμων ὡς εἴποι τις ἀεροβατῶν κυνῶν. ὁ δὲ
Τζινεὴτ ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀργίᾳ ἐδυσχέραινε. ὡς ἐν ὀλίγῳ οὖν
ἠγρεύθη ὁ λύκος καὶ παρέστη τῷ Χαλίλ. ὁ δὲ Τζινεὴτ μα-
θὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἅλωσιν στραφεὶς σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ τὰ
πρὸς τὴν Σμύρνην ὄρη καὶ δυσβάτους τόπους διέβαινεν, ἕως οὗ

imperitum ac rei militaris ignarum, copias suas in locum artum confestim traduxit, iussitque alba capitis tegumenta abscondere singulos, Curtim eadem via regressurum opinatus. Cineites interim primam Halilis aciem adoriri parabat, simul ac remeans Curtis ultimam aggrederetur. Metuebat enim ne, si recta Curtim sequeretur in hostes et ipse illatus, cetera agmina dilaberentur et Halili se adiungerent: propterea statione sua se non movebat Curtim expectans. hic autem insolenter superbiens cum equitatu ceterisque militibus cunctabatur. iamque stadiorum decem itinere confecto, obviis caesis, qua perrexerat via, rediit. conspectaque in edito loco magna militum manu, audito tubarum cantu, signisque similibus iis quae in patris sui exercitu erant visis, patrem suum a tergo hostibus institisse et in fugam Halilim vertisse retur. at cum propius accessisset hostesque eos esse cognovisset, flexo equo terga dat, et ut lepus fugiens retrocessit. fugientem insecuti sunt velites canibus volantibus celeritate pares, brevique cursu lupum comprehensum Halili adducunt. Illius morae impatiens erat Cineites, ubi intellexit filium suum in hostium manus devenisse, cum reliquis copiis montes qui Smyrnam

κατηντήκει ἐν πολιχνίῳ τινὶ Ὑψηλὴ ἐπονομαζόμενον· εἰ γὰρ αὐτὸ προμεμελετημένον καὶ καλῶς ἠσφαλισμένον ἐν ἅ μασι καὶ νέοις καὶ παντοίᾳ τροφῇ. ἦν δὲ τὸ πολίχνιον τοῦ ἐν ἑνὶ κόλπῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν Ἰωνίαν, ἀπέναντι ι σου Σάμου, ἔνδον τῆς θαλάσσης. ηὐλίσθη οὖν ἐκεῖ. ὁ B Χαλὶλ στέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κούρτην σιδηρόδετον ἐν Ἀδρι νοῦ πρὸς τὸν ἀμιρᾶν ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ Τζινεὴτ κ λήν. ὁ δὲ ἀμιρᾶς Μωρὰτ στέλλει τοῦτον δέσμιον μετὰ τ θείου αὐτοῦ Χαμζᾶ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐν Καλλιουπόλει, καὶ χειροδεσμήσαντες καὶ σιδηροδήσαντες ἔβ λον αὐτοὺς ἐν τῷ πύργῳ. ὁ δὲ Χαλὶλ διαβὰς τὸν Ἕρμω ποταμὸν καὶ εἰς Νύμφαιον ἐλθών, κἀκεῖθεν ἀπάρας εἰς Ἔφ σον ἦλθεν, καὶ πάντας τοὺς μεγιστάνους καὶ τοὺς ἐν ἐξου αις ἔδωκε πίστεις καὶ ἔλαβε τοῦ εἶναι ἀθώους ἀπὸ παντ δόλου, καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι ἑνὸς ἑκάστου C σιτηρέσιον καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν τιμήν. αὐτὸς δὲ γράφ καὶ πέμπει πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλων ἅπαντα τὰ γενόμ να. ὡς ἤκουσεν τὴν τοῦ Τζινεὴτ φυγὴν καὶ τὴν τοῦ υἱ αὐτοῦ διὰ τοῦ Χαλὶλ γεγονυῖαν ἀριστείαν, ἔδωκε τὴν ἐπα χίαν τῷ Χαλὶλ. ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζᾶν, ὃς ι γυναικαδελφὸς τοῦ Χαλὶλ, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζὴτ ἐφόνευσε Τζινεὴτ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ, τοῦ π ριβλέπειν καὶ περισκοπεῖν τὴν Ὑψηλὴν καὶ πολεμίζειν αὐτ

5. ἔνδον] ἐν ἀκτῇ inter versus P. 12. κἀκεῖθεν ἀπάρας Bu lialdus: P. κἀκεῖ ἀπὰ.

spectant repetit, perque vias arduas incedit, donec in arcem quan dam nomine Hypselen pervenisset: ei enim antea providerat armi navigiis, cibariis convectis. situm est hoc castrum ad quendam Ion ae sinum, Samoque oppositum in ipso maris littore. Halil intere filium ipsius Curtim catenis ferreis vinctum Adrianopolim ad Amiran mittit veluti primitias mox falce rescindendi Cineitis. Curtim avun culumque eius Hamzam supra memoratum vinctos Callipolim Amira Morates misit, ibique manicis ferreis impositis in carcerem detrusi Halil deinde Hermum fluvium traiicit, Nymphaeumque venit; ind discedens Ephesum contendit, ubi convocatis omnibus primoribu fidem dedit, invicemque sacramento eos adegit, nullam fraudem in sidiasve sibi mutuo structuros. promisit insuper commeatum singuli se largiturum, officia et honores tributurum. litteris quoque ad prin cipem datis, quae gesta erant, commemorat. comperta Cineitis fug et Halilis praeclaro facinore, qui filium illius debellatum ceperat provinciam ei regendam concedit. successorem vero sororium eius Hamzam Baiazitis fratrem illius quem Cineites, Mustapha de impe rio certante, morte affecit, qui exercitui praeesset misit; utque Hy

καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς τοῦ μὴ διαδρᾶναι. ὁ δὲ ὁρῶν ἐν στενῷ τὰ πράγματα ὄντα ἔπλευσε διὰ θαλάσσης· εἶχε γὰρ D
ἐν τῇ Ὑψηλῇ τρία πλοῖα διήρεα, καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὰ ἦλθε τὴν πρὸς Παμφυλίαν θάλατταν, καταστήσας ἐν τῇ Ὑψηλῇ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζὴτ καλούμενον ἄρχοντα, καὶ παραγγείλας αὐτὸν τοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὅση δύναμις τὸ πολίχνιον· εἶχε γὰρ πᾶσαν ἐντὸς καὶ ἁρμάτων καὶ βρωμάτων καὶ παντοίων χρειῶν καὶ νέων πλείστων παντοίαν παρασκευὴν ἱκανήν. αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμώριον, καὶ μηνύσας τῷ ἀρχηγῷ τοῦ Ἰκονίου τῷ Καραμὰν ὡς βούλεται τοῦ συνευρεθῆναι μετ' αὐτοῦ καὶ λόγους δοῦναι καὶ λαβεῖν ἀναγκαίους, ἔστειλεν αὐτῷ ἵππους διακοσίους καὶ λόγον σὺν μερικοῖς ἄρχουσιν ὁρίσας „ἐλθέτω." τὰς γαλεώτας δὲ ἔστειλεν ὄπισθεν. καὶ δὴ εὑρεθέντες ὁμοῦ, καὶ πολλὰ λαλήσαντος αὐτοῦ τοῦ P. 108
ἐλθεῖν μετὰ δυνάμεως καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὁ Καραμὰν οὐκ ἐπείσθη, ἀναμνήσας τῶν πρώην γενομένων ἐπιβουλιῶν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουσουλμάν, ὡς ὁ λόγος προλαβὼν ἐδήλωσεν. ἀπέπεμψεν αὐτόν, δοὺς αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα καὶ φ' ἄνδρας εἰς βοήθειαν. ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν καὶ κατελθὼν σὺν τοῖς πεν- V. 86
τακοσίοις ἱππεῦσι καὶ διαβὰς τὴν Σαλουταρίαν κατῆλθεν εἰς Λαοδίκειαν, ἐκεῖθεν δὲ ἀναβὰς τὸ μέγα ὄρος τοῦ Τμώλου κατῆλθεν εἰς Σάρδεις, ἀπὸ δὲ Σάρδεις εἰς Νύμφαιον. ἐκεῖ δὲ τὴν πορείαν τεμών, ἀφεὶς τὴν πρὸς δεξιὰ ὁδόν, διὰ τοῦ ῥύακος ἐλθὼν νυκτὸς ἔμεινεν εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ Τριά-

pselam exploraret expugnaretque, nec Cineitem sineret effugere. hic res suas in angustum deductas animadvertens mari evasit. Hypselae enim paratas habebat tres biremes, quibus conscensis Pamphyliae oris appulit, castri custodia fratri suo Baiaziti commissa, quem hortatus est ut quantam posset curam castello impenderet, armis, cibis ceterisque, quibus opus est, omnibus, navigiis quoque plurimis instructo. ipse Amorium pergit, significatque Caramano Iconii satrapae, velle se eum convenire. Caramanus ducentos equos ad eum mittit, et habita cum toparchis deliberatione, accedat, dixit. Cineites navigia retrocedere iussit. cum igitur simul convenissent multaque dixisset Cineites eum hortatus ut exercitu misso sibi auxiliaretur, Caramanus illis haud auscultavit, memor insidiarum quas olim struxerat iste, cum Musulmanus imperio potiebatur. largitus tamen ipsi pecuniae vim, in auxiliumque quingentis militibus adiunctis, eum dimisit. inde digressus Cineites quingentis equitibus stipatus Phrygiam Salutariam praetervectus Laodiceam venit. illinc deflectens, relicta quae dextrorsum ducit via, iter per torrentem capessit, et in loco cui Triginta nomen pernoctavit. eadem die emensus, qui Galeso mon-

B *κοντα. διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ πρὸς Γαλήσι ὄρος κείμενα πρὸς θάλατταν ὄρη, πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκι παρέστη τῇ Ὑψηλῇ, καὶ ἐξαίφνης σὺν βοῇ καὶ κρότῳ ἀλαλ ξαντες, τὸ παρακείμενον φωσάτον ἐτράπη, καὶ οἱ μὲν ἔφευγ οἱ δὲ ἀντεμάχοντο. καὶ τὸ πολίχνιον τὰς θύρας ἀναπετάσι ἐξῆλθον οἱ ἔνδον καὶ σὺν τοῖς ἔξω συμμίξαντες τοὺς ὑπενα τίους ἔσφαττον. πρωΐας δὲ γενομένης καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθρ σθέντος εἰς ἕν, ἔβαλον πάντας ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ μὴ βο λομένους, καὶ αὐτὸν τὸν Τζινεήτ· ἦσαν γὰρ οἱ ἐκτὸς ἐπ κεινα τῶν πεντήκοντα χιλιάδων, οἱ δὲ ἐντὸς μόλις χίλιοι σ*
C *τοῖς τοῦ Καραμάνου. ὁρῶν οὖν ὁ Χαμζᾶς ὅτι διὰ ξηρ οὐκ ἰσχύει (ἦν γὰρ ὀχυρώτατον καὶ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ κείμ νον), μηνύει τῷ Μουρὰτ ἵνα διὰ θαλάσσης προνοήσωσιν ν ας Γενουικὰς εἰς βοήθειαν· ἦν γὰρ τὸ φρούριον ὡς πρ θάλατταν κεχηνός, καὶ τὴν ἔνδον ἅπασαν θέσιν ἀποδεικνύ τὴν θάλατταν, καὶ γυμνὰ πάντα ἀποσκευάζον. εἷς δὲ τῶ Γενουιτῶν γνώριμος τῷ Μουράτ, Περσιβὰς ὀνόματι, Παλ βιτζῖνος τὴν ἐπωνυμίαν, συνέθετο τῷ ἀρχηγῷ τοῦ ἀπελθεῖ καὶ λαβεῖν τὸ φρούριον· ὁ γὰρ Ἀδοῦρνος προσετεθνήκει. δὲ ἐλθὼν ἐν νήσῳ Χίῳ καὶ μισθωσάμενος νῆας τρεῖς παμ μεγέθεις ἦλθε διὰ θαλάσσης ἐν τῇ Ὑψηλῇ. οἱ δὲ ἔνδον σὺ*
D *τῷ Τζινεὴτ ἰδόντες τὰς ναῦς ἐδειλίασαν, καὶ πολεμήσαντε τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν ὅτι τῇ μετ' αὐτὴν παραδοθήσονται*

ti subiiciuntur, campos, quique mari adiacent, montes, prima noctis vigilia Hypselam redit, subitoque clamore edito strepituque excitato, aliis quidem fugientibus aliis repugnantibus, exercitus, qui arx cincta erat, dissipatur. apertis etiam castri portis praesidiarii qui muris se continebant, erumpunt, cum obsidentibus manus conserunt repugnantesque caedunt. ubi illuxit universusque exercitus in unum collectus est, cunctos vel invitos ipsumque Cineitem intra castri moenia compulerunt. numerus quippe oppugnantium quinquaginta millia superabat; qui vero castrum tuebantur, censis etiam auxiliaribus, mille vix aequabant. animadvertit Hamzas, dum terra castrum oppugnat firmissimum, et in edito loco situm, nihil se promovere. Moratem monet ut in auxilium naves Genuensium sibi mittat: castrum enim, qua mare aspicit, patere nudaque omnia pandere, totumque situm internum illac observari. Morati postquam Adurnus obiit, quidam Genuensis notus erat, Persivas Palavicinus appellatus: is cum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscipit. Chium itaque insulam appulsus naves tres magnas mercede conducit, quibus Hypselam devehitur. visis navibus, qui Cineiti in castro militabant, pavore perculsi sunt, cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditionem compulsum iri praesenserunt, eo

οἱ γὰρ φ' ἄνδρες τοῦ Καραμὰν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνοίξαντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἔφυγον, οἱ μὲν σωθέντες, οἱ δὲ κατακοπέντες παρὰ τῶν ἔξω· ἦσαν γὰρ ἀεὶ ἐχθρωδῶς διακείμενοι οἱ τοῦ Καραμὰν μετὰ τοῦ Ὀθμάν. πρωΐας δὲ γενομένης ὁρῶν ὁ Τζινεὴτ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ φεύγωσι πάντες ἀφέντες αὐτόν, στέλλει πρὸς τὸν Χαλὶλ ἕνα τῶν οἰκείων αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἐκεῖνος πολεμῶν τὸ φρούριον τῇ ἑβδομάδι ἐκείνῃ, ὁ δὲ Χαμζᾶς ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάγων. μηνύει γοῦν τῷ Χαλὶλ ὡς εἰ δώσει πίστεις τῷ Τζινεὴτ τοῦ μὴ θανατῶσαι αὐτόν, ἀλλὰ ζῶντα τηρήσας ἄγει αὐτὸν τῷ Μωρὰτ ἢ πέμψει, ἐξελθὼν P. 109 παραδοθήσεται καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. ὁ δὲ Χαλὶλ δοὺς πίστεις ἐνόρκους, ἐξῆλθεν ὁ Τζινεὴτ σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζήτ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Χαλίλ. ἔδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνὰς καὶ ηὐλίσθησαν. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἤδη πρὸς ἑσπέραν ἐλθὼν καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Χαλὶλ τὰ πραχθέντα, στείλας τῶν δημίων τέσσαρας (ἦν γὰρ κοιμώμενος καὶ ῥέγχων ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας παννύχου) συνέθλασαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμωμένου. ὁμοίως καὶ τοῦ Παγια- B ζῆτ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκγόνων οὐκ ἐφείσαντο, καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ. τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῶν ἔστειλαν ἐν τάχει ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. ὁ δὲ ἡγεμὼν πέμψας ἐν Καλλιουπόλει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐγκλείστων, τοῦ Κούρτη λέ-

magis quod quingenti Caramani milites nocte illa patefactis sibi castri portis aufugissent; quorum pars salva evasit, pars ab obsidentibus caesa est. odiis namque mutuis semper inter se certabant Othmanici imperii subditi quique Caramani partes sequebantur. postridie mane sensit Cineites suos tumultuari, veritusque ne proxima nocte aufugerent seque desererent, quendam sibi familiarem ad Halilim mittit, qui ea septimana arcis obsidioni praeerat, dum Hamzas Ephesi versatur; significatque illi, si fidem dare velit eum se non occisurum, sed vivum Morati adducturum vel transmissurum, arcem tradere paratum esse. data ab Halile fide iureiurandoque obligata, castro egressi Cineites eiusque frater Baiazites Halilim venerati sunt, qui tentoria ipsis ad quiescendum attribuit. sub vesperam in castra rediit Hamzas auditisque ab Halile sororio suo quae gesta erant, quatuor carnifices misit, qui alto sopore oppresso ac stertenti ob actas ante noctes pervigiles caput elidunt; Baiaziti pariter caput amputant eiusque filio ceterisque eo prognatis; nec infantibus eius stirpis parcunt. interemptorum capita ad principem Adrianopolim celeriter feruntur. isque continuo Callipolim mandata mittit, quibus caput amputari incarceratis,

γω καὶ Χαμζᾶ τοῦ θείου αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐτελειώθη παγγενεὶ ὁ Τζινεήτ.

V. 87 29. Ὁ βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης ποιήσας κατάστασιν καὶ
C τελείαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μωράτ, δοὺς αὐτῷ τὰς πόλεις καὶ κώμας ἃς εἶχεν ἡ Ποντικὴ θάλασσα, πλὴν τῶν κάστρων ὧν οὐκ ἠδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ μάχῃ, οἷον Μεσημβρίας Δέρκους καὶ ἄλλα, καὶ τὸ Ζητούνιον σὺν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρυμόνος, καὶ κατ' ἔτος τέλος ἀσπρῶν τριακοσίων χιλιάδων, εἰρηνεύων κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκάθητο. ὁ δὲ Μωράτ, ὡς ἡ τύχη πρὸς αὐτὸν χαροπὸν ἔβλεψε καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ οὐκ εἶχε τὸν φοβήσαντα ἢ τὸν κωλύσαντα, περᾷ τὴν Θρᴀ́κην καὶ ἐν Προύσᾳ γέγονε, κἀκεῖ-
D θεν ἀπάρας καὶ τὴν γέφυραν περάσας τοῦ Λοπαδίου κατῆλθεν εἰς Πέργαμον, ἀπὸ δὲ Περγάμου εἰς Μαγνησίαν ἀφίκετο, ἀπὸ δὲ Μαγνησίας εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ Σμύρνης εἰς Θύραια καὶ Ἔφεσον. συνέρρεον δὲ τῶν πέριξ ἡγεμόνων ἀποκρισιάριοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μακράν. ἔστειλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον Λουκᾶν Νοταρᾶν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς, ὁμοίως καὶ Λάζαρος ὁ δεσπότης Σερβίας, ἀλλὰ καὶ Ντανὸς ὁ Βλαχίας ἡγεμών, ὁ Μιτυλήνης αὐθέντης
P. 110 καὶ Χῖοι καὶ Ῥόδιοι ἅπαντες εὐφημήσοντες. πάντες οὖν ἔλαβον πίστεις παρ' αὐτοῦ καὶ ἔδωκαν τοῦ εἶναι εἰρηναῖοι καὶ φιλίας μεστοὶ σὺν αὐτῷ καὶ αὐτὸς σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν

Curti et avunculo eius Hamzae, iubet. ita factum. talique casu Cineitis genus internecione omnino deletum est.

29. Iohannes igitur imperator compositis rebus cumque Morate stabilita ac firmata pace, urbibus ac vicis qui mari Pontico adiacent deditis, praeter arces quas non potuit Morates expugnare, Mesembriam Dercos et alias, Zetunium quoque ceteraque loca quae Strymon alluit, annuum insuper tributum pendere asprorum ter centum millia pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates autem fortuna secunda ac propitia usus, hostibus suis ad unum deletis, nec relicto qui se aut terreret aut impediret, Thraciam peragrat Prusamque accessit. illinc profectus pontem Lopadii transit Pergamumque devenit. relicto Pergamo Magnesiam contendit, inde Smyrnam invisit; Thyrea tandem et Ephesum adivit. principum vicinorum etiamque longo terrarum intervallo dissitorum per id tempus legati Moratem adierunt. imperator quippe Iohannes dominum Lucam Notaram consiliarium suum primarium multa dona ferentem misit; pariterque Lazarus Serviae despota, Danus Walachiae princeps, Mitylenes dux, Chii quoque atque Rhodii legatos miserunt, de laetis faustisque rebus omnes ei congratulati. fidem etiam obligaverunt pacem amiciti-

Βενετικῶν, δι' αἰτίαν τὴν ἣν λέξων ἔρχομαι. ὁ δεσπότης
Ἀνδρόνικος, ὁ μετὰ τὸν βασιλέα Ἰωάννην καὶ Θεόδωρον τρί-
της υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουήλ, ἣν δεσπόζων Θεσσαλονί-
κην, ὃς καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου ἔφθαρτο. ἐν δὲ τῷ καιρῷ
τῆς μάχης, τοῦ Μωρὰτ λέγω, καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς πό-
λεως, ἀφ' οὗ ὁ Μουσταφᾶς ἐξῆλθε τῆς Λήμνου, εἶχε μάχην A. C. 1424
Θεσσαλονίκη, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θετταλίας Αἰτωλίας et 1425
Φθίας Θηβῶν καὶ πέρα Ἰωαννίνων συνέθλιβον καὶ ἀπέκλειον B
Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀβρανέζου υἱοὶ καὶ ὁ Τουραχὰν καὶ
ἕτεροι πλεῖστοι. ἀγανακτήσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν
καθ' ἑκάστην ἔφοδον τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα
ποθὲν (ἡ γὰρ πόλις ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεινὰ καὶ οὐχ ὑπέ-
φερεν· ἐλίμωττον γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐνδείᾳ τῶν ἀναγ-
καίων), στέλλουσί τινας τῶν ἀρχόντων πρὸς Βενετικοὺς μετὰ
βουλῆς, τοῦ δεσπότου θέλοντος ἢ καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ πα-
ραδοῦναι τὴν Θεσσαλονίκην αὐτοῖς. αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ
ἀσπασίως τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι συνέθεντο τοῦ φυλάξαι καὶ
θρέψαι καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν καὶ εἰς δευτέραν Βενετίαν C
μετασχηματίσαι· καὶ αὐτοὶ Θεσσαλονικαῖοι ἔστερξαν τοῦ εἶναι V. 88
πιστοὶ ἐν τῇ κοινότητι τῶν Βενετικῶν, ὥσπερ αὐτοὺς τοὺς ἐν
Βενετίᾳ καὶ γεννηθέντας καὶ τραφέντας. γενομένων οὖν τῶν
συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρεων ἄγουσι δοῦκαν ἐν Θεσσαλονίκῃ,
καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν ἐντός, καὶ ἐξάγουσι τὸν δεσπότην Ἀν-

18. an εὐτυχίσαι?

amque se mutuo culturos. Veneti hoc foedere exclusi sunt ob eam quam narraturus sum causam. Andronicus despota, Manuelis imperatoris filius post Iohannem imperatorem et Theodorum tertius, sacro morbo laborans, Thessalonicae dominabatur. quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Cpolim dico, bellum gessit, postquam Mustaphas ex Lemno discesserat, Thessalonica bello vexata est, omnesque Thessaliae duces, Aetoliae, Phthiae, Thebarum, et qui ultra Iohanninam praefecti erant, Abranezis posteri, Turachanes aliique plurimi, arta obsidione Thessalonicam cinxerunt. quapropter indignati Thessalonicenses Turcorum incursiones quotidianas neque ulla spe reliqua, quia urbs calamitatibus premebatur nec tolerare poterat famem omniumque rerum penuriam, consilio habito, despota volente nolente, primarios urbis cives ad Venetos misere, qui Thessalonicam eis dederent. legatos benigne susceperunt Veneti, pactoque convento urbem se custodituros atque alituros promittunt, felicique statui reddituros, alterasque Venetias eam praestituros. Thessalonicensibus placuit in fide et societate Venetorum manere, tanquam Venetiis nati atque educati ipsi fuissent. his conditionibus ratis habitis ducem cum triremibus decem Thessalonicam adducunt,

δρόνικον. καὶ τὸν νέον δοῦκαν εὐφημήσαντες ὑπέστρεψαν αἱ τριήρεις ἐν Βενετίᾳ. καὶ ἦν ἰδεῖν ἔκτοτε πλῆθος πολέμων, λέγοντες οἱ Τοῦρκοι „ἡ πόλις αὕτη ἡμετέρα ὑπάρχει· εἰ γὰρ D *ἡμεῖς ταύτην ἀσθενοῦσαν οὐκ ἀπεδείξαμεν, οὐκ ἂν εἰς ὑμᾶς ἀπέκλινεν." ἐν γὰρ τούτῳ τῷ φρονήματι καρτερὰ μάχη ἐγένετο, καὶ ὑπερίσχυον οἱ Τοῦρκοι, ἐλίμωττον δὲ οἱ Θεσσαλονικεῖς. οἱ δὲ Λατῖνοι φοβούμενοι μή πως οἱ Ῥωμαῖοι στενοχωρηθέντες ποιήσουσιν ἄνταρσιν καὶ εἰσάξουσι τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικοὺς διώξουσιν (ἦν γὰρ καὶ προλαβὼν ἡ πόλις τῶν Τούρκων), ἤρξαντο τοὺς τῶν εὐγενῶν Ῥωμαίων οἴκους μεταστέλλειν, τοὺς μὲν εἰς Εὔβοιαν, τοὺς δὲ ἐν Κρήτῃ, ἄλλους ἐν Βενετίᾳ. ἡ ᾀδομένη οὖν ἐπίπλαστος ἀφορμή, ὅτι τὰ πρὸς χρείαν εἰσὶ σπάνια, οἷον σῖτος κριθαὶ ὄσπρια κρέη καὶ ἄλλο εἴ τι τρόφιμον· διὰ τὸ ἀραιῶσαι οὖν τὰς οἰκίας, μετοικησάτωσαν οἱ προύχοντες ἕνεκα τῆς στενοχωρίας* P. 111 *ταύτης, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα θεοῦ ἀρωγοῦντος ἐπανελεύσονται. μετήγαγον οὖν πλείστους ὧδε κἀκεῖσε, καὶ πολλοὺς ἐν τῷ βυθῷ ἔρριψαν, ἄλλους ὡς ἀπίστους ἐκόλαζον· τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἐν μυρίαις ἀσελγείαις ἐκάκουν. μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι τὸν Μωρὰτ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Θρᾴκην ἔστειλαν οἱ Βενετικοὶ ἀποκρισιαρίους πρὸς αὐτὸν αἰτοῦντες εἰρήνην. ὁ δὲ οὐκ ἀπόκρισιν παρέσχεν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον ὅτι „ἡ πόλις*

2. *Βενετίᾳ* Italus: P. enim *Βοιωτίᾳ*.

et tradito ei urbis regimine despotam Andronicum exportant. novo deinde duci fausta ominati in Boeotiam triremibus renavigarunt. hinc bellorum pugnarumque origo. dicebant enim Turci: „urbs haec nostra est. nam nisi nos eius vires fregissemus, nunquam se vobis permisisset.“ hac enim mente Turci bellum acriter gesserant, superioresque extiterant, fame afflictis Thessalonicensibus. Latini vero veriti, ne forte Romaei ad angustias redacti rebellarent, Turcosque, in quorum ditione antea fuerant, expulsis Venetis in urbem admitterent, nobilium Romaeorum familias alio transmittere coeperunt, his quidem in Euboeam, illis in Cretam, aliis Venetias translatis. causantur autem, ut fere fit, penuriam rerum necessariarum, frumenti, hordei, leguminum, carnium ceterorum alimentorum: ut igitur pauciores rarioresque familiae in urbe remanerent, opus esse ut primores alio migrarent, in patriam deo adiuvante postea redituri. plurimis igitur huc et illuc traductis, multis in alto mari demersis, aliis supplicio affectis, tanquam proditionis rei peracti fuissent, ceteros in urbe residuos flagitiis et contumeliis vexavere. ad Moratem ex Asia in Thraciam reducem oratores Veneti mittunt pacem petentes. aliud autem, praeter istud, responsum ab eo non tulerunt: „urbs illa paternae ditionis meae est, avusque meus Baiazi-

αὕτη πατρικόν μου κτῆμά ἐστιν, καὶ ὁ ἐμὸς πάππος Παγιαζὴτ δυνάμει χειρὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ταύτην ἔλαβεν. εἰ γὰρ ἦσαν Ῥωμαῖοι οἱ δυναστεύοντές μοι, εἶχον ἂν πρόφασιν B τοῦ λέγειν ὁ ἀδικῶν. ὑμεῖς δὲ Λατῖνοι ὄντες καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, τίς ἡ προσχώρησις τῶν ὧδε; μετανάστητε, εἰ βούλεσθε· εἰ δὲ μή, ἔρχομαι ταχύ." στραφέντες οὖν ἄπρακτοι ἔγραψαν τὴν ἀπόκρισιν ἐν Βενετίᾳ σὺν ταῖς τριήρεσι τῆς γαρδίας ἤγουν τῆς παραφυλακῆς. ὁ δὲ Μωρὰτ ἔαρος ἀρξαμένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Σέρρας ἦλθε, κἀκεῖ τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς δύσεως ἔγραψε τῷ Χαμζᾷ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τῆς ἕω καὶ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἐλθεῖν ἐν Θετταλίᾳ. συναφθέντες οὖν ὁμοῦ στέλλει τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ σὺν πάσαις ταῖς δυνάμεσιν. ὁ δὲ Μωρὰτ ἦν ἐν Σέρραις κατατρυφῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν· ἦν γὰρ φιλῶν τὰ C συμπόσια· νέος γὰρ ὑπῆρχε τότε, ἄγων ἔτος που εἰκοστὸν πέμπτον. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐδίδου σκόλοπα τὸ καθ' ἑκάστην πολεμίζων Θεσσαλονίκην· οἱ δὲ ἐντὸς ὡς πρὸς τοὺς ἔξω ἦσαν ἑκατὸν πρὸς ἕνα. τότε κατασκευάσας κλίμακας καὶ ἑλεπόλεις πλείστας καὶ κατασκευὰς πολλὰς ἐμήνυσε τῷ Μωρὰτ τοῦ ἐλθεῖν, ἵνα δώσωσιν τὸν πόλεμον. οἱ δὲ ἐντὸς ἵσταντο ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. καὶ ὁ Μωρὰτ ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατεσκεύαστο, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. τότε ὁ Μωρὰτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων

2. an χειρὸς?

tes Romaeis vi ereptam in suam potestatem redegit. quodsi Romaei eam nunc occuparent, iniuriam me ipsis facere merito queri possent. at vos Latini cum sitis et Italia advecti, quo iure harum regionum vos immiscetis rebus? abscedite, si videtur: sin minus, brevi adero." re itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant, Venetias per speculatorias triremes miserunt. vere deinde inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque venit; ibique ex provinciis occidentalibus contracto exercitu, ad Hamzam scripsit ut copias Orientis adduceret fretoque superato Thessaliam ingrederetur: cum universis deinde copiis in unum coniunctis Thessalonicam eum mittit. Morates interim Serrhis substitit, delicias captans ex rebus quae illic sunt: conviviis enim delectabatur, cum iuvenis esset annumque vigesimum quintum ageret. Hamzas autem vallo circumdat Thessalonicam oppugnationi quotidie intentus: oppugnabant autem singuli centenos. apparatis etiam scalis machinisque bellicis plurimis, Moratem invitat, ut ad expugnandam urbem accedat. triremes interim a Venetiis expectabant obsessi. accessit ergo Morates, et cuncta perite apparata invenit, nec comparebant triremes. tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit. „ecce, quicquid in hac urbe est, vobis

D „ἰδού, δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑμᾶς, ἄνδρας
V. 89 γυναῖκας παιδία, ἄργυρον χρυσόν· μόνον τὴν πόλιν ἐμοὶ
A. C. 1429 ἄφετε." τότε ἠχησάντων τῶν ὀργάνων καὶ τῶν κλιμάκων τε-
Heg. 833 θέντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξαι πεντακόσιοι ἢ χίλιοι ἢ δισχίλι-
οι ἄνδρες ἐν τοσαύτῃ πόλει; μόλις γὰρ ἐν δέκα προμαχῶσιν
εἷς τζαγραβόλος ἵστατο) ἐπιβάντες οὖν τοῖς κλίμαξιν αὐθω-
ρὸν ἐντὸς εὑρέθησαν, καὶ ἀνοίξαντες μίαν πύλην, ὡς σμῆνος
μελισσῶν ἅπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσῄει. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον
τέρας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας σὺν νέοις καὶ παρθένοις ἀφήλιξι
καὶ βρεφυλλίοις, ὁρμαθοὺς ὁ καθεὶς τῶν ἱππέων ἔχων ἐν
P. 112 χερσὶν ἕλκοντας· αὐτοὶ δὲ οὐαὶ μόνον ἑλκόμενοι ἔκραζον,
καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοηθείας. ἀπαρχὴ
κακὴ καὶ ἀπαίσιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ.
ἐγυμνώθησαν οἶκοι, ἐρημώθησαν ναοί, ἐκκλησιῶν εὐπρέπειαι,
κειμήλια ἱερὰ ἐν χερσὶ μιαρῶν, παρθένοι σεμναὶ ἐν ἀγκά-
λαις ἀσώτων, γυναῖκες εὐγενεῖς ἐν χερσὶν ἀγενῶν, καὶ τὰ
πάντα κακά. τί καὶ πῶς καὶ διὰ τί; διὰ τὰς ἁμαρτίας
ἡμῶν. ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ κενωθεῖσα ἡ τοσαύτη πόλις ἔμεινεν
ἔρημος. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀθροίσας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πό-
λεων ἐγκατοίκους Τούρκους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέστη-
B σεν, κελεύσας, εἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἐξαγορασθείη καὶ ἐλευ-
θερωθείη, ἐχέτω ἄδειαν τοῦ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι πάλιν ἐν

concedo, viros, feminas, pueros, argentum et aurum: urbem solummodo mihi relinquite.« deinde tubarum clangor cietur et scalae muris admoventur. quid enim quingenti, mille, vel bis mille viri in tam magna urbe praestare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset. Scalis itaque muros escenderunt, et simul in urbem se coniecerunt; et per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus velut examen apum intravit. obversabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile: equites singuli catenas manibus tenentes viros, feminas, pueros puellasque impuberes et infantes post se trahebant. qui trahebantur hanc solam vocem v a e emittebant, nec erat qui eorum miseriis tangeretur manumve adiutricem protenderet. malum omen et funestum calamitatum quae urbi imperiali impendebant. direptae sunt domus, desolata templa; ecclesiarum ornamenta et vasa sacra manibus pollutis impiorum contrectata sunt. virgines venerandae in amplexus impudicorum venere. feminae nobiles ignobilium mancipia factae sunt. omnia mala eos obruerunt. quid hoc? quomodo et quare accidit? propter peccata nostra. unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. at Morates imperator ex vicis et oppidis proximis colonos Turcos cum uxoribus et liberis in eam deduxit. praeterea edixit ut, siquis Romaeorum soluto pretio libertatem recuperasset, ei eam redire et secure habitare liceret.

αὐτῇ τῇ πόλει. τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων κρειττότερα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου. καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθὼν καὶ θύσας κριὸν ἕνα οἰκείαις χερσὶν προσηύξατο, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν· πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον καὶ τοῦ ναοῦ καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τοῦρκοι ἐνοσφίσαντο, τοίχους μόνον ἀφέντες κενούς. ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἦλθεν ἐν C 'Αδριανουπόλει. μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στείλαντες ἀποκρισιαρίους ἐποίησαν εἰρήνην, φοβούμενοι μή πως ὀλέσωσι καὶ τὴν Εὔβοιαν.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠγέρθη τις τῶν υἱῶν τοῦ βαιβόδα Βλαχίας Μύλτζου· εἶχε γὰρ πολλοὺς νόθους ἀσώτως ζῶν. καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν γὰρ ἐκεῖ διάγων ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐν στρατιωτικῷ σχήματι καὶ συνομιλῶν καθ' ἑκάστην σὺν νεωτέροις καὶ πρὸς τὰ μάχιμα καὶ ἀνταρτικὰ ἐπιδεξίοις· ἦσαν γὰρ καὶ Βλάχοι τινὲς εὑρισκόμενοι τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κωνσταντίνου. καὶ δὴ λαβόντες αὐτὸν ἀπῄεσαν ἐν ἑνὶ ἄκρῳ Βλαχίας, D κἀκεῖ ἀθροισθέντες ἱκανοὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἠθροίζοντο, καὶ παρεμβολὴ κραταιὰ ἐγένετο. ἦν γὰρ τὸ γένος τῶν Βλάχων ἀσύστατον καὶ πρὸς ἐπιβουλίαν τῶν ἡγεμόνων ῥέπων τὴν γνώμην εὐκίνητον. ὁ γὰρ βειβόδας τοῦ τότε καιροῦ ὑπῆρχεν ἀνεψιὸς τοῦ Μύλτζα, υἱὸς ἀδελφοῦ Ντάνου ἐπονομαζομένου.

monasteria praecipua, quorum fama celebris ubique erat, suae religioni templa consecravit praeter insignis Martyris Demetrii aedes. quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset deumque precatus esset, Christianis tamen restituit postea. Ornamentum vero sepulcri et templi et adytorum quodcumque erat, Turci furati sunt, parietibus solummodo nudis relictis. Thessalonica deinde abscessit Morates et Adrianopolim repetivit. paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, metu adducti ne Euboea sibi insuper eriperetur.

Per id tempus Mylcae Walachiae Vaivodae nothorum filiorum (quales multos Veneri deditus susceperat) unus Cpoli excessit, ubi in palatio Iohannis imperatoris militari habitu degebat, et cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc Cpoli commorantibus, familiariter versabatur. hunc illi in quandam arcem Walachiae abducunt, ubi congregatis multi quotidie affluunt, exercitusque potens colligitur. levis quippe Walachorum gens, et ad struendas principi suo insidias mobili animo. Walachis tunc imperabat Danus, Mylcae ex fratre cui et ipsi Dano nomen nepos. ille

μαθὼν οὖν ὅτι τέθνηκε Μύλτζας, ἐκεῖνος δὲ ἦν διάγων σὺν
τῷ Μουρὰτ ὅτε ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἐν πα-
ρατάξει πολέμου ἕτοιμος καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς Τούρκοις δρα-
μὼν εἰς ἐνέδραν, ἔλαθεν εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει. αἱ ἐμφανῆ
P. 113 ποιήσας ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ ἐξήρχετο σὺν τοῖς Ῥωμαίοις καὶ
ἠνδραγάθει κατὰ τῶν Τούρκων. ὡς οὖν ὁ Μωρὰτ ἀπέστη
τῆς πόλεως, μὴ τυχὼν ὃ ἐν ἐλπίσιν ἦν ἀλλ' ἀποτυχὼν τοῦ
V. 90 σκοποῦ, καὶ ὁ Ντάνος προσκυνήσας τῷ βασιλεῖ ἐζήτει ἐλευ-
θερίαν καὶ ὁδὸν εὐθεῖαν τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὰ ἴδια. ὁ βασιλεὺς
φιλοτιμήσας δὲ καὶ εἰς μίαν τῶν μεγίστων νηῶν εἰσάξας ἔστει-
λεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ποντικοῦ πελάγους εἰς τὸ Ἀσπρόκαστρον.
ἐκεῖ δὲ οἱ τῆς Βλαχίας εὑρισκόμενοι ἄρχοντες εὐφήμησαν
αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα καὶ εἰς τὴν παππικὴν ἡγεμονίαν ἀπεκατέ-
στησαν, κτείναντες τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Μύλτζα. ὡς δὲ ἐγέ-
νετο κύριος πάσης Βλαχίας, ἔστειλεν εἰς τὸν Μωρὰτ ἀποκρι-
B σιαρίους εἰρηνεύσων αὐτόν, καὶ ἐγένετο· ἦν γὰρ χρηστὸς τῷ
ἤθει καὶ ἥμερος ὁ Μωράτ. ἐδίδοτο γοῦν παρ' αὐτοῦ τὸ κατ'
ἔτος τέλος, καὶ εἶχε παντοίαν ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν Βλαχίαν
ὁ Ντάνος αὐθέντευεν. ἀλλ' ἐπανίτω μοι νῦν ὁ λόγος εἰς τὸν
Δραγούλιον· οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο πανοῦργος τοῖς τρόποις ὤν·
καὶ γὰρ τὸ Δραγούλιος ὄνομα πονηρὸς ἑρμηνεύεται. κροτή-
σας οὖν πόλεμον μετὰ τοῦ Ντάνου ἀπέτεμε τὴν αὐτοῦ κε-
φαλήν, καὶ κύριος τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη.
ὁ δὲ Μωρὰτ μαθὼν τὸ δρᾶμα βαρέως ἔφερεν· εἶχε γὰρ ἐν
χερσὶν ἄλλον ἀδελφὸν τοῦ Ντάνου, καὶ βουληθεὶς τοῦ κατα-

comperta Mylcae morte, dum Morati urbem oppugnanti militat, ut qui ad manus conserendas impiger esset, ad locum quendam insidiis quaesitum cum Turcis currit, et inde clam in urbem se recipit. apud imperatorem quisnam esset professus, erumpentibus postea Romaeis iungere se, et adversus Turcos praeclara facinora edere. soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, Danus ab imperatore missionem venerabundus petiit viamque qua ad suos rediret. dimisit eum imperator honorifice, et navi maxima vectum mari Pontico Asprocastrum transmisit. illic qui occurrerunt Walachiae magnates principem salutaverunt, et occiso Mylcae filio notho principatui eum avito reddiderunt. postquam vero totius Walachiae dominationem adeptus est, Moratem per legatos exoravit: mansuetus quippe erat Morates, laudabilibusque moribus praeditus; cui vectigali annuo soluto pace ac Walachiae imperio potiebatur Danus. sed ad Draculium redeamus: eo enim nomine, cui pravi notio inest, cum improbus esset, appellabatur. is itaque debellato Dano caput amputat, patrisque sui principatum obtinet. hoc facinus aegre tulit Morates; cumque Dani fratrem apud se

στῆσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φονευθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἔστειλεν αὐτὸν σὺν δυνάμει ἐν Βλαχίᾳ. ὁ δὲ Δραγούλιος πόλεμον στερρὸν ἐγείρας κατὰ τῶν ἐπεμβαινόντων ἔτρεψε καὶ C εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ τὸν Ντάνου ἀδελφὸν ἔκτεινε, καὶ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐκληρονόμησεν. ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν τοῦ Καραμὰν ἀπαγγέλλων τῷ Μουρὰτ ὅτι ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἐστιν εἷς τῶν Ἀραβικῶν ἵππων ἔν τε πράξει ἔν τε ἡλικίᾳ, ἐν χρώματι, ἐν ἰσότητι τῶν μελῶν τε καὶ ἄρθρων ὡς οὐδεὶς τῶν παρὰ τοῖς Ἄραψι καλῶς καὶ ἐπιμελῶς τρεφομένων καὶ παιδευομένων. ὁ Μουρὰτ οὖν ἐλθὼν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ ἵππου στέλλει ἕνα τῶν τιμίων αὐτοῦ δούλων καὶ ζητεῖ τὸν ἵππον, ἐλπίζων ὁ Μουρὰτ κατὰ τὴν πρώτην ἀγγελίαν τοῦ δοῦναι τὸν ἵππον χάριν φιλίας ἢ ἀνταλλαγῆς τινος τιμήματος· ἦν γὰρ ὁ Μουρὰτ ἀεὶ δέρων καὶ ἐπαπειλῶν αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόθεν καὶ πάππων εὐτυχὴς ὢν D κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάν. ἐθάρρει τοίνυν κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν τὸν ἵππον. ὁ δὲ Καραμὰν τὰ ἐναντία φρονῶν ἀπελογίσατο τῷ δούλῳ τοῦ Μουρὰτ „δύναται ὁ κύριός σου ἐπιβῆναι τῷ ἵππῳ τούτῳ;" δεικνύων δακτυλοδεικτῶς καὶ τὸν ἵππον. ὁ δὲ εἶπεν „εἰ δύναται ἢ οὐ δύναται, οὐκ ἐμὸν τυγχάνει τὴν ἀπόκρισιν δοῦναι· αὐτὸς γὰρ δύναται τοῦ ἀνταποκριθῆναί σοι· ἐμοὶ δὲ ἀπόκριναι τί τὸ μέλλον ἀνταποκρῖναι τῷ κυρίῳ μου." ὁ δὲ Καραμὰν ἔφη „ἀνάγ-

4. Ντάνου ἀδελφὸν Italus: P. δραγούλιον. — 21. ἐμὸν] ἐμοὶ P.

haberet, successorem principatui proclamat et viribus instructum in Walachiam dimittit. Draculius bello adversus invadentes fortiter gesto in fugam eos vertit omninoque delevit, et Dani fratre occiso regnum obtinuit. anno illo venit quidam ex Caramani servis, qui Moratem monet, in illius equili esse equum Arabem aetate colore ac membrorum concinnitate praestantem omnibus, qui apud Arabas egregie et diligenter aluntur et educantur. quare Morates equum concupiscens, servum quendam suum primarium, qui eum peteret, mittit: confidebat enim, ut primum significaret eum se cupere, Caramanum amicitiae stabiliendae vel quampiam rem aliam vicissim consequendi gratia illico concessurum. Morates quippe manus ei intentans minis usquequaque terrebat; prospereque semper et maiores eius et ipse adversus Caramanum rem gesserant. multis igitur de causis confidebat equum se consecuturum esse. verumtamen secus sentiens Caramanus Moratis servum his verbis interrogavit: „dominus tuus hunc equum" quem digito demonstrabat „conscendere potest?" respondit servus: „possit nec ne, dicere meum non est: ipse enim, tuis verbis quae reponat, habet; mihi responsum redde, quod ad dominum meum referam." Ad eum itaque eiusmodi verba habuit Ca-

γεῖλον τῷ κυρίῳ σου ὅτι οὐ δυνήσῃ καθίσαι ἐν τῷ ἵππῳ ἀγέρωχος ὑπάρχων· μόλις γὰρ ἐγὼ τὴν ἐπίβασιν τίθημι. καὶ διὰ τοῦτο οὐ πέμπω σοι." ὁ δὲ Μουρὰτ ἀκούσας τοὺς λόγους ἐσκληρύνθη, καὶ σπουδῇ τὰ στρατεύματα συναγαγὼν
P. 114 *καὶ περάσας τὸν πορθμὸν εἰς Προῦσαν ἀφίκετο, κἀκεῖ μικρὸν ἀναμείνας ἕως καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς συναχθῶσι, καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ῥηθεὶς Δραγούλιος ὁ βειβόδας Βλαχίας ἔφθασε διαβὰς τὸν πορθμόν, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ τυχὼν τῷ ἀμιρᾷ Μουρὰτ καὶ προσκυνήσας αὐτῷ ὑπετάγη, ὑποσχεθείς, ὁπόταν δέῃ περᾶσαι ὁ Μουρὰτ ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, αὐτὸς δώσει πόρον, αὐτὸς γενήσεται προοδοποιὸς ἄχρις ὁρίων Ἀλαμανίας τε καὶ Ῥωσίας. ὁ δὲ Μωρὰτ ἀγασθεὶς ἐπὶ τοῖς ὑποσχεθεῖσι, καὶ ὁμοτράπεζον καὶ συμπότην αὐτὸν ποιήσας καὶ λίαν φιλοτιμήσας, καὶ δῶρα πλεῖστα αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ (ἦσαν γὰρ ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους) καὶ ἀσπασάμενος ἀπέ-*
B *λυσεν. ὁ δὲ Μωρὰτ ἐκ τῆς Προύσης εἰς Κοτύαιον ἐλθὼν, ἐκεῖθεν ἀπάρας εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Καραμάν. καὶ*
A. C. 1435 *χειρωσάμενος πόλεις δύο (ἡ μία καλεῖται κατὰ τὴν τῶν Τούρ-*
Heg. 839 *κων γλῶτταν Ἄκσιαρη, ἡ δὲ ἑτέρα Πέγσιαρη· ἦν δὲ ἡ πό-*
V. 91 *λις αὕτη ἐγγὺς Ἰκονίου, ἀπέχουσα δύο ἡμερῶν ὁδόν), τότε ὁ Καραμὰν μὴ ἔχων τί δρᾶσαι, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ χρήματα ἱκανὰ καὶ τὸν ἵππον καὶ τὰς δύο πόλεις ἃς ἔλαβε σὺν τοῖς κάμποις καὶ τοῖς χωρίοις, μόνον τοῦ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπί-*

ramanus: „domino tuo nuntia meo nomine. equo insidere nequires, cum ardua cervice superbus existat: vix enim me sessorem patitur. ideo eum tibi non mitto." his exasperatus Morates exercitum velociter conscribit, fretoque traiecto Prusam venit, illicque, dum Orientis copiae se coniungerent, substitit. atque Draculius Walachiae Vaivoda, fretum et ipse transvectus, Prusam ad Amiram Moratem accessit; veneratusque subditum se professus est, fidemque dedit se Morati, quandocumque in Hungariam movere voluerit, transitum daturum et ad fines usque Germaniae et Russiae viam praeiturum. tantis promissis laetus Morates convivam compotoremque ad mensam suam admisit; multisque donis illum ac comites plus quam trecentos amice complexus dimisit. Prusa deinde Cotyaeum profectus, indeque progressus fines ditionum Caramani invasit, urbesque duas recepit, unam Aksiari, alteram Pegsiari Turcorum lingua appellatas; quarum haec Iconio vicina est, bidui itinere dissita. invadenti Caramanus quod opponeret non habebat: quare legatos ad eum mittit ditionis suae principes, qui magnam pecuniae vim, equum, duasque urbes subactas cum earum agris et vicis, si modo retrocedere vellet, offerrent.

σω, στείλασα καὶ γραφὰς παρακλητικὰς ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ C πρὸς αὐτόν· ἦν γὰρ ὁ Καραμὰν γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Μουράτ. ὁ δὲ καμφθεὶς ταῖς παρακλήσεσιν αὐτῶν ἐποίησεν εἰρήνην σὺν ὅρκοις καὶ ὑπέστρεψεν.

30. Ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ δε- D σπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου καὶ γυναικαδελφὸς τοῦ Παγιαζὴτ ἀπέθανεν, ὃν ὁ λόγος ἐν τοῖς τοῦ Παγιαζὴτ χρόνοις, τοῦ Ἰλτρὴμ λέγω, ἱστόρησεν, πέμπει πρὸς τὸν αὐτοῦ διάδοχον ἀποκρισιαρίους ζητῶν τὴν ἅπασαν Σερβίαν. ἦν γὰρ ὁ ἀποθανὼν μὴ ἔχων κληρονόμον· καὶ γὰρ ἄπαις ἐτελεύτησεν. εἶχεν οὖν ἀδελφιδοῦν ἐκ τῆς Μάρω τῆς θυγατρὸς Λαζάρου καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ τοῦ τεθνηκότος Στεφάνου. ἦν γὰρ Γεώργιος υἱὸς Βούλκου καὶ γαμβρὸς Λαζάρου. ἰδὼν οὖν ἀποκρισιαρίους καὶ τιμήσας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν, καὶ κατὰ νοῦν λαβὼν τὰς τοῦ δράκοντος ἐπηρείας, ὅτι εἰ μὲν φάγῃ καὶ κορεσθῇ μικρὸν ταπεινωθήσεται, εἰ δ' οὔ, καὶ Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν καὶ τοὺς πατρικοὺς τόπους αὐτοῦ ἅπαντα χανὼν ῥοφήσει. καὶ πραγματεύεται τὸν καιρόν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ P. 115 τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σερβίας εἰς προῖκα, τάχα μόνον ἐνόρκως ποιήσωσι τὴν εἰρήνην. χρυσίου δὲ καὶ ἀργύρου ταλάντων ἀριθμὸν τίς διηγήσεται; στέλλει ἀποκρισιαρίους, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει τὸν Σαριτζίαν ἕνα τῶν βεζιρίδων τοῦ μνηστεῦσαι τὴν κόρην καὶ

scripsit ad Moratem etiam soror eius, quam Caramanus uxorem duxerat, litteras hortatorias; quibus adductus pacem iureiurando sancivit, et ad sua reversus est.

30. Postquam vero Adrianopolim Morates venit, despotam Serviae Stephanum Lazari filium, Baiazitis sororium, cuius meminimus in Baiazitis Iltrim rebus enarrandis, fato cessisse rescivit. ab eius successore Georgio per legatos totam Serviam repetit: heredem quippe decessor non genuerat: supererat nepos ex Maria Lazari filia et Stephani defuncti sorore. erat enim Georgius Wulci filius et Lazari gener. legatos ut decebat honorifice suscipit, secumque cogitat draconis fraudes; qui si comederit et aliquatenus satiatus fuerit, quietus recumbet; sin minus, Serviam, Bulgariam paternasque eius ditiones omnes hiante ore devorabit. occasione itaque usus filiam ei suam despondet et maximam Serviae partem dotis nomine concedit: hac solummodo conditione apposita, ut cito pax iureiurando sanciretur. auri vero et argenti talenta quae solvit, quis numerare potest? mittit deinde legatos, qui persuadent Morati. ille Vezirum suum Sariciam mittit, qui puellae, quam ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret, vicissimque ab eo acciperet.

δοῦναι ὅρκους τῷ Γεωργίῳ καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἀσφάλει-
αν. ἐντυχὼν οὖν ὁ Σαριτζίας τῷ δεσπότῃ Γεωργίῳ καὶ τε-
λειώσας τὴν τῶν μνήστρων πρᾶξιν ἐπανῆλθεν. αἰτήσας λύσιν
τοῦ οἰκοδομῆσαι πολίχνιον ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούβεως, δέδω-
κεν αὐτὴν ὁ Μουράτ, καὶ ἀπελύθη ὁρισμὸς εἰς αὐτόν, καὶ
B ἤρξατο κτίζειν ὁ δεσπότης τὸ Σμέδροβον. ὁ δὲ Μωρὰτ ἤδη
A. C. 1436 θέρους ὥρας ἐγγὺς οὔσης στρατεύει εἰς Οὐγγρίαν, καὶ πε-
Heg. 840 ράσας τὸν Δάνουβιν διὰ τῆς Νικοπόλεως συναντᾷ τοῦτον
Δραγούλιος, καὶ μετὰ περιχαρείας ἀσπασάμενος σὺν τῷ στρα-
τῷ αὐτοῦ συνοδεύει τῷ Μωράτ, καὶ ἐκβάσας αὐτὸν ἐντὸς
τεττάρων ἡμερῶν πορείαν, εὗρον ἔρημον τὸν τόπον· μαθόν-
τες γὰρ οἱ Οὔγγροι τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μωρὰτ ἐμετοίκησαν
τὰς κώμας καὶ τὰ μικρὰ πολίχνια. καὶ κατεπάτησαν οἱ Τοῦρ-
κοι γῆν πολλὴν ἔρημον, μὴ κερδήσαντές τι πλὴν ἑνὸς κά-
C στρου σμικροτάτου, καὶ αὐτὸ παρ' ἐλπίδα· οἱ γὰρ ἄνδρες
ἐξελθόντες τοῦ εὑρεῖν τὰ τῶν ἀναγκαίων χρειώδη καὶ μεί-
ναντες ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Τοῦρκοι πρωῒ παρατρέχοντες εὗ-
ρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας, καὶ εἰσῆλθον τινὸς μὴ ὄντος τοῦ
ἀντιπαρατάττοντος· λαβόντες δὲ τὴν λείαν ἐξῄεσαν. ἐλθόν-
τες δὲ ἄχρι Ζιπηνίου (αὕτη δέ ἐστι μία τῶν περιφανῶν πό-
V. 92 λεων Οὐγγρίας) οὐκ ἐτόλμησαν προσεγγίσαι· οἱ πολῖται δὲ
ἀγριωπὸν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες καὶ κατὰ στόμα
ἀντιμαχησάμενοι, μὴ κλείσαντες τὰς πύλας (ἦσαν γὰρ ἀνεῳ-
γμέναι), καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, ὀπισθώρμη-

profectus itaque Saricias ad despotam Georgium post celebrata sponsalia rediit. licentiam aedificandi castrum ad Danubii ripam petiit despota, qua Moratis decreto concessa Smedrovum construere coepit. ingruente deinde aestate in Hungariam Morates movit, Danubioque ad Nicopolim traiecto occurrit ei Draculius, qui laetitia exultans eum salutat, et coniunctis quas ducebat copiis, Morati viae comitem se adiungit. cumque quatridui itinere intra fines Hungariae eum duxisset, solitudinem invenerunt. comperta enim Moratis expeditione, e vicis castrisque minoribus emigraverant Hungari. quamobrem Turci per regionem desertam incedebant, nihil praeter castellum quoddam parvum lucrati; quod ipsum praeter spem occuparunt. cum enim praesidiarii ad necessaria usibus suis conquirenda exivissent, mane casu praetervecti Turci portas patentes repererunt, nulloque renitente ingressi praedam abegerunt. at Zipinium usque progressi, ex Hungariae urbibus insignibus unam, propius accedere ausi non sunt. cum itaque illius incolae Turcos indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt multosque caedunt. quare Turci retrocedunt viae semper duce Draculio, a quo Morates

σαν, ἔχοντες ἀεὶ τὸν Δραγούλιον προσδοποιόν· ἐφοβήθη γὰρ D ὁ Μωρὰτ μήπως ἐνέδρα γένηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δραγουλίου. καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπέρασαν. ἦν γὰρ τότε καιροῦ ῥὴξ βρεφύλλιον, καὶ οὐκ ἦν ἐπιτροπεύων. ὡς ἴδον τοίνυν τὴν τόλμην τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ ῥήγενα τῶν γενναίων ἕνα μεγαδομέστικον τοῦ φωσάτου, ἄνδρα τολμηρὸν καὶ εὐκάρδιον καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ ἕτερον Ἀχιλλέα ἢ Ἕκτορα. ὁ δὲ Μουρὰτ διαβὰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐν Ἀδριανοῦ καταντήσας στέλλει τὸν Σαριτζίαν ὡς νυμφαγωγὸν τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας. καὶ ἐλθών, καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως· ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθείς· ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπίνινον σὺν τοῖς παρασήμοις ἐποίησεν P. 116 αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. ἀπάρας οὖν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἔχοντες θησαυροὺς ἀμετρήτους καὶ χρυσοϋφάντους στολάς, ἄγουσα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς. ἐλθόντες δὲ καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ γάμους ποιήσαντες (ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν προλαβὼν τοῦ Σπεντιὰρ θυγατέρα γυναῖκα, ἀλλὰ ταύτην ἐπόθει πλέον ὡραίαν οὖσαν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι) τῶν γάμων δὲ πληρωθέντων, καὶ τοὺς γυναικαδέλφους αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δώρων πολλῶν, αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, πῇ μὲν ἐν κυνηγεσίοις ἐξερχόμενος, πῇ δὲ ἐν θεάτροις καὶ

insidias metuebat. ad fluvii ripam ubi devenerunt, traiiciunt eum. eo tempore Hungariae rex infans erat, nec qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. quapropter cognita Turcorum audacia quendam ex nobilibus praefectum generalem exercitibus regina constituit, virum audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem vel Hectorem. Morates amne traiecto Adrianopolim se recepit, mittitque Sariciam velut pronubum, qui sibi desponsatam adduceret e Servia. eum benigne ac magnifice excepit despota, qui hac ipsa hieme incoronatus fuerat: imperator namque Iohannes missis ei per Georgium Philanthropininum principatus insignibus despotam Serviae appellaverat. pronubus ille abducit virginem cum thesauris immensis vestibusque auro intextis, fratribus quoque ambobus comitatam. Adrianopolim ubi ventum est, summa laetitia nuptiae celebratae sunt: alteram enim uxorem antea duxerat Morates, Spentiaris filiam: hanc tamen magis ardebat, forma ingenioque praestantem. nuptiis consummatis sororios suos cum donis multis benigne dimittit; ipse Adrianopoli, cum autumnus iniret, desidens, modo venationi modo spectaculis ac compotationibus vacabat. at vere inchoante pravum malignumque consilium adversus despotam socerum suum

A. C. 1438 Heg. 842 πότοις ἀσχολούμενος· ἔαρος δὲ ἀρχομένου βουλὴν βουλεύεται B πονηρὰν κατὰ τοῦ δεσπότου καὶ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο ἕνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον κακοποιὸν καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἄσπονδον, ὀνόματι Φαδουλάχ. οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἶτα ὁρῶν αὐτοῦ τὸ πανοῦργον ὁ ἡγεμὼν ὀξὺ καὶ πρὸς τὰς βουλὰς αὐστηρὸν καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρωδῶς διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσάζοντα. καὶ τῷ Μουρὰτ μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἴρηκεν „ἵνα τί, κύριε, τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀφανίζεις; θεὸς γὰρ διδοὺς τὴν τοσαύτην ἡγεμονίαν, σὺ καταφρονῶν C αὐτὴν οὐκ ἐπιβλέπεις εἰς αὐτοὺς ὡς τῷ θεῷ δοκοῦν, ἀλλὰ φιλανθρώπως εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιθάλπεις. οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο, οὐκ ἔστι θεῷ βουλητόν, ἀλλὰ ἡ μάχαιρά σου φαγέτω κρέα τῶν ἀσεβῶν, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ τοῦ μόνου θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου διδασκαλίᾳ. γίνωσκε οὖν, ὢ ἡγεμών, ὅτι τὸ πολίχνιον ὃ ἐπῳκοδόμησεν ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ ἔστι συμφέρον ἡμέτερον. ἀρθήτω οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἕξομεν αὐτὸ διάβασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς Οὐγγρίαν. ἄρωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς ἀειζώους, τὰς βρυούσας ὡς ὕδωρ ἀέναον τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χρυσόν, καὶ σὺν αὐτὰς κερδήσομεν Οὐγγρίαν καὶ ἐπέκεινα Ἰταλίας φθάσομεν, D ταπεινώσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως." ὁ δὲ ἡγεμὼν ἁπλούστατος ὢν καὶ μὴ ἔχων πονηρίαν ἐν καρδίᾳ,

17. ὢ] ὁ P.

init, a quodam procerum suorum, qui Phadulach appellabatur, incitatus, viro malitioso et Christiani nominis hoste infesto. is primum imperii Turcici redituum ac vectigalium magnus chartularius fuerat; mox cognita eius solertia et in consiliis ineundis ingenii acumine et adversus Christianos odio, in Mesazontou seu Vezirorum ordinem princeps eum allegit. is igitur aliquando haec Morati dixit. „quare, domine, fidei nostrae hostes internecione non deles? cum enim ad tantum imperium deus te provexerit, tu id negligis, nec in Christianos secundum dei placitum animadvertis, sed humanus et longanimis infideles foves. id nequaquam deo acceptum. quin gladius tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius dei et magni Prophetae disciplinam convertantur. animum itaque adverte, o princeps, illudque castrum, quod Serviae despota aedificavit, rebus nostris non conducere considera. eo depellatur, et transitum a Servia in Hungariam apertum habebimus. fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum et argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, inque Italiam postmodum profecti fidei nostrae

ἔδωκεν ὦτα τοῖς λόγοις τοῦ Σατανᾶ. πέμπει οὖν ἀποκρισιαρίους εἰς τὸν δεσπότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πολίχνιον ὃ νεωστὶ ἐδείματο, οἷον τὸ Σμέδροβον. ὁ δὲ ἀνταπέστειλεν αὐτῷ λόγους, ἀναμιμνήσκων τοὺς ὅρκους καὶ τὴν συγγένειαν. ὁ δὲ τύραννος μηδὲ ὁπωσοῦν εἰς νοῦν λαβὼν τὰ τοῦ δεσπότου ῥήματα, στρατεύει κατ' αὐτοῦ. καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ὥρᾳ θέρους· ἦν γὰρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενὴ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τροφῶν ταμεῖα. καὶ σκοπήσας καιρὸν ἀπέκλεισε τὸ πολίχνιον, καὶ παρακαθίσας αὐτῷ μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν αὐταρκιῶν παρεδόθη, ὅρ- P. 117
κους δοὺς καὶ πίστεις τοῦ μὴ ἀδικῆσαί τινα. ἀνοίξαντες δὲ τὰς θύρας ἐξῆλθον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ ἐντὸς ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ δεσπότου καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος αὐτοῦ Θωμᾶς ὁ Καντακουζηνός. ἔβαλε γοῦν Τούρκους ἱκανοὺς εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται εἰς Νοβόπριδον μητέρα τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμήσας εἷλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκοις καὶ ὅλην Σερβίαν. χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐστράφη ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. τοὺς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότου (ἦν γὰρ ὁ εἷς εὑρεθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύοντος ἐν τῷ Σμεδρόβῳ τοῦ Μουράτ, ὁ δὲ ἕτερος συλληφθεὶς ἐν B
αὐτῷ τῷ πολιχνίῳ ἤχθη ἐν Ἀδριανοῦ) πέμψας οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀμασείᾳ ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο, συμβουλίᾳ τοῦ Φαδουλάχ. ὁ δὲ Δραγούλιος ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ,

adversarios debellabimus." princeps, vir simplicissimus et minime malus, huius Satanae verbis aures praebuit; et ad despotam Serviae legatos mittit, qui castrum Smedrovum nuper extructum dedi peterent. rescribit ille et iusiurandum affinitatemque in memoriam revocat. at tyrannus, ne minima quidem ratione talium despotae monitorum habita, in eum movet, et per aestatem Smedrovum accessit, exhausta erant castri horrea et reliqua cibariorum penus. tempore igitur apto castrum obsidione cinxit; qua ad tres menses protracta, rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data iniuriam nulli illatum iri. patefactis itaque portis obsessi decedunt, Moratem veneraturi. toleraverant obsidionem despotae filius natu maximus, eiusque avunculus Thomas Cantacuzenus. ad castri custodiam Turcorum praesidio valido imposito, illinc digressus Novopridum urbium aliarum matrem (Metropolim) proficiscitur. eam expugnat, Turcorumque imperio cum universa Servia subiicit. hieme superveniente Adrianopolim revertitur. despotae ambos filios, quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smerdovum oppugnatur, alter eo dedito captus Adrianopolim ductus est, vinctos et excaecatos auctore Phadulacho in Asiam mit-

πέμπει αὐτὸν δέσμιον ἐν Καλλιουπόλει, φυλακήσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ, εὑρὼν αἰτίαν ὅτι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἔμελλε προδώσειν αὐτὸν ὅτε προωδοποίει, καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρέματα ἃ διενόει ὁ Φαδουλάχ. ποιήσας οὖν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐζήτησαν παρ' αὐτῷ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὁμήρους, καὶ πέμψας ἔφερε καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἔτι ἀφήλικες ὄντες. ὁ δὲ λαβὼν
C αὐτὰ στέλλει ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νύμφαιον ἐπονομαζόμενον, παραγγείλας φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτά. τὸν δὲ Δραγούλιον, δοὺς ὅρκους καὶ λαβὼν ὡς ἔσται πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ. ἔαρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἐγείρει μέγαν καὶ πολὺν ἐκ τῆς
A. C. 1439 Ἀσίας καὶ Θρᾴκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελογράδω ἐστράτευσεν.
Heg. 843 ἦν δὲ τὸ Πελογράδω πόλις Σερβίας ὀχυρὰ καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοὺς θεμελίους ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο Δανούβεώς τε καὶ Σάβα. πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν τὴν πόλιν ὁ κράλης Οὐγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τοῦρκοι παραλαβόντες αὐτήν, τὴν περαίαν
D διαβάντες ἕλωσι τὰς πόλεις Οὔγγρων καὶ τοῦ δεσπότου. ἔχει γὰρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περαίᾳ πόλεις ἱκανάς. ὡς δυνατωτέρους τοίνυν καὶ μαχιμωτέρους, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὔγγρους, ἵνα φυλάττωσι. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης εἶχε περάσας τὸν Ἴστρον, ὅτε ὁ Μουρὰτ ἐζήτει τὸ Σμέδροβον, καὶ ἦν αὐλιζόμενος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάσσοντας αὐτὸν τοὺς Οὔγγρους.

tit Amastrim. Draculius etiam per idem tempus venerationem exhibiturus Moratem adiit, qui vinctum Callipolim eum misit, ubi turri inclusus sub custodia haberetur. obiiciebatur ei meditata proditio, dum in Hungariam viae dux est: alia item in eum confingebantur crimina, quorum Phadulachus artifex erat. cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt; quos adhuc impuberes per nuntium accersitos tradidit. eos Nymphaeum imperator Morates transmittit (situm id in Asia castrum), mandatque ut arcte custodiantur. at Draculium, sacramento adactum ut in fide nunc et in posterum maneret, in Walachiam dimisit. vere deinde inchoante validum exercitum conscribit Morates, in unum copiis Asiae et Thraciae collectis, et ad Belogradum (Albam Graecam) movet. haec Serviae urbs est, situ tuta nec facilis expugnatu, ad confluentes duorum fluviorum, Danubii et Savi, condita. hanc paulo ante Hungariae rex sibi poposcerat; veritusque despota Georgius ne Turci illam occuparent et in oppositam ripam traiecti Hungarorum suasque urbes, quas in Hungaria multas possidebat, caperent, Hungaris, ut potentioribus et magis bellicosis, illam urbem tuendam concesserat. quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum despota, cui Turci admodum infensi erant, transierat, et

ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐχθρωδῶς διετέθησαν εἰς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογράδῳ καὶ τὰς σκηνὰς πήξας γύροθεν, καὶ πετροβολισμοὺς πολλοὺς κατασκευάσας μικρούς τε καὶ μεγάλους, καὶ χώματα ἀνεγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πλέειν ἑτοιμάσας, ἐν ὅλοις ἓξ μησὶν P. 118
παρακαθίσας καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεβάλλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ διά τε τῆς λοιμώδους νόσου καὶ διὰ τῶν μηχανῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. ἔπεμπον γὰρ εἰς V. 94
αὐτοὺς βολίδας μολιβδίνας, ὅσον καρύου Ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς ἐχούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὁρμαθὸν πέντε ἢ καὶ δέκα. ἐξόπισθεν οὖν τῆς χαλκῆς καλάμου βοτάνης σκευασία ἐκ νίτρου τεάφης καὶ καρβούνου ἰτέας πλήρης. ὀσμὴν οὖν ἀσπίθος ἢ τοῦ σπινθῆρος πυρός, εἰ πλησιάσειεν τῇ ἀναμιγῇ ταύτῃ, αἴφνης ἐξάπτει, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὠθεῖ τὰς B
βολίδας, καὶ ὠθουμένων ἡ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγὺς ὠθεῖ τὴν πρὸ αὐτῆς, ἡ δ' αὐτὴ τὴν ἔμπροσθεν. καὶ οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκειμένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπει ταύτην ἄχρι μιλίου ὁδόν· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἄνθρωπον εἴτε ζῶον, εἰ καὶ σιδηροφοροῦσιν, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς βοτάνης τόσον ὑπερισχύει, ὅσῳ καὶ περονήσας ἡ βόλις

6. an ἤνυσεν ?

in ditionis suae urbibus Hungarorum praesidiis se tutabatur. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra metatus est, machinas plurimas, quibus lapides iacularetur, cum magnas tum parvas fabricavit, aggeres congessit, triremes plus centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. in totos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra tum fluvio tentata expugnatione. quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum iacturam fecit; quos pestis missiliaque urbis machinis excussa absumpserunt. mittebant enim in ipsos globulos plumbeos, nucis Ponticae magnitudine, machina aenea, cui recta serie quini vel deni imponebantur, expulsos. post aeneum autem tubum (fistulae enim seu arundinis formam oblongam machina imitatur) receptaculum erat pulvere repletum, qui nitro sulphure et carbone saligno contritis ac commixtis conficitur. odorem bituminis, si naribus admoveatur ignis scintilla, refert. sic temperatus statim accenditur, ignisque spiritus in artoa globulis cohibitus eos necessario expellit; hac vi dum impelluntur, qui pulveri proximus est, contiguum propellit, hic antecedentem. ita vis illa ad extremum in ore tubi globulum pertinget, et propellit hunc miliaris unius iter; et obvium quidquid habet, sive hominem sive quodcumque animal, quamvis ferro tectum penetrat: adeo enim vis pulveris vehemens est et

τὸν ἕνα οὐ χαυνοῦται πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς δυ-
σὶ σώμασιν ἀτονεῖται ἡ δύναμις, εἰ καὶ σιδηροφόροι καὶ ἔνο-
πλοι. ἀλλ' ὅταν ἡ βολὶς τύχῃ σιδήρου ἢ ἄλλης τινὸς ὕλης
ὁπλοποιΐαν στενοχωρουμένης, τὸ σφυρῶδες εἰς γραμμὴν με-
C τασχηματίζει, καὶ ὥσπερ ἧλος ὁ βόλος γίνεται, καὶ διέρχε-
ται τοῖς τῶν ἐγκάτων ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύρινος.
A. C. 1437 31. Ἐν δὲ τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἔπλει ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν
D Ἰταλίᾳ, σὺν τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωσὴφ καὶ λοιποῖς ἐπισκό-
ποις καὶ ἄρχουσι, κροτῆσαι τὴν σύνοδον. ἦν γὰρ προμεμε-
λετηκὼς τὴν ἕνωσιν, καὶ πέμψας ἐν Ῥώμῃ πρέσβεις προλαβὼν
τῷ πάπᾳ Εὐγενίῳ, ὑπέσχετο τὴν πᾶσαν καθ' ὁδὸν δαπάνην
αὐτὸς δοῦναι, καὶ προσόδους ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ παλατίου
καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄρχουσι καὶ αὐτῷ βασιλεῖ καὶ τῷ πατρι-
άρχῃ. οἱ δὲ ἀθροισθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Ἀσί-
ας καὶ Θρᾴκης καὶ τῶν τῆς νήσου εὑρισκομένων, τῶν ἐκ τοῦ
ἁγίου ὄρους εὑρισκομένων μοναχῶν τὸν ἀριθμὸν ὡς . . καὶ οἱ
P. 119 τοῦ παλατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὡς . . καὶ τριήρεις πέμψας ὁ
πάπας ἐξ Ἰταλίας καὶ τὰ πρὸς δαπάνην νομίσματα, εἰσῄεσαν
πλέοντες ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν. ἐξελθόντες οὖν
A. C. 1438 εἰς Βενετίαν, ἀσπασίως ἐδέξαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς Ῥωμαίους,
τὸν βασιλέα ὡς δεύτερον μονάρχην καὶ προνοητὴν τῆς τῶν
ψυχῶν σωτηρίας, ὁμοίως καὶ τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς λοι-
ποὺς ἀρχιερεῖς. ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς καὶ ἱερὸν τέμενος, καὶ εἰσ-
ῆλθον ἐκτελέσοντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. ἠθροίσθησαν γοῦν

acris, ut globulus non solum per unum transadactus non deficiat in proximo, sed ne duobus quidem corporibus penetratis vim suam amittat. quodsi globus ferreus fuerit vel ex alia qualibet materia malleo condensata, rotunditas percussione in oblongam figuram versa clavo assimilatur; et interiora viscera ceu fluvius igneus pervadit.

31. Anno illo imperator Iohannes cum Patriarcha domino Iosepho ceterisque episcopis et ecclesiae praesulibus in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. praemeditatus erat ecclesiarum unionem, legatosque Romam ad papam Eugenium antea miserat. qui sumptus omnes illius itineris se facturum pollicitus est; reditus insuper palatii officialibus, ecclesiae praesulibus, ipsisque imperatori ac patriarchae in Italia attributurum. ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter palatiique officiales circiter Cpolim convenerunt, triremes, quas papa ex Italia pecunia sumptibus faciendis instructas miserat, conscendunt, et Cpoli solventes Venetias navigarunt. illuc appulsos Romaeos respublica humaniter excepit, imperatorem ut alterum monarcham et saluti animorum providentem, patriarcham pariter, et ceteros metropolitas. datum iis

ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες τε καὶ
γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν καὶ ἐνωτίσασθαι θείαν καὶ ἱερὰν μυσταγω-
γίαν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. καὶ ἰδόντες καὶ
δακρύσαντες, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κράξαντες τὸ „κύριε, σὺ B
φύλαξον τὴν ἐκκλησίαν σου ἄτρωτον ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πο-
νηροῦ, σὺ εἰς ἓν σύναψον, σὺ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου διάρ-
ρηξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μήπω ἑωρακότες Γραικούς, οὔτε τὴν
αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἠκούομεν ἐξ ἄκρας φωνῆς καὶ ὡς βαρ-
βάρους ἐλογιζόμεθα. νῦν δὲ οἴδαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν ὅτι
οὗτοί εἰσιν οἱ πρωτότοκοι τῆς ἐκκλησίας υἱοί, καὶ πνεῦμα
θεοῦ ἐστι τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς." ἀπάραντες οὖν ἐκ Βενετίας V. 95
διὰ ξηρᾶς ἔλθασιν ἐν Φεραρίᾳ. κἀκεῖ ἀρξάμενοι τὰ τῆς συν-
όδου, κατέλαβε θανατηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· κἀκεῖθεν
ἀπάραντες ἦλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπλη- A. C. 1439
ρώθη ἡ σύνοδος. ἦν δὲ ἔξαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν C
ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ὁ Ἐφέσου Μάρκος, ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους
τῶν Ἰταλῶν ὁ καδδηνάλιος τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανός,
μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χρι-
στιανῶν πίστεως. ὁ Ἐφέσου Μάρκος ἐν Ἑλληνικοῖς μαθή-
μασιν καὶ ὁρίοις τῶν ἁγίων συνόδων κανὼν καὶ στάθμη
ἀπαρέκβατος. ὁ Βησσαριὼν Νικαίας καὶ ὁ Ῥωσίας Ἰσίδω-
ρος. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν ἀρχιερέων, καὶ μέγας
χαρτοφύλαξ ὁ Βαλσαμὼν καὶ ἀρχιδιάκονος. ἀπὸ δὲ τῆς συγ-

templum sacrum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt. qui tum Venetiis vivebant, eo viri et feminae confluxerunt, ut divinam sacramque mystagogiam Orientalis ecclesiae ritu viderent et audirent. cum vidissent, illacrimati ex imo corde clamabant „domine, tu ecclesiam tuam a maligni telis illaesam tuere; tu in unum eam coagmenta, tu scandala extirpa. nos qui nunquam Graecos videramus neque eorum ritum noveramus, famam tantum audiebamus, ipsos barbaros existimabamus. nunc cognovimus et credidimus hanc esse primam ecclesiae prolem, et spiritum divinum eorum ore loqui." Venetiis profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. illic inchoata synodo letalis morbus grassari coepit. Ferraria ideo relicta Florentiam venerunt, ubi synodus peracta est. primas partes inter Graecos metropolitas Marcus agebat Ephesius, inter Italos Cardinalis Iulianus titulo sanctae Crucis, cum in scientiis profanis, tum in fidei Christianae dogmatibus peritissimus, Marcus quidem Ephesi metropolita in Graecis litteris atque sacrarum synodorum decretis canon ipse et statera invariabilis. aderant etiam Bessarion Nicaeae et Isidorus Russiae metropolitae. hi inter Archiepiscopos doctissimi erant; et magnus Chartophylax Balsamo et archidiaconus. ex senatoribus ade-

D κλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ σχολάριος καὶ καθολικὸς κριτής, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαϊκοῦ μαθήματος. ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. ἐγεγόνεισαν δὲ συνελεύσεις πολλαί. τέλος παυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς ἓν ὁμονοήσαντες Ἰταλοὶ καὶ Γραικοὶ πλὴν Μάρκου, ὑπεστρώθη ὅρος, ὀμόσαντες καὶ ἀρὰς ἐπιθέντες, ὡς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου, ὅτι τὸ πνεῦμα ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς καὶ μοναδικῆς προβολῆς, τὸ ὅπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ. πάντες οὖν ὑπογράψαντες ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, P. 120 ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον καὶ συγκοινωνήσαντες καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου. τὸ δὲ κνίζον τοῦ Μάρκου ἦν ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου, λέγων „ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἂν βούλησθε τιθέσθω, καὶ ᾀδέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοτε τὸ ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων." οἱ δὲ Λατῖνοι ἀντέλεγον „εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη, δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου καὶ ἀπὸ πάντων βίβλων ὧν ἐθεολόγησαν οἱ B πατέρες, λέγω Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος καὶ Γρηγό-

20. ὧν] ᾧ P.

rant Gemistus Lacedaemonius, Georgius scholarius et iudex universalis, et Argyropulus: hi sapientes erant et Graecorum scientia aliquatenus eruditi. a partibus vero Latinorum multi illuc convenerunt. variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italis et praeter Marcum Graecis, decretum iureiurando sancitum est, cui qui unquam contradiceret, eum anathemate ac diris devoverunt. inde hunc fructum collegerunt, ut consentirent omnes spiritum sanctum ex patre et filio procedere tanquam ex uno principio et unica processione, id quod Graeci dicunt ex patre per filium. cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione et osculo pacis inter se dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. huius animum angebat additio symbolo facta; dicebatque „ illam ex fidei confessione expungite. ubicunque libitum fuerit, apponatur, reciteturque in ecclesiis, sicut cantantur aliis in canticis ista unigenitus filius et verbum dei immortale existens.“ quibus Latini contradicebant. „si blasphema est additio, demonstra, et delebimus eam non solum a sacro symbolo sed etiam ab omnibus libris statim, quibus patres res theologicas tractaverunt, Cyrillus, Ambrosius, Gregorius uterque (Nazianzenus et Nyssenus), Basilius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, aliique plurimi. si vero nos Latini confitemur unum principium et causam et fontem

ριος, *Βασίλειος*, *Ἱερώνυμος*, *Αὐγουστῖνος* καὶ ὁ *Χρυσόστομος* καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ *Λατῖνοι* μίαν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν καὶ πηγὴν καὶ ῥίζαν τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχάς, τίς ἡ χρεία τοῦ ἀπαλείφειν προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν καὶ ἀνάπτυξιν." ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῇ *Φλωρεντίᾳ*. ἀπάραντες δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος ἦλθοσαν ἐν *Βενετίᾳ* διὰ ξηρᾶς σὺν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ πάπα, ἀπὸ δὲ *Βενετίας* ἐν *Βοιωτίᾳ* σὺν τριήρεσι τῶν *Βενετικῶν* δι' C ὁρισμοῦ τοῦ πάπα, καὶ ἀπὸ *Βοιωτίας* εἰς *Κωνσταντινούπολιν* σὺν τριήρεσι βασιλικαῖς καὶ τῶν *Βενετικῶν*. ἐλθόντες δὲ A. C. 1440 εὗρον τὴν δέσποιναν *Κυραμαρίαν* τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως *Ἰωάννου*, καὶ τὴν βασίλισσαν τοῦ δεσπότου *Δημητρίου* ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν *Μουρὰτ* δεικνύων εὐγνωμοσύνην καὶ ἀκραιφνῆ φιλίαν εἰς αὐτόν. ἣν προκατειλημμένος ὁ λογισμὸς αὐτοῦ ὡς V. 96 διαβὰς ἐν *Φραγκίᾳ* ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ὁμόνοιαν σὺν τοῖς *Φράγκοις* καὶ ἐγεγόνει *Φράγκος*, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ τοῦ *Μουρὰτ* ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξᾶραι αὐτὸν ἐκ τῆς δύσεως. οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγείλαντες αὐτῷ καὶ D παραστήσαντες ὅτι περὶ τῶν ὧν ἠκούσθησαν ῥημάτων οὐκ ἐπέρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν *Ἰταλίᾳ*, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πίστεως, ἱλαρώθη τῇ γνώμῃ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς εὐθέως ἀπὸ τῶν τριήρεων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς *Κων-*

et radicem patrem esse filii et spiritus sancti, duobus principiis non positis, quid opus est additionem delere? neque enim nos additionem hanc dicimus, sed declarationem et explicationem." Florentiae post sancitam unionem obiit patriarcha. inde profecti imperator et synodi patres terra Venetias, papa sumptus praebente, venerunt. Venetiis vero in Boeotiam triremibus Venetis papae iussu vecti sunt. inde Cpolim transierunt partim imperatoris partim Venetorum triremibus usi. urbem ingressi despoenam dominam Mariam, Iohannis imperatoris uxorem, obiisse comperiunt, pariterque reginam, coniugem Demetrii despotae imperatorisque fratris. ad Moratem postea legatos misit imperator, benevolum animum suum amicitiamque integram testatus. Morates enim eam animo opinionem praeceperat, imperatorem in Franciam transvectum foedus cum Francis inisse factumque esse Francum, et illaturos sibi terra marique bellum quo ex Occidente se expellerent. at legati eum edocuerunt imperatorem in Italiam transisse non de iis quae fama vulgasset acturum, sed de fidei suae dogmatibus controversis. at postquam archiepiscopi et episcopi triremi-

D κλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ σχολάριος καὶ καθολικὸς κριτής, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαϊκοῦ μαθήματος. ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. ἐγεγόνεισαν δὲ συνελεύσεις πολλαί. τέλος παυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς ἓν ὁμονοήσαντες Ἰταλοὶ καὶ Γραικοὶ πλὴν Μάρκου, ὑπεστρώθη ὅρος, ὀμόσαντες καὶ ἀρὰς ἐπιθέντες, ὡς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου, ὅτι τὸ πνεῦμα ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς καὶ μοναδικῆς προβολῆς, τὸ ὅπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ. πάντες οὖν ὑπογράψαντες ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ,
P. 120 ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον καὶ συγκοινωνήσαντες καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου. τὸ δὲ κνίζον τοῦ Μάρκου ἦν ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου, λέγων „ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἂν βούλησθε τιθέσθω, καὶ ᾀδέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοτε τὸ ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων." οἱ δὲ Λατῖνοι ἀντέλεγον „εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη, δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου καὶ ἀπὸ πάντων βίβλων ὧν ἐθεολόγησαν οἱ
B πατέρες, λέγω Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος καὶ Γρηγό-

20. ὧν] ὦ P.

rant Gemistus Lacedaemonius, Georgius scholarius et iudex universalis, et Argyropulus: hi sapientes erant et Graecorum scientia aliquatenus eruditi. a partibus vero Latinorum multi illuc convenerunt. variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italis et praeter Marcum Graecis, decretum iureiurando sancitum est, cui qui unquam contradiceret, eum anathemate ac diris devoverunt. inde hunc fructum collegerunt, ut consentirent omnes spiritum sanctum ex patre et filio procedere tanquam ex uno principio et unica processione, id quod Graeci dicunt ex patre per filium. cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione et osculo pacis inter se dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. huius animum angebat additio symbolo facta; dicebatque „ illam ex fidei confessione expungite. ubicunque libitum fuerit, apponatur, reciteturque in ecclesiis, sicut cantantur aliis in canticis ista unigenitus filius et verbum dei immortale existens." quibus Latini contradicebant. „si blasphema est additio, demonstra, et delebimus eam non solum a sacro symbolo sed etiam ab omnibus libris statim, quibus patres res theologicas tractaverunt, Cyrillus, Ambrosius, Gregorius uterque (Nazianzenus et Nyssenus), Basilius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, aliique plurimi. si vero nos Latini confitemur unum principium et causam et fontem

ριος, Βασίλειος, Ἱερώνυμος, Αὐγουστῖνος καὶ ὁ Χρυσόστομος καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατῖνοι μίαν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν καὶ πηγὴν καὶ ῥίζαν τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχάς, τίς δὴ χρεία τοῦ ἀπαλείφειν προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν καὶ ἀνάπτυξιν." ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. ἀπάραντες δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος ἦλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ ξηρᾶς σὺν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ πάπα, ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτίᾳ σὺν τριήρεσι τῶν Βενετικῶν δι' C ὁρισμοῦ τοῦ πάπα, καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν σὺν τριήρεσι βασιλικαῖς καὶ τῶν Βενετικῶν. ἐλθόντες δὲ A. C. 1440 εὗρον τὴν δέσποιναν Κυραμαρίαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ τὴν βασίλισσαν τοῦ δεσπότου Δημητρίου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουρὰτ δεικνύων εὐγνωμοσύνην καὶ ἀκραιφνῆ φιλίαν εἰς αὐτόν. ἦν προκατειλημμένος ὁ λογισμὸς αὐτοῦ ὡς V. 96 διαβὰς ἐν Φραγκίᾳ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ὁμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγκοις καὶ ἐγεγόνει Φράγκος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ τοῦ Μουρὰτ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξᾶραι αὐτὸν ἐκ τῆς δύσεως. οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγείλαντες αὐτῷ καὶ D παραστήσαντες ὅτι περὶ τῶν ὧν ἠκούσθησαν ῥημάτων οὐκ ἐπέρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πίστεως, ἱλαρώθη τῇ γνώμῃ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς εὐθέως ἀπὸ τῶν τριήρεων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς Κων-

et radicem patrem esse filii et spiritus sancti, duobus principiis non positis, quid opus est additionem delere? neque enim nos additionem hanc dicimus, sed declarationem et explicationem." Florentiae post sancitam unionem obiit patriarcha. inde profecti imperator et synodi patres terra Venetias, papa sumptus praebente, venerunt. Venetiis vero in Boeotiam triremibus Venetis papae iussu vecti sunt. inde Cpolim transierunt partim imperatoris partim Venetorum triremibus usi. urbem ingressi despoenam dominam Mariam, Iohannis imperatoris uxorem, obiisse comperiunt, pariterque reginam, coniugem Demetrii despotae imperatorisque fratris. ad Moratem postea legatos misit imperator, benevolum animum suum amicitiamque integram testatus. Morates enim eam animo opinionem praeceperat, imperatorem in Franciam transvectum foedus cum Francis inisse factumque esse Francum, et illaturos sibi terra marique bellum quo ex Occidente se expellerent. at legati eum edocuerunt imperatorem in Italiam transisse non de iis quae fama vulgasset acturum, sed de fidei suae dogmatibus controversis. at postquam archiepiscopi et episcopi triremi-

σταντίνου κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάζοντο αὐτούς, ἐρωτῶντες
„πῶς τὰ ὑμέτερα; πῶς τὰ τῆς συνόδου; εἰ ἄρα ἐτύχομεν
τὴν νικῶσαν;" οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο „πεπράκαμεν τὴν πίστιν
ἡμῶν, ἀντηλλάξαμεν τῇ ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες
τὴν καθαρὰν θυσίαν ἀζυμῖται γεγόναμεν." ταῦτα καὶ ἄλλα
P. 121 αἰσχρότερα καὶ ῥερυπασμένα λόγια. καὶ ταῦτα τίνες; οἱ
ὑπογράψαντες ἐν τῷ ὅρῳ, ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος καὶ οἱ πάν-
τες. εἰ γάρ τις πρὸς αὐτοὺς ἤρετο „καὶ διὰ τί ὑπεγράφε-
τε;" ἔλεγον „φοβούμενοι τοὺς Φράγκους." καὶ πάλιν ἐρω-
τῶντες αὐτοὺς εἰ ἐβασάνισαν οἱ Φράγκοι τινά, εἰ ἐμαστίγω-
σαν, εἰ εἰς φυλακὴν ἔβαλον, οὐχί. ἀλλὰ πῶς; „ἡ δεξιὰ αὕτη
ὑπέγραψεν" ἔλεγον „κοπήτω· ἡ γλῶττα ὡμολόγησεν, ἐκρι-
ζούσθω." οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ γὰρ ἦσάν τινες τῶν
ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν λέγοντες „οὐχ ὑπογράφομεν,
B ἐὰν μὴ τὸ ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχητε." οἱ δὲ
ἔδιδον, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος. ὑπὲρ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν τὰ
δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα καὶ τὰ ἐν χερσὶ μετρη-
θέντα ἑκάστου τῶν πατέρων. εἶτα μεταμεληθέντες οὐδὲ τὰ
ἀργύρια μετέστρεψαν. πρὸς τὴν φωνὴν οὖν αὐτῶν ὅτι τὴν
πίστιν αὐτῶν πέπρακαν, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰούδα ἥμαρτον τοῦ
στρέψαντος τὰ ἀργύρια. ἀλλ' οἶδε κύριος, καὶ ἀνεβάλλετο·
καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὀργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσ-
ραήλ.

15. μὴ addidit Bullialdus.

bus exscenderunt, cives Cpoleos, ut mos est, eos salutant, interrogantque „ut se res vestrae habent? quomodo transacta est synodus? vicimusne nos?“ responderunt illi „fidem nostram vendidimus, pietatem impietate mutavimus, Azymitae facti sumus puro sacrificio prodito.“ hos et turpiores his sermones habebant ii ipsi qui decreto subscripserant, Heracleae metropolita Antonius ac ceteri. siquis vero eis obiiceret „et quare subscripsistis?“ respondebant „Francorum metu.“ interrogati deinde an Franci tormentis ipsos subiecissent, an flagellassent et in carcerem detrusissent, negabant. „sed quomodo?“ „haec,“ aiebant, „dextra subscripsit: abscindatur. lingua confessa est: evellatur. nec quicquam aliud respondere poterant.“ ex archiepiscopis quoque nonnulli, cum subscribendum erat decretum, dixerunt: „nisi pecunias, quae nobis sufficiant, praebueritis, non subscribemus.“ qua numerata illico calamum tingebant: ingens enim erat pecuniae vis in eos impensae et unicuique patrum in manus traditae. postquam vero eos poenituit, argenteos non retulerunt. sua ergo confessione, qua fidem se vendidisse dicebant, gravius Iuda, qui argenteos reddidit, peccavisse arguuntur. „sed novit dominus et distulit; et ignis accensus est in Iacob, et ira ascendit super Israel.

32. Ὁ δὲ προρρηθεὶς δεσπότης Γεώργιος ἰδὼν τὴν αὐ- C τοῦ γυμνωθεῖσαν δεσποτείαν, καὶ μὴ ἔχων ἑτέραν ἐλπίδα πλὴν ὀλίγων πολιχνίων κειμένων ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, καὶ στενάζων τὸ καθ' ἑκάστην, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, ἔρχεται πρὸς A. C. 1440 κράλην Οὐγγρίας (ἦν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἐκυβερνῶντο διὰ χειρὸς τῆς ῥηγένης τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ Ἰάγγου τοῦ πρωτοστράτορος) καὶ παρακαλεῖ καὶ ὀδύρεται τοῦ τυχεῖν ἐλέους. ἡ δὲ ῥήγενα καμφθεῖσα, μᾶλλον καὶ φοβηθεῖσα μή πως ἐρήμη καταλιμπανομένη Σερβία καὶ εἰς Οὐγγρίαν ὁ φθορεὺς φθάσει, κελεύει τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ βοηθῆσαι· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. καὶ δὴ ῥογεύσας καὶ λαβὼν ἱππεῖς καὶ τοξότας ἄχρι χιλιάδας P. 122 εἴκοσι πέντε περᾷ τὸν ποταμόν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἕως τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Σοφίας καὶ πῦρ βάλλοντες ἐνέπρησαν, V. 97 καὶ τὰς πέριξ πάσας πόλεις καὶ κώμας, μηδὲν ἀφέντες· τὴν δὲ λείαν πᾶσαν πέμψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεπέρασαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππόπολιν ἤλαυνον. ὁ δὲ Μουρὰτ τὸν τῆς δύ- A. C. 1443 σεως στρατὸν ἀθροίσας (οὐκ εἶχε γὰρ εὐχερίαν τοῦ μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς φωσάτα) ἦλθεν εἰς τὴν Φιλιππόπολιν. οἱ δὲ Οὔγγροι σὺν τῷ δεσπότῃ ἐλθόντες μέ- B χρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰζλατὴ κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὃ ἑρμηνεύεται χρυσῆ, ἦν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Σοφίας καὶ Φιλιππουπόλεως, ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ὄρη καὶ δρυμῶνες δύσβατοι ἕως ἐγγὺς Φιλίππου. ἐβούλοντο

32. Interea, quem memoravimus Georgius Serviae despota, cum devastatam ditionem suam cerneret, spe ultima paucis in castellis posita, quae Hungariae erant, gemens quotidie nemine commiserante ad Hungariae regem venit. is puer admodum erat, ut omnia regina illius mater exercituumque praefectus Iancus moderarentur. quorum auxilium implorat, sortem suam conquestus. mota regina, magisque verita ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, praefectum Georgio sumptus facienti opem ferre iubet: erat enim praedives. itaque equitum et sagittariorum millia viginti quinque sumptibus suis conscribit, fluviumque traiicit. citato deinde agmine Sophiam usque urbem perveniunt, igneque iniecto eam, aliaque circum oppida et pagos, nihil integrum relinquentes, comburunt. praedam universam trans flumen mittunt, et Philippopolim pergunt. eo Morates Occidentis copias contrahit, cum Orientis vires accersere non posset. Hungari cum despota ad vicum quendam, quem Bulgari Izlati (id est aureum) appellant, processere. is inter Sophiam et Philippopolim medius erat, interpositis usque ad Philippopolim montibus ac saltibus transitu dif-

γὰρ περᾶσαι τὰ ὄρη, πλὴν διὰ πελεκυφόρων καὶ δενδροτό-
μων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρῶτον, εἶτα εἰσελθεῖν. οἱ δὲ
Τοῦρκοι περάσαντες τὰ δύσβατα καὶ ἐλθόντες ἄντικρυ τοῦ
φωσάτου τῶν Οὔγγρων, δειλιάσαντες οὐ κατῆλθον ἐκ τοῦ
ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. οἱ δὲ Οὔγγροι καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέ-
βησαν ἕως ἡμίσεος τοῦ ὄρους. οἱ δὲ Τοῦρκοι τοξοβολοῦντες
C οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἤνυον. τέλος ὁρῶντες τὰ δύο
μέρη μηδὲν ἀρεϊκὸν πράττοντες διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ τόπου,
ἐστράφησαν ὄπισθεν ὅθεν ἦλθεν ὁ καθείς. τότε ὁ Μουρὰτ
ἐδειλίασεν, βαλὼν κατὰ νοῦν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ
ἴδεν δύναμιν Οὔγγρων διαβῆναι τὸν ποταμόν, καὶ νῦν ὁ δε-
σπότης τοῦτο ἐνήργησε. πέμπει ἀποκρισιάριον εἰς τὸν δεσπό-
την, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἁπάσας αὐτοῦ καὶ τὸν Σμέδρο-
βον. πέμπει οὖν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ
τοῦ Δραγουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. καὶ
μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ τῇ ῥηγένῃ καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλεί-
D ας. ἦν γὰρ πρωτοστράτωρ ὁ Ἰάγγος, ὁ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ
κράλη Οὐγγρίας ἦν ὁ ῥὴξ τῶν Σάξων· μετεκαλέσαντο γὰρ
αὐτὸν καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολι-
κὸν κράλην· ἦν γὰρ τότε πεντεκαιδέκατον ἄγων ἔτος. καὶ
ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἤγουν οἱ πρέσβεις, καὶ
A. C. 1443 δίδωσιν ὅρκους τῷ ῥηγὶ Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν ὅρκους τοῦ
εἶναι φίλοι καὶ ἠγαπημένοι· μήτε οἱ Οὔγγροι περάσουσι τὸν
ποταμὸν τοῦ ἐλθεῖν κατὰ τοῦ Μουράτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κα-

ficilibus. montes superare volebant Hungari, sed strata demum a lignatoribus via. Turci vero salebris superatis progrediuntur, donec Hungarorum castra conspiciunt: tum metu victi ex monte in campum non descenderunt. Hungari audacter dimidium montem escendunt, a Turcorum missilibus frustra petiti. tandem cum utrique cernerent se loci angustia prohiberi quominus egregium aliquod facinus ederent, unde venerant, eo revertuntur. metu Morates tunc perculsus, animo volvebat nunquam antea Hungarorum copias fluvium transiisse, nunc a despota esse traductas. legatos mittit ad despotam, urbes omnes ipsumque Smedrovum reddit, filios quoque excaecatos remittit, Draculio perinde suos, pacemque iureiurando sancit. eam reginae Hungariae et regni proregi significat: Iangus enim exercitus ducebat, regnum prorex procurabat Saxonum rex, quem Hungari curatorem regni constituerant, rege suo puero: quintumdecimum enim tum annum agebat. inde Turci legati in Hungariam transeunt cumque Saxonum rege pacem componunt: inter se amicitiam fore mutuam, Danubium neque Hungaros adversus Moratem traiecturos nec Moratem adversus

τὰ τῶν Οὔγγρων. ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσεν λέγων „ἐγὼ δεσπόζομαι, οὐ δεσπόζω.“

Τότε εἰρηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι ὁμοίως καὶ Οὔγγροι καὶ Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ποιεῖται τὴν παρασκευήν. καὶ συναθροίσας πᾶσαν τὴν τῆς Θρᾴκης καὶ Θετταλίας δύναμιν P. 123 καὶ διαβὰς τὸν πορθμόν, πήξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύσῃ παρεσκεύαζε καὶ τὰ ἀνατολικὰ στρατεύματα. ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξαι στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασείας καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· ὃ καὶ πεποίηκεν. ὁ γὰρ Καραμάν, ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγγῳ ἦλθασιν κατὰ τοῦ Μουράτ, εὑρὼν καὶ οὗτος χώραν κατῆλθε, καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις αὐτοῦ ἃς προλαβὼν εἷλεν ὁ Μουράτ, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. ἀπάρας δὲ ἐκ Προύσης ἦλθεν εἰς Κοτύαιον, ἐκεῖθεν ἐν Σαλου- B ταρίᾳ, κἀκεῖ ποιήσας παρασκευὴν ἱκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. ὁ δὲ Καραμὰν φεύγων σὺν τῷ στρατεύματι εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ὄρεσιν ὀχυροῖς. Μουρὰτ δὲ τὸ V. 98 Ἰκόνιον ἀφειδῶς κουρεύσας, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἱκανὸν ἐκεῖθεν κομίσας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν ἔρχεται πόλει, κἀκεῖ πάνδεινα κακὰ ἐργασάμενος τοῖς Λαρανδινοῖς ἐστράφη ληλατῶν καὶ κουρσεύων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῦ Καραμάν, τὴν ζημίαν ποιῶν ὁμοίως αὐτοῦ Τούρκοις. βουλόμενος δ' ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμάν, ἀπέλυσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ

Hungaros. Iangus autem non iuravit: sub domino enim se esse, non dominum.

Pace igitur inter Turcos Hungaros et Servios composita, Morates adversus Caramanum se accingit; collectisque Thraciae et Thessaliae copiis fretum traiicit, et Prusae castra metatus bellum parat, Orientisque illic milites cogit. Aladini quoque filio suo natu maximo mandat ut Amasiae exercitum conscribat et Iconium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus enim, quo tempore despota et Iangus Morati bellum inferebant, occasionem nactus redierat urbesque sibi a Morate ereptas recuperaverat. haecque fuit belli origo. Prusa motis castris Morates Cotyaeum venit, unde in Phrygiam Salutariam perrexit: ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructo Iconium deinde venit. at Caramanus cum suis fugit, montesque Syriae finitimos, qui tutum ei receptum praebebant, occupat. Morates Iconium hostiliter depraedatus, magnam vim auri atque argenti inde secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni aerumnarum genere vexavit; indeque deflectens grassatur populabundus, praedamque agit ex omnibus oppidis totaque Caramani ditione, damnaque Turcis eiusdem atque ipse erat gentis infert. sed cum excedere vellet ex Caramani finibus, filium suum dimisit, qui Amasiam reversus

σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἐστράφη εἰς Ἀμάσειαν, αὐτὸς δὲ κατελ-
C θὼν ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέρασεν εἰς Θρᾴκην θέρους ἤδη παρερ-
χομένου. ὁ δὲ Καραμὰν ἐστράφη πάλιν ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ
A. C. 1443 Heg. 847 τόποις. χειμῶνος δὲ ἄρξαντος ἦλθεν ἐξ Ἀμασείας εἷς τῶν δούλων τοῦ Ἀλατὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὸν αὐτοῦ θάνατον. ὁ δὲ Μωρὰτ μέγα πένθος ποιήσας (ἦν γὰρ ὁ Ἀλατὴν ἄγων ἔτος ὀκτωκαιδέκατον, ὡραῖος πάνυ καὶ εὔτολμος), μετὰ δὲ τὸ πένθος καλέσας πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ σατράπας αὐτοῦ ἀπέδειξεν ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὑπηκόου παντὸς τὸν δεύτερον υἱὸν αὐτοῦ, τὸν Μεχεμέτ, ἀφῆλιξ ἔτι καὶ παιδίον νέον ὑπάρχων. αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ ἀνατολῇ ἰδιωτεύων ἐν Προύσῃ ἐκάθητο.

A. C. 1444 Heg. 847 D Ἔαρος δὲ ἀρξαμένου ἦλθασι κατάσκοποι ἐκ τῶν τῆς Οὐγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι καὶ τοῖς φροντίζουσιν αὐτῷ, Χαλὶλ Σαριτζία καὶ Ζάγανος, ὅτι ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ Ἴστρου συνάγεται πλῆθος Οὔγγρων καὶ Βλάχων πολύ. ὁ δὲ Μεχεμὲτ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ὁ δὲ Μουρὰτ θαυμάσας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν ὅρκων, ἐλογίζετο τί ἄρα μέλλει γενέσθαι. θέρους οὖν ἀρχομένου ἐκάλει πρὸς αὐτὸν τὰς ἁπανταχοῦ δυνάμεις τῆς ἕω, πρὸς τὰς τοῦ κυνὸς ἐπιτολάς· καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους ἀνεφάνησαν τριήρεις εἴκοσι πέντε, καὶ ἐλθοῦσαι ἀντικρὺ Καλλιουπόλεως ἐκώλυον τὸν πόρον. ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριήρεων ἔπλεεν
P. 124 μέχρι τοῦ ἱεροῦ στομίου κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορείας. οἱ δὲ

est, ipse vero Prusam rediit et exacta iam aestate in Thraciam traiecit: Caramanus deinde ditionis suae loca repetit. hieme appetente venit ex Amasia Aladinis Moratis filii servorum unus, qui eum diem obiisse nuntiat. hunc pater acerbo luctu planxit, quippe annum decimum octavum agens formosus admodum, et audax erat. luctu finito, omnibus ducibus ac satrapis suis convocatis, imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundum filium suum, impuberem etiamtum admodumque puerum, designavit; ipse in Anatoliam profectus viam privatam Prusae quietus agebat.

Appetente autem vere ab Hungariae finibus speculatores venerunt, qui novo imperatori eiusque consiliariis, Halili, Sariciae et Zagano, nuntiant Hungarorum et Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire; quem nuntium patri suo Mehemetes mittit. Morates violata fide attonitus, quid futurum esset deliberabat. aestate itaque inchoata, sub ortum caniculae, cunctas Orientis copias contrahebat. et ex Aegaeo mari triremes venerunt viginti quinque, et e regione Callipoleos stantes transitum impediebant. pars illarum usque ad ostium sacrum processere, illac quoque traiectum prohibitu-

Οὔγγροι περάσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανούβεως ἤρχοντο ἀδεῶς καθαίροντες τὴν ὁδὸν καὶ λαμβάνοντες τὰ κάστρα· ἦλθοσαν οὖν μέχρι Βάρνας. ὁ δὲ Μουρὰτ μὴ εὑρίσκων πορείαν ἤσχαλλεν, οἱ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἀθύμουν. τότε ἀναβὰς πρὸς τὸ τοῦ ἱεροῦ στόμιον ἐγγύς, καὶ εὑρὼν ἄδειαν ἀπὸ τῶν τριήρεων, ἐπέρασε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. οἱ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ κρατῶντες Βύγλας, καὶ μαθόντες τὴν διάβασιν τοῦ Μουράτ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἡνώθησαν, καὶ δι' ἑτέρας δύο ἡμέρας ἔφθασαν ἐν τῇ Βάρνῃ. καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον φο- B βερὸν καὶ φρικώδη, ἀπὸ πρωΐας ἕως ὥρας ἐννάτης κατέκοπτον ἀφειδῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. περὶ δὲ ὥραν δεκάτην μείνας μόνος σὺν πεντακοσίοις ἢ πλέον ἢ ἔλαττον στρέφει τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου ὁ ῥὴξ Σάξων κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπείσθη. καὶ προσεγγίσας καιρίαν δέχεται ὁ ἵππος πληγήν, καὶ τὸν ἀναβάτην κύμβαχον ἐφαπλοῖ, καὶ καρατομοῦσιν αὐτὸν παρευθύ. ὁ δὲ Ἰάγγος ἰσθεὶς τὸ γεγονός, ἦν γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπῃωρημένη τῷ δορί, καὶ κραυγαὶ καὶ ἀλαλαγμοί, καὶ „ὁ φεύγων φυγέτω." κατέκοψαν οὖν οἱ Τοῦρκοι πλείστους, καὶ ἡ νὺξ κατέλαβε, καὶ C ὁ Ἰάγγος μόλις διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμόν, οἱ δὲ Τοῦρκοι νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανέζευξαν. τότε ὁ εὐτυχὴς Μωρὰτ πάλιν τὴν περαίαν περᾷ, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφικνεῖται, κἀκεῖ τὴν κατοίκησιν ἐμπορεύεται. ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ μήπω V. 99

rae. Hungari vero postquam Danubium transierunt iter securi pergunt, obstacula removentes, castra in deditionem accipientes, et Varnam usque progrediuntur. Morates interea traiectu exclusus dolebat; quique Mehemeti aderant, consilii inopes animos despondebant. progressus tandem Morates ad ostium superius sacro vicinum, tutus triremium insecutione cum suis transfretavit. sub Mehemete qui militabant, Byglis occupatis Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se coniunxerunt, alterisque castris Varnam perveniunt. postridie praelio commisso horrendo ac cruento a diluculo ad horam diei nonam Christiani nulli parcentes Turcos caedebant: verum circa decimam horam Saxonum rex solus, suorum ferme quingentis stipatus, in Turcos equum impellit. dehortabatur Iangus, cui non paruit. et propius cum accessisset, letale vulnus equus accipit, sessoremque regem in caput pronum excutit; cui caput Turci illico amputarunt. casum statim cognovit Iangus: caput enim hastae praefixum sublime conspiciebatur, clamoresque et vociferationes excitatae erant, „qui fugit fugiat." magnam itaque stragem Turci edunt; et nocte superveniente vix superato fluvio Iangus salvus evasit. Turci parta victoria fugatisque hostibus se receperunt. tum Morates prospe-

νοήσαντες ὅτι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν εἰσιν οἱ ἐμπεδοῦντες ἡμᾶς
καὶ αἱ κακίαι ἡμῶν εἰσιν οἱ τὰ κακὰ προξενοῦντες, πάλιν
ἑτέραν ἀφίησι καθ' ἡμῶν ὀργὴν ἡ τύχη. ὁ γὰρ Χαλὶλ πρα-
κτικὸς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδεύματα, καὶ ὅτι ὁ
νέος οὐκ εὐτυχήσει ποτέ, ἄγεται πάλιν παρ' αὐτοῦ ὁ Μου-
D ρὰτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανοῦ καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγε-
μών. ὁ δὲ νέος ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται
παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. μαθὼν δὲ
τοῦτο ὁ Ἰάγγος περᾷ τὴν περαίαν τοῦ Ἴστρου ἐξ ἄλλης ὁδοῦ,
καὶ διαβὰς τὰ στενωπὰ πάντα ἔρχεται πρὸς τὸ Νῆσιν, ἣ
πρὸς τὸν Κόσοβαν. καὶ ὁ Μουρὰτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐ-
τοῦ ἕτοιμος. καὶ δὴ πολεμήσαντες ἀφ' ἑσπέρας, πρωῒ σκο-
τίας οὔσης ἐγείρεται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆ-
A. C. 1448 θεν ἑτοιμάσων πρὸ ὥρας τὸν πόλεμον αὐτὸς διέδρα· οἶδε
Oct. 18 γὰρ τὴν στρατιὰν τοῦ Τούρκου ὑπερέχουσαν ἐπὶ τὸ πλεῖστον
καὶ τοὺς Οὔγγρους δειλιῶντας καὶ εἰς φυγὴν μελετῶντας.
P. 125 τότε ὁ Μουρὰτ ἡλίου ἤδη αὐγάζοντος ὁρῶν τὰς σκηνὰς τῶν
Οὔγγρων διεσκεδασμένας καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας ἐπέπεσεν
ἐπ' αὐτούς, καὶ τοὺς μὲν ἐσκύλευσε τοὺς δὲ κατέσφαξεν·
ἄλλοι ἔφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουρὰτ καὶ ἧττα
τοῦ Ἰάγγου. στραφεὶς δὲ μετὰ νίκης μεγάλης κατὰ τῆς Πε-
λοποννήσου ἐστράτευεν. ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὢν
τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ ῥηγὸς καὶ τὰς

ra fortuna usus in oppositam Europae Asiam redit, Magnesiam petit, habitationemque sibi illic eligit. in Christianos autem nondum satis intelligentes peccatis nostris irretitos nos teneri vitiisque nostris calamitates inferri, aliud telum irata fortuna immisit. Halil enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, et adolescentulum Mehemetem nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem in palatium Adrianopoleos reducit imperatoremque salutat. iuvenis vero princeps Mehemetes a patre Magnesiam missus est, ut illam provinciam administraret. hoc cum rescivisset Iangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustiis superatis Nisim accedit, quae ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus occurrit. sub vesperam praelium initum. mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movet Iangus, et ad mature pugnandum omnibus simulate dispositis aufugit. Turcorum enim exercitum longe esse superiorem sciebat, Hungaros trepidare et fugam parare. Morates orto sole Hungarorum tentoria dissipata cernens, ipsos fugam spectantes, impressionem in eos facit; et alios spoliat, alios interficit; ceteri fugerunt, magna Moratis victoria, magna Iangi clade. converso inde itinere in Peloponnesum movit. Constantinus enim, qui Lacedaemonis despota erat,

τριήρεις ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐμαντεύσατο παντελῆ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἑξαμιλίου εἷλε Θήβας καὶ τὰ πέριξ χωρία. στραφεὶς δὲ ὁ Μουρὰτ σὺν εὐτυχίᾳ πλεί- B στῃ στέλλει ἀποκρισιάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ. ὁ δὲ Κωνσταντῖνος οὐκ ἤθελε. καὶ στρατεύσας καὶ θεὶς χάρακα ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ (ἦν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκοδομήσας αὐτό), ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἑξήκοντα χιλιάσιν ὢν ἐντός, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καὶ αὐτὸς καὶ Θωμᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὢν Ἀχαΐας παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν· πλὴν αὐτοὶ τὸν δόλον ἐννοήσαντες ἀπέδρασαν. ὁ δὲ Μουρὰτ μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας δραμών, καὶ C ἀφανισμῷ παραδοὺς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὑπανέστρεψε χαλάσας τὸ Ἑξαμίλιον, ἐρείπιον καταλιπὼν αὐτό, αἰχμαλωτεύσας πλῆθος λαοῦ ἐπέκεινα χιλιάδες ἑξήκοντα.

33. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ποδαλγίᾳ πιεζόμενος ἐν V. 100 πολλοῖς ἔτεσιν, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολ- D λαῖς θλίψεσι καὶ δυσφορίαις ὢν πῇ μὲν διὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ταραχὴν πῇ δὲ διὰ τὴν ἐκδημίαν τῆς δεσποίνης, κατέλαβεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὕστα- A. C. 1448 Oct. 31 τος βασιλεὺς χρηματίσας Ῥωμαίων. τὸν δὲ Κωνσταντῖνον πέμψαντες οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ πρέσβεις στείλας εἰς τὸν Μουρὰτ καὶ δεξιώσας αὐτὸν σὺν δώροις καὶ μειλιχίοις λόγοις εἰρήνευσεν αὐτόν, ἄρας ἐκ

comperta regis expeditione triremiumque ad Hellespontum appulsu, Turcas internecione perituros praedixerat, ultraque Hexamilium progressus Thebas vicosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis reversus, legatum mittit urbes sibi ereptas repetitum; quibus se decessurum negavit Constantinus. movit in eum Morates, et ad Hexamilium, quod ante annos quatuor refecerat, castra metatur. inerat cum sexaginta militum millibus Constantinus; quem facile superat: ipsum enim eiusque fratrem Thomam Achaiae despotam Albani statim prodebant; quorum fraude patefacta fuga sibi consuluerunt. Morates interim Patras usque et Glarenciam excurrit, cunctisque sibi deletis, Hexamilioque everso et in ruderum congeriem redacto, mancipiis ultra sexaginta millia captis, retrocessit.

33. Imperator autem Iohannes per multos annos podagra conflictatus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter ecclesiarum perturbationem tum ob despoenae interitum, morbo correptus est et paucos post dies obiit ultimus Romaeorum imperator ipse. itaque Cpolitani Constantinum legatis missis in urbem arcessierunt. is cum legatos ad Moratem misisset cum donis verbisque blandis, animum eius placavit, offensionum praete-

μέσου πάντα παρεληλυθότα σκάνδαλα. βουληθεὶς δὲ γάμους
P. 126 ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἠγάγετο νύμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατὴρ ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖσε παρακειμένων Τουρκομάνων, ὑπεράνω Καππαδόκων. τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο ὡς ἐν δυνάμει καὶ πλούτῳ ἰσοτερίζων αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπερσῶν καὶ τοῦ Καραμὰν οἰκῶν ὁ ῥηθεὶς Τουργατὴρ εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμασείᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μωράτ, καὶ προσκρούειν καὶ τῷ Καραμὰν κάτωθεν ὁρμῶντι καὶ τῷ Καρὰ Ἰουσοὺφ ἄνωθεν, καὶ μεσιτευούσης τῆς συγγενείας κεκτῆσθαι παρ' αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν
B ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν· ὅθεν καὶ στείλας ἕνα τῶν αὐτοῦ βεζιρίδων τὸν λεγόμενον Σαριτζίαν ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλοὺς καὶ φερνὴν πολυτάλαντον. ὁ δὲ Μωρὰτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς μαθὼν ἐγγίζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως ἔπεμψε μεγιστᾶνας ἀπ' Ἀδριανοῦ καὶ στρατὸν εὔζωνον, καὶ ὑπάντην ποιήσαντες ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νύμφην ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους, καὶ καλέσας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγοὺς καὶ ἡγέμονας οὕτω Τούρκους καθὰ Χριστιανούς, ἅπαντες ἔθεον σὺν δώροις πολλοῖς ἑορτάσοντες τὰ γαμήλια. ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς
C Σεπτεβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκέβριον, ἐτελείω-

ritarum causa omni remota. Morates cum uxorem dare filio suo decrevisset, a principibus Armeniae finitimis sponsam ei petivit, Turcatiris filiam, Turcomanorum, qui ultra Cappadoces siti sunt, principis. hanc affinitatem ambiebat non ut viribus ac divitiis sibi parem, verum quia Turcatir inter Turcopersas et Caramanum medius poterat filio suo Amasiae degenti opem ferre et tam Caramano ab maritimis locis, quam Cara Iusup (id est nigro Iosepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcumque ab eo sperabat. misit itaque unum Veziroruın suorum Sariciam, qui illam summo honore et gloria ornatam, thesauros multos dotemque ditissimam ferentem domo paterna abduxit. Morates socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei manumque expeditam militum obviam misit, qui exceptam Adrianopolim in palatium principis deduxerunt. laetus admodum sponsam excepit imperator, nuptiasque celebravit, invitatis omnibus ditionis suae ducibus et principibus, cum Turcis tum Christianis; qui multis cum donis accucurrerunt. mense Septembri coeptae celebrari nuptiae. transacto Decembri desitae. itaque patris

το καὶ ὁ γάμος. τοὺς σὺν αὐτῇ οὖν ἐλθόντας οἰκείους τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαψιλῶς φιλοφρονήσας καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀμείψας εἰς τὰ ἴδια ἔπεμψε· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεόνυμφον ἅμα τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλυσεν. ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἤδη μεσαζομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἄγων ὁ Φεβρουάριος πέμπτην, εἷς τῶν ταχυδρόμων ὡς ὠκύπτερός τις ἀετὸς ἐπέστη, διδοὺς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας ἀσφαλῶς κατεσφραγισμένην. ἀνοίξας οὖν αὐτὴν V. 101 καὶ ἀναγνοὺς ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἡ δὲ γραφὴ ἦν σταλεῖσα παρὰ τῶν βεζιρίδων, τοῦ τε Χαλὶλ D καὶ τῶν ἑτέρων. ἐδήλου οὖν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τοῦ ἀναγινώσκοντος μὴ βραδῦναι, ἀλλ' εἰ δυνατόν, ἐπιβῆναι Πηγάσῳ ἵππῳ πτερόεντι καὶ ἀφικέσθαι ἐν Θρᾴκῃ πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς τὰ πέριξ ἔθνη ἡ ἀγγελία τῆς τελευτῆς τοῦ ἡγεμόνος. ὃ καὶ πεποίηκεν. αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιβὰς ἑνὶ τῶν δρομαίων Ἀραβικῶν ἵππων οὐκ εἶπεν ἄλλο τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ πλὴν „ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθείτω μοι." αὐτὸς δὲ ταχέως ᾤχετο ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς οἰκείους δούλους τοξότας καὶ ὠκυδρόμους, ἀμφοτεροδεξίους εἰπεῖν γίγαντας πάντας πεζούς, τοὺς δὲ ξιφηφόρους P. 127 καὶ ἀκοντιστὰς ἱππέας ὄπισθεν. καὶ δὴ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίαν διαβὰς τὸν πορθμὸν ἐν Χερρονήσῳ κατέστη, καὶ ἀναμείνας ἐν Καλλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας τοῦ συναθροισθῆναι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν ταχυδρόμων πέμψας

servas, qui sponsam comitati erant, opipare habitos Morates et omnis generis beneficiis affectos domum remisit. filium deinde suum, novum maritum, cum uxore in Lydiam Asiae minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. cumque post medium Ianuarium Magnesiam venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus ageretur, cursorum unus, aquilae instar celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit; qua resignata ac lecta patris sui obitum didicit Mehemetes. scripserant illam Veziri, Halil ac ceteri patris eius mortem nuntiabant: ipsum hortabantur ut profectionem suam minime differret, sed, si posset fieri, Pegasum equum alatum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinae principem obiisse rescissent, veniret. paruit his, et confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nihil magnatibus suis praeter ista locutus: „qui me diligit, sequatur me.“ cito abeuntem celeres servi sagittarii, velut gigantes ambidextri, praecedebant, equites iaculatores et ensiferi sequebantur; biduoque a Magnesia in Chersonesum freto superato pervenit. duos deinde dies Callipoli substitit, ut eos qui secuti erant expectaret. Cursorem quoque Adrianopolim praemisit, qui eum in

ἐν Ἀδριανοῦ ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ ἐν Χερρονήσῳ διάβασιν. καὶ διαλαλίας συχνῆς γενομένης καὶ φήμης ἁπανταχοῦ ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐν Καλλιουπόλει, ἵνα μὴ ὁ συρφετώδης ὄχλος ἀτακτήσας ἀφηνιάσῃ (ἔθος γὰρ ἦν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς τῶν ἡγεμόνων ἐνεργεῖν στάσιν· διὰ τοῦτο καὶ τελευτὴν πολλάκις κρύπτοντες λέγουσι τῷ λαῷ ὡς ὁ ἡγεμὼν ἀσθενεῖ· καὶ τοῦτο ποιοῦσιν ὅτε ὁ μέλλων διαδέξασθαι οὐχ εὑρίσκεται ἐν ᾧ
B τόπῳ ὁ τελευτῶν ὑπάρχει), μετὰ ταῦτα ἀπάρας ἀπὸ Καλλιουπόλεως συνέρρεον πλήθη πολλὰ προσκυνοῦντες αὐτῷ. ἐλθόντος δὲ πλησίον τοῦ κάμπου ἐξῆλθεν ἅπασα ἡ τάξις τῆς ἡγεμονίας, οἵ τε βεζίριδες καὶ σατράπαι καὶ ἔπαρχοι καὶ δήμαρχοι, καὶ οἱ τῆς μιαρᾶς αὐτῶν θρησκείας μύσται καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἐν ἐπιστήμαις καὶ τέχναις ἀσχολούμενοι, καὶ μέρος πολὺ τοῦ συρφετώδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπάντην. ἐλθόντος οὖν τοῦ ὄχλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος ὡς μίλιον ἓν στοιχηδόν, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων πάντες, πεζοὶ τὴν πορείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐβάδιζον· ὁ δὲ ἡγεμὼν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἵσταντο ἐποχούμενοι. ἐλθόντων οὖν ἄχρι ἡμίσεος
C μιλίου, ἄκρας σιωπῆς ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν οὔσης, ἀθρόον στάντες κοπετὸν μέγα μετὰ δακρύων ἀνήγειραν. τότε καὶ αὐτὸς ἀποβὰς τοῦ ἵππου σὺν τοῖς ὑπ' αὐτόν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, βοῆς σὺν κλαυθμῷ τὸν ἀέρα πληροῦντες. καὶ ἦν ἰδεῖν μέγα πένθος καὶ κοπετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξ ἀμφοτέρων

7. ὁ deest P.

Chersonesum traiecisse nuntiaret. crebris deinde sermonibus et fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infima tumultu excitato ferociret. solebant enim in principum mutatione seditionibus agitari: quare morte saepius celata principem morbo laborare multitudini persuadent, eoque pacto, cum successor longius abest ab iis locis ubi decessor obiit, eam deludunt. cum Callipoli discessisset, iter pergenti multi, ut eum venerarentur, obviam venerunt. et ubi agro Adrianopolitano appropinquavit, omnes aulae ordines officialesque, Veziri, satrapae, provinciarum et oppidorum rectores, impuraeque religionis mystae et doctores, quique scientiarum ac artium periti erant, turba denique plebis ei occurrerunt. postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatim processit, equis omnes desiliunt et pedibus incedunt. at princeps et comites eius equis insidebant. milliare deinde dimidium emensi labiis compressis magnoque silentio, gradum stiterunt, planctumque ingentem cum lacrimis omnes simul ediderunt. ipse quoque princeps equo tunc desiliit cum comitatu suo, pariterque atque illi planxerunt, clamoribus et eiulatibus aerem verberantes. illa die luctum ingentem ac planctum ab utraque parte cernere erat. principem ubi con-

τῶν μερῶν. συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίσαντες ἀλλήλοις, προσεκύνησαν οἱ μεγιστᾶνες τῷ ἀρχηγῷ, ἀσπασάμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα. καὶ ἐπιβάντες τῶν ἵππων εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ἄχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου, καὶ ὁ ἡγεμὼν εἰσελθὼν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησε. τῇ δὲ ἐπαύριον παραστάσεως γενομένης μεγάλης κατὰ τὸ ἔθος, καὶ πλέον τι ὡς τοῦ ἡγεμόνος ἔτι ὄντος νέου καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωστὶ εἰσελθόντος, ἐν τῇ καθέδρᾳ τῇ πατρικῇ καθεσθεὶς (ὡς οὐκ ὄφελον, πλὴν D παραχωρήσει θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν) ἵσταντο ἐξ ἐναντίας πάντες οἱ σατράπαι ἀπομακρόθεν καὶ οἱ βεζίριδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅ τε Χαλὶλ πασίας καὶ ὁ Ἰσαὰκ πασίας. οἱ δὲ τούτου βεζίριδες Σιαχὴν ὁ εὐνοῦχος καὶ Ἰπραῒμ ἦσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ κατὰ τὴν συνήθειαν. τότε ὁ ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ἠρώτησε τὸν Σιαχὴν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα „τί ὅτι ἀπομακρόθεν ἵστανται οἱ μεσάζοντες τοῦ μου πατρός; κάλεσον αὐτούς, καὶ V. 102 εἰπὲ τῷ Χαλὶλ ἑστάναι ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἀπελθέτω ἐν Προύσῃ σὺν τοῖς λοιποῖς τῆς ἑῴας ἄρχουσι, ταφῇ δοῦναι τὸ σῶμα τοῦ ἐμοῦ πατρός· ἐχέτω δὲ καὶ τῶν ἀνατολι- P. 128 κῶν θεμάτων τὴν φροντίδα." ἀκούσαντες οὖν ταῦτα, παρευθὺ δραμόντες κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάσαντο τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ ὁ μὲν Χαλὶλ ἔμεινε μεσάζων, ὁ δὲ Ἰσαὰκ λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἄρχουσι καὶ οἰκονομίᾳ πολλῇ εἰς Προῦσαν ἀπῆλθε, καὶ ἔθαψεν αὐτὸ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πλεῖστα νομίσματα κενώσας ἐν χερσὶ πενήτων ἐν τῇ κηδείᾳ.

venerunt magnates, manum eius deosculati adoraverunt. conscensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitati ad palatii portam, ipso palatium ingresso domum unusquisque suam redeunt. postridie cum frequentiores solito ad concionem convenissent, utpote principe iuvene et nuper imperium adepto, sedebat ipse in solio paterno (quod utinam non contigisset. verumtamen deo permittente factum propter peccata nostra), e regione autem satrapae omnes procul et Veziri patris eius, Halil et Isaac Bassae, stabant. ipsius vero Veziri, Siachin eunuchus et Abrahamus, ut mos est, ei adstabant. tunc imperator Siachin mesazontem suum interrogavit: „quare patris mei mesazontes procul stant? voca eos, et dic Halili ut locum consuetum repetat. Isaacus vero cum ceteris Orientis praefectis Prusam abito, ut patris mei cadaver sepulturae mandet; et provinciarum orientalium curam gerito." his auditis celeri passu ad eius manum deosculandam accedunt; et Halil mesazontis dignitatem retinuit, Isaacus magnatibus plurimis stipatus cadaver principis defuncti magna pompa Prusam deducit, et in aedicula ab ipso constructa sepelivit; dumque funus effertur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit.

Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωρὰτ οὐκ ἦν πολυνοσωδέστατος οὔτ' ἀχθηφόρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀτιμωρητότερος καὶ παθῶν καὶ νόσων ἐλευθερώτερος, οἶμαι θεοῦ
B κρίνοντος κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸ κοινὸν εὔνοιαν καὶ τὴν συμπαθεστάτην πρὸς τοὺς πένητας διάθεσιν· οὐ μόνον γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῦ κατὰ γένος καὶ κατ' ἀσέβειαν ἀλλὰ καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, ἃς ἐνόρκους συνθήκας ἔπραττεν, ταύτας εἰς τέλος ἀσινεῖς καὶ ἀθολώτους ἐφύλαττεν· εἰ γὰρ καὶ παρασπονδὰς τῶν Χριστιανῶν τινες καὶ παραβάσεις τῶν ὅρκων μεταχειρισθέντες τὸν ἀλάθητον τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν οὐκ ἔλαθον καὶ τὴν δίκην δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ, οὐκ εἰς μακρὰν τὰ τῆς μήνης ἐξετείνοντο πλέθρα, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν ὁ βάρβαρος, οὐκ εἰς
C τέλος τὸν ἀφανισμὸν ἐδίψα τοῦ τυχόντος ἔθνους· ἀλλ' ἅμα οἱ ἡττηθέντες πρεσβεῦσιν τὰ τῆς εἰρήνης ἐσκέψαντο, καὶ αὐτὸς προθύμως ἐδέχετο καὶ τοὺς πρέσβεις μετ' εἰρήνης ἀπέλυε, μισῶν τὰς μάχας, ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην· καὶ ὁ πατὴρ τῆς εἰρήνης ἀντεμέτρησε τὴν τελευτὴν τοῦ βαρβάρου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἦν μάχαιρα. ἦσαν δὲ αἱ τῆς νόσου πᾶσαι ἡμέραι τέσσαρες. ἐξελθὼν γὰρ ἐκ τοῦ παλατίου σὺν ὀλίγοις νεανίσκοις ἐδιέβη τὴν νῆσον ἣν οἱ ποταμοὶ διαρραγέντες πλησίον τῆς πόλεως αὐτὴν εἰς εὐρυχωρίαν κατέστησαν, καὶ λιπαρᾶς οὔσης τῆς γῆς βοσκήματα καὶ τροφαὶ τῶν ἀλόγων ζώων χλοεραὶ φύονται·
D ἀγελάζονται γὰρ ἐν αὐτῇ φορβάδαι καὶ ἡμίονοι καὶ τῶν ἵππων

19. ἦν μάχαιρα] nonne ἐν μαχαίρᾳ?

Morates itaque non diuturno aut gravi morbo occubuit, sed longe, quam pater eius, doloribus et aegritudine minus vexatus. hoc ei tributum dei decreto mihi videtur propter huius viri erga genus humanum benevolentiam, et erga pauperes misericordiam. non solum enim quae cum generis et impietatis sociis, sed etiam quae cum Christianis foedera sanciverat, integra semper servavit. etsi enim Christianorum nonnulli pacem violare conati dei oculum, cui nihil est absconditum, non latuerunt, sed poenas meritas vindici illi dederunt, non perdurabat tamen ipsius ira, nec partam victoriam barbarus persequebatur aut ullam gentem funditus evertebat: sed ubi primum victi pacem per legatos petiere, ipse eos facile admittebat et cum pace dimittebat, pugnas aversatus, concordiae studiosus. ideo pacifica morte nec ferro properata pacis pater eum remuneratus est; quatuorque tantum diebus decubuit. egressus enim cum adolescentibus aliquot palatio suo in insulam traiecit, quam prope urbem fluvius divisus longam latamque efficit. eius pingui in solo pecoribus apta pascua virent, et congregantur ibi equae, muli et equi, quos princeps educat, generosi. aedes quoque egregiae insunt, cum ad balneorum usum

οἱ ἀγέρωχοι τοῦ ἡγεμόνος, οἰκοδομάς τε διαφορωτάτας εἰς θάλψιν τε καὶ τέρψιν κατὰ καιρούς, καὶ πᾶν ἄλλο χρήσιμον εἰς ἀπόλαυσιν. ἐβούλετο δὲ διατρῖψαι ἡμέρας ἱκανὰς ἐκεῖ ἰδιάζων σὺν ὀλίγοις οἰκειοτάτοις πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἀνακωχὴν τῶν φροντίδων καὶ κόπων τοῦ παρελθόντος γάμου. διαβὰς οὖν καὶ ποιήσας ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφήσας οὐχ ὡς σύνηθες, τῇ ἐπιούσῃ ἐκέλευσεν ἄγεσθαι εἰς τὸ παλάτιον, εἰπὼν ὡς κεφαλὴν καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταβαρὲς καὶ ναρκῶδες περίεστι. κατακλιθεὶς οὖν καὶ τρεῖς ἡμέρας νοσήσας ἐπιληψήσας ἀπέθανεν δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ ,ϛϡνη' ἔτους. λέγεται δὲ ὅτι μετὰ τοὺς γάμους καὶ πρὸ τοῦ διαβῆναι τὴν νῆσον μιᾷ τῶν νυκτῶν ἰδεῖν ὅραμα τοιοῦτον· P. 129 ἕνα φοβερὸν ἄνδρα ἑστάναι ἐνώπιον αὐτοῦ, τὸν δὲ συσταλέντα τῷ φόβῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φανεὶς ἀνήρ. ἐφόρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ σφενδόνην χρυσῆν εἰς τὸν ἀντίχειρα δάκτυλον. ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανεὶς τὴν σφενδόνην ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ τῷ μετὰ τὸν ἀντίχειρα, εἶτα ἐξορμαθίσας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιχανοῦ ἥρμοσεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δάκτυλον, μετὰ δὲ τοῦτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν ὕστατον τὸν μικρόν. μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην ὁ φανεὶς καὶ λαβὼν ἀφανὴς γέγονε. καὶ ὁ ἡγεμὼν ἔξυπνος γενόμενος προσεκαλέσατο τοὺς αὐτοῦ μάντεις, εἰρηκὼς V. 103 τὸ ὁραθέν. αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῇ ἡγεμονίᾳ διέκριναν, B τοὺς δὲ δακτύλους τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτόν, τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν αὐθεντεύσοντας ἐξ αὐτοῦ. ἕτεροι

tum ad delicias voluptatesque pro anni tempestate captandas comparatae. multos illic dies privatim cum paucis familiaribus transigere volebat, ut a curis et laboribus, quibus nuptiarum celebratione defessus fuerat, respiraret. transvectus igitur cum diem unum genio non ut solebat indulsisset, postridie in palatium se transferri iubet, capitis gravedinem, reliqui corporis torporem questus. post tridui morbum, secunda Februarii die obiit, anno mundi 6958 (Christi 1450.) fertur ei post nuptias, antequam in insulam abiret, nocte quadam tale insomnium oblatum esse. virum specie terribili coram ipso adstitisse, et pavore perculsi manum apprehendisse; quemque annulum in pollice manus dextrae gestabat princeps, ille pollici detractum in digitum indicem immisit, inde in medium, tum in sequentem, tandem in minimum et extremum; mox excussum annulum abstulit. somno solutus princeps somniorum interpretibus vocatis, quid viderit, exponit. ii annulo principatum significari dixerunt, digitorum primo ipsum principem, ceteris posteros eius postea

δὲ κρύβδην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μεγαδάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς ὕστατον χρόνον διέκριναν, τὴν δὲ ἀφαίρεσιν τῆς σφενδόνης τὴν δεσποτείαν, τὰς δὲ εἰσάξεις καὶ ἐξάξεις τῶν ἑτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφενδόνης δακτύλων τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἡγεμονίας ἐσύγκριναν, καὶ τότε τέλος ἕξει ἡ τυραννίς. ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις πρὸς τὴν διήγησιν, καὶ ἴδωμεν τί τὸ αἱμοβό-
C ρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε καὶ κατεδαπάνησε καὶ εἰς τέλος ἠφάνισε.

Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, αὐτὸς ἤρξατο ἐρευνᾶν τὰ ταμεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικούς, καὶ εὑρὼν ἀναριθμήτους ἐν ἀργυροῖς σκεύεσιν, ἐν χρυσοῖς, ἐν λίθοις τιμίοις καὶ ἐν νομίσμασι πολυταλάντοις, αὐτὸς οἰκείᾳ σφραγῖδι κατασφραγίσας ἐν τῷ ταμείῳ πάλιν ἀπέθετο. εἶτα εὑρὼν παιδίον ἄρρεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν ὀκτὼ γεννηθὲν ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπεντιὰρ νομίμου γυναικός (καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο), ὄντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδὸς καὶ μητρυιᾶς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ παλατίῳ ἕνεκα πα-
D ραμυθίας τοῦ τυράννου, στείλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐβρενέζ, Ἀλὶν ὀνόματι, πρωτοοστιάριος ὢν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ῥηθείσης τὸ παιδίον ἔπνιξεν. ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλὶν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδὸς καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ

imperio potituros. alii occulte et secreto pollice coniiciebant ultimum vitae annum indicari, annulo exuto imperium extracto et immisso per ceteros ordine digitos annos successoris, quibus exactis regnare desineret. sed ad historiae seriem redeamus, inspiciamusque quibus fera ista sanguinis avide sitiens perniciem attulerit, quaeque consumpserit ac everterit.

Patris funere procurato, eius cadavere Prusam elato ibique sepulto, arcas et thesauros paternos scrutari coepit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapillisque pretiosis plenos signataeque pecuniae locupletissimos invenit; hancque gazam recondit, et sigillo suo gazophylacium obsignat. infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia, coniuge legitima, susceperat, cum ipse ancilla natus esset. cumque infantis mater in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim, Eurenesis filium, primum ostiarium in aedes novercae suae misit, qui puerum strangularet. postridie patrati huius fratricidii Halim quoque morte affecit; puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nu-

τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο. τὴν δὲ ἑτέραν αὐτοῦ μητρυιὰν, τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότου Σερβίας, χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἑτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φοβηθεὶς μή πως ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὔγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιωθείσης ἀλλὰ ἀκμὴν εἰς σύστασιν προχωρησάσης, ὃ ἐβουλήθη οὐκ ἐδύνατο πρᾶξαι. ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μωρὰτ καὶ τὸν Μεχεμὲτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, εὐθὺς ἀποκρισιαρίους P. 130 ἔπεμψεν παραμυθῆσαι αὐτὸν καὶ παρηγορῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα, καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνωμοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὅρκων, ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια· ἃ καὶ πεποίηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς καὶ εὐνοϊκῶς διάγειν καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἐξαγοράζων· ὅταν γὰρ λάβῃ ἐκεῖνον, ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν ἀρνίου δορὰν ὑπενδυθεὶς ἔπραττε, λύκος ὢν καὶ πρὸ τῆς γενέσεως. φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκρισιαρίους B καὶ ἐνωμότους συνθήκας δοὺς καὶ λαβὼν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, στείλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητρυιὰν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε καὶ τιμῆς, εὐεργεσίας τε πλείστας καὶ χώρας ἀπονείμας αὐτῇ ἐκ τῶν ὁρίων Σερβίας εἰς διατροφὴν

16. ἐκεῖνος P.

ptum dedit. alteram quoque suam novercam, Georgii Serviae despotae filiam, Christianae pietatis tenacissimam, volebat et ipsam alii cuidam servo connubio iungere: sed veritus ne pater eius Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam recens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. despota quippe de generi sui Moratis obitu certior factus, et rerum summam obtinere Mehemetem, apocrisiarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam foedera et pacta, quae sibi cum eius patre intercesserant, renovaret et sacramento stabiliret; insuper ut filiam suam repeteret et domum paternam reduceret: quae omnia Mehemetes praestitit, non eo tamen animo ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra ius fasque iniurias inferret. haec et alia sub agni pelle, etiam antequam nasceretur, latitans lupus faciebat. apocrisiarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento foedera renovavit, et pacifice eos dimisit; simulque novercam eius patri splendide ac honorifice habitam remisit; beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviae finibus assignatis, unde omnia ei ad victum ceterosque vitae usus suppeterent. eo-

καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς. ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε οἰκοῦντες δύστηνοι Ῥωμαῖοι καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἔστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθεδρίαν προσαγορεύσοντες, τίνες τίνα; C οἱ ἄρνες τὸν λύκον, οἱ στρουθοὶ τὸν ὄφιν, οἱ ψυχορραγοῦντες V. 104 τὸν θάνατον. ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ ἀντιχρίστου ἀντίχριστος, ὁ τοῦ Χριστοῦ μου ποίμνης φθορεύς, ὁ ἐχθρὸς τοῦ σταυροῦ καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἐνδυθεὶς ὡς μαθητὴς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ὄφιν Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν καὶ γράφει νέας διαθήκας, καὶ ὀμνύει θεὸν τοῦ ψευδοπροφήτου καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην καὶ τὰς μιαρὰς αὐτοῦ βίβλους καὶ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους τοῦ στέργειν καὶ ἐμμένειν ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ μετὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου σὺν πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πόλεσιν D ὑπὸ τὴν αὐτὴν δεσποτείαν, καὶ τὴν εὔνοιαν καὶ διάθεσιν ἣν ἐκέκτητο ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ προβεβασιλευκότος καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου τοῦ νῦν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ καὶ αὐτὸς ζῆσαι καὶ τεθνῆξαι. ἐπέκεινα δὲ τούτων τῶν καλῶν ὑποσχέσεων ἐδωρήσατο καὶ κατ' ἔτος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν παρὰ τὸν Στρυμόνα κειμένων χωρίων ἀριθμὸν ἄσπρων τ', αἰτήσαντες ταῦτα οἱ τρισ-

dem tempore Romaei Cpolitani aerumnosi ac infelices, despota quoque Constantinus de novo principe ad imperium evecto certiores facti, legatos consolandi gratia simulque cum eo gratulandi de principatus initiis destinant. verum qui et ad quem mittebant? agni ad lupum, passeres ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. ille vero ante Antichristum Antichristus, Christi domini mei caularum devastator, crucis et in eum qui cruci affixus est credentium hostis, amici personam indutus ut Satanae, qui in anguem se transformaverat, discipulus, legatos suscipit, nova foedera pangit, deum falsi prophetae sui et prophetam sibi cognominem impurosque eius libros iurat, angelos et archangelos testatus pacem se servaturum, et per totum vitae tempus cum urbe et despota Constantino, cum omnibus circumiectis oppidis et castris huius ditioni subditis amicitiam ac concordiam sibi intercessuras, et quo affectu animoque benevolo pater suus erga imperatorem Iohannem, qui decesserat, et Constantinum despotam se gesserit, eo se, quamdiu vixerit, ipsos prosecuturum. his speciosis promissis donum adiecit, Romaeorum imperio trecenta millia asprorum ex annuis reditibus locorum, quae Strymon alluit, largitus. aerumnosissimi illi eam pecuniam

ἄθλιοι ἕνεκα τροφῆς καὶ ἑτέρας ἐξόδης τοῦ Ὀρχὰν τοῦ προλεχθέντος ἀπογόνου τοῦ Ὀθμάν. καὶ δὴ καλῶς κατὰ τὸ δοκοῦν ποιήσαντες τὴν ἀγάπην ἀπῄεσαν καὶ αὐτοὶ χαίροντες. ὁμοίως καὶ οἱ τῆς Βλαχίας καὶ οἱ τῶν Βουλγάρων καὶ οἱ τὰς νήσους P. 131 κατοικοῦντες, Μιτυληναῖοι Χῖοι Ῥόδιοι, ἐκ τοῦ Γαλατοῦ Γενουΐται, ἐκ πάντων ἐλθόντες σὺν δώροις προσεκύνησαν τῷ ὡς ἀληθῶς σαρκοφόρῳ δαίμονι, καὶ λαβόντες τὰ πιστὰ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἀπῄεσαν.

34. Τὰ πάντα οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας B καλῶς ὁ κακός, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν πεπλασμένως ἐνδείξας ἅπασι τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίας τῷ Ἰάγγῳ τριῶν ἐτῶν εἰρήνην ἀσφαλισάμενος, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ἐκστρατεύει προφάσει αἰτίας ὡς αὐτὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει φίλος ἀκίβδηλος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσιν ἀδόλωτον ἀλλοεθνεῖς ὄντες καὶ ξένης θρησκείας, ὁ δὲ Καραμὰν Μουσουλμάνος ὢν καὶ λατρεύων τὰ τοῦ Μωαμὲδ ἀεὶ καὶ πάντοτε οὐ παύεται διεγείρων πολέμους καὶ ταραχὰς ἐν καιρῷ περιστάσεως. βουληθεὶς οὖν ἠθέλησε, καὶ θελήσας ἐγένετο. ἔφθασε γὰρ ἐνωτισθεὶς ὁ Μεχεμὲτ ὡς ὁ Καραμὰν ἀκούσας τὸν θάνατον C τοῦ Μωρὰτ κατέδραμεν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτοῦ καὶ ἐχειρώσατο φρούρια τρία καὶ γῆν ἱκανήν· ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκ

19. βουλευθεὶς Bullialdus.

petierunt, unde Orchanem Othmanicum alerent ceterosque sumptus ei necessarios facerent. amicitia itaque ex animi sententia firmiter stabilita, legati laeti redierunt. qui pariter ex Walachia venerant et Bulgaria; insulares quoque, Mitylenaei, Chii, Rhodii et Genuenses Galatam incolentes undequaque profecti donis allatis eum, daemonem revera carnivorum, venerati sunt, et accepta ab eo fide discesserunt.

34. Omnibus, ut iste malignus putabat, rite et ut e re sua erat compositis, cum Christianis universis ficta pace inita, induciisque in tres annos cum Iango Hungariam regente pactis, in Caramanum bellum hanc causam praetexens movet. quod cum inter se Christianosque, quibus benevolum se praestabat, quamvis gente ac religionis ritu omnino distinctos, amicitia mutua sincera nec simulata intercederet, Caramanus interim Musulmanus ipse Mahometisque religionis cultor semper et ubique bellum et turbas excitare, arrepta occasione imminentis rebus Othmanicis periculi, non cessaret. consultatione habita id decrevit, et libidini suae fortunam obtemperantem habuit. antea enim Mehemetes intellexerat Caramanum Moratis morte comperta ultra fines imperii sui excurrisse, castra tria et longum agrorum tractum subegisse; quae quidem Morates a maioribus

τῶν προγόνων ἡ τῶν φρουρίων καὶ τῆς γῆς τῷ Μωρὰτ κα-
τοχή, ἀλλὰ πρὸ ὀλίγων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμὰν κατα-
V. 105 δυναστεύων ἀφήρπαξεν, ὡς καὶ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν.
εὑρὼν οὖν εὔλογον αἰτίαν ὁ υἱὸς τοῦ ἅρπαγος κατὰ τοῦ πρώ-
ην ἀδικηθέντος καὶ διὰ τοῦτο ἀνερευνῶντος τὰ ἴδια, σὺν δυ-
νάμει κατ' αὐτοῦ ἐστράτευσε. καὶ δὴ περάσας τὸν πορθμὸν σὺν
τοῖς στρατεύμασι τῆς δύσεως, καὶ εἰς τὴν Προῦσαν ἀναμεί-
νας τὰ τῆς ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Κο-
D τύαιον ἀφίκετο, κἀκεῖθεν εἰς Σαλουταρίαν τῆς Φρυγίας, τὸ
καὶ Καράσαρην παρὰ Τούρκοις λεγόμενον, ἐγγὺς ὂν ἐν τοῖς
ὁρίοις τοῦ Καραμάν. τότε ὁ Καραμὰν ἀκούσας τὴν ἄφιξιν
τοῦ Μεχεμὲτ ἔστειλε πρέσβεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, αἰ-
τῶν λύσιν τῶν ἐσφαλμένων σὺν ἀποδόσει τῶν ὧν ἀφείλετο
P. 132 φρουρίων. καὶ ὁ τύραννος κατένευσεν δι' αἰτίαν τὴν ἣν λέ-
ξων ἔρχομαι. ἡ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων συναγωγὴ ἐσκέψα-
τό τινα ματαίαν βουλήν, στείλασα πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέ-
γοντες πῶς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος (οὔπω γὰρ ἦν στεφθείς,
ἀλλὰ οὐδὲ στεφθῆναι ἔμελλε διὰ τὸ προρρηθέν, πλὴν βασι-
λέα ἐκάλουν Ῥωμαίων) λέγουσιν οὖν πρῶτον τὰ τῆς πρεσβεί-
ας μηνύματα τοῖς μεσάζουσιν, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ὡς ὁ βασι-
λεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν τῶν κατ' ἔθος ἀσπρῶν τριακο-
σίων χιλιάδων ποσότητα οὐ καταδέχεται. „καὶ γὰρ ὁ Ὀρ-
χάν, ὅς ἐστι καὶ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Ὀθμὰν καθὰ καὶ ὁ ὑμέτε-
ρος ἀρχηγὸς Μεχεμέτ, ὑπάρχει τέλειος ἄνδρας τῇ ἡλικίᾳ· καὶ

suis non acceperat, sed Caramano viribus superior, ut in superioribus narravimus, ante paucos annos eripuerat. nactus ergo iustam causam raptoris filius ei, qui nuper iniuria adfectus erat et propterea recuperare sua tentaverat, bellum infert. iamque fretum transvectus cum copiis occidentalibus, dumque Orientis exercitus ei se coniungerent Prusae transacto tempore, inde Cotyaeum abiit; unde in Phrygiam Salutariam, Turcis Carasarin dictam, vicinam Caramani finibus perrexit. cognita Mehemetis profectione Caramanus magnates aliquot suae ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veniam peterent, et ablata castra redderent. quibus propter dicendam mox causam tyrannus acquievit. Romaeorum enim stultus ac insipiens coetus consilium imprudens iniit, dum ad eum legatos destinant, qui Constantinum imperatorem salutatum esse nuntiarent. hunc, quamvis nondum coronatum, nec ob praedictas causas coronandum, Romaeorum imperatorem nihilominus appellabant. Mesazontibus itaque, ut mos est, quae in mandatis habebant exponunt legati, queruntur que Romaeorum imperatorem consuetam asprorum trecentorum millium pensionem annuam non accepisse. Orchanes enim, inquiunt, Oth-

καθ' ἑκάστην συρρέουσιν ὅτι πλεῖστοι πρὸς αὐτὸν κυριωνυμοῦντες καὶ ἀρχηγὸν ἀναγορεύοντες. αὐτὸς δὲ θέλων φιλοτι- B μῆσαι καὶ δωρήσασθαι οὐκ ἔχει που τὰς χεῖρας ἁπλῶσαι. αἰτῶν οὖν τὸν βασιλέα, ὁ βασιλεὺς οὐκ εὐπορεῖ τοῦ δοῦναι τόσον ὅσον αἰτεῖ. ἐκ τῶν δύο οὖν ἓν αἰτοῦμεν, ἢ τὴν πρόσοδον διπλασιάσατε, ἢ τὸν Ὀρχὰν ἀπολύομεν. οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο χρέος ἡμέτερον τὸ τρέφειν τοὺς Ὀθμάνου παῖδας, ἀλλὰ δεῖ τρέφεσθαι ἐκ τῶν δημοσίων· ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν ἡ τούτου κατάσχεσις καὶ ἡ μὴ τοῦ ἐκβῆναι τῆς πόλεως κώλυσις." ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω ὁ Χαλὶλ πάσιας ἀκούσας (καὶ γὰρ ἦν διὰ παντὸς φίλος τῶν Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν· ἡ μὲν μία τὸ εἶναι προσηνῆ κατὰ γνώμην καὶ ἥμερον, ἡ δὲ ἑτέρα ὅτι ἦν δωρολήπτης· καὶ εἴ τις αὐτῷ διελέγετο φέρων ἐπὶ χεῖρας χρυσίον καὶ δεικνύων ὡς κάτοπτρον, ἀπροσκόπτως C ἀπέπτυεν διὰ γλώττης ἄνευ φόβου πάντα λόγον σκληρόν), ἀκούσας οὖν τοὺς παρὰ τοῦ βασιλέως λόγους καὶ συγκλήτου τοὺς μηνυθέντας τῷ ἡγεμόνι Μεχεμέτ, οὕτως πρὸς τοὺς ἀποκρισιαρίους ἐφθέγξατο. „ὦ ἀνόητοι καὶ μωροὶ Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς διανοίας ὑμῶν πανουργεύματα οἶδα ἐγὼ πρὸ πολλοῦ. ἄφετε ἃ κατέχετε. ὁ παρῳχηκὼς ἡγεμὼν ἥμερος καὶ εἰς πάντας ἀκραιφνὴς φίλος ἐτύγχανεν καὶ χρηστῆς συνειδήσεως ἄνθρωπος· ὁ δὲ νῦν ἡμέτερος ἡγεμὼν Μεχεμὲτ οὐκ ἔστι τῆς τοσαύτης γνώ-

mani prosapia aeque ac dux vester oriundus est, vir aetatis perfectae; ad quem singulis diebus quamplurimi confluunt; dominum ducemque appellant ac salutant. ipse vero, unde ipsis largiatur, non habet, ideoque imperatorem rogat; qui petenti, cum ipsum pecunia deficiat, satisfacere nequit. alterum itaque postulamus: aut duplam pensionem nobis solvite, aut Orchanem liberum dimittimus. neque enim Othmani posteros alere tenemur: sed in id ex aerario vestro pecunia erogari debet; custodire illum, et ne urbe profugiat prohibere, nobis oneris satis incumbit. haec et similia audivit Halil Bassa, qui Romaeis duabus de causis favebat, quod facilis ac mansuetae indolis esset, quodque dona libenter ab iis acciperet. siquis sane quovis de negotio cum eo acturus aurum in eius manum misisset, et tanquam politum speculum ostendisset, sermones quantumvis asperos sine offensionis metu effutire poterat. cum, inquam, audiisset, quos ab imperatore et senatu Mehemeti principi legati sermones afferebant, eos sic allocutus est. o stulti et insipientes Romaei, consilia vestra astuta et fraudulenta iamdiu est cum intelligo. illa omittite. defunctus princeps, et rectae conscientiae vir idemque mansuetus, sinceram cum omnibus amicitiam coluit. qui nunc imperat Mehemetes, non ea est, qua vos confiditis, sententia. si namque manus ipsius, cuius audacia ferocitas et impetus mihi perspecti sunt,

V. 121 συνήχθησαν καὶ διὰ θαλάσσης τὰ πλοῖα αὐτοῦ σὺν τριήρεσι
B διήρεσι πλοιαρίοις ἕως τριακόσια τὸν ἀριθμόν. ὁ δὲ λιμὴν
τῆς πόλεως ἦν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἁλύσει ἀπὸ τοῦ μέρους
τῆς πύλης τῆς πόλεως τῆς καλουμένης ὡραίας εἰς τὸ τοῦ
Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ νῆαι ἵσταντο ἔνδον ὁρμαθηδὸν προσ-
έχοντες τὸν λιμένα καὶ τὴν ἅλυσιν. αἱ δὲ νῆαι ἃς εἰρήκα-
μεν πέντε, μία ἡ τοῦ βασιλέως φέρουσα φόρτον τὸν ἐκ Πε-
λοποννήσου σῖτον, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες ἐκ Γενούας ῥογευ-
θεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵσταντο μὲν ἐν Χίῳ μέχρι Μαρ-
τίου μηνὸς ὅλου διά τινας αὐτῶν χρείας. εἰσελθόντος οὖν
Ἀπριλίου καὶ βουλομένων ἆραι τὰς ἀγκύρας, ὁ βορρέας αὐ-
C τοὺς ἐνεπόδιζε. ἦσαν οὖν οἱ πολῖται ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ, ὡσαύ-
τως καὶ αἱ νῆαι. τοῦ βορρέως οὖν καταπρανοῦς πεσόντος
καὶ νότου ἄρξαντος πνεῖν ἐξῆλθον τῆς Χίου λιμένος· καὶ
κατ' ὀλίγον πνέοντος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ ἐκραται-
οῦτο, καὶ βιαίως ἐφέροντο ὑπ' αὐτοῦ αἱ νῆαι. ἵσταντο οὖν
οἱ τῆς πόλεως ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀπανδοχήν, εἰ
καὶ μηδὲν ὤνησαν. φανέντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθὺς ὁ τύραν-
νος ὡς ἄγριος δράκων ὥρμησε κατὰ τῶν αὐτοῦ τριήρεων καὶ
τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων καὶ προστάσσων αὐτοῖς ὅτι ἐκ
τῶν δύο πρόκειται γενέσθαι τὸ ἕν, ἢ τὰς νῆας λαβεῖν, ἢ
κωλῦσαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. τότε ἐξελθόντες τὰ
πλοῖα ἵσταντο ἐκδεχόμενα τὴν ἄφιξιν τῶν νηῶν, ἐκ τοῦ λι-

circumactum calcabo; id quod contigit. eodem tempore Mehemetis navigia, acatia, biremes et triremes trecentae simul prope urbem appulerunt. at portum urbis catena extensa a porta, quae Pulchra appellatur, ad Galatae litus claudebat, navesque continua serie portus latitudinem, et catenae longitudinem occupantes, intra eam stabant. classis porro quinque navium nobis memorata, quarum una e Peloponneso cibaria subvehens imperatoris erat, ceterae quatuor mercede Genuam conductae, in Chii portu, dum sibi necessaria comparant, totum mensem Martium transegere. ineunte Aprili e portu solvere cum decrevissent, Boreas spirans obstitit. quamobrem Cpolitani, pariterque navium illarum vectores moesti admodum, animoque valde consternati erant. at Borea cadente cum Auster flare coepisset, portu solverunt. prima die vento leni ac mediocri lati, altera vehementius flante Austro celerius ferebantur, Cpolitanis hanc egregiam, nihilque ipsis profuturam, rerum copiam interim expectantibus. ubi vero in urbis conspectum venere naves, ad triremes suas ceteraque navigia accurrit tyrannus, taliaque imperat: alterum e duobus faciendum, vel capiendae naves, vel portus ingressu arcendae sunt. a littore itaque progressa eius navigia, in medio freto, navium appulsum extra portum

κύριος τῆς ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ῥωμαίοις." ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λαβὼν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρέσβεις τοῦ Καραμὰν ἱλαρῷ βλέμματι, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαπειλητικοὺς λόγους αὐτοὺς ἐδίδου, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πράους, ἕως οὗ τὴν εἰρήνην ἐνόρκως ἠσφαλίσατο καὶ μετὰ ἀγάπης ἀπέπεμψε. τοὺς δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἀπεκρίνατο ὡς „ἤδη διασυντόμως ἐν Ἀδριανουπόλει μέλλομεν εἶναι, κἀκεῖ ἐλθόντες ἅπαντα τὰ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγγείλατέ μοι, καὶ ἑτοίμως ἔχω τοῦ δοῦναι πᾶν τὸ ζητούμενον." σὺν τούτοις δὲ καὶ ἑτέροις μειλιχίοις λόγοις C κολακεύσας ἀπέλυσεν. ὁ δὲ Μεχεμὲτ διαβὰς δι' ὀλίγων ἡμερῶν τὸν πορθμὸν καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ εἰσελθών, παρευθὺ στείλας ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα χωρίοις ἐκώλυσε τὴν πρόσοδον τὴν εὐεργετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ τοὺς ἐπιβλέποντας καὶ οἰκοδεσποτεύοντας ταύτην ἐδίωξε, τὸν πρῶτον χρόνον μόνον γευσάμενος. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἑτέρου ἥψατο λίαν ἐπιζημίου καὶ θανασίμου κατὰ Ῥωμαίων. χειμῶνος γὰρ ἀρξαμένου προστάγματα καὶ διαλαλίας ἔν τε δύσει ἔν τε ἀνατολῇ ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ τοῦ ἑτοιμάσαι οἰκοδόμους τεχνίτας χιλίους καὶ ἐργάτας κατὰ ἀναλογίαν τῶν τε- D χνιτῶν καὶ ἀσβεστοκαύστας καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἐργασίαν καὶ παρακομιδήν, τοῦ εἶναι ἑτοίμους ἐν ἔαρι εἰς κατασκευὴν

Occidentis provinciae Romaeis cedent, dum Orchanes Orientem retinebit. haec et similia animo volvens, sereno ac mansueto vultu Caramani legatos admittit: minaces sermones opportune ad eos habet; mansuete ac benigne alias praeter tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisset et amice complexus dimisisset. ad imperatoris autem legatos haec verba respondit: Adrianopoli brevi aderimus. illuc cum venerimus, omnia quae imperatori et urbi necessaria sunt nobis exponite. quodcumque rogaveritis, id praestare paratus sum. his et aliis sermonibus blandis usus eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus fretum transvectus Adrianopolim accessit; statimque quemdam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam mittit, qui reditus imperatori concessos ei solvi vetaret, illorumque administratores et procuratores, qui anni unius solummodo pensionem perceperant, expelleret. hoc peracto rem aliam damnosam admodum ac perniciosam Romaeis aggreditur. hieme adventante per provincias singulas Occidentis ac Orientis edicta promulgari iubet, mandatque ut fabri et architecti mille, in unoquoque loco ratione multitudinis eorum habita, operarii etiam numero fabrorum congruentes et calcis coctores congregarentur; et ut omnia verbo dicam, cuncta quae ad opus absolvendum et ad comportandas materias necessaria erant, vere appetente praesto essent ad castrum

κάστρου ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἱεροῦ ὑπεράνω τῆς πόλεως. τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντίνου καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ τε καὶ Θρᾴκῃ καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις οἰκοῦντες Χριστιανοὶ ὑπερήλγησαν, ἐξηράνθησαν. οὐκ ἦν ἐν ἀλλήλοις γλῶσσα ἢ διαλαλία πλὴν „νῦν τὸ τέλος ἤγγισε τῆς πόλεως· νῦν τὰ σήμαντρα τῆς φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου γένους, νῦν αἱ ἡμέραι τοῦ ἀντιχρίστου. καὶ τί γένω-
P. 134 μεν ἢ τί ποιήσωμεν; ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν ἡ ζωὴ ἡμῶν, κύριε, καὶ μὴ ἴδοσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δούλων σου τὴν φθορὰν τῆς πόλεως, μηδὲ εἴπησαν οἱ ἐχθροί σου, δέσποτα, ποῦ εἰσιν οἱ φυλάσσοντες ταύτην ἅγιοι;" ταύτην γὰρ τὴν φωνὴν σὺν κλαυθμῷ οὐ μόνον οἱ τῆς πόλεως ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς σποράδην οἰκοῦντες Χριστιανοὶ καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις καὶ οἱ ἐν τῇ δύσει τὸ αὐτὸ μετὰ κλαυθμοῦ ἐβόων. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη τοῦ ἔαρος ἀρξαμένου ἔστειλεν ἁπανταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἐργάτας συνάγων. ὁ βασιλεὺς δὲ στείλας ἐν Ἀδριανουπόλει πρέσβεις, οὐχ ὅτι ζητῆσαί τι τῶν ὧν ἠβούλετο, οὐδὲ δι-
B πλασιάσαι τὴν πρόσοδον, ἀλλ' εἶπον αὐτῷ „ἡμεῖς ἤδη τὴν σήμερον ἔτος ἐστί που ἑκατοστὸν καὶ ἐπέκεινα ἀφ' οὗ τὴν
V. 107 Ἀδριανούπολιν ὁ σὸς πάππος Μωρὰτ ὁ τοῦ Ὀρχὰν υἱὸς ἔλαβε· καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι μέχρι σοῦ, οὐδεὶς ἐμελέτησε πύργον ἢ καλύβην

in ostio sacro supra Cpolim aedificandum. hoc nuncio tam ingrato ac acerbo allato, Romaei, qui Cpolim quique Thraciam et Asiam incolebant, insulares etiam Christiani, animi aegritudine ac moerore consumpti, alios sermones inter se praeter istos non habebant. nunc vicinus est urbis finis. portenta imminentis genti nostrae ruinae nunc videbuntur. dies Antichristi advenerunt. quid de nobis statuetur? quid faciemus? vita nobis, domine, prius eripiatur, quam oculi servorum tuorum urbis eversionem videant. ne dicant inimici tui, domine, ubi sunt sancti, qui urbem illam tuentur? has voces cum eiulatu et fletu non solum Cpolitani, sed et cuncti Christiani per Anatoliam insulas et Occidentem dispersi easdem lacrimis ac lamentis mixtas fundebant. Mehemetes vere inchoato undequaque artifices et operarios collegit. at imperator Adrianopolim legatos misit, non quae vellet, aut reditus duplo ampliores sibi dari, per eos petiturus: sed eiusmodi orationem legati ad Mehemetem habuerunt. „annus iam centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab erepta nobis per tritavum tuum Moratem Orchanis filium Adrianopoli: et ab illo tempore principum genus ab eo ducentium nullus praeter te tugurium, nedum turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita foedera ponere cogitavit. quamvis enim suborta belli causa ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen pacis descensum postea, et reconci-

πῆξαι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς πόλεως. εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις εὑρίσκετο καὶ μάχην ἀμφότεροι συνίστων, ἀλλὰ δι' ἄλλης συμβιβάσεως τὰ τῆς εἰρήνης ἐπράττοντο. ὁ γὰρ σὸς πάππος ὁ Μεχεμὲτ βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν κειμένῃ τοῦ πορθμοῦ γῇ κτίσαι φρούριον, παρακλητικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, τὴν αἴτησιν οὐ μικρὰν ὁ Μεχεμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἐποίησεν· ὅθεν καὶ κατένευσεν ἐπὶ σκοπῷ ὅτι ἐν τῇ ἀνατολῇ ᾠκοδόμητο τὸ ἔργον καὶ ἡ ἀνατολὴ πᾶσα πρὸ C χρόνων πολλῶν ἦν αὐτοῖς προσῳκειωμένη. τὸ δὲ σὺ τὴν νῦν καλῶς ἐχόντων πάντων σὺν σοί, ὁρῶμεν ἀσφαλῶς ὅτι μέλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἄβατον ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις καὶ τὴν πόλιν λιμοκτονῆσαι καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων κομμερκίων κωλῦσαι. δεόμεθα οὖν, ταύτην τὴν βουλὴν ἀπόκοψον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου χρηστοὶ καθὰ καὶ σὺν τῷ πατρί σου τῷ χρηστῷ ἡγεμόνι. εἰ βούλει καὶ τέλος διδόναι, δώσομεν." ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἀπεκρίνατο „ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως οὐ λαμβάνω τι. ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει οὔτε κέκτηταί τι. καὶ γὰρ εἰ ἤθελον κτίσαι ἐν τῷ ἱερῷ στομίῳ φρού- D ριον, οὐκ εἶχε δίκαιον τοῦ κωλύειν με. πάντα γὰρ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσὶν καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου φρούρια, καὶ ἐντὸς αὐτῶν Τοῦρκοι κατοικοῦσι, καὶ τὰ ἐν τῇ δύσει ἄοικα ἐμά εἰσι· καὶ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας τοῦ οἰκῆσαι. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ποίᾳ στενοχωρίᾳ

liata concordia in tranquillum iterum statum res constitutae sunt. voluerat olim avus tuus Mehemetes in littore orientali freti castrum a fundamentis excitare; quare ut id ab imperatore Manuele consequeretur, diu multumque, ut filius patrem solet, eum precatus est. ille tandem annuit, et castrum in littore orientali aedificare permisit; cum etiam multos ante annos ab eius maioribus tota Anatolia possessa fuisset. tu vero, quicum pacifice et prout decet nos gerimus, manifesto navigationem Ponti Euxini intercipere vis, Francos arcere, urbem fame enecare et consumere, reditusque, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur, rescindere. hoc consilium a nobis exoratus omitte. quam cum patre tuo optimo principe amicitiam coluimus, tecum fidelem ac integram servabimus. tributum insuper, si nobis imperas, id pendere parati sumus. „ad ista respondit Mehemetes." quod urbis sit, quae extra fossas nihil possidet nec dominium habet, non occupo. quodsi ad sacrum ostium aedificare castrum volui, id me vetare non poterat. omnia quippe castra ad ortum ostii sacri sita, quaeque Turci habitant, ditioni meae subdita sunt. qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt, cum in illis Romaei secure degere nequeant. num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderint, quo tem-

ὑπέστη καὶ δεινῇ περιστάσει ὁ ἐμὸς πατήρ, ὅταν τοῖς Οὔγγροις ὁ βασιλεὺς συνετέθη, καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλθόντες ἐκεῖνοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγκων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῇ Ἑλλησπόντῳ ἠγάγετο, καὶ τὸν Καλλιουπόλεως πορθμὸν ἀποκλείσαντες οὐκ ἐδίδουν πορείαν τῷ ἐμῷ πατρί; ἀναβὰς οὖν μέχρι τοῦ τόπου τοῦ ἱεροῦ στομίου ἐγγύς, καὶ ἐν τῷ πολιχνίῳ P. 135 ὃ ἐδείματο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, σὺν ἀκατίοις περάσας θεοῦ εὐδοκοῦντος. καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκεῖ κατεσχόμενον τοῦ κωλῦσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκαθήμην ἐν Ἀδριανουπόλει παιδίον ὤν, ἐκδεχόμενος τὴν τῶν Οὔγγρων ἄφιξιν οἱ δὲ Οὖγγροι ἐλεηλάτουν τὰ πέριξ τῆς Βάρνης, καὶ ὁ βασιλεὺς εὐφραίνετο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρει, καὶ οἱ καβούριδες ἐχαίροντο. τότε ὁ ἐμὸς περάσας μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους ὤμοσε τοῦ ποιῆσαι καταντικρὺ τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς ἀνατολὴν ἕτερον φρούριον πρὸς δύσιν. ἐκεῖνος οὐκ ἔφθασε τοῦ ποιῆσαι· ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι θεοῦ ἀρωγοῦντος. τί με κωλύετε; ἢ οὐκ ἔξε- B στι ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς ὃ βούλομαι; ἀπέλθατε, εἴπατε τῷ βασιλεῖ· ὁ νῦν ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν πρώην ὅμοιος· ἃ οὐκ ἠδύναντο ἐκεῖνοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ εὐκόλως ἔχει τοῦ πρᾶξαι, καὶ ἃ οὐκ ἐβούλοντο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. καὶ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ νῦν ἕνεκα τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀφαιρεθήσεται τὴν δοράν." οἱ δὲ τοῦ βασιλέως

pore foedus cum Hungaris imperator pepigit. hi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque provecti sunt, et Callipoleos freto praecluso patrem meum transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, et ad castrum a patre suo prope ostium sacrum constructum venit, ubi acatiis, quamvis illic imperatoriae triremes transitum impediturae stationem haberent, deo favente traiecit. per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnae vicina loca populabantur, expectans puer etiamtum Adrianopoli degebam. at imperator laetus exultabat, et gente Musulmanorum aerumnis pressa Cavurides gaudebant. multa post pericula exantlata superato freto, iuravit pater meus castrum aliud se excitaturum in occidentali littore, e regione eius quod in orientali positum est. tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc dei ope adiutus aggredior. cur vetatis? nonne mihi licet in ditione mea quod libuerit facere? abite. imperatori talia nuntiate. cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores eius componendi non sunt; quae non potuerunt illi praestare, prompte ac facile perficere hic potest: quae noluerunt, valde vult. quicumque vero deinceps legationem hac de re obierit, ei vivo pellis detrahetur.« legati ubi responsa tyranni iram et furorem spirantia accepe-

ἀκούσαντες τοῦ τυράννου τὴν ὀργῆς καὶ θυμοῦ πνέουσαν
ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν ἀναγγείλαντες τῷ βασι-
λεῖ πάντα. τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ
συνεχόμενοι ἀλλήλοις ὁμιλοῦντες ἔλεγον „οὗτός ἐστιν ὁ μέλλων
εἰσιέναι ἐν τῇ πόλει καὶ φθεῖραι καὶ αἰχμαλωτίσαι τοὺς ἐν αὐ-
τῇ, καὶ καταπατῆσαι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίσαι τοὺς τιμίους ναούς, C
καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων ἀνδρῶν καὶ μαρ- V. 108
τύρων ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς τριόδοις ἐναπορρῖψαι. οἴ-
μοι, τί πράξωμεν; ποῦ φύγωμεν;" ταῦτα καὶ ἕτερα οἱ δυσ-
τυχεῖς κλαίοντες τὴν αὐτῶν ζωὴν ἐταλάνιζον.

Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἄρξαντος καὶ Μαρτίου μηνὸς
ἤδη παρεληλυθότος, ἡ ἄσβεστος ἕτοιμος γέγονεν ἐν τοῖς Κα-
ταφυγίοις, τὰς καμίνους παμπληθεὶ ἐργασάμενοι, καθ' ἑκά-
στην ἐξέφερον, ἐκ δὲ Νικομηδίας καὶ Ποντοηρακλείας τὰς
δοκούς, ἐκ δὲ τῆς ἀνατολῆς τοὺς λίθους. κατὰ δὲ τὸ προσ-
ταχθὲν προλαβόντες ἅπαντες οἱ ἐν ἐξουσίᾳ, οἱ ἐν ταῖς ἐπαρ-
χίαις τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως, μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀγγα-
ρευθέντας ἀπῄεσαν. τότε καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδρια- D
νοῦ κατήντησεν ἐν τῷ τόπῳ ὃ ἔμελλε δεῖξαι τοῦ πῆξαι τὸν θε-
μέλιον τοῦ κάστρου. καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ῥαχίαν κάτω-
θεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἔκπαλαι Φόνεαν, ἐκεῖ ὡς ἐν
τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ὡρίσατο πηγνύναι, ὃ καὶ γε-

runt, in urbem revertuntur et cuncta ad imperatorem referunt. universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis haec agitant. „hic est qui urbem occupaturus et devastaturus est; cunctos sub iugum mittet, sacra pedibus conculcabit; egregia et eximia templa solo aequabit, depositasque in iis virorum divino spiritu plenorum ac martyrum reliquias per plateas et trivia dissipabit ac disperdet. hei! quid faciemus? quo aufugiemus?" haec et alia, vitae suae aerumnas ac miserias deflentes, lamentis ac eiulationibus verba intercisa mittebant.

At Mehemeti, vere iam ineunte, mense Martio elapso, parata iam erat calx, in furnis plurimis ad Cataphygia constructis cocta, quotidie in destinatum locum comportata. advectae etiam e Nicomedia et Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti; omnesque principis imperio obsecuti, cum qui munera et magistratus gerebant, tum Orientis ac Occidentis provinciis praefecti, ductis secum iis a quibus operae exigebantur, illuc abierunt. ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco triangularis figurae fundamenta iaci praecipit; idque celeriter factum. castrum hocce oppositum ei quod avus suus extruxerat, Bascesen appellari iussit, quod latine redditum

νόμενον τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου Πασχεσὲν ἐκέλευσε καλεῖ-
σθαι, ἐξελληνιζόμενον δὲ ἑρμηνεύεται κεφαλοκόπτης, ἔχον
ἄντικρυ καὶ τὸ φρούριον ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ. διέ-
νειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. τῷ μὲν Χαλὶλ πασία δέ-
δωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ κειμένων τοῦ οἰ-
κοδομῆσαι πύργον ἕνα ὑπερμεγέθη καὶ στερρὸν ὡς ἀκρόπολιν,
P. 136 τῷ δὲ Ζάγανος ἕτερον ἐν τῇ ἑτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν
τῇ ξηρᾷ, μέγαν καὶ αὐτόν, τῷ δὲ Σαριτζίᾳ ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ
γωνίᾳ, τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκρο-
πόλεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων· τὸ δὲ τεῖχος καὶ τὴν
ἑτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἀνε-
λάβετο. καὶ ἦν ἰδεῖν συρρέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἁπαντα-
χοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς καδδίσι ἤγουν τοῖς κριταῖς,
ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστάξαντος. καὶ
διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνὰ πήχεος τῷ τεχνίτῃ οἱ τεχνῖται
ὡς χίλιοι, καὶ ἐν ἑκάστῳ τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἐγγὺς αὐτοῦ,
B ἔξωθεν τοῦ τείχους, καὶ ἔσωθεν ἕτεροι τοσοῦτοι καὶ τεχνῖ-
ται καὶ ὑπουργοί. οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, ἄσβεστον, πλίν-
θους ὀπτοὺς ὑπὲρ ἀριθμόν. καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες κατὰ
καιρὸν ὑπούργουν, καὶ πέτρας καὶ ἄσβεστον ἐδίδουν ὁρῶντες
τὴν τοῦ τυράννου ὠμότητα. τὴν δὲ παρακομιδὴν καὶ ἐκ τῆς
περαίας καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἅπασαν παρὰ τῶν ἐρειπίων
τῶν κειμένων τῶν ποτε μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ
ὧν καί τινας κίονας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἐρειπίων του

nomen capitis amputatorem significat. aedificandi castri munia suis ita distribuit. Halili Bassae alterum castri angulum mari adiacentem commisit, ut turrem praegrandem arci firmae ac validae parem in illo angulo aedificaret. Zaganum angulo continentem spectanti praeposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Sariciae tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit; illaque turrium trias, quae totidem propugnacula et arces erant, suorum impensis absolvitur. caeterum moenium et aliarum castri partium curam in se princeps recepit. cernere erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est iudices) iussi adducebant: capitis quippe poena imperium detrectantibus a tyranno indicta erat. is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit; binasque operas extra castri ambitum, et intra totidem materias fabris ministrantes attribuit. innumeri aderant, lapides, calcem lateresque coctos portantes. ipsi proceres lapides et calcem, tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. omnes porro illae materiae ex continente opposita afferebantur; et ex locis Byzantio vicinis iacentia rudera superborum quondam templorum extracta in id opus fuere. inter

ναοῦ τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ, τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζήλῳ κινούμενοι ἐξῆλθον τοῦ κωλῦσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφθέντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον. ὁ βασιλεὺς οὖν ἰδὼν ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλεύματα, C τὴν ἄλλην ἐτράπετο, καὶ δὴ πέμψας ἀποκρισιαρίους ἐζήτει τινὰς δεφένσορας τοῦ δεφενδεύειν τοὺς εἰς τὰς κώμας τῆς πόλεως Ῥωμαίους, ἵνα μὴ οἱ Τοῦρκοι διερχόμενοι λυμήνουσι τὴν αὐτῶν γεωργίαν (ἦν γὰρ ἐγγὺς φθάσας τὸ θέρος), στείλας αὐτῷ καὶ διάφορα δωρήματα καὶ πρὸς τροφὴν καὶ πόσιν, καθ' ἑκάστην φιλοτιμῶν τὸν ἀνήμερον δράκοντα ἐξ ἀνάγκης καὶ βίας. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἐκ τῶν αὐτοῦ δούλων ἔστειλέ τινας, ὁρίσας αὐτοὺς τάχα τοῦ ἐπισκοπεῖν καὶ τηρεῖν τοὺς ζημιουμένους, παραγγείλας αὐτοῖς μὴ κωλύειν εἰς τέλος τοὺς εἰς τὰς νομὰς τῶν Ῥωμαίων εἰσερχομένους Τούρκους τοῦ θρέ- D ψαι τὰ αὐτῶν ζῶα, εἴτε ἡμίονοι ὦσιν εἴτε ἵπποι ἢ ἄλλα τινὰ V. 109 τῶν ἀχθηφόρων ζώων, ἃ ἐν τῇ δουλείᾳ τοῦ κάστρου τυγχάνουσιν, ἀλλ' ἐᾶν αὐτούς· „καὶ ὁπότε οἱ Ῥωμαῖοι θυμωθέντες ἀντιστήσονται τοῖς Τούρκοις, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν τοῖς Τούρκοις ἀντίστητε." ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁ υἱὸς τοῦ Σπεντιάρ, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Μωράτ, ἀδελφῆς τοῦ Μεχεμέτ, ἣν ὁ λόγος προλαβὼν ἐμνημόνευσεν, ἐκ τοῦ Ἀδραμυττίου κατὰ τὸ κοινὸν θέσπισμα καὶ οὗτος σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐκστρατεύσας ἀπῄει ἐν τῷ ἡγεμόνι ὑπουργήσων καὶ

quae etiam columnas quasdam advexerunt ex templi ruderibus, quod militiae coelestis duci Michaeli olim dicatum fuerat. cives interea aliqui zelo religionis impulsi ad Turcos prohibendos urbe exierunt; qui capti fuerunt, ferro omnes periere. postquam animadvertit imperator tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere statuit, et per apocrisarios ab eo poscit praesidiarios, qui vicos suburbicarios illorumque incolas tuerentur, ne Turci huc illuc vagantes segetes agricolarum corrumperent, cum aestas instaret, propemodum maturas. varia etiam ei dona, ac esculenta et potulenta quotidie, vi ac necessitate coactus mittebat, draconem ferum honore prosecutus. verum Mehemetes servorum suorum aliquos misit, quibus mandat ut diligenter speculentur et observent, ne Turcos, qui ad pascendum mulos equosve sive alia veterina animalia castro aedificando inservientia in agros immitterent, prohiberent illi quibus damnum inferretur, sed eos libere pascere sinerent. si quando vero Romaei indignati sese opposuerint, tunc et ipsi cum Turcis obsistere iussi sunt. eodem tempore Spendiaris filius, Moratis gener Mehemetisque sororius, nobis supra memoratus, principis edicto publico obtemperans, cum suis Adramyntio profectus, operam suam quoque in castri aedificatione principi navaturus venit. cumque prope turrim quae

αὐτὸς τὴν κοινὴν ἀγγαρείαν ἐν τῷ κάστρῳ. καὶ δὴ πλησίον
P. 137 πεζεύσας τοῦ πύργου τοῦ λεγομένου Ἐπιβάτας, ἀπολύσαντες τοὺς ἵππους καὶ τὰ σκευοφόρα ζῶα ἐν τοῖς καρποῖς τῶν Ῥωμαίων ἐλυμήναντο τοὺς στάχυας καὶ τὴν ἄλλην παντοίαν χλόην. εἷς δὲ τῶν Ῥωμαίων ὁρῶν τὴν γενομένην ζημίαν ἐν τοῖς πολυκόποις αὐτοῦ γεωργήμασιν δραμὼν ἐδίωξε τοὺς ἵππους ἐκ τοῦ ἀγροῦ. εἷς δὲ τῶν ἱππηλατῶν Τοῦρκος φθάσας παίει τὸν Ῥωμαῖον. ἄλλος δὲ προσγενὴς τοῦ τυφθέντος ἔδραμε, καὶ μετ' αὐτὸν ἕτερος, ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ξιφήρεις. συμπλακέντες οὖν ἀλλήλοις ἐσφάγησαν ἐκ τῶν Τούρκων ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων. τότε ὁ Καγιάπεγ (οὕτω γὰρ ἦν αὐτῷ ὄνομα) ἐπὶ τὴν αὔριον φθάσας εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ
B προσκυνήσας αὐτὸν κατὰ τὸ ἔθος, ἀπήγγειλε πάντα τὰ γενόμενα ἐν ταῖς Ἐπιβάταις· καὶ αὐτὸς μὴ δεηθεὶς ἑτέρας ἀγγελίας ἢ παραστάσεως, προστάξας αὐτῷ τῷ Καγιάπεγ τοῦ ἀπελθεῖν ἐν σπουδῇ σὺν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις καὶ πατάξαι τούτους ἐν μαχαίρᾳ πάντας τοῦ χωρίου ἐκείνου. ὃ καὶ γέγονεν· ἐλθὼν γὰρ ἐξαίφνης πρωΐ, καὶ οἱ γεωργοὶ ἐξελθόντες εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ θερίζειν, ἐπεισπεσόντες οἱ Τοῦρκοι πάντας κατέσφαξαν, τὸν ἀριθμὸν ὡς τεσσαράκοντα. αὕτη αἰτία τῆς μάχης καὶ ἀφανισμὸς τῶν Ῥωμαίων. τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ γεγονὸς ἔκλεισε τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ ὅσους ἔτυχεν εὑρὼν ἐντὸς Τούρκους πάντας δεσμήσας ἐν φρουρᾷ
C ἔθετο. καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς πάλιν ἀπέλυσε· τί γὰρ εἶχε

Epibata dicitur accessisset, agmen quod ducebat, pedibus incedere coepit; frenisque levatos equos ceteraque iumenta in Romaeorum messes agunt, a quibus spicae, ac cetera olera et legumina vastantur. agris a se cultis damnum inferri Romaeus quidam animadvertens accurrit, et inde equos abegit. Turcorum agasonum unus Romaeum percutit. percussi affines unus et alter accurrunt, ex adversa etiam parte Turci. manibus itaque consertis ex Romaeis Turcisque aliquot ceciderunt. postridie, qui Kagia Begus vocabatur, principem adit, cui de more salutato cuncta, quae in Epibatis contigerant, narrat. rem ab alio accuratius cognoscere aut inquirere sprevit princeps; iubetque Kagiam Begum sua cohorte stipatum festinanter abire, omnesque vici illius incolas gladiis conscindere; quod factum deinde: in messores enim, qui mane ad metendum exierant, ex improviso irruunt milites, et circiter quadraginta trucidant. haec fuit belli, quod consecutum est, gentisque Romaeorum eversionis origo. his compertis portas urbis claudi iussit imperator; et Turcos, quotquot in urbe reperti sunt, in carcerem detrusit, triduoque elapso dimisit. quid enim faceret? inter eos qui in urbe capti

τοῦ δρᾶν; ἔτι ἐν τοῖς εὑρεθεῖσι Τούρκοις ὑπῆρχον ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ ἡγεμόνος εὐνουχόπουλοι, οἳ καὶ παρασταθέντες τῷ βασιλεῖ εἶπον „εἰ μὲν ἀπολύσεις ἡμᾶς ὦ βασιλεῦ πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλῖναι πρὸς δυσμάς, χάριν εἴσομέν σοι· εἰ δὲ μετὰ δύσιν ἡλίου μὴ εὑρεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος, γνῶθι τὸ μετὰ ταῦτα ἀπολυθῆναι οὐκ ἔσται ἡμῖν πρόσχαρι, ἀλλὰ καὶ λίαν θανάσιμον. διὸ ποίησον εἰς ἡμᾶς ἔλεος, καὶ ἀπόλυσον τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, εἰ δ' οὐ μή, κέλευσον ἀποτμηθῆναι τὰς κεφαλάς· κρεῖττον γὰρ παρ' ὑμῶν τεθνάναι ἢ παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης ὀλέθρου." ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. καὶ στείλας ἀποκρισιαρίους πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν D *„ἐπεὶ τὰ τῆς μάχης ᾑρετίσω, καὶ οὔτε ὅρκοις οὔτε κολακείαις πεισθῆναι ποιῆσαί σε ἔχω, ποίει ἃ βούλει. ἐγὼ γὰρ πρὸς τὸν θεὸν καταφεύγω, καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἐστι τοῦ δοῦναι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖράς σου, τίς ὁ ἀντειπεῖν δυνάμενος; εἰ δὲ πάλιν ἐμφυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τοῦτο ἀσπασίως ἀποδέχομαι. πλὴν κατὰ τὸ παρὸν λάβε σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους. ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς πύλας τῆς πόλεως κεκλεισμένας ἔχων καὶ τοὺς ἔνδον φυλάξω ὅσον ἡ δύναμις. σὺ δὲ καταδυναστεύων δυνάστευε, ἕως ὁ δίκαιος κριτὴς ἀποδώσει ἑκάστῳ, ἐμοί τε καὶ σοί, τὴν δικαίαν ἀπόφασιν." ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ βάρβαρος, καὶ μηδὲ τὸ οἱονοῦν εἰς νοῦν μελετήσας ἀπολογίαν, παρευθὺ ἐκέλευσε δια-*

sunt, pueri Eunuchi e palatio principis aliquot reperti sunt, qui coram imperatore adducti dixerunt: „si nos, o imperator, priusquam ad occasum sol vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam habebimus. quodsi post solis occasum principi non adfuerimus, nosce non ingratam tantum sed etiam perniciosam nobis fore dimissionem. misertus igitur nunc nos remitte: sin minus, capita nobis amputari iube. satius enim nobis est a vobis quam a communi orbis universi devastatore necari." hisce flexus imperator liberos abire illico permisit. tyranno deinde per legatos talia significat. „quandoquidem bellum pace potius duxisti, neque te iureiurando aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libidini tuae indulge. ad deum ego confugio: cui si decretum ac propositum sit hanc urbem tibi tradere, quis obloqui vel resistere poterit? sin animo tuo pacis cogitationes instillaverit, in eas libenter concedam. verumtamen impraesens pactis foederibus, quibus te iureiurando adstrinxisti, solutus sis. portas urbis deinceps occlusas tenebo, cuius incolas pro viribus meis propugnabo. tu potentior regna, donec iustus iudex de utroque nostrum sententiam ferat." haec cum audiisset barbarus, neque, qua se excusaret, causam

P. 138 λαλίαν μάχης γενέσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς προορῶν τὸ μέλλον,
V. 110 πρὸ ἓξ μηνῶν εἶχε τὰ φρούρια ἐν ἐπιμελείᾳ, καὶ τοὺς χωρίτας τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως ἔνδον, καὶ τὸν θεριζόμενον στάχην καὶ τὰς λικμιζομένας ἅλωνας ἔνδον ἐκόμιζον. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπαρτίσας καλῶς τὸ φρούριον, καὶ εἰς πάχος τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους λ' σπιθαμὰς ἐκτείνας, καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἀρκοῦν, καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλὶλ πασία χώνας χαλκοῦς ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ ἑξακοσίων λίτρων τὸ βάρος, καὶ τῶν αὐτοῦ πιστοτάτων δούλων Φερούζ Ἄγαν ὀνόματι παραδοὺς τὸ πολίχνιον, παραγγείλας αὐτῷ ναῦς τὰς ἀφ' Ἑλλησπόντου πρὸς
B Πόντον καὶ τὰς ἀπὸ Πόντου πρὸς Ἑλλήσποντον, κἂν ὁποίας ἄρα αὐθεντίας τυγχάνουσιν, εἴτε Γενουῖται εἴτε Βένετοι, Κωνσταντινουπολῖται, Καφατηνοί, Τραπεζούντιοι, Ἀμισηνοί, Σινώπεοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐμῆς αὐθεντίας, ὁποιασοῦν τύχης κἂν ὦσι, νῆες τριήρεις διήρεις βάλκαι ἀκάτια, μὴ πλείτωσαν πρὶν χαλάσαντες τὰ ἱστία τὸ κομμέρκιον διδόναι, καὶ οὕτως τὴν ὁδὸν αὐτῶν πορευέσθωσαν. ἡ δὲ ἀπειθήσασα ναῦς καὶ μὴ ἐνδοῦσα σὺν τῇ πετροβόλῳ καταποντισθήτω. ταῦτα καὶ ἕτερα διαταξάμενος ὁ ἀλαζών, δοὺς αὐτῷ καὶ τετρακοσίους νέους εἰς
C φυλακὴν τοῦ πολιχνίου, αὐτὸς εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπορεύετο τέτρασι μησὶ τὸ πᾶν ἀπαρτίσας, ἤδη τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ τρέχοντος δευτέρου ἔτους, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ,ϛϠξα'.

aliquam adducere sollicitus, bellum indici subito iussit. imperator rebus sibi praevisis prospiciens, ante sex menses praesidia suppleverat, et rusticos vicinorum pagorum intra moenia urbis receperat; qui omnem messem in spica, triticumque vanno purgatum in urbem comportaverant. castrum interea princeps Mehemetes omnibus partibus absolvit, muro et turribus XXX palmorum crassitudine, altitudine etiam convenienti fabricatis. inque turri quam Halil Bassa aedificaverat, tormenta aenea collocavit, quae lapides DC librarum pondo explodebant. arcis custodiae Pheruzium Agam servum sibi fidelissimum praefecit; mandatque ei ut naves, triremes, biremes, navigia et acatia, quaecumque ab Hellesponto ad Pontum vel a Ponto ad Hellespontum navigarent, cuiuscumque dominationis ac ditionis, Genuenses, Venetae, Cpolitanae, Caphatinae, Trapezuntiae, Amysinae. Sinopenses, sive etiam, inquit ille, subditorum meorum fuerint, praeternavigare prohibeantur, nisi prius contractis velis vectigal navarchae solvant, quo penso praetervehi queant. quae vero navis non obtemperaverit, tormento quassata demergatur. his aliisque constitutis, pheruzio CD iuvenum ad castri custodiam praesidium reliquit, et Adrianopolim insolens ille ac superbus revertitur, quadrimestri tempore fine operi imposito, imperii sui anno secundo labente; qui fuit ab orbe condito 6961 (Christi 1452).

35. Θέρους οὖν παρελθόντος καὶ τῆς μετοπωρινῆς ὥρας D ἀρχούσης, οἴκοι διάγων οὐκ ἐδίδου ἀνάπαυσιν τοῖς βλεφάροις, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν φροντίδα τῆς πόλεως εἶχε, πῶς αὐτὴν λάβοι, πῶς κύριος αὐτῆς γένοιτο. ἔτι ὄντος οὖν αὐτοῦ ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ οἰκοδομοῦντος ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως εἷς τεχνίτης ὁ τὰς πετροβολιμαίους χώνας κατασκευάζων, τὸ γένος Οὔγγρος, τεχνίτης δοκιμώτατος. οὗτος πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐλθὼν καὶ σημάνας τοῖς μεσάζουσι τῷ βασιλεῖ τὴν τέχνην αὐτοῦ ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς γράψας αὐτῷ σιτηρέσιον οὐκ ἄξιον πρὸς τὴν P. 139 ἐπιστήμην αὐτοῦ, οὐδ' ἐκεῖνο τὸ μηδαμινὸν καὶ εὐαρίθμητον ἐδίδοσαν τῷ τεχνίτῃ. ὅθεν καὶ ἀπογνοὺς καταλιπὼν τὴν πόλιν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τρέχει πρὸς τὸν βάρβαρον. καὶ αὐτὸς ἀσπασίως ἀποδεξάμενος καὶ τροφὰς καὶ ἐνδύματα φιλοτιμήσας αὐτὸν δίδωσι, καὶ ῥόγαν τόσην ὅσην εἰ ὁ βασιλεὺς τὸ τέταρτον ἔδιδεν, οὐκ ἂν ἀπεδίδρασκε τῆς Κωνσταντινουπόλεως. ἐρωτηθεὶς οὖν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος εἰ δύναται κενῶσαι χωνείαν μεγάλην πέτραν φέρουσαν ὑπερμεγέθη, ὅσον πρὸς τὴν ἀλκὴν καὶ τὸ πάχος τοῦ τείχους τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ ἀνταπεκρίνατο „δύναμαι, εἰ βούλει, κατασκευάσαι χωνείαν V. 111 ὅση τὸ μέγεθος τυγχάνει τῆς δεικνυμένης μοι πέτρας. ἐγὼ B γὰρ τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀκριβῶς ἐπίσταμαι. οὐ μόνον γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ τὰ Βαβυλώνια τείχη ὡς χοῦν λεπτυνεῖ ἡ

35. Aestate iam exacta autumnoque inchoante domi agebat Mehemetes pervigil ac irrequietus: interdiu namque ac noctu, quibus artibus ac machinis urbem occupare posset suoque dominio adiicere, meditabatur. dum in castro exaedificando occupatur, aeneorum tormentorum fusor Hungarus, artifex celeberrimus urbe exiit. is multo antea Cpolim profectus Mesazontibus imperatoris artem suam exposuerat; de qua ad imperatorem retulerunt, qui cum tanto artifici sportulam quotidianam eius arte ac scientia minime dignam, attribuisset, ne eam quidem, quantumvis exiguam et tenuem, ei demetiebantur. quare de vita sustinenda desperans, ad barbarum urbe relicta cursim abiit; a quo blande susceptus victum et vestes honorifice accepit. mercedem etiam adeo amplam ei condixit, ut si quartam eius partem ab imperatore accepisset, Cpoli nusquam aufugisset. hunc interrogavit Mehemetes, possitne bombardam fusilem fabricare tantae magnitudinis, ut lapidem praegrandem emittat, qui murorum firmitudinem ac latitudinem vincat. respondit artifex: „si tibi libitum erit, tormentum aeneum fundere possum cuiuslibet lapidis capax. muri urbis accurate etiam mihi explorati sunt; nec eos solum, sed etiam Babylonios lapidibus tormento meo explosis in pulverem com-

παρὰ τῆς χωνείας τῆς ἐμῆς ἀφεθεῖσα. πλὴν ἐγὼ τὸ πᾶν
τοῦ ἔργου καλῶς ἀπαρτίσω· τὴν δὲ βολὴν οὐκ ἐπίσταμαι,
οὐδὲ συντάσσομαι." τοῦτο ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν ἔφη „κατα-
σκεύασόν μοι τὴν χωνείαν, περὶ δὲ τῆς βολῆς τοῦ λίθου αὐ-
τὸς ὄψομαι." ἤρξαντο συναθροίζειν χαλκὸν τοίνυν, καὶ ὁ
τεχνίτης τὸν τύπον τῆς σκευῆς ἔπλαττεν. ἐν τρισὶν οὖν μησὶ
C κατεσκευάσθη καὶ ἐχωνεύθη τέρας τι φοβερὸν καὶ ἐξαίσιον.
ἐν δὲ τῷ Πασκεσὲν πολιχνίῳ τὰς ἡμέρας ἐκείνας κατερχομέ-
νης νηὸς ἐκ τοῦ στομίου μεγάλης τῶν Βενετικῶν, Ῥύτζος ὁ
ναύαρχος τοὔνομα, καὶ μὴ χαλάσας τὰ ἱστία, πέτραν ἀκον-
τίσαντες οἱ τοῦ κάστρου ὑπερμεγέθη τὴν ναῦν διέρρηξε, καὶ
εἰσδυομένη τῷ βυθῷ ὁ ναύαρχος σὺν λοιποῖς τριάκοντα ἐν
ἀκατίῳ ἐμβάντες ἐξῆλθον ἐν τῷ αἰγιαλῷ. οἱ δὲ Τοῦρκοι λα-
βόντες αὐτούς, καὶ δήσαντες τὰς χεῖρας καὶ τοὺς τραχήλους
ἐν ἁλύσει περάσαντες ὡς ἐν μιᾷ σειρᾷ, τούτους πρὸς τὸν
ἡγεμόνα ἀπήγαγον τότε ἐν Διδυμοτοίχῳ διάγοντα. ἐκέλευσεν
D οὖν τοὺς πάντας ἀποκεφαλισθῆναι, τὸν δὲ ναύαρχον ἐν τῷ
πάλῳ διὰ τοῦ ἀφεδρῶνος τὴν ψυχὴν ἀπορρῖψαι, καὶ ἀτά-
φους ἀφεῖναι, οὓς καὶ ἴδον ἐγὼ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐκεῖ δια-
γομένου μου. ἐλθὼν δὲ ἀπὸ Διδυμοτοίχου ἐν Ἀδριανουπό-
λει τῷ Ἰανουαρίῳ μηνί, καὶ πᾶσαν σκευασίαν πολεμικὴν ἑτοι-
μάσας, τὴν χωνείαν ἣν ὁ τεχνίτης ἐκεῖνος κατεσκεύασεν ἠβου-
λήθη δοκιμάσαι. καὶ δὴ παραστήσας αὐτὴν τεχνηέντως ἐμ-

minuam. totum, quod artis ac operis mei est, rite absolvam. quam longus vero futurus sit iactus, nec scio nec assero.« haec cum intellexisset princeps, fabricari sibi tormentum aeneum iussit, de lapidum emissione et iactu determinando postea deliberaturus. aes itaque conquisitum, modulusque operis ab artifice deformatus, tribusque mensibus conflatum fusumque est monstrum quoddam formidabile et horrendum. per id tempus cum navarchus quidam Venetus, nomine Ricius, magna navi ab ostio sacro ad castrum Bascesen navigaret nec vela contraxisset, in navem illam globum ingentis molis lapideum praesidiarii emiserunt; cuius ictu fracta in profundum demersa est. navarchus et triginta alii acatio conscenso in litus evadunt. quos comprehensos Turci manibus et collo catenis iniectis vinciunt; vinctos Didymotichum ad principem, qui tum ibi morabatur, ducunt. his omnibus caput amputari, navarchum adacto per anum palo necari, insepultaque eorum cadavera proiici iussit; quae paucos post dies, illis in locis tunc agens, vidi. Didymoticho postquam abiit Adrianopolim Ianuario labente, omniaque bellica instrumenta apparavit, tormentum aeneum ab illo artifice fusum probare et experiri voluit. illud ergo machinis ante portam maiorem vestibuli aedium,

πρόσθεν τῆς μεγάλης πύλης τῆς αὐλῆς τῶν παλατίων τῶν παρ' αὐτοῦ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κτισθέντων καὶ τὴν πέτραν καλῶς ἐνθείς, καὶ τὴν βοτάνην σταθμήσας, τὴν αὔριον ἔμελλεν ἀπολύσειν αὐτήν. καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἀδριανουπόλει φανερὸν ἐγένετο, τοῦ κατὰ νοῦν ἔχειν τὴν βοὴν καὶ τὸν κτύπον τὸν οὐρανόβροντον, ἵνα μὴ ἐξαίφνης ἐνωτισθέντες τινὲς ἄφωνοι P. 140 μείνωσι καὶ γυναῖκες ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τὰ ἔμβρυα ἀπολέσωσι. πρωῒ οὖν βαλὼν πῦρ ἐν τῇ βοτάνῃ, καὶ διαθερμανθέντος τοῦ πνεύματος καὶ ἐκκρουσαμένης τῆς πέτρας, ἀπελύθη τῆς χωνείας σὺν ἤχῳ βαρεῖ ἀεροβάτῳ, πληροῦντι τὸν ἀέρα καπνοῦ καὶ ὁμίχλης. ἡ δὲ βοὴ ἀφίκετο μέχρι σταδίων ρ' τὸ μῆκος, ὁ δὲ λίθος ἔπεσε μακρόθεν τοῦ ἀφεθέντος τόπου ὡς μίλιον ἕν, ἐν δὲ τόπῳ τῷ πεσόντι ἐγένετο βόθρος ὅσον ὀργυιᾶς μιᾶς· τοσαύτη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀναμιγῆς τῶν βοτανῶν τῆς ἀκοντιζούσης τὸν λίθον. ἔχων οὖν ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν πᾶσαν φροντίδα καὶ μέριμναν, κοιτώμενος καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐντὸς τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκτός, ποίῳ πολέμῳ καὶ ποίᾳ μηχανῇ καθέξει τὴν Κωνσταντινούπολιν, B πολλάκις ἑσπέρας γενομένης σὺν δυσὶ καὶ μόνοις ἱππεύων, ἐν ἄλλοις πεζὸς ἅπασαν τὴν Ἀδριανοῦ ἐν σχήματι στρατιώτου μετερχόμενος, ἀκούων τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ. ἐὰν γὰρ τῶν πολλῶν τις κατέλαβεν ἐν νῷ ὅτι ἡγεμών ἐστι καὶ ἠβουλήθη προσαγορεῦσαι αὐτὸν σὺν εὐφημίᾳ κατὰ τὸ

4. ἀπολύσων P.

quas hoc ipso anno princeps exstruxerat, ab artifice adducitur: lapis ei pulverisque pondus perpensum immittuntur, postridieque ignem iniiciendum esse Adrianopolitanis omnibus significatur, quo fore fragorem et strepitum tonitru similem, praemonerentur, neve quis, pavore ex improviso perculsus mutus fieret, aut mulieres praegnantes partum abiicerent. mane ergo accenso pulvere, et intra bombardam calefacto spiritu, lapis horrendo cum sono emittitur; totusque aer fumo et caligine completur. ad centesimum porro stadium fragor sonusque pervenerunt; lapisque ad miliare usque unum, a loco unde emissus fuit, latus est. ubi tandem cecidit, ad orgyae unius altitudinem in terram penetravit: tanta vis est huius pulveris, quo lapides emittuntur. his intentus princeps noctu et interdiu, in lecto iacens, et postquam surrexerat in palatio sedens vel foras incedens, anxius ac sollicitus animo versabat, quomodo Cpolim aggrederetur, quaque arte eam expugnaret. adventante vespera duobus adscitis comitibus, alias equo vectus, alias pedes incedens, per totam Adrianopolim habitu militari simplici saepe ambulabat, qui vulgo sermones de se iactarentur, exploraturus. siquis porro plebeius agnitum principem salutare faustaque precari, ut mos est, voluisset, ille

σύνηθες, καὶ αὐτὸς αὐθωρὸν καιρίαν ἐδίδου τὴν πληγήν, μὴ φειδόμενος, μὴ ἐλεῶν· ἀλλ' ὥσπερ τις ψύλλαν συντρίβων αἰσθάνεταί τινος ἡδονῆς, οὕτω καὶ οὗτος οἰκείᾳ χειρὶ φονεύων ὁ φόνου ἄξιος ἐδροσίζετο. μιᾷ οὖν τῶν νυκτῶν περὶ δευ-
V. 112 *τέραν φυλακὴν στείλας τῶν τῆς αὐλῆς φυλάκων τινὰς ἤγαγον*
C *τὸν Χαλὶλ πασίαν· ἐλθόντες δὲ καὶ τοῖς τούτου εὐνούχοις εἰπόντες τὸ μήνυμα, αὐτοὶ ἐν τῷ κοιτῶνι εἰσελθόντες ἀπήγγειλαν πῶς ὁ ἡγεμὼν καλεῖ αὐτόν. αὐτὸς δὲ σύντρομος γενόμενος, ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα κατασπασάμενος ἀπήει, φέρων μεθ' αὐτοῦ δίσκον ἕνα χρυσοῦν πλήρη νομισμάτων χρυσῶν· εἶχε γαρ ἀεὶ τὸν φόβον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ δι' αἰτίαν τὴν ἣν προλαβὼν ἐδήλωσα. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἡγεμόνος ἴδε καθήμενον καὶ ἐνδεδυμένον. προσκυνήσας δὲ καὶ ἔμπροσθεν θήσας τὸν δίσκον,*
D *ὁ ἡγεμὼν εἶπε „τί εἰσι ταῦτα, λαλά;" ὡς εἴποι τις κατὰ τὴν ἡμετέραν κοινὴν γλῶτταν τατὰ ἤγουν παιδαγωγέ. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο „κύριε, ἔθος ἐστὶ τοῖς σατράπαις, ὅταν ὁ ἡγεμὼν φωνήσῃ τινὰ τῶν μεγιστάνων παρ' ὥραν, μὴ εἰσέρχεσθαι κενὸς εἰς θεωρίαν αὐτοῦ. ἐγὼ οὖν οὐδὲν ἐκ τῶν ἐμῶν ἔφερον εἰς θεόρετρα, ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν τὰ σὰ προσέφερον." ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπεκρίνατο „οὐκ ἔστι μοι χρεία τῶν σῶν· μᾶλλον καὶ ἔτι πλείονα δωρήσομαί σοι. ἓν ἐστι τὸ ζητούμενον, τὸ τὴν πόλιν διδόναι μοι." ὁ δὲ Χαλὶλ ἐπὶ τῷ λόγῳ σύντρο-*

20. an *θεώρητρα?* 21. *ἔστι*] *ἔτι* P.

nullius misertus letale vulnus statim infligebat; et ut quis pulicem conterendo voluptatem carpit, sic ille morte dignus sua manu interficiendo delectabatur. nocte quadam, circa secundam custodiam, aliquot aulae suae satellites, qui Halilim Bassam ad se ducerent, mittit. hi domum illius veniunt, et eunuchis mandata principis exponunt; qui cubiculum heri sui ingressi principem eum ad se accersere nuntiant. trepidans itaque conclamatamque salutem suam putans, uxorem ac liberos complexus abiit, secumque auream pateram aureis nummis plenam defert: propter causam enim memoratam metu intra se semper torquebatur. ingressus principis cubiculum videt ipsum sedentem ac vestibus indutum; quem cum adorasset coramque pateram apposuisset, his verbis interrogatus est a principe. „quid hoc sibi vult, Lala?" ac si quis nostro vulgari idiomate *τατὰ* dicat, id est praeceptor, ille respondit: „domine, mos est satrapis, si quando hora intempesta eorum quemquam vocaverit princeps, nusquam vacuos ipsum adire. equidem nihil ex meis opibus te aditurus attuli, verum tua ex tuis tibi offero." respondit princeps: „tuis haud indigeo; plura, quam tu possides, tibi dabo: unum a te peto, ut des mihi Cpolim."

μος γέγονεν· ἦν γὰρ ἀεὶ ὑπερασπίζων τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτον ὡς δεξιὰν χεῖρα ἐκέκτηντο, καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ δώροις ἐπλήρουν· ἦν δὲ παρὰ πάντων τὸ ᾀδόμενον „χαβοὺρ ὀρταγή," οἷον τῶν ἀπίστων ὁ σύντροφος ἢ P. 141 βοηθός. τότε ἀποκριθεὶς ὁ Χαλὶλ τῷ ἡγεμόνι εἶπε „κύριε, ὁ θεὸς ὁ δούς σοι εἰς χεῖρας τὸ πολλοστὸν μέρος τῆς γῆς τῶν Ῥωμαίων, αὐτός σοι καὶ τὴν πόλιν δωρήσεται. ὡς γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ, ἐκ τῶν χειρῶν σου οὐ φεύξεται, καὶ σὺν θεῷ καὶ τῷ κράτει σου καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ δοῦλοί σου συναγωνισόμεθα οὐκ ἐν πλούτῳ μόνον ἀλλὰ σὺν σαρκὶ καὶ αἵματι. καὶ περὶ τούτου τοῦ σκέμματος ἀμέριμνος ἔσο." ταῦτα πρὸς ὀλίγον ἡμέρωσαν τὸν ἄγριον θῆρα· καὶ λέγει τῷ Χαλὶλ „βλέπεις τὸ προσκεφάλαιον; τὴν πᾶσαν νύκτα διεβίβασα ἕλκων B ἀπὸ τῆς μιᾶς γωνίας τοῦ κοιτῶνος εἰς τὴν ἄλλην καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης εἰς τὴν ἑτέραν, ἀνακλινόμενος καὶ ἐξεγειρόμενος, καὶ ὕπνος τοῖς ὀφθαλμοῖς μου οὐκ ἐρχόμενος. λέγω οὖν, ἀργύριον ἢ χρυσίον μή σε δελεάζων ἀπορρίψῃ τῆς ἀποκρίσεως ἧς ἀπεκρίνω μοι νῦν. ἀλλὰ σταθηρῶς ἀνταγωνισώμεθα τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ θαρρῶντες θεοῦ τῇ νεύσει καὶ τῇ εὐχῇ τοῦ προφήτου τὴν πόλιν ληψόμεθα." σὺν τούτοις οὖν καὶ ἑτέροις κολακευτικοῖς λόγοις, ἐχούσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν κολακειῶν καὶ τὰς τὴν καρδίαν στυφούσας καὶ τὸ αἷμα ξηραινούσας δακνώ- C δεις μνήμας, ἀπέλυσεν, εἰπὼν „ὕπαγε ἐν εἰρήνῃ." τὰς πά-

22. τὴν deest P.

his verbis Halil contremuit: semper enim Romaeos protexerat, et velut manu dextra, utebantur eo donis conciliato, vulgoque iactabatur Cavur Ortachi, id est infidelium sodalis vel auxiliator. respondit principi hunc in modum Halil. „domine, deus, qui maximam partem ditionis Romaeorum imperio tuo subiecit, etiam urbem tibi tradet. ut enim mihi videtur, dei ope viribusque, quibus polles, admotis, manus tuas non effugiet. ego omnesque servi tui, collatis non solum pecuniis, sed et sanguine nostro profuso, certatim operam nostram tibi navabimus. de hoc proposito nostro certus sis ac securus.“ haec ad tempus ferum illum ac immitem placaverunt; qui Halili dixit: „hoc cervical conspicis? totam noctem transegi illud ab una sponda in aliam versando. recumbens ac vigilans, somnum oculis non cepi. hoc te moneo, auro et argento te corrumpi ne patiaris, et proposito tuo ne dimovearis. firmo constantique animo cum Romaeis pugnemus: dei decreto ac prophetae precibus confisi urbem occupabimus.“ his similibusque verbis blandis usus, curis illum, quibus memor sibique multorum conscius animus angebatur sanguisque adurebatur, pacifice dimissum solvit. cuncta contra urbem ma-

σας οὖν νύκτας ἐκείνας οὐκ ἔλιπε διανυκτερεύων καὶ μεριμνῶν τὰ κατὰ τῆς πόλεως, λαμβάνων ἐν χερσὶ χάρτην καὶ μέλανα, καὶ σκιαγραφῶν τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως, καὶ δεικνύων τοῖς ἐπιστήμοσι τῶν ἐπάλξεων ποῦ καὶ πῶς μέλλουσι θεῖναι τὰς σκευὰς τῶν προβόλων καὶ τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰς κατορυγὰς καὶ τῆς τάφρου τὴν εἴσοδον, καὶ τὰς κλίμακας ἐν ποίῳ τείχει. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὴν πᾶσαν παρασκευὴν ἀπεικόνιζε διὰ τῆς νυκτός, καὶ τὸ πρωῒ κελεύων ἐγένετο πάντα, στοχαστικῶς καὶ πανούργως ἐπιμελῶν.

V. 113 36. Οἱ δὲ τῆς πόλεως, ἔλθωμεν δὴ καὶ ἐπ' αὐτήν, καὶ
D ἴδωμεν τίς ἡ φροντὶς αὐτῶν καὶ μέριμνα τοῦ διασώσασθαι τὴν πόλιν ἐκ χειρὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορος. ὁ βασιλεὺς ἦν στείλας ἐν Ῥώμῃ προλαβὼν αἰτῶν βοήθειαν, καὶ ὅπως συντεθῶσιν τῇ ὁμονοίᾳ καὶ ἑνώσει τῇ γεγονυίᾳ ἐν Φλωρεντίᾳ, καὶ λάβῃ τὸ μνημόσυνον ὁ πάπας ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπανελεύσεται ἐν τῷ θρόνῳ αὐ-
P. 142 τοῦ· καὶ μετεκαλεῖτό τινας ἀφικέσθαι τῶν τοῦ πάπα, ὅπως εἰρηνεύσει τὴν ἄσπονδον ἔχθραν τοῦ σχίσματος. ἔστειλε δ' ὁ πάπας τὸν καδδηνάλιον Πολωνίας, τόν ποτε ἀρχιεπίσκοπον Ῥωσίας Ἰσίδωρον, ἄνδρα συνετὸν καὶ σόφρονα καὶ πεπαιδευμένον ἐν δόγμασιν ὀρθοῖς, Ῥωμαῖον τὸ γένος, καὶ αὐτὸν ἕνα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ὑπάρχοντα πατέρα τίμιον, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· καὶ ἐλθόντος ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ μετὰ νηὸς

chinatus ac molitus, omnes noctes illas insomnes egit. in charta etiam situm ambitumque urbis delineabat, et cum iis communicabat qui propugnaculorum moeniumque urbis statum noverant. consiliaque agitabat, ubi et quomodo machinae admovendae, plutei pangendi, vineae agendae, et qua cuniculi, ut in fossam perveniretur, ducendi essent, qua scalae muro admovendae. et ut verbo dicam, omnem apparatum noctu excogitatum et delineatum mane fabrefieri et perfici curabat.

36. Verum in urbem Cpolim redeamus, et quid animo volverint Cpolitani, quamque curam adhibuerint, ut Nabuchodonosoris manibus ereptam servarent, perpendamus. imperator suppetias rogatum Romam iam antea miserat; utque concordia Florentiae reconciliata stabiliretur, in magnae ecclesiae liturgiis papae nomen e sacris diptychis recitaretur, ad thronum suum patriarcha Gregorius rediret; mitteret papa, capitalia odia qui e schismate orta placarent. misit papa Poloniae Cardinalem Isidorum, qui Russiae archiepiscopus fuerat, virum prudentem ac modestum, in orthodoxis dogmatibus eruditum, et natione Romaeum; qui, ut iam diximus, pater eximius Florentino concilio interfuerat. is nave maxima Genuensi vectus ad Chium insulam appulit,

μεγίστης τῶν Γενουιτῶν, ἐποίησεν ἡμέρας ἱκανάς, ἕως οὗ οἱ ἔμποροι τῆς νηὸς πραγματεύσονται καὶ δώσωσι τὰ χρειώδη καὶ λάβωσι τὰ ζητούμενα, ἀναμένοντες καὶ ἑτέραν ναῦν ἥτις B ἔμελλε συμπλέειν ἄχρι Καφᾶ. ὁ καδδηνάλιος οὖν ἔχων μεθ' αὐτοῦ τῶν Ἰταλῶν ἄχρι πεντήκοντα ἐρόγευσε καὶ ἑτέρους πλείστους ἐκ τῆς Χίου Λατίνους. καὶ δὴ φανεῖσα ἡ ἐκδεχομένη παρ' αὐτῶν ναῦς, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Χίου καὶ πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἔπλευσαν, καταντήσαντες ἐν αὐτῇ τὸν Νοέμβριον μῆνα τοῦ ͵ϛϡξα' ἔτους. καὶ ὁ βασιλεὺς δεξιῶς ἀποδεξάμενος καὶ τιμήσας ὡς ἔπρεπεν, ἦλθον εἰς τοὺς τῆς ἑνώσεως λόγους, καὶ εὑρὼν τὸν βασιλέα εἰς τοῦτο κατανεύσαντα καὶ μερικοὺς τῶν τῆς ἐκκλησίας. τὸ πλεῖστον οὖν μέρος τοῦ ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἡγούμενοι, ἀρχιμανδρῖται, C μονάζουσαι, — τί λέγω τὸ πλεῖστον; παρεκίνησάν με γὰρ αἱ μονάστριαι εἰπεῖν καὶ γράφειν· οὐδεὶς ἐξ ἁπάντων, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πεπλασμένως κατένευσεν. πλὴν ἐλθόντες οἱ φαινόμενοι κατὰ τὸ δοκοῦν τῆς ἑνώσεως ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἱερεῖς τε καὶ διάκονοι τῶν τοῦ κλήρου, καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ συγκλήτῳ, ἐβούλοντο κοινῇ ὁμονοίᾳ λειτουργῆσαι θεῷ καὶ ἀποδόσαι τὰς εὐχὰς ἀδόλῳ γνώμῃ. τότε τὸ σχισματικὸν μέρος ἐλθὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἐν τῇ κέλλῃ τοῦ Γενναδίου, τοῦ ποτε Γεωργίου σχολαρίου, ἔλεγον αὐτῷ „καὶ

7. καὶ deest P.

pluresque illic dies transegit, donec mercatores, quorum navis erat, negotia sua, distractis mercibus quas attulerant, et necessariis comparatis, absolvissent, eisque se coniunxisset navis alia Capham navigatura. praeter quinquaginta Italos, qui eum comitabantur, plurimos alios ex Chio Latinos mercede conduxit. tandem cum expectata navis comparuisset, e Chio solverunt et versus Cpolim navigarunt, ad cuius portum Novembri mense anni ab orbe condito 6961 (Christi 1452) appulerunt. Comiter ac honorifice, utque decebat, Cardinalem imperator suscepit. habitisque de ecclesiarum concordia colloquiis, imperator et Graecae ecclesiae privati homines ad eam stabiliendam propensos se exhibuerunt. at sacri ordinis maxima pars et monachorum, abbates et archimandritae, moniales etiam hanc reconciliatam concordiam aversati sunt. quid plerosque dico? moniales equidem ita me commoverunt ut scribendo asseram, neminem omnino ei assensisse, ipsumque imperatorem simulasse assensum. nihilominus, qui henotico decreto obtemperare videbantur, clerici, sacerdotes ac diaconi, imperator et senatus in magnam ecclesiam convenerunt, ut concordibus animis divinam liturgiam celebrarent, sinceraque mente deum precarentur. tum schismatici ad Pantocratoris mo-

ἡμεῖς τί ποιήσομεν;" αὐτὸς δὲ ἐγκλεισθεὶς καὶ χάρτην λαβὼν
D καὶ γράψας τὴν γνώμην αὐτοῦ διὰ τῆς γραφῆς ἐδήλου καὶ
τὴν συμβουλήν. τὰ γραφέντα οὖν ἐδήλουν οὕτως. „ἄθλιοι
V. 114 Ῥωμαῖοι, εἰς τί ἐπλανήθητε, καὶ ἀπεμακρύνατε ἐκ τῆς ἐλπί-
δος τοῦ θεοῦ, καὶ ἠλπίσατε εἰς τὴν δύναμιν τῶν Φράγκων,
καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν ᾗ μέλλει φθαρῆναι, ἐσχάσατε καὶ τὴν
εὐσέβειάν σας. ἵλεός μοι, κύριε· μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου
ὅτι ἀθῶός εἰμι τοῦ τοιούτου πταίσματος. γινώσκετε, ἄθλιοι
πολῖται, τί ποιεῖτε. καὶ σὺν τῷ αἰχμαλωτισμῷ, ὃς μέλλει
γενέσθαι εἰς ὑμᾶς, ἐσχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον καὶ
P. 143 ὁμολογήσατε τὴν ἀσέβειαν· οὐαὶ ὑμῖν ἐν τῷ κρίνεσθαι."
ταῦτα καὶ ἕτερα πλείω γράψας καὶ εἰς τὴν θύραν τοῦ κελ-
λίου αὐτοῦ προσηλώσας ἐκλείσθη ἔνδον, καὶ ὁ χάρτης ἀνεγι-
νώσκετο. τότε αἱ δοκοῦσαι καθαραὶ καὶ εἰς θεὸν ἐν ὀρθοδοξίᾳ
σχολάζουσαι μονάστριαι, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐταῖς καὶ τὸν αὐτῶν
διδάσκαλον Γεννάδιον, ἅπασαι σὺν τοῖς ἡγουμένοις καὶ πνευμα-
τικοῖς καὶ λοιποῖς ἱερεῦσι καὶ λαϊκοῖς τὸ ἀνάθεμα ἐξεβόησαν,
καὶ τὸν ὅρον τῆς συνόδου καὶ τοὺς στέρξαντας καὶ στέργοντας
καὶ μέλλοντας στέρξαι ἀνεθεμάτισαν. ὁ χυδαῖος οὖν καὶ ἀγοραῖ-
ος λαὸς ἐξελθόντες ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου ἐν καπηλείοις,
B κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας πλήρεις ἀκράτου, ἀνεθεμάτι-
ζον τοὺς ἑνωτικούς, πίνοντες εἰς πρεσβείαν τῆς εἰκόνος τῆς
θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστά-

nasterium currunt, Gennadium, antea Georgium scholarium appellatum, adeunt, consiliumque ab eo, quomodo se gerere debeant, petunt. is inclusum se cella tenebat; sumpta ergo charta sententiam suam consiliumque scripto aperit; quo talia continebantur. „miseri Romaei, quo aberrastis? et a spe, quae in deo reposita est, Francorum viribus confisi longe recessistis? cum ipsa urbe veram religionem, brevi in ea evertendam, perdidistis. vae! propitius mihi sis, domine. coram te testor ab eiusmodi culpa insontem me et purum esse. advertite, miseri cives, quid hodie fiat. cum servitute, quae cervicibus vestris impendet, fidem a maioribus acceptam abnegastis, impietatem professi. vae vobis, cum iudicamini." haec et alia plura cum scripsisset, in cellae suae ianua legenda proposuit, seque intra eam conclusit. continuo quae vitae purae censebantur moniales, deoque servire recta ac orthodoxa dogmata profitendo, sua doctorisque sui Gennadii sententia, cunctae cum abbatibus, confessariis ceterisque sacerdotibus ac laicis Synodi decretum, et eos qui illud probassent, quive in posterum probarent, anathemate damnarunt. infima deinde forensisque turba e monasterii claustris dilapsa in cauponas, manibus pocula mero plena tenentes, henoticos s. unitatis studiosos diris devovebant; et in honorem imaginis deiparae exhaustis poculis, eam

τις καὶ ἀρωγὸς τῆς πόλεως, ὥς ποτε κατὰ τοῦ Χοσρόου καὶ τοῦ Χαγάνου καὶ κατὰ Ἀράβων, οὕτω καὶ νῦν κατὰ τοῦ Μεχεμέτ· „τὴν γὰρ Λατίνων οὔτε βοήθειαν οὔτε τὴν ἕνωσιν χρήζομεν· ἀπέστω ἀφ' ἡμῶν ἡ τῶν ἀζυμιτῶν λατρεία." οἱ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀθροισθέντες Χριστιανοὶ δέησιν πρὸς τὸν θεὸν ἐκτενῆ ποιήσαντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ καδδηναλίου ἐνωτισθέντες, ἔστερξαν τὸν τῆς ἑνώσεως ὅρον, καὶ αὐτοὶ μετὰ συμφωνίας, ὡς ὅτι παρελθούσης τῆς περιστάσεως C τῶν Τούρκων καὶ γαλήνης γενομένης καθίσαντές τινες τῶν ἐλλογίμων ἴδωσι τοὺς ὅρους, καὶ εἴ ἐστί τι τὸ μὴ τελέως ὀρθοτομοῦν, διορθώσωσιν. ἐν τῇ συμφωνίᾳ οὖν αὐτῇ ἔστερξαν τοῦ γενέσθαι λειτουργίαν κοινὴν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τελεσθεῖσα παρ' Ἰταλῶν καὶ Γραικῶν, καὶ μνημονεύσαντες τὸν πάπαν Νικόλαον ἐν τοῖς διπτύχοις καὶ τὸν ἐξόριστον πατριάρχην Γρηγόριον. τὰ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας ἐπληρώθη ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ ιβ' τοῦ ,ςϡξα' ἔτους. ἦσαν δὲ καὶ πολλοὶ οἳ οὐκ ἔλαβον προσφορὰν ἀντιδώρου ὡς βδελυκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ἑνωτικῇ λειτουργίᾳ. ὁ δὲ καδδηνάλιος ἀνιχνεύων πᾶσαν καρδίαν καὶ πάντα σκοπὸν τῶν Γραικῶν, D οὐκ ἐλάνθανον γὰρ τὰ μαγγανεύματα καὶ αἱ ἀπάται τῶν Γραικῶν αὐτῷ· ἀλλ' ὡς τοῦ αὐτοῦ γένους ὢν σὺν ὀλίγῃ ὁρμῇ ἔσπευδε βοηθῆσαι τῇ πόλει, καὶ ἤρκει πρὸς ἀπολογίαν τῷ πάπᾳ ὅσον γέγονε, τὸ δὲ πλέον ἀνετίθετο τῷ θεῷ τῷ

invocabant, ut urbi praeesset et auxiliaretur. et quomodo olim adversus Chosroem Chaganum et Arabes pugnaverat, ita nunc adversus Mehemetem praeliaretur. Latinorum enim, inquiunt, auxilio non opus est nobis: procul sit a nobis azymitarum ritus. qui vero in magna ecclesia convenerant Christiani, votis ac precibus prolixis deo oblatis, cardinalisque oratione audita, decreto concordiae et unitatis ecclesiarum paruerunt. in id etiam utrique consenserunt, ut remoto, quod a Turcis impendebat periculo, ac tranquillitate reddita, delecti aliquot viri decretum examinent, ut siquid minus orthodoxum sit, corrigant ac emendent. hac itaque reconciliata concordia, inter illos convenit ut ab Italis et Graecis in magna ecclesia liturgia communis celebraretur, et commemoratio Nicolai papae in sacris diptychis, atque etiam Gregorii patriarchae tunc exulantis fieret. Decembris die XII, anno mundi 6961 (Christi 1452) sacra illa Mystagogia celebrata fuit. multi vero a sacris donis oblatis abstinuerunt, quod illa liturgia concordiae reconciliandae celebrata, impurum ac abominandum sacrificium peractum existimarent. cardinalis interea animos Graecorum consiliaque explorabat; quorum fraus ac dolus eum non fugiebant. cum vero ex eadem gente esset, auxilium

πάντα οἰκονομῶντι πρὸς τὸ συμφέρον. ἀλλ' ὁ λαὸς ὁ ἀπηνὴς καὶ μισόκαλος, ἡ ῥίζα τῆς ὑπερηφανείας, ὁ κλάδος τῆς κενοδοξίας, τὸ ἄνθος τῆς ὑψηλοφροσύνης, ἡ τρυγία τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, ἡ καταφρονοῦσα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καταφρόνησις ἀληθινή, πάντα τὰ γενόμενα ἐλογίζοντο ὡς μὴ
P. 144 *γενόμενα. ἔλεγον οὖν ὁμιλοῦντες οἱ τῆς ἑνώσεως τοῖς σχισματικοῖς „ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἐξάραι ὁ θεὸς τὸν ἐχθρὸν τοῦτον τὸν ἀνθιστάμενον ἡμῖν, τὸν μέγαν δράκοντα τὸν καυχώμενον ἄρδην καταπιεῖν τὴν πόλιν· καὶ τότε ὄψεσθε εἰ τοῖς ἀζυμίταις ἡμεῖς ἑνωθῶμεν.“ ταῦτα λέγοντες οὐκ ἔγνω-*
V. 115 *σαν οἱ ἄθλιοι ὅτι οἱ τοσοῦτοι ὅρκοι ἕνεκα τῆς συστάσεως καὶ ὁμονοίας τῶν Χριστιανῶν ἤγουν τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ ἐν τῷ Λουγδούνῳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πρώτου Παλαιολόγου, ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ὑστάτου τῶν βασιλέων Παλαιολόγων, καὶ νῦν ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ αὕτη, οἱ γενόμενοι σὺν ἀφορισμοῖς*
B *ἀλύτοις ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας τριάδος, μέλλωσιν ἐξᾶραι τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐκ γῆς καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ τῆς πόλεως. ὦ ἄθλιοι, τί κενὰ μελετᾶτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἰδού, οἱ ἱερεῖς σου καὶ αἱ ἱέρειαι καὶ οἱ μοναχοί σου καὶ οἱ νεωκόροι καὶ αἱ νεωκόραι, οἳ οὐκ ἤθελον κοινωνῆσαι τοῦ ἀχράντου σώματος*

urbi ferri procurabat; segnius tamen ac remissius ab eo id actum et quae deinceps acciderunt, excusationem legitimam papae ministrarunt; et illorum casuum plerique dei voluntati adscripti sunt, qui cuncta ad utilem finem dirigit. verum plebs fera, bonis infensa, arrogantiae germen et radix, vanae gloriae ramus, superbiae flos, faex nationis Graecae, quae ceteras gentes contemptibilis ipsa contemnit, acta omnia pro infectis reputabat. qui ergo henoticorum partes secuti cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt. „Sinite videamus, tollatne deus hunc hostem, draconem immanem, qui in acie contra nos stat; qui hanc urbem penitus devoraturum se iactat. si deus eum perdiderit, compertum vobis tunc clarumque erit, an cum azymitis in concordiam et amicitiam redierimus.“ haec cum iactarent miseri, eorum mentem non subibat tantum totiesque ab ipsis repetitum, pacis ac concordiae Christianarum ecclesiarum stabiliendae causa, iusiurandum, cum in concilio Lugdunensi, cum regnaret Palaeologorum primus, tum in Florentino sub imperatore Palaeologinae stirpis ultimo, ac nuperrime inter sacram liturgiam celebrandum: ob repetitum, inquam, iusiurandum excommunicationis insolubilis conditione in S. Trinitatis nomine addita memoriam ipsorum ac urbis inter homines delendam fore. o miseri cur inanibus cogitationibus animos vestros pascitis? ecce sacerdotes tui, monachi, moniales, aeditui et aeditimae, qui ministranti-

καὶ αἵματος ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἱερέων τῶν Γραικῶν τῶν ὑπουργούντων τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς ἀνατολῆς παράδοσιν, λέγοντες μεμιασμένα ὑπάρχειν καὶ „οὐκ εἰσὶ χριστιανικά," καὶ τὴν εὐλογίαν τῶν ἱερέων ἀποφεύγοντες, καὶ τοὺς ναοὺς βωμοὺς καλοῦντες, αὔριον ἐν χερσὶ τῶν βαρβάρων παραδοθήσονται καὶ μιανθήσονται καὶ μολυνθήσονται C καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα. εἶδον γὰρ οἰκείοις ὄμμασι μονάστριαν καὶ τὰ θεῖα λόγια μεμνημένην οὐ μόνον κρεωφαγοῦσαν καὶ ἄμφια τῶν βαρβάρων τῷ σώματι περιφέρουσαν, ἀλλὰ καὶ τῷ ψευδοπροφήτῃ θυσίαν φέρουσαν καὶ τὴν ἀσέβειαν ἀνεπαισχύντως ὁμολογοῦσαν. ἀλλὰ τί τὸ ποιῆσάν με πεδῆσαι πέντε μηνῶν διάστημα; αυριον γὰρ κἀκεῖνο καὶ παρὰ πόδας σταθήσεται καὶ μετ' οἰμωγῶν λεχθήσεται.

Ὁ βασιλεὺς οὖν στείλας τινὰς τῶν αὐτοῦ ἀρχόντων ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν ἑτέραις ἐπαρχίαις τῶν Χριστιανῶν ὠνήσασθαι σῖτον καὶ παντοδαπὰ ὄσπρια καὶ ὅσα τὰ πρὸς τροφήν, ἐκδεχόμενοι τὴν ἄφιξιν τοῦ τυράννου ἐν ἔαρι. D ἦσαν οὖν νῆες τέσσαρες παμμεγέθεις συνάγουσαι ἐκ πάντων τῶν χρειωδῶν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, σίτου οἴνου ἐλαίου ἰσχάδων κερατίων κριθῶν καὶ πάσης ἄλλης ἰδέας ὀσπρίων, ἐκδεχόμενοι καὶ ἑτέραν φορτηγὸν ναῦν ἀπὸ Πελοποννήσου, καὶ οὕτω γενομένων πέντε σὺν μεγάλοις καὶ ἀνδρείοις ἐπιβάταις, λέγω δὲ καὶ πολλοῖς καὶ σὺν πανοπλίᾳ οὐκ ὀλίγῃ, πλεῦσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. ἦσαν οὖν ἅπασαι αἱ νῆσοι ἐν στενοχωρίᾳ

bus sacerdotibus Graecis, et rem divinam secundum ecclesiae Orientalis ritum peragentibus, immaculati corporis et sanguinis participes fieri noluerunt, polluta esse sacrificia nec Christiana dicentes, benedictionem sacerdotum aversati, templaque pro gentilium aris habentes, in barbarorum manus anima et corpore polluendi cras devenient. monialem enim divinis scripturis eruditam non tantum carnibus vesci, barbara veste indutam ipse vidi, sed etiam Pseudoprophetae hostiam offerrre, impietatemque impudenter profiteri. at quomodo abreptus quinque mensium intervallum transilii? crastinus dies hanc calamitatem cum lacrimis enarrandam secum feret.

Imperator, quod vere ineunte a tyranno se obsessum iri suspicaretur, in insulas aliasque provincias Christianas, ad frumentum omniaque leguminum genera, et quaecumque cibaria necessaria, coemendum aliquos e proceribus aulae suae misit. ad id quatuor naves magnae in insulam Chium destinatae, quibus frumentum, vinum, oleum, caricae, cicer, hordeum ceteraque legumina adveherentur. navis insuper oneraria e Peloponneso expectabatur. haecque navium quinque classis, fortibus vectoribus multis et bene armatis instructa, Cpolim

καὶ ἀθυμίᾳ περὶ τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἐσκόπουν ὡς κα- P. 145 ταπολεμισθήσεται καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἁλωθήσεται, οἱ δὲ ἐδόξαζον, ὡς ὁ πατὴρ καὶ πάππος αὐτοῦ, βουληθεὶς εἷς ἕκαστος τοῦ λαβεῖν αὐτήν, ἐφάνησαν εἰς κενὸν κεκοπιακότες, οὕτω καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν τρίβον βαδιοῖ.

V. 116 37. Παρελθόντος οὖν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς καὶ τοῦ B Φεβρουαρίου ἄρξαντος ἐκέλευσε τὴν χωνείαν μετακομισθῆναι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ζεύξας ἁμάξας τριάκοντα εἷλκον αὐτὴν ὄπισθεν οἱ ξ′ βόες, λέγω βόες βοῶν· καὶ ἐκ πλαγίου τῆς χωνείας ἄνδρες σ′, καὶ εἰς τὸ ἓν καὶ εἰς τὸ ἕτερον, τοῦ ἕλκειν καὶ ἐξισοῦν αὐτήν, ἵνα μὴ ὀλισθήσει τοῦ δρόμου· καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἁμαξῶν τέκτονες ν′, τοῦ κατασκευάζειν γεφύρας ξυλίνους εἰς τὰς ἀνωμαλίας τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐργάται σὺν αὐτοῖς σ′. ἐποίησε γοῦν τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, ἕως οὗ κατήντησεν ἐν τόπῳ μακρὰν τῆς πόλεως ἀπὸ μιλίων ε′. ἦν γὰρ ὁ Καρατζία πεγις πρὸ καιροῦ σταλθεὶς σὺν δυνάμει C εἰς τὰ τοῦ Πόντου κάστρα, ἤγουν Μεσημβρίαν Ἀχελῶον Βυζὸν καὶ τὰ λοιπά, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐποιήσατο. ὁμοίως καὶ πρὸς τὴν Σηλύμβριαν κείμενα πύργια τοῦ ἁγίου Στεφάνου σὺν πολέμῳ λαβὼν πάντας τοὺς ἔνδον κατέσφαξεν· οἱ δὲ λοιποὶ πύργοι προσεκύνησαν, καὶ οἱ ἐπιβάται· ὅσοι γοῦν παρεδόθησαν ἀβλαβεῖς ἐσώθησαν, οἱ δὲ ἀντισταθέντες ἀπεκεφαλίσθησαν. ἡ δὲ Σηλυμβρία μαχίμως ἀνθίστατο. φέροντες οὖν τὴν σκευὴν ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἐκελεύσθησαν, καὶ τῷ

profectura erat. omnes interea insulae de urbis salute anxiae ac sollicitae variis sententiis distrahebantur: alii fore ut expugnaretur a barbaris et occuparetur coniiciebant. alii, quomodo pater et avus istius, suo quisque tempore, hanc expeditionem susceperant et re infecta discesserant, ita hunc iisdem vestigiis insistentem non plus profecturum opinabantur.

37. Ianuario mense elapso, sub Februarii initium, prope Cpolim tormentum aeneum advehi iussit princeps. LX boves validissimi XXX curribus iuncti illud trahebant; ab utroque tormenti latere CC homines incedebant, ut id hac et illac trahendo in aequilibrio retinerent. currus praecedebant fabri L, operariique CC, qui pontes ligneos ad complanandas vias fabricarent. elapsi sunt itaque Februarius et Martius, cum in locum quemdam milliaribus quinque ab urbe dissitum tractum est. Caracia Begus antea cum copiis ad Ponti oppida Mesembriam, Acheloum, Byzum et alia praemissus, ea ad deditionem compulit. versus Selymbriam quoque S. Stephani turres, omnibus qui intra erant caesis, vi expugnavit. cetera castella, et qui Epibatae vocabantur, se dedidere. quotquot victori se permiserunt servati, repugnantibus capita abscissa sunt; una Selymbria ho-

Καρατζία πεγ πρόσταγμα τοῦ φυλάττειν αὐτήν, ἔφθασε σὺν ταῖς δυνάμεσι καὶ κατατρέχειν τὰ πέριξ τὰ τῆς πόλεως καὶ μὴ ἐᾶν τοὺς Ῥωμαίους τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι. ἦσαν δὲ καὶ τῶν χειμῶνα ὅλον ἐκεῖ παραχειμασθέντα σκῆ- D πτρα εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι καὶ καταδρομὰς ποιεῖν τοῖς Τούρκοις οἱ Ῥωμαῖοι, ἐκ Μυσίας καὶ Παφλαγονίας τρία. ἐγένετο οὖν ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἴσχυον ἐξελθεῖν. ἀλλ' ὅμως ἐκ θαλάσσης καὶ αὐτοὶ σὺν διήρεσι καὶ τριήρεσιν ἄχρις Κυζίκου ἐλεηλάτουν τὰ κατ' αἰγιαλὸν κείμενα χωρία τῶν Τούρκων, καὶ πολλοὺς ἐκούρσευον, καὶ οὓς μὲν ἔσφαττον, οὓς δὲ ἐν Κωνσταντινου- P. 146 πόλει ἀγαγόντες ἐπίπρασκον. καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς προσκρούσμασι καὶ ἔαρ ἐπέστη, καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι. καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας στάσις οὐκ ἔληξεν, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ξένην στάσιν ἐν τοῖς ἐμπιστευθεῖσιν ἀκούειν λογισμοὺς ἀνθρώπων. καὶ ἐρχόμενοι οἱ Χριστιανοὶ τοῦ ἐξομολογήσασθαι τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἠρωτῶντο παρ' ἐκείνων οἱ μὲν εἰ ἐκοινώνησε τοῖς ἀκοινωνήτοις καὶ εἰ ἔτυχεν ἀκοῦσαι λειτουργίαν παρὰ τοῦ ἑνωτικοῦ ἱερέως. ταῦτα καὶ κανὼν δριμὺς καὶ ἐπιτίμιον βαρύ· μετὰ δὲ τὸ δουλεῦσαι τὸν κανόνα κατὰ τὸ ἔθος, ὁ ἄξιος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ B δεσποτικοῦ εἰς τὸ κοινωνῆσαι μὴ προσελθεῖν τοῖς τῆς ἑνώσε-

stium impetum fortiter excepit. ad locum itaque destinatum haec machina perducta est, cuius custodiae Caracia-begus adsidere iussus, cumque omnibus copiis in partes urbi vicinas, Romaeis intra portas urbis coercitis, excurrere. per hiemem quoque totam Mysorum ac Paphlagonum turmae sub tribus vexillis circa urbem hibernaverant, ut Romaeorum in Turcos eruptiones reprimerent, nec eos urbe excurrere sinerent. Romaei igitur extra portas prodire non poterant, tantis hostium viribus circumdati: verumtamen biremibus ac triremibus excurrebant, praedis ab usque Cyzico ex Turcorum vicis maritimis actis, etiam captivis multis, quorum pars caesa, pars Cpoli venumdata est. dum ver adventat, hisce pugnis levibus tempus transactum, ieiuniorumque dies numerari coepti, nec interim ecclesiae discidium cessabat. omnium conspectui portentosa discordia obversabatur, in studia contraria discedentibus iis qui confessiones audiendi munere fungebantur. ad eos enim ubi accedebant Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur num cum iis, qui ab ecclesiae communione rescissi sunt, communicassent; num ab Henotico celebratae liturgiae interfuissent; fatentibusque poenitentiae causa dura poena inflicta multaque gravis dicta. peracta deinde ex more poenitentia, qui participatione corporis et sanguinis dominici dignus censebatur, illa percipere a sacerdote henotico gravi poena indicta

V. 117 ως ἱερεῦσιν μετ' ἐπιτιμίου βαρέος· οὔτε γὰρ ἱερεῖς εἰσιν,
οὔτε τὰ προσφερόμενα τέλεια ἔλεγον. εἰ γὰρ ἐκαλοῦντο ἐν
κηδείᾳ νεκροῦ ἢ ἐν μνημοσύνῳ τεθνεῶτος, καὶ ἐφαίνετό τις
τῶν ἑνωτικῶν ἐκεῖ ἱερεύς, κατευθὺς τὰς φελώνεις ἐκδυόμενοι
ὡς ἀπὸ πυρὸς ἔφευγον. καὶ ἡ μεγάλη ἐκκλησία ὡς καταφύ-
γιον δαιμόνων καὶ βωμὸς Ἑλληνικὸς αὐτοῖς ἐλογίζετο. ποῦ
κηροί; ποῦ ἔλαιον ἐν ταῖς λυχναψίαις; τὰ πάντα σκοτεινά,
καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων. ἔρημον τὸ ἅγιον τέμενος ἐφαίνετο,
C προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν ἣν ὑποστῆναι μέλλει μετ' ὀλίγον
διὰ τὰς παραβάσεις καὶ ἀνομίας τῶν κατοικούντων. ὁ δὲ
Γεννάδιος ἔγκλειστος ἐδίδασκε, καὶ ἀρὰς ἐπετίθει τοῖς τὴν
εἰρήνην ἀσπαζομένοις. ἔτυχον ἐγὼ μετὰ ταῦτα μιᾷ τῶν εὐ-
γενίδων αἰχμαλωτευθείσῃ, καὶ διηγήσατό μοι πῶς ὠδίνουσα
τοῦ τεκεῖν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ τετράδι τοῦ ἔτους ἐκείνου με-
τεκαλέσατο τὸν πνευματικὸν αὐτῆς Ἰάκωβον ὀνόματι, καὶ
ἐξωμολογήσατο, καὶ αὐτὸς προέτρεψεν αὐτῇ τοῦ κοινωνῆσαι,
καὶ αὐτὴ ἐρωτήσασα τὸν γέροντα εἰ κωλύει τι τοῦ μεταλα-
βεῖν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως τοῦ λειτουργοῦντος ἐν τῷ ναῷ
D αὐτῆς, ἔνδον τῆς αὐλῆς αὐτῆς ὑπάρχοντι. ἦν γὰρ ὁ ἱερεὺς
συμφορέσας τοῖς ἑνωτικοῖς μόνον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τό-
τε τῇ ιβ' τοῦ Δεκεβρίου, οὐ μὴν δὲ καὶ συγκοινωνήσας· οὐ
γὰρ ἔτυχεν ἐξ ἀρχῆς συναριθμηθῆναι τοῖς συλλειτουργοῖς
τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλ' ἔτυχεν ἔξω σὺν ἄλλοις βραδεῖαν τυ-

vetabatur: talem enim sacerdotem non esse, nec perfecte oblationem ab eo peragi. ad funus porro efferendum vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi henoticus sacerdos comparuisset, stolis subito exuti velut e flammis mediis se proripiebant. magna etiam ecclesia daemoniorum specus et gentilium delubrum censebatur. ubi cerei? ubi oleum in lychnis? omnia tenebris plena; nec quisquam, qui eas dissiparet, aderat. templum sacrum desertum conspiciebatur, solitudinem, qua mox, propter peccata et iniquitates in eo habitantium, complendum erat, portendens. Gennadius etiam inclusus docebat pacisque studiosos diris devovebat. post urbem captam, in nobilem feminam captivam casu incidi; quae mihi narravit quomodo ipsa partus doloribus correpta anni illius sancta magnaque feria quarta, confessarium suum, Iacobum nomine, ad se vocaverit; quam, peccatorum confessione peracta, hortatus est ille ut sacram communionem sumeret. cumque senem illum interrogasset num obstaret quicquam, ut ex manibus sacerdotis, qui in templo intra domus suae septa sito celebrabat, sumeret (ille quippe sacerdos die tantum XII Decembris in magna ecclesia henoticis adfuerat, nec communicaverat, cum in numerum altari ministrantium ab initio liturgiae adlectus

χόντες τὴν ἔλευσιν, καὶ ἵσταντο ἐν τῷ ναῷ φοροῦντες τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς μόνον. ὁ δὲ πνευματικὸς εἶπεν αὐτῇ „συγχωρήμενόν ἐστιν· ὁ θεὸς συγχωρήσει σοι. ἄπελθε, κοινώνησον ἀποβάλλουσα πάντα σκοπόν· καὶ γὰρ ἱερεύς ἐστι καὶ λειτουργός. ἀδιακρίτως κοινώνησον." ἡ δὲ ἐπὶ τῇ ἀνεμποδίστῳ ἀπολογίᾳ τοῦ γέροντος δειλιάσασα (ἦν γὰρ ἐκ τοῦ μέρους τῶν σχισματικῶν) μετακαλεῖται ἄλλον P. 147 Νεόφυτον ὀνόματι, καὶ δηλοῖ αὐτῷ τὴν λύσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς· ἦν γὰρ αὐτὸς ὁ Νεόφυτος παρρησίαν ἔχων καὶ πνευματικεύων ἐν ἀνακτόροις καὶ μεγιστάνων οἴκοις. ἐκώλυσε δὲ ταύτην, λέγων „ἀσυγχώρητόν ἐστιν· εἰ γὰρ λάβοις κοινωνίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄρτον ἔφαγες καὶ οἶνον ἔπιες." ὢ τῆς ἀνοχῆς σου, Χριστὲ βασιλεῦ! σκοτεινὲ καὶ τυφλέ, εἰ ὁ ἱερεὺς ἦν Λατῖνος, εἶχεν ἂν λόγον ἄλογον ἡ μωρία σου, ὡς ὅτι Λατινικῶς τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ ἀπέδωκε καὶ ὁ ἄρτος οὐκ ἦν ἔνζυμος καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ἦν ζέον, καὶ ἄλλα τινὰ B ἄλογα αἰτιάματα, ἃ οὐκ ἔξεστιν ὀρθοδόξῳ στόμα ἀνοῖξαι καὶ γλῶτταν κινῆσαι κατὰ τῶν θείων μυστηρίων των οὕτω τελουμένων· ὁ γὰρ τοῦτο τολμήσας ἄξιος λιθοστρωθῆναι. πῶς ἢ τί ἔχεις ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν θείων μυστηρίων τῶν τελεσθέντων ἐκ γλώττης σῆς, καὶ εὐχῶν ὧν σὺ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἱερεῖς χρῶνται; οὐκ ἔχεις ἄλλο εἰπεῖν, ὦ Φα-

non fuisset; sed extra cancellos cum aliis, qui tardius venerant nihilque aliud praeter sacra indumenta gestaverant, steterat.) Pneumaticus ei dixit: licet; deus condonabit tibi; abi, et communionem, omni dubio remoto, percipe. ipse sacerdos ac minister est; discrimine illo omisso communica. mulier vero, quod a schismaticorum partibus staret, scrupulose perpensa senis, qui omnes obices revellebat, sententia, alium nomine Neophytum confessarium accersit; eique a Pneumatico suo datam sibi licentiam declarat. iste Neophytus loquendi libertatem ac confidentiam sibi assumpserat, quod Pneumatici munere in imperatoriis palatiis procerumque aedibus fungeretur. is eam a communione his verbis deterruit. non licet: si enim ex istius manibus communionem sumpseris, panem manducabis et vinum bibes. quam admiranda, rex Christe, longanimitas tua! si sacerdos Latinus esset, stultitia tua, caece, aliqua, quamvis absurda, ratione excusari posset, quod Latino sermone ad deum preces recitasset, quod non esset fermentatus panis nec aqua calida adhibita; aliaque absurda allegare potuisses, quae orthodoxus tamen ore nunquam proferet, nec adversus divina mysteria hoc modo peracta murmurabit: talia enim qui audet, lapidibus obruendus est. quid vel quomodo obloqui potes divinis mysteriis idiomate tuo celebratis? quid illis precibus opponere? quorum tibi cum ceteris Orientis sacerdoti-

ρισαῖε κενέ, πλὴν ὅτι καθαρὸς εἶ καὶ μολυσμοῦ ἀμέτοχος καὶ κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, προσθήσω δὲ κἀγὼ τὸ καὶ ἀφωρισμένος. ἡ δὲ εὐγενὶς ἐκείνη γύνη διχο- C νοοῦσα ἐν μέσῳ τῶν δύο τούτων προστάξεων ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐ μετέλαβε, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς ἀκοινώτητος τέτοκεν. εἰ γὰρ ἐπηκολούθησεν θά- V. 118 νατος, εἶχεν ἂν ἡ ψυχὴ αὕτη τὴν σφραγῖδα ζημίαν τοῦ πνεύματος δι' αἰτίαν τοῦ Νεοφύτου καὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ πονηροῦ πνεύματος. ἀλλ' ἐπανίωμεν πρὸς τὰ τῆς διηγήσεως κύματα, καὶ ἴδωμεν τὴν ἀγριαινομένην θάλασσαν πῶς μέλλει χᾶναι καὶ καταποντίσαι τὴν κιβωτὸν τὴν τὸν Νῶε τὸν κυβερνήτην διώξασαν καὶ τὰ καθαρὰ πετεινὰ ὑπὸ τῶν μὴ καθαρῶν ὡς ἀκάθαρτα παραβλέψασαν.

D Ὁ γὰρ τύραννος ἀπ' ἀρχῆς Μαρτίου μηνὸς ἔπεμψε μηνυτὰς καὶ κήρυκας εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας τοῦ ἐξέρχεσθαι ἕκαστον ἐν τῇ στρατιᾷ κατὰ τῆς πόλεως. τὰ στρατεύματα μὲν οὖν, ὅσα διὰ προσόδων καὶ ῥόγας ἦσαν γεγραμμένα, συνέρρεον· τὰ δὲ ἄγραφα τὰ καὶ μυριάριθμα τίς διηγήσεται; πᾶς γὰρ ἕκαστος ἀκούων κατὰ τῆς πόλεως ἔτρεχεν, οὕτως ὁ μὴ δυνάμενος βαδίζειν ἕνεκα παιδικῆς ἡλικίας καθὼς ὁ μὴ δυνάμενος τρέχειν ἕνεκα γήρους. οἱ δὲ πολῖται ἱκέτευον θεὸν τοῦ μὴ ἐπελθεῖν τῇ ἁγίᾳ ἑβδομάδι, διότι ἤκουον ὡς ὁ τύραννος ἐφ' ἅρματος καὶ ἤδη ἔρχεται. τῇ παρασκευῇ

bus communis est usus. aliud allegare non potes, o Pharisaee vane, nisi quod purus es et intactus a ceterisque Christianis separatus, addam ego, et excommunicatus. illa autem mulier nobilis inter contraria praecepta animo fluctuans communione die illo abstinuit, et nocte sequenti, non sumpta prius Eucharistia, peperit. quod si mors subsequebatur, damnum, non accepto spiritus divini signaculo, anima illius passa fuisset Neophyti culpa, et mali spiritus, quo agebatur, errore. sed redeamus ad narrationis nostrae fluctus; et mare furens, gubernatore excusso, arcam Noe absorbere et in profundum deprimere intueamur, mundaque volatilia, tanquam immunda, impollutorum unguibus discerpenda proiicere contemplemur.

Tyrannus enim Martio incipiente, nuntiis in omnes provincias missis, unumquemque ad urbem militatum venire iussit. cuncti ergo, qui datis nominibus stipendia merebant, accesserunt, in numeris iis qui sponte castra sequebantur. universi enim qui urbem oppugnandam esse audierunt, tam pueri ob aetatem teneram vix gradientes quam senes annis gravati, accurrerunt. Cpolitani interim deo supplicare, ut hebdomada sancta tyrannus, qui curru adventare nuntiabatur, urbis oppugnationem ne aggrederetur. die igitur para-

οὖν τῆς διακαινησίμου, καὶ ὁ Ναβουχοδονόσωρ ἐπὶ θύραις P. 148 Ἱερουσαλήμ, καὶ πήξας τὰς αὐτοῦ σκηνὰς κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρισοῦ ὄπισθεν τοῦ βουνοῦ, καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης τῆς κειμένης ἐγγὺς τοῦ παλατίου ἕως τῆς Χρυσῆς πύλης τῆς πρὸς νότον, καὶ ἔτι ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως τοῦ Κοσμηδίου, καὶ ἀπὸ τοῦ νότου εἰς πλάτος ὅσον περιέφερον κάμπον οἱ ἄμπελοι· καὶ γὰρ ἦσαν προλαβὼν φθαρέντες παρὰ τοῦ Καρατζία. καὶ περιεχαράκωσεν αὐτὴν Ἀπριλίῳ, ϛʹ ἡμέρᾳ, παρασκευὴ ἡ μετὰ τὸ πάσχα. οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐν ᾗ ἐγένετο τάχα ἡ ἕνωσις ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς Ἰουδαίων συναγωγὴν B ταύτην ἀπέφευγον, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ οὔτε προσφορὰ οὔτε ὁλοκαύτωσις οὔτε θυμίαμα. εἰ ἔτυχέ τις τῶν ἱερέων λειτουργῆσαι θεῷ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισήμῳ, οἱ προσευχόμενοι μέχρι τῆς ὥρας τῆς προσφορᾶς ἵσταντο, καὶ τότε πάντες ἐξήρχοντο, οὕτω γυναῖκες ὡς ἄνδρες, οὕτως μοναχοὶ ὡς μονάζουσαι. τί χρὴ λέγειν; καὶ τὸν ναὸν ὡς βωμὸν καὶ τὴν θυσίαν ὡς Ἀπόλλωνι τελουμένην ἐνόμιζον. διὰ τοῦτο Ἡσαΐας ὡς ἐκ στόματος θεοῦ φησὶν „ἰδού, προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς μεταθέσει, καὶ ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνεσιν C τῶν συνετῶν ἀθετήσω. οὐαὶ τοῖς βαθέως ποιοῦσι βουλήν, καὶ οὐ διὰ κυρίου. οἱ ἐν κρυφῇ βουλὴν ποιοῦντες, καὶ ἔσται

scenes diacaenesimae septimanae (id est feria VI seu die Veneris post Pascha) ad portas Hierusalem Nabuchodonosor venit, et tentoria sua ante Charsi portam post collem fixit. a porta vero quae Ligni appellatur, palatio vicina, usque ad Auream portam, quae meridiem respicit; ab eademque Ligni porta usque ad Cosmedium et meridiem versus, quantum vineta a Caracia iam devastata in latitudinem capere poterant, omnes eius copiae castra locaverunt. Aprilis ergo die sexta, parasceue post Pascha, obsidione urbem cinxit Mehemetes. Cpolitani, a quo die in ecclesia magna facta est concordiae reconciliatio, illam ut Iudaeorum synagogam refugiebant; nec in ea oblatione, holocausto aut incenso litabatur. si quis sacerdotum divinam liturgiam die aliquo insigni celebraret, qui precabantur, donec ad oblationem sacrorum donorum veniretur, adstabant: dein omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exibant. quid pluribus opus est? templum illud pro delubro et ara gentilium, et sacrificium perinde ac Apollini factum, aestimabant. quare Isaias tanquam ex ore dei sic loquitur. ecce, ut hunc populum transmigrare faciam, paratus ero; translatione eum transferam; sapientiam sapientium disperdam, prudentiumque prudentiam dissipa-

ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐροῦσιν τίς ἡμᾶς ἑώρακε;
καὶ τίς ἡμᾶς γνώσεται, ἢ ἃ ἡμεῖς ποιοῦμεν; διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος. οὐαί, τέκν' ἀποστάται! ἐποιήσατε βουλὴν
οὐ δι' ἐμοῦ καὶ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου, τοῦ
προσθεῖναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις." ὁ δὲ Γεννάδιος οὐ
διέλειπε καθ' ἑκάστην διδάσκων καὶ γράφων κατὰ τῶν ἑνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς καὶ ἀντιφάσεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ μακαρίτου Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου καὶ τῶν συγ-
D γραμμάτων αὐτοῦ, καὶ κυρίου Δημητρίου τοῦ Κυδώνη, ἀποδεικνύων αὐτοὺς αἱρετικούς, ἔχων ἐκ τῆς συγκλήτου τὸν
πρῶτον μεσάζοντα τὸν μεγαδούκαν συνεργὸν καὶ συνίστορα,
τὸν καὶ τοσοῦτον εἰπεῖν τολμήσαντα κατὰ Λατίνων, ὅτε εἶ-
V. 119 δον οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἀναρίθμητον στρατὸν τῶν Τούρκων,
μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς πόλεως, „κρειττότερόν ἐστιν εἰδέναι ἐν
μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτραν
Λατινικήν." καὶ γὰρ ἀπογνόντες οἱ τῆς πόλεως ἔλεγον „εἴθε
ἐδόθη ἡ πόλις ἐν χερσὶ τῶν Λατίνων τῶν ὀνομαζόντων τὸν
Χριστὸν καὶ θεοτόκον, καὶ μὴ ἀποριφθῶμεν ἐν ταῖς τῶν
Γ. 149 ἀσεβῶν παλάμαις." τότε καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ἐφθέγξατο. ἀλλὰ
πρὸς αὐτὸν ὁ Ἡσαΐας ἐφθέγξατο, καθὰ καὶ τῷ Ἐζεκίᾳ.
„ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου Σαβαώθ. ἰδού, ἡμέραι ἔρχονται,
καὶ λήψονται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου. καὶ ὅσα συνή-

bo. vae illis qui profunda consilia, non expetito domini consilio, ineunt. qui consilia occulta capiunt, tenebrisque opera sua abscondunt. qui dicunt, quis nos videbit? quis nos vel opera nostra cognoscet? propterea haec dicit dominus. vae filiis Apostatis! consilium me inconsulto habuistis; utque peccata peccatis adiiceretis, pacta, spiritu meo nequaquam ducti, pepigistis. Gennadius interim adversus henoticos docere ac scribere singulis diebus non cessabat; et sapientissimum beatumque Thomam Aquinatem eiusque scripta, Demetrium etiam Cydonem haeresis arguere contendens, rationes syllogismosque adversus eos texebat. conscius ei erat operisque socius e senatoribus primus mesazon, idemque dux magnus; cuius contra Latinos, magis vero contra ipsam urbem, temeraria impudentia eo usque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu se peti viderunt Romaei, ut dixerit Turcorum mitram ac redimiculum in media urbe dominari, quam Latinorum galerum regnantem conspicere, potius esse. cum interim Romaei, omni salutis abiecta spe, haec vota conciperent: „utinam in Latinorum potestatem, qui Christum eiusque matrem deiparam invocant, urbs nostra deveniret, nec Turcis impiis traderemur." quibus contraria, quae retulimus, mesazon praedicabat. sed ad eum Isaias, sicut et Ezechiae, locutus est. audi verbum domini exercituum. ecce dies veniunt, quibus cuncta, quae domi

γαγον οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἰς Βαβυλῶνα ἥξει, καὶ οὐδὲν οὐ μὴ καταλειφθῇ· καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων σου τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ σοῦ, ὧν γεννήσεις, λήψονται, καὶ ποιήσουσι σπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων."

38. Ὁ βασιλεὺς οὖν Κωνσταντῖνος, ὅσον δύναμις, ἐπιμελούμενος B ἐπεμελεῖτο σὺν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ Γενουίταις· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ εἶχον κατὰ νοῦν ἀπαραίτητον λογισμόν, ὅτι ἐὰν ἡ πόλις ἁλῷ, καὶ τὸ φρούριον αὐτῶν ἔρημον γενήσεται. ἐν τούτῳ στείλαντες ἐν τῇ Γενούᾳ προλαβὼν γραφὰς δεόμενοι βοηθείας, ἀντέγραψαν ὡς ἤδη ἔρχεται μία ναῦς σὺν φʹ ὁπλίταις εἰς βοήθειαν τοῦ Γαλατᾶ. καὶ αἱ τῶν Βενετικῶν ἐμπορικαὶ τριήρεις κατελθοῦσαι ἐκ τῆς Μαιώτιδος λίμνης καὶ τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ καὶ ἐκ Τραπεζοῦντος, ὁ βασιλεὺς οὖν καὶ οἱ Βενετικοὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει οὐκ εἴασαν αὐτὰς C καταίρειν ἐν Βενετίᾳ, ἀλλ' ἔμειναν εἰς βοήθειαν τάχα τῆς πόλεως. ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς Γενούας ἐλθὼν εἷς ὀνόματι Ἰωάννης Λόγγος ἐκ τῶν Ἰουστινιανῶν σὺν δυσὶ νῆες ὑπερμεγέθεις, ἔχων καὶ πολεμικὰς παρασκευὰς πολλὰς καὶ καλάς, V. 120 σὺν ἐνόπλοις νέοις Γενουίταις ἀρεϊκὸν πνέοντας θυμόν, καὶ ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἐπιδέξιος ἀνὴρ καὶ εἰς παραταγὰς καὶ συνασπισμοὺς πολέμων δοκιμώτατος. ἐδεξιώσατο τοῦτον ὁ βασιλεύς, καὶ P. 150 ῥόγας ἐμέτρησε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ καὶ εὐεργεσίας ἔνειμε,

possides, diripientur, omnesque divitiae a maioribus tuis comparatae in Babylonem transferentur, nec earum residui quicquam tibi supererit. filii tui qui tibi nati sunt et nascituri, rapti emasculabuntur, et spadones facti in regis Babyloniorum domo servient.

38. At Constantinus imperator urbi tuendae, quantum viribus pollebat, cum Genuensibus Galatae incolis erat intentus: ii enim firme credebant urbe capta etiam castrum suum devastatum iri. hac de causa Genuam litteras antea scripserant, quibus opem sibi mitti rogabant. responderunt Genuenses navem unam, quae quingentos milites Galatae castro tuendo veheret, iam ad eos proficisci. Venetorum etiam triremes actuarias commercio inservientes a Palude Maeotide, Tanai et Trapezunte reversas, imperator et Veneti, qui in urbe habitabant, retinuerunt nec Venetias redire permiserunt, ut, si fors ita ferret, urbi auxilio esse possent. advenerat Genua Iohannes Longus ex gente Iustiniana, duabus navibus magnis vectus, quae, praeter multas machinas eximias ceterumque belli apparatum, militibus aetatis et animi robore praestantibus instructae erant. Iohannes ipse vir solers, acierum pugnarumque peritissimus erat. eum benigne excepit imperator, stipendiaque eius militibus solvit; prae-

καὶ πρωτοστράτορα τοῦτον ἐτίμησε, καὶ αὐτὸς τὴν φύλαξιν τῶν πρὸς τὸ παλάτιον κειμένων τειχέων ἀνελάβετο. καὶ γὰρ ἦσαν ὁρῶντες τὸν τύραννον ἐκεῖ τὰς σκευὰς τὰς πετροβόλους πηγνύοντα καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀντίμαχον ἐν τοῖς τείχοις παράταξιν. εὐεργέτησε δὲ τούτῳ καὶ διὰ χρυσοβούλλου γράμματος τὴν νῆσον Λῆμνον, εἰ ἀποκρουσθήσεται ὁ Μεχεμὲτ καὶ ὑποστραφήσεται ἄπρακτος ἐξ ὧν θαρρεῖ κερδᾶναι τῆς πόλεως. ἔκτοτε οὖν ἐμάχοντο ἡρωϊκῶς οἱ Λατῖνοι σὺν τῷ
B *Ἰωάννῃ, ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἱστάμενοι ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ καὶ ἐν τῇ τάφρῳ. πολλάκις καὶ ἐκτὸς τῆς τάφρου ἐκπηδῶντες ἐσυνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις Ῥωμαῖοι, ποτὲ μὲν ἀφέντες ποτὲ δὲ λαμβάνοντες. πλὴν τοῦτο οὐκ ἦν ἀπάδον τοῖς Ῥωμαίοις. καὶ γὰρ εὔκολον ἂν εἰπεῖν εἶναι ἕνα Ῥωμαίων πρὸς εἴκοσι Τούρκους· τί ἐδύναντο καταπροσωπῆσαι καὶ ἐξελθεῖν; πλὴν ἡ βουλὴ ἐδίδοτο ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ἀντιμαχεῖν ἐκ τῶν τειχῶν διὰ τῶν προμαχώνων, οἱ μὲν διὰ τζαγραβολικῶν βελῶν, οἱ δὲ διὰ τοξικῶν, ἄλλοι διὰ μολυβδοβόλων ἀπολυομένων διὰ βοτανῶν πέντε καὶ δέκα*
C *ὁμοῦ, σμικρὰ ὡς κάρυα Ποντικὰ τὸ μέγεθος, ἀποτελοῦντα δύναμιν τρήσεως, ὡς εἰ τύχοι ἐμπεσεῖν σιδηροφόρῳ σώματι, καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ σῶμα διατρήσας ἐξέρχεται καὶ εἰς ἄλλο μεταπηδᾷ, εἰ τύχοι, εἶτα ἐξ αὐτοῦ εἰς ἕτερον, ἕως οὗ*

terea beneficiis et protostratoris dignitate eum cohonestavit. is itaque murorum partem palatio vicinam tuendam suscepit: nam tyrannum tormenta aenea lapidibus emittendis parata ceterasque ad oppugnandum machinas adversus illam partem collocare animadverterant. imperator insuper aurea bulla Lemnum insulam Iohanni Longo donavit, si urbis obsidionem solvere coactus, reque infecta pedem Mehemetes referret. Latini Iohanne duce alias portis urbis erumpentes, alias in exteriori muro stantes, quandoque in fossam desilientes fortissime pugnaverunt. saepius etiam fossa superata Romaei vario successu, modo cedentes, modo captivos Turcos trahentes, cum his manus conseruere. hoc tamen Romaeis minime conducebat; quippe verum dictu adversus viginti Turcos Romaeum unum stetisse: cominus cum Turcis pugnare eruptione facta qui poterant? propterea consilium datum est, ut Romaei a propugnaculis alii quidem iaculis, alii sagittis pugnarent; alii cannis ferreis globulos plumbeos in hostes emitterent. hi quini vel deni, nucum Ponticarum magnitudine, pulvere ignescente simul emissi, vim perforandi ac penetrandi habent, ita ut, in hominem ferro armatum si ciciderit unus, clipeum et corpus transadactus pervadat, in aliumque obvium transiliat, et ab hoc in alium, donec vis pulveris refrigescat; hocque impetu duo vel tres homines interfici simul possunt. machinam istam

ψυχρανθῇ ἡ δύναμις τῆς βοτάνης· καὶ διὰ μιᾶς προσβολῆς δύναται ζημιῶσαι δύο καὶ τρεῖς. ἔμαθον οὖν καὶ οἱ Τοῦρκοι, καὶ χρῶνται καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια καὶ ἐπέκεινα. περαιωθέντος οὖν τοῦ Ἀπριλίου τὸ δίμοιρον ἐν ὀλίγοις ἀντιμάχεσιν, ὁ γὰρ τύραννος εἰς πλέον ἠθροίζετο, συνήχθησαν οὖν ἄνδρες κλητοὶ καὶ αὐτόκλητοι ὑπὲρ ἀριθμὸν δυνατὸν εἰπεῖν. ἔλεγον D οὖν, ὅσοι κατεσκόπευον, εἶναι ὑπὲρ τετρακοσίας χιλιάδας. καὶ οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενουῖται, καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν τύραννον ἔτι ὄντα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔστειλαν πρέσβεις ἀγγέλλοντες τὴν εἰς αὐτὸν ἀκραιφνῆ φιλίαν καὶ ἀνανεοῦντες τὰ προγεγραμμένα ἐκτυπώματα· καὶ αὐτὸς ἀπελογεῖτο ὡς φίλος αὐτῶν εἶναι καὶ ἀδιάσπαστος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, μόνον μὴ εὑρεθῶσι βοηθοῦντες τῇ πόλει. καὶ αὐτοὶ ὑπέσχοντο. πλὴν εἷς ἐκ τῶν δύο κατεγελᾶτο, ὡς τὸ τέλος ἔδειξεν. οἱ γὰρ τοῦ Γαλατᾶ ἐνενόουν ὡς καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις χρόνοις ἡ πόλις καταπολεμισθεῖσα παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, P. 151 οὐδὲν ὠνήσαντο ἀπελθόντες ἄπρακτοι, οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ σὺν ἐκείνοις φιλίαν δεικνύντες τοὺς μὲν πολίτας ἐδίδοσαν τὴν παρ' αὐτοῖς ἐξερχομένην βοήθειαν, οὕτω θαρροῦντες γενέσθαι καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτου ὡς πλάνον μὲν τὴν φιλίαν ὑπώπτευον, τῇ δὲ πόλει τὰ εἰκότα συνεμάχοντο κρυφίως. ὁ δὲ τύραννος πάλιν ἐν ἑαυτῷ ἔλεγεν „ἐάσω κοιμᾶσθαι τὸν ὄφιν, ἕως οὗ καθελῶ τὸν δράκοντα, καὶ τότε μία πληγὴ ἐλαφρὰ κατὰ κεφαλῆς καὶ τοῦτον σκοτοδινιάσει." ὃ καὶ γέγονε. τότε

eiusque usum didicerunt ampliorenque fecerunt Turci. Aprilis mensis trientes duo paucis velitationibus transacti sunt, dum tyrannus novis copiis contractis exercitum suum auget; ad quem multitudo innumerabilis militum, tam qui vocati nomina dederant quam qui sponte venerant, confluxit; ut qui illum considerabant, quadringenta hominum millia superare coniecerint. et Galatini Genuenses, cum tyrannus Adrianopoli adhuc ageret, missis ad eum legatis amicitiam se integram servare, renovatis quae olim scripserant foederibus profitentur. amicum se eis esse respondit, nullaque ab eis, quos diligeret, causa se divelli passurum, modo urbi auxilium ipsos non ferre constaret: quod polliciti sunt. verumtamen unus ab altero, quod successus ostendavit, delusus est. Galatini enim, quomodo superioribus temporibus urbem ab illius maioribus frustra obsessam, a se assimulata illorum amicitia adiutam noverant, eundem tunc fore exitum rati, Mehemetis amicitiam ut fallacem suspectam habebant, urbi, ut par erat, clam opem ferebant. secum rursus haec dicebat tyrannus: serpentem dormire sinam, donec draconem occidero: uno deinde eoque levi ictu capiti impacto hunc quoque vertigine

V. 121 συνήχθησαν καὶ διὰ θαλάσσης τὰ πλοῖα αὐτοῦ σὺν τριήρεσι B διήρεσι πλοιαρίοις ἕως τριακόσια τὸν ἀριθμόν. ὁ δὲ λιμὴν τῆς πόλεως ἦν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἁλύσει ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς πύλης τῆς πόλεως τῆς καλουμένης ὡραίας εἰς τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ νῆαι ἵσταντο ἔνδον ὁρμαθηδὸν προσέχοντες τὸν λιμένα καὶ τὴν ἅλυσιν. αἱ δὲ νῆαι ἃς εἰρήκαμεν πέντε, μία ἡ τοῦ βασιλέως φέρουσα φόρτον τὸν ἐκ Πελοποννήσου σῖτον, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες ἐκ Γενούας ῥογευθεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵσταντο μὲν ἐν Χίῳ μέχρι Μαρτίου μηνὸς ὅλου διά τινας αὐτῶν χρείας. εἰσελθόντος οὖν Ἀπριλίου καὶ βουλομένων ἆραι τὰς ἀγκύρας, ὁ βορρέας αὐ- C τοὺς ἐνεπόδιζε. ἦσαν οὖν οἱ πολῖται ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ, ὡσαύτως καὶ αἱ νῆαι. τοῦ βορρέως οὖν καταπρανοῦς πεσόντος καὶ νότου ἄρξαντος πνεῖν ἐξῆλθον τῆς Χίου λιμένος· καὶ κατ' ὀλίγον πνέοντος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ ἐκραταιοῦτο, καὶ βιαίως ἐφέροντο ὑπ' αὐτοῦ αἱ νῆαι. ἵσταντο οὖν οἱ τῆς πόλεως ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀπανδοχήν, εἰ καὶ μηδὲν ὤνησαν. φανέντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθὺς ὁ τύραννος ὡς ἄγριος δράκων ὥρμησε κατὰ τῶν αὐτοῦ τριήρεων καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων καὶ προστάσσων αὐτοῖς ὅτι ἐκ τῶν δύο πρόκειται γενέσθαι τὸ ἕν, ἢ τὰς νῆας λαβεῖν, ἢ κωλῦσαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. τότε ἐξελθόντες τὰ πλοῖα ἵσταντο ἐκδεχόμενα τὴν ἄφιξιν τῶν νηῶν, ἐκ τοῦ λι-

circumactum calcabo; id quod contigit. eodem tempore Mehemetis navigia, acatia, biremes et triremes trecentae simul prope urbem appulerunt. at portum urbis catena extensa a porta, quae Pulchra appellatur, ad Galatae litus claudebat, navesque continua serie portus latitudinem, et catenae longitudinem occupantes, intra eam stabant. classis porro quinque navium nobis memorata, quarum una e Peloponneso cibaria subvehens imperatoris erat, ceterae quatuor mercede Genuam conductae, in Chii portu, dum sibi necessaria comparant, totum mensem Martium transegere. ineunte Aprili e portu solvere cum decrevissent, Boreas spirans obstitit. quamobrem Cpolitani, pariterque navium illarum vectores moesti admodum, animoque valde consternati erant. at Borea cadente cum Auster flare coepisset, portu solverunt. prima die vento leni ac mediocri lati, altera vehementius flante Austro celerius ferebantur, Cpolitanis hanc egregiam, nihilque ipsis profuturam, rerum copiam interim expectantibus. ubi vero in urbis conspectum venere naves, ad triremes suas ceteraque navigia accurrit, tyrannus, taliaque imperat: alterum e duobus faciendum, vel capiendae naves, vel portus ingressu arcendae sunt. a littore itaque progressa eius navigia, in medio freto, navium appulsum extra portum

μένος τῆς χρυσῆς πύλης ἐκτός. αἱ δὲ νῆαι ἐλθοῦσαι κατὰ D τὴν ἴσον ὁδόν, καὶ βουλόμενοι περᾶσαι τὸν Μεγαδημήτριον τὴν ἀκρόπολιν τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ, τὰ πλοῖα ἀνθίσταντο ταῖς ναυσίν. ἦν γὰρ καὶ ἡ θάλασσα ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εὔδιος ἀνέμου μὴ πνέοντος. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην θέαν· καταστρωθεῖσα γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς ἱστίοις τριακοσίοις τῶν Τούρκων καὶ πέντε μεγίστοις τῶν νηῶν, ἐξήπλωτο ἡ θάλασσα ὡς χέρσος, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν οὐδὲ τὰς κώπας ἠδύναντο καταφέρειν ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ τῆς νηὸς ὡς ἀετοὶ ὑπόπτεροι ἄνωθεν, ὡς κεραυνούς, τὰ βέλη τῶν τζαγρῶν κατέπεμπον καὶ τὰς σκευὰς ἀπέλυον, καὶ φόνος οὐκ ὀλίγος τῶν P. 152 Τούρκων ἐγένετο. ὁ δὲ τύραννος ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀλαζονείας ὁρμήσας ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐποχούμενος ἵππῳ, ἐφαντάζετο σχίζειν τὴν θάλασσαν καὶ ἕως αὐτῶν τῶν νηῶν διὰ τοῦ ἵππου πλεῦσαι· τόσον ἐθυμοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ἡ ἔνοπλος στρατιὰ σὺν αὐτῷ. τότε ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ τὰ ἱστία φυσηθέντα, σχίσαντες τὰ πλοῖα τὴν ἐν τῷ λιμένι ὁδὸν ἔπλεον, τὰ δὲ πλοῖα ἔμειναν· εἰ γὰρ ἦν ἔμπροσθεν αὐτῶν τότε ὁ στόλος τοῦ βαρβάρου, ἐδύναντο ἂν αἱ πέντε αὗται νῆαι καταποντίσαι καὶ τὰ τριακόσια. ὁ δὲ τύραννος μὴ γινώσκων τὴν τῆς θαλάττης ἐπιστήμην μόνον ἐκέκραγεν. ὁ δὲ μέγας κοντόσταυλος αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι· καὶ γὰρ παρα- B λόγως ἐπρόσταττεν. τότε θυμωθεὶς ὁ τύραννος ὥρισεν τὸν στόλον ἀπελθεῖν ἐν τῷ διπλῷ κίονι, τὸν δὲ μέγαν κοντόσταυ-

Aureae portae expectantes stabant. navibus autem rectam viam tendentibus, annitentibusque Megademetrium arcem, ut sinum Ceratinum ingredi possent, superare, navigia obstabant: mare enim, vento tunc posito, tranquillum erat. spectaculum etiam visendum exhibebatur strati maris Turcorum velis trecentis et quinque magnis navibus, videbaturque aequor ad campi instar complanatum; nec propter telorum frequentiam remi in aquam demergi poterant. navium vectores, ut aquilae alatae, e superiori loco in navigia humiliora balistis tela, velut fulmina, emittebant, quorum machinas ruperunt Turcorum ingenti strage edita. tyrannus ingenita superbia et vanitate undas se findere posse et equo ad naves usque penetrare confidebat: adeo suis et ipse irascebatur et qui aderat ei exercitus. vento interea excitato velaque sinuante, naves per acatia media, quae stationem suam non deseruerunt, in portum deferuntur. quodsi tunc universa classis barbari obvia stetisset, illam demergendo quinque naves istae pares erant. tyrannus rei nauticae ignarus ad clamores et vociferationes conversus est; quibus magnus eius contostablus, cum absurda iuberet, auscultare noluit. ira tunc accensus tyrannus clas-

λον ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. ἀχθέντος οὖν καὶ κατὰ γῆς
ῥιφέντος καὶ ὑπὸ τεσσάρων τανυσθέντος, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν
οἰκείαις χερσὶν ἔτυψεν, δοὺς ἑκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ ῥάβδῳ,
ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσίου καθαροῦ σταθμίον λίτραι πεντακόσιαι·
ἣν αὐτὸς κατεσκεύασεν, ἵνα παίζῃ αὐτὴν ὡς δοκίμιον. ἦν
δὲ ὁ ἄνθρωπος τὸ γένος ἐκ τῶν Βουλγάρων ἕλκων, τινὸς τῶν
ἀρχόντων Βουλγαρίας υἱός, Πάλδα ἐπονομαζόμενος. ἐδου-
V. 122 λώθη οὖν πρὸ καιροῦ, καὶ ἐξωμόσατο τὸ πάτριον σέβας, καὶ
C ἦν δοῦλος πατρικὸς τοῦ Μεχεμέτ. αὐτὸς ἦν ὁ πρὸ τεσσά-
ρων ἐτῶν ἐλθὼν ἐν τῇ Λέσβῳ, καὶ αἰχμαλωτίσας αἰχμαλω-
σίαν ἄπειρον. ἦν δὲ καὶ τοῖς ἀπελάταις οὐ καλὸς φίλος,
ἁρπάζων αὐτῶν τὰ λάφυρα. καὶ ἰδόντες αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τυ-
ράννου καταφρονηθέντα καὶ ῥαβδισθέντα, εἷς τῶν Ἀζαπίδων
λίθον ἄρας καὶ κατὰ κόρρης κρούσας ἐξώρυξε τὸν ἕνα ὀφθαλ-
μὸν αὐτοῦ. αἱ δὲ νῆαι ἐλθοῦσαι ἐν τῷ λιμένι, καὶ οἱ τῆς
πόλεως χαλάσαντες τὴν ἅλυσιν ἔδωκαν εἴσοδον αὐτάς. τότε
ὁ τύραννος ἰδὼν τὰς νῆας τὰς μεγάλας ὀκτὼ οὔσας, τὰς μι-
κρὰς ἐπέκεινα τῶν κ', καὶ τριήρεις βασιλικὰς καὶ τριήρεις
D τῶν Βενετικῶν, καὶ ἄλλα πλεῖστα μικρά, ἔγνω ὡς οὐκ ἔστι
δυνατὸν τοῦ κατασχεῖν τὸν λιμένα, καὶ τεχνάζεται γενναῖόν
τι καὶ ἀνδρεῖον σόφισμα. προστάττει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι
τὰς νάπας τὰς ὄπισθεν κειμένας τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τὸ μέρος
τὸ πρὸς ἀνατολὴν κάτωθεν τοῦ διπλοῦ κίονος ἕως τὸ ἄλλο
μέρος τοῦ Γαλατᾶ τὸ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Κερατίου κόλ-

sem ad duas columnas abire, magnum contostablum adduci iubet. quem attractum et in terram deiectum, a quatuor satellitibus distentum, princeps ipse suis manibus verberavit: aurea enim virga librarum quingentarum pondo, quam ad tyrocinium in verberando faciendum comparaverat, centum ei plagas inflixit. ille vero contostablus natione Bulgarus, nomine Palda, quodam inter suos principe viro ortus erat. diu ante mancipium factus a patria religione et pietate defecerat, Mehemetisque patri servierat. is ante quatuor annos in Lesbum excurrerat, multosque captivos abduxerat; remigibus ac nautis invisus, ut qui praedam ipsis surriperet. ut ergo eum a tyranno contemptum virgisque caesum vident, Azapidum unus genae ipsius lapide incuso alterum oculum eruit. at naves portum ingressae a Cpolitanis soluta catena, accipiuntur. tyrannus naves octo magnas, minores plures viginti, triremesque imperatoris ac Venetas, aliaque plurima parva navigia portum occupare conspiciens, illo se non posse potiri cognovit. stratagema ideo audax, generoso fortique viro dignum comminiscitur. per dumeta et vepres post Galatam sitas rectam viam a parte, quae orientem infra duas columnas respicit,

που κείμενον ἄντικρυ Κοσμηδίου. καὶ ποιήσαντες τὴν ὁδὸν ὁμαλήν, ὅσον ἐδύναντο, διὰ τῶν φαλάγγων ἐπιβιβάσας τὰς διήρεις καὶ τὰ ἱστία πτερώσας ἐκέλευσεν ἕλκειν διὰ ξηρᾶς ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἱεροῦ στομίου καὶ εἰσάγειν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον τὰ πλοῖα. ὃ καὶ γέγονεν. εἵλκοντο δὲ τὰ σκάφη, καὶ ἐν ἑκάστῳ πρωρεὺς καὶ ἄλλος ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος. ἕτερος δὲ τὸ πτερὸν κρατῶν τὸ ἱστίον ἐτίνασσεν· P. 153 ἄλλος τύμπανον, ἕτερος σάλπιγγα κρούων ἐμελῴδει θαλάσσιον μέλος. καὶ ἐξ οὐρίας πλέοντες τὰς νάπας καὶ τοὺς ῥύακας τὴν ξηρὰν διήρχοντο, ἕως οὗ καταντήσαντες ἐν τῇ ὑγρᾷ ταύτας ἀνήγαγον ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμόν, αἱ διήρεις ὑπάρχουσαι· τὰς δὲ λοιπὰς εἴασεν ἐκεῖ. τίς εἶδε τοιοῦτον ἢ τίς ἤκουσεν; ὁ Ξέρξης τὴν θάλασσαν ἐγεφύρωσε, καὶ ὡς ξηρὰν ὁ τοσοῦτος στρατὸς ἐπάνω ταύτης διῆλθεν. οὗτος δὲ ὁ νέος Μακεδών, καὶ ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν γενεῶν αὐτοῦ τύραννος ὕστατος τὴν γῆν ἐθαλάσσωσε, καὶ ὡς κατὰ κυμάτων, τὰ πλοῖα κατὰ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων ἀπέζευξεν. ἀλλ' ὑπὲρ B τὸν Ξέρξην οὗτος· καὶ γὰρ ἐκεῖνος διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον παρὰ τῶν Ἀθηναίων αἰσχύνην ἐνδυθεὶς ὑπέστρεψεν, οὗτος δὲ τὴν ξηρὰν ὡς ὑγρὰν διαβὰς τοὺς Ῥωμαίους ἠφάνισε, καὶ τὰς χρυσᾶς ὄντως Ἀθήνας, τὰς κοσμούσας τὸν κόσμον, τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εἷλε. ταῦτα μὲν διὰ θαλάσσης, διὰ δὲ ξηρᾶς τὴν χωνείαν ἐκείνην τὴν παμμεγέθη φέρων ἄντικρυ

usque ad alteram partem litori Ceratini sinus e regione Cosmedii conterminam, sterni imperat. et pro loci qualitate quantum possibile fuit, complanata via, phalangiis impositas biremes, velis expansis ex ostii sacri freto terra circumactas et tractas in Ceratinum sinum inferri iubet; statimque illud factum est. biremes itaque trahebantur, in quarum singulis unus prorae gubernator adsidebat, alius ad puppim clavum regebat. tertius antennas moderabatur velaque agitabat, alius tympanum pulsabat, carmen etiam nauticum a tubicine cantatum. dumeta interim ac torrentes navigantium specie superant, triremesque LXXX terra tractas ab uno litore, ubi ceterae relictae sunt, ad aliud litus deducunt. quis talium spectator unquam vel auditor fuit? mari quidem navibus constrato pontem imposuit Xerxes, super quo ingentem exercitum traiecit. at hic novus Alexander Macedo, stirpisque suae, uti spero, tyrannus ultimus, navigiis per collium iuga velut per maris undas actis, terram mare effecit. Xerxem superavit, qui Hellespontum transvectus accepta ab Atheniensibus clade turpiter recessit. Mehemetes vero terra, quasi navigabili reddita, traiecit, Romaeos delevit, aureasque revera Athenas, urbem imperatoriam, mundi ornamentum, expugnavit. atque ista quidem mari ge-

τοῦ τείχους ἔστησεν ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ πλη-
σίον. καὶ λαβὼν σημεῖον ὁ τεχνίτης, εἶχε γὰρ ἐκ πλαγίου
φωλεὰς δύο κατεσκευασμένας, χωρούσας πέτρας ὡς λιτρῶν ..
αὐτοφυῶς τεχνασμένας. καὶ ὅτε ἠβούλετο ἀπολύειν τὴν με-
C γάλην, ἐσημειοῦτο τὸν τόπον πρῶτον πέμπων τὴν μικράν,
καὶ τότε στοχαστικῶς ἐσφενδόνει τὴν μεγίστην. καὶ κρούσας
τὴν πρώτην βολήν, καὶ ἀκούσαντες τοῦ κτύπου οἱ τῆς πόλε-
ως ἐνεοὶ γεγόνασι, καὶ τὸ „κύριε ἐλέησον" ἔκραζον. ἦν δὲ
τότε κατὰ τὸ ἔθος εὑρεθεῖσα ἡ εἰκὼν τῆς πανυπεράγνου θεο-
τόκου τῇ ἑβδομάδι τῆς διακαινησίμου ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ
ἔκτοτε συχνάκις ἐλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας, καὶ ἡ
εἰκὼν ἐκεῖ ἵστατο μέχρις ἁλώσεως. τότε ἐπληροῦτο τὸ ῥη-
θὲν παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λέγοντος „ἵνα τί μοι
λίβανον ἐκ Σαβὰ φέρεις καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν;
V. 123 τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστιν δεκτά, καὶ αἱ θυσίαι
D ὑμῶν οὐχ ἥδυνάν μοι. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος. ἰδού,
ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν, καὶ ἀσθενήσου-
σιν ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα, γείτων καὶ ὁ πλησίον
αὐτοῦ ἀπολοῦνται. τάδε λέγει κύριος. ἰδού, λαὸς ἔρχεται
ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἔθνος μέγα, καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἐξεγερθή-
σονται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, τόξον καὶ ζιβύνην κρατήσου-
σιν. ἰταμός ἐστι καὶ οὐκ ἐλεήσει. φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασ-
σα κυμαίνουσα. ἐφ' ἵπποις καὶ ἅρμασι παρατάξονται, ὥσπερ

rebantur. terra vero tormentum bellicum illud immane in moenium conspectum tractum, non longe a S. Romani porta, locatum est. ad scopum destinatum artifex collimaturus sic se parabat. bombardae binae locatae erant ex obliquo, lapidum in globos affabre deformatorum librarum pondo capaces. maiorem ille explosurus, locum designatum minori primum quassabat: certo deinde ictu maiorem emittebat. ad fragorem accensae bombardae explosique primi globi, Cpolitani attoniti mutique restitere: deinde in has voces „domine, miserere" eruperunt. per id tempus purissimae deiparae imago Diacaenesimi septimana, de more in palatio palam proposita erat; ubi usque ad diem captae urbis stetit; atque interim in vici illius monasterio omnes precibus crebro litabant. quae deus per Prophetam Ieremiam (6, 20) dixerat, tunc impleta sunt. „ut quid mihi thus de Saba affers, et calamum suaveolentem de terra longinqua? holocautomata vestra non sunt accepta, et victimae vestrae non placuerunt mihi. propterea haec dicit dominus. ecce ego dabo in populum istum ruinas, et ruent in eis patres et filii simul; vicinus et proximus peribunt. haec dicit dominus, ecce populus venit de terra Aquilonis et gens magna, et reges multi consurgent a finibus terrae. sagittam et scutum arripient. crudelis est, et non miserebitur: vox

πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σέ, θύγατερ Σιών.“ ὁ δὲ σοφιστὴς τῆς κακίας ἐκείνης ὁ τεχνίτης τι μέθοδον ἐπίστατο τοῦ μὴ διαρραγῆναι τὴν χωνείαν. καὶ γὰρ οἴδαμεν χωνείας ἀπολυούσας P. 154 *προβόλους· μετὰ γοῦν τὸ ἀπολυθῆναι τοῦ σκεύους, εἰ καὶ μὴ ἐφυλάττετο σκεπαζομένη ὑπὸ πίλων ἐξ ἐρίων παχέων, παρευθὺς ὡς ὕελος διερρήγνυτο, καὶ μετὰ τοσαύτην ἐπισκοπὴν ἢ δὶς ἢ τὸ πλέον τρὶς ἀποπέμπων ἐσχίζετο, τοῦ ἀέρος χωροῦντος ἐν τοῖς κοίλοις τῶν μετάλλων ὑποβαθύμασιν. οὗτος δὲ τί ἐποίει; μετὰ τὸ σφενδονισθῆναι τὴν πέτραν τῆς χωνείας ζεούσης ἀπὸ τῆς θερμότητος τοῦ νίτρου καὶ τοῦ τεάφου, παρευθὺ κατέβρεχεν αὐτὴν ἐλαίῳ, καὶ σὺν τούτῳ ἐπληροῦντο τὰ ἔνδον αὐτῆς ἀερώδη βάθη, καὶ οὐκ ἐνήργει τὸ ψυχρὸν λεανθὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἐλαίου θερμότητος, καὶ ἐβάσταζε τὸν κόπον εὐκόλως, ἄχρις οὗ ὑπούργησε τὸν ὄλεθρον* B *τῆς πόλεως· καὶ ἔτι μετὰ ταῦτα φυλάττεται σῶα, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς το τοῦ τυραννοῦ θέλημα. κρούσας οὖν καὶ διασείσας τὸ τεῖχος, ἠβουλήθη ἐκ δευτέρου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ βάλλειν ἄλλον ἕνα λίθον· τυχὼν δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ Ἰάγκου ἐκεῖ ἔσκωψε τὴν βολήν, λέγων „εἰ βούλει καταπεσεῖν εὐκόλως τὰ τείχη, μετάθες τὴν σκευὴν ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ τείχους, ἀπέχοντι ἀπὸ τῆς πρώτης βολῆς ὀργυιὰς ε΄ ἢ ς΄, καὶ τότε ἐξισῶν τὴν πρώτην ἄφες ἑτέραν βολήν. τῶν δύο οὖν ἄκρων κρουσθέντων ἐπιμελῶς, τότε βάλλε καὶ τρίτην ὡς εὑρεθῆναι*

2. *τι*] an *τίνα*?

eius quasi mare sonabit et super equos adscendent, et curribus, filia Sion, in acie sicut ignis adversum te stabunt.“ perniciosae porro illius machinae inventor ac faber noto sibi quodam medicamine prospexerat, quominus tormentum aeneum rumperetur. tormentis illis lapides emitti vidimus ac novimus: post explosionem vero nisi pilis ex lana densissime compactis contecta statim forent, ad vitri modum disrumpi; etiamque tali cura adhibita, duabus vel tribus explosionibus, in metalli poros subeunte aere, id pati. at qua arte id vitabat? emisso lapide aeneum tormentum nitri ac sulphuris vapore calefactum oleo statim perfundebat, quo obstructi pori aeris penetrantis iniuriam arcebant, et olei calore vis frigoris retundebatur; sicque explosionibus sustinendis illa machina par fuit, donec urbi ruinam attulisset. integra etiamnum ad tyranni usus, cum ipsi libuerit, superest. impulsa ac quassata muri parte, in eandem collimabat lapidem denuo emissurus: sed cum Ianchi apocrisiarius, qui tum aderat, destinatum ictum risu excepisset, eique collimanti dixisset: „si muros in terram nullo negotio ruere velis, a parte muri prius diruta ad proxime quinque vel sex orgyis distantem conversa machina, ictus unum et alterum aequalis altitudinis destina; quibus accurate directis ac libratis, tertio murum

C τὰς τρεῖς βολὰς ἐς τριγώνου σχῆμα, καὶ τότε ὄψει τὸν τοιοῦτον τοῖχον εἰς γῆν καταπίπτοντα." ἤρεσεν οὖν ἡ βουλή, καὶ οὕτως πέπραχεν ὁ τεχνίτης, καὶ οὕτως ἀπέβη. πόθεν δὲ παρακινηθεὶς ὁ Οὖγγρος οὕτως τὴν βουλὴν ταύτην τῷ τυράννῳ δέδωκεν, ἤδη λέξω. ὁ ῥὴξ τῆς Οὐγγρίας τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει παραλαβὼν καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πάπα Νικολάου καὶ ἀναζωσάμενος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐξεβλήθη τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ὁ Ἰάγκος, καὶ ἀνελάβετο τὴν πᾶσαν φροντίδα τῆς ἀρχῆς ὁ ῥὴξ καὶ βασιλεύς. ἔχων δὲ ὅρκους μετὰ τοῦ Μεχεμὲτ ἀγάπης προσδιοριστικῆς τριῶν ἐτῶν, ἤδη πληρωθέντος τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος, ἐμήνυ-
D σε τῷ Μεχεμὲτ λέγων ὡς „ἐγὼ τὴν βασιλείαν παρέδωκα τῷ κυρίῳ μου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκ εἰμὶ τοῦ δεφενδεύειν ἃ ὑπεσχέθην· λάβε τὰ ἔγγραφα ἃ ἔδωκας, καὶ δὸς τὰ ἡμέτερα, καὶ ἔσο ὡς βούλει μετὰ τοῦ ῥηγὸς τῆς Οὐγγρίας." αὕτη ἦν ἡ αἰτία τῆς ἀφίξεως. περὶ δὲ βουλῆς, ἧς οὐκ ἔδει συμβουλεῦσαι ὡς ὑπάρχων Χριστιανός, οὕτως ἀκούσας γράφω. λέγεται ὅτι μετὰ τὴν τρίτην ἧτταν, ἣν φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, φεύγων ὁ Ἰάγκος, καὶ οὐχ ὡς ἤθελεν ἢ ὡς ἔπρεπε καταλαβὼν τὰ οἰκεῖα, ἔτυχέ τινος τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν διηγούμενος τὰ τῆς ἥττης, καὶ ἀδημονῶν πῶς ἡ τύχη τὰ τῶν Ῥωμαίων κατέλιπεν καὶ πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς χαροπὸν ἔβλεψεν. ὁ δὲ γέρων ἀπεκρίνατο „ἴσθι, τέκνον. εἰ

quate, ita ut in trianguli figuram dispositi cernantur; illam moenium partem in terram ruere conspicies." placuit consilium, cui paruit artifex, nec successu caruit. qua ratione vero impulsus Hungarus ille tyrannum hac de re monuerit, enarrabo. anno illo Hungariae rex Romanorum imperator designatus fuerat et a papa Nicolao coronam acceperat. exauctorato etiam Ianco, qui curatoris nomine res administraverat, rex ipse imperator administrationem regni universam capessivit ac suscepit. cumque pacem in triennium cum Mehemete pactus esset Iancus, sesquianno ipsius iam exacto, talia Mehemeti significavit. regni administratione ipse me abdicavi, et domino meo eam tradidi. quae pollicitus sum, in posterum integra praestare amplius nequeo. quas scriptas ergo tabulas nobis credidisti, tibi habe, nostrasque mihi redde. cum Hungariae porro rege, ut tibi visum erit, te gesseris. hoc de negotio acturus apocrisiarius legationem obierat. de consilio vero, quod hunc, cum Christianus esset, nusquam dare decuit, ab aliis quae accepi referam. fama est Iancum, postquam tertio victus turpi fuga domum invitus repetiisset, cuidam viro spiritu prophetico impulso, in quem casu incidit cladem quam acceperat narravisse, et Romaeorum rebus, quos fortuna impiis arridens deseruisset, illacrimasse; huicque senem talia respondisse: „istud a

μὴ παντελὴς φθορὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλθοι, οὐκ ἐπιγελάσει
τοῖς Χριστιανοῖς ἡ τύχη· δεῖ γὰρ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Τούρ-
κων φθαρῆναι, καὶ οὕτω τὰ τῶν Χριστιανῶν δυστυχήματα P.155
τέλος ἕξουσιν." ἔχων οὖν ἐν ὠσὶ τὴν ἀπαίσιον ταύτην προ- V.124
φητείαν ὁ τοῦ Ἰάγκου ἄγγελος ἐπεθύμει συντομώτερον τὴν
πόλιν ἁλῶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν βουλήν, πῶς δεῖ καὶ μέλ-
λει τὸ τεῖχος εὐκόλως πεσεῖν, ἐδίδασκε. πεσόντα δὲ δύο τεί-
χη ἔχοντα ἐν τῷ μέσῳ πύργον ἕνα, καὶ ὁ πρὸς τῇ πύλῃ πύρ-
γος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ ἔκειντο χαμαί, ὁρῶντες τοὺς ἔνδον
καὶ ὁρώμενοι ὑπ' αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννης γενναί-
ως ἐμάχετο σὺν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν καὶ τοῖς τοῦ παλατίου,
ἔχοντες ἐκ τοῦ Γαλατᾶ μέρος οὐκ ὀλίγον ἀνδρῶν ἐνόπλων.
καὶ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ δεικνύντες ἀγάπην. καὶ ἐξερχόμενοι διῆ- B
γον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ φοσάτου ἀφόβως, καὶ τὰ ζητούμενα
χρεώδη ἐδίδοσαν ἀφθόνως τῷ τυράννῳ, καὶ ἔλαιον διὰ τὰς
σκευάς, καὶ ἄλλο εἴ τι αἰτοῦντες οἱ Τοῦρκοι ἐφαίνοντο· τοῖς
δὲ Ῥωμαίοις κρύφα καὶ διὰ τῆς νυκτὸς διαβαίνοντες τὴν
ἡμέραν πᾶσαν συμμαχοῦντες ἦσαν· τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ
ἐναλλαττόμενοι ἄλλοι ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς οἴκοις
καὶ τῷ φοσάτῳ διέτριβον διὰ τὸ λανθάνειν τοὺς Τούρκους.
οἱ δὲ Βενετικοὶ ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ μέχρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν
Ῥωμαίοις ὁμοῦ τοῖς Τούρκοις ἐμάχοντο. ὁ δὲ μέγας δοῦκας
σὺν φ' ἐνόπλοις ἐν τῇ πόλει περιεπόλευεν, θαρρύνων ἅπαν- C

me disce, fili, non prius Christianos, quam internecione Romaei deleti penitus fuerint, prospera fortuna usuros esse. urbem a Turcis vastari ac diripi necesse est, hacque clade Christianorum infortunia terminari." Ianci fetialis infaustam eiusmodi prophetiam auribus haustam in animum induxerat; quare citius urbem expugnari cupiens, rationem, qua facilius rueret quassatus murus, docuit. dirutis ergo, quae turris lateribus adhaerebant, moenibus, turre etiam S. Romani portae vicina solo aequata, hostes et qui intra urbem erant, se invicem conspiciebant. illic Iohannes Iustinianus, suis palatiique militibus cinctus, fortiter pugnabat; auxiliarii etiam non pauci armati Galatini, qui amicos multis modis se probaverant, strenue praeliabantur. isti equidem extra oppidi sui muros in Turcorum castris secure versabantur, tyranno necessaria copiose praebentes, oleum in machinae tormentariae usum, et quidvis aliud quod Turci peterent, ministrantes. Romaeis vero occulte auxiliari, et noctu Cpolim traiicientes per diem illis militare; sequenti deinde nocte permutatis vicibus succedere alii: ita ut, qui pridie in urbe manserant, in oppido et castris ad Turcos fallendos postridie agerent. Veneti quoque a porta imperatoria Cynegum usque, Romaeis immixti, adversus Turcos praeliabantur. dux interim magnus militibus ubique animum

ταχοῦ τοὺς στρατιώτας καὶ στοχαζόμενος τὰς βίγλας καὶ ἐρευνῶν τοὺς παραλειπομένους. καὶ τοῦτο ἐποίουν καθ' ἑκάστην ἡμέραν· οὐ γὰρ ἐσυνεκρότησε πόλεμον ἀληθῆ ὁ ἀλάστωρ, ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν τὴν σκοπευομένην παρὰ τῶν μάντεων. ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὰ τείχη πέσοντα, καὶ κακὸν σημεῖον κατὰ τῆς πόλεως καὶ κατ' αὐτοῦ κρίνων τὴν πτῶσιν (καὶ γὰρ οὐκ ἔτυχεν ἀπὸ τοὺς καιροὺς Κωνσταντίνου τοῦ ἁγιωτάτου ἐν τοσούτοις πολέμοις Σκυθικοῖς Περσικοῖς Ἀραβικοῖς τοῦ γενέσθαι πτῶσιν ἑνὸς λίθου βαροῦντος λίτρας μιᾶς· τότε δὲ τοιοῦτον ἑώρα καὶ τόσον στρατὸν ἀναρίθμητον
D καὶ στόλον βαρὺν καὶ πλατεῖαν ὁδὸν) ἀπεγνώκει, ἀπήλπισεν, καὶ στείλας πρέσβεις ἐδέετο τοῦ τυράννου ἵνα ὅσον βούλεται τέλος κατ' ἔτος καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, καὶ ἄλλα ζητήματα, μόνον ἀναχωρῆσαι τῶν ἐκεῖ δοῦναι καὶ εἰρήνην ἀσπάσασθαι. ὁ δὲ τύραννος εἶπεν „οὐκ ἔστι δυνατὸν ἀναχωρῆσαί με. ἢ τὴν πόλιν λαμβάνω, ἢ ἡ πόλις λαμβάνει με ἢ ζῶντα ἢ τεθνεῶτα. εἰ μὲν βούλει τοῦ ἀναχωρῆσαι ταύτης μετ' εἰρήνης, δίδωμί σοι τὴν Πελοπόννησον, καὶ αὐτοῖς τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς δώσω ἑτέρας ἐπαρχίας, καὶ ἐσόμεθα φίλοι. εἰ δὲ οὐ παραχωρήσεις μοι τὴν εἴσοδον εἰρηνικῶς καὶ διὰ μάχης εἰσέλθω, πάντας
P. 156 τοὺς μεγιστάνους σου σὺν σοὶ πατάξω ῥομφαίᾳ, καὶ τὸν λοιπὸν ἅπαντα λαὸν τῷ βουλομένῳ παντὶ τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ

10. τοιοῦτον] τοσοῦτον P.

faciendo, vigilias explorando, et militum, qui desiderabantur, numerum ineundo, quingentis armatis stipatus urbem quotidie obibat: neque enim oppugnationem urbis manifestam malignus ille aggrediebatur, dum tempus ab hariolis suis indicatum expectat. imperator moenium ruinam considerans urbi sibique infausta augurabatur; a temporibus quippe Constantini sanctissimi per tot tantaque bella Scythica, Persica et Arabica, vel unius librae pondo lapidem e muris deiici nusquam contigerat. tanta itaque murorum ruina eius oculis obversante, immenso exercitu ac classe premi se, iterque planum in urbem hosti apertum animadvertens, abiecta omni spe animo ita frangitur, ut legatos ad tyrannum miserit, qui ipsum orarent ut annuo tributo, quantum liberet, urbis etiam opibus et divitiis maiore imperato, aliis quoque iniunctis obsidionem solveret et castris ab urbe motis pacem amplecteretur. legatis hunc in modum respondit tyrannus. „ab obsidione recedere non possum: aut urbem capiam, aut ipsa vivum me mortuumve capiet. sin urbe mihi sponte decedere volueris, Peloponnesum tibi concedo; fratribus tuis alias ditiones donabo, et erimus amici. quodsi intra urbem me pacifice non acceperis, eamque vi expugnatam ingressus fuero, te magnatesque tuos omnes gladio confodiam; ceteramque multitudinem militi meo, cum

χορηγήσω παιδεῦσαι, κἀμοὶ ἡ πόλις ἀρκεῖ μοι κενή." ταῦ-
τα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας, καὶ μηδ' ὁπωσοῦν ἐν τῷ νῷ βάλ-
λων. οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν παραδοθῆναι τὴν πόλιν τοῖς Τούρ-
κοις ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ῥωμαίων· εἰ γὰρ εἶχε τοῦτο γε-
νέσθαι, ποίαν ὁδὸν ἢ ποῖον τόπον ἢ πόλιν εἶχον μετοικῆσαι
Χριστιανῶν τοῦ μὴ καταπτύειν καὶ ὀνειδίζειν καὶ σφακελίζειν
τοὺς Ῥωμαίους; οὐχὶ μόνον Χριστιανοὶ ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ
Τοῦρκοι καὶ Ἑβραῖοι εἶχον ἐξουθενεῖν αὐτούς.

Τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανὸς ἐσκέψατο διὰ τῆς νυκτὸς
προσεγγίσαι ταῖς διήρεσι καὶ ἐμπρῆσαι ταύτας. καὶ δὴ ἑτοι- B
μάσας μίαν τῶν τριήρεων καὶ βαλὼν ἐν αὐτῇ τοὺς δοκιμω- V. 125
τάτους τῶν Ἰταλῶν καὶ παντοῖα μηχανικὰ σκεύη, ἵσταντο
ἐκδεχόμενοι τὴν ὥραν. οἱ δὲ Γενουῖται τοῦ Γαλατᾶ μαθόν-
τες τὸ δρώμενον ἀπήγγειλαν τοῖς Τούρκοις. οἱ δὲ τῇ νυκτὶ
ἐκείνῃ ἄγρυπνοι διανυκτερεύσαντες καὶ σκευὰς ἑτοίμους πα-
ραταξάμενοι τοὺς Λατίνους ἐκδέχοντο. οἱ δὲ Λατῖνοι μὴ
γνόντες τὸ μηνυθὲν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ εἰς τοὺς ἀσεβεῖς,
περὶ μέσας νύκτας ἄρασα τὰς ἀγκύρας ἡ τριήρης ἀψοφητὶ
τοῖς πλοίοις πλησιάζων ἦν. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐν τῇ βοτάνῃ τῆς
σκευῆς πῦρ βάλλοντες (ἦσαν γὰρ ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ἐγρηγορό- C
τες) καὶ δὴ ἐκπεμφθεὶς ὁ λίθος κατὰ τῆς τριήρεος καὶ σὺν
ἤχῳ πλείστῳ κρούσας αὐτὴν ἔβαλε κάτω ὑποβρύχιον σὺν τοῖς
ἐπιβάταις, πέμψας εἰς βυθόν. τοῦτο τοὺς Λατίνους εἰς φό-
βον καὶ ἀγωνίαν οὐ μικρὰν ἐνέβαλε, καὶ τὸν Ἰωάννην οὐκ

urbs vacua mihi satis sit, diripiendam relinquam. his allatis parere imperator nunquam animum induxit; neque enim possibile erat urbem Romaeis ereptam Turcis tradere. hoc enim flagitio admisso, quam viam ipsi capesserent, quem in locum abirent, in quam Christianorum urbem migrarent Romaei, ubi a probris, contumeliis et contemptu tuti agerent? non solum enim a Christianis, sed ab ipsis Turcis et Hebraeis merito contempti essent.

Per id tempus Iustinianus Longus hostium biremes noctu invadere ignemque iis iniicere cogitabat. ad hoc trireme una, Italorum probatissimis machinisque idoneis impositis, tempus commodum observabat. at Galatini Genuenses rem sibi compertam Turcis prodidere; qui noctem illam totam insomnem egerunt, tormentisque ad excipiendum Latinorum impetum paratis venientes expectarunt. Latini istius proditionis ignari, ancoras circa mediam noctem sine strepitu tollunt, et triremi ad navigia feruntur. tunc Turci, qui tota nocte vigilaverant, igne bombardae iniecto lapidem triremi impegerunt; quae cum ingenti fragore quassata, una cum vectoribus omnibus in profundum demersa est. tali casu Latini territi ac attoniti sunt, Iohannesque

εἰς μικρὰν ἀθυμίαν· ἦσαν γὰρ οἱ καταποντισθέντες ἅπαντες ἐκ τῆς αὐτοῦ νηὸς εὔζωνοι νέοι καὶ λίαν πολεμισταὶ ὑπὲρ τοὺς ρν'. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπαρθέντες ἐπὶ τῇ εὐδοκιμίᾳ, καὶ φωνὴν μεγάλην ἄραντες σὺν ἀλαλαγμῷ πάντες, καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς, τόσον ἦχον ἐν οὐρανοῖς ἐξέπεμψαν ὡς δοκεῖν τὸ κλίμα ἐκεῖνο τῆς γῆς σείεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ οἱ τῆς πόλεως καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ πάντες ἐβόων. ἡμέρας οὖν
D γενομένης, καὶ χαρμοσύνως τε καὶ εὐθαρσῶς καταπολεμίζοντες, ἐναβρυνόμενοι ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ καταβολῇ τῆς τριήρεος, ἄλλον λίθον καὶ αὐτὸν παμμεγέθη τῇ φωλεᾷ τῆς χωνείας ἐνήρμοσαν, καὶ δὴ ἱσταμένης μιᾶς νηὸς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Γαλατᾶ ἐγγύς, φερούσης φόρτον ἐμπορικὸν παντοίων εἰδῶν καὶ μελλούσης ἐν Ἰταλίᾳ πλέειν (ἦν γὰρ καὶ ἡ ναῦς καὶ ὁ φόρτος τῶν ἐμπόρων τοῦ Γαλατᾶ) ἀφέντες οἱ Τοῦρκοι τὸν λίθον διέρρηξε τὴν γαστέρα τῆς νηός, καὶ διαρραγείσης ἄρδην κατεποντίσθη ἐν τῷ βυθῷ. τοῦτο τὸ δῶρον ἀντάμειψις τῆς ἀκραιφνοῦς φιλίας, ἧς ἐπεδείξαντο Τοῦρκοι τοὺς Γαλατίνους. ἀπῄεσαν γὰρ ἐν τοῖς μεγιστάνοις αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ
P. 187 βοῶντες ὡς „ἡμεῖς φίλοι ὄντες καὶ τὰ τῆς φιλίας πράττοντες ἐσημάναμεν τὴν ἔλευσιν τῆς τριήρεος· καὶ γὰρ εἰ οὐκ ἔστε παρ' ἡμῖν ἐνωτισθέντες τὴν ἔλευσιν αὐτῆς, εἰς κενὸν ἂν ἦσαν οἱ τόσοι κόποι τῶν διὰ ξηρᾶς εἰσαχθέντων ἐν τῷ λιμένι ὀγδοήκοντα πλοίων· τέφρα γὰρ ἔμελλον γεγονέναι καὶ κό-

ipse pavore haud mediocri perculsus: fluctibus enim absorpti plures centum et quinquaginta iuvenes prompti ac bellicosi perierant, qui in eius nave stipendia omnes faciebant. Turci vero ob tam apposite destinatum ictum animo elati, omnes, cum qui in navigiis tum qui sub tentoriis erant, simul vehementer vociferantur, tantumque clamorem in coelum mittunt, ut tractus ille terrae concuti videretur; formidine etiam Cpolitani ac Galatini trepidantes clamoribus similibus aërem complevere. ubi dies illuxit, Turci laetabundi sibique confidentes oppugnare urbem pergunt. istaque, inaspectata triremis depressione superbientes lapidem magnum bombardae canali immittunt, et in navem quae mercatorum Genuensium erat directo ictu, eius costas dirumpunt, et in profundum demergunt. haec navis iuxta muros ad portam Galatae stationem habebat, mercibus omnigenis onusta in Italiam mox navigatura; hocque facinore, ceu redhostimento, quomodo amicitiam Galatinorum colerent, Turci probaverunt. eodem hoc die ad magnates, cum ipsis expostulaturi, Galatini se conferunt, quod cum amici eorum essent, talesque prodita triremi se praebuissent, tanta iniuria illata ipsis esset. „si vobis, inquiunt, incompertus fuisset triremis appulsus, tantos labores in trahendis terra biremi-

νις παρὰ τῶν Ῥωμαίων. ὑμεῖς δὲ τὴν ἀντιμισθίαν πληρώ-
σαντες ἐποιήσατε ἡμῖν τὴν τοσαύτην ζημίαν." οἱ δὲ μεσά-
ζοντες ἀπεκρίναντο ὅτι „μὴ γινώσκοντες ὑμετέραν εἶναι τὴν
ναῦν, ἀλλὰ θαρροῦντες τῶν ὑπεναντίων εἶναι, τοῦτο καὶ
πεπράχαμεν. ἔχετε οὖν θάρρος, καὶ εὔχεσθε τοῦ λαβεῖν
ἡμᾶς τὴν πόλιν· καὶ γὰρ ἤδη πάρεστιν καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς
ἐστι, καὶ τότε πᾶσα ζημία καὶ πᾶν ἕτερον τὸ ὀφειλόμενον
ὑμῖν δοθήσεται." σὺν τούτοις τοῖς μειλιχίοις λόγοις ἀπῆε- B
σαν, μὴ εἰδότες οἱ ἄθλιοι ὅτι καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ πόλις αὐτῶν,
ὡς ἡ Κωνσταντίνου, οὕτω καὶ αὐτοὶ γενήσονται μετ' ὀλίγον.
ὁ δὲ τύραννος κατεσκεύασε καὶ γέφυραν ξύλινον ἀπὸ τῶν
τοῦ Γαλατᾶ βλέπων εἰς Κυνηγόν. ἡ δὲ κατασκευὴ ἦν οὕτως·
ἀθροίσας κελεύσει οἰνοδόχα ἀγγεῖα ὑπὲρ τὰ χίλια, καὶ δή-
σας καλωδίοις εἰς πλάτος ὅσον τὰ δύο ἀγγεῖα κατὰ μῆκος
τίθενται, ὁρμαθὸν ἕνα, καὶ ἕτερον πάλιν ὁρμαθὸν ὅμοιον
τῷ πρώτῳ, εἶτα συνάψας καὶ συναρμόσας τοὺς δύο ὁρμαθούς,
καὶ δοκοὺς ἐκ τῶν δύο μερῶν προσηλώσας, σανίδας κατέ-
στρωσεν. καὶ ἐγεγόνει εἰς πλάτος ἡ γέφυρα ὥστε ἀπόνως
πέντε κατὰ πλάτος διέρχεσθαι στρατιώτας πεζούς.

39. Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα, ὡς αὐτῷ ἐδόκει, καλῶς V. 126
ἔπεμψεν ἔνδον λέγων τῷ βασιλεῖ „γίνωσκε τὰ τοῦ πολέμου
ἤδη ἀπηρτίσθαι, καὶ καιρός ἐστιν ἀπὸ τοῦ νῦν πρᾶξαι τὸ
ἐνθυμηθὲν πρὸ πολλοῦ παρ' ἡμῖν νῦν, τὴν δὲ ἔκβασιν τοῦ P. 158

bus octoginta inque portum deducendis frustra subiissetis: in cine-
rem namque a Romaeis versae fuissent. vos itaque ob tantum offici-
um gratiam reponentes, tam grave damnum nobis intulistis. respon-
derunt mesazontes: „navem illam vestram esse ignorabamus, idque
a nobis hostilem esse ratis actum est. bono estote animo; utque
urbem occupemus, cuius expugnatio vicina est, vota concipite. da-
mnum vobis illatum resarcietur, et quodcumque vobis debetur, nu-
merabitur." his blandis verbis placati redierunt miseri, ad cladem
caecutientes, qua una cum capta ac expugnata urbe obruendi erant.
tyrannus interim pontem ligneum a Galatae litore ad Cynegum hoc
artificio compactum stravit. dolia supra mille collecta rudentibus
colligavit, ita ut bina secundum eorum longitudinem apposita lati-
tudinem pontis caperent; series binae doliorum, totam pontis longi-
tudinem capientes, simul etiam connexae coagmentantur; trabes
deinde ad oram utramque clavis affixae, quibus tabulatum tandem
instratum est: tantaque erat pontis latitudo, ut milites quinque
fronte incedere facile possent.

39. Omnibus ad expugnandum urbem, ut Mehemeti videbatur,
rite instructis, caduceatorem mittit, qui imperatori talia diceret.
„omnia ad expugnationem iam parata esse, et quod diu ante decre-

σκοποῦ τῷ θεῷ ἀφίεμεν. τί λέγεις; βούλει καταλείπειν τὴν
πόλιν, καὶ ἀπελθεῖν ἔνθα καὶ βούλει μετὰ καὶ τῶν σῶν ἀρ-
χόντων καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καταλιπὼν τὸν δῆμον
ἀζήμιον εἶναι καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ σοῦ, ἢ ἀντιστῆναι,
καὶ σὺν τῇ ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις, σύ τε καὶ οἱ
μετά σου, ὁ δὲ δῆμος αἰχμαλωτισθεὶς παρὰ τῶν Τούρκων
διασπαρῶσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ." ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο
σὺν τῇ συγκλήτῳ „εἰ μὲν βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου
ἔζησαν, εἰρηνικῶς σὺν ἡμῖν συνζῆσαι καὶ σύ, τῷ θεῷ χά-
B ρις. ἐκεῖνοι γὰρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὡς πατέρας ἐλόγιζον καὶ
οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ πόλιν ταύτην ὡς πατρίδα. καὶ γὰρ ἐν
καιρῷ περιστάσεως ἅπαντες ἐντὸς ταύτης εἰσιόντες ἐσώθη-
σαν, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντισταίνων ἐμακροβίω. ἔχε δὲ καὶ τὰ
παρ' ἡμῖν ἁρπαχθέντα ἀδίκως κάστρα καὶ γῆν ὡς δίκαια, καὶ
ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους τόσους ὅσους κατὰ τὴν ἡμετέραν
δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναί σοι, καὶ ἄπελθε ἐν εἰρήνῃ. τί
γὰρ οἶδας εἰ θαρρῶν κερδᾶναι εὑρεθῇς κερδανθείς; τὸ δὲ τὴν
πόλιν σοι δοῦναι οὔτ' ἐμόν ἐστι οὔτ' ἄλλου τῶν κατοικούν-
των ἐν ταύτῃ· κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως
ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν." ταῦτα
C ἀκούσας ὁ τύραννος, καὶ ἀπογνοὺς τὴν εἰρηνικὴν τῆς πόλεως
παραδοσίαν, ὥρισε διαλαλίας γενέσθαι ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ,
καὶ ἐδήλωσε τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὀμόσας ὡς οὐκέτ'

22. παραδοσίαν] προδοσίαν P.

vi, efficiendi tempus adesse certiorem te facio. incepti nostri exitum deo committimus. ad deditionem compellantibus nobis quid respondes? urbe decedere tibi placet, et quocumque libuerit, cum aulae tuae proceribus, eorum supellectile ac divitiis, abire? ita ut populus neque a nobis neque a te damnum capiat. an obsistere ac repugnare tibi certum est, proindeque vitam divitiasque tuas et tuorum perdere; populum captivum per omnes regiones a Turcis distrahendum prodere." imperator praesente senatu respondit. „si pacem nobiscum maiores tuos imitatus habere velis, gratias ob id deo agimus. illi maiores meos velut parentes coluerunt ac observarunt: hanc urbem, apud quam calamitate pressi salutem sibi quaesierunt, patriae loco habuerunt; néc quisquam, qui oppugnavit eam, longaevus fuit. castris et regionibus contra fas nobis ereptis, tanquam iuste partis fruere. tributa annua, quam magna ac gravia pendere poterimus, impera, et pace constituta recede. nam spe lucri delusus an aliis praedae futurus sis, nescis. urbem vero tibi dedere, neque penes me est, neque in civium cuiusquam potestate. unum quippe universorum propositum est, ultro mori nec vitae nostrae parcere." his auditis

ἄλλο χρήζει κέρδος πλὴν τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰ τείχη τῆς
πόλεως, τὸν δ' ἄλλον ἅπαντα θησαυρὸν καὶ αἰχμαλωσίαν
ἔστωσαν ὑμῶν κέρδη. τότε οἱ πάντες εὐφήμησαν. ἑσπέρας
δὲ γενομένης κήρυκας κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου στείλας ἐπρόσ-
ταττε ἐν πάσῃ σκηνῇ φῶτα μεγάλα καὶ πυρκαϊὰς ἀνάψαι,
καὶ τῶν φώτων ἀναφθέντων πάντας σὺν ἤχῳ καὶ βοῇ ἀλα- V. 127
λάξαι τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν τὴν δηλοῦσαν τὴν αὐτῶν
ἀσέβειαν. καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι ξένον τέρας· τὰ γὰρ
φῶτα ὑπερεκχυθέντα ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμ- D
πον τὴν πᾶσαν πόλιν, τὸν Γαλατᾶν, τὰς νῆας ἁπάσας καὶ
τὰ πλοῖα πέρα τὸ Σκουτάριον, καὶ ἐπιφάνεια πᾶσα τῆς
ὑγρᾶς τοσοῦτον ὑπερήστραπτεν ὅσον εἴποι τις κεραυνοῦ δίκην.
καὶ γὰρ εἴθε ἦν κεραυνὸς οὐ φωτίζων μόνον ἀλλὰ καὶ κατα-
καίων καὶ δαπανῶν! οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδόκουν πῦρ ἐμπεσεῖν ἐν
τῷ στρατεύματι, καὶ κατέτρεχον ἕως τοῦ ἐρειπίου. καὶ
ὁρῶντες αὐτῶν τὰς ὀρχήσεις, καὶ τὰς εὐφροσύνους ἀκούον-
τες ἀλαλαγὰς τὰς γενομένας, προεώρων τὸ μέλλον, καὶ σὺν
καρδίᾳ συντετριμμένῃ πρὸς τὸν θεὸν ἔλεγον „κύριε, φεῖσαι
ἡμᾶς τῆς δικαίας σου ἀπειλῆς, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν
χειρῶν τοῦ ἀντικειμένου." οἱ δὲ δημόται μόνον ἰδόντες τὴν P. 159
τοσαύτην θέαν καὶ τὴν βοὴν ἀκούσαντες ὡς ἡμιθανεῖς ἔπνεον,
μὴ δυνάμενοι ἕλκειν πνεῦμα μήτ' ἀποφυσᾶν. ὁ δὲ Ἰωάννης

tyrannus deditione sponte facta urbem recipere desperavit; quamobrem copiis suis per castra oppugnationis diem edixit; quibus iuratus significat, alia praeda praeter moenia et domos urbis se non indigere; thesauros ac mancipia ceteramque praedam militi suo remittere. hac de causa universae ei copiae cum plausu acclamarunt. sub vesperam per universa castra praeconibus missis, in tentoriis singulis lumina et ignes ingentes accendi iubet; luminibusque accensis cunctos vocem infandam, impiae eorum religionis signum, clamore intenso sonare. portento quid simile videndum audiendumque oblatum est: lucernae etenim terra marique confertim dispositae solis splendorem vincebant; totumque oppidum, Galatam, naves omnes et navigia ultra Scutarium stantia illustrabant; marisque superficies fulminis instar corruscabat. atque utinam fulmine non solum collustrante, sed et comburente ac absumente classis et castra tyranni tacta tunc fuissent! Romaei incendio ardere castra rati, usque ad muri ruinam exploraturi processere: ex conspectis vero eorum saltationibus, plausu laetisque eorum vocibus auditis, quod futurum erat, coniecere; et ad deum corde contriti sic clamavere: parce nobis, domine, iustasque minas tuas averte; et e manibus oppugnantium nos eripe. plebs etiam hoc unico spectaculo ac vociferatione perterrita ac semimortua, respiratione velut intercepta ducens suspiria

διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀγωνισάμενος, καὶ κελεύσας τὰς κλη-
ματίδας ἁπάσας τὰς εὑρισκομένας ἐν τῇ πόλει συναγαγεῖν
καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς ἐρειπίοις, κατασκευάσας ἄλλην τάφρον
ἔνδοθεν τοῦ φυλάττεσθαι τὰ τείχη τὰ φθαρέντα. οἱ δὲ Ῥω-
μαῖοι ἰδόντες τὴν εἰσοδοέξοδον αὐτῶν φανερὰν γενομένην, καὶ
μὴ δυναμένους ἐξιέναι ἔξω τῆς πύλης καὶ ἀνθίστασθαι τοῖς
Τούρκοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπερικαλύπτους ὄντας τῶν τει-
B χέων καταπεσόντων, ἦσάν τινες τῶν γερόντων ἐπιστάμενοι
παραπόρτιον ἓν πρὸ πολλῶν χρόνων ἀσφαλῶς πεφραγμένον,
ὑπόγαιον, πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ παλατίου. καὶ δη-
λώσαντες τῷ βασιλεῖ, διὰ προστάξεως αὐτοῦ ἠνοίχθη· καὶ
ἐξήρχοντο ἐξ αὐτοῦ περισκεπόμενοι τοῖς τείχεσι τοῖς ὑγιαίνου-
σι, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ περιβολαίῳ. τὸ δὲ
ὄνομα τῆς κρυφῆς ἐκείνης πύλης ἐκαλεῖτό ποτε Κερκόπορτα.
ὁ δὲ τύραννος ἤρξατο ἡμέρᾳ κυριακῇ συνάπτειν πόλεμον κα-
θολικόν, καὶ δὴ ἑσπέρας γενομένης οὐκ ἔδωκεν ἀνάπαυσιν
τοῖς Ῥωμαίοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· ἦν γὰρ ἡ κυριακὴ ἐκείνη
τῶν ἁγίων πάντων, ἄγων ὁ Μάϊος ἡμέρας κζ. ἐπιφωσκού-
C σης δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον οὐ τόσον ἄχρις ὥρας ἐν-
νάτης. μετὰ δὲ τὴν ἐννάτην διεῖλε τὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ
παλατίου μέχρι τῆς χρυσῆς, καὶ τὰ ὀγδοήκοντα πλοῖα ἀπὸ
τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς πλατέας· τὰ δὲ ἕτερα ἱστάμενα
ἐν τῷ διπλοκιονίῳ περιεκύκλωσαν ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης

singultiebat. Iohannes porro nocte illa strenue laboravit, omniaque sarmenta, quae in urbe reperiri possent, comportari iussit, ut moenium ruderibus iniecta illa loricam ac munimentum, quo milites protegerentur, efficerent, fossamque intra ambitum ipse duceret, qua dirutam eorum partem túeretur. at Romaei interim dubii haerent, cernentes hostibus patere viam, qua urbe egredi inque eam remeare possent; nec propterea liberum sibi esse ea erumpere, ut cum Turcis in exteriore propugnaculo pugnarent, quod muro diruto corpora nuda hostibus obiicerent, nec quo se protegerent haberent. senum itaque quorumdam indicio, porta subterranea, ante multos annos valde munita, in palatii parte inferiori imperatori innotescit, quam statim aperiri iubet; eaque Romaei muris protecti eruptione facta in aggere extra muros cum Turcis pugnabant. haec autem caeca porta Cercoporta olim appellata fuit. tyrannus porro die dominica urbem ab omni parte oppugnare coepit; praeliisque continuis a vespera per totam noctem Romaeos fatigavit; erat autem illa dominica festivitas omnium sanctorum, Maii dies XXVII. postquam illuxit, ad horam usque diei nonam remissius pugnatum. exercitum deinde in duo agmina a palatio usque ad portam auream distribuit. octoginta etiam biremes a ligni porta usque ad Plateam collocat;

διαβάντα τὸν Μεγαδημήτριον τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν πόρταν τὴν μικρὰν τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὁδηγητρίας, καταβάντες τὸ μεγαπαλάτιον καὶ διαβάντες τὸν λιμένα περιεκύκλωσαν ἄχρι τοῦ Βλάγκα, ἕκαστον αὐτῶν ἔχον ἀνὰ κλίμακα ἰσόσταθμον τοῖς τείχεσι καὶ παντοίαν ἄλλην παρασκευήν. δύναντος οὖν τοῦ ἡλίου τὸ ἐνυάλιον ἤχησε, καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος ἔφιππος τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρας, καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφόδρα. ἐμάχετο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν πεσόντων τειχέων σὺν D τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς δούλοις νέοις καὶ παναλκέσιν, ὑπερμαχοῦντες ὡς λέοντες ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων, ἐξόπισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων ἄνδρες μάχιμοι ἱππόται ὑπὲρ τὰς ρʹ χιλιάδας, ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν ἄχρι τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς ἕτεραι ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἵστατο ὁ ἡγεμὼν ἕως τοῦ παλατίου τὰς ἄκρας ἕτεραι πεντήκοντα V. 128 χιλιάδες, καὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὴν γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν. οἱ δ' ἐντὸς καὶ αὐτοὶ διαμερισθέντες, ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς σὺν P. 160 τῷ Ἰωάννῃ Ἰουστινιανῷ ἐν τοῖς τείχεσι τοῖς πεσοῦσιν, ἔξω τοῦ κάστρου ἐν τῷ περιβόλῳ, ἔχοντες μετ' αὐτοὺς Λατίνους καὶ Ῥωμαίους ὡς τρισχιλίους, ὁ δὲ μέγας δούκας ἐν τῇ βασιλικῇ ἔχων ὡς πεντακοσίους. τὰ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν τείχη καὶ οἱ προμαχῶνες ἀπὸ τῆς ξυλίνης πόρτας ἕως τῆς ὡραίας τζαγρατόροι καὶ τοξόται ἐπέκεινα πεντακοσίων. ἀπὸ δὲ τῆς ὡραίας ποιῶν τὸν γῦρον ὅλον ἄχρι

cetera navigia, quae ad duas columnas stabant, per ambitum circumacta fuere a porta pulchra ultra arcem Megademetrium, et portam parvam Hodegetriae (id est viae ductricis) monasterio vicinam; ultra portum etiam, quem circumdabant, usque ad Vlanca locata erant. unoquoque horum scalae moenium altitudini pares aliaque bellica instrumenta vehebantur. post solis occasum classicum sonuit, et tyrannus ipse hora noctis secunda fidelissima iuventute fortiter pugnante, decem millibus suorum mancipiorum cinctus et equo insidens, in parte muri deiecta cominus pugnabat. a tergo vero et a lateribus supra centum equitum strenuorum millia aderant. in partibus vero inferioribus usque ad portae aureae portum plures centum millibus milites locati erant; et a principis statione ad summam usque palatii partem alia quinquaginta millia militum id spatii occupabant. navigia vero et pontem alia infinita multitudo tenebat. obsessi quoque stationes ad propugnandum partiti erant. imperator et Iohannes Iustinianus moenium partem dirutam, in aggere exteriori pugnantes, cum tribus Latinorum Romaeorumque millibus tuebantur. ad palatium cum quingentis magnus dux stabat. moenia vero quae mari obiecta sunt, et propugnacula, a porta lignea usque ad pulchram, iaculatores et sagittarii plusquam quingenti propugnabant. in singu-

τῆς χρυσῆς πύλης ἐν ἑκάστῳ προμαχῶνι εἷς ἢ τοξότης ἢ τζαγρότης ἢ πετροβολιστής. πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα διαβάντες ἀγρύπνως, μηδ' ὁπωσοῦν κοιμηθέντες. οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἡγεμόνι ἔσπευδον πλησιάσαι τὰ τείχη, φέροντες κλί-
B μακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προκατασκευασθείσας. ὁ τύραννος οὖν ἐξόπισθεν τῆς παρεμβολῆς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ ἐλαύνων πρὸς τὰ τείχη τοὺς τοξότας, πῇ μὲν κολακεύων ἐν λόγοις, πῇ δὲ ἀπειλῶν. οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντεμάχοντο ἀνδρείως ὅσον ἡ δύναμις. ὁ δὲ Ἰωάννης γενναίως παρίστατο σὺν τοῖς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὸν βασιλέα ἔνοπλον, σὺν πάσῃ τῇ παρατάξει ἀντιμαχόμενοι. ὡς οὖν ἔμελλον μεταπεσεῖν τὰ τῆς τύχης ἀνδραγαθήματα ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων, ἀφεῖλεν ὁ θεὸς ἐκ τοῦ μέσου τῆς παρεμβολῆς τῶν Ῥωμαίων τὸν στρατηγὸν αὐτῶν γίγαντα καὶ ἰσχύοντα καὶ ἄνθρωπον πολεμιστήν. ἐπλήγη γὰρ διὰ μολυβδοβόλου ἐν τῇ χειρὶ ὄπισθεν τοῦ βραχίονος, ἔτι σκοτίας οὔσης, καὶ διατρήσας τὴν σιδηρᾶν χλαμύδα, καὶ
C ἥτις ὑπῆρχε κατεσκευασμένη ὡς τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλα, οὐκ ἠδύνατο ὑπὸ τῆς πληγῆς ἠρεμεῖν. καὶ λέγει τῷ βασιλεῖ „στῆθι θαρσαλέως, ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς νηὸς ἐλεύσομαι, κἀκεῖ ἰατρευθεὶς τάχος ἐπαναστρέψω." ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ πληροῦσθαι τὰ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λεχθέντα τοῖς Ἰουδαίοις „οὕτως ἐρεῖτε πρὸς Σεδεκίαν· τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ. ἰδού, ἐγὼ μεταστρέφω τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν, ἐν οἷς ὑμεῖς πολεμεῖτε ἐν αὐτοῖς τὸν βα-

lis denique propugnaculis, inter portas pulchram et auream, per totum murorum ambitum, sagittarius unus, iaculator vel sclopetarius impositus erat; totaque illa nocte vigilias egerunt. at Turci, concitante principe suo, scalas muris infinitas admovere festinant. tyrannus post aciem virgam ferream gestans, alias blandiendo, alias minitando sagittarios ad moenia impellere, quorum impetum totis viribus obnitendo sustinebant obsessi. Iohannes stipatus suis, et qui arma indutus imperator aderat cum copiis universis, acriter praeliari. cum ergo ad Turcos fortuna prospera se mox conversura esset, ex Romaeorum acie media, ducem Gigantem, bellicosum fortemque virum, deus abstulit. is glande plumbea in manus parte posteriori, antequam lucesceret, vulneratus, perrupta chlamyde ferrea, armis Achilleis pari, prae dolore stare amplius non poterat. imperatori ideo dixit: firmiter hic sta; ego vulnus curaturus ad navem me confero, hucque statim revertar. illa quippe hora adimplenda erant, quae Iudaeis a Ieremia (21 3) dicta sunt. „sic dicetis Sedekiae. haec dicit dominus deus Israel. ecce ego convertam vasa belli, quae in manibus vestris sunt et quibus vos pugnatis adversum regem Babylonis et Chaldaeos,

σιλέα Βαβυλῶνος καὶ τοὺς Χαλδαίους τοὺς συγκεκλεικότας ὑμᾶς ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ταύτης. καὶ πολεμίσω ἐγὼ ὑμᾶς ἐν χειρὶ ἐκτεταμένῃ, ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου· καὶ πατάξω τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ D τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη θανάτῳ μεγάλῳ, καὶ ἀποθανοῦνται. οὐ φείσομαι ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οὐκ οἰκτείρω αὐτούς." ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην ἀναχωρήσαντα ἐδειλίασεν, καὶ οἱ μετ' αὐτόν· πλὴν ὅσον ἡ δύναμις ἀντεμάχοντο. οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ κατ' ὀλίγον προσεγγίσαντες τὰ τείχη ἀσπιδοφοροῦντες ἐτίθεσαν κλίμακας. πλὴν οὐδὲν ἤνυον· ἐκώλυον γὰρ αὐτοὺς λιθοβολοῦντες ἄνωθεν. ὡς οὖν ἐμποδιζόμενοι εἱστήκεσαν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάντες σὺν τῷ βασιλεῖ ἀντιπαρατάσσοντες ἦσαν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἅπασα ἡ δύναμις καὶ ὁ σκοπὸς ἦν τοῦ μὴ ἀφεῖναι τοῖς Τούρκοις τὴν εἴσοδον γενέσθαι ἐκ τῶν καταπεσόντων τειχέων, ἔλαθεν δι' ἄλλης ὁδοῦ τούτους εἰσάξας ὁ θελήσας θεός. ἰδόντες γὰρ τὴν πύλην ἣν προλαβόντες εἰρή- P. 161 καμεν ἀνεῳγμένην, καὶ εἰσπηδήσαντες ἐντὸς ἐκ τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν δούλων τυράννου ὡς πεντήκοντα, καὶ ἀναβάντες ἐπάνω τῶν τειχέων πῦρ πνέοντες, καὶ τοὺς συναντήσαντας κτείναντες, τοὺς ἀκροβολιστὰς ἔπαιον. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα φρίκης μεστόν· οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι καὶ Λατῖνοι οἱ κωλύοντες τοὺς τὰς κλίμακας προσηλοῦντας τοῖς τείχεσιν,

qui obsident vos in circuitu murorum; et congregabo eos in medio civitatis huius. et debellabo ego vos in manu extenta, et in brachio forti et in furore et in indignatione et in ira grandi. et percutiam habitatores civitatis huius. homines et bestiae pestilentia magna morientur. non parcam eis, neque ipsorum miserebor." imperator eiusque milites, quamvis eos post Iohannis discessum, pavor invasisset, totis tamen viribus resistebant. verum Turci muris paulatim appropinquantes clipeis protecti scalas, nec tamen ullo successu, admovere: lapidibus enim e superiori parte ita deturbati ac obruti sunt, ut incepto desisterent. Romaei omnes et imperator ipse hostibus dum obsistunt, totisque viribus obnixi contendunt ne Turci per muri ruinam viam sibi in urbem facerent, hi alia parte, ita volente deo, clam in eam penetravere. conspecta enim, quam cercoportam diximus, porta patente, quinquaginta ferme viri inter tyranni satellites insignes per eam irruperunt; qui postquam in muri pinnas evasere, cum ardore pugnantes obvios quosque, qui inde iaculabantur, caedunt. horrendum tunc spectaculum oculis obversabatur: Romaeorum etenim Latinorumque, Turcos scalas muris admoventes repulsantium, alii caesi, alii clausis oculis praecipites e muris se de-

οἱ μὲν παρὰ τῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καμ-
μύσαντες ἀπὸ τοῦ τείχους ἔπιπτον, κατερραγότες τὰ σώματα
V. 129 καὶ δεινῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀποβάλλοντες. τὰς δὲ κλίμα-
κας ἀκωλύτως ἐπήγνυον, καὶ ἀνέβαινον ὡς ἀετοὶ πετώμενοι.
B οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ βασιλεῖ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ γενόμενον·
ἦν γὰρ ἀπομακρόθεν ἡ γενομένη τῶν Τούρκων εἴσοδος, καὶ
ἄλλως ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀντιμαχόντων ἅπας ὁ σκοπὸς ἦν. ἦσαν
γὰρ ἀντιπολεμοῦντες ἄνδρες μάχιμοι Τοῦρκοι εἴκοσι πρὸς
ἕνα Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ τόσον πολεμιστὴν ὡς τὸν τυ-
χόντα Τοῦρκον. πρὸς ἐκείνους γοῦν ἦν καὶ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ
φροντίς. τότε ἐξαίφνης ὁρῶσι βέλη ἐκ τῶν ἄνω κατιόντα καὶ
κατασφάττοντα τούτους. ἀναβλέψαντες ὁρῶσι Τούρκους. ἰδόν-
τες δὲ εἰς φυγὴν ἔνδον ἐτράπησαν. καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελ-
θεῖν διὰ τῆς πύλης τῆς ἐπονομαζομένης Χαρσοῦ, στενοχω-
ρούμενοι διὰ τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἀλκὴν περιασσοτέραν ἔχοντες
C τοὺς ἀνάνδρους καταπατοῦντες εἰσήρχοντο. τότε ἡ τοῦ τυ-
ράννου παράταξις ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μιᾷ
φωνῇ βοήσαντες εἰσέδραμον, καταπατοῦντες τοὺς ἀθλίους καὶ
κατασφάττοντες. ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλην οὐκ ἠδυνήθησαν
εἰσελθεῖν· ἦν γὰρ φραγεῖσα ὑπὸ τῶν καταπεσόντων σωμάτων
καὶ λειποψυχησάντων. ἐκ τῶν τειχέων οὖν οἱ πλεῖστοι διὰ
τῶν ἐρειπίων εἰσήρχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον.
ὁ βασιλεὺς οὖν ἀπαγορεύσας ἑαυτόν, ἱστάμενος βαστάζων
σπάθην καὶ ἀσπίδα, εἶπε λόγον λύπης ἄξιον „οὐκ ἔστι τις

dere, membrisque contusis acerbum fatum obiere. facile deinceps scalis applicatis in muros, aquilae volanti similes, subierunt Turci. nec ista interim quae gerebantur, imperator eique militantes Romaei resciverant, quod longius ab eorum statione, qua Turci irruperunt, porta aberat, praesertim vero quia adversus oppugnantes toti intenti erant. Turci quippe viginti pugnaces contra Romaeorum unum bello minus, quam quivis eorum, aptum praeliabantur; ac propterea Turcis resistere solummodo cogitabant. cum itaque ex improviso e murorum parte superiori missilibus se peti ac necari sensissent, et Turcos in urbem penetrasse conspexissent, in partes interiores eius tumultuantes fuga se recepere. per portam vero, quae Charsi dicitur multitudine coartatis ac oppressis non patente introitu, qui viribus ac robore praestabant, invalidorum corporibus calcatis pervasere. tunc quoque tyranni acies Romaeorum fuga animadversa, clamore sublato miserisque conculcatis ac caesis, in urbem irrupit. ad portam vero collapsorum, animamque agentium corporibus obseptam, cum devenissent, ingredi nequivere, per muri itaque ruinam plurimi via sibi quaesita obvios trucidarunt. tunc imperator omni abiecta spe, animo

τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ;" ἦν γὰρ μονώτατος ἀπολειφθείς. τότε εἷς τῶν Τούρκων δοὺς αὐτῷ κατὰ πρόσωπον καὶ πλῆξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἑτέραν ἐχαρίσατο· τῶν ὄπισθεν δ' ἕτερος καιρίαν δοὺς πλη- D
γήν, ἔπεσε κατὰ γῆς· οὐ γὰρ ᾔδεισαν ὅτι ὁ βασιλεύς ἐστιν, ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον θανατώσαντες ἀφῆκαν. εἰσελθόντες δὲ οἱ Τοῦρκοι πλὴν τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἄλλος ἀπώλετο· ἦν γὰρ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, οὔπω ὑπὲρ γῆν φανέντος. εἰσελθόντων δὲ καὶ διασκεδασθέντων ἀπὸ τῆς πύλης Χαρισοῦ ἕως τοῦ παλατίου τὸν ἀπαντήσαντα ἐφόνευον ὁμοίως καὶ τὸν φεύγοντα. κατέσφαξαν οὖν ἄνδρας μαχίμους ἕως χιλιάδας δύο. καὶ γὰρ οἱ Τοῦρκοι ἐδεδοίκεισαν· ἦσαν γὰρ ἀεὶ διαλογιζόμενοι ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως τοὐλάχιστον ἔσονται πολεμισταὶ ὡς πεντηκοντακισχίλιοι. ἐν τούτῳ τοὺς δισχιλίους κατέσφαξαν. εἰ γὰρ ᾔδεσαν ὅτι πᾶς P. 162
τῶν ἐνόπλων στρατὸς οὐχ ὑπερβαίνει τοὺς ὀκτακισχιλίους, οὐκ ἂν ἀπώλεσάν τινα· φιλοχρήματον γὰρ ὂν τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατρικὸς ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, διὰ χρυσοῦ ἀπολύουσι· πόσῳ μᾶλλον ὁ μὴ ἀδικήσας ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ ἀδικούμενος. καὶ γὰρ μετὰ τὸν πόλεμον ἐνέτυχον ἐγὼ πολλοῖς, καὶ διηγήσαντό μοι πῶς φοβούμενοι τοὺς ἔμπροσθεν ἐσφάττομεν τοὺς προλαβόντας. καὶ γὰρ εἰ ᾔδειμεν τοσαύτην ἀπορίαν ἀνδρῶν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς

ac corpore fatiscens, clipeum ensemque manibus gestans, lamentabilem ac commiseratione dignam vocem emisit: nullusne adest Christianus qui caput mihi amputet? ab omnibus quippe desertus erat. simul cum his verbis Turcus quidam vulnus ei in faciem impressit; ipse Turco aliud reddidit. letali deinde vulnere confossus, a tergo eum invadente alio, concidit. sic interfectum nec pro imperatore agnitum, tanquam gregarium militem omiserunt. porro dum in urbem hora diei prima nondum orto sole perrumpunt Turci, suorum tres solummodo desideraverunt. urbem ingressi et a Charisi porta ad palatium diffusi, obvios pariter ac fugientes interfecerunt. numerumque militum, qui urbi tuendae operam navarent, quinquaginta millia aequare Turci rati ac formidantes, duo illorum millia neci dederunt. quibus si compertum fuisset universam bello aptam multitudinem octo millia non superare, nullus eorum periisset. avaritiae etenim adeo obnoxia haec gens est, ut quilibet caedis paternae vindictam omittat, auroque accepto sicarium liberum abire sinat: quanto magis eum qui ultro ab eis iniuriam patitur. confecto bello a multis, quibuscum collocutus sum, talia audivi. terrore ac formidine ab eis qui in prima acie pugnaverant perculsi, quotquot primi occurre-

B πάντας ὡς πρόβατα πεπράκαμεν ἄν. οἱ δὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου ἀζάπιδες, οἳ καὶ γενίτζαροι κέκληνται, οἱ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδραμον, οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγάλου Προδρόμου μονὴν τὴν ἐπικεκλημένην Πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας ἐν ᾗ καὶ ἡ εἰκὼν τῆς πανάγνου μου θεομήτορος ἦν εὑρισκομένη τότε. ἐκεῖ, ὢ γλῶσσα καὶ χείλη ἡ μέλλουσα φθέγξασθαι τὰ τῇ εἰκόνι συμβάντα διὰ τὰς ἁμαρτίας σου! ἀγωνιζόμενοι οἱ ἀποστάται τοῦ καταδραμεῖν καὶ ἄλλοθι, πέλεκυν ὁ εἷς τῶν ἀσεβῶν ἐκτείνας ὑπουργούντων τῶν μιαρῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς τέσσαρα διεῖλε, καὶ σὺν τῷ τυχόντι κόσμῳ
C ἕκαστος τὸ ἴδιον μερίδιον ἔλαβε, κλῆρον βάλλοντες, καὶ τὰ
V. 130 τῆς μονῆς τίμια σκεύη ἁρπάσαντες ᾤχοντο. καὶ εἰς τὸν τοῦ πρωτοστράτορος οἶκον ἐμβάντες θησαυροὺς ἤνοιξαν τοὺς πρόπαλαι θησαυρισθέντας ἐξ ἡμερῶν παλαιῶν, ἐξυπνίζοντες τὰς εὐγενίδας ἐκ τῆς κοίτης· ἦν γὰρ ὁ Μάϊος φέρων εἴκοσι ἐννέα, καὶ ὁ πρωϊνὸς ὕπνος ἡδὺς ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν νέων καὶ νεανίδων· ὡς χθὲς γὰρ καὶ πρότριτα, θαρρῶντες ἀμερίμνως ἐκοιτάζοντο. τότε στῖφος πολὺ τῶν ἀσεβῶν ᾤχετο τὸν δρόμον τὸν ἀπάγοντα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἦν ἰδεῖν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τι τέχνασμα. πρωΐας γὰρ οὔσης, ἔτι λυκο-
D φεγγούσης τῆς ἡμέρας, τινὲς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ εἰσβολῇ τῶν Τούρκων καὶ τῇ φυγῇ τῶν πολιτῶν ἔφθασαν φεύγοντες τοῦ καταλαβεῖν τὰς οἰκίας καὶ προμηθεύσασθαι τὰ τέκνα καὶ

runt cecidimus: sin tantam in urbe militum infrequentiam ac paucitatem cognovissemus, omnes tanquam pecudes venumdatos distraxissemus. interea etiam tyranni azapides, qui etiam ienitzeri vocantur, partim in palatium, partim in monasterium magni praecursoris S. Iohannis Baptistae, quae Petra dicebatur, concursant. alii monasterium regionis urbis, in quo tunc conspiciebatur imago intemeratae matris dei, dominae meae, invadunt. qua lingua quibusve labiis eloqui, quisquis es, poteris ea quae propter peccata tua imagini illi tunc contigerunt? inter apostatas istos impios, alio currere diripiendi causa festinantes, unus acinace stricto eam, et quicquid ornamenti inerat, impuris manibus suis in frusta quatuor discidit, et sorte ducta suum quisque tulit: direpta tandem monasterii pretiosa supellectile abierunt. in domum deinde protostratoris irruptione facta, thesauros multis annis congestos effractis arcis recluserunt, feminas nobiles somno lectoque excitarunt: Maii etenim mensis dies vigesimus nonus agebatur, et adolescentium puellarumque palpebris dulcis somnus antelucanus insidebat, cum securi ac rebus suis confisi, ut heri ac nudiustertius, somno indulgerent. tum impiorum densum agmen in magnam ecclesiam fertur; speciesque stragematis quaedam inter istas turbas utrinque conspici-

τὴν γυναῖκα. διαβαίνοντες οὖν ταῖς μέρεσι τοῦ ταύρου καὶ περαιοῦντες τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ, αἱματόφυρτοι ὄντες ἠρωτῶντο παρὰ τῶν γυναικῶν τί ἄρα τὸ ἀποβάν. ὡς οὖν ἤκουσαν τὴν ἀπευκτέαν ἐκείνην φωνὴν „ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως πολέμιοι κατασφάττοντες τοὺς Ῥωμαίους," τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὑβρίσαντες καὶ ἐξουθενίσαντες ὡς ἀπαίσιον μηνυτήν. ὄπισθεν δὲ τούτου ἕτερον καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον, ὅλους αἱματοφύρτους, ἔγνωσαν P. 163 ὅτι ἤγγικεν ἐν χείλεσι τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς κυρίου. πᾶσαι οὖν γυναῖκες καὶ ἄνδρες, μοναχοὶ μονάζουσαι, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἔθεον, βαστάζοντες ἐν ταῖς ὠλέναις τὰ νήπια αὐτῶν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀφέντες τοὺς οἴκους αὐτῶν τῷ βουλομένῳ χωρεῖν. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀγυιὰν ἐκείνην πεπυκνωμένην πλήρης ἀνθρώπων. τὸ δὲ προσφεύγειν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοὺς πάντας τί; ἦσαν πρὸ πολλῶν χρόνων ἀκούοντες παρά τινων ψευδομάντεων πῶς μέλλει Τούρκοις παραδοθῆναι ἡ πόλις καὶ εἰσελθεῖν ἐντὸς μετὰ δυνάμεως καὶ κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαίους παρ' αὐτῶν ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου· μετὰ δὲ ταῦτα καταβὰς ἄγγε- B λος φέρων ῥομφαίαν παραδώσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ ῥομφαίᾳ ἀνωνύμῳ τινὶ ἀνδρὶ εὑρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι ἱσταμένῳ, λίαν ἀπερίττῳ καὶ πενιχρῷ, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ „λάβε τὴν ῥομφαίαν ταύτην, καὶ ἐκδίκησον τὸν λαὸν κυρίου." τότε

endam se dedit. sub auroras quidam Romaei, Turcis in urbem irrumpentibus civibusque terga dantibus, in domus suas uxorum ac liberorum saluti consulturi confugerunt, et dum cruentati per urbis regionem a tauro denominatam, ultraque crucis columnam transcurrunt, a mulieribus, quid rei esset, interrogantur. ubi audierunt vocem illam abominandam, hostes intra muros urbis Romaeos caedere, primum fidem non habuerunt, sed etiam contumelias ac probra ut in nuntium infaustum iactaverunt. ubi mox alterum tertiumque a tergo subsequentes, totos cruore aspersos conspexere, tunc irae domini calicem labiis suis admotum esse senserunt. omnes itaque viri, mulieres, monachi et moniales in magnam ecclesiam concursant; patres matresque familias sinu et ulnis infantes suos in illud templum gestantes, desertas domos suas reliquere; viamque eo ducentem hominum turba conferta plenam videre tum licuit. quamobrem vero ad ecclesiam magnam omnes confugiebant? ante multos annos a falsis quibusdam vatibus sub Turcorum iugum urbem mittendam esse audierant; ipsosque in eam vi irrupturos, Romaeosque trucidando ad magni Constantini columnam usque processuros esse. ubi eo ventum foret, angelum e coelo descensurum, qui strictum gladium simulque imperium viro cuidam obscuro, tenui admodum

τροπὴν ἕξονται οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν
αὐτοὺς κόπτοντες, καὶ ἐξελάσουσιν καὶ ἐκ τῆς πόλεως καὶ
ἀπὸ τῆς δύσεως καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἄχρις
ὁρίων Περσίας, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μονοδενδρίῳ. ταῦτά
τινες ὡς ἀποβησόμενα ἔχοντες ἔτρεχον καὶ τοὺς ἄλλους ἐσυμ-
C βούλευον τρέχειν· αὕτη ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν καὶ
πρὸ χρόνων πολλῶν ἦσαν μελετῶντες τὸ νῦν πραχθέν, ὅτι „εἰ
καταλείψομεν τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ ἐξόπισθεν ἡμῶν, φευξόμε-
θα τῆς μελλούσης ὀργῆς." καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ μεγά-
λῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὑπερμεγέθης
ἐκεῖνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἄνω
καὶ ἐν τοῖς περιαυλίοις καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναρίθμητος.
κλείσαντες δὲ τὰς θύρας εἱστήκεσαν τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν
ἐλπίζοντες. ὦ δύστηνοι Ῥωμαῖοι, ὦ ἄθλιοι, τὸν ναὸν ὃν
ἐκαλεῖτε χθὲς καὶ πρὸ τὴν χθὲς σπήλαιον καὶ βωμὸν αἱρετι-
D κῶν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ εἰσήρχετο ἐξ ὑμῶν ἐντός, ἵνα μὴ
μιανθῇ διὰ τὸ ἱερουργῆσαι ἔνδον τοὺς τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλη-
V. 131 σίας ἀσπαζομένους, νῦν ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης ὀργῆς ὡς σω-
τήριον λύτρον ἐνδύεσθε. ἀλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐπελ-
θούσης, ἐκίνησεν ἂν τὰ σπλάγχνα ὑμῶν πρὸς εἰρήνην. καὶ
γὰρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει εἰ ἄγγελος κατήρχετο ἀπ' οὐρα-
νοῦ ἐρωτῶν ὑμᾶς „εἰ δέχεσθε τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν εἰρηνικὴν
κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς πόλε-

ac egeno, columnae illi adstanti, talibus affatus eum verbis, traderet: „gladium hunc accipe, et populum dei vindica." statimque terga daturos Turcos, quibus fugientibus Romaei magna strage edita instarent, donec illos urbe non solum, sed etiam ex Occidentis regionibus ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodendrium dictum in Persiae finibus situm, expellerent. haec exitum habitura rati quidam ad ecclesiam currebant, aliosque sequi hortabantur. hanc Romaei a multis iam annis opinionem, ut factis docuerunt, praeceperant, si post se crucis columnam relinquerent, iram se dei impendentem suis cervicibus declinaturos. quapropter in magnam ecclesiam confugere, templi itaque illius amplissimi cum inferior area tum superiores pergulae, vestibula, peristylia omnesque anguli horae unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere: portis clausis intus se multitudo loco freta salutemque inde sperans continuit. infelices ac miseri Romaei, quod templum heri ac nudiustertius speluncam et altare haereticorum appellabatis, quod nemo vestrum, ne pollueretur, adibat ob celebratam in eo liturgiam ab iis qui concordiam ecclesiarum amplectuntur, eo nunc, deo irato meritasque poenas a vobis exigente, velut in salutis portum confugitis. sed neque iustae dei irae poenas luentes, intra viscera vestra pacis desiderio commo-

ως," οὐκ ἂν συνετίθεσθε. εἰ δὲ καὶ συνετίθεσθε, ψεῦδος
ἂν ἦν τὸ συντιθέμενον. ἴσασιν οἱ λέγοντες πρὸ ὀλίγων ἡμε- P. 164
ρῶν „κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἢ Φράγ-
κων." τότε οἱ Τοῦρκοι κουρσεύοντες σφάττοντες αἰχμαλωτί-
ζοντες ἔφθασαν ἐν τῷ ναῷ οὔπω πρώτης ὥρας παρελθούσης,
καὶ εὑρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας σὺν τοῖς πελέκεσιν ἔβα-
λον κάτω μὴ βραδύναντες. ἐλθόντες δὲ ξιφήρεις ἐντὸς καὶ
ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆμον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμάλω-
τον ἐδέσμει· οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων ἢ ὁ μὴ προδι-
δοὺς ἑαυτὸν ὡς πρόβατον. τίς ἐστιν ὃς διηγήσεται τὴν ἐκεῖ
συμφοράν; τίς τοὺς γεγονότας τότε κλαυθμοὺς καὶ τὰς φω-
νὰς τῶν νηπίων καὶ τὰ σὺν βοῇ δάκρυα τῶν μητέρων καὶ
τῶν πατέρων τοὺς ὀδυρμοὺς τίς διηγήσεται; ὁ τυχὼν Τοῦρ- B
κος τὴν τρυφερωτέραν ἐρευνᾷ. τὴν ὡραίαν ἐν μοναζούσαις
προκατεῖχε μὲν εἷς, ἄλλος δὲ δυνάστης ἁρπάζων ἐδέσμει·
ἡ δὲ τῆς ἁρπαγῆς καὶ τοῦ ἑλκυσμοῦ αἰτία πλόκαμοι τριχῶν,
στηθέων καὶ μασθῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων ἐκτάσεις.
τότε ἐδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίᾳ, δεσπότης σὺν τῷ ἀργυ-
ρωνήτῳ, ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ θυρωρῷ, τρυφεροὶ νέοι σὺν
παρθένοις, παρθένους ἃς οὐχ ἑώρα ἥλιος, παρθένους ἃς ὁ
γεννήσας μόλις ἔβλεπεν, ἑλκόμεναι, εἰ δὲ καὶ βίᾳ ἀντωθοῦν-
το, καὶ ῥαβδιζόμεναι· ἠβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς τόπον

21. δὲ] γὰρ P.

vemini. in tanta enim calamitate si angelus coelo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: „pacem et concordiam ecclesiae dummodo colatis et amplectamini, hostes urbe pellam;" in eam conditionem non consentiretis; aut si consentiretis, mendacium esset iste consensus. hoc sibi consciunt illi, qui paucos ante dies in Turcorum quam Francorum potestatem devenire satius esse dicebant. interea Turci, dum discursant, caedunt, in servitutem rapiunt, ad templum illud hora diei prima nondum exacta pervenere. valvas clausas securibus deiiciunt; strictis deinde gladiis ingressi, ac populi multitudinem innumeram contuiti, mancipia, nullo intercedente, omnibus se ipsis pecudum more prodentibus, singuli vinciunt. quis cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles eiulationes, infantiumque vagitus? quis matrum lacrimas patrumque fletus? Turcus de turba quivis delicatiorem, interque moniales formosam, contrectat. vinctam abducit aliquis, quam validior superveniens abripit. ad rapiendum trahendumque, comae cincinni, pectus ac papillae denudatae, brachia quoque extensa invitabant. domina cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vinciebantur, archimandrita cum ianitore suo, delicati ac teneri iuvenes cum virginibus, quas solis ardor non infuscarat, quasque pater vix conspexerat; et si raptorem vi repelle-

τροπὴν ἕξονται οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν
αὐτοὺς κόπτοντες, καὶ ἐξελάσουσιν καὶ ἐκ τῆς πόλεως καὶ
ἀπὸ τῆς δύσεως καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἄχρις
ὁρίων Περσίας, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μονοδενδρίῳ. ταῦτά
τινες ὡς ἀποβησόμενα ἔχοντες ἔτρεχον καὶ τοὺς ἄλλους ἐνυμ-
C βούλευον τρέχειν· αὕτη ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν καὶ
πρὸ χρόνων πολλῶν ἦσαν μελετῶντες τὸ νῦν πραχθέν, ὅτι „εἰ
καταλείψομεν τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ ἐξόπισθεν ἡμῶν, φευξόμε-
θα τῆς μελλούσης ὀργῆς.“ καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ μεγά-
λῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὑπερμεγέθης
ἐκεῖνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἄνω
καὶ ἐν τοῖς περιαυλίοις καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναρίθμητος.
κλείσαντες δὲ τὰς θύρας εἱστήκεισαν τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν
ἐλπίζοντες. ὦ δύστηνοι Ῥωμαῖοι, ὦ ἄθλιοι, τὸν ναὸν ὃν
ἐκαλεῖτε χθὲς καὶ πρὸ τὴν χθὲς σπήλαιον καὶ βωμὸν αἱρετι-
D κῶν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ εἰσήρχετο ἐξ ὑμῶν ἐντός, ἵνα μὴ
μιανθῇ διὰ τὸ ἱερουργῆσαι ἔνδον τοὺς τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλη-
V. 131 σίας ἀσπαζομένους, νῦν ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης ὀργῆς ὡς σω-
τήριον λύτρον ἐνδύεσθε. ἀλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐπελ-
θούσης, ἐκίνησεν ἂν τὰ σπλάγχνα ὑμῶν πρὸς εἰρήνην. καὶ
γὰρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει εἰ ἄγγελος κατήρχετο ἀπ' οὐρα-
νοῦ ἐρωτῶν ὑμᾶς „εἰ δέχεσθε τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν εἰρηνικὴν
κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς πόλε-

ac egeno, columnae illi adstanti, talibus affatus eum verbis, traderet: „gladium hunc accipe, et populum dei vindica.“ statimque terga daturos Turcos, quibus fugientibus Romaei magna strage edita instarent, donec illos urbe non solum, sed etiam ex Occidentis regionibus ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodendrium dictum in Persiae finibus situm, expellerent. haec exitum habitura rati quidam ad ecclesiam currebant, aliosque sequi hortabantur. hanc Romaei a multis iam annis opinionem, ut factis docuerunt, praeceperant, si post se crucis columnam relinquerent, iram se dei impendentem suis cervicibus declinaturos. quapropter in magnam ecclesiam confugere, templi itaque illius amplissimi cum inferior area tum superiores pergulae, vestibula, peristylia omnesque anguli horae unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere: portis clausis intus se multitudo loco freta salutemque inde sperans continuit. infelices ac miseri Romaei, quod templum heri ac nudiustertius speluncam et altare haereticorum appellabatis, quod nemo vestrum, ne pollueretur, adibat ob celebratam in eo liturgiam ab iis qui concordiam ecclesiarum amplectuntur, eo nunc, deo irato meritasque poenas a vobis exigente, velut in salutis portum confugitis. sed neque iustae dei irae poenas luentes, intra viscera vestra pacis desiderio commo-

ως," οὐκ ἂν συνετίθεσθε. εἰ δὲ καὶ συνετίθεσθε, ψεῦδος
ἂν ἦν τὸ συντιθέμενον. ἴσασιν οἱ λέγοντες πρὸ ὀλίγων ἡμε- P. 164
ρῶν „κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἢ Φράγ-
κων." τότε οἱ Τοῦρκοι κουρσεύοντες σφάττοντες αἰχμαλωτί-
ζοντες ἔφθασαν ἐν τῷ ναῷ οὔπω πρώτης ὥρας παρελθούσης,
καὶ εὑρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας σὺν τοῖς πελέκεσιν ἔβα-
λον κάτω μὴ βραδύναντες. ἐλθόντες δὲ ξιφήρεις ἐντὸς καὶ
ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆμον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμάλω-
τον ἐδέσμει· οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων ἢ ὁ μὴ προδι-
δοὺς ἑαυτὸν ὡς πρόβατον. τίς ἐστιν ὃς διηγήσεται τὴν ἐκεῖ
συμφοράν; τίς τοὺς γεγονότας τότε κλαυθμοὺς καὶ τὰς φω-
νὰς τῶν νηπίων καὶ τὰ σὺν βοῇ δάκρυα τῶν μητέρων καὶ
τῶν πατέρων τοὺς ὀδυρμοὺς τίς διηγήσεται; ὁ τυχὼν Τοῦρ- B
κος τὴν τρυφερωτέραν ἐρευνᾷ. τὴν ὡραίαν ἐν μοναζούσαις
προκατεῖχε μὲν εἷς, ἄλλος δὲ δυνάστης ἁρπάζων ἐδέσμει·
ἡ δὲ τῆς ἁρπαγῆς καὶ τοῦ ἑλκυσμοῦ αἰτία πλόκαμοι τριχῶν,
στηθέων καὶ μασθῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων ἐκτάσεις.
τότε ἐδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίᾳ, δεσπότης σὺν τῷ ἀργυ-
ρωνήτῳ, ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ θυρωρῷ, τρυφεροὶ νέοι σὺν
παρθένοις, παρθένους ἃς οὐχ ἑώρα ἥλιος, παρθένους ἃς ὁ
γεννήσας μόλις ἔβλεπεν, ἑλκόμεναι, εἰ δὲ καὶ βίᾳ ἀντωθοῦν-
το, καὶ ῥαβδιζόμεναι· ἠβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς τόπον

21. δὲ] γὰρ P.

vemini. in tanta enim calamitate si angelus coelo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: „pacem et concordiam ecclesiae dummodo colatis et amplectamini, hostes urbe pellam;" in eam conditionem non consentiretis; aut si consentiretis, mendacium esset iste consensus. hoc sibi consciunt illi, qui paucos ante dies in Turcorum quam Francorum potestatem devenire satius esse dicebant. interea Turci, dum discursant, caedunt, in servitutem rapiunt, ad templum illud hora diei prima nondum exacta pervenere. valvas clausas securibus deiiciunt; strictis deinde gladiis ingressi, ac populi multitudinem innumeram contuiti, mancipia, nullo intercedente, omnibus se ipsis pecudum more prodentibus, singuli vinciunt. quis cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles eiulationes, infantiumque vagitus? quis matrum lacrimas patrumque fletus? Turcus de turba quivis delicatiorem, interque moniales formosam, contrectat. vinctam abducit aliquis, quam validior superveniens abripit. ad rapiendum trahendumque, comae cincinni, pectus ac papillae denudatae, brachia quoque extensa invitabant. domina cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vinciebantur, archimandrita cum ianitore suo, delicati ac teneri iuvenes cum virginibus, quas solis ardor non infuscarat, quasque pater vix conspexerat; et si raptorem vi repelle-

C ἄγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ στραφῆναι καὶ δευτέραν πραῖδαν ποιῆσαι καὶ τρίτην. ἐβιάζοντο οἱ ἅρπαγες, οἱ ἐκδικηταὶ τοῦ θεοῦ, καὶ πάντας μὲν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμωθέντας, τοὺς μὲν ἄρρενας σὺν καλωδίοις, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν τοῖς σουδαρίοις αὐτῶν· καὶ ἦν ἰδεῖν ὁρμαθοὺς ἐξερχομένους ἀπείρους ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων τοῦ ναοῦ, ὥσπερ ἀγέλας καὶ ποίμνια προβάτων. κλαίοντες, ὀδυρόμενοι, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν. τὰ δὲ τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἴπω ἢ τί λαλήσω; ἐκολλήθη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου.
D οὐ δύναμαι ἑλκύσαι πνεῦμα τοῦ στόματός μου σφραγέντος. αὐθωρὸν οἱ κύνες τὰς ἁγίας εἰκόνας κατέκοψαν τὸν κόσμον ἀφελόντες, τὰς ἁλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἁγίας τραπέζης, τὰ φωτοδόχα ἀγγεῖα, ἄλλα φθείροντες, ἕτερα λαμβάνοντες. τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλακίου τίμια καὶ ἱερὰ σκεύη χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἐξ ἄλλης τιμίας ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ ῥοπῇ συνήγαγον, ἀφέντες τὸν ναὸν ἔρημον καὶ γυμνόν, μηδ' ὁτιοῦν καταλείψαντες. τότε ἐπληροῦντο καὶ ἐν τῇ νέᾳ Σιὼν τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ Ἀμῶς τοῦ προφήτου λεγόμενα „τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ. ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια Βεθήλ, καὶ κατα-
P. 165 σκαφήσεται τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ τὴν γῆν· καὶ συντρίψω καὶ πατάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν, καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι

3. μὲν] nonne ἦν?

rent, verberabantur. praedam quippe suam in locum tutum deducere volebat praedo, iterum tertioque ad diripiendum reversurus. horae unius spatium praedonibus istis, irae divinae ministris ac vindicibus, ad vinciendum omnes satis fuit, mares quidem funibus, feminas vero fasciis ipsarum redimiculisque; concatenatorum deinde longos ordines e templo adytisque exeuntes intueri licebat, plorantes, eiulantes nec erat qui eorum misereretur. de templo autem quid loquar? adhaesit lingua faucibus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo. canes illi sanctas imagines ornamentis, torquibus nempe et armillis ablatis, illico disruperunt. sacram mensam contegentes mappas rapuerunt. lucernas partim fregerunt, partim abstulerunt. in sacrario pretiosa et sancta, quae asservabantur, ex auro argento aliave eximia materia vasa, temporis momento cuncta compilarunt, omnibusque rebus spoliatum ac nudatum templum solitudine compleverunt. tunc in nova Sion, quae per prophetam Amos (3, 14) deus locutus est, exitum habuerunt. „haec dicit dominus deus omnipotens, visitabo super altare Bethel et amputabuntur cornua altaris, et cadent in terram et percutiam domum hiemalem cum domo aestiva. et peribunt domus eburneae, et dissipabuntur aedes multae, dicit do-

οἱ ἐλεφάντινοι, καὶ ἀφανισθήσονται οἶκοι ἕτεροι πολλοί, λέγει V. 132 κύριος. ἀπῶσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν· διότι εἰ ἐνέγκητέ μοι ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι. μετάστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἥκει τὸ πέρας ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραήλ· οὐκέτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτόν, καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος. ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκθλίβοντες εἰς τὸ πρωῒ B πένητα καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς, οἱ λέγοντες, πότε διελεύσεται ὁ μήν, καὶ ἐμπολήσομεν, καὶ πότε ἥξει τὰ σάββατα, καὶ ἀνοίξομεν θησαυρούς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον καὶ τοῦ μεγαλῦναι σταθμίον καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοὺς καὶ ταπεινοὺς ἀνθ' ὑποδημάτων. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος, δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός. καὶ μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος καὶ πάσας τὰς ᾠδὰς ὑμῶν εἰς θρῆνον." ἔτυχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συντελείας τῆς πόλεως ἑορτάζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ὁσιομάρτυρος C Θεοδοσίας. ἐτελεῖτο οὖν ἑορτὴ πάνδημος· ἦσαν γὰρ καὶ ἀφ' ἑσπέρας πλεῖστοι καὶ πλεῖσται διανυκτερεύσαντες ἐν τῇ σορῷ τῆς ὁσίας, οἱ πλείονες δὲ πρωῒ ἡμέρας γενομένης αἱ γυναῖκες σὺν ταῖς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκύνησιν,

minus (5, 21). proieci festivitates vestras, et non capiam odorem coetuum vestrorum. quodsi obtuleritis mihi holocautomata et munera vestra non suscipiam. aufer a me tumultum carminum tuorum; et cantica lyrae tuae non audiam. (8, 2) et dixit dominus ad me: venit finis super populum meum Israel: non adiiciam ultra ut pertranseam eum. et stridebunt cardines templi in die illa, dicit dominus deus. audite hoc qui conteritis pauperem mane, et deficere facitis egenos terrae, dicentes: quando transibit mensis, et venundabimus merces; et sabbatum, et aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram et augeamus siclum, et supponamus stateras dolosas, ut possideamus in argento egenos, et pauperes pro calceamentis, et quisquilias frumenti vendamus. in die illa, dicit dominus, occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis. et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum." horrenda enim illa die, qua urbs absumpta est, sanctae martyris Theodosiae memoriam celebrari contigit; cuius solemnitati frequens populus interfuit, plurimique viri ac mulieres ad sanctae monumentum pervigilium egerunt. ubi illuxit, multae mulieres con-

φέρουσαι κηροὺς καὶ θυμιάματα, περικεκαλλωπισμέναι καὶ
περικεκοσμημέναι οὖσαι, ἐξαίφνης ἐν ταῖς παγίσι τῶν Τούρ-
κων ἐνέπεσον. ποῦ γὰρ εἶχον ἐννοῆσαι τὴν ἐξαίφνης ὀργὴν
εἰς τοσοῦτον εὖρος τῆς πόλεως; ἴσασιν οἱ εἰδότες τὸ μέ-
γεθος.

Αὕτη ἡ ἀπειλή, ἣν εἰρήκαμεν, ὑπῆρχεν ἀναφθεῖσα καὶ
καίουσα ἐκ τῆς Χαρσοῦ πύλης καὶ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ καὶ
D τοῦ μέρους τοῦ παλατίου. ἡ δὲ τῶν πλοίων καὶ τοῦ λιμέ-
νος ἀντίστασις οὐκ ἐνεδίδου χώραν τοῖς Τούρκοις τοῦ στῆ-
σαι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσιν. ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρα-
τέστεροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθοις καὶ βέλεσι ἄχρι
τρίτης ὥρας τῆς ἡμέρας, ἕως οὗ ἐλθὸν καὶ καταντῆσαν μέ-
ρος τῶν σκυλευόντων ἀπὸ πρωΐας ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ
ἰδόντες τοὺς Ῥωμαίους πολεμίζοντας τοὺς ἔξω, καὶ φωνὴν ὅση
δύναμις ἀφέντες, ἔδραμον ἐπάνω τῶν τειχῶν. οἱ δὲ Ῥωμαῖ-
οι τοὺς Τούρκους ἰδόντες ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφέν-
τες ὀδυνηρὰν τὸ οἴμοι, ἀπὸ τοῦ τείχους κατέπιπτον· οὐ γὰρ
ἦν ἐκεῖ πλέον ἰσχὺς οὔτε δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις. τότε καὶ
P. 166 οἱ ἐν τοῖς πλοίοις θεασάμενοι τοὺς Τούρκους ἐντὸς ἔγνωσαν
ὅτι ἡ πόλις ἑάλω, καὶ ὡς ἐν τάχει τὰς κλίμακας θέντες ἐν-
τὸς ἐβιβάσθησαν, καὶ τὰς πύλας κατεάξαντες ἅπαντες ἔνδον
εἰσῄεσαν. ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μέγας δοὺξ τοὺς Τούρκους ἐλθόν-

iuges suos comitatae, ornatae ac comptae, cereos et incensum ad venerationem sanctae ferentes, derepente, in Turcorum laqueos sese induunt. quomodo enim repentinam dei iram temporis puncto urbem tam amplam pervadere putarint? qui in ea versati sunt, iis amplitudo urbis cognita est.

Hi porro, quos diximus, minaces ignes ardentesque a Charsi sanctique Romani portis, palatii quoque partibus ubique diffundebantur. classis vero, quae in portu contra Turcos stabat, quominus in muros scalis subirent prohibuit, illicque Turcis Romaei superiores, lapidibus ac missilibus ad horam usque diei tertiam eos infestavere. donec pars eorum, qui mane in urbem penetraverant iamque praedas egerant, illuc accederent. qui ubi Romaeos contra oppugnantes pugnare conspexerunt, totis pectoris viribus vociferando in superiorem muri partem evadunt. Romaei Turcis intra urbem conspectis voce lamentabili „hei mihi" missa, viribus ac robore destituti e muris praecipites cadere. qui in navigiis Turci, simul ac suos in urbem penetrasse animadverterunt, captam quoque intellexere, celeriterque admotis scalis muros scandunt, et in eam perveniunt; portis deinde effractis, via omnibus irruentibus patuit. magnus etiam dux ad regiam portam, quam tuebatur, Turcos venisse cernens, domum suam paucis stipatus abiit. eo enim deserto plerique diffugerant; do-

τας οὗ ἵστατο τόπου (ἦν γὰρ ἐπιβλέπων τὴν βασιλικὴν πύλην) καὶ πρὸς τὸν ἴδιον οἶκον ἀνεχώρησε σὺν ὀλίγοις. καὶ γὰρ ἦσαν ἅπαντες διασκεδασθέντες· καὶ οἱ μὲν πρὸ τοῦ τὴν οἰκίαν καταλαβεῖν ᾐχμαλωτίζοντο, οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παίδων καὶ γυναικὸς καὶ πραγμάτων εὕρισκον, καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ στοναχῆσαι καὶ κλαῦσαι ἐδεσμοῦντο τὰς χεῖρας ὄπισθεν. ἕτεροι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εὑρόντες τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα ἤδη ἀπαγόμενα, B καὶ συνεδέδεντο καὶ ἐδεσμοῦντο σὺν τοῖς φιλτάτοις καὶ τῇ συζύγῳ. τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν οἴκῳ, τοὺς μὴ δυναμένους ἐξελ- V. 133 θεῖν ἐκ τῆς οἰκίας ἢ διὰ νόσου ἢ διὰ γήρους, πάντας καὶ πάσας ἀνηλεῶς ἔσφαττον. τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγέννητα ἐν ταῖς πλατείαις ἔρριπτον. ὁ δὲ μέγας δοὺξ εὑρὼν τὰς θυγατέρας αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ τὴν γυναῖκα (ἦν γὰρ ἀσθενοῦσα) ἐν τῷ πύργῳ κεκλεισμένους καὶ κωλύοντας τοῖς Τούρκοις τὴν εἴσοδον, αὐτὸς μὲν συνελήφθη σὺν τοῖς ἐπακολουθοῦσιν αὐτῷ, ὁ δὲ τύραννος πέμψας τινὰς ἐφύλαττον καὶ αὐτὸν καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. τοὺς δὲ καταλαβόντας καὶ περικυκλώσαντας τὸν οἶκον αὐτοῦ Τούρκους ἔδωκεν ἱκανὰ ἀργύρια, C ὥστε δοκεῖν ἐξαγοράζειν αὐτοὺς διὰ τὸν ὅρκον· ἐφυλάττετο οὖν πανοικί. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ οἱ βόσκοντες τὰς ἡμιόνους καὶ οἱ μάγειροι πάντες, ἐξαντλοῦντες ἔφερον. ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανός, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἔπεμψεν ἐν τῇ νηῒ τοῦ θεραπευθῆναι

16. ὑπακολουθοῦσιν P.

mosque nondum assecuti multi capti sunt. alii aedes suas desertas ingressi, abductis uxore et liberis, omnibusque opibus direptis, suspiriis ac planctui, quo miserias suas deflerent, spatium haud invenere, manibusque post terga vinctis trahuntur. alii domum se recipientes, cum coniugibus et liberis, iam iam abducendis, vinciuntur. senes vero, qui domi vel morbo vel aetate detenti foras exire nequibant, omnes viri feminaeque immanitate foeda trucidati, infantesque recens nati per plateas proiecti. dux vero magnus ad liberos et uxorem aegrotantem turri inclusos et ab ingressu Turcos arcentes cum venisset, ipse cum comitibus suis captus est, missique a tyranno, qui eum eiusque domum custodirent. Turcis autem, qui domum eius circumsederant, nummos multos largitus est tyrannus, ita ut redimere eos propter iusiurandum videretur. ceterum Turci urbem promiscue ingressi, agasones quoque et lixae, ubique diripere ac praedam agere. Iohanni vero Iustiniano, quem, ut vulnus curaret, in navem abiisse diximus, portum intranti affertur a suorum aliquot fuga arrepta accurrentibus, Turcos in urbem irrupisse et imperato-

τὴν πληγὴν ἣν ὑπέστη, κατευθὺς ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι τινὲς τῶν αὐτοῦ φεύγοντες ἔδραμον λέγοντες πῶς οἱ Τοῦρκοι εἰσίασιν ἐν τῇ πόλει καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσφάγη. ἀκούσας τὸν πικρότατον καὶ δριμὺν λόγον οὖν προστάττει τοὺς κήρυκας D διὰ σαλπίγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοῦ ὑπασπιστὰς καὶ συμπλώτας. ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ νῆαι ἑτοιμάζοντο· ἦσαν γὰρ αἱ πλεῖσται ἀποβαλλόμεναι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινὸν ἐν τῇ παραθαλασσίᾳ τοῦ λιμένος, ἄνδρας γυναῖκας, μοναστρίας μονάζοντας βοώσας οἰκτρῶς, καὶ τύπτουσαι τὰ στήθη ἐδέοντο τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶ τοῦ ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν. ἀλλ' οὐκ ἦν δυνατόν· ἅπαξ ἐπροορίσθη τοῦ πιεῖν τὸ ποτήριον τὸ πλῆρες τῆς ὀργῆς κυρίου. εἰ γὰρ καὶ νῆες ἐβούλοντο, ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο. καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ ἠσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ πραίδᾳ καὶ τῷ σκυλμῷ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν ἀφέθη μία καὶ μόνον. ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔνδον ἦσαν, καὶ οἱ Λατῖ-
P. 167 νοι ἄδειαν εὑρόντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος. ὁ δὲ τύραννος ἔτριζε μὲν τοὺς ὀδόντας, ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο πλέον τι πρᾶξαι, καὶ ἄκων ἐκαρτέρει. οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἰδόντες ταύτην τὴν ἀνήκεστον συμφοράν, καὶ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔτρεχον ἐν τῷ αἰγιαλῷ, περισκοποῦντες τὰς βάλκας, καὶ ὅπου ἔτυχον ἀκατίου, εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσέδυον ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. ἦσαν δὲ πολλοὶ οἵ τινες ἀπὸ τῆς βίας καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν τῷ βυθῷ παρέπεμψαν, καὶ ἄλλας δεινὰς ζημίας ὑπέστησαν. εἷς τῶν τοῦ τυράννου μεσαζων,

rem occubuisse. nuntio gravi et acerbo accepto, tubicines, ad milites suos revocandos, receptui canere iubet. ceterae pariter naves, quarum pleraeque navarchos in servitutem actos amiserant, ad discessum se comparare. spectaculum miserandum in portus crepidine oblatum: viri, mulieres, moniales et monachi lamentabiliter clamare, pectora tundere, nautas rogare ut se reciperent. verum hoc fieri non poterat, quia semel decretum erat ut irae domini plenum poculum haurirent. nec si voluissent naves, potuissent, quin ne una quidem navis salva evasisset, nisi tyranni classiarii praedae ac urbi diripiendae intenti fuissent. at dum Turci per urbem discursant, e portu solvendi citra periculum tempus Latinis datum. tyrannus dentibus stridere, ferre, cum plus praestare nequiret. Galatini calamitatis huius irreparabilis spectatores, cum uxoribus et liberis ad littus accurrunt, scaphas et acatia circumspiciunt; et primo quoque obvio ad naves feruntur, easque, aedibus ac cunctis opibus derelictis, conscendunt. multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti abiecere, aliaque gravia damna sunt passi. interea tyranni me-

ὃς καὶ ἠγαπᾶτο τότε παρὰ τοῦ Μεχεμὲτ (αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ συγκροτήσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην γενέσθαι), δραμὼν ἐν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ μέρεσιν, Ζάγανος αὐτῷ τὸ ὄνομα, ἐβόα [B] „μὴ φεύγετε," καὶ κατώμνυε τὴν κεφαλὴν τοῦ τυράννου ὅρκων ὅτι „μὴ φοβεῖσθε· ὑμεῖς γὰρ τοῦ ἡγεμόνος ἐστὲ φίλοι, καὶ ἕξετε τὴν πόλιν ὑμῶν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς συνθήκας, ἃς εἴχετε μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ μεθ' ἡμῶν, κρειττόνως ἕξετε, καὶ ἄλλο μὴ φροντιεῖτε, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν κινήσετε τὸν ἡγεμόνα." ταῦτα ὁ Ζάγανος εἰπὼν ἐκώλυσε τοὺς Φράγκους τοῦ Γαλατᾶ μὴ ἀναχωρῆσαι· πλὴν ὅσοι ἐδυνήθησαν φεύγειν, ἔφυγον. τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ ἔλαβον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ ποδεστάτῳ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ· καὶ προσκυνήσαντες καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτὸς περιχαρῶς ἔλα- [C] βε καὶ τούτους σὺν ἱλαροῖς λόγοις καὶ βλέμματι ἔπεμψεν. αἱ δὲ νῆαι τὰ ἱστία πτερώσαντες πέντε μόνον αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν· ἦσαν γὰρ νῆαι ἀπολειφθεῖσαι, καὶ οἱ ναύαρχοι αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς ἄλλαις ναυσὶν ἐσώζοντο. καὶ νῆαι φυγοῦσαι καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταλιποῦσαι τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. ἐξ- [V. 134] ελθοῦσαι οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ ἀνέμου πνεύσαντος βορρέου, τὰ ἱστία πλήρη γενόμενα ἔπλεον σὺν ἀναστεναγμοῖς καὶ θρήνοις κλαίοντες τὴν τῆς πόλεως συμφοράν. ὁμοίως καὶ αἱ

satrapentum unus, Zaganus nomine, Mehemeti tunc carus, quod oppugnationem decernentis consilium laudasset, versus Galatam accurrens, voce contenta, per tyranni quoque caput iuratus, his verbis a fuga revocabat: „ne fugite aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis. oppidum vestrum ab omni iniuria et damno immune erit. foedera, quae cum Romaeorum imperatore inieratis, potiori vobis melioriquc conditione nobiscum sociabuntur. aliud omne consilium omittite, ne principis iram in vos accendatis." his dictis Zaganus Francis Galatinis, ne abirent, persuasit; quibus tamen, quotquot aufugere potuerunt, fidem haud habuere. ceteri, qui oppidum non deseruerunt, habito consilio magistratum comitati tyrannum veneraturi clavesque ei oblaturi abeunt. venerationis officio exhibito, traditas claves ipse laetus accepit, eosque grato sermone vultuque blando allocutus dimisit. naves quinque magnae tantum vela ventis dedere; ceterae e portu solvere nequiverunt; quod a nautis, qui illas quinque saluti consulentes conscenderant, derelictae essent. quae ergo aufugerunt naves, navarchis captivis relictis, salvae evasere, eque portu egressae plenis velis flante Borea ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecutae. actuariae quoque Ve-

οἱ μὲν παρὰ τῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καμμύσαντες ἀπὸ τοῦ τείχους ἔπιπτον, κατερραγότες τὰ σώματα
V. 129 *καὶ δεινῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀποβάλλοντες. τὰς δὲ κλίμακας ἀκωλύτως ἐπήγνυον, καὶ ἀνέβαινον ὡς ἀετοὶ πετώμενοι.*
B *οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ βασιλεῖ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ γενόμενον· ἦν γὰρ ἀπομακρόθεν ἡ γενομένη τῶν Τούρκων εἴσοδος, καὶ ἄλλως ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀντιμαχόντων ἅπας ὁ σκοπὸς ἦν. ἦσαν γὰρ ἀντιπολεμοῦντες ἄνδρες μάχιμοι Τοῦρκοι εἴκοσι πρὸς ἕνα Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ τόσον πολεμιστὴν ὡς τὸν τυχόντα Τοῦρκον. πρὸς ἐκείνους γοῦν ἦν καὶ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ φροντίς. τότε ἐξαίφνης ὁρῶσι βέλη ἐκ τῶν ἄνω κατιόντα καὶ κατασφάττοντα τούτους. ἀναβλέψαντες ὁρῶσι Τούρκους. ἰδόντες δὲ εἰς φυγὴν ἔνδον ἐτράπησαν. καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν διὰ τῆς πύλης τῆς ἐπονομαζομένης Χαρσοῦ, στενοχωρούμενοι διὰ τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἀλκὴν περιασσοτέραν ἔχοντες*
C *τοὺς ἀνάνδρους καταπατοῦντες εἰσήρχοντο. τότε ἡ τοῦ τυράννου παράταξις ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μιᾷ φωνῇ βοήσαντες εἰσέδραμον, καταπατοῦντες τοὺς ἀθλίους καὶ κατασφάττοντες. ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλην οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν· ἦν γὰρ φραγεῖσα ὑπὸ τῶν καταπεσόντων σωμάτων καὶ λειποψυχησάντων. ἐκ τῶν τειχέων οὖν οἱ πλεῖστοι διὰ τῶν ἐρειπίων εἰσήρχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. ὁ βασιλεὺς οὖν ἀπαγορεύσας ἑαυτόν, ἱστάμενος βαστάζων σπάθην καὶ ἀσπίδα, εἶπε λόγον λύπης ἄξιον „οὐκ ἔστι τις*

dere, membrisque contusis acerbum fatum obiere. facile deinceps scalis applicatis in muros, aquilae volanti similes, subierunt Turci. nec ista interim quae gerebantur, imperator eique militantes Romaei resciverant, quod longius ab eorum statione, qua Turci irruperunt, porta aberat, praesertim vero quia adversus oppugnantes toti intenti erant. Turci quippe viginti pugnaces contra Romaeorum unum bello minus, quam quivis eorum, aptum praeliabantur; ac propterea Turcis resistere solummodo cogitabant. cum itaque ex improviso e murorum parte superiori missilibus se peti ac necari sensissent, et Turcos in urbem penetrasse conspexissent, in partes interiores eius tumultuantes fuga se recepere. per portam vero, quae Charsi dicitur multitudine coartatis ac oppressis non patente introitu, qui viribus ac robore praestabant, invalidorum corporibus calcatis pervasere. tunc quoque tyranni acies Romaeorum fuga animadversa, clamore sublato miserisque conculcatis ac caesis, in urbem irrupit. ad portam vero collapsorum, animamque agentium corporibus obseptam, cum devenissent, ingredi nequivere, per muri itaque ruinam plurimi via sibi quaesita obvios trucidarunt. tunc imperator omni abiecta spe, animo

τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ;"
ἦν γὰρ μονώτατος ἀπολειφθείς. τότε εἷς τῶν Τούρκων δοὺς
αὐτῷ κατὰ πρόσωπον καὶ πλῆξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ
ἑτέραν ἐχαρίσατο· τῶν ὄπισθεν δ' ἕτερος καιρίαν δοὺς πλη- D
γήν, ἔπεσε κατὰ γῆς· οὐ γὰρ ᾔδεισαν ὅτι ὁ βασιλεύς ἐστιν,
ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον θανατώσαντες ἀφῆκαν. εἰσ-
ελθόντες δὲ οἱ Τοῦρκοι πλὴν τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς
ἄλλος ἀπώλετο· ἦν γὰρ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, οὔπω
ὑπὲρ γῆν φανέντος. εἰσελθόντων δὲ καὶ διασκεδασθέντων
ἀπὸ τῆς πύλης Χαρισοῦ ἕως τοῦ παλατίου τὸν ἀπαντήσαντα
ἐφόνευον ὁμοίως καὶ τὸν φεύγοντα. κατέσφαξαν οὖν ἄνδρας
μαχίμους ἕως χιλιάδας δύο. καὶ γὰρ οἱ Τοῦρκοι ἐδεδοίκει-
σαν· ἦσαν γὰρ ἀεὶ διαλογιζόμενοι ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως
τοὐλάχιστον ἔσονται πολεμισταὶ ὡς πεντηκοντακισχίλιοι. ἐν
τούτῳ τοὺς δισχιλίους κατέσφαξαν. εἰ γὰρ ᾔδεσαν ὅτι πᾶς P. 162
τῶν ἐνόπλων στρατὸς οὐχ ὑπερβαίνει τοὺς ὀκτακισχιλίους,
οὐκ ἂν ἀπώλεσάν τινα· φιλοχρήματον γὰρ ὂν τὸ γένος τοῦ-
το, εἰ καὶ φονεὺς πατρικὸς ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν,
διὰ χρυσοῦ ἀπολύουσι· πόσῳ μᾶλλον ὁ μὴ ἀδικήσας ἀλλ'
ὑπ' αὐτοῦ ἀδικούμενος. καὶ γὰρ μετὰ τὸν πόλεμον ἐνέτυχον
ἐγὼ πολλοῖς, καὶ διηγήσαντό μοι πῶς φοβούμενοι τοὺς ἔμ-
προσθεν ἐσφάττομεν τοὺς προλαβόντας. καὶ γὰρ εἰ ᾔδειμεν
τοσαύτην ἀπορίαν ἀνδρῶν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς

ac corpore fatiscens, clipeum ensemque manibus gestans, lamentabilem ac commiseratione dignam vocem emisit: nullusne adest Christianus qui caput mihi amputet? ab omnibus quippe desertus erat. simul cum his verbis Turcus quidam vulnus ei in faciem impressit; ipse Turco aliud reddidit. letali deinde vulnere confossus, a tergo eum invadente alio, concidit. sic interfectum nec pro imperatore agnitum, tanquam gregarium militem omiserunt. porro dum in urbem hora diei prima nondum orto sole perrumpunt Turci, suorum tres solummodo desideraverunt. urbem ingressi et a Charisi porta ad palatium diffusi, obvios pariter ac fugientes interfecerunt. numerumque militum, qui urbi tuendae operam navarent, quinquaginta millia aequare Turci rati ac formidantes, duo illorum millia neci dederunt. quibus si compertum fuisset universam bello aptam multitudinem octo millia non superare, nullus eorum periisset. avaritiae etenim adeo obnoxia haec gens est, ut quilibet caedis paternae vindictam omittat, auroque accepto sicarium liberum abire sinat: quanto magis eum qui ultro ab eis iniuriam patitur. confecto bello a multis, quibuscum collocutus sum, talia audivi. terrore ac formidine ab eis qui in prima acie pugnaverant perculsi, quotquot primi occurre-

τροπὴν ἕξονται οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν
αὐτοὺς κόπτοντες, καὶ ἐξελάσουσιν καὶ ἐκ τῆς πόλεως καὶ
ἀπὸ τῆς δύσεως καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἄχρις
ὁρίων Περσίας, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μονοδενδρίῳ. ταῦτά
τινες ὡς ἀποβησόμενα ἔχοντες ἔτρεχον καὶ τοὺς ἄλλους ἐσυμ-
C βούλευον τρέχειν· αὕτη ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν καὶ
πρὸ χρόνων πολλῶν ἦσαν μελετῶντες τὸ νῦν πραχθέν, ὅτι „εἰ
καταλείψομεν τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ ἐξόπισθεν ἡμῶν, φευξόμε-
θα τῆς μελλούσης ὀργῆς.“ καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ μεγά-
λῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὑπερμεγέθης
ἐκεῖνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἄνω
καὶ ἐν τοῖς περιαυλίοις καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναρίθμητος.
κλείσαντες δὲ τὰς θύρας εἱστήκεσαν τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν
ἐλπίζοντες. ὢ δύστηνοι Ῥωμαῖοι, ὢ ἄθλιοι, τὸν ναὸν ὃν
ἐκαλεῖτε χθὲς καὶ πρὸ τὴν χθὲς σπήλαιον καὶ βωμὸν αἱρετι-
D κῶν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ εἰσήρχετο ἐξ ὑμῶν ἐντός, ἵνα μὴ
μιανθῇ διὰ τὸ ἱερουργῆσαι ἔνδον τοὺς τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλη-
V. 131 σίας ἀσπαζομένους, νῦν ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης ὀργῆς ὡς σω-
τήριον λύτρον ἐνδύεσθε. ἀλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐπελ-
θούσης, ἐκίνησεν ἂν τὰ σπλάγχνα ὑμῶν πρὸς εἰρήνην. καὶ
γὰρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει εἰ ἄγγελος κατήρχετο ἀπ' οὐρα-
νοῦ ἐρωτῶν ὑμᾶς „εἰ δέχεσθε τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν εἰρηνικὴν
κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς πόλε-

ac egeno, columnae illi adstanti, talibus affatus eum verbis, traderet: „gladium hunc accipe, et populum dei vindica.“ statimque terga daturos Turcos, quibus fugientibus Romaei magna strage edita instarent, donec illos urbe non solum, sed etiam ex Occidentis regionibus ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodendrium dictum in Persiae finibus situm, expellerent. haec exitum habitura rati quidam ad ecclesiam currebant, aliosque sequi hortabantur. hanc Romaei a multis iam annis opinionem, ut factis docuerunt, praeceperant, si post se crucis columnam relinquerent, iram se dei impendentem suis cervicibus declinaturos. quapropter in magnam ecclesiam confugere, templi itaque illius amplissimi cum inferior area tum superiores pergulae, vestibula, peristylia omnesque anguli horae unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere: portis clausis intus se multitudo loco freta salutemque inde sperans continuit. infelices ac miseri Romaei, quod templum heri ac nudiustertius speluncam et altare haereticorum appellabatis, quod nemo vestrum, ne pollueretur, adibat ob celebratam in eo liturgiam ab iis qui concordiam ecclesiarum amplectuntur, eo nunc, deo irato meritasque poenas a vobis exigente, velut in salutis portum confugitis. sed neque iustae dei irae poenas luentes, intra viscera vestra pacis desiderio commo-

ως," οὐκ ἂν συνετίθεσθε. εἰ δὲ καὶ συνετίθεσθε, ψεῦδος ἂν ἦν τὸ συντιθέμενον. ἴσασιν οἱ λέγοντες πρὸ ὀλίγων ἡμε- P. 164 ρῶν „κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἢ Φράγκων." τότε οἱ Τοῦρκοι κουρσεύοντες σφάττοντες αἰχμαλωτίζοντες ἔφθασαν ἐν τῷ ναῷ οὔπω πρώτης ὥρας παρελθούσης, καὶ εὑρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας σὺν τοῖς πελέκεσιν ἔβαλον κάτω μὴ βραδύναντες. ἐλθόντες δὲ ξιφήρεις ἐντὸς καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆμον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμάλωτον ἐδέσμει· οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων ἢ ὁ μὴ προδιδοὺς ἑαυτὸν ὡς πρόβατον. τίς ἐστιν ὃς διηγήσεται τὴν ἐκεῖ συμφοράν; τίς τοὺς γεγονότας τότε κλαυθμοὺς καὶ τὰς φωνὰς τῶν νηπίων καὶ τὰ σὺν βοῇ δάκρυα τῶν μητέρων καὶ τῶν πατέρων τοὺς ὀδυρμοὺς τίς διηγήσεται; ὁ τυχὼν Τοῦρ- B κος τὴν τρυφερωτέραν ἐρευνᾷ. τὴν ὡραίαν ἐν μοναζούσαις προκατεῖχε μὲν εἷς, ἄλλος δὲ δυνάστης ἁρπάζων ἐδέσμει· ἡ δὲ τῆς ἁρπαγῆς καὶ τοῦ ἑλκυσμοῦ αἰτία πλόκαμοι τριχῶν, στηθέων καὶ μασθῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων ἐκτάσεις. τότε ἐδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίᾳ, δεσπότης σὺν τῷ ἀργυρωνήτῳ, ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ θυρωρῷ, τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένοις, παρθένους ἃς οὐχ ἑώρα ἥλιος, παρθένους ἃς ὁ γεννήσας μόλις ἔβλεπεν, ἑλκόμεναι, εἰ δὲ καὶ βίᾳ ἀντωθοῦντο, καὶ ῥαβδιζόμεναι· ἠβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς τόπον

21. δὲ] γὰρ P.

vemini. in tanta enim calamitate si angelus coelo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: „pacem et concordiam ecclesiae dummodo colatis et amplectamini, hostes urbe pellam;" in eam conditionem non consentiretis; aut si consentiretis, mendacium esset iste consensus. hoc sibi consciunt illi, qui paucos ante dies in Turcorum quam Francorum potestatem devenire satius esse dicebant. interea Turci, dum discursant, caedunt, in servitutem rapiunt, ad templum illud hora diei prima nondum exacta pervenere. valvas clausas securibus deiiciunt; strictis deinde gladiis ingressi, ac populi multitudinem innumeram contuiti, mancipia, nullo intercedente, omnibus se ipsis pecudum more prodentibus, singuli vinciunt. quis cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles eiulationes, infantiumque vagitus? quis matrum lacrimas patrumque fletus? Turcus de turba quivis delicatiorem, interque moniales formosam, contrectat. vinctam abducit aliquis, quam validior superveniens abripit. ad rapiendum trahendumque, comae cincinni, pectus ac papillae denudatae, brachia quoque extensa invitabant. domina cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vinciebantur, archimandrita cum ianitore suo, delicati ac teneri iuvenes cum virginibus, quas solis ardor non infuscarat, quasque pater vix conspexerat; et si raptorem vi repelle-

C ἄγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ στραφῆναι καὶ δευτέραν πραῖδαν ποιῆσαι καὶ τρίτην. ἐβιάζοντο οἱ ἅρπαγες, οἱ ἐκδικηταὶ τοῦ θεοῦ, καὶ πάντας μὲν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμωθέντας, τοὺς μὲν ἄρρενας σὺν καλωδίοις, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν τοῖς σουδαρίοις αὐτῶν· καὶ ἦν ἰδεῖν ὁρμαθοὺς ἐξερχομένους ἀπείρους ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων τοῦ ναοῦ, ὥσπερ ἀγέλας καὶ ποίμνια προβάτων. κλαίοντες, ὀδυρόμενοι, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν. τὰ δὲ τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἴπω ἢ τί λαλήσω; ἐκολλήθη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου.
D οὐ δύναμαι ἑλκύσαι πνεῦμα τοῦ στόματός μου σφραγέντος. αὐθωρὸν οἱ κύνες τὰς ἁγίας εἰκόνας κατέκοψαν τὸν κόσμον ἀφελόντες, τὰς ἁλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἁγίας τραπέζης, τὰ φωτοδόχα ἀγγεῖα, ἄλλα φθείροντες, ἕτερα λαμβάνοντες. τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλακίου τίμια καὶ ἱερὰ σκεύη χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἐξ ἄλλης τιμίας ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ ῥοπῇ συνήγαγον, ἀφέντες τὸν ναὸν ἔρημον καὶ γυμνόν, μηδ' ὁτιοῦν καταλείψαντες. τότε ἐπληροῦντο καὶ ἐν τῇ νέᾳ Σιὼν τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ Ἀμὼς τοῦ προφήτου λεγόμενα „τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ. ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια Βεθήλ, καὶ κατα-
P. 165 σκαφήσεται τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ τὴν γῆν· καὶ συντρίψω καὶ πατάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν, καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι

3. μὲν] nonne ἦν?

rent, verberabantur. praedam quippe suam in locum tutum deducere volebat praedo, iterum tertioque ad diripiendum reversurus. horae unius spatium praedonibus istis, irae divinae ministris ac vindicibus, ad vinciendum omnes satis fuit, mares quidem funibus, feminas vero fasciis ipsarum redimiculisque; concatenatorum deinde longos ordines e templo adytisque exeuntes intueri licebat, plorantes, eiulantes nec erat qui eorum misereretur. de templo autem quid loquar? adhaesit lingua faucibus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo. canes illi sanctas imagines ornamentis, torquibus nempe et armillis ablatis, illico disruperunt. sacram mensam contegentes mappas rapuerunt. lucernas partim fregerunt, partim abstulerunt. in sacrario pretiosa et sancta, quae asservabantur, ex auro argento aliave eximia materia vasa, temporis momento cuncta compilarunt, omnibusque rebus spoliatum ac nudatum templum solitudine compleverunt. tunc in nova Sion, quae per prophetam Amos (3, 14) deus locutus est, exitum habuerunt. „haec dicit dominus deus omnipotens, visitabo super altare Bethel et amputabuntur cornua altaris, et cadent in terram et percutiam domum hiemalem cum domo aestiva. et peribunt domus eburneae, et dissipabuntur aedes multae, dicit do-

οἱ ἐλεφάντινοι, καὶ ἀφανισθήσονται οἶκοι ἕτεροι πολλοί, λέγει V. 132
κύριος. ἀπῶσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν
ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν· διότι εἰ ἐνέγκητέ μοι ὁλοκαυτώμα-
τα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι. μετάστησον ἀπ'
ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσο-
μαι. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἥκει τὸ πέρας ἐπὶ τὸν λαόν
μου Ἰσραήλ· οὐκέτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτόν,
καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ,
λέγει κύριος. ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκθλίβοντες εἰς τὸ πρωῒ B
πένητα καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς, οἱ λέ-
γοντες, πότε διελεύσεται ὁ μήν, καὶ ἐμπολήσομεν, καὶ
πότε ἥξει τὰ σάββατα, καὶ ἀνοίξομεν θησαυρούς, τοῦ ποιῆ-
σαι μικρὸν τὸ μέτρον καὶ τοῦ μεγαλῦναι σταθμίον καὶ ποιῆ-
σαι ζυγὸν ἄδικον, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοὺς καὶ
ταπεινοὺς ἀνθ' ὑποδημάτων. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύ-
ριος, δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ
γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός. καὶ μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν
εἰς πένθος καὶ πάσας τὰς ᾠδὰς ὑμῶν εἰς θρῆνον." ἔτυχε
γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συντελείας τῆς πόλεως
ἑορτάζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ὁσιομάρτυρος C
Θεοδοσίας. ἐτελεῖτο οὖν ἑορτὴ πάνδημος· ἦσαν γὰρ καὶ ἀφ'
ἑσπέρας πλεῖστοι καὶ πλεῖσται διανυκτερεύσαντες ἐν τῇ σορῷ
τῆς ὁσίας, οἱ πλείονες δὲ πρωῒ ἡμέρας γενομένης αἱ γυναῖ-
κες σὺν τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκύνησιν,

minus (5, 21). proieci festivitates vestras, et non capiam odorem coetuum vestrorum. quodsi obtuleritis mihi holocautomata et munera vestra non suscipiam. aufer a me tumultum carminum tuorum; et cantica lyrae tuae non audiam. (8, 2) et dixit dominus ad me: venit finis super populum meum Israel: non adiiciam ultra ut pertranseam eum, et stridebunt cardines templi in die illa, dicit dominus deus. audite hoc qui conteritis pauperem mane, et deficere facitis egenos terrae, dicentes: quando transibit mensis, et venundabimus merces; et sabbatum, et aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram et augeamus siclum, et supponamus stateras dolosas, ut possideamus in argento egenos, et pauperes pro calceamentis, et quisquilias frumenti vendamus. in die illa, dicit dominus, occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis. et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum." horrenda enim illa die, qua urbs absumpta est, sanctae martyris Theodosiae memoriam celebrari contigit; cuius solemnitati frequens populus interfuit, plurimique viri ac mulieres ad sanctae monumentum pervigilium egerunt. ubi illuxit, multae mulieres con-

φέρουσαι κηροὺς καὶ θυμιάματα, περικεκαλλωπισμέναι καὶ περικεκοσμημέναι οὖσαι, ἐξαίφνης ἐν ταῖς παγίσι τῶν Τούρκων ἐνέπεσον. ποῦ γὰρ εἶχον ἐννοῆσαι τὴν ἐξαίφνης ὀργὴν εἰς τοσοῦτον εὖρος τῆς πόλεως; ἴσασιν οἱ εἰδότες τὸ μέγεθος.

Αὕτη ἡ ἀπειλή, ἣν εἰρήκαμεν, ὑπῆρχεν ἀναφθεῖσα καὶ καίουσα ἐκ τῆς Χαρσοῦ πύλης καὶ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ καὶ
D τοῦ μέρους τοῦ παλατίου. ἡ δὲ τῶν πλοίων καὶ τοῦ λιμένος ἀντίστασις οὐκ ἐνεδίδου χώραν τοῖς Τούρκοις τοῦ στῆσαι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσιν. ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθοις καὶ βέλεσι ἄχρι τρίτης ὥρας τῆς ἡμέρας, ἕως οὗ ἐλθὸν καὶ καταντῆσαν μέρος τῶν σκυλευόντων ἀπὸ πρωΐας ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἰδόντες τοὺς Ῥωμαίους πολεμίζοντας τοὺς ἔξω, καὶ φωνὴν ὅση δύναμις ἀφέντες, ἔδραμον ἐπάνω τῶν τειχῶν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Τούρκους ἰδόντες ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφέντες ὀδυνηρὰν τὸ οἴμοι, ἀπὸ τοῦ τείχους κατέπιπτον· οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ πλέον ἰσχὺς οὔτε δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις. τότε καὶ
P. 166 οἱ ἐν τοῖς πλοίοις θεασάμενοι τοὺς Τούρκους ἐντὸς ἔγνωσαν ὅτι ἡ πόλις ἑάλω, καὶ ὡς ἐν τάχει τὰς κλίμακας θέντες ἐντὸς ἐβιβάσθησαν, καὶ τὰς πύλας κατεάξαντες ἅπαντες ἔνδον εἰσῄεσαν. ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μέγας δοὺξ τοὺς Τούρκους ἐλθόν-

iuges suos comitatae, ornatae ac comptae, cereos et incensum ad venerationem sanctae ferentes, derepente, in Turcorum laqueos sese induunt. quomodo enim repentinam dei iram temporis puncto urbem tam amplam pervadere putarint? qui in ea versati sunt, iis amplitudo urbis cognita est.

Hi porro, quos diximus, minaces ignes ardentesque a Charsi sanctique Romani portis, palatii quoque partibus ubique diffundebantur. classis vero, quae in portu contra Turcos stabat, quominus in muros scalis subirent prohibuit, illicque Turcis Romaei superiores, lapidibus ac missilibus ad horam usque diei tertiam eos infestavere, donec pars eorum, qui mane in urbem penetraverant iamque praedas egerant, illuc accederent. qui ubi Romaeos contra oppugnantes pugnare conspexerunt, totis pectoris viribus vociferando in superiorem muri partem evadunt. Romaei Turcis intra urbem conspectis voce lamentabili „hei mihi" missa, viribus ac robore destituti e muris praecipites cadere. qui in navigiis Turci, simul ac suos in urbem penetrasse animadverterunt, captam quoque intellexere, celeriterque admotis scalis muros scandunt, et in eam perveniunt; portis deinde effractis, via omnibus irruentibus patuit. magnus etiam dux ad regiam portam, quam tuebatur, Turcos venisse cernens, domum suam paucis stipatus abiit. eo enim deserto plerique diffugerant; do-

τας τοῦ ἵστατο τόπου (ἦν γὰρ ἐπιβλέπων τὴν βασιλικὴν πύλην) καὶ πρὸς τὸν ἴδιον οἶκον ἀνεχώρησε σὺν ὀλίγοις. καὶ γὰρ ἦσαν ἅπαντες διασκεδασθέντες· καὶ οἱ μὲν πρὸ τοῦ τὴν οἰκίαν καταλαβεῖν ᾐχμαλωτίζοντο, οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παίδων καὶ γυναικὸς καὶ πραγμάτων εὕρισκον, καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ στοναχῆσαι καὶ κλαῦσαι ἐδεσμοῦντο τὰς χεῖρας ὄπισθεν. ἕτεροι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εὑρόντες τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα ἤδη ἀπαγόμενα, B καὶ συνεδέδεντο καὶ ἐδεσμοῦντο σὺν τοῖς φιλτάτοις καὶ τῇ συζύγῳ. τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν οἴκῳ, τοὺς μὴ δυναμένους ἐξελ- V. 133 θεῖν ἐκ τῆς οἰκίας ἢ διὰ νόσου ἢ διὰ γήρους, πάντας καὶ πάσας ἀνηλεῶς ἔσφαττον. τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγέννητα ἐν ταῖς πλατείαις ἔρριπτον. ὁ δὲ μέγας δοὺξ εὑρὼν τὰς θυγατέρας αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ τὴν γυναῖκα (ἦν γὰρ ἀσθενοῦσα) ἐν τῷ πύργῳ κεκλεισμένους καὶ κωλύοντας τοῖς Τούρκοις τὴν εἴσοδον, αὐτὸς μὲν συνελήφθη σὺν τοῖς ἐπακολουθοῦσιν αὐτῷ, ὁ δὲ τύραννος πέμψας τινὰς ἐφύλαττον καὶ αὐτὸν καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. τοὺς δὲ καταλαβόντας καὶ περικυκλώσαντας τὸν οἶκον αὐτοῦ Τούρκους ἔδωκεν ἱκανὰ ἀργύρια, C ὥστε δοκεῖν ἐξαγοράζειν αὐτοὺς διὰ τὸν ὅρκον· ἐφυλάττετο οὖν πανοικί. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ οἱ βόσκοντες τὰς ἡμιόνους καὶ οἱ μάγειροι πάντες, ἐξαντλοῦντες ἔφερον. ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανός, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἔπεμψεν ἐν τῇ νηῒ τοῦ θεραπευθῆναι

16. ὑπακολουθοῦσιν P.

mosque nondum assecuti multi capti sunt. alii aedes suas desertas ingressi, abductis uxore et liberis, omnibusque opibus direptis, suspiriis ac planctui, quo miserias suas deflerent, spatium haud invenere, manibusque post terga vinctis trahuntur. alii domum se recipientes, cum coniugibus et liberis, iam iam abducendis, vinciuntur. senes vero, qui domi vel morbo vel aetate detenti foras exire nequibant, omnes viri feminaeque immanitate foeda trucidati, infantesque recens nati per plateas proiecti. dux vero magnus ad liberos et uxorem aegrotantem turri inclusos et ab ingressu Turcos arcentes cum venisset, ipse cum comitibus suis captus est, missique a tyranno, qui eum eiusque domum custodirent. Turcis autem, qui domum eius circumsederant, nummos multos largitus est tyrannus, ita ut redimere eos propter iusiurandum videretur. ceterum Turci urbem promiscue ingressi, agasones quoque et lixae, ubique diripere ac praedam agere. Iohanni vero Iustiniano, quem, ut vulnus curaret, in navem abiisse diximus, portum intranti affertur a suorum aliquot fuga arrepta accurrentibus, Turcos in urbem irrupisse et imperato-

τὴν πληγὴν ἣν ὑπέστη, κατευθὺς ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι τινὲς τῶν αὐτοῦ φεύγοντες ἔδραμον λέγοντες πῶς οἱ Τοῦρκοι εἰσίασιν ἐν τῇ πόλει καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσφάγη. ἀκούσας τὸν πικρότατον καὶ δριμὺν λόγον οὖν προστάττει τοὺς κήρυκας D διὰ σαλπίγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοῦ ὑπασπιστὰς καὶ συμπλώτας. ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ νῆαι ἑτοιμάζοντο· ἦσαν γὰρ αἱ πλεῖσται ἀποβαλλόμεναι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινὸν ἐν τῇ παραθαλασσίᾳ τοῦ λιμένος, ἄνδρας γυναῖκας, μοναστρίας μονάζοντας βοώσας οἰκτρῶς, καὶ τύπτουσαι τὰ στήθη ἐδέοντο τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶ τοῦ ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν. ἀλλ' οὐκ ἦν δυνατόν· ἅπαξ ἐπροορίσθη τοῦ πιεῖν τὸ ποτήριον τὸ πλῆρες τῆς ὀργῆς κυρίου. εἰ γὰρ καὶ νῆες ἐβούλοντο, ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο. καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ ἠσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ πραίδᾳ καὶ τῷ σκυλμῷ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν ἀφέθη μία καὶ μόνον. ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔνδον ἦσαν, καὶ οἱ Λατῖ-
P. 167 νοι ἄδειαν εὑρόντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος. ὁ δὲ τύραννος ἔτριζε μὲν τοὺς ὀδόντας, ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο πλέον τι πρᾶξαι, καὶ ἄκων ἐκαρτέρει. οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἰδόντες ταύτην τὴν ἀνήκεστον συμφοράν, καὶ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔτρεχον ἐν τῷ αἰγιαλῷ, περισκοποῦντες τὰς βάλκας, καὶ ὅπου ἔτυχον ἀκατίου, εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσέδυον ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. ἦσαν δὲ πολλοὶ οἵτινες ἀπὸ τῆς βίας καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν τῷ βυθῷ παρέπεμψαν, καὶ ἄλλας δεινὰς ζημίας ὑπέστησαν. εἷς τῶν τοῦ τυράννου μεσάζων,

rem occubuisse. nuntio gravi et acerbo accepto, tubicines, ad milites suos revocandos, receptui canere iubet. ceterae pariter naves, quarum pleraeque navarchos in servitutem actos amiserant, ad discessum se comparare. spectaculum miserandum in portus crepidine oblatum: viri, mulieres, moniales et monachi lamentabiliter clamare, pectora tundere, nautas rogare ut se reciperent. verum hoc fieri non poterat, quia semel decretum erat ut irae domini plenum poculum haurirent. nec si voluissent naves, potuissent, quin ne una quidem navis salva evasisset, nisi tyranni classiarii praedae ac urbi diripiendae intenti fuissent. at dum Turci per urbem discursant, e portu solvendi citra periculum tempus Latinis datum. tyrannus dentibus stridere, ferre, cum plus praestare nequiret. Galatini calamitatis huius irreparabilis spectatores, cum uxoribus et liberis ad littus accurrunt, scaphas et acatia circumspiciunt; et primo quoque obvio ad naves feruntur, easque, aedibus ac cunctis opibus derelictis, conscendunt. multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti abiecere, aliaque gravia damna sunt passi. interea tyranni me-

ὃς καὶ ἠγαπᾶτο τότε παρὰ τοῦ Μεχεμὲτ (αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ συγκροτήσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην γενέσθαι), δραμὼν ἐν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ μέρεσιν, Ζάγανος αὐτῷ τὸ ὄνομα, ἐβόα B „μὴ φεύγετε," καὶ κατώμνυε τὴν κεφαλὴν τοῦ τυράννου ὁρκῶν ὅτι „μὴ φοβεῖσθε· ὑμεῖς γὰρ τοῦ ἡγεμόνος ἐστὲ φίλοι, καὶ ἕξετε τὴν πόλιν ὑμῶν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς συνθήκας, ἃς εἴχετε μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ μεθ' ἡμῶν, κρειττόνως ἕξετε, καὶ ἄλλο μὴ φροντιεῖτε, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν κινήσετε τὸν ἡγεμόνα." ταῦτα ὁ Ζάγανος εἰπὼν ἐκώλυσε τοὺς Φράγκους τοῦ Γαλατᾶ μὴ ἀναχωρῆσαι· πλὴν ὅσοι ἐδυνήθησαν φεύγειν, ἔφυγον. τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ ἔλαβον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ ποδεστάτῳ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ· καὶ προσκυνήσαντες καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτὸς περιχαρῶς ἔλαβε C καὶ τούτους σὺν ἱλαροῖς λόγοις καὶ βλέμματι ἔπεμψεν. αἱ δὲ νῆαι τὰ ἱστία πτερώσαντες πέντε μόνον αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν· ἦσαν γὰρ νῆαι ἀπολειφθεῖσαι, καὶ οἱ ναύαρχοι αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς ἄλλαις ναυσὶν ἐσώζοντο. καὶ νῆαι φυγοῦσαι καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταλιποῦσαι τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. ἐξελθοῦσαι V. 134 οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ ἀνέμου πνεύσαντος βορρέου, τὰ ἱστία πλήρη γενόμενα ἔπλεον σὺν ἀναστεναγμοῖς καὶ θρήνοις κλαίοντες τὴν τῆς πόλεως συμφοράν. ὁμοίως καὶ αἱ

sazontum unus, Zaganus nomine, Mehemeti tunc carus, quod oppugnationem decernentis consilium laudasset, versus Galatam accurrens, voce contenta, per tyranni quoque caput iuratus, his verbis a fuga revocabat: „ne fugite aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis. oppidum vestrum ab omni iniuria et damno immune erit. foedera, quae cum Romaeorum imperatore inieratis, potiori vobis meliorique conditione nobiscum sociabuntur. aliud omne consilium omittite, ne principis iram in vos accendatis." his dictis Zaganus Francis Galatinis, ne abirent, persuasit; quibus tamen, quotquot aufugere potuerunt, fidem haud habuere. ceteri, qui oppidum non deseruerunt, habito consilio magistratum comitati tyrannum veneraturi clavesque ei oblaturi abeunt. venerationis officio exhibito, traditas claves ipse laetus accepit, eosque grato sermone vultuque blando allocutus dimisit. naves quinque magnae tantum vela ventis dedere; ceterae e portu solvere nequiverunt; quod a nautis, qui illas quinque saluti consulentes conscenderant, derelictae essent. quae ergo aufugerunt naves, navarchis captivis relictis, salvae evasere, eque portu egressae plenis velis flante Borea ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecutae. actuariae quoque Ve-

τριήρεις τῶν Βενετικῶν αἱ ἐμπορικαί. τὸν δὲ λαὸν ἅπαντα D οἱ τῶν πλοίων Τοῦρκοι ἔξω τῆς πόλεως εὑρόντες παρητισμαμένον, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας πάντας, ὅπου καὶ ἦσαν, συναθροίσαντες εἰς τὰ πλοῖα εἰσήγαγον. ὁ δὲ λοιπὸς λαὸς τῆς πόλεως ἔξω εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ φοσάτου ἐμανδρίζετο.

P. 168 40. Ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐγεγόνεισαν ἀπὸ ὥρας πρώτης τῆς ἡμέρας ἕως ὥρας ὀγδόης. τότε καὶ ὁ τύραννος πᾶσαν ὑποψίαν καὶ φόβον ἀποθέμενος εἰσῄει ἐντὸς τῆς πόλεως σὺν τοῖς αὐτοῦ μεσάζουσιν καὶ ἑτέροις σατράπαις, ἔχων ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν τοὺς αὐτοῦ δούλους πῦρ πνέοντας, πάντας τοξότας ὑπὲρ τὸν Ἀπόλλωνα, νέους Ἡρακλείδας, ὁ εἷς πρὸς δέκα ἀντιπαρατάξασθαι ἕτοιμος. κατελθὼν δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ ἀποβὰς τοῦ ἵππου καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς ἐξέστη ἐπὶ τῇ θέᾳ, εὑρὼν δὲ ἕνα τῶν Τούρκων κατεάξαντα μίαν B τῶν μαρμάρων ἐκείνων τὸν μὲν Τοῦρκον ἠρώτα τίνι τρόπῳ φθείρει τὸ ἔδαφος; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ἕνεκα πίστεως. αὐτὸς δὲ τείνας τὴν χεῖρα παίει τῷ ξίφει τὸν Τοῦρκον, λέγων καὶ τοῦτο „ἀρκεῖ ὑμῖν ὁ θησαυρὸς καὶ ἡ αἰχμαλωσία· αἱ δὲ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ἐμαὶ τυγχάνουσιν." ἦν γὰρ ὁ τύραννος μετανοήσας ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τῇ γενομένῃ, ὁρῶν τὸν ἐξαντλούμενον θησαυρὸν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ἄμετρον. ἑλκύσαντες δὲ τὸν Τοῦρκον ἐκ τῶν ποδῶν ἔξω ἡμιθανῆ ἔρριψαν. αὐτὸς δὲ κελεύσας ἕνα τῶν αὐτοῦ μιαρῶν ἱερέων,

2. παρητιμασμένον Bullialdus.

netorum triremes vela fecerunt. at universam populi multitudinem, a nautis spretam ac desertam, extra urbem nacti Turci classiarii, viros et mulieres in navigia deduxerunt: reliqui vero urbis incolae extra moenia abacti in castris pecudum more stabulabantur.

40. Quae hactenus narravi, ab hora diei prima ad octavam usque cuncta peracta sunt. omni suspicione ac metu tunc remotis, tyrannus mesazontibus aliisque satrapis suis stipatus urbem intravit, ante et post cinctus satellitum suorum ignem spirantium manu, qui Apolline sagittario praestantiores, Herculea vi iuvenes, singuli denis pugnando pares erant. ad magnam ecclesiam ubi devenit, equo desiliit, eamque ingressus admirabundus spectavit. Turcum vero quendam marmor confringere cum animadvertisset, interrogat quare pavimentum corrumperet. respondit iste, fidei zelo id se facere. extensa tum manu Turcum gladio percutit, et thesauri, inquit, ac captivi vobis sufficiunt, urbis aedificia mea sunt. pacti enim cum militibus suis conventi tyrannum, thesauros exhaustos totque abductos captivos cernentem, poenituit. Turcum illum semianimem pedibus tractum extra templi limina proiecere. princeps unum ex impuris

ἀνέβη ὁ κληθεὶς ἐπ' ἄμβωνος καὶ ἐδιελάλησε τὴν μιαρὰν αὐτοῦ προσευχήν. ὁ δὲ υἱὸς τῆς ἀνομίας, ὁ πρόδρομος τοῦ ἀντιχρίστου, ἀναβὰς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐποίησε τὴν C
προσευχήν. βαβαὶ τῆς συμφορᾶς, φεῦ τοῦ φρικώδους τέρατος! οἴμοι, τί γεγόναμεν; αἲ αἴ, τί εἴδαμεν; Τοῦρκος ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, ἐν ᾧ λείψανα ἀποστόλων καὶ μαρτύρων ἵδρυνται, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἀσεβής; φρῖξον, ἥλιε. καὶ ποῦ ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ποῦ ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ πατρός, ὁ θυόμενος ἐπάνω καὶ ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος; ὄντως εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν. ἡ λατρεία ἡμῶν εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη τοῖς ἔθνεσι διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. ὁ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς τοῦ θεοῦ λόγου σοφίας ἀνοικοδομηθεὶς ναός, καὶ τέμενος τῆς ἁγίας τριάδος ὀνομαζόμενος καὶ μεγάλη ἐκκλησία P. 169
καὶ νέα Σιών, σήμερον βωμὸς βαρβάρων καὶ οἶκος τοῦ Μωα- V. 135
μὲθ ἐπεκλήθη καὶ γέγονεν. δικαία ἡ κρίσις σου, κύριε.

Ἐξελθὼν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ ἐζήτησε τὸν μεγαδοῦκα, καὶ αὖθις παρέστησαν αὐτόν. ἐλθὼν οὖν καὶ προσκυνήσας, εἶπεν αὐτῷ „καλῶς ἐποιήσατε τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν. ἴδε πόση ζημία ἐγεγόνει, πόσος ὄλεθρος, πόση αἰχμαλωσία." ὁ δὲ δοὺξ ἀπεκρίνατο „κύριε, οὐκ εἴχομεν τόσην ἡμεῖς ἐξουσίαν τοῦ διδόναι σε τὴν πόλιν, οὐδὲ βασιλεὺς αὐτός, ἄλλως ὅτι καί τινες τῶν σῶν ἐδυνάμουν τὸν βασιλέα ἐν λόγοις γρά-

suis sacerdotibus vocatum in ambonem escendere iussit, ubi profanas preces suas recitavit, principe filio iniquitatis, antichristi praecursore, super sacra mensa interim locato, precesque suas recitante. proh calamitatem! proh horrendum monstrum! hei mihi! quo loci res nostrae devenerunt! heu! heu! quid vidimus! Turcum impium sanctum altare pedibus calcantem, stantemque super apostolorum et martyrum reliquiis in eo repositis. perhorrescat sol. ubinam agnus dei? ubi filius et verbum patris super altari illo mactatus, manducatus, nec unquam consumptus. pro nothis et adulterinis revera aestimati sumus. religionem nostram et caerimonias propter peccata nostra gentes flocci fecerunt. templum quod verbi dei sapientiae nomini extructum ac consecratum erat, templum sanctae Trinitatis appellatum, ecclesia magna, nova Sion, hodie in barbarorum aram et Mohamedis domum re ac nomine transformata est.

Iustum iudicium tuum, domine! templo cum exiisset tyrannus, ad se venire ducem magnum iussit; qui illico adductus principem veneratus est. hisce tyrannus eum allocutus est verbis. „vos quidem, urbe mihi non dedita, egregie rem gessistis. damnum ac iacturam, quanta sint, aestimatione metire, caesorum immanem stragem captivorumque numerum considera.“ istis dux respondit: „hac in urbe, domine, ne imperator quidem, nedum ego, tanta auctoritate eramus,

B φοντες μὴ φοβοῦ, οὐ γὰρ ἰσχύσει καθ' ὑμῶν." τοῦτο γοῦν ὑπέλαβεν ὁ τύραννος διὰ τὸν Χαλὶλ πασίαν· ἦν γὰρ τρέφων θυμὸν κατ' αὐτοῦ. τότε ἀκούσας τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ἠρώτησεν εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα σὺν ταῖς ναυσί, καὶ ὁ δοὺξ ἀπεκρίνατο ὅτι οὐκ οἶδεν· ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ τότε ὅτε οἱ Τοῦρκοι συνήντησαν, εἰσελθόντες ἐν τῇ πύλῃ τῆς Χαρσοῦ, τῷ βασιλεῖ. ἀποσπασθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου δύο νέοι, εἴρηκεν ὁ εἷς τῷ τυράννῳ „κύριε, ἐγὼ τοῦτον ἀπέκτεινα· βιαζόμενος οὖν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ ἁρπάσαι σὺν τοῖς σὺν ἐμοί, ἔασα αὐτὸν νεκρὸν καταλείψας." C ὁ δ' ἄλλος εἶπεν „ἐγὼ τοῦτον ἐπάταξα πρῶτον." τότε ὁ τύραννος στείλας καὶ τοὺς δύο ἐνετείλατο φέρειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· οἱ δὲ ταχυδρομήσαντες εὗρον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμόντες παρέστησαν τῷ ἡγεμόνι. ὁ δὲ τύραννος ἔφη πρὸς τὸν μεγαδοῦκα „εἰπέ μοι τὸ ἀληθές, εἰ ἡ κεφαλὴ αὕτη ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου." τότε καταστοχασάμενος αὐτὴν εἴρηκεν „ἐκείνου ἐστί, κύριε." εἶδον οὖν αὐτὴν καὶ ἕτεροι, καὶ ἐγνώρισαν. τότε προσήλωσαν αὐτὴν ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου, καὶ ἵστατο ἕως ἑσπέρας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδείρας καὶ ἀχύροις τὸ δέρμα στοιβάσας ἔπεμψε πανταχοῦ, δεικνύων D τὸ τῆς νίκης σύμβολον τῷ τῶν Περσῶν ἀρχηγῷ καὶ τῶν Ἀράβων καὶ τοῖς ἄλλοις Τούρκοις.

ut illam tibi permittere possemus; praecipue cum inter tuos nonnulli bonum animum nos habere iuberent, scriptis ad imperatorem in hunc modum literis: ne formida, neque enim viribus suis vos debellabit. haec ab Halile Bassa scripta suspicatus est tyrannus, in quem odio ac ira iam flagrabat. imperatoris nomine audito, an aufugisset cum navibus interrogat. id se ignorare dux respondit: ad portam enim regiam in statione tunc se fuisse, quando Turci in urbem porta Charsi irruentes imperatorem adorti sint. e mediis castris duo iuvenes mox exciti sunt, quorum alter tyranno dixit: „domine, ego illum occidi, et cum turba a tergo urgente progredi vi cogerer, una cum meis commilitonibus praedam acturus, mortuum ipsum omisi." alter se priorem vulnus inflixisse iactavit. ambos hosce iuvenes tyrannus illico abire ad conquirendum, sibique eius caput afferre iussit. mandato confestim paruere, inventique cadaveris amputatum caput principi attulere. magnum ducem allocutus tyrannus, an revera hoc sit imperatoris caput, interrogat; ex indiciis agnitum, illius esse fassus est; aliisque conspectum pariter approbatum. ab iis deinde columnae, quae in Augustio locata est, affixum, ad vesperam usque spectaculo fuit. pellis denique detracta paleaque referta per Persarum Arabumque principum aliorumque Turcorum ditiones, ut victoriae symbolum, ostentantur.

Ἕτεροι δέ φασιν ὡς ὁ δοὺξ εὑρέθη μετὰ τοῦ Ὀρχὰν ἐν τῷ πύργῳ τῷ τοῦ καστελίου τοῦ Φραντζεζίδων, κἀκεῖ παρεδόθησαν ὁρῶντες ὡς οὐκ ἦν δυνατὸν ἀνθίστασθαι πλέον τοῖς Τούρκοις. ὄντων δὲ πλείστων ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν ἀρχόντων σὺν τῷ δουκί, ᾐτήσατο ὁ Ὀρχὰν ἀπό τινος μοναχοῦ τὰ ἄμφια αὐτοῦ, καὶ φορέσας αὐτὰ ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ, καὶ διὰ μιᾶς τοξεβολικῆς θυρίδος ἔβαλεν ἑαυτὸν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως· καὶ λαβόντες οἱ τῶν πλοίων καὶ δεσμώσαντες ἔβαλον ἐντὸς σὺν τοῖς λοιποῖς αἰχμαλώτοις. οἱ δὲ τοῦ πύργου παραδοθέντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πλοίου ἐκείνου εἰσήχθησαν. P. 170 τότε εἷς τῶν αἰχμαλώτων τῶν Ῥωμαίων καταπραγματευσάμενος τὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν εἴρηκε τῷ ναυάρχῳ „εἰ ἐλευθερώσεις με σήμερον, ἔχω σοι δοῦναι τὸν Ὀρχὰν καὶ τὸν μεγαδοῦκαν ὁμοῦ.“ τότε ἀκούσας ὁ ναύαρχος ὤμοσε τοῦ ἐλευθερῶσαι αὐτόν. καὶ τότε δείξας τὸν μελαμφόρον Ὀρχάνην, καὶ μαθὼν ὅτι κατ' ἀλήθειαν ἐκεῖνός ἐστιν, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. τὸν δὲ μεγαδοῦκα ζῶντα καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀρχὰν λαβὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγεν ἐν τῷ Κοσμηδίῳ. ἐκεῖνος δὲ τῷ ναυάρχῳ εὐεργετήσας καὶ πλεῖστα δοὺς ἀπέλυσεν· τὸν δὲ μεγαδοῦκα ἐκέλευσε καθίσαι, καὶ παρηγορή- B σας αὐτὸν ὥρισε διαλαληθῆναι ἐν τῷ φοσσάτῳ καὶ ἐν τοῖς V. 136 πλοίοις διὰ τῶν παίδων καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς συνήχθησαν. τότε ὁ ἡγεμὼν δοὺς ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν κατὰ κεφαλὴν ἀπέλυσε πάντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ αὐτὸν

Alii narrant, in turre, quam Franci tuebantur, ducem cum Orchane latitasse, et cum Turcis resistendo impares se agnoscerent, in eorum potestatem deditione devenisse; plurimosque ibi nobiles ac proceres cum duce adfuisse. inter eos etiam, ut referunt, monachus erat, a quo vestes, quibus indutus erat, Orchanes petiit, illisque suas commutavit; per fenestram deinde quandam sagittis emittendis accommodatam extra oppidi muros praecipitem se dedit: quem comprehensum nautae vinxerunt, et cum ceteris captivis navibus imposuerunt. qui in turre erant, ceteri et ipsi se Turcis permisere, inque navem eandem abducti sunt. ex his quidam captivus Romaeus, quo se in libertatem assereret talia navarcho dixit: „si me libertati restitueris, Orchanem magnumque ducem hodie tibi tradere possum.“ hoc ut intellexit navarchus, eum libertate donaturum se iuravit. mox monstrato nigris in vestibus Orchani agnitoque caput amputavit. vivum deinde magnum ducem, Orchanisque caput principi in Cosmedio tum versanti obtulit; qui navarcho gratiis actis, multa etiam largitus est. magnum vero ducem sedere iussum consolatus est, eiusque liberos et uxorem per castra et classem a tubicine conquisitos

μεγαδοῦκα, θαρρύνας αὐτὸν καὶ παρηγορήσας τὰ πλεῖστα, εἰπὼν αὐτῷ ὅτι „τὴν πόλιν ταύτην σοι μέλλω παρακαταθέσθαι τοῦ ἔχειν τὴν ἅπασαν αὐτῆς φροντίδα, καὶ ποιήσω σε εἰς κρειττοτέραν δόξαν παρ' ἣν εἶχες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ ἀθύμει." εὐχαριστήσας οὖν καὶ ἀσπασάμενος τὴν αὐτοῦ χεῖρα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μαθὼν δὲ
C παρ' αὐτοῦ τὰ ὀνόματα τῶν εὐγενῶν, τῶν ἐν τῷ παλατίῳ διαπρεψάντων ὀφφικιαλίων, πάντων τὰ ὀνόματα κατέγραψε. καὶ ἐν τοῖς πλοίοις καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς συναθροίσας οὖν πάντας ἐξηγόρασεν, ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν δοὺς τοῖς Τούρκοις.

Πρωΐας δὲ γενομένης παρελθούσης ἐκείνης τῆς πρώτης καὶ ζοφερᾶς ἡμέρας, ἐν ᾗ ἐγένετο ἡ πανωλεθρία τοῦ γένους ἡμῶν, εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ὁ τύραννος καὶ εἰς τοὺς οἴκους τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐλθών, ἐξελθὼν δὲ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ καὶ προσκυνήσας αὐτόν, εἰσῆλθεν ἐντός. ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀσθενοῦσα κλινήρης. τότε ὁ προβατόσχημος λύκος ἐγ-
D γίσας τῇ κλίνῃ ἔφη προσαγορεύσας αὐτῇ „χαῖρε ὦ μῆτερ· μὴ λυποῦ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι. τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. ἔχω ἔτι πλείονα παρ' ὧν ἀπώλεκας τοῦ δοῦναί σοι· μόνον ὑγίαινε." ἐλθόντες δὲ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν ἐξῆλθε περιοδεύων τὴν πόλιν. ἦν γὰρ ἡ πᾶσα ἄοικος, οὔτε ἄνθρωπος οὔτε κτῆνος οὔτ' ὄρνεον κραυγάζων ἢ λαλῶν ἐντός· μόνον τινὲς τῶν μὴ

adduci imperat. singulis aspra mille distribuit princeps, demumque magnum ducem bene sperare hortatus, longo humanoque sermone eius dolorem levat, dicitque: „hanc urbem fidei tuae curandam credere volo, illustrioribusque, quam quos in imperatoris aula gessisti, honoribus honestabo, animum ne despondeas.“ gratiis actis, manum eius deosculatus, magnus dux domum suam abiit. cum autem ab eo intellexisset Mehmetes nobilium illustriumque palatii et aulae principis officialium nomina, singula descripsit; quos per classem et castra conquisitos, redemptosque mille aspris singulos, locum in unum conduxit.

Postridie illius tenebrosae diei, qua genus nostrum internecione deletum est, in urbem venit tyrannus, ducisque magni domum se contulit, cui obviam dux processit, eumque veneratus excepit. eo tempore coniux ipsius morbo decumbebat. ad aegrotantis ergo lectum lupus sub ovis specie latens accessit, et eam alloquitur his verbis: „salve, mater, ne te, quos isti dies tulere, casus moerore conficiant. dei decreto parendum. plura amissis tibi largiar. hoc unum, ut valeas, cura.“ ducis quoque magni filii ipsum adoraturi accesserunt: gratias demum de tanta humanitate ei cum egissent, exivit ipse, et

δυνηθέντων σκυλεῦσαί τι διὰ τὸ ἀνίσχυρον αὐτῶν. διότι καὶ πολλοὶ ἀπ' ἀλλήλων ἐφονεύθησαν, ἕλκων ὁ εἷς ἐξ ἑτέρου τὰ λάφυρα· καὶ ὁ δυνηθεὶς ἥρπαζεν, ὁ δὲ μὴ δυνάμενος ἀντιστῆναι καιρίαν λαμβάνων πληγὴν ἔκειτο. τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, τριακοστὴν ἄγων ὁ Μάϊος, εἰσῆλθον καὶ τὰ ἐγκατα- P. 171 λειπόμενα αὐτοὶ συνέλεγον.

Τότε ὁ τύραννος διελθὼν τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως καὶ πρὸς τοῖς τοῦ παλατίου μέρεσι συμπόσιον ποιήσας εὐφραίνετο· καὶ δὴ καταβαπτισθεὶς ὑπὸ τοῦ οἴνου καὶ μεθυσθεὶς ὥρισεν τῷ ἀρχιευνούχῳ αὐτοῦ, καὶ προστάξας εἶπεν „ἄπελθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου δουκός, καὶ εἰπὲ αὐτῷ, ὁρίζει ὁ ἡγεμὼν ἵνα στείλῃς τὸν υἱόν σου τὸν νεώτερον ἐν τῷ συμποσίῳ." ἦν γὰρ εὐειδὴς ὁ νέος, ἄγων τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος. ἀκούσας οὖν ὁ πατὴρ τοῦ παιδὸς ἀπενεκρώθη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ἠλλοιώθη, καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνούχῳ „οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαγωγῇ τοῦ παραδοῦναι τὸ ἐμὸν παιδίον οἰκείαις χερσὶν μιανθῆναι παρ' αὐτοῦ. κρεῖττον ἂν ἦν μοι τοῦ στεῖ- B λαι δήμιον καὶ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ." ὁ δὲ ἀρχιευνοῦχος συμβουλεύσας αὐτὸν τοῦ δοῦναι τὸ παιδίον, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν ἐκκαύσῃ τὸν τύραννον. ὁ δὲ μὴ πεισθείς, ἀλλ' εἰπὼν ὅτι „εἰ βούλει λαβεῖν αὐτὸ καὶ ἀπελθεῖν, λαβὼν ἄπελθε. τὸ δὲ ἐγώ σοι τοῦτο διδόναι οἰκείῳ θελήματι οὐ γενήσεται πώποτε." τότε ὁ ἀρχιευνοῦχος στραφεὶς εἶπε τῷ ἡγεμόνι ἅπαντα τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς λαληθέντα, καὶ πῶς τὸ παιδί-

urbem lustrando obit. in ea penitus deserta, nec homo qui mutiret, nec avis aut quadrupes, quae vocem mitterent, exaudiebantur; domos solum modo scrutabantur, qui invalidi rapere quidquam haud potuerant. mutuis hac de causa caedibus se confoderunt multi, dum spolia sibi eripiunt, quae validiori ac robustiori, imbecillioribus letali vulnere oppressis cessere. altera ab urbe capta die, Maii trigesima, iterum eam intrant, et praedae reliquias corradunt.

Tyrannus maiore urbis parte lustrata, convivioque in palatii regione vicina instructo hilariter epulatus est; iamque vino madidus ad archieunuchum suum „abi," inquit, „magni ducis domum, et dic ei mandare principem ut filium suum natu minorem (is forma oris pulchra, annos quatuordecim natus erat) ad convivium mittat." ad quae verba adolescentis pater paene exanimatus est; vultusque colore mutato archieunucho dixit: „moris nostri non est ut ipse filium meum stupro tradam. carnificem mittere, qui caput meum amputatum auferret, potius erat. ut vero iram tyranni devitaret, consilium dabat archieunuchus, ut adolescentulum dimitteret. cui parere recusans dixit: „si illum abducere tibi pro-

ον οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι. τότε ὁ τύραννος θυμωθεὶς εἴρηκε
τῷ ἀρχιευνούχῳ „λάβε τὸν δήμιον σύν σοι, καὶ στραφεὶς
ἄγε μοι τὸ παιδίον. ὁ δὲ δήμιος ἀγαγέτω τὸν δοῦκα καὶ
τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ." τότε ἐλθόντες, καὶ μαθὼν τὸ μήνυμα
C ὁ δοὺξ ἠσπάσατο τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπο-
ρεύετο σὺν τῷ δημίῳ αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ὁ γαμβρὸς
V. 137 αὐτοῦ ὁ Καντακουζηνός. τὸ δὲ παιδίον ἔλαβεν μεθ' ἑαυτοῦ
ὁ ἀρχιευνοῦχος. εἰσελθὼν οὖν καὶ δείξας τὸ παιδίον τῷ
ἡγεμόνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου ἱσταμέ-
νους, ὥρισε τῷ δημίῳ ξίφει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆ-
ναι. τότε λαβὼν αὐτοὺς μικρὸν κάτωθεν τοῦ παλατίου, εἶ-
πεν αὐτοῖς ὁ δήμιος τὴν ἀπόφασιν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς αὐ-
τοῦ τὴν σφαγὴν ἔκλαυσεν. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ γενναίως στα-
θεὶς ἐνεδυνάμωσε τοὺς νέους, στηρίζων αὐτοὺς καὶ λέγων
„τεκνία, εἴδατε τὴν χθὲς ἡμέραν ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τὰ ἡμέ-
τερα πάντα φροῦδα γεγονότα. ὁ πλοῦτος ἡμῶν ὁ ἀκένωτος,
ἡ δόξα ἡ θαυμαστή, ἣν εἴχομεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ,
D καὶ δι' αὐτῆς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἣν οἰκοῦσι Χριστιανοί. νυνὶ
δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ οὐκ ἐνελείπετο ἄλλο εἰς ἡμᾶς πλὴν ἡ
παροῦσα αὕτη ζωή. ἔσται δὲ ἡμῖν αὕτη οὐκ ἀτελεύτητος·
ὀψέ ποτε γὰρ θνηξόμεθα. καὶ ταῦτα πῶς; ὑστερούμενοι τῶν
ἀγαθῶν ὧν ὠλέσαμεν, τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς αὐθεντίας,
παρὰ πάντων ὀνειδιζόμενοι καταφρονούμενοι καὶ ταλαιπω-

positum est, ita fac. absit vero ut illum tibi sponte dedam." reversus ergo archieunuchus a magno duce, adolescentem mittere renuente, acceptum responsum principi affert. percitus ira tyrannus archieunucho mandat, „carnifice tecum ducto redi, et adolescentem huc adducas; carnifex vero magnum ducem eiusque liberos huc agat." domum magni ducis veniunt, qui tali nuncio accepto liberos et uxorem complexus, filio ac genero suo Cantacuzeno comitibus, carnificem secutus est. adolescentulum perductum principi stitit archieunuchus, ceteros ad palatii portam stare ostendit, quos princeps a carnifice capite plecti imperat. paulo infra palatium deductis, principis iussa carnifex exponit; quae cum audiisset magni ducis filius, instantem caedem deflere. at pater forti animo adolescentes confirmare. „hesterna die vidistis, filii, omnia nostra, opes inexhaustas, gloriam admirabilem, cuius claritudine in hac magna urbe ac per totum proinde orbem Christianum splendebamus, temporis momento evanuisse. ex his omnibus, praeter hanc vitam, nihil nobis nunc superest; quam in sempiternum producere haud datur; tandem enim, quamvis sero, ex ea nobis migrandum. at quo statu quaeso? opibus, dignitatibus, honoribus spoliati, probris traducti, et ab omnibus

ρούμενοι, ἄχρις οὗ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὁ θάνατος, λαβὼν ἐκ τῶν ὧδε ἀτίμους. ποῦ ὁ ἡμέτερος βασιλεύς; οὐκ ἐσφάγη χθές; ποῦ ἐμὸς συμπένθερος καὶ σὸς πατὴρ ὁ μέγας δομέστικος; ποῦ ὁ Παλαιολόγος καὶ πρωτοστράτωρ σὺν τοῖς δύο υἱέσιν αὐτοῦ; οὐκ ἐσφάγησαν χθὲς ἐν τῷ πολέμῳ; εἴθε καὶ ἡμεῖς ἀπεθάνομεν σὺν αὐτοῖς. πλὴν καὶ αὕτη ἡ ὥρα ἱκανή ἐστι. μὴ πλημμελήσωμεν πλέον. τίς γὰρ οἶδε τὰ ὅπλα τοῦ P. 172
διαβόλου, εἰ καὶ βραδύνοντες πληγῶμεν παρὰ τῶν ἰοβόλων βελῶν αὐτοῦ; νῦν τὸ στάδιον ἕτοιμον. ἐν ὀνόματι τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν καὶ θανόντος καὶ ἀναστάντος ἀποθάνωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα σὺν αὐτῷ ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ." ταῦτα εἰπὼν καὶ στηρίξας τοὺς νέους, ἐγεγόνεισαν πρόθυμοι τοῦ θανεῖν. καὶ λέγει τῷ σπεκουλάτορι „ποίησον τὸ κελευσθέν σοι, ἀρξάμενος ἀπὸ τοὺς νέους." καὶ ὑπακούσας ὁ δήμιος ἀπέτεμε τὰς κεφαλὰς τῶν νέων, ἱστάμενος ὁ μέγας δοὺξ καὶ λέγων τὸ „εὐχαριστῶ σοι κύριε" καὶ τὸ „δίκαιος εἶ κύριε." τότε εἶπε τῷ σπεκουλάτορι „ἀδελφέ, δός μοι ὀλίγην ἀνοχὴν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ προσεύξασθαι." ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ναὸς μικρός. ὁ δὲ ἀφῆκε, καὶ εἰσελθὼν προσεύξατο. τότε ἐξελθὼν ἐκ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ B
(ἦσαν γὰρ ἐκεῖ τὰ σώματα τῶν παίδων αὐτοῦ ἔτι σπαραττόμενα) καὶ πάλιν δοξολογίαν πέμψας θεῷ ἀπετμήθη τὴν κεφαλήν. λαβὼν οὖν ὁ δήμιος τὰς κεφαλὰς ἦλθεν εἰς τὸ συμπό-

contempti aerumnis pressi vitam trahemus, donec mors superveniens despectos miseriis subtrahat. ubi noster imperator? nonne heri occisus est? ubi consocer meus idemque pater tuus magnus domesticus? ubi Palaeologus et cum filiis suis protostrator? nonne in praelio occubuere? utinam et nos eodem fato consociati fuissemus. verumtamen haec ipsa hora nobis satis opportuna. ultra non peccabimus: quis enim novit arma diaboli; dilatane morte ab illius venenatis telis appetamur? nunc paratum stadium. in nomine illius, qui pro nobis mortuus ac crucifixus a mortuis resurrexit, moriamur et ipsi, ut cum illo bonis eius fruamur.« his sermonibus adolescentium animos erexit confirmavitque ad mortem alacriter subeundam. ad satellitem deinde conversus, „ab adolescentibus« ait „incipe, quae mandata habes.« statim, spectante magno duce et gratias deo agente, hisce etiam verbis „iustus es domine« ab eo prolatis, adolescentium capita carnifex amputavit. quem dux ita rogat: „tantisper cunctare, frater, dum ingressus deum orem:« vicina quippe erat aedicula. spatio orandi a satellite concesso, in illo templo preces deo obtulit; quibus peractis, liberorum cadaveribus adhuc palpitantibus, exivit, laudibusque iterum deo mactato, capite plexus est. caesorum capi-

σιον, ἐμφανίσας αὐτὰς τῷ αἱμοβόρῳ θηρίῳ· τὰ δὲ σώματα γυμνὰ ἐκεῖ καὶ ἄταφα κατέλιπεν. ὁμοίως καὶ ὅσους τῶν εὐγενῶν καὶ ὀφφικιαλίων τοῦ παλατίου μεγιστᾶνας ἐξηγόρασε, πάντας στείλας τὸν σπεκουλάτορα κατέσφαξε. τὰς δὲ γυναῖκας καὶ παῖδας αὐτῶν ἐξελέξατο τὰς ὡραίας κόρας καὶ εὐειδῆ ἄρρενα, καὶ παρέδωκε τῷ ἀρχιευνούχῳ τοῦ τηρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. C *τὴν δὲ λοιπὴν αἰχμαλωσίαν παρέδωκεν ἄλλοις τοῦ φροντίζεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἄχρις οὗ εἰσαχθῶσιν εἰς Βαβυλῶνα τὴν Ἀδριανοῦ. καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἅπασαν πόλιν ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ φοσσάτου, τὴν δὲ πόλιν ἔρημον νεκρὰν κειμένην, γυμνήν, ἄφωνον, μὴ ἔχουσαν εἶδος οὐδὲ κάλλος.*

D 41. *Ὦ πόλις, πόλις, πόλεων πασῶν κεφαλή! ὦ πόλις,* V. 138 *πόλις, κέντρον τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου μερῶν! ὦ πόλις, πόλις, Χριστιανῶν καύχημα καὶ βαρβάρων ἀφανισμός! ὦ πόλις, πόλις, ἄλλη παράδεισος φυτευθεῖσα πρὸς δυσμάς, ἔχουσα ἔνδον φυτὰ παντοῖα βρίθοντα καρποὺς πνευματικούς! ποῦ σου τὸ κάλλος, παράδεισε; ποῦ σου ἡ τῶν χαρίτων τοῦ πνεύματος εὐεργετικὴ ῥῶσις ψυχῆς τε καὶ σώματος; ποῦ τὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου μου σώματα, τὰ πρὸ πολλοῦ φυτευθέντα ἐν τῷ ἀειθαλεῖ παραδείσῳ, ἔχοντα ἐν μέσῳ τούτων τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, τὴν λόγχην, τὸν σπόγγον, τὸν κάλαμον, ἅτινα* P. 173 *ἀσπάζοντες ἐφανταζόμεθα τὸν ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα ὁρᾶν. ποῦ τὰ τῶν ὁσίων λείψανα, ποῦ τὰ τῶν μαρτύρων; ποῦ τὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων πτώματα; αἱ*

ta, nudis illic insepultisque cadaveribus relictis, ferae illi sanguinem sitienti tumque convivanti spectanda attulit. quotquot etiam nobiles, palatii officiales proceresque redemerat, per missos satellites neci dedit. ex eorum uxoribus et liberis delectu habito formosas virgines pulchrosque pueros sibi sepositos, archieunucho custodiendos mandavit. reliquam captivorum turbam, donec Babylonem, Adrianopolim dico, abduceretur, curandam aliis dedit. universi tum urbis incolae et opes in castrorum tentoriis conspecti; urbs vero deserta, exanimis, nuda, voce carens, specie ac decore spoliata iacebat.

41. O urbs cunctarum urbium caput! quatuor mundi partium centrum; Christianorum gloria, barbarorum dedecus. o urbs paradisus alter, omnibus plantarum ac arborum generibus, ex quibus fructus spirituales nascuntur, consitus; quo decor tuus, quo gratiarum spiritualium corpori et animo benefica irrigatio diffugit? ubinam apostolorum domini mei corpora, a longo tempore in semper virenti paradiso deposita? circumdantia purpuream togam, lanceam, spongiam et arundinem; quas dum venerabamur, eum qui in crucem sublatus est cernere cogitabamus. ubi sanctorum, ubi martyrum reliquiae? ubi

ἀγυιαί, τὰ περίαυλα, αἱ τρίοδοι, οἱ ἀγροί, οἱ τῶν ἀμπέλων περιφραγμοί, τὰ πάντα πλήρη καὶ μεστὰ λειψάνων ἁγίων, σωμάτων εὐγενῶν, σωμάτων ἁγνῶν, ἀσκητῶν ἀσκητριῶν. ὢ τῆς ζημίας! ἔθεντο, κύριε, τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου τοῖς θηρίοις τῆς γῆς κύκλῳ τῆς νέας Σιών, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων. ὢ ναέ, ὢ ἐπίγαιε οὐρανέ, ὢ οὐράνιον θυσιαστήριον, ὢ θεῖα καὶ ἱερὰ τεμένη, ὢ κάλλος ἐκκλησιῶν, ὢ βίβλοι ἱεραὶ καὶ θεοῦ λόγια, ὢ νόμοι παλαιοί τε καὶ νέοι, B ὢ πλάκες γραφεῖσαι θεοῦ δακτύλῳ, ὢ εὐαγγέλια λαληθέντα θεοῦ στόματι, ὢ θεολογίαι σαρκοφόρων ἀγγέλων, ὢ διδασκαλίαι πνευματοφόρων ἀνθρώπων, ὢ παιδαγωγίαι ἡμιθέων ἡρώων, ὢ πολιτεία, ὢ δῆμος, ὢ στρατὸς ὑπὲρ μέτρον τὸ πρίν, νῦν δὲ ἀφανισθεὶς ὡς ποντιζομένη ναῦς ἐν τῷ πλεῖν, ὢ οἰκίαι καὶ παντοδαπὰ παλάτια καὶ ἱερὰ τείχη, σήμερον συγκαλῶ πάντα καὶ ὡς ἔμψυχα συνθρηνῶ, τὸν Ἱερεμίαν ἔχων ἔξαρχον τῆς ἐλεεινῆς τραγῳδίας. „πῶς ἐκάθισεν μόνη ἡ πόλις ἡ πεπληθυμμένη λαῶν; ἐγενήθη ὡς χήρα ἡ πεπληθυμμένη ἐν ἔθνεσιν. ἄρχουσα ἐν χώραις ἐγενήθη εἰς φόρον. C κλαίουσα ἔκλαυσεν ἐν νυκτί, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπάρχει ὁ παρακαλῶν αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὴν

3. ἁγνῶν Bullialdus: P. ἀγενῶν.

magni Constantini ceterorumque imperatorum cineres? viae, porticus, trivia, agri, vineta reliquiis sanctorum passim sparsis, nobilibus olim, castisque ascetarum et ascetriarium corporibus, proh damnum! strata sunt. posuerunt, domine, morticinia servorum tuorum escas volatilibus coeli; carnes sanctorum tuorum feris terrae in circuitu novae Sion, nec erat qui sepeliret. o templum! o terrenum coelum! coeleste altare! divinae et sacrae aedes! o pulchritudo ecclesiarum! o libri sacri et divina eloquia! o leges antiquae et novae! tabulae dei digito scriptae. o evangelia ore dei annuntiata! o theologiae angelorum corporibus vestitorum! doctrinae virorum divino spiritu afflatorum, instituta heroum semideorum! o respublica, popule, exercitus, olim supra modum eximii, nunc deleti et non secus ac navis inter navigandum profundo mari hausta obruti. o domus et palatia omnimodae structurae, sacri etiam muri! omnia hodie compello, vobisque velut animatis, Ieremiae miserabilis tragoediae vestigia premens, condoleo (Thren. 1, 1—8): „quomodo sedet sola civitas plena populo? facta est quasi vidua domina gentium. princeps provinciarum facta est sub tributo. plorans ploravit in nocte, et lacrimae eius in maxillis eius. non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius. omnes amici eius spreverunt eam, et facti sunt ei inimici. mi-

ἠθέτησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθρούς. μετῳκίσθη ἡ Ἀσία ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς καὶ ἀπὸ πλήθους δουλείας αὐτῆς. ἐκάθισεν ἐν ἔθνεσιν, οὐχ εὗρεν ἀνάπαυσιν. πάντες οἱ καταδιώκοντες αὐτὴν κατέλαβον αὐτὴν ἀνὰ μέσον τῶν θλιβόντων. ὁδοὶ πόλεως πενθοῦσιν παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομέ-
D νους εἰς ἑορτήν. πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφανισμέναι, οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάζουσιν, αἱ παρθένοι αὐτῆς ἀγόμεναι, καὶ αὐτὴ πικραινομένη ἐν ἑαυτῇ. ἐγένοντο οἱ θλίβοντες αὐτὴν εἰς κεφαλὴν καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς εὐθηνοῦσιν, ὅτι κύριος ἐταπείνωσεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς. τὰ νήπια αὐτῆς ἐπορεύθη ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον
V. 139 θλίβοντος, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ θυγατρὸς Σιὼν πᾶσα ἡ εὐπρέπεια αὐτῆς. ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ὥσπερ κριοὶ οὐχ εὑρίσκοντες νομήν, καὶ ἐπορεύοντο ἐν οὐκ ἰσχύϊ κατὰ πρόσωπον διώκοντος. ἰδόντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἐγέλασαν ἐπὶ μετοικεσίᾳ αὐτῆς. ἁμαρτίαν ἥμαρτεν Ἱερουσαλήμ· διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο, χεῖρα αὐτοῦ ἐξεπέτασεν ὁ θλίβων ἐπὶ πάντα
P. 174 τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. εἶδε γὰρ ἔθνη εἰσελθόντα εἰς τὸ ἁγίασμα αὐτῆς, ἃ ἐνετείλω μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν σου. πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς καταστενάζοντες, ζητοῦντες ἄρτον. ἔδωκαν τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βρώσει τοῦ ἐπιστρέψαι ψυχήν. ἴδε, κύριε, καὶ ἐπίβλεψον. πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδὸν ἐπιβλέψατε καὶ ἴδετε εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλ-

gravit Asia propter afflictionem et multitudinem servitutis. habitavit inter gentes, nec invenit requiem. omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias. viae urbis lugent eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem. omnes portae eius destructae, sacerdotes eius gementes, virgines eius squalidae, et ipsa oppressa amaritudine. facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locupletati sunt, quia dominus humiliavit eam propter multitudinem iniquitatum eius. parvuli eius ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis. et egressus est a filia Sion omnis decor eius. facti sunt principes eius velut arietes non invenientes pascua; et abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis. viderunt eam hostes, et deriserunt migrationem eius. peccatum peccavit Ierusalem: propterea instabilis facta est. (10—13) manum misit hostis ad omnia desiderabilia eius, quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus praeceperas ne intrarent in ecclesiam tuam. omnis populus eius gemens et quaerens panem. dederunt pretiosa quaeque pro cibo ad refocillandam animam. vide, domine, et considera. o vos omnes qui transitis per viam, attendite, et videte si est dolor velut dolor meus, quoniam vindemiavit me. de excelso misit ignem in ossibus meis et erudivit me. expandit rete pedibus

γος μου, ὃ ἐπεφύλλισέν μοι. ἐξ ὕψους αὐτοῦ ἐξαπέστειλε πῦρ ἐν τοῖς ὀστέοις μου, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ ἐπ' ἐμέ. διεπέτασε δίκτυον τοῖς ποσί μου· ἀπέτρεψέν με εἰς τὰ ὀπίσω. ἔδωκέ με ἠφανισμένην, ὅλην τὴν ἡμέραν ὀδυνωμένην. ἐξῆρε B πάντας τοὺς ἰσχυρούς μου ὁ κύριος ἐκ μέσου μου. ἐκάλεσεν ἐπ' ἐμὲ καιρὸν τοῦ συντρῖψαι ἐκλεκτούς μου. ληνὸν ἐπάτησε κύριος παρθένῳ θυγατρὶ Ἰούδα. ἐπὶ τούτοις ἐγὼ κλαίω. ἐγένοντο οἱ υἱοί μου ἠφανισμένοι, ὅτι ἐκραταιώθη ὁ ἐχθρός. δίκαιός ἐστι κύριος, ὅτι τὸ στόμα αὐτοῦ παρεπίκρανα. ἀκούσατε δὴ πάντες λαοί, καὶ ἴδετε τὸ ἄλγος μου. αἱ παρθένοι μου καὶ οἱ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ μου. ἐκάλεσα τοὺς ἐραστάς μου, αὐτοὶ δὲ παρελογίσαντό με. οἱ ἱερεῖς μου καὶ οἱ πρεσβύτεροί μου ἐν τῇ πόλει ἐξέλιπον. ἀκούσατε δὴ ὅτι στενάζω ἐγώ. ἐγένετο κύριος ὡς ἐχθρός, καὶ ἐξέσπασεν ὡς ἄμπελον C τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, διέφθειρεν ἑορτὴν αὐτοῦ. ἐπιλαθέσθαι ἐποίησε κύριος ἐν τῇ πόλει ἑορτῆς καὶ σαββάτου, καὶ παρώξυνεν ἐν ἐμβριμήματι ὀργῆς αὐτοῦ βασιλέα καὶ ἱερέα. ἀπώσατο κύριος θυσιαστήριον αὐτοῦ, ἀπετίναξεν ἁγίασμα αὐτοῦ. συνέτριψεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ τεῖχος βάρεων αὐτῆς. φωνὴν πολέμου ἔδωκαν ἐν οἴκῳ κυρίου ὡς ψαλμὸν Λευιτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς. ἴδε, κύριε, καὶ ἐπίβλεψον, τίνι ἐπεφύλλισας οὕτως. ἐφονεύθησαν νήπια θηλάζοντα μασθούς. εἰ ἀποκτενοῦσιν ἐν ἁγιάσματι κυρίου ἱερέα καὶ προφήτην; ἐκοιμήθησαν εἰς γῆν D ἐξόδων παιδάριον καὶ πρεσβύτης· παρθένοι μου καὶ νεανί-

meis. convertit me retrorsum. posuit me desolatam, tota die maerore confectam. (15. 16) abstulit omnes magnificos meos dominus de medio mei. vocavit adversum me tempus ut contereret electos meos. torcular calcavit dominus virgini filiae Iuda. iccirco ego ploro. facti sunt filii mei perditi, quoniam invaluit inimicus. (18—19) iustus est dominus, quia os eius ad iracundiam provocavi. audite, obsecro, universi populi, et videte dolorem meum: virgines meae et iuvenes mei abierunt in captivitatem. vocavi amicos meos, et ipsi deceperunt me. sacerdotes mei et senes mei in urbe consumpti sunt. (21) audite, obsecro; quia ingemisco ego. (2, 5—7) factus est dominus velut inimicus, et evulsi quasi vitem tentorium suum, corrupit festum suum. oblivioni tradidit dominus in urbe festivitatem et sabbatum, et exasperavit in furore irae suae regem et sacerdotem. repulit dominus altare suum, maledixit sanctificationi suae. contrivit in manu eius murum turrium eius. vocem belli dederunt in domo domini sicut canticum Levitarum in die solemni. (20. 21) vide, domine, et considera quem vindemiaveris ita. trucidati sunt parvuli lactentes. si occident in sanctuario domini sacerdotem et prophetam? iacue-

*σκοι μου ἐπορεύθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν. συνετέλεσε κύριος
θυμὸν αὐτοῦ, ἐξέχεεν θυμὸν ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ ἀνῆψε πῦρ
ἐν τῇ πόλει, καὶ κατέφαγε τὰ θεμέλια αὐτῆς. μνήσθητι,
κύριε, τί ἐγένετο ἡμῖν. ἐπίβλεψον καὶ ἴδε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν.
ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλλοτρίοις, οἱ οἶκοι ἡμῶν
ξένοις. ὀρφανοὶ ἐγενήθημεν ὡς μὴ ἔχοντες πατέρα, μητέρες
ἡμῶν ὡς χῆραι. ἐδιώχθημεν ἐκοπιάσαμεν, οὐκ ἀνεπαυσάμεθα.*
P. 175 *οἱ πατέρες ἡμῶν ἥμαρτον, καὶ οὐχ ὑπάρχουσι, καὶ ἡμεῖς τὰ
ἀνομήματα αὐτῶν ὑπέσχομεν. δοῦλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν,
λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. τὸ δέρμα ἡμῶν
ὡς κλίβανος ἐπαλαιώθη, συνεσπάσθη ἀπὸ προσώπου καται-
γίδος λιμοῦ. ἐκλεκτοὶ ἐν μύλοις ἤλεσαν, καὶ νεανίσκοι ἐπὶ
ξύλοις ἀνεσκολοπίσθησαν. πρεσβῦται ἀπὸ πύλης κατέπεσον,*
V. 140 *καὶ ἐκλεκτοὶ ἀπὸ ψαλμῶν αὐτῶν κατέπαυσαν. κατελύθη χα-
ρὰ καρδίας ἡμῶν, ἐξεστράφη εἰς πένθος ὁ χορὸς ἡμῶν, ἔπε-
σεν ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς ἡμῶν. οὐαὶ ἡμῖν ὅτι ἡμάρτο-
μεν. περὶ τούτου ἐγενήθη ὀδυνηρὴ ἡ καρδία ἡμῶν. περὶ*
B *τούτου ἐσκότασαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. ἐπὶ τῇ νέᾳ Σιών, ὅτι
ἠφανίσθη, ἀλώπεκες διῆλθον ἐν αὐτῇ. σὺ δέ, κύριε, εἰς
τὸν αἰῶνα κατοικεῖς, ὁ θρόνος σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.
ἵνα τί εἰς νεῖκος ἐπιλήσῃ ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρό-
τητα ἡμερῶν; ἐπίστρεψον ἡμᾶς, κύριε, πρὸς σέ, καὶ ἐπι-
στραφησόμεθα, καὶ ἀνακαινισθῇ ἡμέρα ἡμῶν καθὼς ἔμπρο-*

runt in terra foris puer et senex. virgines meae et iuvenes mei migraverunt in captivitatem. (4, 11) complevit dominus furorem suum, effudit iram indignationis suae. et succendit ignem in urbe, et devoravit fundamenta eius. (5, 1—3) recordare, domine, quid acciderit nobis. intuere et respice opprobrium nostrum. hereditas nostra versa est ad alienos, domus nostrae ad extraneos. pupilli facti sumus absque patre, matres nostrae quasi viduae. (5) expulsi sumus, laboravimus, non requievimus. (7. 8) patres nostri peccaverunt, et non sunt, et nos iniquitates eorum portavimus. servi dominati sunt nostri: non fuit qui redimeret de manu eorum. (10) pellis nostra quasi clibanus exusta est a facie tempestatum famis. (13—22) electi in pistrinis moluerunt, et iuvenes in lignis confixi sunt. senes deciderunt de portis, electi de choro psallentium defecerunt. defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. cecidit corona capitis nostri. vae nobis, quia peccavimus. propterea maestum factum est cor nostrum: ideo contenebrati sunt oculi nostri. nova Sion quia disperiit, vulpes ambulaverunt in ea. tu vero, domine, in aeternum permanes: solium tuum in generationem et generationem. quare in perpetuum oblivisceris nostri? derelinques nos in longitudine dierum? converte nos, domine, ad te, et convertemur. innova dies no-

σθεν, ὅτι ἀπωθούμενος ἀπώσω ἡμᾶς, ὠργίσθης ἐφ' ἡμᾶς ἕως σφόδρα." οὗτοι οἱ θρῆνοι καὶ οἱ κοπετοὶ τοῦ Ἱερεμίου, οὓς ἐκόψατο ἐν τῇ ἁλώσει τῆς παλαιᾶς Ἱερουσαλήμ, οἶμαι δὲ καὶ περὶ τῆς νέας, καλῶς τὸ πνεῦμα τῷ προφήτῃ ὑπέδειξεν. C ποία τοίνυν γλῶσσα ἐξισχύσει τοῦ εἰπεῖν καὶ λαλῆσαι τὴν γενομένην ἐν τῇ πόλει συμφορὰν καὶ τὴν δεινὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν πικρὰν μετοικίαν, ἣν ὑπέστη, οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα ἢ εἰς Ἀσσυρίους, ἀλλ' ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Συρίαν, εἰς Αἴγυπτον, εἰς Ἀρμενίαν, εἰς Πέρσας, εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἀφρικήν, εἰς Ἰταλίαν σποράδην, ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις. καὶ ταῦτα πῶς; ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁ ἀνὴρ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἡ γυνή, καὶ τὰ τέκνα ἐν ἄλλοις τόποις σποράδην ἀλλοιούμενα, ἀπὸ γλώττης εἰς γλῶτταν καὶ ἀπ' εὐσεβείας εἰς ἀσέβειαν καὶ ἀπὸ θείων γραφῶν D εἰς ἀλλόκοτα γράμματα. φρῖξον, ἥλιε καὶ σὺ γῆ. στέναξον εἰς τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι ἀτενίσαι τὸ ὄμμα εἰς οὐρανόν, εἰ μὴ μόνον κάτω νενευκότες καὶ εἰς γῆν τὰ πρόσωπα θέντες κράξομεν δίκαιος εἶ, κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. καὶ πάντα ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ καὶ δικαίᾳ κρίσει ἐπήγαγες. πλὴν φεῖσαι ἡμῶν, κύριε, δεόμεθα.

stros sicut a principio, quia repulsus repulisti nos, iratus es contra nos vehementer." hae sunt lamentationes et planctus Ieremiae, quos ob antiquorum Hierosolymorum expugnationem edidit; quos etiam ob novorum cladem spiritum prophetae suggessisse mihi verisimile fit. verumenimvero quae lingua adeo eloquens et diserta est, ut calamitatem, qua urbs conflictata est, enarrare possit? quis captivitatis aerumnas et transmigrationis acerbitatem, quibus iactata est, edisseret? non a Hierosolymis in Babylonem vel Assyriam, sed a Cpoli in Syriam, Aegyptum, Armeniam, Persas, Arabiam, Africam, Italiam, in Asiam minorem ceterasque provincias translati sunt incolae. atqui quo pacto? in Paphlagoniam maritus, in Aegyptum mulier, liberi in aliam regionem passim distracti; a gente idiomatis diversi in aliam differentem, a pietate in impietatem, a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. perhorresce, sol et tu terra! genus nostrum funditus eversum ac recto dei iudicio ob peccata nostra destructum gemitibus ac suspiriis lugete. qui in coelos oculos tollamus, indigni sumus; demisso in terram vultu, et in faciem procumbentes clamemus, iustus es, domine, et rectum iudicium tuum. peccavimus, inique fecimus, et prae ceteris nationibus iniuste. clades quibus nos affectos voluisti, sententia tua ex aequo et vero lata illatae sunt. parce tamen, domine, orantibus nobis.

P. 176 42. Μεθ' ἡμέρας οὖν τρεῖς τῆς ἁλώσεως ἀπέλυσε τὰ πλοῖα, πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτῶν ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. ὁ δὲ φόρτος τί; ἱματισμὸς πολυτελής, σκεύη ἀργυρᾶ χρυσᾶ χαλκᾶ καττιτέρινα, βιβλία V. 141 ὑπὲρ ἀριθμόν, αἰχμάλωτοι, καὶ ἱερεῖς καὶ λαϊκοί, καὶ μονάζουσαι καὶ μοναχοί. τὰ πάντα πλήρη φόρτου, αἱ δὲ σκηναὶ τοῦ φοσάτου πλήρεις αἰχμαλωσίας καὶ τῶν ἄνωθεν ἀριθμηθέντων τῶν παντοίων εἰδῶν. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν μέσῳ τῶν βαρβάρων ἕνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικόν, καὶ ἕτερον ζωννύμενον ἐπιτραχήλιον χρυσοῦν, ἕλκοντα κύνας ἐνδεδημένους, B ἀντὶ τῶν σαγισμάτων ἀμνοὺς χρυσοϋφάντους. ἄλλοι ἐν συμποσίοις καθήμενοι, καὶ τοὺς ἱεροὺς δίσκους ἔμπροσθεν σὺν διαφόροις ὀπώραις ἐσθίοντες, καὶ τὸν ἄκρατον πίνοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν κρατήρων. τὰς δὲ βίβλους ἁπάσας, ὑπὲρ ἀριθμὸν ὑπερβαινούσας, ταῖς ἁμάξαις φορτηγώσαντες ἁπανταχοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει διέσπειραν. δι' ἑνὸς νομίσματος δέκα βίβλοι ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελικοὶ Πλατωνικοὶ θεολογικοὶ καὶ ἄλλο πᾶν εἶδος βίβλου. εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοίου ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπῶντες τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, ἄλλ' ἐπώλουν, ἄλλ' ἔρριπτον. τὰς εἰκόνας ἁπάσας πυρὶ παρεδίδουν, σὺν τῇ ἀναφθείσῃ φλογὶ κρέη ἐψῶντες ἤσθιον.

Τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῇ Γαλατᾷ, καὶ C προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν

42. Tertia ab urbe capta die classem dimisit, ut in suas provincias et oppida renavigarent, tanto onere gravatis navibus, ut parum, quin aquis haurirentur, abfuerit. at quibus rebus onustae erant? vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, aeneis, stanneis; libris infinitis; captivis tam sacerdotalis quam laici ordinis, monialibus et monachis. omnes denique naves gravi praeda plenae erant. in castrorum etiam tentoriis infiniti captivi, similis praedictae omnisque generis praeda visebantur. barbarorum cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo praecinctum, eoque canes alligatos ducentem. equos iumentaque centonum et stragulorum vice agnis auro intextis alios sternere. inter epulandum, in discis sacris appositis, fructibus vesci variis quidam conspiciebantur, et merum sacris calicibus haurire. libros quoscumque innumeros curribus impositos per Orientem et Occidentem disperserunt. uno nummo volumina decem Aristotelis et Platonis, theologica ceterarumque scientiarum et artium vaenierunt. evangelia etiam supra modum ornata, auro argentoque inde revulsis partim venundata partim proiecta. cunctae imagines igne crematae; quibus ad edulia coquenda abusi sunt.

Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemetes,

ἐν αὐτῷ εὗρε πολλοὺς οἴκους κεκλεισμένους· ἦσαν γὰρ φυγόντες οἱ Λατῖνοι σὺν ταῖς ναυσίν. ὥρισεν γοῦν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν καὶ καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτοῦ, τὸ εἰ μὲν στραφῶσι ἄχρι προθεσμίας μηνῶν τριῶν, λαβέτωσαν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, εἰ δ' οὐκ ἐπιστραφῶσιν, ἔσονται τοῦ ἡγεμόνος. τότε ἐκέλευσεν τὴν στρατιὰν πᾶσαν καὶ τὰς πέριξ κώμας τοῦ χαλάσαι καὶ εἰς γῆν ῥῖψαι τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἀπολῦσαι αὐτούς, ὃ καὶ γέγονε. χαλάσαντες οὖν τὰ τείχη ὅσα πρὸς τὴν ξηρὰν ἐπεπήγητο, ἔασαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα. τοὺς δὲ ἀσβεστοεργάτας προσέταξε δι' ὅλου τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἔχειν P. 177 *ἑτοιμὸν ἄσβεστον τοῦ ἀνοικοδομῆσαι τὰ καταπεσόντα τείχη τῆς πόλεως. αὐτὸς δὲ καταγράψας φαμελίας ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν ἑῴας καὶ δύσεως χιλιάδας ε', προσέταξε μέχρι Σεπτεβρίου μηνὸς τούτους πανοικὶ ἐν τῇ πόλει εἶναι, ἐπάνω ποινῆς κεφαλικῆς τιμωρίας, καὶ ἔπαρχον καταστήσας Σολειμὰν ὀνόματι, δοῦλον αὐτοῦ. καὶ τὸν μέγαν ναὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μοαμὲθ ἐνθρονίσας, τοὺς λοιποὺς ἀφεὶς ἐρήμους, αὐτὸς διὰ τῆς Ἀδριανοῦ νικητὴς ἐπανέζευξεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἄπειρον αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυρα ὑπὲρ ἀριθμόν. ἐξῆλθεν οὖν ἐκ τῆς πόλεως τῇ ιη' τοῦ Ἰουνίου μη-* B *νός, πάσας τὰς εὐγενίδας καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἄγων ἐν τοῖς ἅρμασι καὶ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις. ἡ δὲ τοῦ μεγάλου δουκὸς γυνὴ ἐν ὁδῷ ἐτεθνήκει πλησίον κώμεως Μεσηνῆς λε-*

eumque omnium incolarum capita censeri praecepisset, clausae domus multae, quod Latini naves conscensi aufugissent, repertae sunt. domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, supellectilem et instrumenta omnia describi iussit; edictoque trimestre spatium praestituit, intra quod reversi res suas repeterent; ubi vero dies cessisset, fisco suo caducas addixit. muros quoque Galatae, qua continentem spectant, a milite suo dirui iussit, relictis qui ad portum sunt. ad moenium ruinam reficiendam, ut per totum mensem Augustum calcem paratam coctores haberent, praecepit. quinque deinde familiarum millia, ex Occidentis et Orientis provinciis conscripta, intra mensem Septembrem integras, capitis poena imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare iussit; cui praefectum Soleimanem quendam servum suum imposuit. templo deinde magno dei sui et Mohamedis sacris ac ritibus consecrato, ceteris desertis ac relictis, captivorum turbam spoliorumque congeriem post se ingentem trahens, Adrianopolim victor contendit. Iunii die decima octava urbe discessit, omnesque feminas nobiles earumque filias curribus aut equis vectas deduxit. inter eas magni ducis uxor in itinere prope Mesenem vicum obiit,

γομένης, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐκεῖ, γυναῖκα περιβόητον ἐν ἐλεημοσύναις καὶ πενήτων οἰκτιρμοῖς, σώφρων, ἐγκρατευομένη παντοίων ψυχικῶν παθῶν. ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐντὸς μετὰ θριάμβου ἐξοχωτάτου, ἦν ἰδεῖν συῤῥέοντας πάσας καὶ πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς πόῤῥω προσαγορεύοντας τὸ χαῖρε.
C ποία καρδία, ποία γνώμη, ποῖα χείλη, ποῖον στόμα. ἀλλ' ἄκοντες καὶ μὴ βουλόμενοι προσεκύνουν σὺν δώροις, φοβούμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια πάθωσιν. ὁ δὲ τύραννος ἐκάθητο ὑψαύχην καὶ ἀλαζών, ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς πόλεως. οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χριστιανῶν ἵσταντο τρομαλέοι,
V. 142 ἐκδεχόμενοι τί ἄρα ἔσται τὸ μέλλον εἰς αὐτοὺς ἀποφῆναι. ὑπελογίσατο οὖν πρῶτον τῷ πρέσβει Σερβίας τοῦ διδόναι κατ' ἔτος τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νομίσματα χιλιάδας δώδεκα, τοὺς δεσπότας τῆς Πελοποννήσου χιλιάδας δέκα, κατ' ἔτος σὺν δώροις ἔρχεσθαι εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, τῷ ἐν τῇ Χίῳ
D κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας ἕξ, τῷ Μιτυλήνης κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας τρεῖς, τῷ Τραπεζοῦντος καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ οἰκοῦσιν κατ' ἔτος ἐρχομένους ποιεῖν τὴν προσκύνησιν μετὰ δωροφορίας καὶ διδόναι τὰ τέλη. τῷ πρώτῳ οὖν ἔτει Αὐγούστῳ μηνὶ ἐλθόντες οἱ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ παραδόντες τὰ κεχρεωστημένα τέλη, ἐποίησαν καὶ μεγάλην ἐλεημοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει· παραγγεί-

ibique sepulta est; illustris pietate mulier, erga pauperes misericors, temperans, ab omnibus animi perturbationibus immunis. cum Adrianopolim superbissima triumphi pompa venisset Mehemetes, cunctos principes ac duces Christianos, cum vicinos tum longe dissitos, ut ipsi gratularentur, confluentes undique cernere licebat. eorum animi sententiam orisque speciem coniicere potest quivis: inviti quippe ac coacti, eandemque calamitatem declinare studentes cum donis eum venerabantur. tyrannus superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus in solio sedere. principes vero Christiani trepidantes, et, qualem erga ipsos postea se praestaret, expectantes stare. primum itaque duodecim millium nummorum tributum annuum a Serviis Turcorum aerario solvendum se iniungere, eorum legato significat. despotae Peloponnesi decem millium nummorum dono allato, ad eum adorandum quotannis accedere iussi. Chii insulae principi pecunia annua, sex millia nummum, tributi nomine imperata. Mitylenaeus pariter tria nummorum millia annua pendere; Trapezuntius ac ceteri Pontici maris accolae quotannis cum donis et tributis veneratum venire iussi. anno itaque ab urbe capta primo, mense Augusto, a Serviae despota legati venerunt, qui debita tributa solverunt, largamque

λας γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρασαν μοναστρίας νέας καὶ γηραιάς, ἕως ἑκατὸν ἠλευθέρωσε. καὶ οἱ τῶν ἐντίμων καὶ ἐκ γένους παλατίου πάντες συρρέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερβίᾳ ἐλάμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῆς βασιλίσ- P. 178 σης τὰ πρὸς ἐξαγορασίας ἐφόδια ἕνεκα ἐλεημοσύνης.

Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ ἔτους ἤδη τρέχοντος ͵ϛϡξβʹ, καὶ τὸν χειμῶνα οἴκοι διαβιβάσας, ἠβουλήθη ἐν ἔαρι τῷ δεσπότῃ προσβαλεῖν καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν καθ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν καὶ τὸ τοῦ πλεονέκτου ἀδίκημα· ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρων καὶ τῶν τοῦ τυράννου ἀδικημάτων πολυπαθής, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ὁ δεσπότης. τίς οὖν εἰς τὸ μέσον αἰτία τοῦ ἀδικήματος; ἐμήνυσε λέγων ὡς „ὁ τόπος B ὃν δεσπόζεις οὐκ ἔστι σός, ἀλλ' οὐδὲ πατρικός, δηλονότι ἡ Σερβία, ἀλλ' ἔστι τοῦ Λαζάρου υἱοῦ τοῦ Στεφάνου· ἀνήκει οὖν ἐμοί. ἔξελθε οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῆς. ἔχω δὲ δωρήσασθαί σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρός σου τοῦ Βούλκου καὶ τὴν πόλιν Σοφίαν. εἰ δὲ μή, ἔρχομαι κατά σου." ταῦτα οὖν μηνύσας δι' ἑνὸς τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν ἡμέραις εἴκοσι καὶ πέντε εὑρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπόκρισιν· εἰ δ' οὐ μή, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμὼν τὸ σῶμα ῥίψει τοῖς θηρσὶν εἰς βοράν. ὁ δὲ

stipem et eleemosynam captivis Adrianopoli erogarunt. Georgii namque despotae mandato moniales centum iuvenes ac vetulas redemptas libertati restituerunt. illustres porro et a palatinis genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo et regina pecunias, quibus se redimerent, eleemosynae nomine acceperunt.

Autumnus deinde simulque ab orbe condito annus 6962 iniere; sequentemque hiemem Mehemetes domi transegit, despotam adventante vere (a. 1454) invadere, totamque Serviam imperio suo adiungere animo agitans. hunc acerbum nuntium, iniuriamque ab inexplebilis avaritiae tyranno post captam urbem sibi inferendam, quotidie expectabat despota; qui senex longa rerum experientia edoctus, utque narravimus, damna multa ab iniusto tyranno perpessus erat. hanc autem belli contra ius fasque causam praetexit. „provincia, cui dominaris, nec tua est nec patris tui: est Stephani Lazari f.; propterea ad me pertinet. illius itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui ditionis partem urbemque Sophiam tibi dabo. sin minus, confestim in te movebo.“ talia per quendam sibi maxime fidum satellitem suum despotae significavit. illique servo suo XXV. dies praestituit, intra quos a despota responsum ipsi afferret, moranti capitis poenam, in-

C ἀποκρισιάριος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν Σερβίᾳ καὶ εὑρὼν τὸν δεσπότην πέραν τοῦ Ἴστρου διάγοντα, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἄρχοντες, ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, αὔριον ἐπιδημεῖ, σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιχνίων καὶ τὰ πρὸς χρείαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἐστοίβαζον. ἰδὼν οὖν ὁ ἀποκρισιάριος ὅτι ἠπάτηται, φοβηθεὶς καὶ τὸ ἐπιτίμιον τῆς προθεσμίας· ἦν γὰρ διαβάσας ἐπέκεινα ἡμέρας λ'. ὁ τύραννος οὖν θυμοῦ πλησθεὶς ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ καὶ κατέλαβε τὴν Φιλίππου. ἐλθὼν δὲ ὁ δοῦλος καὶ ἀπαγγείλας τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οὐγγρίᾳ καὶ
D ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, πῶς ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ οὐκ ἀπέλυον· ἔμελλε γὰρ θανατῶσαι τοῦτον ὁ τύραννος, πλὴν ὁ δοῦλος πρὸ τῆς προθεσμίας ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ βραδύτητα καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων καὶ τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου. Οὔγγροι δέ ποθεν διαβάντες
V. 143 τὸν ποταμόν, καὶ τὰ τῆς Τερνόβου μέρη λεηλατήσαντες, καὶ σὺν στρατιᾷ Τούρκων εὑρεθέντες, καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν πλείστῃ λείᾳ τὸν Ἴστρον πάλιν ἐδιέβησαν. ὁ δὲ τύραννος ἀπάρας ἐκ τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, κἀκεῖ τὸν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς μεσάζουσι καὶ πάσῃ
P. 179 τῇ γερουσίᾳ αὐτὸς σὺν πεζικῷ στρατῷ μέχρι χιλιάδας κ' εἰς Σερβίαν εἰσέδυ· μὴ εὑρὼν δὲ τὸν συναντήσοντα αὐτῷ, ἦν γὰρ ὁ δεσπότης πρὸ ἡμερῶν ἱκανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ περάσας σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ πανοικί, τὰ δὲ

sepultumque cadaver feris escam proiiciendum minitatus. in Serviam profectus tyranni apocrisiarius despotam trans Istrum agere comperit. eum interea distinent proceres, hodie et cras affuturum causati. moras hac arte trahentes, oppida muniebant et cibaria ceteraque necessaria copiose comportabant. ludum sibi factum apocrisiarius tum demum advertens, quod die praedicta non redisset (nam plus XXX dies aberat), poenam timebat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu ira accensus tyrannus movit, et Philippopolim venit. obvius, quem miserat, caduceator despotam in Hungariam aufugisse affert; insidiasque magnatium, qui ipsum detinuerant, exponit. hunc morte damnasset tyrannus, nisi ante praestitutam diem de morae causis, Serviorum bellico apparatu et despotae fuga certiorem eum literis fecisset. Hungari fluvio superato agros Ternovo circumiectos populati consertisque cum Turcorum exercitu manibus victores spoliisque graves fluvium iterum traiecerant. motis Philippopoli castris Sophiam tyrannus accessit, ibique exercitu, mesazontibus totoque senatu relictis, ipse cum peditum viginti millibus in Serviam irrumpit; nec qui adversum se praeliaretur, obvium habuit: iamdiu namque despota eiusque proceres cum integris

κάστρα ὀχυρώσας καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα κελεύσας ἐντὸς αὐλισθῆναι ἐκέλευσε μὴ δειλιᾷν καὶ προδίδοσθαι· αὐτὸς γὰρ ἥξειν μέλλει σὺν δυνάμει πολλῇ ὡς ἐν ὀλίγῳ. ὁ δὲ τύραννος εἰσελθὼν ἄχρι Σμεδρόβου (ἦν γὰρ διψῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἅλωσιν διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ καὶ διδόναι δίοδον τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ περᾶν), μὴ δυνηθεὶς δὲ πρᾶξαί τι ὑπέστρεψε. πολεμήσας τῶν πολιχνίων ἑνί, τὸ B μὲν κάστρον οὐ παρεδόθη, ὁ δὲ λαὸς ὁ παρακείμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου τῶν κώμεων καὶ τῶν τοῦ κάμπου χωρίων, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ζώνην ἑτέραν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάττουσαν αὐτούς (ἦν γὰρ τὸ πολίχνιον ὀχυρόν, τὸ δὲ ἐξώκαστρον οὐ τόσον) σὺν ὅρκοις ὁ ἐπίορκος ἔλαβε, καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν πάντας ὁμοῦ ᾐχμαλώτισεν ἄγων· τὸ δὲ φρούριον οὐ παρεδόθη. στραφεὶς οὖν ἐν τῇ Σοφίᾳ καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀδριανοῦ, ἄγων καὶ τὴν λείαν, κἀκεῖ δωρησάμενος τοῖς ἄρχουσιν καὶ τοῖς κεκοπιακόσι σὺν αὐτῷ τὴν ἥμισυ, αὐτὸς τὴν ἥμισυ αἰχμαλωσίαν λαβὼν ἐν ταῖς κώμεσι ταῖς περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἔπεμψεν οἰκίσας αὐτούς· ἦν γὰρ τὸ λαχὸν C μέρος αὐτοῦ ἀνδρόγυνα χιλιάδες τέσσαρες. αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐξ Ἀδριανοῦ εἰς Κωνσταντίνου ἀφίκετο. ἦν γάρ, ὅτε ἐν τοῖς Φιλίπποις διέτριβεν, κελεύσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλασθέντα τείχη τῆς πόλεως. εὗρεν οὖν ἀνοικοδομηθέντα καὶ καλῶς ἀπαρτισθέντα ὡς ἐχρῆν. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ διαμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς γῆν περιέχουσαν στάδια η' ἢ καὶ πλέον, ἐκέλευσε περιορίσαι αὐλὴν καὶ ἔνδον αὐτῆς οἰκοδομῆ-

suis familiis transierant, postquam praesidiis arcibus impositis, populum universum intra eas se recipere ille praecepit, bonoque animo esse, nec se hosti permittere: brevi se affuturum cum potenti exercitu. at tyrannus Smedrovum usque processit, quam arcem fluminis ripae impositam, commodumque in Hungariam traiectum praebentem, capere cupiebat: eam frustra tentavit. oppugnato deinde nec expugnato quodam castro firmo, oppidum ei subiectum minusque firmum, cuius moenibus rustici ex vicis agrisque circumiectis se tutabantur, iuratus deditionem accepit. violato deinde sacramento omnes, qui in oppido erant, captivos abduxit. Sophiam reversus, inde Adrianopolim praeda gravis redit; quam cum proceribus suis, quique operam ei navaverant, ex semisse partitus est. partem captivorum quam sibi retinuit, quatuor millia virorum et feminarum, in vicos Cpoli vicinos deduxit. Adrianopoli profectus est Cpolim, cuius moenia, quae dum Philippopoli agit, refici curaverat, absoluta tunc reperit. postquam in urbem venit, spatium stadiorum octo vel amplius in media urbe demensus, aream muris circumdari, intraque ipsam palatia

σαι παλάτια. γενομένης οὖν τῆς περιορίας, ἐκάλυψε πᾶσαν τὴν κορυφὴν αὐτῆς ἐν μολυβδίναις πλάκεσιν, ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων. ἦσαν γὰρ ἔρημα μείναντα· ἐν γὰρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος εἰσῆλθον κναφεῖς οἰκοῦντες καὶ
D ἐργαζόμενοι σκυτοτομοῦντες ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ, ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων μονῇ Τουρκοκαλόγηροι, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἀνδρογυναικόπαιδα Τούρκων.

Ταῦτα ἃ γράφω μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, οὐκ ἔξεστί μοι γράφειν· οὐ γὰρ ἦν πρέπον χρονογραφεῖν μοι νίκας καὶ ἀνδραγαθήματα τυράννου δυσσεβοῦς καὶ ἐχθροῦ ἀσπόνδου καὶ ὀλετῆρος τοῦ γένους ἡμῶν. ἀλλὰ τὸ πεῖσάν μοι γράφειν ἐστὶ τοῦτο ὃ λέξων ἔρχομαι. ἔμαθον παρά τινων γερόντων τιμίων ἀνδρῶν ἔτι νέος ὢν ὅτι τὸ τέλος τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἔσται ὁμοῦ φθάσας σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. ὁμοῦ γὰρ ἤρξαντο ὁ Ὀθμὰν ἐν τυραννίδι καὶ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ, πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μι-
P. 180 χαὴλ, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμὰν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. ἦν δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν ὁ Ὀθμὰν, πλὴν λῃστρικῶς. κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν βασιλέων καὶ τῆς πόλεως πέρας προλαβὼν γενέσθαι, εἶτα τὸ τῶν Ὀθμάνων. ἔτυχε γὰρ ὁ Μιχαὴλ οἰωνοσκοπήσας τότε εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ τελευτήσας αὐτός· ἐλέγχετο γὰρ ὑπὸ τοῦ συν-
V. 144 ειδότος ἀδίκως τὴν βασιλείαν δραξάμενος, τυφλώσας τὸν

aedificari iubet. constructarum aedium fastigia plumbeis, quas e monasteriis desertis abstulit, laminis contexit. Pantocratoris monasterium fullones occupaverant ac cerdones, in medio templo calceos consuentes. dervisii in Manganorum coenobio sedes habebant; in ceteris Turci cum uxoribus et liberis.

Quae post urbem captam gesta sunt, ea mihi scribere non licet; nec victoriarum rerumque a tyranno, gentis nostrae eversore ac hoste capitali, prospere gestarum decet me historiam contexere. quae vero ad scribendum causa me impulerit, hic afferam. cum adhuc iuvenis essem, a quibusdam senibus, egregiis viris, intellexi fore ut Othmanorum tyrannis ac Palaeologorum imperium simul conciderent, quia eodem tempore Othmanes et Michael Palaeologus tyrannidem invasissent, paulo quidem ante Michael, statimque post, imperante Andronico Michaelis filio, Othmanes, qui etiam Michaele superstite, sed latrociniis tantum innotuerat. quapropter ordinis ratio postulabat ut imperatorum ac urbis antecederet excidium, Othmanorum sequeretur. Michael ex hariolis olim quaesierat, an heredem in imperio filium, ubi fato concessisset, haberet. conscientia enim sceleris premebatur, quo imperium heredi legitimo excaecato eripuerat, diras

κληρονόμον, καὶ μυρίους ἀφορισμοὺς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος καὶ κατὰ τῆς τοῦ γένους σειρᾶς. τὸ μαντεῖον οὖν φω- B νὴν ἄσημον ἐξερεύξατο μαμαιμί. ὁ δὲ μάντις ἐξηγούμενος ἔλεγεν „ὅσα στοιχεῖα ἐν τῇ ἀσήμῳ λέξει τυγχάνουσιν, τοσοῦτοι ἐκ τῆς σῆς σπορᾶς βασιλεῖς βασιλεύσουσιν, καὶ τότε ἡ βασιλεία καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ τοῦ γένους σου ἀρθήσεται." τοῦτο οὖν ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ ὑστάτῃ τοῦ χρόνου φορᾷ φθάσαντες, καὶ ἰδόντες τὴν ἀπαίσιον καὶ φοβερὰν ἀπειλὴν τὴν γεννηθεῖσαν τῷ ἡμετέρῳ γένει, ὀνειροπολοῦντες ἐκδεχόμεθα τὴν ἀνάρρυσιν, καὶ δι' ἐπιθυμίας εἰς ἄκρος ζεούσης ἱκετεύοντες τὸν παιδεύοντα καὶ πάλιν ἰώμενον θεόν, καὶ τὰ C προρρηθέντα παρά τινων εὐλαβῶν ἀνδρῶν εἰς ἐκδοχὴν ἐλπίζοντες, γράφομεν καὶ τὰ μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ ἀπειλὴν παρὰ τοῦ τυράννου γενόμενα. ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἐλλεῖπον.

43. Ὁ γὰρ τύραννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀφ' οὗ γέ- D γονε κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος τῆς τοῦ κόσμου παραγωγῆς ,ϛϡξγ', ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ὤν, ἔρχονται καὶ ἀπὸ Ῥόδου φρέριοι προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις, καὶ συνθήκας ἐνόρκους αἰτήσοντες τοῦ ἐμπορεύεσθαι εἰς τὰ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας μέρη οἱ γείτονες· ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ῥόδῳ ἀφόβως περαιοῦντες τὸν πορθμόν, τὰ πρὸς χρείαν αὐτῶν ἀπὸ Ῥόδου καὶ τῶν ταύτης νήσων ἐμπορευόμενοι ἐν ἀγάπῃ ὦσιν. ὁ τύραννος φόρους ᾐτήσατο· οἱ P. 181

sibi posterisque imprecatus. oraculum ipsi hac voce mamaimi nihil significante redditum. quod vates sic interpretatus est: „quod literarum elementis haec dictio barbara constat, tot ex tua stirpe imperatores regnabunt, antequam urbi ac posteris tuis imperium auferatur." nos itaque, qui ad haec ultima tempora vitam perduximus, quique horrendam nostrae gentis cladem conspeximus, quasi per insomnium restaurationem illius expectamus. deoque, qui castigat et rursus sanat, supplicantes, et quae viri quidam prudentes praedixere, ea eventura ferventissimo animo sperantes, tyranni res etiam post terrores a deo nobis iniectos scribimus. verum ad historiam nostram pertexendam redeamus.

43. Secundo, postquam urbis dominium adeptus est, anno, ab orbis creatione 6963 (1455), Adrianopoli commorantem fratres militaris Hierosolymitani ordinis equites adeunt, donisque quamplurimis allatis venerati sunt. pacta mutuo sacramento iniri petierunt, quibus commercium liberum in Cariae et Lyciae partibus, suae ditioni finitimis, exercerent, Turcique vicissim secure in Rhodum traiicerent, ut in ipsa, eiusque dominii insulis, sibi necessaria compararent, et

δὲ πρέσβεις ἀπελογίσαντο ὡς περὶ τούτου οὐκ ἔστιν ἀπόκρισιν δοῦναι. οἱ δὲ μεσάζοντες εἶπον „εἰ οὐ παραδέχεσθε φόρους διδόναι, οὐδὲ τὴν ἀγάπην τοῦ ἡγεμόνος ἕξετε. καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐστι κύριος τῶν νήσων ἁπασῶν τῶν ἐν Αἰγαίῳ πελάγει κειμένων. καὶ ὥσπερ Χῖοι καὶ Λέσβιοι καὶ Λήμνιοι καὶ Ἴμβριοι καὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγησαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. εἰ δ' οὔ, μάχη καρτερὰ γένηται, καὶ τὴν νῆσον καὶ τὰ πέριξ ἀφανιεῖ ὁ μέγας ἡγεμών." τότε οἱ ἀποκρισιάριοι ἀπεκρίναντο „ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν εἷς τῶν τοῦ ἡγεμόνος δούλων, καὶ περὶ
B τούτου λεγέτω τῷ μεγάλῳ μαΐστορι· καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἐστιν, δότω καὶ φόρους καὶ ἄλλο εἴ τι ἂν λυσιτελῇ διὰ τὴν νῆσον. τὸ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀπόκρισιν δοῦναι." ἤρεσεν οὖν ὁ λόγος, καὶ σὺν αὐτοῖς ἕνα τῶν περιφήμων αὐτοῦ δού-
V. 145 λων ἔστειλεν, ἀποπέμψας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν. ἐλθόντες δὲ ἐν Ῥόδῳ, καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐνωτισθεὶς ὁ μέγας μαΐστωρ ῥήματα, ἀπεκρίνατο λέγων τῷ δούλῳ ὡς „ἡ νῆσος αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμή. εἰμὶ κἀγὼ εἰς ὑποταγὴν τοῦ πάπα, ὡς σὺ εἰς τὸν σὸν κύριον. ὁ πάπας οὖν κελεύει μοι τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τινί, οὐ μόνον τὸν σὸν ἡγεμόνα, ὅς ἐστιν ἔθνους ἑτέρου καὶ πίστεως ὁμογενὴς καὶ ὁμόφρων, ἀλλ' οὐ-
C δένα τῶν βασιλέων τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων. λέγω οὖν οὕτως· εἰ μὲν βούλεται τοῦ εἶναι φίλος, καὶ κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐμῶν ἀναλωμάτων πρέσβεις στέλλων προσαγορεύω ὡς

inter se pacati ac amici agerent. exigebat ab iis tributum tyrannus; cui a legatis responsum, de hac re in mandatis se nihil habere. tum mesazontes: „nisi tributum pendere velitis, pax vobis et amicitia cum principe non intercedent; deinceps enim maris Aegaei insulis dominabitur. quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii et Imbrii ceteraeque insulae imperata fecerunt, ita vos etiam obtemperate. sin minus, bellum grave inde orietur, insulamque vestram et circumiectas magnus princeps vastabit." hisce ab apocrisiariis responsum: „accedat nobiscum aliquis e principis servis, de istis cum magno magistro acturus; et si ita ei videatur, tributum annuum, et quidvis aliud, quod insulae commodis conferat, pendat: nos ad ista respondere non possumus." accepta fuit conditio, illique decore ac honeste dimissi; simul missus servorum principis unus, magni nominis vir. Rhodum cum pervenissent, et principis sententiam ab eius servo clare percepisset magnus magister: „haec, inquit, insula mea non est: papae ego, ut tu domino tuo, subditus sum. vetat me papa non solum tuo principi, a genere et fide nostra alieno et dissentienti, verum etiam ulli regum gentis ac religionis suae solvere tributum. quodsi amicus esse vult princeps, ita ut eum quotannis, ut finitimum potentemque

γείτονα καὶ ἡγεμόνα μέγαν, ἰδοὺ καλόν· εἰ δ' οὔ, ποιησάτω ὃ δύναται." ἀπέλυσεν οὖν τὸν δοῦλον σὺν τούτοις σκωπτικοῖς ῥήμασιν. ἀκούσας δὲ ὁ τύραννος τοὺς λόγους τούτους καὶ θυμοῦ πλήρης μεστὸς γεγονὼς ἐκήρυξεν μάχην καρτεράν, καὶ τῷ βουλομένῳ ἐχαρίσατο τοῦ ἀπελθεῖν καὶ αἰχμαλωτίσαι καὶ φθεῖραι ὅσον δύναιτο. τότε οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Καρίας οἰκοῦντες Τοῦρκοι ἐμβάντες ἐν διήρεσι καὶ ἄλλοις ἀκατίοις ἕως τριάκοντα τὸν ἀριθμόν, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες καὶ D εἰς ἓν μέρος τῆς νήσου λῃστρικῶς ἐπιβάντες ᾐχμαλώτευσαν ψυχὰς μ', καὶ ἐν νήσῳ τῇ Κῷ ὁμοίως. ἔαρος δὲ ἐπελθόντος στόλον ἀπαρτίζει μέγαν, τριήρεις κε', διήρεις ν' καὶ μονήρεις ἑκατὸν καὶ πλέον, ὡς εἶναι τὰς πάσας ἀριθμουμένας μέχρι τῶν ρπ'. καὶ τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως ἦλθασιν ἐν Μιτυλήνῃ ἔχοντες ἀμιραλὴν Χαμζᾶν πιγκέρνην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν αὐτὸς ἔπαρχον πάσης Χερρονήσου κατέστησε καὶ καπιτάνεον στόλου. ὁ δὲ ἡγεμὼν καλῶς αὐτὸν δεξιωσάμενος, ἔπεμψε γάρ με εἰς αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὰ πρέποντα. καὶ γὰρ οὐκ ἔνευσεν ἐν τῷ λιμένι, ἀλλὰ πρύ- P. 182 μναν κρούσας τὴν περαίαν κατέλαβεν, ἵνα μὴ σύγχυσις ἐν τῇ πόλει γένηται· ἦν γὰρ κἀκεῖ λιμὴν εἰς ὑποδοχὴν τοιούτου στόλου. ὁ γὰρ ῥηθεὶς Χαμζᾶς ὑπῆρχεν εὐσυνείδητος ἄνθρωπος. ὁ δὲ ἡγεμὼν στείλας ἐμὲ σὺν δώροις καὶ ἱκανοῖς ἄλλοις τοῖς κατ' ἔθος διδομένοις, ἐδεξιωσάμην τὸν ἄνδρα καὶ ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος πεποίηκα· ἦσαν γὰρ τὰ σταλθέντα

monarcham, per legatos sumptibus meis salutem, bene est: sin minus, faciat quod potest.« dimisit igitur servum ita derisum. his auditis tyrannus ira tumidus acre bellum indixit, cunctisque, quantum possent, excurrendi, captivos abigendi, populandi copiam fecit. qui Cariam incolunt Turci, biremibus aliisque navigiis XXX in Rhodum transvecti partem insulae latrociniis vexavere, abductis ex ea captivis XL; similiterque in Coo insula. ineunte dein vere, classem ingentem triremium XXV, biremium L, monerium C et amplius apparat; ita ut tota navibus CLXXX constaret; quae mense Iunio Callipoli solvit Mitylenenque venit. praeerat amiralius Hamzas, quem patris sui pincerem ipse Chersoneso toti et classi praefecerat. eum honorifice habuit Lesbi princeps, meque ut quae decebat ei praestarem misit. portum quippe amiralius ingressus non est, sed versa prora ad littus oppositum, ubi classis capax portus est, appulit; ne quo modo urbs turbaretur: id enim religioni sibi ducebat Hamzas. missis itaque a Lesbi principe illum salutavi; donis multis aliisque, quotannis praestari solitis, benevolentiam conciliavi, fraternaque cum principe amicitia eum coniunxi. dona fuere vestes sericae et laneae

ἱματισμοὶ σηρικοὶ καὶ ἐξ ἐρίων ὑφαντοὶ ὀκτώ, χάραγμα ἀρ-
γυροῦν χιλιάδες ς', βόες κ', πρόβατα ν', οἶνος ὑπὲρ τὰ ὀκτα-
κόσια μέτρα, ἄρτοι πεφυρμένοι μοδίων β', ἄρτοι μαλακοὶ
μοδίου ἑνός, τυροὶ ὑπὲρ τὰς χιλίας λίτρας, ὀπῶραι ὑπὲρ
B μέτρον· ὁμοίως καὶ τοὺς συγκαθέδρους αὐτοῦ κατὰ τὸ ἀνά-
λογον. ποιήσας γοῦν ἡμέρας δύο εἰς τὸ Ἁγιασμάτην (οὕτως
γὰρ καλεῖται τὸ τοῦ τόπου ὄνομα) καὶ τὰ ἱστία πτερώσας
κάτεισιν ἐν Χίῳ. κἀκεῖ οὕτως ποιήσας καὶ τὴν ἀντιπέραν
διαβὰς καὶ σταθείς, οὐκ ἐνεδείξαντο οἱ Χῖοι τὴν φιλοτιμίαν
ἣν ὁ τῆς Λέσβου ἄρχων ἐποίησεν εἰς αὐτούς. ἦσαν γὰρ οἱ
Χῖοι πρὸ καιροῦ ὀλίγου παραβλεπόμενοι παρὰ τοῦ τυράννου
ἕνεκα ὑποθέσεώς τινος νομισμάτων χιλιάδων τεσσαράκοντα,
ἣν ἐνεκκλήτευσεν Φραντζῆσκος Δραπέριος εἷς τῶν ἀρχόντων
τοῦ Γαλατᾶ ἕνεκα τιμῆς στυπτηρίας, ὃς Φραντζῆσκος ἦν τῷ
C στόλῳ· καὶ τῷ Χαμζᾷ ὁ τύραννος ἐκέλευσεν ὡς εἰ μὴ δοθῇ
τὸ χρέος αὐτὸ τῷ Φραντζήσκῳ, καὶ τὴν Χίον αὐτὴν προσ-
κρούσει καὶ ἀφανίσει ὅσον ἡ δύναμις. τῇ ἐπαύριον δὲ ἐγερ-
θεὶς ὁ στόλος ἐκ τῆς περαίας ἦλθε, καὶ τὰς ἀγκύρας χαλά-
V. 146 σας ἔστη ἐγγὺς τοῦ ναοῦ τοῦ μάρτυρος Ἰσιδώρου. καὶ οἱ
Χῖοι στείλαντές τινας προσηγόρευσαν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς τοὺς
ὁρισμοὺς τοῦ τυράννου δοὺς αὐτοῖς, καὶ ἀναγνώσαντες ἀπε-
κρίθησαν ὅτι „χρέος ἡμεῖς τῷ Φραντζήσκῳ οὔτε ἐχρεωστοῦ-
μεν οὔτε δίδομεν, καὶ ποίει ὡς βούλει." τότε ὁ Χαμζᾶς
ἐκβαλὼν Τούρκους, καὶ μερικὴν πραῖδαν ποιήσαντες εἰς τὰ

VIII, argenti signati sex nummum millia, boves XX, oves L, vini plusquam DCCC mensurae, panis subacti modii II, panis mollis modius unus, casei ultra mille libras pondo, legumina insuper innumera. confessoribus quoque illius dona data, proportione habita. cumque biduum in eo loco qui Agiasmates dicitur transegisset, velis expansis in Chium fertur. eumdem modum, quem in Lesbo, tenuit, appulsa ad continentis littus insulae oppositum classe. ibi stationem habentem Chii non eo, quo Lesbi princeps, honore prosecuti sunt: nam paulo ante a tyranno contempti erant ob XL nummorum millia, quae Franciscus Draperius, Galatinorum princeps, aluminis venditi pretium petebat. is Franciscus cum classe et Hamza venerat; cui nisi debita pecunia a Chiis solveretur, totis viribus insulam ut invaderent et popularentur princeps imperaverat. postridie ex littore insulae opposito solvit classis, et ad templum sancti Isidori martyris ancoras iecit. missis nunciis Chii Hamzam salutarunt: ipse tyranni mandata tradit; quibus lectis se Francisco quicquam aut debere aut soluturos negant: „faciat quod visum fuerit." his actis in terram Turcos exponit Hamzas, vicos circumiectos partim depraedatur, vineta

πέριξ χωρία καὶ ἐν ἀμπέλοις καὶ κήποις ζημίαν, οὐ γὰρ εἶ- D
χον ἐν τῇ πόλει τί πρᾶξαι. ἦν γὰρ τὸ ἔξω τῆς πόλεως πλῆθος ἀνδρῶν, τὸ δὲ ἐντὸς πλῆθος ἁρμάτων καὶ Ἰταλῶν ὀξυθύμων καὶ πρὸς σφαγὰς ἑτοίμων· ἡ δὲ πόλις περιεκύκλωτο τάφροις διπλαῖς εἰς εὖρος ἐκτεινούσαις πολὺ καὶ εἰς βάθος ὑπὲρ ὀργυιὰς τρεῖς· ὁ δὲ λιμὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τὰς εἴκοσι νῆας τὰς ἐκ Γενούας, πᾶσαι πλήρεις ἀνδρῶν καὶ ἁρμάτων. τότε ἰδὼν ὁ Χαμζᾶς ὅτι οὐ δύναται ποιεῖν οὐδέν, μηνύει τοῖς ἡγεμόσιν τοῦ ἐλθεῖν ἐξ αὐτῶν εἰς εἴτε καὶ δύο συνᾶραι λόγον μετὰ τοῦ Φραντζήσκου ἐν μιᾷ τῶν τριήρεων, δοὺς πίστεις αὐτοῖς. οἱ δὲ πιστεύσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον δύο, εἷς ἐκ τῶν γερόντων Κύρικος ὀνόματι Ἰουστινίας, καὶ ἕτερος νέος. ἐρχόμενοι δὲ ἐν τῷ στόλῳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνωχλοῦντο ὑπὸ τοῦ P. 183
λογισμοῦ καὶ ἐπιέζοντο, λέγοντες καθ' ἑαυτοὺς „εἰ μεταμεληθεὶς ὑπὸ τοῖς ὑποσχομένοις ὁ Τοῦρκος, καὶ βουληθείη ἆραι ἡμᾶς ἐν ταῖς τριήρεσι, τίς ἔσται ὁ ἀντειπὼν αὐτῷ ὅτι κακῶς ἔπραξεν; οὐδεὶς τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνδρείαν τὸ δρᾶμα ἡγήσονται καὶ σοφιστικὴν ἐνέργειαν." ἐν τούτοις τοῖς βουλεύμασι καὶ ὁ στόλος ἦν ἤδη ἐγγύς. ὅσον ἐπλησίασαν τὸν στόλον, τοσούτῳ καὶ ὁ φόβος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐνεπάγη. οἱ δὲ στρέψαντες τὰς ἡνίας ἀντιστρόφως τοὺς ἵππους τρέχειν ἠνάγκαζον. πλῆθος οὖν τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἀμπέλοις καὶ κήποις εὑρεθὲν ἐκώλυσαν τὴν δίοδον ἔξω πηδήσαντες, καὶ B
λαβόντες αὐτοὺς μηδὲν κωλυθέντες παρὰ τῶν ἐπακολουθούν-

15. ὑπὸ] nonne ἐπὶ?

et hortos vastat; cum urbi damnum ullum inferre non posset, exteriora siquidem urbis propugnacula ingens hominum multitudo tuebatur; atque plurimi armati et Itali animosi manuque prompti intra moenia aderant; quae duplici per ambitum fossa latissima et ultra tres orgyas alta circumdabantur. portus custodiebant naves plusquam viginti, viris armisque plenae. adversus eos se nihil proficere cum animadvertisset Hamzas, Chiorum principes hortatur ut unum vel duos e suis accepta fide in triremem mittant cum Francisco collocuturos. fide data freti duo, senex unus, Cyricus Iustinias, iuvenis alter, eo se conferunt. qui dum iter faciunt ad classem, cogitatione et cura vexabantur: quid enim, si promissorum poeniteat Turcum, velitque nos in triremi abducere; quis erit qui contradicat ei et pessimum facinus arguat? nemo sane Turcorum, qui virtutem eam et prudentiam ducent. dum de his deliberant, classi magis ac magis admotos, metus vehementior invadit: flexis itaque habenis in contrarium equos citant. at Turcorum per vineas et hortos palantium multitudo, quominus in urbem se referrent, viam intercepit. compre-

P. 176 42. Μεθ' ἡμέρας οὖν τρεῖς τῆς ἁλώσεως ἀπέλυσε τὰ
πλοῖα, πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτῶν ἐπαρχίαν καὶ πόλιν,
φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. ὁ δὲ φόρτος τί; ἱματισμὸς
πολυτελής, σκεύη ἀργυρᾶ χρυσᾶ χαλκᾶ καττιτέρινα, βιβλία
V. 141 ὑπὲρ ἀριθμόν, αἰχμάλωτοι, καὶ ἱερεῖς καὶ λαϊκοί, καὶ μο-
νάζουσαι καὶ μοναχοί. τὰ πάντα πλήρη φόρτου, αἱ δὲ σκη-
ναὶ τοῦ φοσάτου πλήρεις αἰχμαλωσίας καὶ τῶν ἄνωθεν ἀρι-
θμηθέντων τῶν παντοίων εἰδῶν. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν μέσῳ τῶν
βαρβάρων ἕνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικόν, καὶ ἕτερον ζων-
νύμενον ἐπιτραχήλιον χρυσοῦν, ἕλκοντα κύνας ἐνδεδημένους,
B ἀντὶ τῶν σαγισμάτων ἀμνοὺς χρυσοϋφάντους. ἄλλοι ἐν συμπο-
σίοις καθήμενοι, καὶ τοὺς ἱεροὺς δίσκους ἔμπροσθεν σὺν δια-
φόροις ὀπώραις ἐσθίοντες, καὶ τὸν ἄκρατον πίνοντες ἀπὸ τῶν
ἱερῶν κρατήρων. τὰς δὲ βίβλους ἁπάσας, ὑπὲρ ἀριθμὸν
ὑπερβαινούσας, ταῖς ἁμάξαις φορτηγώσαντες ἁπανταχοῦ ἐν
τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει διέσπειραν. δι' ἑνὸς νομίσματος δέ-
κα βίβλοι ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελικοὶ Πλατωνικοὶ θεολογι-
κοὶ καὶ ἄλλο πᾶν εἶδος βίβλου. εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παν-
τοίου ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπῶντες τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον,
ἄλλ' ἐπώλουν, ἄλλ' ἔρριπτον. τὰς εἰκόνας ἁπάσας πυρὶ
παρεδίδουν, σὺν τῇ ἀναφθείσῃ φλογὶ κρέη ἑψῶντες ἤσθιον.

Τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῇ Γαλατᾷ, καὶ
C προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν

42. Tertia ab urbe capta die classem dimisit, ut in suas provincias et oppida renavigarent, tanto onere gravatis navibus, ut parum, quin aquis haurirentur, abfuerit. at quibus rebus onustae erant? vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, aeneis, stanneis; libris infinitis; captivis tam sacerdotalis quam laici ordinis, monialibus et monachis. omnes denique naves gravi praeda plenae erant. in castrorum etiam tentoriis infiniti captivi, similis praedictae omnisque generis praeda visebantur. barbarorum cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo praecinctum, eoque canes alligatos ducentem. equos iumentaque centonum et stragulorum vice agnis auro intextis alios sternere. inter epulandum, in discis sacris appositis, fructibus vesci variis quidam conspiciebantur, et merum sacris calicibus haurire. libros quoscumque innumeros curribus impositos per Orientem et Occidentem disperserunt. uno nummo volumina decem Aristotelis et Platonis, theologica ceterarumque scientiarum et artium vaenierunt. evangelia etiam supra modum ornata, auro argentoque inde revulsis partim venundata partim proiecta. cunctae imagines igne crematae; quibus ad edulia coquenda abusi sunt.

Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemetes,

ἐν αὐτῷ εὗρε πολλοὺς οἴκους κεκλεισμένους· ἦσαν γὰρ φυγόντες οἱ Λατῖνοι σὺν ταῖς ναυσίν. ὥρισεν γοῦν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν καὶ καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτοῦ, τὸ εἰ μὲν στραφῶσι ἄχρι προθεσμίας μηνῶν τριῶν, λαβέτωσαν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, εἰ δ' οὐκ ἐπιστραφῶσιν, ἔσονται τοῦ ἡγεμόνος. τότε ἐκέλευσεν τὴν στρατιὰν πᾶσαν καὶ τὰς πέριξ κώμας τοῦ χαλάσαι καὶ εἰς γῆν ῥίψαι τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἀπολῦσαι αὐτούς, ὃ καὶ γέγονε. χαλάσαντες οὖν τὰ τείχη ὅσα πρὸς τὴν ξηρὰν ἐπεπήγνυντο, ἔασαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα. τοὺς δὲ ἀσβεστοεργάτας προσέταξε δι' ὅλου τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἔχειν P. 177 ἕτοιμον ἄσβεστον τοῦ ἀνοικοδομῆσαι τὰ καταπεσόντα τείχη τῆς πόλεως. αὐτὸς δὲ καταγράψας φαμελίας ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν ἑῴας καὶ δύσεως χιλιάδας ε', προσέταξε μέχρι Σεπτεβρίου μηνὸς τούτους πανοικὶ ἐν τῇ πόλει εἶναι, ἐπάνω ποινῆς κεφαλικῆς τιμωρίας, καὶ ἔπαρχον καταστήσας Σολειμὰν ὀνόματι, δοῦλον αὐτοῦ. καὶ τὸν μέγαν ναὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μοαμὲθ ἐνθρονίσας, τοὺς λοιποὺς ἀφεὶς ἐρήμους, αὐτὸς διὰ τῆς Ἀδριανοῦ νικητὴς ἐπανέζευξεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἄπειρον αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυρα ὑπὲρ ἀριθμόν. ἐξῆλθεν οὖν ἐκ τῆς πόλεως τῇ ιη' τοῦ Ἰουνίου μη- B νός, πάσας τὰς εὐγενίδας καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἄγων ἐν τοῖς ἅρμασι καὶ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις. ἡ δὲ τοῦ μεγάλου δουκὸς γυνὴ ἐν ὁδῷ ἐτεθνήκει πλησίον κώμεως Μεσηνῆς λε-

cumque omnium incolarum capita censeri praecepisset, clausae domus multae, quod Latini naves conscensi aufugissent, repertae sunt. domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, supellectilem et instrumenta omnia describi iussit; edictoque trimestre spatium praestituit, intra quod reversi res suas repeterent; ubi vero dies cessisset, fisco suo caducas addixit. muros quoque Galatae, qua continentem spectant, a milite suo dirui iussit, relictis qui ad portum sunt. ad moenium ruinam reficiendam, ut per totum mensem Augustum calcem paratam coctores haberent, praecepit. quinque deinde familiarum millia, ex Occidentis et Orientis provinciis conscripta, intra mensem Septembrem integras, capitis poena imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare iussit; cui praefectum Soleimanem quendam servum suum imposuit. templo deinde magno dei sui et Mohamedis sacris ac ritibus consecrato, ceteris desertis ac relictis, captivorum turbam spoliorumque congeriem post se ingentem trahens, Adrianopolim victor contendit. Iunii die decima octava urbe discessit, omnesque feminas nobiles earumque filias curribus aut equis vectas deduxit. inter eas magni ducis uxor in itinere prope Mesenem vicum obiit,

γομένης, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐκεῖ, γυναῖκα περιβόητον ἐν ἐλεημοσύναις καὶ πενήτων οἰκτιρμοῖς, σώφρων, ἐγκρατευομένη παντοίων ψυχικῶν παθῶν. ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐντὸς μετὰ θριάμβου ἐξοχωτάτου, ἦν ἰδεῖν συρρέοντας πάσας καὶ πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς πόρρω προσαγορεύοντας τὸ χαῖρε. C ποία καρδία, ποία γνώμη, ποῖα χείλη, ποῖον στόμα. ἀλλ' ἄκοντες καὶ μὴ βουλόμενοι προσεκύνουν σὺν δώροις, φοβούμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια πάθωσιν. ὁ δὲ τύραννος ἐκάθητο ὑψαύχην καὶ ἀλαζών, ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς πόλεως. οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χριστιανῶν ἵσταντο τρομαλέοι, V. 142 ἐκδεχόμενοι τί ἄρα ἔσται τὸ μέλλον εἰς αὐτοὺς ἀποφῆναι. ὑπελογίσατο οὖν πρῶτον τῷ πρέσβει Σερβίας τοῦ διδόναι κατ' ἔτος τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νομίσματα χιλιάδας δώδεκα, τοὺς δεσπότας τῆς Πελοποννήσου χιλιάδας δέκα, κατ' ἔτος σὺν δώροις ἔρχεσθαι εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, τῷ ἐν τῇ Χίῳ D κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας ἕξ, τῷ Μιτυλήνης κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας τρεῖς, τῷ Τραπεζοῦντος καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ οἰκοῦσιν κατ' ἔτος ἐρχομένους ποιεῖν τὴν προσκύνησιν μετὰ δωροφορίας καὶ διδόναι τὰ τέλη. τῷ πρώτῳ οὖν ἔτει Αὐγούστῳ μηνὶ ἐλθόντες οἱ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ παραδόντες τὰ κεχρεωστημένα τέλη, ἐποίησαν καὶ μεγάλην ἐλεημοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει· παραγγεί-

ibique sepulta est; illustris pietate mulier, erga pauperes misericors, temperans, ab omnibus animi perturbationibus immunis. cum Adrianopolim superbissima triumphi pompa venisset Mehemetes, cunctos principes ac duces Christianos, cum vicinos tum longe dissitos, ut ipsi gratularentur, confluentes undique cernere licebat. eorum animi sententiam orisque speciem coniicere potest quivis: inviti quippe ac coacti, eandemque calamitatem declinare studentes cum donis eum venerabantur. tyrannus superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus in solio sedere. principes vero Christiani trepidantes, et, qualem erga ipsos postea se praestaret, expectantes stare. primum itaque duodecim millium nummorum tributum annuum a Serviis Turcorum aerario solvendum se iniungere, eorum legato significat. despotae Peloponnesi decem millium nummorum dono allato, ad eum adorandum quotannis accedere iussi. Chii insulae principi pecunia annua, sex millia nummum, tributi nomine imperata. Mitylenaeus pariter tria nummorum millia annua pendere; Trapezuntius ac ceteri Pontici maris accolae quotannis cum donis et tributis veneratum venire iussi. anno itaque ab urbe capta primo, mense Augusto, a Serviae despota legati venerunt, qui debita tributa solverunt, largamque

λας γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρασαν μοναστρίας νέας καὶ γηραιάς, ἕως ἑκατὸν ἠλευθέρωσε. καὶ οἱ τῶν ἐντίμων καὶ ἐκ γένους παλατίου πάντες συρρέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερβίᾳ ἐλάμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῆς βασιλίσ- P. 178 σης τὰ πρὸς ἐξαγορασίας ἐφόδια ἕνεκα ἐλεημοσύνης.

Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ ἔτους ἤδη τρέχοντος ,ςϡξβ', καὶ τὸν χειμῶνα οἴκοι διαβιβάσας, ἠβουλήθη ἐν ἔαρι τῷ δεσπότῃ προσβαλεῖν καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν καθ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν καὶ τὸ τοῦ πλεονέκτου ἀδίκημα· ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρων καὶ τῶν τοῦ τυράννου ἀδικημάτων πολυπαθής, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ὁ δεσπότης. τίς οὖν εἰς τὸ μέσον αἰτία τοῦ ἀδικήματος; ἐμήνυσε λέγων ὡς „ὁ τόπος B ὃν δεσπόζεις οὐκ ἔστι σός, ἀλλ' οὐδὲ πατρικός, δηλονότι ἡ Σερβία, ἀλλ' ἔστι τοῦ Λαζάρου υἱοῦ τοῦ Στεφάνου· ἀνήκει οὖν ἐμοί. ἔξελθε οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῆς. ἔχω δὲ δωρήσασθαί σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρός σου τοῦ Βούλκου καὶ τὴν πόλιν Σοφίαν. εἰ δὲ μή, ἔρχομαι κατά σου." ταῦτα οὖν μηνύσας δι' ἑνὸς τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν ἡμέραις εἴκοσι καὶ πέντε εὑρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπόκρισιν· εἰ δ' οὖ μή, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμὼν τὸ σῶμα ῥίψει τοῖς θηρσὶν εἰς βοράν. ὁ δὲ

stipem et eleemosynam captivis Adrianopoli erogarunt. Georgii namque despotae mandato moniales centum iuvenes ac vetulas redemptas libertati restituerunt. illustres porro et a palatinis genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo et regina pecunias, quibus se redimerent, eleemosynae nomine acceperunt.

Autumnus deinde simulque ab orbe condito annus 6962 iniere; sequentemque hiemem Mehemetes domi transegit, despotam adventante vere (a. 1454) invadere, totamque Serviam imperio suo adiungere animo agitans. hunc acerbum nuntium, iniuriamque ab inexplebilis avaritiae tyranno post captam urbem sibi inferendam, quotidie expectabat despota; qui senex longa rerum experientia edoctus, utque narravimus, damna multa ab iniusto tyranno perpessus erat. hanc autem belli contra ius fasque causam praetexit. „provincia, cui dominaris, nec tua est nec patris tui: est Stephani Lazari f.; propterea ad me pertinet. illius itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui ditionis partem urbemque Sophiam tibi dabo. sin minus, confestim in te movebo.“ talia per quendam sibi maxime fidum satellitem suum despotae significavit. illique servo suo XXV. dies praestituit, intra quos a despota responsum ipsi afferret, moranti capitis poenam, in-

C ἀποκρισιάριος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν Σερβίᾳ καὶ εὑρὼν τὸν δεσπότην πέραν τοῦ Ἴστρου διάγοντα, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἄρχοντες, ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, αὔριον ἐπιδημεῖ, σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιχνίων καὶ τὰ πρὸς χρείαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἐστοίβαζον. ἰδὼν οὖν ὁ ἀποκρισιάριος ὅτι ἠπάτηται, φοβηθεὶς καὶ τὸ ἐπιτίμιον τῆς προθεσμίας· ἦν γὰρ διαβάσας ἐπέκεινα ἡμέρας λʹ. ὁ τύραννος οὖν θυμοῦ πλησθεὶς ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ καὶ κατέλαβε τὴν Φιλίππου. ἐλθὼν δὲ ὁ δοῦλος καὶ ἀπαγγείλας τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οὐγγρίᾳ καὶ
D ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, πῶς ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ οὐκ ἀπέλυον· ἔμελλε γὰρ θανατῶσαι τοῦτον ὁ τύραννος, πλὴν ὁ δοῦλος πρὸ τῆς προθεσμίας ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ βραδύτητα καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων καὶ τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου. Οὔγγροι δέ ποθεν διαβάντες
V. 143 τὸν ποταμόν, καὶ τὰ τῆς Τερνόβου μέρη λεηλατήσαντες, καὶ σὺν στρατιᾷ Τούρκων εὑρεθέντες, καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν πλείστῃ λείᾳ τὸν Ἴστρον πάλιν ἐδιέβησαν. ὁ δὲ τύραννος ἀπάρας ἐκ τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, κἀκεῖ τὸν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς μεσάζουσι καὶ πάσῃ
P. 179 τῇ γερουσίᾳ αὐτὸς σὺν πεζικῷ στρατῷ μέχρι χιλιάδας κʹ εἰς Σερβίαν εἰσέδυ· μὴ εὑρὼν δὲ τὸν συναντήσοντα αὐτῷ, ἦν γὰρ ὁ δεσπότης πρὸ ἡμερῶν ἱκανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ περάσας σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ πανοικί, τὰ δὲ

sepultumque cadaver feris escam proiiciendum minitatus. in Serviam profectus tyranni apocrisiarius despotam trans Istrum agere comperit. eum interea distinent proceres, hodie et cras affuturum causati. moras hac arte trahentes, oppida muniebant et cibaria ceteraque necessaria copiose comportabant. ludum sibi factum apocrisiarius tum demum advertens, quod die praedicta non redisset (nam plus XXX dies aberat), poenam timebat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu ira accensus tyrannus movit, et Philippopolim venit. obvius, quem miserat, caduceator despotam in Hungariam aufugisse affert; insidiasque magnatium, qui ipsum detinuerant, exponit. hunc morte damnasset tyrannus, nisi ante praestitutam diem de morae causis, Serviorum bellico apparatu et despotae fuga certiorem eum literis fecisset. Hungari fluvio superato agros Ternovo circumiectos populati consertisque cum Turcorum exercitu manibus victores spoliisque graves fluvium iterum traiecerant. motis Philippopoli castris Sophiam tyrannus accessit, ibique exercitu, mesazontibus totoque senatu relictis, ipse cum peditum viginti millibus in Serviam irrumpit; nec qui adversum se praeliaretur, obvium habuit: iamdiu namque despota eiusque proceres cum integris

κάστρα ὀχυρώσας καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα κελεύσας ἐντὸς αὐλισθῆναι ἐκέλευσε μὴ δειλιᾶν καὶ προδίδοσθαι· αὐτὸς γὰρ ἥξειν μέλλει σὺν δυνάμει πολλῇ ὡς ἐν ὀλίγῳ. ὁ δὲ τύραννος εἰσελθὼν ἄχρι Σμεδρόβου (ἦν γὰρ διψῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἅλωσιν διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ καὶ διδόναι δίοδον τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ περᾶν), μὴ δυνηθεὶς δὲ πρᾶξαί τι ὑπέστρεψε. πολεμήσας τῶν πολιχνίων ἐνί, τὸ B μὲν κάστρον οὐ παρεδόθη, ὁ δὲ λαὸς ὁ παρακείμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου τῶν κώμεων καὶ τῶν τοῦ κάμπου χωρίων, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ζώνην ἑτέραν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάττουσαν αὐτούς (ἦν γὰρ τὸ πολίχνιον ὀχυρόν, τὸ δὲ ἐξώκαστρον οὐ τόσον) σὺν ὅρκοις ὁ ἐπίορκος ἔλαβε, καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν πάντας ὁμοῦ ᾐχμαλώτισεν ἄγων· τὸ δὲ φρούριον οὐ παρεδόθη. στραφεὶς οὖν ἐν τῇ Σοφίᾳ καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀδριανοῦ, ἄγων καὶ τὴν λείαν, κἀκεῖ δωρησάμενος τοῖς ἄρχουσιν καὶ τοῖς κεκοπιακόσι σὺν αὐτῷ τὴν ἥμισυ, αὐτὸς τὴν ἥμισυ αἰχμαλωσίαν λαβὼν ἐν ταῖς κώμεσι ταῖς περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἔπεμψεν οἰκίσας αὐτούς· ἦν γὰρ τὸ λαχὸν C μέρος αὐτοῦ ἀνδρόγυνα χιλιάδες τέσσαρες. αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐξ Ἀδριανοῦ εἰς Κωνσταντίνου ἀφίκετο. ἦν γάρ, ὅτε ἐν τοῖς Φιλίπποις διέτριβεν, κελεύσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλασθέντα τείχη τῆς πόλεως. εὗρεν οὖν ἀνοικοδομηθέντα καὶ καλῶς ἀπαρτισθέντα ὡς ἐχρῆν. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ διαμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς γῆν περιέχουσαν στάδια η' ἢ καὶ πλέον, ἐκέλευσε περιορίσαι αὐλὴν καὶ ἔνδον αὐτῆς οἰκοδομῆ-

suis familiis transierant, postquam praesidiis arcibus impositis, populum universum intra eas se recipere ille praecepit, bonoque animo esse, nec se hosti permittere: brevi se affuturum cum potenti exercitu. at tyrannus Smedrovum usque processit, quam arcem fluminis ripae impositam, commodumque in Hungariam traiectum praebentem, capere cupiebat: eam frustra tentavit. oppugnato deinde nec expugnato quodam castro firmo, oppidum ei subiectum minusque firmum, cuius moenibus rustici ex vicis agrisque circumiectis se tutabantur, iuratus deditionem accepit. violato deinde sacramento omnes, qui in oppido erant, captivos abduxit. Sophiam reversus, inde Adrianopolim praeda gravis redit; quam cum proceribus suis, quique operam ei navaverant, ex semisse partitus est. partem captivorum quam sibi retinuit, quatuor millia virorum et feminarum, in vicos Cpoli vicinos deduxit. Adrianopoli profectus est Cpolim, cuius moenia, quae dum Philippopoli agit, refici curaverat, absoluta tunc reperit. postquam in urbem venit, spatium stadiorum octo vel amplius in media urbe demensus, aream muris circumdari, intraque ipsam palatia

σαι παλάτια. γενομένης οὖν τῆς περιορίας, ἐκάλυψε πᾶσαν τὴν κορυφὴν αὐτῆς ἐν μολυβδίναις πλάκεσιν, ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων. ἦσαν γὰρ ἔρημα μείναντα· ἐν γὰρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος εἰσῆλθον κναφεῖς οἰκοῦντες καὶ
D ἐργαζόμενοι σκυτοτομοῦντες ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ, ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων μονῇ Τουρκοκαλόγηροι, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἀνδρογυναικόπαιδα Τούρκων.

Ταῦτα ἃ γράφω μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, οὐκ ἔξεστί μοι γράφειν· οὐ γὰρ ἦν πρέπον χρονογραφεῖν μοι νίκας καὶ ἀνδραγαθήματα τυράννου δυσσεβοῦς καὶ ἐχθροῦ ἀσπόνδου καὶ ὀλετῆρος τοῦ γένους ἡμῶν. ἀλλὰ τὸ πεῖσάν μοι γράφειν ἐστὶ τοῦτο ὃ λέξων ἔρχομαι. ἔμαθον παρά τινων γερόντων τιμίων ἀνδρῶν ἔτι νέος ὢν ὅτι τὸ τέλος τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἔσται ὁμοῦ φθάσας σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. ὁμοῦ γὰρ ἤρξαντο ὁ Ὀθμὰν ἐν τυραννίδι καὶ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ, πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μι-
P. 180 χαήλ, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμὰν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. ἦν δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν ὁ Ὀθμάν, πλὴν λῃστρικῶς. κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν βασιλέων καὶ τῆς πόλεως πέρας προλαβὼν γενέσθαι, εἶτα τὸ τῶν Ὀθμάνων. ἔτυχε γὰρ ὁ Μιχαὴλ οἰωνοσκοπήσας τότε εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ τελευτήσας αὐτός· ἠλέγχετο γὰρ ὑπὸ τοῦ συν-
V. 144 ειδότος ἀδίκως τὴν βασιλείαν δραξάμενος, τυφλώσας τὸν

aedificari iubet. constructarum aedium fastigia plumbeis, quas e monasteriis desertis abstulit, laminis contexit. Pantocratoris monasterium fullones occupaverant ac cerdones, in medio templo calceos consuentes. dervisii in Manganorum coenobio sedes habebant; in ceteris Turci cum uxoribus et liberis.

Quae post urbem captam gesta sunt, ea mihi scribere non licet; nec victoriarum rerumque a tyranno, gentis nostrae eversore ac hoste capitali, prospere gestarum decet me historiam contexere. quae vero ad scribendum causa me impulerit, hic afferam. cum adhuc iuvenis essem, a quibusdam senibus, egregiis viris, intellexi fore ut Othmanorum tyrannis ac Palaeologorum imperium simul conciderent, quia eodem tempore Othmanes et Michael Palaeologus tyrannidem invasissent, paulo quidem ante Michael, statimque post, imperante Andronico Michaelis filio, Othmanes, qui etiam Michaele superstite, sed latrociniis tantum innotuerat. quapropter ordinis ratio postulabat ut imperatorum ac urbis antecederet excidium, Othmanorum sequeretur. Michael ex hariolis olim quaesierat, an heredem in imperio filium, ubi fato concessisset, haberet. conscientia enim sceleris premebatur, quo imperium heredi legitimo excaecato eripuerat, diras

κληρονόμον, καὶ μυρίους ἀφορισμοὺς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος καὶ κατὰ τῆς τοῦ γένους σειρᾶς. τὸ μαντεῖον οὖν φω- B νὴν ἄσημον ἐξερεύξατο μαμαιμί. ὁ δὲ μάντις ἐξηγούμενος ἔλεγεν „ὅσα στοιχεῖα ἐν τῇ ἀσήμῳ λέξει τυγχάνουσιν, τοσοῦτοι ἐκ τῆς σῆς σπορᾶς βασιλεῖς βασιλεύσουσιν, καὶ τότε ἡ βασιλεία καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ τοῦ γένους σου ἀρθήσεται." τοῦτο οὖν ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ ὑστάτῃ τοῦ χρόνου φορᾷ φθάσαντες, καὶ ἰδόντες τὴν ἀπαίσιον καὶ φοβερὰν ἀπειλὴν τὴν γεννηθεῖσαν τῷ ἡμετέρῳ γένει, ὀνειροπολοῦντες ἐκδεχόμεθα τὴν ἀνάρρυσιν, καὶ δι' ἐπιθυμίας εἰς ἄκρος ζεούσης ἱκετεύοντες τὸν παιδεύοντα καὶ πάλιν ἰώμενον θεόν, καὶ τὰ C προρρηθέντα παρά τινων εὐλαβῶν ἀνδρῶν εἰς ἐκδοχὴν ἐλπίζοντες, γράφομεν καὶ τὰ μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ ἀπειλὴν παρὰ τοῦ τυράννου γενόμενα. ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἔλλειπον.

43. Ὁ γὰρ τύραννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀφ' οὗ γέ- D γονε κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος τῆς τοῦ κόσμου παραγωγῆς ,ςϠξγ', ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ὤν, ἔρχονται καὶ ἀπὸ Ῥόδου φρέριοι προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις, καὶ συνθήκας ἐνόρκους αἰτήσοντες τοῦ ἐμπορεύεσθαι εἰς τὰ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας μέρη οἱ γείτονες· ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ῥόδῳ ἀφόβως περαιοῦντες τὸν πορθμόν, τὰ πρὸς χρείαν αὐτῶν ἀπὸ Ῥόδου καὶ τῶν ταύτης νήσων ἐμπορευόμενοι ἐν ἀγάπῃ ὦσιν. ὁ τύραννος φόρους ᾐτήσατο· οἱ P. 181

sibi posterisque imprecatus. oraculum ipsi hac voce mamaimi nihil significante redditum. quod vates sic interpretatus est: „quod literarum elementis haec dictio barbara constat, tot ex tua stirpe imperatores regnabunt, antequam urbi ac posteris tuis imperium auferatur." nos itaque, qui ad haec ultima tempora vitam perduximus, quique horrendam nostrae gentis cladem conspeximus, quasi per insomnium restaurationem illius expectamus. deoque, qui castigat et rursus sanat, supplicantes, et quae viri quidam prudentes praedixere, ea eventura ferventissimo animo sperantes, tyranni res etiam post terrores a deo nobis iniectos scribimus. verum ad historiam nostram pertexendam redeamus.

43. Secundo, postquam urbis dominium adeptus est, anno, ab orbis creatione 6963 (1455), Adrianopoli commorantem fratres militaris Hierosolymitani ordinis equites adeunt, donisque quamplurimis allatis venerati sunt. pacta mutuo sacramento iniri petierunt, quibus commercium liberum in Cariae et Lyciae partibus, suae ditioni finitimis, exercerent, Turcique vicissim secure in Rhodum traiicerent, ut in ipsa, eiusque dominii insulis, sibi necessaria compararent, et

δὲ πρέσβεις ἀπελογίσαντο ὡς περὶ τούτου οὐκ ἔστιν ἀπόκρι-
σιν δοῦναι. οἱ δὲ μεσάζοντες εἶπον „εἰ οὐ παραδέχεσθε φό-
ρους διδόναι, οὐδὲ τὴν ἀγάπην τοῦ ἡγεμόνος ἕξετε. καὶ γὰρ
ἀπὸ τοῦ νῦν ἐστι κύριος τῶν νήσων ἁπασῶν τῶν ἐν Αἰγαίῳ
πελάγει κειμένων. καὶ ὥσπερ Χῖοι καὶ Λέσβιοι καὶ Λήμνιοι καὶ
Ἴμβριοι καὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγησαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.
εἰ δ' οὔ, μάχη καρτερὰ γένηται, καὶ τὴν νῆσον καὶ τὰ πέριξ
ἀφανιεῖ ὁ μέγας ἡγεμών." τότε οἱ ἀποκρισιάριοι ἀπεκρίναντο
„ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν εἷς τῶν τοῦ ἡγεμόνος δούλων, καὶ περὶ
B τούτου λεγέτω τῷ μεγάλῳ μαΐστορι· καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ
ἐστιν, δότω καὶ φόρους καὶ ἄλλο εἴ τι ἂν λυσιτελῇ διὰ τὴν
νῆσον. τὸ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀπόκρισιν δοῦναι." ἤρεσεν
οὖν ὁ λόγος, καὶ σὺν αὐτοῖς ἕνα τῶν περιφήμων αὐτοῦ δού-
V. 145 λων ἔστειλεν, ἀποπέμψας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν. ἐλθόντες δὲ ἐν
Ῥόδῳ, καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐνωτισθεὶς ὁ μέγας
μαΐστωρ ῥήματα, ἀπεκρίνατο λέγων τῷ δούλῳ ὡς „ἡ νῆσος
αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμή. εἰμὶ κἀγὼ εἰς ὑποταγὴν τοῦ πάπα, ὡς
σὺ εἰς τὸν σὸν κύριον. ὁ πάπας οὖν κελεύει μοι τοῦ μὴ
δοῦναι φόρους τινί, οὐ μόνον τὸν σὸν ἡγεμόνα, ὅς ἐστιν
ἔθνους ἑτέρου καὶ πίστεως ὁμογενὴς καὶ ὁμόφρων, ἀλλ' οὐ-
C δένα τῶν βασιλέων τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων. λέγω οὖν
οὕτως· εἰ μὲν βούλεται τοῦ εἶναι φίλος, καὶ κατ' ἔτος ἐκ
τῶν ἐμῶν ἀναλωμάτων πρέσβεις στέλλων προσαγορεύω ὡς

inter se pacati ac amici agerent. exigebat ab iis tributum tyrannus; cui a legatis responsum, de hac re in mandatis se nihil habere. tum mesazontes: „nisi tributum pendere velitis, pax vobis et amicitia cum principe non intercedent; deinceps enim maris Aegaei insulis dominabitur. quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii et Imbrii ceteraeque insulae imperata fecerunt, ita vos etiam obtemperate. sin minus, bellum grave inde orietur, insulamque vestram et circumiectas magnus princeps vastabit." hisce ab apocrisiariis responsum: „accedat nobiscum aliquis e principis servis, de istis cum magno magistro acturus; et si ita ei videatur, tributum annuum, et quidvis aliud, quod insulae commodis conferat, pendat: nos ad ista respondere non possumus." accepta fuit conditio, illique decore ac honeste dimissi; simul missus servorum principis unus, magni nominis vir. Rhodum cum pervenissent, et principis sententiam ab eius servo clare percepisset magnus magister: „haec, inquit, insula mea non est: papae ego, ut tu domino tuo, subditus sum. vetat me papa non solum tuo principi, a genere et fide nostra alieno et dissentienti, verum etiam ulli regum gentis ac religionis suae solvere tributum. quodsi amicus esse vult princeps, ita ut eum quotannis, ut finitimum potentemque

γείτονα καὶ ἡγεμόνα μέγαν, ἰδοὺ καλόν· εἰ δ' οὔ, ποιησάτω ὃ δύναται." ἀπέλυσεν οὖν τὸν δοῦλον σὺν τούτοις σκωπτικοῖς ῥήμασιν. ἀκούσας δὲ ὁ τύραννος τοὺς λόγους τούτους καὶ θυμοῦ πλήρης μεστὸς γεγονὼς ἐκήρυξεν μάχην καρτεράν, καὶ τῷ βουλομένῳ ἐχαρίσατο τοῦ ἀπελθεῖν καὶ αἰχμαλωτίσαι καὶ φθεῖραι ὅσον δύναιτο. τότε οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Καρίας οἰκοῦντες Τοῦρκοι ἐμβάντες ἐν διήρεσι καὶ ἄλλοις ἀκατίοις ἕως τριάκοντα τὸν ἀριθμόν, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες καὶ D εἰς ἓν μέρος τῆς νήσου ληστρικῶς ἐπιβάντες ᾐχμαλώτευσαν ψυχὰς μ', καὶ ἐν νήσῳ τῇ Κῷ ὁμοίως. ἔαρος δὲ ἐπελθόντος στόλον ἀπαρτίζει μέγαν, τριήρεις κε', διήρεις ν' καὶ μονήρεις ἑκατὸν καὶ πλέον, ὡς εἶναι τὰς πάσας ἀριθμουμένας μέχρι τῶν ρπ'. καὶ τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως ἔλθασιν ἐν Μιτυλήνῃ ἔχοντες ἀμιραλὴν Χαμζᾶν πιγκέρνην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν αὐτὸς ἔπαρχον πάσης Χερρονήσου κατέστησε καὶ καπιτάνεον στόλου. ὁ δὲ ἡγεμὼν καλῶς αὐτὸν δεξιωσάμενος, ἔπεμψε γάρ με εἰς αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὰ πρέποντα. καὶ γὰρ οὐκ ἔνευσεν ἐν τῷ λιμένι, ἀλλὰ πρύ- P. 182 μναν κρούσας τὴν περαίαν κατέλαβεν, ἵνα μὴ σύγχυσις ἐν τῇ πόλει γένηται· ἦν γὰρ κἀκεῖ λιμὴν εἰς ὑποδοχὴν τοιούτου στόλου. ὁ γὰρ ῥηθεὶς Χαμζᾶς ὑπῆρχεν εὐσυνείδητος ἄνθρωπος. ὁ δὲ ἡγεμὼν στείλας ἐμὲ σὺν δώροις καὶ ἱκανοῖς ἄλλοις τοῖς κατ' ἔθος διδομένοις, ἐδεξιωσάμην τὸν ἄνδρα καὶ ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος πεποίηκα· ἦσαν γὰρ τὰ σταλθέντα

monarcham, per legatos sumptibus meis salutem, bene est: sin minus, faciat quod potest.« dimisit igitur servum ita derisum. his auditis tyrannus ira tumidus acre bellum indixit, cunctisque, quantum possent, excurrendi, captivos abigendi, populandi copiam fecit. qui Cariam incolunt Turci, biremibus aliisque navigiis XXX in Rhodum transvecti partem insulae latrociniis vexavere, abductis ex ea captivis XL; similiterque in Coo insula. ineunte dein vere, classem ingentem triremium XXV, biremium L, monerium C et amplius apparat; ita ut tota navibus CLXXX constaret; quae mense Iunio Callipoli solvit Mitylenenque venit. praeerat amiralius Hamzas, quem patris sui pincerem ipse Chersoneso toti et classi praefecerat. eum honorifice habuit Lesbi princeps, meque ut quae decebat ei praestarem misit. portum quippe amiralius ingressus non est, sed versa prora ad littus oppositum, ubi classis capax portus est, appulit; ne quo modo urbs turbaretur: id enim religioni sibi ducebat Hamzas. missis itaque a Lesbi principe illum salutavi; donis multis aliisque, quotannis praestari solitis, benevolentiam conciliavi, fraternaque cum principe amicitia eum coniunxi. dona fuere vestes sericae et laneae

ἱματισμοὶ σηρικοὶ καὶ ἓξ ἐρίων ὑφαντοὶ ὀκτώ, χάραγμα ἀργυροῦν χιλιάδες ς', βόες κ', πρόβατα ν', οἶνος ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια μέτρα, ἄρτοι πεφυρμένοι μοδίων β', ἄρτοι μαλακοὶ μοδίου ἑνός, τυροὶ ὑπὲρ τὰς χιλίας λίτρας, ὀπῶραι ὑπὲρ B μέτρον· ὁμοίως καὶ τοὺς συγκαθέδρους αὐτοῦ κατὰ τὸ ἀνάλογον. ποιήσας γοῦν ἡμέρας δύο εἰς τὸ Ἁγιασμάτην (οὕτως γὰρ καλεῖται τὸ τοῦ τόπου ὄνομα) καὶ τὰ ἱστία πτερώσας κάτεισιν ἐν Χίῳ. κἀκεῖ οὕτως ποιήσας καὶ τὴν ἀντιπέραν διαβὰς καὶ σταθείς, οὐκ ἐνεδείξαντο οἱ Χῖοι τὴν φιλοτιμίαν ἣν ὁ τῆς Λέσβου ἄρχων ἐποίησεν εἰς αὐτούς. ἦσαν γὰρ οἱ Χῖοι πρὸ καιροῦ ὀλίγου παραβλεπόμενοι παρὰ τοῦ τυράννου ἕνεκα ὑποθέσεώς τινος νομισμάτων χιλιάδων τεσσαράκοντα, ἣν ἐνεκκλήτευσεν Φραντζῆσκος Δραπέριος εἷς τῶν ἀρχόντων τοῦ Γαλατᾶ ἕνεκα τιμῆς στυπτηρίας, ὃς Φραντζῆσκος ἦν τῷ C στόλῳ· καὶ τῷ Χαμζᾷ ὁ τύραννος ἐκέλευσεν ὡς εἰ μὴ δοθῇ τὸ χρέος αὐτὸ τῷ Φραντζήσκῳ, καὶ τὴν Χίον αὐτὴν προσκρούσει καὶ ἀφανίσει ὅσον ἡ δύναμις. τῇ ἐπαύριον δὲ ἐγερθεὶς ὁ στόλος ἐκ τῆς περαίας ἦλθε, καὶ τὰς ἀγκύρας χαλά-
V. 146 σας ἔστη ἐγγὺς τοῦ ναοῦ τοῦ μάρτυρος Ἰσιδώρου. καὶ οἱ Χῖοι στείλαντές τινας προσηγόρευσαν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ τυράννου δοὺς αὐτοῖς, καὶ ἀναγνώσαντες ἀπεκρίθησαν ὅτι „χρέος ἡμεῖς τῷ Φραντζήσκῳ οὔτε ἐχρεωστοῦμεν οὔτε δίδομεν, καὶ ποίει ὡς βούλει." τότε ὁ Χαμζᾶς ἐκβαλὼν Τούρκους, καὶ μερικὴν πραῖδαν ποιήσαντες εἰς τὰ

VIII, argenti signati sex nummum millia, boves XX, oves L, vini plusquam DCCC mensurae, panis subacti modii II, panis mollis modius unus, casei ultra mille libras pondo, legumina insuper innumera. confessoribus quoque illius dona data, proportione habita. cumque biduum in eo loco qui Agiasmates dicitur transegisset, velis expansis in Chium fertur. eumdem modum, quem in Lesbo, tenuit, appulsa ad continentis littus insulae oppositum classe. ibi stationem habentem Chii non eo, quo Lesbi princeps, honore prosecuti sunt: nam paulo ante a tyranno contempti erant ob XL nummorum millia, quae Franciscus Draperius, Galatinorum princeps, aluminis venditi pretium petebat. is Franciscus cum classe et Hamza venerat; cui nisi debita pecunia a Chiis solveretur, totis viribus insulam ut invaderent et popularentur princeps imperaverat. postridie ex littore insulae opposito solvit classis, et ad templum sancti Isidori martyris ancoras iecit. missis nunciis Chii Hamzam salutarunt: ipse tyranni mandata tradit; quibus lectis se Francisco quicquam aut debere aut soluturos negant: „faciat quod visum fuerit." his actis in terram Turcos exponit Hamzas, vicos circumiectos partim depraedatur, vineta

πέριξ χωρία καὶ ἐν ἀμπέλοις καὶ κήποις ζημίαν, οὐ γὰρ εἶ- D χον ἐν τῇ πόλει τί πρᾶξαι. ἦν γὰρ τὸ ἔξω τῆς πόλεως πλῆθος ἀνδρῶν, τὸ δὲ ἐντὸς πλῆθος ἁρμάτων καὶ Ἰταλῶν ὀξυθύμων καὶ πρὸς σφαγὰς ἑτοίμων· ἡ δὲ πόλις περιεκύκλωτο τάφροις διπλαῖς εἰς εὖρος ἐκτεινούσαις πολὺ καὶ εἰς βάθος ὑπὲρ ὀργυιὰς τρεῖς· ὁ δὲ λιμὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τὰς εἴκοσι νῆας τὰς ἐκ Γενούας, πᾶσαι πλήρεις ἀνδρῶν καὶ ἁρμάτων. τότε ἰδὼν ὁ Χαμζᾶς ὅτι οὐ δύναται ποιεῖν οὐδέν, μηνύει τοῖς ἡγεμόσιν τοῦ ἐλθεῖν ἐξ αὐτῶν εἷς εἴτε καὶ δύο συνᾶραι λόγον μετὰ τοῦ Φραντζήσκου ἐν μιᾷ τῶν τριήρεων, δοὺς πίστεις αὐτοῖς. οἱ δὲ πιστεύσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον δύο, εἷς ἐκ τῶν γερόντων Κύρικος ὀνόματι Ἰουστινίας, καὶ ἕτερος νέος. ἐρχόμενοι δὲ ἐν τῷ στόλῳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνωχλοῦντο ὑπὸ τοῦ P. 183 λογισμοῦ καὶ ἐπιέζοντο, λέγοντες καθ' ἑαυτοὺς „εἰ μεταμεληθεὶς ὑπὸ τοῖς ὑποσχομένοις ὁ Τοῦρκος, καὶ βουληθείη ἆραι ἡμᾶς ἐν ταῖς τριήρεσι, τίς ἔσται ὁ ἀντειπὼν αὐτῷ ὅτι κακῶς ἔπραξεν; οὐδεὶς τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνδρείαν τὸ δρᾶμα ἡγήσονται καὶ σοφιστικὴν ἐνέργειαν." ἐν τούτοις τοῖς βουλεύμασι καὶ ὁ στόλος ἦν ἤδη ἐγγύς. ὅσον ἐπλησίασαν τὸν στόλον, τοσούτῳ καὶ ὁ φόβος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐνεπάγη. οἱ δὲ στρέψαντες τὰς ἡνίας ἀντιστρόφως τοὺς ἵππους τρέχειν ἠνάγκαζον. πλῆθος οὖν τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἀμπέλοις καὶ κήποις εὑρεθὲν ἐκώλυσαν τὴν δίοδον ἔξω πηδήσαντες, καὶ B λαβόντες αὐτοὺς μηδὲν κωλυθέντες παρὰ τῶν ἐπακολουθούν-

15. ὑπὸ] nonne ἐπὶ?

et hortos vastat; cum urbi damnum ullum inferre non posset, exteriora siquidem urbis propugnacula ingens hominum multitudo tuebatur; atque plurimi armati et Itali animosi manuque prompti intra moenia aderant; quae duplici per ambitum fossa latissima et ultra tres orgyas alta circumdabantur. portus custodiebant naves plusquam viginti, viris armisque plenae. adversus eos se nihil proficere cum animadvertisset Hamzas, Chiorum principes hortatur ut unum vel duos e suis accepta fide in triremem mittant cum Francisco collocuturos. fide data freti duo, senex unus, Cyricus Iustinias, iuvenis alter, eo se conferunt. qui dum iter faciunt ad classem, cogitatione et cura vexabantur: quid enim, si promissorum poeniteat Turcum, velitque nos in triremi abducere; quis erit qui contradicat ei et pessimum facinus arguat? nemo sane Turcorum, qui virtutem eam et prudentiam ducent. dum de his deliberant, classi magis ac magis admotos, metus vehementior invadit: flexis itaque habenis in contrarium equos citant. at Turcorum per vineas et hortos palantium multitudo, quominus in urbem se referrent, viam intercepit. compre-

τῶν Φράγκων, ἀλλὰ καὶ βέλεσι βάλλοντες αὐτοὺς ἀπεδίωξαν, τοὺς δὲ δύο ἄρχοντας τῷ καπιτάνῳ παρέστησαν. λαβὼν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς τριήρεος, καὶ τὰς ἀγκύρας ἄραντες καὶ τὰ ἱστία ὑψώσαντες πρὸς τὴν Ῥόδον ἔπλεον. ἐλθόντες δὲ καὶ ἰδόντες ἀπομακρόθεν τὴν πόλιν καὶ τὸν λιμένα πλήρη νηῶν μεγάλων, πάσας εἰς παράταξιν ἑστώσας, καὶ τὴν πόλιν ὑπερμεγέθη, καὶ διπλῆν τὴν παρασκευὴν ἐννοήσαντες ἢ τῆς Χίου, εἰς τὴν νῆσον Κῶ τὴν θάλατταν ἔσχιζον. ἐκεῖ τοίνυν ἐξελθόντες καὶ
C τὸ καθολικὸν πολίχνιον ἔρημον εὑρόντες τὰ εὑρεθέντα ἐσκύλευον, καὶ μέρος γερόντων τε καὶ γραῶν εὑρόντες ἠρώτων περὶ τῶν πολιτῶν· οἱ δὲ ἔφησαν ἐν ἄλλῳ πολιχνίῳ, ὃ Ῥαχεία λέγεται, ἐν ἐκείνῳ ὡς ὀχυρωτάτῳ εἰσήχθησαν. λαβόντες οὖν αὐτούς, καὶ εἰς τὴν Ῥαχείαν ὁ στόλος διαβάς, ἐξελθόντες τὰς σκηνὰς ἔπηξαν, καὶ τῇ ἐπαύριον ζητήσαντες τὸ πολίχνιον, καὶ ὅρκους τοῦ μὴ αἰχμαλωτεῦσαι. ἦν δὲ ὁ τὴν διάλεκτον μεταχειρισθεὶς ὁ Φραντζῆσκος· οἱ δὲ τοῦ κάστρου φρέριοι διὰ βελῶν καὶ ἀκροβολισμῶν τοῦτον ἐδίωξαν, μηδὲ ἀπόκρισιν δόντες. τότε ὁ Χαμζᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν καὶ δι' ἐπάλξεων καὶ διὰ κλιμάκων καὶ διὰ προβόλων μηχανικῶν
D καὶ διὰ πάσης ἄλλης μεθόδου καταπολεμήσας τὸ πολίχνιον ἡμέρας κβʹ, καὶ μηδὲν κερδήσας, ἐπανέζευξε καταλιπὼν Τούρκους πολλούς, τοὺς μὲν παρὰ τοῦ πολιχνίου σφαγέντας, τοὺς δὲ κοιλιακῷ νοσήματι. καθ' ὁδὸν δὲ ὁ Χαμζᾶς σὺν τῷ

hensi, Francis, qui ipsos comitabantur, cedentibus missilibusque repulsis ad classis ducem adducuntur: quos in trireme cum accepisset, sublatis ancoris velisque explicatis Rhodum versus navigat. illuc postquam advenere, urbem procul visam oculis lustrant, in portu naves magnas stare ad acie experiundum paratas, urbemque amplam deprehendunt; eamque, quam Chium, bellico apparatu duplo instructiorem rati, ad Coum insulam navium cursum dirigunt. in insulam expositi, desertum oppidum nacti residua illic inventa diripuere. cumque in senes aliquos vetulasque incidissent, ab eis sciscitantur quo se oppidani receperint. respondere isti, in aliam arcem Rachiam dictam, utpote tutissimam ac validissimam, eos aufugisse. quare secum avectis istis senibus Rachiam classis provehitur; et exscensu in terram facto, loca tentoriis capiunt. postridie praesidiarios ad deditionem per caduceatorem compellant, dantque fidem ac iusiurandum nullum captivum se abducturos. hoc negotium transigendumque in se Franciscus receperat; at ordinis Hierosolymitani fratres telis ac missilibus, nullo dato responso, eum repulerunt. quamobrem Hamzas scalis ad subeundum in muros, bellicis tormentis ac machinis omnique arte admotis, dies XXII continuos arcem oppugnat; nec quicquam lucratus, Turcis plurimis caesis, multis etiam alvi torminibus

Κυρίκῳ λόγοις ὁμιλήσας καὶ εἰς συμβιβάσεις ἐλθών, ἔστερξαν ἄμφω τὰ μέρη τοῦ στεῖλαι ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου V. 147 δύο εἰς τὸν ἡγεμόνα ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, ἐξ ὧν ὁ εἷς εἶναι ὁ Κύρικος, καὶ τὴν πᾶσαν ἀγωγὴν αὐτῷ ἀπαγγείλωσι, καὶ τὸ ἀποφανθὲν παρ' αὐτῶν ἔσται βέβαιον. ἐλθόντες δὲ ἐν Χίῳ ἀπέλυσεν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια, καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐφιλοτίμησαν καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. ἡ δὲ τύχη βλέψασα βλοσυρῶς πρὸς τοὺς Χίους τί κλώθει; ἐξελθόντες οἱ P. 184 Τοῦρκοι ἐκ τῶν τριήρεων καὶ μεθυσθέντες ἤρξαντο ὀχλαγωγεῖν καὶ ὑβρίζειν καὶ ἄλλας ἀσχημοσύνας ποιεῖν. εἷς δὲ Τοῦρκος ἐν ναῷ τινι προσεγγίσας ἤρξατο ῥίπτειν ἐκ τοῦ στέγους τὰς κεραμίδας κάτω καὶ συντρίβειν αὐτάς. Ἰταλὸς δὲ εἷς ἰδὼν τὸν Τοῦρκον ἀδεῶς τὰ κεράμια συντρίβοντα παίει τὸν Τοῦρκον, ἕτεροι δὲ Τοῦρκοι κατέδραμον εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. ὁρῶντες δὲ οἱ Χριστιανοὶ Λατῖνοί τε καὶ Ῥωμαῖοι τὸν ὄχλον, πάντες εἰς τοὺς Τούρκους ἐπεπήδησαν, καὶ τοὺς μὲν ξίφει τοὺς δὲ ξύλοις ἔπαιον. οἱ δὲ Τοῦρκοι φεύγοντες B ἐν τῇ διήρει εἰσέτρεχον· ἦν γὰρ ἡ διήρης ἐκείνη τοῦ Χαμζᾶ. ὁ δὲ Χαμζᾶς οὐκ εἴασέν τινα ἐξελθεῖν τῶν τριήρεων, ἀλλὰ φοῦρκαν ἠπείλει τὸν ἐξερχόμενον. οἱ δὲ τῆς διήρεος φεύγοντες, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ οἱ δὲ ἐν τῇ διήρει. καὶ οἱ μὲν Χριστιανοὶ ἔθεον ἐξόπισθεν παίοντες, ἄχρις οὗ ἐν τῇ διήρει προσήγγισαν. καὶ δὴ πάντες Χριστιανοί τε καὶ Τοῦρ-

5. an αὐτῷ?

absumptis, abscessit. deinde inter navigandum cum Cyrico collocutus, ad has conditiones ambas partes adduxit, ut ex Chii primoribus ad principem Adrianopolim aliqui, inter quos Cyricus esset, mitterentur; qui totum negotium ei exponerent, et latae a principe sententiae acquiescerent. Chium deinde appulsos domumque suam deductos Cyricus excepit, qui cum eo et suis honeste se gesserunt. verum fortuna torvis oculis Chios respectans, quas ipsis tricas nectit! temulenti Turci e triremibus prosilientes, turbas excitare ac contumeliis afficere coeperunt, aliaque indecora patrare. ex istis unus templum ingressus tectum scandit, tegulasque deiectas confringit. quem, audacter tegulas conterere animadversum, quidam Italus percussit. ut opem percusso ferrent, Turci alii accurrunt. tumultu cognito Christiani Latini ac Romaei Turcos invadunt, partim gladiis, partim fustibus verberant. in fugam versi Turci biremem, qua Hamzas vehi solebat, cursim petunt. ille quemquam e triremibus exire vetuerat, iussa spernenti suspendii poena indicta. navalium sociorum alii fugientes in biremem, alii in mare feruntur, insequentibus a tergo caedentibusque Christianis, donec ad biremem ventum esset. confestim Christiani ac Turci biremis latus alterum pondere sue

κοι εἰς μίαν τῆς διήρεος πλευρὰν βαρυνθέντες, τὴν τρόπιν ἄνω καὶ τὰ στέγη κάτω τῷ βυθῷ παρέπεμψαν. πνιγέντες πάντες οἱ Τοῦρκοι, καὶ αἰτιατοὶ καὶ ἀναίτιοι, ὧν ὁ πρωτεύων ὑπῆρχε τοῦ Χαμζᾶ δοῦλος καὶ παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενος, C ὃν καὶ οἰκοδεσπότην τῆς οἰκίας αὐτοῦ κατέστησεν. ἐλυπήθη ὁ Χαμζᾶς εἰς τὸ συμβάν, ὁμοίως καὶ οἱ τῆς νήσου ἄρχοντες. πλὴν τὸ καλόγνωμον τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχόντων κατέπαυσε τὸν θυμόν, δόντες αὐτῷ τὴν τιμὴν τῆς διήρεος καὶ τοῦ δούλου καὶ ὧν πραγμάτων ὄλεθρος γέγονεν ἐπὶ τὸ διπλοῦν, καὶ εἰρηνεύσαντες αὐτὸν ἀπέλυσαν ἐν εἰρήνῃ. ἐλθὼν δὲ ὁ στόλος ἐν Μιτυλήνῃ, μετεκαλέσατο αὐτὸν ὁ ἡγεμών, καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷ λιμένι. σταλεὶς δ' ἐγὼ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ, εἰσῆλθον ἐν τῇ τριήρει, καὶ συνδειπνήσαντες πρωῒ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλιούπολιν ἔπλεεν δύο μῆνας ὅλους λιπών, ἀπὸ δὲ Καλλιουπόλεως εἰς Ἀδριανοῦ ἀφίκετο. ὁ δὲ τύραννος θυμωθεὶς D ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τοῦ ταξιδίου, καὶ ὑβρίσας αὐτὸν καὶ ἐξουθενίσας εἰπὼν „εἰ μὴ ἐγίνωσκον τὴν ἀγάπην ἣν ἔτρεφεν ὁ πατήρ μου εἰς σέ, τὸ δέρμα σου ἂν ἀφελόμην ἐκ τῆς σαρκός σου," οὕτως εἰπὼν ἀπεδίωξεν. μεθ' ἡμέρας δέ τινας μαθὼν παρ' ἄλλων τὸ γεγονὸς ἐν τῇ διήρει καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς πνιγμονῆς, καὶ πῶς οἱ Χῖοι ἦραν χεῖρα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κατέσφαξαν αὐτούς, μετακαλεῖται τὸν Χαμ-

prementes, eam propendere faciunt; versa tandem sursum carina, tectoque aquis immerso, navem in profundum detrusere Turci. tam qui tumultus auctores quam qui extra noxiam erant, omnes aquis absorpti et extincti sunt; quibus Hamzae servus ei admodum carus, totique familiae eius regendae praepositus, praeerat. tali casu moestus admodum Hamzas fuit; eumque insulae principes aegre ac graviter tulerunt. vir equidem mansuetae indolis iram suam repressit; principum insuper diligentia mitigatus, qui biremis, servi, et perditarum rerum pretium duplum ei solverunt, placatumque dimiserunt. classem cum Mitylenem appulisset Hamzas, ab insulae principe invitatus ancoras in portu iecit; coenamque opipare instructam, in triremem, in qua simul convivati sunt, iussus attuli; postridie mane e portu solvit, et Callipolim versus, unde duobus integris mensibus abfuerat, navigat, indeque Adrianopolim proficiscitur. tyrannus ob rem male gestam in expeditione navali ira percitus, contumeliis ac probris eum incessit, hisque allocutus est: „nisi te carum patri meo fuisse compertum haberem, pellem tibi vivo detrahi praeciperem;" et eum a se facessere continuo iussit. paucos post dies ea quae in biremi acciderant, Turcos aquis extinctos interiisse, Chios manus in

ζᾶν, καὶ μετὰ θυμοῦ ἠρώτα λέγων „ποῦ ἡ διήρης ἡ παρὰ τῶν Χίων καταποντισθεῖσα, ὦ Χαμζᾶ;" καὶ ὃς ἀπεκρίνατο „κατεποντίσθη" λέγων „ὑπὸ τοῦ βυθοῦ." ὁ δὲ „ἐν τῷ πελάγει;" ὁ δὲ Χαμζᾶς „οὐχί, κύριε, ἀλλ' ἐν τῷ λιμένι." P. 185 „παρὰ τίνων;" „παρὰ τῶν Λατίνων. οἱ Τοῦρκοι καὶ μὴ θέλοντός μου ἐξήλθασι, καὶ οἰνοφλυγήσαντες ἤρξαντο κατασπᾶν τὰς θύρας καὶ τὰ στέγη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδόντες οἱ Λατῖνοι ἐκώλυον, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον ἐπετίθεντο. ὁ συρφετώδης V. 148 οὖν ὄχλος καταδιώξας αὐτούς, ἀτάκτως ἐν τῇ διήρει εἰσιόντες καὶ παρακλίναντες ἐν τῷ ἑνὶ μέρει τοῦ πλοίου, χυθεῖσα ἡ θάλασσα ἐντός, καὶ ὑπὸ τῆς μέθης μὴ δυνάμενοι ζυγοστατῆσαι ταύτην κατεποντίσθη καὶ ἄρδην πάντας ἀπέπνιξε." B τότε ὁ τύραννος λέγει τῷ Χαμζᾷ „καὶ διὰ τί οὐκ εἴρηκάς μοι τὸ δρᾶμα;" ὁ δὲ „οὐκ ἠβουλήθην ἐν ἀθυμίᾳ μετασκευάσαι σοι· καὶ γὰρ ἡ ζημία ἐν ἐμοὶ ἐμετρήθη. τὸ πλοῖον ἐμόν, οἱ δοῦλοι οἱ πεπνιγότες ἐμοί, τὰ ἐν τῷ πλοίῳ πάντα ἐμά. τί εἶχον τοῦ ἀναγγεῖλαί σοι, κύριε; ἐπνίγησαν μέρος Τούρκων, καὶ πάντες ἦσαν ἔνοχοι θανάτου καὶ δικαίως ἀπώλοντο." τότε Χαμζᾶς παύσας τὰς ἀποκρίσεις, ὁ τύραννος κατὰ τῆς Χίου μάχην ἄσπονδον ἐκήρυξεν. ὁ δὲ ῥηθεὶς Φραντζῆσκος παραστὰς ἐν τῷ βήματι ἠρωτήθη παρὰ τοῦ τυράννου „ποῦ αἱ τεσσαράκοντα χιλιάδες τὰ νομίσματα, ὦ Φραντζῆσκε;" C

eos misisse et aliquos occidisse, a quibusdam cum didicisset, Hamzam ad se accersitum iratus percontatur: „Hamza, ubinam biremis, quam Chii demerserunt?" respondit ille: „aquis absorpta et obruta est." sciscitatur princeps, an inter navigandum id actum? „nequaquam, domine," respondit Hamzas, „sed cum in portu staret." „a quibusnam?" inquit princeps. „a Latinis," dixit Hamzas; „Turci namque mandatis meis spretis e biremi exiluere, haustoque largiter vino ecclesiarum valvas revellere tectaque deturbare coeperunt, vehementiusque opus urgent, dum Latini eis se opponunt. plebis ergo infimae turba tumultuarie eos insecuta in biremem insilit, cuius pondere in latus alterum impulsa aquam admittit; et cum ebrii ad aequilibrium erigere nequirent, in profundum mersa est, omnesque penitus aquis obruti ac extincti fuere." ad Hamzam tyrannus dixit: „quare de hoc casu non me monuisti?" respondit ille: „nolui molestiam tibi afferre. damnum enim ad me pertinet; biremis mea est, qui interierunt, servi mei; ceterae quoque res meae, quarum facta est iactura. qua de causa ad te de istis retulissem, domine? Turci aliquot iuste perierunt, cum omnes essent obsequio corrupto morte plectendi." hactenus Hamzas respondit, et tyrannus bellum atrox Chiis indixit. Franciscus vero, qui pro tribunali principis stabat, ab eo interrogatus

ἦν γὰρ χρεωστῶν ταῦτα πρὸς τὸν τύραννον. ὁ δὲ „ὕπαγε, ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ χρέους ἐλεύθερος· ἐγὼ γὰρ τοιοῦτός εἰμι ὡς ἐπὶ τὸ διπλοῦν ἀπαιτῆσαι τὸ ἐμὸν παρὰ τῶν Χίων καὶ τὴν τιμὴν τοῦ αἵματος τῶν Τούρκων." ὁ μὲν Φραντζῆσκος ἀσπασάμενος τὴν χεῖρα τοῦ τυράννου καὶ λαβὼν ἔγγραφον ἀποφλητικὸν ἐξῆλθεν· ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐξεβλήθη τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ ἐστάλθη ἐν Ἀτταλίᾳ τῆς Παμφυλίας τοῦ ἡγεμονεύειν ἐκεῖ. κατὰ δὲ τῆς Χίου ἐκήρυξεν ἔχθραν καὶ μάχην ἄσπονδον.

D 44. *Ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ Ἰουνίου λ' τοῦ ͵ςϡξγ' τέθνηκεν ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου Λέσβου Δόρινος ὁ Γατελοῦζος, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου ἐστάλθην ἐγὼ παρὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δομινίκου τοῦ Γατελούζου ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ δοῦναι τοὺς κατ' ἔτος διδομένους φόρους, τρισχίλια νομίσματα διὰ τὴν νῆσον Λέσβον καὶ δισχίλια τριακόσια*
P. 186 *εἴκοσι πέντε διὰ τὴν νῆσον Λῆμνον. ἦν γὰρ παρὰ τοῦ τυράννου δοθεῖσα ἡ νῆσος αὕτη τῷ ἡγεμόνι Λέσβου τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος τὸν γεγραμμένον φόρον. τῷ δὲ ἡγεμόνι Αἴνου τὴν νῆσον Ἴμβρον τοῦ διδόναι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν αὐτὴν νῆσον χίλια διακόσια χρυσᾶ νομίσματα. ἐλθὼν οὖν κατὰ τὸ ἔθος, προσκυνήσας τὸν ἡγεμόνα ἀσπασάμενός τε τὴν χεῖρα, καὶ καθίσας ἐνώπιον μέχρις οὗ ἐβρώθη τὸ ἄριστον, καὶ προσκυνήσας ἀπῆλθον· ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ λαβὼν τοὺς χρυσίνους ἦλθον καὶ παρέδωκα τούτους ἐν χερσὶ τῶν βεζυρίδων.*

est: „Francisce, ubinam XL nummum millia?" in aere enim principis tantae pecuniae nomine erat. „abi, in posterum aere isto alieno solutus eris: ius tuum in me transfero, quod a Chiis in duplum damnatis, cum pretioque sanguinis Turcorum repetam." continuo Franciscus tyranni manum deosculatus, nomine, quo aeri principis obnoxius erat, recepto exiit. Hamzas autem Callipoli pulsus Attaliam Pamphyliae, ut eam regeret, missus est. Chiis bellum atrox indictum.

44. Anno illo 6963 (Christi 1455), Iunii die XXX, Dorinus Gateluzus insulae Lesbi princeps obiit: Augusti deinde die prima ab eius filio, novo principe, Adrianopolim missus sum, ut tributa annua Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecentos viginti quinque solverem: hanc enim insulam Lesbi principi, tributum illud stipulatus tyrannus concesserat. Aeni toparchae Imbrum insulam possidendam dedit tributum annuum duorum millium aureorum nummum pactus. principem igitur adoraturus, ut mos est, adii, eiusque manum deosculatus, coram ipso, donec pransus esset, sedi; quo salutato recessi. aureos nummos veziris postridie numeravi;

παραλαβόντες δὲ τοὺς φόρους λέγουσιν ἐρωτῶντές με „πῶς ὁ ἡγεμὼν Μιτυλήνης; ἔχει καλῶς;" ἐγὼ δὲ ἀπεκρινάμην „καλῶς ἔχει, καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς." οἱ δὲ „περὶ τοῦ γέροντος ἐρωτῶμεν τοῦ καθολικοῦ ἡγεμόνος." ἐγὼ δὲ πάλιν „ἐκεῖνος V. 149
τέθνηκεν, ἔχει σήμερον ἡμέρας μ'. ὁ δὲ νῦν ἡγεμονεύων ὁ B
υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν ἡγεμὼν πρὸ χρόνων ἕξ. καὶ γὰρ κλινήρης ὢν ὁ πατὴρ καὶ κατάκοιτος ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ὃς καὶ ἦλθεν εἰς προσκύνησιν καὶ μίαν καὶ δίς, καὶ ἐν τῇ πόλει φέρων προσαγορεύσεις χαροποιοὺς τῷ μεγάλῳ ἡγεμόνι." οἱ δὲ εἶπον „ἄφες ἃ λέγεις. σήμερον ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως κληθῆναι ἡγεμὼν Λέσβου πλὴν τοῦ ἐλθεῖν καὶ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος. ἄπιθι τοίνυν καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐλθέ. εἰ δ' ἄλλως γένηται, ἐκεῖνος οἶδε τὸ μέλλον." στραφεὶς δὲ ἐγὼ ἐν Μιτυλήνῃ καὶ λαβὼν τὸν ἡγε-
μόνα σὺν μερικοῖς ἄρχουσι Λατίνοις τε καὶ Ῥωμαίοις, ἀνα- C
θέντες εἰς θεὸν τὰς ἐλπίδας ἐξήλθομεν τῆς νήσου, καὶ διαβάντες τὴν Χερρόνησον ἤλθομεν εἰς Ἀδριανοῦ. ὁ δὲ ἡγεμὼν τόπον ἐκ τόπου ἀμείβων διὰ τὴν πληγὴν τοῦ βουβῶνος (ἦν γὰρ τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Χερρονήσῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Θρᾴκῃ τοσαύτη λοιμώδης νόσος ὡς ἀτάφους πολλοὺς ῥίπτεσθαι ἐν ταῖς τριόδοις), μαθόντες οὖν ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν τῇ Φιλιππουπόλει διάγει, καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῇ. εὑρόντες δὲ τὸν ἡγεμόνα πρὸ δύο ἡμέρας ἀπάραντα (ἦν γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ δεινὸν τῆς

qui, solutione tributi facta, sic me interrogavere: „ut se Mitylenes princeps habet? bene valet?" respondi ego: „firma is valetudine utitur, vosque salutat." ipsi instant, „super sene totius insulae domino rogamus." ad ista dixi: „diebus iam XL obiit: qui vero nunc dominatur, ante sex annos princeps renunciatus est. cum enim infirma valetudine pater ut plurimum decumberet, filio suo principatu sponte decessit; ab eoque tempore semel atque iterum principem magnum adoraturus eique gratulaturus in urbem venit." „missa fac ista," inquiunt, „hodie sic fit: nec ut Lesbi princeps appelletur, fieri potest, nisi postquam celsissimum principem adierit, et ab eo principatum impetraverit. abi itaque et da operam ut illum huc conducas. sin aliter, novit ille quid futurum sit." reversus itaque Mitylenem, cum aliquot praecipuis viris Latinis et Romaeis Lesbi principem adduxi. spe nostra in deum reposita ex insula solvimus, et Chersonesum emensi Adrianopolim pervenimus. at princeps ob grassantem pestem sedes subinde mutabat: quippe ista pestiferi morbi contagio Chersoneso et toti Thraciae ita infesta erat, ut in triviis insepulta cadavera iacerent. cum itaque principem Philippopoli morari comperissemus, eo contendimus: postquam vero illuc advenimus, ipsum ante

νόσου) καὶ πρὸς τὰ τῆς Σοφίας μέρη στρατεῦοντα, καὶ ἡμεῖς ἀπὸ Φιλίππου ἀπάραντες καὶ ὄρη δύσβατα διαβάντες τῇ τρί-
D τῃ ἡμέρᾳ ἤλθομεν εἴς τινα κώμην Βουλγάρων Ἰζλατὴ καλουμένην. ἐκεῖ καὶ τὸ στρατόπεδον σὺν τῷ τυράννῳ κατευνεῦον ἦν. ἐλθόντες δὲ καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἐμφανισθέντες τοῖς πατρικίοις, τῷ τε Μαχμοὺτ πασία καὶ τῷ Σεητὴ Ἀχμὰτ πασία, τῇ ἐπαύριον τῷ ἡγεμόνι ἐμφανεῖς γεγόναμεν, καὶ ἀσπασάμενος ὁ Μιτυλήνης ἡγεμὼν τοῦ τυράννου χεῖρα ἐξήλθαμεν. τῇ ἐπαύριον δὲ διὰ τῶν πατρικίων μήνυμα ἐγεγόνει πρὸς τὸν ἡμέτερον ἡγεμόνα παρὰ τοῦ τυράννου ὡς ὅτι τὴν νῆσον Θάσον βούλεται, καὶ αἰτεῖ ταύτην παρ' αὐτοῦ τοῦ δωρήσασθαι. ὁ δὲ Λέσβου μὴ ἔχων τί τοῦ ἀντειπεῖν ἢ λαλῆσαι, τὴν νῆσον ἐδωρήσατο. τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄλλο μήνυμα, ὅτι τοὺς φόρους οὓς κατ' ἔτος ἐλάμβανε βούλεται διπλασιάσαι. ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Μιτυλήνης ἐν τούτῳ δυσφορήσας ἀπε-
P. 187 λογίσατο ὅτι „εἰ καὶ τὴν Λέσβον ὅλην βούλεται λαβεῖν, ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐστί. πλὴν ὃ αἰτεῖ, ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμίν ἐστιν. πλὴν δέομαι, κύριοί μου, τοῦ δοῦναί μοι χεῖρα βοηθείας." τότε οἱ μεσάζοντες παρακαλέσαντες τὸν τύραννον ἐπρόσθηκεν ἕτερα χίλια νομίσματα, καὶ οὐ πλέον· ἦν γὰρ κατ' ἔτος πληροῦν τρισχίλια νομίσματα, ἐγένοντο δὲ τετρακισχίλια. τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυσοῦφαντον στολὴν καὶ ἡμᾶς σηρικά, καὶ ἐγγράφως ὁρκωμοσίας ποιήσαντες ἐξήλθο-

biduum inde ob vim morbi discessisse et Sophiam versus movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes montibus arduis superatis, tridui itinere ad vicum quendam Bulgarorum Izlati dictum, ubi tyrannus castra habebat, pervenimus. nobiles et satrapas Mahmutem et Seidi Ahmetem bassas plurima dona ostentantes convenimus; postridie coram imperatore nos stitimus, cuius manum postquam deosculatus est Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus. sequenti die per bassas suos tyrannus principi nostro significat, se postulare ut Thasus insula sibi dono detur. cui se verbis opponere cum nequiret Lesbi princeps, eam concessit. postridie aliud affertur, poscere nimirum duplo amplius annuum tributum consueto sibi solvi. hoc graviter ferens Mitylenaeus respondit: „etiam totam Lesbum, si habere sibi voluerit, accipere ille potest: quae vero a me poscit, vires ac facultates meas longe superant. verumtamen, domini, ut me hoc in negotio iuvetis, vos rogo.“ mesazontes tyrannum hac de re admonent, ita ut solis mille nummis tributum auxerit; annua itaque pensio, quae hactenus trium millium fuerat, ad quatuor millia aucta est. vestem auro intextam ipsum, nosque eius comites sericas tum induerunt: pactis conscriptis et sacramento mutuo firmatis discessimus, et

DUCAE HISTORIA

ITALICE

INTERPRETE INCERTO.

ὁ θεοῦ κριμάτων ἄβυσσος. ἐν τῷ τοσούτῳ κλύδωνι καὶ τῇ βιαίᾳ
D ταραχῇ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντίσθη ἡ ναῦς; ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ μαθητὴς τοῦ τυράννου. ἦν γὰρ μόνη ἡ τριήρης ἡ ἐξορισθεῖσα τοῦ Γενούζη. αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι κατένευσαν ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. ἐρωτήσαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ἔμαθον ὅτι οὐκ ἐφάνη τοῖς ἐκεῖσε μέρεσιν, ἐν ἀδημονίᾳ ἦσαν. τότε πρὸς ἑσπέραν ἤδη γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν τῆς Χίου μερῶν ἀνεφάνη ὡς διήρεος ἄρμενον. ἦν δὲ ἡ διήρης αὕτη τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ ἄρα ἐκ τῶν ἑσπερίων ἦλθασι ληστρικαὶ νῆες τῶν Κατελάνων, ἵνα δώσωσι νόησιν τοὺς γείτονας Τούρκους
P. 188 τοῦ φυλαχθῆναι. ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο τὸ μήνυμα δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λεσβίων, ὅπως μὴ φθάσαντες δοῦναι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν ληστῶν, εἴ τις ἄρα ζημία γενήσεται ἐν τοῖς Τούρκοις, αὐτοὶ οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνῆκον τοῖς Τούρκοις ἀποδώσουσιν· τὰ δὲ ὅρια τῆς δουλείας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Περγάμου ἄχρι Ἀσσοῦ πόλεως, ἣ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. εἰσελθοῦσα ἡ διήρης ἐν τῷ λιμένι, ἐξέθορε καὶ ἕτερον ἄρμενον, καὶ ἰδόντες τὰ ἱστία εὐρύχωρα καὶ κοκκινοβαφῆ ὑπέλαβον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἐχάρησαν. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ λιμένι, καὶ τένταν πήξαντες ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐξῆλθε καὶ ἀνε-
B παύσατο ἐκ τοῦ πολλοῦ σάλου καὶ κλύδωνος. ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ

tanta maris agitatione tamque aestuante salo, quare navis illa fluctibus absorpta non est? propter peccata equidem nostra tyranni discipulus salvus evasit. sola namque triremis, qua Genuzes vehebatur, a ceterarum cursu, quae in portum Mitylenes integrae pervenerunt, aberravit. ibi sciscitantur ab incolis nunquid de duce suo comperissent; cumque illic conspectum non fuisse audiissent, perturbati restant. sub vesperam velum, quod biremis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum se dat. Mitylenaea erat, a principis Lesbi fratre Chium missa, ut exploraret an Catalanorum praedatoriae naves ab occidente advenissent, de his deinceps Turcos, ut sibi caverent, monitura. iam ab initio Lesbii turpi servituti obnoxii, rem explorare deque ea monere tenentur. quodsi de praedonum adventu certiores facere Turcos neglexerint, damnum quantumcumque his inferatur, resarcient; idque ab ipsis praestandum a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quae hodie Machramion appellatur. postquam biremis in portum subiit, aliud velum procul conspicitur, ex cuius amplitudine et colorum varietate classis praefectum adesse coniectantibus laetitia iniecta est. is in portum devehitur, et in terram exscensu facto, sub tentoriis a servis suis erectis, a iactatione et aestu maris se refecit.

ἡγεμόνος σὺρ Νικόλαος Γατελοῦζος ποιήσας δοχὴν μεγάλην κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ κάστρου εἰς τὴν σκηνήν, καὶ μικρὸν καθίσας ἐπανῆλθε. τότε ὁ τοῦ δολίου ἀλάστορος μαθητὴς ὀργισθεὶς δόλον ῥάπτει κατ' αὐτοῦ λέγων ὅτι „ἡ διήρης ἣν ἐγὼ καταδιώξας ἤλαυνον ἕως ὧδε ἐμὴ ὑπάρχει, αὐτή τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ." ὑπῆρχε γοῦν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου ἡ ἐνδοξοτέρα, ἔχουσα μεθ' αὐτῆς κόσμον πολὺν χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου. „εἰ οὖν τοῦ ἐμοῦ κυρίου φίλοι ἐστέ, ἀπόδοτε ταύτην ἐμοί· εἰ δὲ μή γε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ γράφω ταῦτα τῷ μεγάλῳ ἀμιρᾷ." οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι „οὐκ οἴδαμεν ὃ λέγεις· καὶ γὰρ δι' ἑτέρας ἡμετέρας χρείας ἐστάλθη ἡ διήρης ἀφ' ἡμῶν ἐν Χίῳ. τὴν δὲ εὐγε- C νίδα ἣν σὺ λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστιν ὧδε." ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ὅτε ἔμελλεν ἐξελθεῖν, μετεκαλέσατο ταύτην τοῦ συνδιάγειν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. ὁ δὲ στρατηγὸς ἀκούσας ταῦτα καὶ μὴ πιστεύσας γράφει πρὸς τὸν ἀμιρᾶν ἃ ἐβούλετο· καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Φώκαιαν ἔρχεται τὴν ἐπονομαζομένην νέαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ πρὸς τὸν ποδεστᾶτον τῆς χώρας μήνυμα τοῦ ἐξελθεῖν καὶ συνευρεθῆναι σὺν ἐκείνῳ. ἐκεῖνοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸ μήνυμα ἐξήλθασι καὶ συνευρέθησαν. ὁ δὲ στρατηγὸς δείξας αὐτοῖς καὶ ἀναγνοὺς τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου (καὶ γὰρ ἦν γεγραμ- D μένον), ἐὰν οἰκειοθελῶς μὴ δώσωσι τὸ πολίχνιον, πάντας

dominus Nicolaus Gateluzus, principis Lesbi frater, apparato ad eum excipiendum convivio magno, ab arce ad contostauli tentorium descendit; haudque diu illic moratus redit. iratus tunc iniqui discipulus, fraudem ei hancce causam praetexendo struit. „biremem," inquit, „quam in hunc usque portum persecutus sum, et cuncta quae ea vehuntur, mea sunt." ea quidem illustris et e praecipuis Chiorum familiis mulier advecta erat, magni pretii mundo muliebri ex auro argentoque secum allato. „illam, si domini mei amici estis, mihi restituite. sin minus ad amiram magnum iamiam scripturus sum." responderunt Mitylenaei: „quas nectis causas, ignoramus; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus; illa vero, de qua verba facis, mulier nobilis multo iam tempore hic moratur." principis Mitylenes illa socrus erat, quam ab insula discessurus ille accersiverat, ut dominae filiae suae adesset; remque ita se habere verissimum est. his fide non adhibita contostablus, quae sibi visa sunt, amirae scripsit; indeque solvit, et Phocaeam novam appulit; nuncioque misso primores magistratumque loci, ut se conveniant, monet; at ipsi eum adituri processerant, antequam ab eo nuncius

ἄρδην αἰχμαλωτίσωσιν καὶ τὴν πόλιν κατασκάψωσιν. οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄνευ λόγου ἢ ἀποκρίσεως προδόντες τὴν χώραν,
V. 151 ἐντὸς εἰσήεσαν, καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενουιτῶν τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ τὰς πραγματείας ἀφεῖλον, αὐτοὺς δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἔβαλον. τοὺς δὲ πολίτας ἅπαντας καταγράψας, καὶ τοὺς παῖδας καὶ παιδίσκας ἐγγύς που ἑκατὸν ἀφελών, καὶ φύλακα τῷ πολιχνίῳ ἕνα τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας τελέσας ἐκεῖ, ἐξήλθασιν αἱ τριήρεις τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Νοεβρίου μηνὸς ϛϡξδ΄ ἔτους. φθάσασαι
P. 189 δὲ αἱ τριήρεις ἐν Καλλιουπόλει, καὶ μαθὼν ὁ στρατηγὸς ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγει, καὶ αὐτὸς ἱππεύσας καὶ τοὺς αἰχμαλώτους σὺν τοῖς παισὶ λαβὼν ᾤχετο. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν τοὺς ἐμπόρους καὶ μαθὼν αὐτοὺς Γενουίτας εἶναι ἐκέλευσε πραθῆναι, ὃ καὶ γέγονεν. ὁ ἡγεμὼν δὲ τῆς Λέσβου ἐλθὼν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ αὐταδέλφου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως ὁ στρατηγὸς ἐζήτει τὴν πενθερὰν αὐτοῦ ὡς τῆς Χίου μίαν οὖσαν τῶν ἐκεῖ εὐγενίδων καὶ τὰ ἑξῆς, στέλλει ἐμὲ ἀπολογησόμενον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύ-
B της. ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ διαλεχθεὶς ἐνώπιον τῶν βεζυρίδων σὺν τῷ στρατηγῷ Γενούζῃ, καὶ εἰπὼν ἐνόρκως ἐγὼ τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν καὶ ὁ Γενούζης ἐνόρκως τὸ πᾶν ψεῦδος, δεδικαίωτο ἐκεῖνος καὶ κατεκρίθην ἐγώ. κελεύει οὖν ὁ ἡγεμὼν ἐκ τῶν δύο τὸ ἓν ἑλέσθαι, ἢ δέκα χιλιάδας

venisset. illis contostablus tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dederent, omnibus servitutem oppidique ruinam minitabatur. oppidani attoniti, nulla ratione opposita aut responso dato, Turcos intra moenia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illic negotiabantur, direptis eorum bonis ac opibus, triremibus impositi; oppidanorum omnium censa capita, pueri puellaeque circiter centum abducti. arcis custodiae Turcus impositus; ibique diebus quindecim transactis, Novembris die XV anni 6964 (Christi 1455) e portu triremes solverunt. contostablus Callipolim appulsus Cpoli principem agere comperit. quare terrestri itinere captivis et pueris secum abductis eques eo proficiscitur. mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, eius iussu vaeniere. at Lesbi princeps Mitylenem profectus, de iis quae acciderant a fratre certior factus, socrum suam, ut Chiam nobilem a contostablo repeti me, qui causam suam apud imperatorem agerem, misit. Cpolim cum venissem apud veziros causam egi, et cum contostablo Genuza litigavi; quaecumque attuleram, vera esse iureiurando affirmavi. ille pariter, etsi falsa ac ficta, iuratus, quae dicebat, vera esse asseruit; secundum quem, me victo, vindiciae datae sunt. alterum etiam e duobus imperator eligendum proponit, aut aureorum nummornm de-

νομίσματα χρυσίου τῖσαι, ἢ μάχην γενέσθαι. ἐγὼ ἀνθιστάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς διὰ προστάγματος, τινὸς μὴ γινώσκοντος, πέμψας ἕνα τῶν δούλων εἷλε Φώκαιαν τὴν παλαιὰν λεγομένην, ἥτις ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκε- C
βρίου μηνὸς κδ' τοῦ ,ςϡξδ' ἔτους. τότε μαθὼν ὁ τύραννος τὴν ἅλωσιν Φωκαίας ἀπέλυσεν ἐμὲ καὶ τὴν δίκην κατέπαυσεν. ἀπάρας δὲ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν τῇ κδ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατῆλθεν εἰς Αἶνον, καὶ ταύτην παρέλαβεν, καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας λαβὼν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Αἴνου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σαμοθράκῃ τῇ νήσῳ.

45. Ἔαρος δὲ ἀρχομένου κελεύει ὁ τύραννος στόλον D
μέγαν γενέσθαι κατὰ τῆς Χίου. οἱ δὲ Χῖοι μαθόντες πέμπουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες συνέθεντο δοῦναι ἕνεκα τῆς P. 190
διήρεος καὶ τῶν σὺν αὐτῇ ἀπολωλότων Τούρκων χρυσίου V. 152
νομίσματα τριάκοντα χιλιάδας καὶ κατ' ἔτος φόρους δέκα χιλιάδας. ποιήσαντες οὖν εἰρήνην τάχα ἀπῄεσαν. οἱ Λήμνιοι δὲ κακογνωμήσαντες κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Νικολάου πέμπουσι κρύφα τινὰς τῶν ἀρχόντων ζητῆσαι παρὰ τοῦ τυράννου ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ τοῦ ἡγεμονεύειν τὴν νῆσον. ὁ δὲ προθύμως τὸν λόγον ἀκούσας μηνύει τῷ εὐνούχῳ Ἰσμαήλ, τότε ἐπάρχῳ ὄντι Καλλιουπόλεως. ἦν γὰρ ὁ Γενούζης ἐκβεβληκὼς καὶ τὴν ἐπαρχίαν Καρίας ἐπιστατῶν· ὁ δὲ Ἰσμαὴλ ἀντεισήχθη κοντοσταῦλος καὶ ἔπαρχος ἐν Χερρονήσῳ.

cem millia solvere, aut bellum parare. tam alienae ab aequo et bono iniuriae cum obsisterem, ipse omnibus insciis suorum satellitum unum mittit, qui Phocaeam veterem, ditionis Lesbii principis oppidum, Decembris mensis XXIV die anno mundi 6964 (Christi 1455) occupavit. captam Phocaeam ubi rescivit tyrannus, absolutum me dimisit. ipse Ianuarii die XXIV Cpoli abiit et ad Aenum movit; qua recepta, abductisque puerilis aetatis maribus ac feminis, Adrianopolim contendit, per id tempus insula Samothrace Aeni principe commorante.

45. Vere ineunte classem ingentem ad invadendam Chium instrui tyrannus imperat. quare Chii bello se peti animadventententes legatos mittunt; qui, postquam longis disputationibus certarunt tandem paciscuntur, damni biremis demersae Turcorumque, qui simul perierant, praestandi causa, triginta millia aureorum solvere, annuumque tributum decem millium pendere; pace composita abierunt. interea Lemnii principi suo Nicolao infensi, e primoribus aliquos ad tyrannum clam mittunt, qui eum rogarent ut suorum aliquem regendae insulae praeficeret. conditione avide accepta, eunucho Ismaeli,

B προστάττει οὖν τοῦ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Λήμνῳ σὺν τριήρεσι, καὶ παραδοῦναι τὴν νῆσον Χαμζᾷ τῷ δούλῳ τοῦ ἐπάρχειν καὶ διοικεῖν ἃ θέμις. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ ἡγεμὼν τῆς Λέσβου στείλας μίαν τῶν διήρεων αὐτοῦ καὶ ναῦν σὺν ἀνδράσιν ἑκατὸν ἢ καὶ πλέον, ἔχοντες στρατηγοὺς Ἰωάννην Φουντάναν τινὰ καὶ Σπινέταν Κουλουμπότου, ἀναθεὶς αὐτοῖς ὡς εἰ ἴδωσι τοὺς Λημνίους μεταμεληθέντας εἰς ἃ πεπράχασιν, ἱλαρῶς πως εἰς αὐτοὺς βλέψουσι καὶ διὰ γλυκέων ῥημάτων καὶ συνθηκῶν πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν νῆσον ἐπαναστραφῆναι ποιήσουσιν, εἰ δὲ οὔ, λαβόντες τὸν ἀδελφὸν αὐ-
C τοῦ Νικόλαον ἐπαναστρέψουσιν· ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ παλαιοκάστρῳ αὐλιζόμενος. οἱ δὲ οὐχ οὕτως πεπράχασιν, ἀλλ' ἐξελθόντες σὺν ὅπλοις ἐμάχοντο. οἱ δὲ Λήμνιοι ἐξελθόντες ἔφιπποι ὡς πεντακόσιοι τούτους κατετροπώσαντο, καὶ τοὺς μὲν κατέσφαξαν τοὺς δὲ τῇ θαλάσσῃ καταδιώξαντες ἀπέπνιξαν, αὐτοχειρὶ δὲ ἕως τεσσαράκοντα ἔλαβον. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ διήρει καὶ τῇ νηῒ λαβόντες τὸν Νικόλαον εἰς Λέσβον ἀπήεσαν· καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς καὶ ὁ Ἰσμαὴλ ἐν τῇ Λήμνῳ ἄγων τὸν Χαμζᾶν τὸν νέον ἔπαρχον. μαθὼν δὲ τὰ γενόμενα ἐπῄνεσε τοὺς Λημνίους, τοὺς δὲ Λεσβίους λαβὼν
D δεσμίους ἐστράφη εἰς Καλλιούπολιν Μαΐῳ μηνὶ τοῦ ͵ϛϡξδʹ ἔτους. μηνύσας δὲ τῷ τυράννῳ τὰ συμβάντα ἐν Λήμνῳ, καὶ θυμοῦ

Callipoleos et Chersonesi post exactum inde Genuzem Cariaeque gubernandae impositum praefecto ac contostablo, hunc rerum statum declarat, iubetque ut in Lemnum triremibus naviget, et Hamzae insulam ex aequo et bono gubernandam tradat. dum haec geruntur, Lesbi princeps biremem unam simulque navem armatis centum pluribusve instructas, quarum Iohannes Fontana et Spineta Columbotus duces erant, mittit; mandatque ut, si videant Lemnios actorum suorum poenitentia duci, leniter cum iis agant et colloquiis blandis conditionibusque aequis se in insulae possessionem restituant. sin minus, fratrem suum Nicolaum, qui in vetere arce habitabat, assumerent reverterenturque. verum mandatis haud obsecuti, in terram armati exscendunt et hostiliter se gerunt. Lemnii itaque ferme quingenti conscensis equis in fugam versos partim caedunt, partim ad litus insecuti tam strenue fugientibus instant, ut in mare, quo hausti sunt, praecipites se dare cogerent. quadraginta insuper capti: ceteri, qui in biremi et navi remanserant, Nicolao secum abducto in Lesbum renavigant. post triduum Lemnum appulit Ismael, Hamzamque novum praefectum advexit; et compertis quae nuper gesta erant, Lemnios laudat. mense Maio anni 6964 (Christi 1456) Lesbios vinctos avehens Callipolim rediit. deque iis quae in Lemno acci-

πλησθεὶς κατὰ τῆς Λέσβου καὶ τοῦ ἡγεμόνος, αὐτὸς πρὸς
Βελόγραδον ἔρχεται σὺν δυνάμει βαρείᾳ καὶ μηχανικαῖς πα-
ρασκευαῖς πλείσταις. ἐλθὼν δὲ καὶ διὰ τῶν πετροβολισμῶν
βαλὼν κάτω τὰ τείχη, ἔχων καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ πλοῖα ἕως
ξ', εἰς τόσον κατηντήκει τὰ τοῦ πολέμου ὡς καὶ ἐντὸς εἰσελ-
θεῖν τοὺς Τούρκους καὶ εἰς πραῖδαν ἄρξασθαι. τότε ὁ Ἰάγ-
γος, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσεν, περάσας τὸν ποταμὸν
(ἦν γὰρ φθάσας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ) καὶ εἰσελθὼν καὶ καταδιώ-
ξας αὐτούς, τοὺς μὲν σφάττων τοὺς δὲ πλήττων ἐξήλασε
τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δὲ τῆς πύλης καὶ αὐτὸς σὺν στρατιώ-
ταις πλείστοις ἔλαβε τὴν πολεμικὴν πᾶσαν παρασκευήν. καὶ P. 191
πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσας, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν τύραννον
πληγῆναι ἐν τῷ μηρῷ, τέλος ἐν τῇ πόλει ὑπέστρεψεν καὶ τὰ
πλοῖα τῶν Τούρκων πυρὶ παρέδωκεν. ὁ δὲ τύραννος κατη-
σχυμένος ὑποστρέψας ἐν Ἀδριανουπόλει, τὸ ἐπιὸν ἔτος ἠπεί-
λει κατὰ τοῦ Βελογράδου στρατεῦσαι. ἦσαν δὲ ταῦτα γενό-
μενα μηνὶ Ἰουλίῳ αὐτοῦ ἔτους. ἐν δὲ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ
ἐπέμφθην ἐγὼ φέρων τὸ κατ' ἔτος διδόμενον τέλος παρὰ τοῦ
ἡγεμόνος Λέσβου. δοὺς δ' αὐτὸ καὶ ζητήσας τοὺς οὓς οἱ
Λήμνιοι παρέδοσαν ὡς ἀπίστους, οὐκ ἠθέλησε δοῦναι, ἀλλὰ
μᾶλλον ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι· ἦσαν
γὰρ ἐν Ἀδριανουπόλει ἔγκλειστοι. ὡς δὲ ἀπήγαγον αὐτοὺς B
εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, μεταμεληθεὶς ὁ τύραννος ἐκέλευ- V. 153
σε πραθῆναι τούτους, καὶ ἠγοράσθησαν εἰς νομίσματα χίλια.

derant tyrannum certiorem facit, inque Lesbios et eorum principem ira incendit. impraesens vero ad Belogradum ingenti exercitu machinarumque apparatu maximo expugnandam expeditionem suscipit. quo cum venisset, muro globis lapideis everso, fluviique navigatione navigiis LX intercepta, oppugnatio eo processit ut Turci eam ingressi praedas iam agerent. at Iancus supra memoratus eadem die superato fluvio urbem intravit, hostesque insecutus, plerisque eorum caesis vel vulneratis, expulit. eruptione etiam cum ingenti militum manu ex portis facta, tormentis omnibus potitur; et Turcorum maxima strage edita, ipso etiam tyranno in femore vulnerato, intra urbem receptus Turcorum navigia incendit. tyrannus contumeliam ac repulsam passus Adrianopolim remeat, bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus. haec anni praedicti mense Iulio gesta sunt. Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annuum pendit, solverem, missus sum. eo numerato, quos Lemnii tanquam proditionis reos tradiderant, repetenti mihi negati; iubetque tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti; cumque ad supplicium ducerentur, poenitentia actus vaenumdari imperat, milleque nummis vaeniere.

ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὥρμησε, καὶ πρῶτον Κόρινθον ἔσχεν ἄνευ πολέμου. μαθόντες οὖν οἱ δεσπόται τὸ γεγονός, ὁ μὲν Θωμᾶς πρὸς Ἰταλίαν ἐχώρησε σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις, ὁ δὲ Δημήτριος παρεδόθη ἑκὼν καὶ προσεκύνησε τῷ τυράννῳ. παραλαβὼν οὖν πᾶσαν Πελοπόννησον καὶ ἐγκαταστήσας ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας αὐτὸς εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὥρμησε, φέρων μετ' αὐτοῦ πανοικὶ τὸν Δημήτριον, ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς
C τοῦ παλατίου καὶ τοὺς λογάδας καὶ εὐτυχεῖς πάσης Ἀχαΐας Λακεδαιμονίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν. τοὺς δὲ τῶν Ἀλβανῶν προύχοντας πάντας κατέσφαξεν, οὐκ ἄλλο τῶν πολιχνίων ἐάσας πλὴν Μονεμβασίαν, καὶ τοῦτο ἄκων καὶ μὴ
V. 154 βουλόμενος. τὴν δὲ διὰ θαλάσσης τῶν τριήρεων πρὸς ἐχθροὺς εἰσβολήν, ἐν Αἰγαίῳ πελάγει διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων ἔστειλε τὸν ἀριθμὸν ὡς ρπ' διήρεις καὶ τριήρεις, μηδὲν ὠφεληθέντες. μετοικίσας ἐκ τῆς Πελοποννήσου φαμελίας δισχιλίας δήπου καὶ παῖδας ἰσαρίθμους, τοὺς μὲν παῖδας εἰς νεόλεκτον στρατὸν κατεγράψατο, τὰς δὲ οἰκίας ἐν τῷ τῆς πόλεως μέρει κατέθετο. αὐτὸς οὖν τὸν χειμῶνα ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ Κων-
D σταντινουπόλει διῆγε πήξας ναῦν ὑπερμεγέθη καὶ δομήσας θέατρον ἐν τῇ πόλει, ὃ καὶ βεστιοπρατήριον λέγεται καὶ Περσιστὶ πεζεστάνιον ὀνομάζεται.

Ἐν δὲ τῷ ͵ςϡξθ' ἔτει ἐποίησε στόλον τριήρεων καὶ διήρεων μέχρι που τὰ σ' καὶ νῆας ι'. αὐτὸς δὲ τῷ ἔαρι τὸν

ineunte, contractis copiis in Peloponnesum movit. Corinthum citra belli discrimen deditione recepit. de iis quae gerebantur certiores facti despotae, alter, Thomas, Italiam cum uxore et liberis petit, alter, Demetrius, tyranno sponte se permisit et eum veneratus est. tota ergo Peloponneso subacta eique praefectis impositis Adrianopolim revertitur; Demetriumque cum tota eius domo ceterosque palatii officiales secum abducit; primores quoque ac divites ex Achaia, Lacedaemone aliisque provinciis transfert. at Albanorum proceres interfecit; nec aliam arcem integram praeter Monembasiam, etiamque invitus, reliquit. maritima autem expeditione suscepta, missis in Aegaeum mare et Cycladas insulas adversus hostes biremibus triremibusque circiter 180, cum nihil profecisset, ex Peloponneso familias bis mille totidemque pueros transportat. hi militiae tironibus adscripti; familiis pars urbis Cpoleos habitanda concessa, hiemem ipse partim Adrianopoli partim Cpoli transegit, navemque ingentis magnitudinis fabricari curavit. in urbe etiam theatrum extruxit, quod vestium forum, Persice vero Bezestan, appellatur.

Anno 6969 (Christi 1461) classem biremium triremiumque circiter ducentarum naviumque decem apparavit. labente vere fretum ipse trans-

πορθμὸν διαβὰς ἧκεν εἰς Προῦσαν τῆς Βιθυνίας, μὴ ἐπι-
σταμένου τινὸς μηδὲ νοήσαντος τὴν βουλήν. εἴπω καί τι
παράδοξον. ὁ νομοδιδάσκαλος αὐτοῦ, ὃς καὶ κριτὴς κριτῶν
ὑπῆρχε τῷ τότε καιρῷ, θαρρήσας ὡς πρὸς τὴν πλησιότητα
ἣν ἐκέκτητο πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ ὁ ἡγεμὼν πάλιν ὡς πρὸς
τὴν εὐλάβειαν ἣν ἐδείκνυε πρὸς τὸν διδάσκαλον, τολμήσας
λέγει τῷ ἡγεμόνι ἔτι ὄντων αὐτῶν κατὰ μόνας „κύριε, τὴν
παράταξιν ταύτην τὴν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης ἑτοι-
μασθεῖσαν ποῦ κελεύεις φέρεσθαι;" ὁ δὲ ὀργίλως πως ἐμβλέ- P. 193
ψας εἰς αὐτὸν ἔφη „ἴσθι, ὦ οὗτος, εἰ ᾔδειν ὅτι ἐκ τῶν τοῦ
πώγωνός μου τριχῶν θρὶξ μία ἀπελάβετό μου τοῦ μυστηρί-
ου, ἀποσπάσας ἂν αὐτὴν πυρὶ παρέδωκα." τοσοῦτον κρυ-
ψίνους ὁ ἀνὴρ καὶ ὀργίλος. φοβηθέντες πάντες οἱ οἰκοῦντες
ἔν τε τῷ Λυκοστομίῳ Βλάχοι, ἀλλὰ δὴ καὶ Καφᾶς Τραπε-
ζοῦς καὶ οἱ Σινωπεῖς, αἵ τε νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους,
Ῥόδος καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς νησίδια, Χίος καὶ Λέσβος, εἰ καὶ
τελοῦντες ἦσαν, ἀλλὰ τὴν ἀκαταστασίαν αὐτοῦ γινώσκοντες
ἐτρόμαξαν. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἦλθεν εἰς
Ἀγκύραν τῆς Γαλατίας, κἀκεῖ τὰς σκηνὰς πήξας, ὁ τῆς Σι-
νώπεως ἡγεμὼν στείλας τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ πλείστης δωρο- B
φορίας, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ δουλικῶς προσεκύνησεν. ὁ
δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον ἀσμένως, καὶ τὰ τῷ ἰδίῳ πατρὶ μηνυ-
θησόμενα τούτῳ ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἄγγελον τῶν ῥηθη-
σομένων πάντα κατεῖπε, λέγων „ἀνάγγειλον τῷ πατρί σου

vectus Prusam Bithyniae venit, cunctis consilii eius ignaris; circa quod mirabile quoddam referam. doctor legis ipsius, qui et iudex iudicum eo tempore erat, familiaritati, quae ipsi cum principe intercedebat, reverentiae etiam ab eo sibi exhibitae confisus, cum solus ei adesset, audacter sciscitatur: „domine, hunc exercitum terra marique instructum quo movere iubes?" ille iratus eum intuetur, dixitque: „heus tu, hoc a me disce: si mihi constaret barbae meae pilum unum arcani mei conscium esse, avulsum eum igne me crematurum." tam dissimulatus ac iracundus natura erat. huius expeditionis fama, non solum qui Lycostomium incolunt Walachi, sed et Caphatini, Trapezuntii, Sinopenses et Aegaei maris insulae, Rhodus parvaeque ei circumiectae territi erant. Chios etiam et Lesbos, quamvis vectigales, eius inconstantem ac levem animum reformidabant. princeps Bithynia discedens Ancyram Galatiae petit, ubi castra cum posuisset, Sinopes principis filius cum donis quamplurimis ad eum a patre missus, servili eum more veneratur. comiter a principe susceptus, quaecunque patri suo ab illo afferenda erant, nuncii munus ipse apud parentem obiturus audivit; quae eiusmodi fuere: „patri tuo

ὅτι τὴν Σινώπην βούλομαι, καὶ εἰ μὲν ταύτην ἐλευθερίως παράσχοι, κἀγὼ χαριέντως ἀνταποδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φιλιππουπόλεως, εἰ δὲ οὔ, ἔρχομαι ταχύ." ὁ δὲ στόλος διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἔφθασεν ἐν Σινώπῃ. ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἰσμαὴλ ἡγεμόνος τῆς Σινώπης ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα
C παρὰ τοῦ τυράννου. ὁ τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνάβασιν τοῦ στόλου γεγονυῖαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν ὥδευεν. ὁ δ' Ἰσμαὴλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώπης, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ καὶ δουλικῶς προσκυνήσας, ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο, κελεύσας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους καὶ καμήλους, καὶ ἄλλο εἴ τι ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμείοις ἐκέκτητο, καὶ μὴ προσψαῦσαί τίς τι τῶν αὐτοῦ. τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἐγκαταστήσας καὶ ἡγεμόνα ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ χειροτονήσας αὐτὸς εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδότερα ἐχώρει. ὁ δὲ προρρη-
D θεὶς Οὐζοῦν Χασὰν ἡγεμὼν εἰς τὰ τῆς Περσίδος ὅρια ἐπάνω ὀρέων σὺν τοῖς αὐτοῦ διέτριβε, μὴ ἔχων ἰσχὺν καταπροσωπῆσαι τῷ τυράννῳ. περάσας δὲ τὴν Ἀρμενίαν καὶ διαβὰς τὸν Φάσιδα ποταμὸν χώρας τὰς μὲν εἷλε τὰς δὲ οὐ δυνηθεὶς παρέδραμε, καὶ τὰ Καυκάσια ὄρη μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγκαίων ἀναβὰς κατῆλθεν εἰς Κόλχους. καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα ἀνελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τραπεζοῦντος ἐκ τῶν δύο ἑλέσθαι τὸ κρεῖττον, ἢ πα-

7. ὁ deest P.

nuntia Sinopem me velle: qua si sponte, nec vi coactus, decesserit, Philippopoleos praefecturam ipsi donabo. sin minus, brevi veniam." classis interea Pontico mari Sinopem advenit. filius Ismaelis Sinopes principis ad patrem profectus tyranni verba omnia retulit. classem vero Sinopem appulisse tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere eo contendit. Ismael animi anceps, Sinope obviam ei egreditur ac submisse adorat. a tyranno benigne susceptus, iussusque omnes thesauros suos auferre, equos, mulos, camelos ceteraque asportare, quaecunque in horreis et penu habebat; omnesque de illis quidquam contrectare vetiti. rebus ergo Sinopensibus recte constitutis, praetore urbi uno mancipiorum suorum imposito, Armeniae interiora petit. interea praedictus princeps Usun-Hasan Persidis fines montanos cum suis occupaverat, viribusque inferior quam ut acie concurrere cum tyranno posset, illic tempus transigebat. peragrata Armenia Phasique flumine superato regiones quasdam debellavit ille; alias cum subigere non potuisset, transcurrit. montem Caucasum multo labore, cibariorum et necessariorum penuria artatus

ραδοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ τυράννῳ ἄνευ ζημίας αὐτοῦ τι- V. 155 νος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ θησαυρῶν, ἀργυροῦ χρυσοῦ χαλκοῦ καὶ παντοίου εἴδους ἄλλου, δούλων τε καὶ δουλίδων καὶ πάσης ἄλλης κινητῆς ὑποστάσεως, ἢ σὺν τῇ βασιλείᾳ καὶ ταῦτα πάντα καὶ τὴν ζωὴν ἀφαιρεθῆναι. ἀκούσας δὲ ταῦτα P. 194 ὁ βασιλεὺς ἐξελθὼν πανοικὶ προσεκύνησεν. ἦν γὰρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν καθ' ἑκάστην οὐδὲν ἤνυεν, ἕως ὁ τύραννος διὰ ξηρᾶς κατήντησεν. ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις προσεκύνησεν· ἦν δὲ οὗτος Δαβὶδ ὁ Κομνηνός, υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ἀδελφὸς Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ προβεβασιλευκότος. στείλας δὲ αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺν ταῖς τριήρεσι παγγενὶ μὲ ἑτέρους θείους καὶ ἀνεψιοὺς αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἄρχουσι καὶ εὐγενέσι τοῦ B παλατίου, φέρων ὁ καθεὶς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἄνευ τῶν ἀκινήτων. αὐτὸς δὲ τὰ τῆς Τραπεζοῦντος καλῶς διοικήσας ἐπανεστράφη, χρόνον τέλειον πληρώσας εἰς τὴν ἀποδημίαν αὐτήν.

Ἐν δὲ τῷ ͵ςϡο' πέμπει πρὸς τὸν βειβόδα Βλαχίας ἀποκρισιάριον μηνύων αὐτῷ τοῦ ἐλθεῖν ἐν τάχει εἰς προσκύνησιν, ἔχων καὶ φέρων σὺν αὐτῷ παῖδας φ' καὶ τὸ κατ' ἔτος διδόμενον τέλος ἤγουν χρυσίνους χιλιάδας δέκα. αὐτὸς δὲ ἀπε-

13. ἑτέρους] ἐχυροὺς Bullialdus.

superavit, Colchosque devenit. Trapezuntem cum accessisset, illius imperatori per nuntium duorum alterum, quod melius esset, eligendum proponit, aut omnibus thesauris suis argenti, auri, aeris ceterarumque rerum, servis etiam et ancillis, omnique alia supellectile integris, imperium tyranno relinquere; aut cum imperio ista omnia cum vita amittere. his auditis imperator urbe exit illumque adorat. classis multis iam diebus Sinope solverat, et Trapezuntem appulsa quotidianis praeliis urbem frustra tentaverat, donec tyrannus terrestri itinere eo venisset. urbe itaque imperator, uxore ac liberis comitantibus, excessit et illum veneratus est. David Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius, Iohannis decessoris sui frater. cum tota gente sua, soceris, avunculis et nepotibus suis, cumque palatii nobilibus et proceribus, singulis suppellectilem suam secum auferentibus, immobilibus bonis relictis, Cpolim triremibus vectus est. Mehemetes Trapezuntis rebus rite compositis, anno toto in illa expeditione transacto, reversus est.

Anno 6970 (Christi 1462) Walachiae Vaivodae per apocrisiarium iniungit, ut ad se venerandum cito veniat, et adolescentes quingentos adducat, annuumque tributum aureorum nummorum decem millia afferat. respondet Walachus aureos se solvendo paratos

κρίνατο, τοὺς μὲν χρυσίνους ἑτοίμους ἔχει τοῦ δοῦναι, τοὺς δὲ παῖδας οὐ δύναται, τὸ δὲ αὐτὸς εἰς προσκύνησιν καὶ τοῦτο ἀδυνατώτερον. ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἠγριώθη, καὶ C στείλας ἕνα τῶν ἐπιφανῶν σὺν ἑνὶ τῶν γραμματέων αὐτοῦ εἶπεν „ἀγάγετέ μοι τοὺς φόρους, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐγὼ σκέψομαι." οἱ δὲ ἐλθόντες καὶ τῷ Βλάχῳ τὰ μηνυθέντα δηλώσαντες, πρῶτον αὐτοὺς ἐν πάλοις καθίησιν, θάνατον ἀπάνθρωπον ὀδυνηρὸν καὶ ἀσχήμονα. εἶτα περάσας σὺν δυνάμει κατέδραμεν ἐν τοῖς μέρεσι Δύστρας, καὶ πολλὸν λαὸν συρφετώδη λαβών, ἐν Βλαχίᾳ περάσας πάντας τὸν αὐτὸν θάνατον τῶν πάλων τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐξεμέτρησε. καὶ τῶν ἄκρων ἐκείνων εἷς ἀρχηγὸς τοῦ τυράννου θέλων δεῖξαι ἀριστείαν D τινά, περάσας εἰς Βλαχίαν σὺν χιλιάσι δέκα Τούρκων, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ὁ Βλάχος οὓς μὲν ἐν πολέμῳ κτείνας ἔκτεινεν, οὓς δὲ ζῶντας ἤγρευσεν, πάντας τῷ τοῦ πάλου θανάτῳ, καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Χαμζᾶν πικρῶς κατεδίκασεν. τούτων ἰσθεὶς ὁ τύραννος καὶ πλήρης σκοτοδινίας καὶ ζάλης τυχών, ἁπανταχοῦ συναθροίσας δύναμιν ὑπὲρ τὰς ρν' χιλιάδας, τῷ καιρῷ τοῦ ἔαρος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ἦλθεν εἰς Δάνουβιν, κἀκεῖ τὰς σκηνὰς πήξας ἔστη ἕως οὗ πᾶσα ἡ δύναμις εἰς ἓν σῶμα γένηται. ὁ δὲ Βλάχος καὶ αὐτὸς πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς κλεισούρας καὶ δενδρώδεις τόπους μετοικίσας, καὶ τοὺς κάμπους ἐρήμους ἀφείς, καὶ ζώων παντοίων τὰ γένη

habere, adolescentes tradere non posse; minus etiam se ipsum ad adorandum posse venire. his auditis tyrannus exasperatus, procerum quendam comite adiuncto secretario mittit, mandatque ut tributum afferant: ceteris se prospecturum esse. isti cum in Walachiam pervenissent, quae in mandatis habebant, Vaivodae exponunt. ille comprehensos mortis inhumano, acerbo turpique genere, palo per anum transfixos affecit. superato deinde Danubio copiis secum ductis in Dystrae regionem excurrit, turbamque infimae plebis captivam in Walachiam traiecit; quos omnes eodem mortis genere plecti iussit. finibus illis a tyranno quidam dux praefectusque constitutus, egregio aliquo facinore fortem se ac bellicosum approbare cupiens, ductis Turcorum decem millibus in Walachiam traiecit. cum istis Walachus manibus consertis partim internecione delet, partim vivos capit; quos omnes cum duce Hamza acerba pali poena necavit. his compertis animi vertigine et aestu circumactus tyrannus, copias undequaque ad CL militum millia contrahit. per tempus vernum Adrianopoli profectus ad Danubii ripam venit; ibique castris positis, donec universae copiae se coniunxissent, substitit. Walachus interea omnes subditos suos in arta loca silvisque obsita migrare iussit. agrisque vastatis pecudes ceteraque animalia ad partes interiores,

ἐν τοῖς ἐνδοτέροις ἐλάσας ὁρίοις τοῖς πρὸς Ἀλανοὺς καὶ Οὔννους, P. 195 αὐτὸς ἐν ὀχυροῖς ἄλσεσι καὶ δασέσι τόποις σὺν τῇ ὑπ' αὐτὸν στρατιᾷ διημέρευεν. ὁ δὲ τύραννος περάσας τὸν Δάνουβιν καὶ ἐπέκεινα ζ' ἡμερῶν τόπον ἀνύσας οὐχ εὗρε τὸ οἱονοῦν, ἢ ἄνθρωπον ἢ ζῶον τὸ τυχόν, ἢ τῶν τροφίμων τι ἢ ποτίμων. φθάσας οὖν ἔν τινι τόπῳ λιβαδιαίῳ καὶ εὐθέτῳ ὁρᾷ πάλους πεφυτευμένους μυριαρίθμους, βρίθοντας ἀντὶ V. 156 καρπῶν νεκρὰ σώματα, καὶ τὸν Χαμζᾶν ὃν προείπομεν, ἐν μέσῳ μετὰ βυσσίνων καὶ κοκκίνων ὧν ἐφόρει πεπερονημένον ἐν τῷ πάλῳ. ἰδὼν οὖν τὴν ἀπειλὴν ταύτην ὁ τύραννος ἐξεπλάγη, B καὶ τῇ νυκτὶ φοβηθείς, ἐν ᾗ ἔπηξε τὰς σκηνάς, τάφρους ἀνήγειρε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τάφρων ἔκειτο. ὁ δὲ Βλάχος ὀρθρίσας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν καλῶς συνταξάμενος ἔτι σκοτίας οὔσης κατῆλθε, καὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φοσσάτου τυχὸν εἰσῆλθεν ἐξαίφνης, καὶ ἕως πρωῒ ὑπὲρ ἀριθμὸν κατέκοψε. καὶ πολλοὶ τῶν Τούρκων ἀλλήλους ἐφόνευον, ἕως οὗ ἡμέρα διηύγασε. πρωΐας δὲ γενομένης οἱ μὲν Βλάχοι εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν εἰσελθόντες ἐκοιτάσθησαν, ὁ δὲ τύραννος ἐγερθεὶς κατῃσχυμένος καὶ περάσας τὸν Δάνουβιν ἧκεν εἰς Ἀδριανούπολιν.

Ἐν δὲ τῷ ,ςϡοα' ἔτει στόλον ἀπαρτίσας τριήρεων καὶ διήρεων ἑξήκοντα καὶ νῆας ζ' κατῆλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ Σεπτεβρίῳ C μηνί, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς σὺν δυνάμει. ἐλθὼν οὖν ᾐτήσατο τὴν

Alanorum Hunnorumque fines abegit; se vero et exercitum intra silvas densas et munitas continuit. at tyranno Danubium transvecto, septemque dierum iter emenso, nec homines nec pecora occurrerunt, nulla cibaria, ne potus quidem, inventa. cum vero in locum irriguum et opportune situm pervenisset, palos innumeros erectos conspicit, fructuum vice cadaveribus graves; in omnium medio Hamzam byssinis ac coccineis vestitum paloque transfixum. hoc portento tyrannus territus, nocte ipsa, qua castra metatus est, fossis circumductis intra se continuit. Walachus mane copias in aciem dispositas ante diluculum deduxit; et cum ad castrorum dextrum cornu casu delatus fuisset, subito in ea irrupit, et donec dies appeteret, Turcorum ingentem stragem caesis innumeris edidit. Turci in tenebrarum caligine trepidi, mutuis vulneribus se confodere. ubi illuxit, intra castra sua Walachi recepti iis se continuere. tyrannus castris tum motis turpiter recedens et Danubium transvectus Adrianopolim regreditur.

Anno 6971 (Christi 1462) classe triremium LX naviumque VII instructa, mense Septembri in insulam Lesbum movet: ipse terrestri itinere copias adducit. insulam a Nicolao Gateluzo, qui ei tunc

νῆσον παρὰ τοῦ κρατοῦντος Νικολάου τοῦ Γατελούζου, ὃς ὑπῆρχεν ἀδελφὸς Δομινίκου τοῦ προηγεμονεύσαντος, τὸν ὃν ὁ ῥηθεὶς Νικόλαος κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας καὶ ἀπέπνιξεν, αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν κατέστη τῆς Λέσβου τέταρτον ἄγων ἔτος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. ὁ δὲ Νικόλαος ἀσφαλῶς τὴν Μιτυλήνην ἔν τε πολεμικαῖς παρασκευαῖς καὶ ἁρμάτων πληθύϊ καὶ τάφρων βοθύνων καὶ χωμάτων ἀνορύξεσι κατασκευάσας, μέσον ἐκάθητο σὺν πολεμισταῖς πλείστοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων πέν- D τε, καὶ συρφετώδη λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ παιδαρίοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων κ'. περάσας οὖν ὁ τύραννος ἀπὸ τοῦ Ἁγιασματίου καὶ ζητήσας τὴν πόλιν σὺν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο ὁ Νικόλαος „οὐκ ἔστι δυνατὸν παραδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτοὶ πολεμικῷ νόμῳ κτανθήσονται." τότε πάλιν τὴν περαίαν διαβὰς ὁ τύραννος ἀφῆκε τὸν αὐτοῦ βεζύριν Μαχμοὺτ τοῦ πολιορκεῖν Μιτυλήνην. καὶ δὴ τὰς πετροβόλους σκευὰς ἀντικρὺ παραστήσας καὶ πετροβολῶν τὸ ἓν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον Μελανούδιον κατὰ γῆς ἔρριψεν, ὁμοίως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τοὺς προμαχῶνας καὶ πύργους. ὁρῶντες οὖν οἱ ἐντὸς

dominabatur, sibi dedi poscit. hic Dominici decessoris sui, quem ditione spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominatione agebatur. Nicolaus Mitylenes securitati prospexerat; machinis bellicis omnis generis instructam armatorum valido praesidio firmaverat: fossis profundis aggeribusque munierat: eius moenibus cum quinque militum millibus pluribusve, turbae quoque plebeiae, adnumeratis mulieribus ac pueris, viginti millibus se tutabatur. cum ab Hagiasmatio in insulam traiecisset tyrannus, urbemque et insulam postularet, respondit Nicolaus, illas se tradere non posse, nisi praeliando ipse suique milites prius occubuissent. hoc reddito responso in continentem remeavit tyrannus, et Vezirum Mahmut obsidioni ac oppugnatione Mitylenes praefecit. qui tormentis moenia ita quassavit, ut eorum pars, quae Melanudion appellatur, conciderit, in aliis etiam locis propugnacula et turres in solum corruerint. oppidani his animadversis

DUCAE HISTORIA

ITALICE

INTERPRETE INCERTO.

DUCAE HISTORIA
ITALICE
INTERPRETE INCERTO.

Da Adam primo homo, formato da dio, infine al tempo Ed. Bonn.
de Noe, nel qual fo el diluvio, sono state dece generatione. p. 10
la prima de Adam; la qual descese da dio. Da poi docento trenta anni fo la seconda generation de Seth, descesa da Adam. Dapoi doxento zinque anni fo la terza generatione de Enos, da Seth. Dapoi cento nonanta anni fo la quarta generation de Caynan, da Enos. Dapoi cento settanta anni fo la quinta generation de Malalehel, da Caynan. Dapoi cento sexanta cinque anni fo la sexta generatione de Iared, da Malalehel. Dapoi cento sexanta doi anni fo la septima generatione de Enoch, da Iared. Dapoi cento sexanta zinque anni fo la octava generation de Mathusalem, da Enoch. Dapoi cento sexanta septe anni fo la nona generatione de Lamech, da Mathusalem. Dapoi cento octanta octo anni fo la decima generatione de Noe, descesa da Lamech. Et essendo Noe de anni sexcento, fo el deluvio de l'aqua sopra la terra. Si che se numera da Adam infine al diluvio anni doi milia docento quaranta doi. Et similmente dal diluvio infine ad Abram forono dexe generátione, anni mille centovintiuno. Abraham era de anni septanta zinque, quando partì da Moesopotamia et andò ad habitare in la terra Canaham; et lì demorando anni vinti zinque, li nacque el suo figliol Isahac. Elqual habbe doi fioli Esau et Iacob. Et essendo Iacob de etade de anni cento et trenta, descese con i soi do- 11
dexe fioli in Egiptu, et con settanta zinque nevoti. Ma Abraham con la sua progenie come forestiero habitò in la terra Canahan anni quatrocento trenta trè. Et multiplicando le generatione de progenie in progenie, tanto el numero crebbe, che facto el censo, forono dinumerati sei cento milia de dodici tribù de dodeci fioli de Iacob; di quali XII

fioli questi sono i soi proprii nomi, Ruben, Symeon, Levi, Iudas, Isahar, Zabulon, Nephtalim, Gad, Aser, Dan, Ioseph et Beniamin. De Levi desceseno Aron et Moises; di quali Aron fo dedicato ad sacerdotio, Moises al principato. El quale l'octuagesimo anno de la sua vita passò el mar rubro, et menò fora de lu Egipto da le man de Pharaon el populo de dio. Questo Moises fo multo grato ad l'altissimo et ingrande stato nel populo suo, et regnò nel tempò de Inacho, primo rè de Argivi. Et per questo se cognosce i Zudei esser stati primi et più antichi che li Greci. Demorando adunque i Zudei nel deserto anni quaranta, et dominati da Iesù Navi anni vinti zinque et da Zudici anni quatrozento zinquanta quatro, fine al regno de Saul primo rè apresso de Zudei. Nel primo anno del regno de Saul nacque el grande David. Si che se numera da Abraham fine a David generatione quatordexe, anni mille vinti quatro. Et da David fine ala transmigration de Babylonia foron generatione quatordexe, anni sei cento nove. Et dala transmigration de Babylonia fine a Christo nostro redemptore forono generatione quatordexe, anni
12 cinquezento quatro. In summa havemo computato secondo la sequentia de li anni de Adam primo nostro parente fine a Christo anni cinquemilia cinquecento: dala dominica incarnation fine al grande Constantino anni trecento dexeocto, et dalo imperio del grande Constantino fine a l'imperio de Iustiniano imperador forono anni doxentodexe. Nel tempo de questo imperadore fo edificato el grande tempio de Sancta Sophia. Da l'imperio de Iustiniano infin'a l'imperio de Constantino et Erine sua matre anni docentosexanta. Dalo impero de Erine infine ad Alexio Comino anni docento nonanta cinque. Alexiò veramente imperò anni trenta septe et mesi quatro; Zoanni suo fiolo anni vinti quatro, mesi octo; Manuel figliol de Zuanne anni trenta septe, mesi nove. Alexius figliol de Emanuel, et Andronico, che uccise Alexio, dominaron anni trè. Summa in tutto l'imperio di Comini anni cento uno. Dapoi Andronico dominò Isacchio Angelo anni nove, mesi octo; Alexio Angelo, fradelo de Isacchio, anni nove; Ducha Murzuflos mesi do. Summano da la creation del mundo fine a l'imperio del Ducha, nel qual imperio fo presa Constantinopoli da Venetiani, anni seimilia sexcento dodeci, a dodeci de Aprile, zorno secundo della sexta septimana del
13 dezunio. Dapo la presa de Constantinopoli imperò Theodoro Laschari in Nichiea anni dieceocto. Zuanni Ducha Vathazi, zenero de Theodoro Laschari, imperò in Magnesya, la quale è in Sypilo, anni trenta trè. Theodoro Laschari suo fiolo imperò anni quatro. Zuanni Laschari, el qual avanti la sua coronatione fo excecato da Michaele Palleologo et fo cacciato

da l'imperio. Imperante Michael Paleologo, nel terzo anno del suo imperio, i Venetiani per decreto del gran conseglio restituirono Constantinopoli ad Michel Paleologo imperadore. Fine a l'imperio de questo imperadore la Asia minore, Paphlagonia, Mysia, Bithynia grande, Phrygia et Phrygia Capathyani, Caria et parte de Cilitia, Lidia tutta erano ancor sotto l'imperio di Greci. Ma i Turci, i quali zà comenzavano invadere l'imperio di Graeci, habitavano oltra Lycaonia, Cappadocia, Galatia, Pamphilia, Armenia, Elenopodon, Pisidia, Litia, Syria Concava et altri lochi. Dominò Michaele Paleologo anni vinti quatro. Dopo Michaele el suo figliolo Andronico Paleologo successe et imperò anni vinti trè. Nel tempo de questo imperador Andronico Epheso metropoli de Asia et la eparchia de Caria forono prese da Mandachia, uno di capetanii di Turchi. Et Lydia da Atis fine a Smyrne, et Magnesia perfine a Pergamo con tutta la eparchia de Magdon fo presa da Sarcahan. Tutta Phrigia fo presa da Carmian. L'altra Phrigia, che se chiama la grande, da la cità de Axu, fine ad Hellesponto, presa fo da Cha- 14
rasi. Bithynia tutta et parte de Paphlagonia fo presa da Othoman. Questi forono i primi capitanei Turchi che condusseno le zente Turchesche contra l'imperio di Greci. Questi forono i primi apparitori, i primi antesignani, i quali le treze d'oro prima et poi la testa tagliaro ala regina del mondo, ala figliola de l'anticha Roma et sposa del grande Constantino imperadore. Questi forono i primi che cominzarono profanare et adulterare la intemerata sposa de Misser Iesu Christo, la sacra et sancta chiesia patriarchal de tutto l'oriente, el sacro et sancto tempio dela sancta Sophia de lu eterno dio. Questi sono stati i primi invasori, i primi vastatori de tanti populi, de tanti citade, de tanti regni, et ultimamente de tutto l'imperio orientale di Christiani. O dolore inconsolabile! o vergogna ineffabile! o pianto eterno! o apostolo et vicario de Iesu Christo! o imperador de Romani! o regi et principi Christiani! o Christianissimo tutto! Chè pensate voi? Chè guardate? chè spectate più? Non vedete me, che solea esser regina del mundo? hor son facta serva de servi. Non vedete voi ch'el fiol del falso propheta sede et regna nel mio loco? Non vedete voi che la fede sancta et la evangelica leze ala età vostra mancha? Se de me non havete compassione nè cordoglio, al men da me prendate exempio, et de voi stessi vengavi pietade. Dopo Andronico Paleologo, figliol de Michaele, successe Michel Paleologo, suo fiolo. questo dominò... Dapoi Michaele imperò Andronico chiamato vechio anni tredexe. Dopo Andronico successe Zuanne suo fiolo, el qual remase pupillo sotto la doctrina et governo de Zuanne Ca-

thacusino, homo de animo grande et sapientia incomparabile. Nel tempo de questo Zuanne imperadore i Torci comenzarono a passar per lu Helesponto da Asia in Europa. Da Asia passò Omur con grande stolo de Turci; elquale dominava Smyrna, Epheso et altri lochi circumvicini in Asia minore. Da Prusia passò Orchan, nevote de Othoman. Et passate queste zente barbare, come latrocinatori, guastarono tutto'l Chieroniso et tutte le terre maritime de Tracia senza paura et senza contrasto de hoste veruna. Discorseno fine al Didimoticho et verso la cità fine in Silvieria, subiugando tutta Tracia. Nel tempo de questo Zuanne Paleologo, essendo ancora in tenera età, la isola de Asio fo presa da Zenuesi. le insule de l'Arcipelago foron prese da Latini, quali venero da Navara. Et tutto'l Peloponeso, excepto Lachiedemonia et Monovasia, et le Phochie, le quale sono in l'Egeo peligo; lequale foron prese da Genuesi. In questo medesimo anno morì Orchan, lassando ducha del suo paese male aquistato el suo fiol Murath. El qual preso che hebbe le terre de Tratia per assedio, ultimamente prese Andrianopoli e tutta la Thessalia excepto Salonicho. et occupato quasi tutto l'imperio di Greci, venne in Misia et in Servya et ali monti de Tribali. Depopulando adunque de tutte le provintie le cità et le castelle, le misere anime Christiane mandava per el portunno mare mediterraneo de Chieroniso in paesi diversi per la Asia grande, come la sorte cadeva, in servitù dele barbare zente, lontan da la patria e dal conspecto di cari parenti, azò che sdementicandosi del culto dela vera fede evangelica deventassino Musulmani et inimici dela sancta croce. Vedendo adunque queste cose tanto orribile et crudele, Lazaro fiolo de Stefano, dispote dela Servya, subito fece chiamare a se tutti i baroni et principali del suo imperio, et adunato el suo exercito nella grande compagnia de Cossovo de quà dal fiume chiamato Sieniza, non lonzi dala riccha cità de Novamonte, Iuathco rè de Bosyna mandò Vlathico Vlagenichio suo nepote con XX milia valorosi combatenti in aiuto de Lazaro suo vicino et consorte. Ordinato adunque Lazaro le sue zente, et ben disposto el suo exercito, con grande animo et efficacissima oratione amoniva et confortava tutti i Christiani a combatere valorosamente et vendicare tante ignominiose offese et damni incomparabili rezevuti, overamente a morir gloriosamente per amor de Christo nostro redemptore et per defensione dela cara patria, di figlioli, di parenti, dela fede et sacra et sancta legge evangelica sotto l'insegna dela sancta croce. Dal'altra parte el duca Amorat per tante aquistate victorie non maneo superbo che potente inimico, sitibundo del sangue Christiano, ordenò el suo exercito con grande partica dele cose militari. Et

così questi doi imperadori del'uno et del'altro exercito, inimici per la leze, per la fede et per l'imperio, per el seguente zorno se deffidaron ala bataglia. O Lazaro nobilissimo, dal' alto regal sangue desceso, tu non pensavi che in altro fosse quel che in te non era, nè militia se trovasse senza virtude et senza fede. Non havevi ancora inteso che quella zente perfida non conflixe mai con exercito, nè combatì mai terra senza proditione et senza inganno. Amorato più volte per sue lettere et secreti nuntii con grande offerte havea tentato subdurre et tirare ala sua parte Milos Cobilichio, capetanio de Lazaro, homo de animo et de corpo tanto valoroso et gagliardo, quanto altro che in quel tempo se trovasse al mundo. Milos per la sua sincera carità et fede tutte le lettere de Amorato incontinente recevutele mostrava al suo signor dispoto; el qual aqualche excogitato fine comandava a Milos: che simulando respondesse ad Amorato ch'el suo desiderio adempir voliva. El zorno precedente a quello che seguì la iniqua et infelice bataglia, Lazaro convocati tutti i signori et principali del suo imperio, comandò che se aparechiasse una sdraviza secondo la usanza dela sua corte; in laquale, come gratioso et benigno signore, a tutti porse la sdraviza con sua mano. quando la volta toccò a Milos, se fè dar una grande taza d'oro piena de pretioso vino; la qual porzendoli disse a Milos: excellentissimo cavalier, prendi questa sdraviza, che con la taza te dono . . . sdravize per amor mio. Ma molto mi doglio che ho inteso una mala novella, che al tuo dispoto sei facto ribello. Al qual Milos, reverentemente presa la taza con chiara faza, disse: Signor dispoto, molto te ringratio della sdraviza et taza d'oro che m'ai donata. Ma molto mi doglio dela mia dubitata fede. Doman de matina, se dio darà effecto al'alto pensier mio, se cognoscerà se io son fidele o ribello dela tua Signoria. Et venuto el novo zorno ala bataglia deputato, Milos, che nella mente ben conservava le parole ch'el suo signor li haveva dicto nella sdraviza, et la sua magnanima resposta, come era zovene de spirito feroce, montò nel suo possente cavallo, inpugnando una lanza dal canto del luzente ferro, volzendo el pedale contra lu hostile exercito: come transfuga passò Sienyza fiume; el quale l'uno dal'altro exercito desterminava: Et con alta et amichevole voze chiamava Amorato. Et siando da Turchi como amico acceptato, ala turba di circunstanti disse: Dove è el duca nostro Amorato? Io son Milos da sua Signoria desiderato. Menateme ala sua presenza. Secreti porto nel mio pecto, i quali ala soa Signorla sola manifestar si convene. Conducto adunque al grande paviglion del duca, et introducto come quello che molto era sta desiderato, rezevuto con lieto volto, el du-

ca li stese el piede, che'l podesse baxare secondo la usanza del suo imperio. Milos resguardato alquanto el volto del tyrano, acceso de ira, odio et sdegno, con grande impeto prese lu a lui exteso pede, et con molta forza quello tirando col capo in terra el fece traboccare. Et subbitamente snudato uno ben forbito et acuto pugnale, che a questo fine ascoso portava, ferì Amorato in mezo al pecto, trapassandolo per mezo el core, per la qual ferita el barbaro dapoi in breve spatio finì la sua vita. El valoroso Christiano habiando el suo voto compito et de tanto inimico aquistata la gloriosa victoria, tra la attonita et perturbata turma di satrapi et di satelliti de Amorato se ficcava, or questo or quello percotendo, fin che pervenne al suo cavallo, et ficcando el pede in la sinistra staffa, prima che in sella podesse salire, dalla
16 armata Zanizaria circundato el glorioso cavalier de Christo de innumerabili ferite da quella canina moltitudine fo morto. I Turci veramente dal subbito et inopinato caso molto sbigotiti, et incontinente poi reassumpto l'animo, brevemente se consigliarono; et dalle cose adverse et perturbate prendendo speranza de salute, cominzarono resarcire li recevuti danni. Et in mezo el campo adornarono un tabernaculo con uno lecto de ricchi panni d'oro; sopra el qual poseno el corpo de Amorathes. I grandi pericoli poca iactura extimando, poco dio el segno dela bataglia: con orribili instrumenti bellici: intrarono como cani rabiosi in bataglia. El dispoto Lazaro, el qual mai peravanti havea conbactuto con queste fiere barbare, nè anche inteso dela morte de Amoratho et l'opera gloriosa de Milos, suo excellentissimo cavaliero, non senza formidine et paura spiegò li soi stendardi. pur nientedimeno più da necessità che da sua voluntà constrecto, comandò a Vlatico Vlagenico, come havemo predicto, de rè de Bosina capitanio de XX milia combatenti, primo intrasse in battaglia. El quale valorosamente et con grande impetu intrò conla sua compagnia; et rumpe tutti i Turci, che li fo a l'incontra. et girando per intrar la seconda volta secondo l'ordene dela militia, aloro fo aldita una voce la quale pertutto'l campo se sparse, che Dragrossavo Probiscio, capitaneo del campo del dispoto, havea rebellato et voltato le arme contra Christiani. La qual voce aldita, Vlatico Vlagenico subito voltò le spalle et con grande fuga se despartì, tormando verso Bossina con la sua compagnia. O che la novella fosse levata da Turci, homini sagacissimi, per impavrire el nostro exercito; o che così volesse i fati contrarii ali poveri Christiani per i soi peccati. Lazaro abbandonato da soi capitanii, senza bataglia fo preso vivo con tutti i nobili del suo imperio, et menato al paviglion de Amorato. Et visto el tyrano, el quale con

grandissima pena per la hora extrema passava de sua vita, et inteso che Milos suo fortissimo cavaliero lu havea morto, li occhi et le mane al ciel levando devotamente disse: O alto dio, creator de tutto l'universo, senza tua voluntà in arbore non si move fronde. Poichè ala tua maiestà così piace, ch'io di me et del mio imperio sia d'ogni speranza privo, ormai recevi l'anima mia nel regno tuo; la qual de bona voglia te la offerisco, poich'io vedo lu nimico tuo, lu nimico mio, avanti ch'io mora, per man del mio cavalier finir la vita soa. Et dicte queste parole, Lazaro fo morto da i satrapi, che puì amava Amorat, et con lui insieme tutti i nobili de la sua compagnia. Et questa fo la fine de Amorat et de Milos, nobilissimo cavaliero, de Lazaro et de la sua electissima corte. Ancora le cose facte et narrate de sopra non erano intese nè cognosiute nel dextro nè anche nel sinistro corno, perchè el paviglione et la statione del duca Amorato era in mezo del campo verso la coda. Solmano, fiolo primogenito de Amorato, era capitanio del dextro corno, Paiasite, secondo fiolo, era capitano del corno sinistro del campo. chiamato adunque questo Paiasite dalli principi della corte de Amorato, i quali in loro lingua visirides se appellano,
per esser molto atto al governo, li manifestò tutte le cose 17
le quale tra loro havevano tenute secrete, et come era seguito el caso paterno et la victoria del dispoto Lazaro et la morte sua et de tutti sui principali. Aldite queste nove, Paiasite, dissimulando el dolore et la tristitia nel suo volto, per nome de suo padre Amorato mandò a chiamar Solmano, che era nel dextro corne, a conseglio per cose molto ardue del imperio. Solmano ignorando le cose sequite, et come molto obbediente al patre, subbito venne; et venuto fo preso, et dela luce de gli ochi fo orbato da suo fratello. Paiasith poi subbito da lu exercito fo appellato imperador. Era questo certamente homo molto callido, versuto, sagace et astuto, et in le cose bellicose maximamete sollicito et infatigabile, de animo forte, del corpo strenuo; de vigilie, fatighe et inedie patientissimo, inpavido et ad ogni periculo prontissimo; de Iesu Christo et della fede evangelica quanto nisuno altro de quella etade crudelissimo inimico; discipulo de Maconmeto et della leze de Arabi, et de soi comandamenti observator ardentissimo; in consegli, in facti et in ogni malitia dì et nocte fine al'ultima hora de la sua vita vigilantissimo; del sangue dele mansuete pecorelle de Iesu Christo devoratore insatiabile et persecutor inquietissimo. De questo inzegno, de questa natura et costumi, apto al'imperio più che nisuno altro mai de sua zente, fo vestito del manto ducale. Et facto imperadore per la morte de Amorato et de Lazaro, co-

me el sermon nostro ha demostrato, fece li Tribali, Misii et Ilirii, i quali comuni lingua se chiamano Servii; et volse che Stephano, fiolo de Lazaro, sotto'l suo imperio exercitasse la sua militia; et in qualunque loco fosse l'imperador, se trovasse la sua persona. Et oltra di questo li desse per sua sposa Maria, sua sorella; et fiola fo del dispoto Lazaro, alora tenera donzella; et con quella certa conveniente summa de arzento di metalli de Servia. Et altri pegni et ostasii per
18 securitade dele cose promesse. et cosi permectente la divina iustitia per li peccati nostri, li Servii con non eque lezze sono facti per forza amici di Turchi. Paiasith congregato lu exercito equestre de Tratia, passò Hellesponto verso levante, tra Galipoli et Lampsaco con l'aiuto de Turchi et de Greci, i quali erano venuti sotto'l suo imperio. et passato col exercito: scorse el Cothiaion, metropoli de Phrigia, et prese la cità et anche Carmuan, principe de Phrigia. Essendo Paiasite occupato in le cose de Phrigia, mandò Carmian in Pursia; el qual vedendose come prizoner confinato, fuzì da Pursia et andò in Persia. Paiasite veramente passò la Phrigia, et da Laudichiea descendendo in Epheso, et subiugò tutta la Ionia. Et prese Iesse, nevote de Athis, elqual dominava Ionia, et confinolo in Nichiea, la quale è in Bithinia; et lì in exilio finì el resto dela sua vita. In questo tempo Paiasite, congregato tutto el suo potere, passò Meandro, et desi scorrendo prese Caria et Lycia senza alcun contrasto. Elies, signor de Caria et Lycia, senza facto d'arme abbandonò la signoria et fuzì ali Persi. Continuando adunque Paiasite con la sua hoste la via seconda, che la amica fortuna li mostrava, per le grande et aspere montagne de Lydia descese a Sardis, metropoli de Lydia. Et cavolcando verso Mandasio, la quale è in Sypilo, Chidir principe de Lydia et dele citade Eolide, nevote de Sarchan, li venne in contra recommandandose a lui. Paiasite honorificamente lu rezevè, perche questo Chidir era suo cognato, marito de una sua sorella. Pur nientedimeno spogliatolo dela signoria, el mandò in Pursia, et in breve tempo poi de veneno el fè morir. Et sequitando adunque per molte
19 provintie la sua fatal victoria, venne a Philadelphia, cità molto bella et grande de situ, de popolo et de richeze; et come splendente stella in mezo'l cielo, questa col suo splendore tutte l'altre citade alluminava. et essendo servata de ogni parte, destituta de ogni speranza de soccorso, per carestia de victuarie se recomandò et dette alla discretione de Paiasite. Subiugati adunque tutti li potentati de levante, et posti li prefecti et governatori con le sue comissione per le cittade et le provintie, Paiasite se ne tornò verso le parte de ponente. Et passado Hellesponto, trovò che la fortezza de Gallipoli longo tempo

avanti da Catalani era stata ruinata. poi da essi medesimi Turchi era sta compitamente desfacta. quella forteza con grande studio et spesa instaurò et reedificò dai fondamenti. Ancora azonse el porto et l'arsenato con alte et spesse torre muniti per salvare le galie et le munitione.

A questo tempo Zuanni Palleologo imperadore, habiando passati l'anni della pueritia et pervenudo adolescentia, in opere et in parole se mostrava vechio, perchè era stato educato et instituito da Zuanne Catacusino, homo savio et molto exertato in le cose bellice; el qual fo un fior molto odorifero et generoso quanto nisun'altro se trovasse in quella etade. Onde che essendo tale et da tante virtude predito et decorato, Andronico Palleologo imperadore lu honorava et 20
teniva come fratello caro. Et venendo el tempo della sua morte, alla sua indubitata fede recomandò et l'imperio et Zuanne, suo unico fiolo. Ma la mala fortuna de Greci seminò invidia, la qual partorì odio et inimicitia; perchè quanto più la vertù se exalta, tanto più la invidia inimica dele virtude cresce. In quel tempo Zuanne Palleologo era zovene dotato dela natura de la miravigliosa belleza. Onde a Zuanne Cathacusino venne in core de volerlo per suo genero et coniugarlo con Helena sua carissima figliola. la qual cossa grande invidia creò nelli animi de tutti li principi del palazo del'imperadore; liquali habiando confugio ad Anna imperatrice, de tale indignità se agrevarono, dicendo non convenire al suo fiolo imperadore pigliare la fiola del suo subdito per mogliera, ma del'imperadori de Alamania et de Germania secundo la longa usanza del'imperadori di Greci, azò da quelle inclyte generatione haversi possa la congrua reputatione et nel tempo del bisogno aiutorio et soccorso. Persuasa adunque Anna imperadrice, la quale era descesa de Alamani, se inclynò alla opinione di nobili, et maximamente per dar a suo fiolo sposa del sangue Alamano. Et così Zuanne Cathacusino fo lassato da sparte. El qual vedendose refudato, anche lui se descarcò del peso della comissaria, et partise da Constantinopoli, et andò ad habitare in Macedonia. Li nobili del palazo, da hodio et malivolentia conmossi, consigliarono la imperadrice uno conseglio sagace, che facesse far comandamento a Zuanne Cathacusino da parte de l'imperio, che subbito tagliesse li ordeni di Machiedoni, et quelli portasse a Bisantio; dicendo: s'el venerà, have- 21
rete l'ucello in la rete preso; se non obedirà al comandamento, iusta casone haverete de privarlo de lo honor et delu offitio, et farete in suo loco novo Megaducha. Ma li parenti et amici de Cathacusino, inteso el pernicioso conseglio, subbito secretamente li detteno aviso, manifestando

li che, se voliva veder el sole et fugir l'oscurità et le maligne tenebre, non obbedisca el comandamento de l'imperio, sotto'l quale era teso el lazo secreto de la sua morte. Le quali cose aldite, Megaduca fece al'imperatrice conveniente resposta, mostrando a lei rasone legitime del suo non obbedito comandamento. La imperatrice, aldita la resposta, col conseglio di nobili in suo loco fece Alexio Apocaphon Megaduca del'imperio, homo vile de animo e de sangue, ma in ogni scelerità sagace ed astuto. Sapendo adunque Alexio Apocaphon chi furono quelli i quali haveano manifestato le cose secrete del conseglio, prese tutti i parenti et amici de Cathacusino, più de doxento eroi et semidei descesi de Pelope et de Eaco. Et habiando questi come ucelli ale reti presi, dubitò che non sequisse qualche nova turbatione, et le prexone non venesseno ropte per la frequentia deli amici et parenti, quali venivano a visitar li prexoneri. Et perchè tutti li vecchi dela città e'l popolo molto reveriva et amava Cathacusino come donator delle gratie et delli beneficii, col
22 la sagace mente ordenò che de zorno tutti i prezoneri podessero stare inseme in la grande prexon del palazo; ma la nocte fosseno serati a doi a trè in picole camerete. Et facto venire fabri et dolatori con lignami et ferramenti a mettere in opera la voluntà del'Apocopho, l'infortunati prexoneri cominzarono gravemente tra se stessi a contristarse, dicendo: questa seperatione l'uno dal'altro non significa altro che la suffocation nostra de nocte over submersione in perfundo del mare. In questo mezo vegnando l'Apocapho per partir le camere et designar l'opera ali maistri, come dovesseno fabricare, entrò dentro in le prexone solo a cavallo con uno servo a piede secundo la sua usanza. Quelli veramente, li quali erano in le prexone retenuti, vedendo costui come comune proditore et raptor de le anime, et tra li altri uno Raul, de animo et de sangue generoso, non possando più l'ira et lu hodio refrenare, prese in loco de spada una stella, la quale a caso lì se trovava, et con
23 quella percosse l'Apocapho in la testa; el quale per la grande botta subito da cavallo in terra cazette, come l'altro Satan da cielo cazette in terra. El servo veramente se abrazò con Rual, et tutti doi come in la palestra conbattevano. Un altro di prexoneri tolse una manara dele mane deli dolatori che lì si trovavano, et tagliò la testa a quello che era cazuto da cavallo; la qual passata con un legno, sopra un merlo la ficchò. per liquali inopinati casi Bisantio et tutta Grecia amaramente pianze. de quì sono derivati li damni et intollerabili afanni di miseri Romei, et ultimamente la perditione della città et del'imperio del grande Con-

stantino. La imperatrice con grande remore et tumulto del
popolo intrò nel gran palazo. Nè prima cessò la ira della
turbata multitudine che uccisero tutti li prexoneri, excepto
sei, nel sacrato tempio de Constantino, nel quale i miseri
pensando salvarse hebbero infelice recorso. Ma azò ch'el
peccato de Romei davanti a dio fosse irremissibile; immo-
larono quelle victime innocente nel suo sacrato tempio, dio
non acceptante sacrificio de sangue humano. Quelli sei che
dicessimo non esser stati morti, se ascosero in lochi secre-
tissimi sotto'l tempio, et vestiti poi veste da caloiri usscie-
rono del monasterio de Constantino, et passarono al'altra
parte, et seperati l'uno dal'altro andarono parte in Bithynia
et parte in altro loco de levante, ove il suo fato li menava.
Di quali uno fo avo paterno de mi scriptor, el quale se chia-
mava Michel Ducha, desceso deli antiqui Duchi de Greci,
de philosophia et de ogni sapientia pieno. El qual passan-
do in Asia per la Fonia, per sua ventura se scontrò in Iesse
al fiolo de Athis; al quale manifestò tutte le cose intrave-
nute in la cità imperiale. Et perchè era molto excellente
nelle arte et studii litterali, non solamente delle cose pas-
sate di Greci li dava certa notitia, ma anche li vaticinava
le cose future, come perli peccati di Greci defuncti et de 14
quelli che ancor viveano, permectendolo l'altissimo dio, la
Tracia, la Misya et tutta la Grecia in poco tempo cazeria-
no sotto l'imperio di Turchi, come el sermon nostro avanti
ha mostrato: el tyrano veramente rezevette Michaele Duca
molto honorificamente, acceptandolo alla sua provisione,
et poselo in Epheso con honesta conditione; la qual volse
che acceptasse per sua patria et sua habitatione per tutti li
anni dela vita sua. Zuanne Cathacusino, habiando inteso la
iniusta et nephanda occisione deli parenti et amici soi, et
altri non piccoli numero ussiti della Città venuti ad reco-
mandarse a lui, consternato et contristato amaramente de-
plorò le morte crudele et impie delli soi necessarii et pro-
pinqui per sua casone indegnamente uccisi. Dapoi pochi
zorni fece venire al suo conspecto tutti quelli che della città
ussiti haveano havuto a lui confugio et recurso; et data a lo-
ro copia de quel che volesseno liberamente parlare, uno di
più venerabili cosi cominzò a dire: Se noi non havessamo
cognosciuto, excellentissimo duca et signor nostro, la gran-
de virtude et sapientia tua per le opere et clarissime gesti
toi nel tempo che governavi l'imperio de Greci, meritamen-
te potressimo dubitare che la oratione della boccha nostra
non seria sufficiente ad exprimere la honestà della causa no-
stra, la innocentia delle anime nostre, la iniustitia, la cru-
delità, li tradimenti delli adversarii nostri. Ma intendendo

noi che la causa nostra è conzonta, anzi è quella stessa che la vostra, et molto più che a noi ve deve essere in core, perchè nostri inimici non mancho del vostro che del nostro sangue hanno sparto. Per tanto supplichemo la tua Signoria che quella non specte che noi narrando habiamo a renovare el pianto et l'infando dolor nostro. Ma la grande sapientia et imcomparabile virtù vostra con la forteza et magnitudine del'animo ne mostre el modo et la via, per la quale possano salvare le vite nostre et el sangue de li innocenti nostri morti convenientemente vendicare et consolare l'infando dolore dele anime nostre. Noi non semo dala cità fuziti, nè li nostri consanguinei uccisi, per alcun delicto che habiamo mai commesso, ma perchè semo del sangue vostro et con voi con nodo indissolubile de amicitia et benivolentia convincti. Vedi, duca excellentissimo, che li principi de Romei come fiori languenti sono extincti, l'imperadore sotto tecta. sue parole sono infantine, la vita in zochi et solazi puerili, l'imperio in man de inscipiente femina. El fuso fatal del nostro imperio comenza a volzer le sue file ala reversa. El manto imperial a filo a filo se va deffinlando. La signoria è venuta in man dello ignobile vulgo. Aldi adunque, duca magnanimo et imperator fortissimo, aldi la parola della boccha nostra. *Accipe ducatum tuum. Accingere foemori tuo ensem et impera.* Alora Zuanni Cathacusino ripensando la fortuna et mala conditione dela cità, et che la imperatrice e'l conseglio la via così crudelmente tractò per invidia et contra raxone et iustitia, deliberò ala sententia de quelli che erano in quella medesima adversità che lui era adherirse. et vestito e le veste et i calziamenti rossi, fo dallo exercito chiamato imperadore. O fortuna nemica delli stati et de le longhe felicitade! O Constantino magno imperadore! Vedi la mala semenza seminare, la quale produrà le guerre civile, anzi mortale inla tua terra. Vedi Zuane Cathacusino, el quale era patre della patria marito de la tua cità, conservador del tuo imperio, se ha vestita la tua vesta et i toi calciamenti per bruxare el tuo palazo, come leone infuriato se expedisse al convocar le zente barbare et li perfidi Turchi. Credo che dio li habia indurito el core contra la sua patria per i peccati di Greci, per li horribli sacramenti, maledictione et horrende excommunicatione del sancto patriarca per parte de lu eterno dio sopra la sua testa e di soi descendenti, promectenti conservar l'imperio a Zuanne fiolo de Lascari imperadore, el quale non solamente spogliaro de l'imperio, dagandolo a Michel Palleologo, ma con tenebrosa pena de la luce degli ochi lu privarono. Onde come li Zudei per la passione de Christo

forono dispersi et maledecti da lu eterno dio, cose li Graeci per la rotta fede et nidati sacramenti senza remissione forono anatematizati et maledecti. Zuane adunque Cathacusino, raccolti li foraussiti della cità, et conciliatose tutte 26
le potenze de la Tracia, andò ad Stefano Cralli de Servia; dal quale, inteso el disonhore et le grande offese rezevute senza alcuna soa casone, fo lietamente rezevuto. Stefano in quel tempo se era molto exaltato per le guerre civile de Greci, perchè umiliandose la superbia de l'imperadori de Romei, la humilità del dispoto de Servia se venne molto ad exaltare, per modo che dove prima se chiamava dispoto de Servia, se cominzò ad intitulare Cralli, el qual nome in lengua Persica significa imperatore, et chiamavase imperador della Servia et della Romania. O vane e cieche menti di mortali! Altramente era ordinanto in cielo da le fatale dispositione. Non intendea Stefano che questo titulo non dovea descendere ali soi heredi, et che Lazaro suo fiolo dovea esser vilmente preso et morto et come victima imolato da Turchi ad placar l'anima de Morato loro imperador, et Helena figliola de Lazaro con li altri soi fioli et con tutto'l suo imperio miseramente doveano cazere sotto'l dominio et servitù de Paiasite principo de Turchi, come la historia nostra avanti ha demostrato. Ottenuto adunque Cathacusino el domandato aiuto da Stefano de Servia, et factosi compagni de guerra contra la cità, et apparechiandosi alla illaudata impresa, la imperatrice col suo conseglio et tutta la cità pieni de formidine molto comenzarono a dubitare, ogni giorno consigliando et pensando la mala fortuna de Greci, che li membri prenda le arme contra el suo capo, et che fine dovesse haver tanta adversitade. In questo tempo se levò Homur, 27
uno di figlioli de Athis, Signor de Smirne, per la cui morte havea successo la signoria paterna. Era homo atto alle guerre, strenuo, astuto et audace. questo per el sino della nemorosa Ionia havea facto construere molte nave onerarie, galie et fuste longhe. Et carcate le nave de cavalli, de munitione et arme, et le galie et fuste armate de valorose zente pirratiche, comenzò a scorrere el mare Ionio. Et preso la cità de Muthilino et tutta l'insola de Lesbo, Chyo, Samo, Naxo et tutte le insule circumvicine, et vexando Homur con la sua armata le insule Ciclade et tutti i liti de Ionia, intese le discordie di Greci, et come Zuane Cathacusino homo generoso et magnanimo, desceso deli semidei, havea preso le arme contra la sua patria. Alora Omur sagacemente pensando questo esser el tempo oportuno de mandar ad effecto el suo longo pensiero, subbito con cinquanta vele entrò in lu Hellesponto et venne ad Galipoli; onde desmontato per

28 terra se conferì al Didimothico, pensandò in quel loco trovar Zuane Cathacusino, el quale grandemente desyderava veder et confederarse con lui con vinculo de sacramento stipulato et fede data tra loro essersi l'uno al'altro fautori per tutto'l tempo de le vite loro. Ma dal suo pensiero se trovò ingannato, perchè Cathacusino poco tempo avanti portendose da Andrianopoli, fuzente la ira della imperatrice et l'insidie del conseglio, con la mogliera et giglioli, con loro arzento et tutto'l suo havere se era transferito al Didimothico, ove pochi zorni demorante, lassata a sua mogliera la cura de la fameglia et dele cose domestiche, la sua persona andò al Cralli de Servia per dar expeditione ala sua incominzata impresa. In questo tempo Cathacusini mogliera de Zuane Cathacusino, dona molto savia et volorosa, assueta alle cose grande, acceptò Homur con circa cinquecento Turchi da cavallo et altre tanti da pede, provedendoli copiosamente de tutte cose necessarie. El resto dele zente erano remaste sopra le galie; le quale andavano desfazendo tutte le riviere da Galipoli fine a Siliveria, mostrando farlo per favor de Cathacusino, quantunque la avidità del robbare et spiare li lochi de Tratia fosse la potissima căxone. Esso veramente Omur dalla parte de terra con la sua compagnia da piè e da cavallo andava guastando tutto'l paese vicino al Dodimotico fine a Rodestu. In questo exercitio, spectando che Cathacusino tornasse da Servia, passò circa mesi trè. Et essendo in tale spectatione, tutto dedito alle cose di Greci, vennero nuntii dalla Ionia, che li ferreri de Rhodi haveano facta armata, con la quale erano venuti nel porto de Smirne Vechie, et haveano incominzato a fabricare uno revellino per far uno castello al nome de San Piero, per confugiò di schiavi, quali quotidianamente scampano de Asia de man de Turchi. La qual nova intesa, Homur, mosso dalo carità dele cose alui più propinque, deliberò con l'armata tornar nel suo paese. Et conducendose ale galie la preda che havea robbata per le terre di Greci verso le parte de Po-
29 nente, Cathacusiani mogliera de Cathacusino, donna molto splendida et liberale, mandò ad Homur grandi presenti de diverse sorte et doni molto ricchi et pretiosi. Arivato Homur alle Smirne, trovò el castel de San Piero compito et munito dalli ferreri de Rhodo de ogni sorta munitione et de homini belli così assueti et experti in le arme. La qual cosa fo tanto dolorosa et molesta ad Homur quanto la sua morte. Onde nel suo animo fermamente propose o prender quello castello, o perdere l'anima sua. Et subito fece portar grande copia de ferramenti et legname machine et artigliarie et dogni facta bellici instrumenti ad rompere le mu-

re et revellini et superrare ogni reparo et lui come strenuo guerrero et magnanimo capitanio, dì et nocte senza quiete, per mille vie et modi astutissimi da ogni parte con le sue zenti strenziva el castello. Dal'altra parte li Rhodiani bene in ordine et ben disposti per le mure con grande animo et usu de bataglie se defendivano con balestre et bombarde et ogni generatione de arme da defendere et offendere da lonzi et da presso. Dapo molte sanguinose bataglie et morte de l'una et l'altra parte, Homur, come uno dracone insanguenato, con alcui di soi Turchi electissimi passò la fossa del castello, et poseno le scale ale mure, et esso primo cominzò a montar la scala: tanta era la bramosa voglia dela sperata victoria. ma altramente era ordenato in cielo. Quando fo montato a meza scala, discourendo un poco la vistiera per veder quanto mancava fine ali merli, de sopra fo deserrato 30
uno veretone, el quale li passò permezo le ciglia; per la qual ferita subbito de su in zuso morto cadette in la fossa. el qual prestamente poi fo levato da i soi zanizari et portato in Acropogli, forteza de la vechia et ruina Smirna, la quale era posta in cima de la montagna et fo presa da Athis, patre de Homur, imperante Andronico imperador chiamato vechio. Questa adunque fo la fine de Homur. El quale mentre se exercitava in le prefate cose, Zuane Cathacusino se accompagnò et confederò se con Stefano dispote de Servia a destructione de la cità. pur essendo doi primi membri et principali baroni de l'imperio, preseno le armi contra la patria, discorrendo, guastando et populando tutte le citade de Tracia fine a Siliveria; così disponendo la mala fortuna di Romei, che filava i soi fili ala reversa. Vedendo adonque quelli della cità che de tutti li mali Cathacusino era caxone, pensando anchora che lui havesse falto venir l'anno avanti Homur a vastar la Grecia, quantunque Homur era venuto più per desyderio che lui havea de zappar la terra 31
grassa di Greci per suo beneficio che per aiuto de Cathacusino. Ma o de sua voluntà o chiamato da altri, la mala fortuna volse che venisse per i peccati di Romei. Da ira adunque et desdegno mossi, essendo l'ira de dio cazuta sopra la sua testa per li loro non remessi peccati, tanto operarono che inclinarono Anna imperatrice, matre de Zuanni Palleologo existente ancora putto, ad mandare ambaxadore ad Horcan principo di Bythin, di Phrigia et Pamplagonia, nepote de Ottoman, come la nostra oratione d'avanti a demostrato, adomandar aiuto contra Cathacusino rebello de l'imperio, dagando libertà a li ambaxadori che podesse promectere ad Horcan quella grande quantità de oro che li parera conveniente per suo stipendio. Et che i Turchi, quali venerano

a questa expeditione, habiano libertà de seccumanare tutti
i lochi sottoposti a Cathacusino, et i subditi che prende-
rano possano vendere et mandare in servitù da longi et da
presso, in qualunque paese voranno. Orchan habiando in-
tesa tale imbasata, grande alegreza et contentamento hebbe
nel suo. Et come quello che longamente havea havuto de-
syderio et sete de bevere delle dolze acque de quella fonte,
benignamente li respose, promectendoli ad ogni voglia et
piacere della imperatrice mandarli Turchi diexemilia. O men-
te ignare de poveri et infelici Greci! Voi non savete che
vennenosa bixa prendete a domesticare et disiazar nel vostro
seno, et de quale herbe sia composto l'impiastro, che ve
apparecchiate ponere alla vostra piaga mortale. Mandato
adunque Orchan et promesso numero de diecimilia Turchi,
li quali passati el canale dela imperiale cittade da Constan-
tinopolitani forono con grande alegreza et festa rezevuti, non
altramente ch'el mentito cavallo de Pallade da Troiani. Oimè,
Bisantio! questa è la vicenna fatale, la quale convien che tu
32 rende a l'antiqua Troia. Li Turchi habiando vista la cità,
le mure et le munitione, usscirono foro in campo a comba-
tere contra li nemici dela imperatrice. Da l'altra parte Zuanne
Cathacusino, come quello che era nelle cose bellice pratico
et valoroso, lassato li soi castelli de homini et victualie ben
forniti, con lu exercito bene ordinato de Serviani et Greci
all'incontro venne alla bataglia. Al primo et secundo scon-
tro nisuna al'altra parte fo superiore. Cathacusino, quanti
Turchi venivano presi, come publici inimici dela fede catho-
lica et della sua patria fecea morir. Li Greci faceva spoglia-
re le veste et le arme, et nudi li remandava a casa. Ma li
Turchi detrectanti la bataglia con Cathacusino, andavano
corsezando et robbando le ville, ligavano li prezon l'uno drie-
to al'altro, tutti strecti ad una corda, et colla fune al collo
avincta li menava a Costantinopoli, homini et femine, garzo-
ni, provecti, infanctuli da tecta, preti et caloriei, turmati
et confusi senza alcun ordine: come piecore et agnelli in-
nocenti li conducevano, vendendoli per ogni fiera. Et se
per mala sorte de alcuno non se fosse trovato comperatore,
venivano battuti fine ala dura morte. Et questo non ad
altro fine, se non che li spectatori per la crudelità delle in-
cendose batteture per pietà se movesseno a compararli. Et
quelli che dopo molte botte non venivano comparati, li fa-
zevano passar el canale, et mandavali in Pursia et in Asia
mazore, ove el destino de cade uno li portava ad esser ven-
33 duti alle barbare natione. Oimè, chè spectaculo miserabile
era ad veder li supplicii et i tormenti et le morte sanguina-
rie delli miseri Greci. Non se aldiva altro che doglie et pianti.

Et tanto era indurito el cor de cadeuno che non fo barbaro nè
Greco che de tanti mali havesse cordoglio nè compassione.
Vedendo adunque Cathacusino la ostinata crudelità dela im-
peratrice et del suo conseglio, vedendo far tanto stratio di
Greci che seguiva la sua parte, recordantese dele grave rezevu-
te iniurie, indurante el cor suo, pensò nel suo animo se-
quir quella via per la quale era andata la imperatrice, et
perdere tutti li Romei. Et facto'l pensiero, poco demorò
che'l mandò ad effecto. Et mandò ad Orchan uno prudente
ambaxadore, el quale per suo nome li havesse ad domandar
aiuto, et facesseli intendere come et quanto era stato offeso
dalli Greci, et come lui dalo imperador Andronico era sta-
to lassato commissario de l'imperio et del suo fiol Zuane,
et come per invidia era stato descazato dala commissaria,
et quanti et quali delli soi necessarii et propinqui indegna-
mente erano stati morti: et se in questa sua necessitade li
vorà prestare el suo braccio e'l suo aiutorio, lui li darà la
figliola per sua sposa, et tanto del suo thesoro in dota,
quanto se convenga ala grande sua conditione, apresso sem-
pre l'haverà per suo caro fiolo, et in tutta la sua vita ser-
ra obbediente alla soa volontade. Exponendo lu ambaxado-
re la sua imbaxata, Orcham stava con grande attentione ad
aldire, con la bocca aperta, et maximamente ala parte de-
la sposa et della dota, come el bo scitiente de estate col
capo nella fossa delle aque recente non se satia de bevere.
Sono quelle zente bestiale perdite et summerse inla luxuria 34
naturale et contra natura, con femine et con maschi, an-
che con bestie, perchè de dio non hano paura nè vergogna
del mundo. Et se adviene che se azungano con femine Gre-
ce o Latine o de altra natione Christiana, con tanta brama
le abbrazza come se fosse Venere o Cupidine; abhorrenti
delle femine della sua patria, come fosseno orse o despe-
ctose tigre. Inteso adunque Orchan dalo ambaxadore de
Cathacusino che la donzella era bella et la dota grande, et
rezevuti li ricchi doni mandati come pegni: et preludii delle
future noze, con vinculo indissolubile de sacramenti dati et
recevuti tra loro, acceptò la promissione della offerta sposa
colla nominata dota, promectendoli perla sua parte che li
saria sempre bono zenero et haveria Cathacusino per suo
socero et honorato patre, et in la presente sua impresa et
in tutte altre sue necessitade et bisogni con tutte sue forze
li seria sempre presto et pronto in aiutorio, come suo ob-
bediente figliolo; solamente che li mandasse la figliola per
sua sposa con la impromessa dota avanti la proxima estate.
Questo sporco et illegitimo matrimonio fo facto del mese
de Zenaro. Et così molto honorato et acarezato remandò

l'ambassadore, et con lui mandò Turchi zinque milia, homini rabiosi et terribili, come cani infernali de Plutone mandati adevorare le anime peccatrice delli Greci. Catha-
35 cusino rezevuti li Turchi et comulatili de molti doni et larghe promesse secundo la usanza delle nove amicitie, ordinò la impromessa dota, la qual colla sua figliola sposa mandò ad Orchan con grande splendore, illustre et gloriosa pompa; et expeditose delle cose nutiale comenzò apparechiarse alla guerra.

Ordinando adunque Cathacusino el campo, locò nel primo corno la zente Turchesca, in l'altro la compagnia Servesca; in mezo ordinò la multitudine Greca, quanta in quel tempo possete mandar la bellicosa Tracia. Così ordinato el suo exercito, cavalca verso Bisantio, brusando et guastando tutte le terre et ville de Siliveria fine a Constantinopoli. Altro che pianti et lamenti non se aldiva. Et chi sono stati presi? Greci. Chi li hanno presi? Greci. Chi sono stati li morti? Greci. Chi hanno amazati? Greci. O Grecia infelice per la discordia de li toi principi, dove sei arrivata! Essendo Cathacusino col campo zà vicino alle porte et ale mure de Constantinopoli, et vedendo el bel paese imperiale tutto desfacto, chiamò quelli della cità, et aloro con alta voce così parlando disse. O citadini, io son venuto
36 non perchè habia alcuno offeso nè voglia habia de offendere, ma perchè voi havete offeso me et non cessate de offender me. Io sono commissario de Andronico ultimo imperadore defuncto. Zuanne Palleologo, suo fiolo et mio imperador, è mio figliolo, perchè così me lo lassò et ricomandò suo patre in presentia de dio. Che male ho facto, se lu ho voluto pigliare per mio genero? Non savete voi quanto io era amato et honorato dal sua patre? Non sapete con quanta fidutia me lassava la cura del suo imperio, et de tutte le sue cose me faciva participo? Non sono io delli generosi et delli illustri? Non sono io più excellente che quelli superbi, li quali le richeze hanno exaltato? Non vedete quanto sono forte in le arme et in le guerre potente? perchè me desprezate? et maxime essendo voi de abiecta conditione et impastati de sangue barbarico? et per questo, o citadini, io son venuto non per guastar la patria dove io nacqui, ma per mostrar la honestà et la iustitia, che è dala parte mia. A quelli che me hanno offeso, tutte le inzurie perdonare; quelli che sono stati inzuriati, riconpensare con i mei thesori. Ho in animo indurre in la cità uno stato pacifico et quieto. Et se pur vorete stare duri et pertinaci, con la voluntà de dio sopra tutti voi me vendicarò. Aprite le porte: ch'io ve zuro per Christo impe-

radore et per la matre sua inmaculata, che non come inimico ma come amico me ve demostrò. Quelli veramente della città non rendendo alcuna alle sue parole conveniente resposta, anzi dale mura et biastimava et desprezava con 37
villanesche parole la sua donna et la figliola Helena, chiamandole adultere. Alhora Cathacusino acceso da desdegno, fece una ziravolta, et per un'altra porta contraria, aperta dali soi amici, intrò inla cità, vegnandoli incontra la populearesca multitudine con laude et benedictione, recevendolo come imperador. Ma la imperatrice Anna col suo figliolo et alcuni pochi homini d'arme serrati nel palazo non consentiva, dicendo: io sono inzuriata. Quelli de fora turbati volevano rompere et per forza intrare nel palazo et come nemici robbare tutto quello che dentro si trovava. Ma Cathacusino non permecteva. Onde qnelli da mazor ira accesi el biasstimava, et improperavali la sua grande patientia. Quelli del palazo vedendosi in grave periculo de esser morti, se renderono et aperseno le porte del palazo. Nel quale entrato Cathacusino in le più remote et più secrete parte trovo la imperatrice in una camera sedere col suo figliolo, senza paura, 38
piena de ira e de sdegno. Zuanne Cathacusino humilmente accostandosi, col capo discoperto, baxiò la mano de Zuanne Palleologo. Dapoi, secondo la usanza, genuflexu fece la conveniente riverentia alla matre, ambidoi collaudando et chiamando imperadori di Romei. Alora la cità et tutto lo exercito, cognosciuta la bona et grande patientia de Cathacusino verso li soi nemici, tutti lo benedissero et magnificarono. Et da l'altra parte mitigata l'ira dela imperatrice et delinito l'hodio et invidia di citadini, Zuanni Cathacusino licentiò li Turchi, donatoli avanti molti richi et pretiosi doni, ad Orchan suo genero confessando grande obligatione con actione de infinite gratie. Partito li Turchi, tutto se diede ali citadini, non cessando con ogni studio de amore et benivolentia quelli honorare, pastezare, et a tutti mostrarse gratioso et benigno. Ala imperatrice era tanto subiecto et obediente, et con tanto piacevole et gentilesche maniere li attendeva, che in breve spatio rompete quella sua ostinata durezza inverso de lui; et con sue dolze et savie parole la inclinò a tuor sua figliola Helena per sua nora et mogliera de Zuanne Palleologo imperador. Et mentre la sollemnità de questo sponsalitio se apparechiava celebrare nel benedecto tempio della imaculata genitrice dell'altissimo dio, el quale è in Blachierna, fo deliberato continuare la festa della coronatione dell'imperadore et della imperatrice. Et così forono con grande splendore laudo et gloria facte queste feste nuptiale, et poi forono coronati et pronuntiati

Zuanne Palleologo pio imperadore potente et solo signor di
Greci et Helena pia Augusta pola ta eti. Et similmente Io-
anne Cathacusino, socero de l'imperadore, con la mogliera
39 forono coronati et chiamati imperadori, et Matheo suo fiolo
dispoto. Et fo a veder in quel tempo uno glorioso triumpho
et uno choro excelso de imperatori et imperatrice, dispoti
et dispotesse, simile al'antiquo dodecatheon, zoè dodeci dei.
Era in quel tempo Zuanne Palleologo molto zovane et He-
lena de anni tredeze; la quale facta pregna parturì al'impe-
radore el permogenito figliol chiamato Andronico. Zuanne
crescendo in la etade robusta: non se diede alli studii delle
lettere o delle arme, nè anche delle caze, come alla età et
dignità soa se conveniva, ma alle ociose piume, delicati ci-
bi, cupidine e delectatione; le quale cose non poco morse-
cavano el core de li amici de lo imperio, et maximamente
incendivano l'anima de Cathacusino, el quale nè alli occhi
soi sonno nè al'anima sua mai dava reposo. In questo tempo
che l'imperador di Greci dormiva nelle alte piume et in ocio
passava la deliciosa vita, i Turchi, li quali l'anno avanti
haveano imperato le vie e li passi da intrar et uscir per
tutta Tracia et per tutta la Grecia, verso la Europa non
cessavano passare da Habido a Sexto. Altri con fuste et
barche passavano da Lampsaco per l'Exemile, deffacendo el
Chieroniso. Ira li altri Sableimano, uno di figlioli de Or-
chan, con grande exercito entrò per l'Exemili, vastando la
Morea. Al'incontro del quale venne Mathias Cathacusino
dispoto colle sue zente, et ordinate le schiere nella compagna
piana de Isthmon Coryntio chiamato Exemili, con iusta ba-
taglia combaterono; nella quale fo morto esso Sobleimano
con grande numero de Turchi. Zuanne Cathacusino vedendo
che le cose di Greci de zorno in zorno se andava desfacendo,
et che Zuani Palleologo suo zenero non havea cura del suo
imperio, et che in tutto se era dato al'ocio et ala luxuria,
uno zorno con turbato volto et parole molto incendose pale-
40 semente lu represe, improperandoli la sua damnata vita.
Zuane Paleologo da ira et da vergogna acceso uscì fora dela
citade, et con doi galie se ne venne in Italia. Zuani Ca-
thacusino remase a Constantinopoli solo imperadore, et con
le sue piccole forze, quanto podeva, or con li Turchi or
conli Servi contrastava. Demorato lo imperadore in Italia
et Germania anni doi, et habiando arcolti grandi thesori da'
taliani et Germani per defensione del suo imperio, tornò
indereto; et arivato alla insula de Tenedo, in quel tempo ha-
bitata da Greci, et repensando le cose passate et come dovea
esser rezevuto da Cathacusino suo socero, sopravenne Fran-
cesco Cataluso, zentile homo de Zenua, con doi galie; et

quale era partito da Genua et andava in Hellesponto per prender anche lui qualche fortezza del'imperio, come haveano facto molti altre Genuesi, quali haveano preso Asio et molti altri lochi de Greci. Et convenendo dele cose del'imperio l'imperadore discoverse a Cataluso tutto quel che havea ascoso in la celata mente, trovolo molto facele et advenevole ad ogni suo volere. Et cosi disposto e pronto a poner l'anima in aiuto de l'imperadore, con sacramenti sollemni
confermò et stabilì la sua promisione, con l'aiuto del omni- 41
potente dio liberare la cità de la mano de Cathacusino, et far lui solo imperadore de Greci dentro e de for dela cità. Dal'altra parte l'imperador repromise haver Francesco Cathaluso per caro compagno et coadiutor del suo imperio, et darli sua sorella Maria per sposa. Et conclusi et sigillati tra essi questi secreti nelle menti, loro portirono da Tenedo con le galie et intrarono nel Hellesponto; et spirante ostro con grande forze, de nocte arivarono ala cità ala porta chiamata Oditria. Francesco Cathaluso vedendo la nocte obscura e'l tempo fortunevole, se impensò una astutia molto oportuna. Erano in le galie molti pictari da olio voti, perchè parte del carco, che da Italia havea portato, era de olio. Comandò adonquo che ogni doi galioti portasseno uno pictaro voto alle mura della cità, et con grande rumore et frangore rompessero li pictari, azochè la voce di galioti e'l sono di frangibili pictari dal somno descendesseno li guardiani delle mura. Et così como Cathaluso comandò, li galioti soventemente exequirono. Descedati adunque li guardiani domandavano chi erano, e chè voliva significare quello rumore. Quelli delle galie respondendo dissero: Noi semo nave mercatantesche, che portemo bona quantità de olio, alcune per andar nel mare Pontico, alcune per venire a questa cità imperiale. Vegnando poco lontano de quà una dele nostre nave è rotta. Onde ve preghemo che ne prestate aiuto, perchè tutto'l carcho che
n'è rimaso partiremo con voi come fratelli. Solo cerchemo 42
che dal mare fortunevolmente le persone nostre siano salve. Alora li guardiani delle mura, li quali esser podevano circa vinti, apersero le porte. Quelli de le galie circa zinquecento homini armati, i quali stavano ascosi, intrarono in la terra, et a quanti ne trovarono alle porte, a tutti tagliarono la gola. Presa la porta et amazati li guardiani, quelli che erano romasti ale galie, uniti con i primi circa doi milia, armati et in squadre bene ordinati intrarono in la cità. Et Zuanni Paleologo facta anche lui ultimamente la intrata in la terra, mandò ale case de Paleologi et amici paterni a darli notitia della sua venuta. i quali tutti con alegrezza et animo pronto in suo aiutorio concorsero, ove era la sua

persona. Francesco Cathaluso, per assecurar l'imperador, montò con lui in una torre; et con molti strenui et valorosi homini armati discorrendo per le mura della terra, ad alta voce cridando: pola ta eti a Zuanni Paleologo nostro imperadore. Zà cominzava ad apparir l'aurora, e'l populo sentendo la voce corriva al loco dove li cavalli corrono, chiamato Ipodromon. Zuanni Cathacusino, el quale anche lui veniva chiamato imperador, intendando la venuta de suo zenero, et che dala città veniva chiamato imperadore, subbito uscì del palazo et andò al monastiero del Pervilepto, et in mantenente se feze fare la corona clericale, vestendose veste negre monacale. Vedendo adunque Zuanne Paleologo che tutta la città pendiva grande alegreza et contento della sua venuta, descese della torre; et acompagnato da Francesco Cathaluso, suo caro compagno, et da molti zenerosi homini Greci et Latini, et la
43 populare moltitudine drieto alli ordini di nobili subsequente con grande gloria veniva verso el palazo imperiale. Alora la imperatrice descendendo dal palazo venne incontra alo imperador con Andronico suo piccolo fiolo; et l'una l'altro salutandosi alegri et contenti intrarono nel grande palazo. Zuanni Cathacusino, el quale, come'l sermon nostro ha demostrato, era intrato nel monasterio et vestitose lu habito caloiericole, nuntiò al'imperador suo zenero, che conpace a sua bona licentia concesso li fosse uscir dela città et andar a Monte Sancto a compire in uno de quelli monasterii el resto de viver che li avanzava. La qual dimanda con bona voluntade a lui concessa, se ne andò a Monte Sancto, dove caloiero molti anni vivendo poi in pace morì. Circa quel tempo Orchan finì la sua vita, lassando el ducato al suo figliol Moratho. Trovandose l'imperador Zoanne in la sua virile etade, li erano nati doi altri figlioli dapo Andronico, Manuele et Theodoro. Ma Andronico de forze e bellezze de corpo avanzava tutti li altri de sua etade. Moratho havea anche lui in quel tempo tre figlioli, Sanutio, Condusio et Paiasith. Condusio era coetaneo de Andronico; i quali come compagni et parenti conversavano inseme. Et zocando uno zorno par che fussino aldite de lor bocca parole che sonavano come elli volevano amazare li soi genitori, Andro-
44 nico Zuanne et Condusio Morato, et l'uno farse duca et l'altro imperadore, et tra loro zurarse fraternitade in tutta la sua vita. Queste cose habiando inteso Murato, et inquirendo la verità sotilmente trovò esser vere; onde fece cavar li occhi al suo figliol Condusio. Et subbito poi scripse una lettera a Zuanni imperadore, notificando li che havea cecato Condusio, et la cazone della cecità, et la coniuratione che facta havea col suo figliolo Andronico, et che se lui non

saceva quel medesimo ad Andronico che esso havea facto a Condusio, li moveria guerra et tra lor mai più seria paxe. Alora Zuanne imperador, o ch'el se cognoscesse in l'arte militare invalido et impare ad Morato, o che procedesse da poco intellecto, come in altri soi facti havea demostrato che havea poca prudentia, et de altro non havere intelligentia che de cose lasciviose et vile, nè più curare le grande che le piccole cose, et tutte per el suo andamento, come accadono, senza alcuna cura lassar fluere, fece anche lui cavar li ochi ad Andronico. et non solamente questa stultitia commise, ma anche un'altra mazor insania, che fece cavar li ochi a Zuanni suo nepote, figliolo de Andronico, essendo putto infante puro et innocente. Et in loco de Andronico creò imperadore Emanuele suo secundo fiolo; et Theodoro, el quale fo el terzo, fece dispoto de Lachiedemonia. Andronico et Zuanne suo fiolo, ambedoi ciechi, con la infelice mogliera de Andronico, fece fermar in la sorte prexone de la torre de 45
Annema; in la quale passando doi anni, li Zenoesi, che habitavano in Galata, li scapularono. Per la qual cosa i Latini Galatani, sotto caxone de Andronico, comenzarono la guerra con la città imperiale. Et molti zorni combatendo el figlio col patre e'l patre col figlio, così permettendo la divina iustitia per li periuri et impietà di Greci, pur alfine Andronico victorioso intrò in la cità, et da tutti fo di Greci chiamato imperadore. Zuanne suo patre, Emanuel et Theodoro soi fratelli forono presi et in quella medexima torre inprexonati, in la quale Andronico era stato. Questa torre l'imperador Zuanne usava come Iupiter el tartareo inferno per tener in prexon Saturno suo patre, Neptuno et Plutone soi fratelli. Ma compiti doi anni, Zuanne dala prezon fo scapulato da lu aiuto de uno Demonio over Anzelo, o volemo, dir de tutti doi; perchè quello per la cui opera fo liberato, se chiamò Dyavolo Anzelo. Si chè o per angelica o dyabolica arte fo liberato Zuanne Paleologo da la prexone et in barca conducto al loco chiamato Scutario. Lo imperador Andronico, intesa la fuga del patre et frategli soi, non volse più oltra proseguir la fortuna di Greci, ma sotto fede publica et inviolabile sacramento fece tornar el patre et li fratelli; li quali in la cità rezevuti con pietà et riverentia filiale, fece ascendere el patre et sedere in la sedia imperiale; et lui poi con multa humilità procidivo ali soi pedi doman- 46
dò perdonanza, la quale con grande compassione et cordoglio dal dolente patre impetrò. Andronico de uno ochio non era in tutto dela luce privo, et Zuanne suo fiolo era facto lusco, ma non orbato de la vista. Pentitose adunque l'imperador de li soi commessi errati, et l'ira sua ad misericordia conversa,

mandò Andronico con la mogliera et con Zoanne suo picco-lo figliolo al Siliveria, la qual li donò; apresso li donò Dagn-mon, Heraclea, Rhedeston et Panidos. Emanuel incoronò e chiamòlo imperador. Ad Francesco Cataluso, suo fido et caro amico, el quale el nostro sermone de sopra ha demo-strato, diede soa sorella per sposa et l'insola de Metelino in dota. El quale facte le noze, con la sua dona andò ad ha-bitar in l'insula de Lesbo, dove signorezò tutta la sua vita, et dopo la morte successe la sua prole, la quale dominò fine ala perdita de Mitelino, molti anni dopo lu excidio de Constantinopoli. Per haver comemorate le adversitade de Zuanne Cathacusino con Anna imperatrice è convenuto ch'el nostro sermone sia tornato àdietro da Paiasithe al suo avo Orchan. Ora al loco, onde havemo facta la digressione, tornati continuaremo narrando li successi de Paiasith et di miseri Greci li gravi infortunii. Habiando Paiasith desfacti molti principati, che erano in la terra Asiatica, in Bithynia
47 et in Frigia, in Mysia et in Caria, comenzò a dirizar l'ochio et la mente soa verso la cità, et mandando ambaxadori al' imperadore per la prima rechiesta li domandò che li mandasse uno di soi fioli, el quale con i soi stratioti havesse exercitar l'ar-te militare. L'imperadore consyderando che era lontano da ogni presidio, et ch'el non havea alcuno signore nè alcuna signo-ria potente in suo aiutorio, et che le sue forze eran debele, consentì mandarli Emanuel suo figliolo con cento stratioti Grechi ala guerra contra i Turchi de Pamphilia. ma Paiasite secundo el suo consueto ogni anno impediva la exportatione di frumenti da Asia ale insole, Lesbo, Chio, Limno, Rhodo et altre insole; et in quel tempo havea preparato LX nave longhe contra la insula de Chio, et bruxò la cità et li casali che erano incirca, le insule de l'Egeo pelago, Nigroponte et alcune parte della terra Athica. Lu imperador vedendo la grande superbia del tyranno, cominzò ad edificare in una parte dela cità a la porta chiamata Chrisia, et ha li facto far doi torre, una dala dextra et l'altra dala sinistra parte, et tutte doe de politi marmori bianchi; li quali non fo mai lavorati per quella opera nè anche dela pecunia de quello imperadore, ma forono lavorati et fabricati nel tempio de Ogna Sancti, edificato da Chier Leon Sopho magno impe-rador, et nel tempio de Sancti Quaranta edificato dal impe-
48 rador Mauritio, et nel tempio de Sancto Motio, el qual edi-ficò Constantino magno imperadore. Questi templi sacrati Zuanni Paleologo fece desfare, et li marmori mettere in altre opere forse non grate al'altissimo dio, nè anche forse ali condito-ri de quelli templi. Compita adunque questa opera marmorea, la qual principiava dala porta Chrisia et durava fine al mar

che guarda verso ostro, ove havea facto far uno porto over navistatio per confugio dele nave. in questo tempo tornò Paiasite collo exercito dalle parte de Pergi de Pamphilia, havendo consecp Emanuel Paleologo con cento stratioti, come de sopra el sermon nostro ha demostrato. Et havuto aviso dela nova fabrica, subbito fece nuntiare a Zuanni imperadore che o facesse desfare la fabrica, la quale havea facto fare ala porta Crisia, o che li remandaria Emanuel Paleologo suo figliolo senza ochi. Aldita Zuanni imperador la iniquità voluta del tyranno, et non sapiando che fare tra la pietà del figliolo e'l comandamento del superbo signore, et zacendo in lecto afflicto dal dolor di pedi perla inmoderata libidine del superfluo magnare, bevere et luxuriare, permancho male elesse desfare el municipio che havea fabricato. Et facto questo, fece intendere al tyranno che avea mandato ad exequtione el suo comandamento. Ma Zuanni imperador in questa tempestà tra tanti dolori, egritudine et passione non mancho del corpo che del animo afflicto, pagò el debito ala morte, et congrande pena finì la sua misera 49
vita. Emanuel Paleologo, per avanti coronato imperadore, intesa la morte de suo patre non fo tento, ma con ogni velocità nocte sene fuzì a Constantinopoli; et compito el pianto et li exequii funcrali de suo patre secundo la consuetudine, comenzò a sentare in la sedia imperiale, habiando grande cura et pensiero dele cose de l'imperio. In questo tempo intendando el tyranno la morte de l'imperadore et la fuga de Emanuel, grande molestia et displicentia ne sentì, et irato molto disdignato se demostrò contra li soi prefecti, per colpa di quali crediva che quella paisa delle sue mane scampata fosse. Et da tale ira mosso mandò uno suo ambaxador ad Emanuel imperador, el quale havesse ad exponere come el voleva mandare ad stare a Constantinopoli uno zudexe de la sua leze (el quale in la sua lingua chiamano Cadì), che havesse a zudicare secundo la leze Arabica tutte le cause che havesseno avertite tra Christiani et Musulmani, perchè non era licito che i soi Musulmani dovesseno stare al inditio d'infedeli. Et se non voliva far tutte le cose che lui comandava, serrasse le porte dela cità et dentro imperasse: che l'imperio de fora era tutto suo. Et mandato questo ambaxador a Constantinopoli, subbito lui con lu exercito passò da Bithynia in Tracia, vastando tutte le provintie, togliando le anime da i loci onde erano native, et trasportandole in lon- 50
tani paesi forestieri. Prese Solonichi et tutto'l suo destricto. in Peloponneso mandò Auranesio principe Turcho. in le citade le quale sono exposte al mare Eusino, mandò Zuracham; i quali guastavano le terre, e le anime mandavano in dura

servitù de Turchi, el paese, come heremo, remanente vacuo di nativi soi habitatori. Constantinopoli non havea più nè ville nè villani che arasse nè secasse: fora delle mure non se stendea el suo imperio. le compagne che prima erano ben felice et culte, alora erano come heremo deserte; la cità da tanta inopia et carestia assediata et restrecta; che le anime per la longa inedia languenti et per la extrema fame conveniano abbandonar li proprii corpi. ad tanta carestia de legname erano venuti che da necessità costrecti ruinavano li superbi palazi, et le dorate travature bruxavano. El tyranno non combativa la terra, nè portava instrumenti da rompere nè scandere le mure, ma con longo assedio et studiose guardie observando tutti li passi et le porte non lassavano alcuno intrare in la citade. L'imperador Emanuel, vedendose da tante adversitade et inopia de tutte le cose necessarie combattuto senza alcuno aiuto, non sapea che fare, nè in qual parte se dovesse voglere. Scripse ala sanctità del papa, al'imperadore et rè de Hungaria, alo rè de Franza et molti altri principi Christiani, notificandoli la strectura et grande extremità de Constantinopoli, et che se non provederanno de presto soccorso, per la grande fame et inopia de tutte le cose converrà darse in mano deli inimici dela sancta fede. Et così umiliandose lo imperadore commosse ad
51 pieta tutto'l Christianissimo. Mossesi dale parte de Ponente li grandi baroni del regno de Franza et de Inghilterra, el duca de Flandria et de Borgogna, molti signori della potente Italia. Et tutti congregati in Hungaria exposero li soi paviglioni soura le rive del Danubio. De tutte queste zente Christiane era dictatore Sigismundo Augusto imperatore et rè de Hungaria, el quale in quello anno fo incoronato imperador de Romani. et passato in Nicopoli da l'altra parte del Danubio, ordenò el suo exercito; et essendo tutti armati et ben disposti, spectavano el grande inimico dela sancta croce. Paiasit dal'altra parte, molti zorni avanti habiando inteso che li principi et le zente Christiane dale porte de Ponente venivano contra el suo ducato, come homo inpigro et molto audace, nato al'imperio et ale cose grande solertissimo, convocò da Levante tutte le sue zente Asiatiche, dala Natholia, dala Grecia, et quelli che la cità tenca assediata. et ordinate le sue schiere, venne contra el campo de Christiani; et passata la cità de Philippo nominata Philipopuli, pervenne ale palude verso Sophia. Et lì con grande animo et astutia militare apparechiò el suo exercito per combattere con Christiani. Apparendo adunque l'aurora del zorno che fo facta la crudel bataglia, li exerciti l'uno l'altro incominzava ad vederse. Li valorosi et franchi Christia-

nì, più magnanimi et gagliardi che malitiosi et astuti, poco
apreciando quelle zenti barbare infidele, anze come femine
vestite despregiando, confidandose in le forze delle sue dex-
tre braze et nel nome et segno della sancta croxe, tutti ani-
mosamente con i carri coverti et incatenati intrarono in
battaglia. ma oimè, oimè, che altramente de quello che i
devoti Christiani speravano, era ordinato in cielo per i pec-
cati di miseri Greci, per la cui salvatione tanta valorosa im-
presa fo incominzata. Era zà el zorno chiaro in tutto'l
mondo, quando la prima schiera de Christiani con grande
impeto se mosse. entrate in mezo la grande multitudine tra
l'une et l'altro corno del campo di nimici, et con grande
forze combatendo rumpete la prima schiera, la qual comin-
zò a fuzire. quelli de Fiandria maximamente sequitandoli, 52
tanta multitudine ne tagliò et occise, che di campi feceno
paludi del sangue barbarico. Habiando li valorosi Christia-
ni molto dentro ali soi confini persequitati i Turchi, et de
loro grandenissima multitudine amazati, et molto adietro
lassati li paviglioni Turcheschi, comenzarono, senza alcuna
pavra deli fugati inimici, senza ordine a tornare indietro
ali soi paviglioni. El duca Paiasites sendo fugito per grande
spatio de paese, se ascose in alcuni boschi con la sua Iani-
zaria. Questi sono stati tutti Christiani, da tenera etade
tolti da soi parenti et facti Turchi, comprati con arzento,
et secundo le sue virtude poi provisionati et honorati. so-
no circa X milia, tutti stano alla corte, et guardano la persona
del suo signore, et magnano el suo pane. sono homini mol-
to exercitati et valorosi in arme. In questa compagnia, più
che in tutto el resto dellu exercito Arabico, consiste la spe-
ranza d'ogni impresa del suo signore. Con queste zente Paia-
site uscendo dale occulte insidie con grande impeto et forze,
con voze et grandi clamori, con diversità de soni de instru-
menti bellici incenti alle orribile bataglie, invasero li franchi
cavalieri Franzosi et li bellicosi Hungari, li quali sparsi sen-
za alcuno ordene tornava dala victoria et persequutione delli
fugati inimici, non pensando poder esser offesi da zente
rotta, fracassata et morta. Vedendo Paiasit li Christiani fa-
tigati et stracchi per la longa bataglia et occisione de Turchi,
tanto più sopra de loro se mostrò animoso et gagliardo com-
batendo, ferendoli et amazandoli con grandissima crudelita-
de. Da l'altra parte vedendo la multitudine de Christiani
che li Hungari et i Francesi venivano amazati, et parte de
loro feriti, et parte dala furia et tempesta di cavalli Tur-
cheschi calpistati, comenzarono a voltar le spalle et fuzir
verso el Danubio. Et de quelli che volsero resister comba-
tendo, parte forono presi vivi, et parte morti per amor de

Christo salvator nostro, che volse morir per nostro amor. Quelli che arivarono al Danubio, per la grande crudelità de Turchi che li persequitavano, se buttarono nel fiume, nel quale forono dale rapide onde summersi. Questa fo la fine de tanta guerra, perchè non era permeso ad alcuna humana potentia andar contra la sententia dellu eterno dio, facta per divina iustitia contra l'imperio di Greci per i loro commissi peccati. Sigismundo imperador revoltato in fuga, persequitato molto asperamente dali inimici, con una piccola barca traiectando el Danubio, non senza periculo et ignominia salvò la sua vita. Forono presi vivi el duca de Flandra et de Borgogna, et molti principi et baroni de l'alto sangue de Franza; li quali captivi forono menati in Bursia, dapoi per molti thesori excomparati sotto la securitade et fede publica
53 prestita dal Signor de Metelino, fiolo de Francesco Cataluso, el quale el sermon nostro avanti ha demostrato. Vedendo adunque el superbo tyranno che la fortuna li era stata tanto prospera et benigna, sconfiato da la superbia, mandò el suo ambaxadore ad Emanuel imperador che li desse el dominio della cità; al quale lo imperador niente respondendo, la mazor parte de quelli de Constantinopoli, afforzati da rabiosa fame, consentivano dare la cità al tyranno. Ma pur rimembrando li facti di Turchi in Asia de loro Arabiche vanie, le crudelita, le falsita, l'inganni, tante citade sotto falsa fede despopulate et guaste, li strupi et le violentie, li templi spogliati et desolati, tra loro confortandosi l'uno al' altro diceva: non ne strachamo, non ne abbandonamo, habiamo speranza in l'altissimo dio. Ancora soportamo un poco: et chi sa se la divina bontà remectandone li nostri peccati, come zà fece ali Niniviti, haverà misericordia de noi et salvarane de questo dragone. Ma Paiasit, quanto più vedeva allongare el suo desyderio et la deditione della tanto desiderata citade, tanto più se adirava et infuriava sopra li citadini. Ma che adivenne? Ch'el poco avanti nominato Andronico, fradello de Emanuel imperadore, morendo in Siliveria, lassò Zuanne suo figliolo herede; el quale era zà venuto ala età perfecta, et havea successo el loco de suo patre. Costui fo rechiesto da Paiasite che li desse Silvieria. El quale aldendo tal domanda, dolentemente li respose,
54 narrandoli la grande inzuria che lui e suo patre haveano rezevuta dal suo avo imperadore, el quale donò l'imperio al secundo figliolo, el quale de raxon perveniva ad Andronico suo patre. Et se la tua signoria me torra anchor questo castello, che mio avo lassò a mio patre et a me per substentar la vita delle anime nostre in recompensatione de l'imperio, che ne havea tolto, quale homo più infelice et più

disgraziato al mundo se trovarà di me? Aldito el sermon de Zuanne, Paiasith, homo molto versuto et fallace, dirizò la mente sua ad altro pensiere, et con simulata amicitia excogitò senza bataglia aquistare la citade. Mandò a dire ad Emanuel imperadore che iniustamente teniva Constantinopoli, che de raxon toccava a Zuanne suo nepote, legitimo herede de l'imperio, et che se fecesse lui fora della città, et lassasse entrar Zuanne legitimo imperadore. Et lui poi haveria pacifica conventione con i citadini. Lo imperadore pieno de sapientia et bontade, intendendo ch'el populo gasso murmurava, et alcuni apertamente assentivano ala rechiesta del tyranno, dicendo: perchè non cede a quello che de raxon tocca l'imperio? che per imperare lui non ha cura de la salute de tutti noi. Sapientissimamente consigliadose muntiò a Zuanne, el qual se trovava con X milia Turchi presso a Constantinopoli, ch'el venesse a far la sua intrata in la cità: che lui era disposto a consignarli l'imperio, et esso partirse con le galie, le quale se trovava havere, et andar a quello loco che piacerà al'alto dio. Et dato et rezevuto sacra- 55
mento de observare quanto li havea promesso, Zuanne fò da Manuel benignamente acceptato. Alora in presentia delli excellenti et de tutto el popolo ricomandò la cità et l'imperio a Zuanne. Poi usito de Constantinopoli con la mogliera et figlioli in galia montò, come era stato la intentione de Paiasith et de Zuanne. Paiasit vero per questo non havea el suo desyderio adepito, perchè nel cor suo altro non pensava che haver Constantinopoli, per la quale havea promesso a Zuanne darli el Peloponeso, et facendo questo cambio con lui servare eterna paxe. Ma Zuanne Christianissimo imperadore, zelatore de la fede evangelica, vedendo la grande inopia et carestia in la cità, et che valiva el frumento XX iperper la mesura, et li subditi per la extremità de tutte le cose zà erano tutti consumati et comenzava a descendere ad infidelità. ma pur col cor devoto et contrito a dio se confessava, humilmente orando che la ira sua iusta per i peccati di Greci se convertesse ch'el populo suo se sottomettesse al iugo de li inimici soi, et li vasi pretiosi et le cose sachre del suo sanctuario vengano ale mane de li imperii. In que- 56
sto tempo Emanuel pervene ali liti de Pelope, et arivato a Modone lassò in quella terra la imperatrice et doi piccoli figlioli, Zuanne ancora infantulo, et Theodoro de età alquanto più provecto. Le galie remando indietro, et lui montò in una grande nave, et navigo a Venezia. de lì ando a Milano, a Genua, a Fiorenza, a Ferrara. et tutti li potentati de Italia visitati, da Provenza passò in Germania et in Franza. Et da tutti regi, duci et principi de Ponente con grande

honor et reverentia, come semideo, fo rezevuto et abbrazato. Poi tornando in Italia venne in Vinetia. Dove quella inclita et benigna Signoria con grande demostratione de carità et d'amore lu rezevette, et retenne alcuni zorni con grande apparato et magnifici conviti. Poi cumulato de ricchissimi doni, quando piacque al'imperador, li fo apparecchiate le galie, et accompagnato honoratamente retornò a Modone, dove ritrovò la imperatrice con i soi figlioli sentare dolenti et sconsolati per la afflictione et flagelli dela infortunata cità de Constantinopuli et del populo Romeo. Zuanne povero imperadore, facta la intrata in la cità, fo coronato; et quale per obbedire a Paiasith, convenne rezever uno zudice in Constantinopoli; el quale havesse a zudicare et decidere tutte le lite et differentie, le quale vertivano tra Turchi et Greci, secundo la leze Arabica; perchè tutto'l paese di Greci dala cità imperiale fine a Siliveria et essa Siliveria era
57 redacta sotto el dominio de Paiasith. Zuanne serrato dentro da Constantinopoli solamente in la cità imperava. In questo tempo Paiasith sentava in Prusia tra li arbori della bona fortuna, li quali haveano molto alti li rami carchi de molti fructi, li quali cogliendo a suo piacere in tanto delecto passava la sua luxuriosa vita tra tanti vicii et peccati, che a dio ne venne in ira. Nissuna cosa era bella et rara, data da dio ale zente humane inquesto mondo, che quella non si trovasse tra li thesori et le delitie de Paiasith. Più belli et delicati corpi de maschi et de femine, che natura mai formasse, tutti teneri et donzelle resplendente più del sole stavano avanti la sua presentia. Et de chi forono questi? de Greci, de Servi, de Valachi, de Albanesi, de Ungari, de Saxoni, de Bulgari, de Latini. Cadauno in la sua lingua cantando ode et canti, laudava li facti imperii del tyranno. Et lui, come petulco animale senza razone, demerso in la luxuria de maschi et de femine, senza timor de dio, più superbo de Lucifero, regnava. Queste sono le primitie delle nostre prevaricatione. Iusta è stata la castigatione de dio. Ma tu, Signor del cielo, rendi anche a lui meriti condegni ale sue opere. Non stimar tanto li peccati nostri. Non ne lassar perir come canne et come stoppa. Ma guarda noi con l'ochio misericordioso. Sentando adunque Paiasith in tanto culmine, in cima della rota della bona fortuna, vennero nuntii che ambaxatori erano venuti, i quali rechiedevano esser menati ala presentia del duca. Domandati chi erano et onde
58 venivano, resposeno che erano ambaxadori mandati da Demir Can, Sulthan de Persia et de Babyllonia. Paiasith comandò che li fosse dato loco et tempo perlor repusare. Dapoi alcuni zorni li fece a savere che era tempo da exponere la loro

imbaxata. Conducti adunque quelli alla presentia del ducha, et data alor copia de parlare, cosi disseno. El grande Can Demir per la bocca de noi servi soi te notifica, che non è licito a te rapir le cose d'altri et per quelle farte gran signor. Baste et sia anche asai a te, quanto dio te ha dato, et che tu hai preso delle mane delli infedeli. Quelle provintie, le quale ad modo de ladrone dali altri duchi hai tolto, rendile indietro, azochè da dio habi la benedictione et dalli altri duchi laude, honore et commendatione. Et se non vorai far questo, io serò con dio vendicatore de quelli che tu hai expulsi dala sua patria. Per queste et altre cose exposte Paiasith da ira mosso comandò che li fosse rase le barbe, et desprezandoli cosi li respose. Andate e dicete al vostro signor ch'el vegna presto, ch'io lu aspecto. Et possa esser diviso da la sua legitima mogliera, s'el non verrà. Queste et altre parole vane habiando dicte verso quelli, convergogna indietro li rimando. Pur nientedimeno ripensando Paiasith le parole dicte, non facea poco stima de la ambaxiaria de Demir. Et perchè l'anno avanti havea subiugato tutta la Sevastia de Capadocia, condusse tutto el suo exercito verso le parte de sopra, et passando la grande Armenya entrò in la terra de Turchopersi, et prese una cità chiamata Arsigan; onde poi partendo tornò in Prusia. Et de lì passando el canale de 59
Galipoli, venne ad Andrinopoli. Onde nuntiò al'imperador Zuanne queste sustantievole parole. Io ho cazato Emanuel imperadore de Constantinopoli, et questo ho facto per mio, non per tuo benefitio. Sichè, se tu voli esser mio amico, partite dela cità, et daroti quella provintia che tu vorai. Et se altramente farai, chiamo dio per testimonio et le grande propheta nostro, che con tutti li toi te desperderò senza alcuna misericordia. Quelli della città, li quali haveano posta la sua speranza in l'altissimo dio et proveduto al popolo de victualia, resposino a l'ambaxador del tyranno: tornate al vostro Signor, et dicate à lui che la bontà de dio salvator nostro ne ha salvati nelle nostre necessitade, et così speremo liberarà li servi soi dalle mane di soi nemici. Et se pur vorà exercitar le sue forze contra de noi, con l'aiutorio de dio, el qual constringe le potentie di tyranni, ne defenderemo. In quelli zorni vennero nove dale parte de Amasia, come Demir campezava contra la Soria. Paiasith aldite tal novelle, subito tornò in Bursia, et fece chiamar tutte le potentie dela Natolia et dela Romania. Demir passando per l'Armenia, con iusta guerra prese lo Arsigan; et tutti quelli de Paiasith, che forono trovati in quella cità, per filo de spada forono tagliati et morti. Dapoi vegnando ad Sevastra, essendo la terra grande, intorno la circundò; poi fece do-

mandar quelli dentro, selli volevano venire sotto la obbedien-
60 tia soa. Recusando quelli, fece far cuniculi secreti et cave
intorno la terra sotto li fondamenti delle mure; le quali se
posavano sopra taule de legname fermate sopra le ponte di
travi. Nissuno della città savea queste cave, perchè erano
incomenzate più de uno miglio lontane dale mura, le quale
erano tutte de plize, zoè terra non cotta et compite questa
opera subterranea, ignota ala città, Demir li fece richiedere
un'altra volta, che se volevano esser salvati, daesseno la
terra. Et quelli con ignominia respondendo a lui non vo-
lerse vendere, alora Demir fe comandar che fosse dato foco
al legname dele cave, che sostenava le mura; et subbito le
mura fo ruinate dali fondamenti, et la città desnudata
subbito fo presa senza contrasto. Li citadini parte forono
morti, parte con la robba redacti in preda di nemici. Li
principi della città de comandamento de Demir tutti forono
conducti in uno loco, dove fece far fosse grande per sepultu-
re, et a quelli ligare el collo con forte ligamento de corde,
et tirando faceva zonzer el capo tra le coxe tanto ch'el naso
azonziva al culo et le orecchie alle polpe delle gambe appi-
chavano. et così li miseri, involuti come lúmache, forono in-
mersi in le sepulture, octo et diexe per fossa. non li copriva
con la terra, ma con tole, et sopra le tole meteva el ter-
reno, azochè con più longhe stente et pene suffocati l'anima
exalasse. Tale inventione de tormenti et inaudita generatione
de morte, da nisun tyranno per avanti mai excogitata, tro-
vò el Tartaro. Desolata adunque quella città dai fondamen-
61 ti, venne in le parte de Foenicia et de Damasco, brusando
et desfacendo tutte le provintie. et assonati tutti li thesori
et le richeze de Damascho, brusata la città, passò in Caleppo,
togliendo dale citade li nobili maistri de diversi mistieri,
quelli mandava in Persia. Et messa tutta Arabia in gran-
dissimo terrore, se revoltò verso Smarchante, metropoli de
Persia. Paiasith aldendo le cose grande che erano facte in
Arsigan et in la città de Sevastia, in Soria, in Damasco et
in Calepho, non cessava mandar lettere in Natolia in Asia,
et con ogni sollicitudine assonando accresciva el suo exercito.
Lo imperadore Zuanne con li infortunati Romei, aldendo que-
sti movimenti, alzavavano le mane al zielo con devoti pianti
dicenti: o misericordioso Signor, dio de misericordia, habi
pietà de noi inutili servi loi, et percoti quello che menaccia
a noi. Conserva questa patria, dove è la casa toa, el san-
ctuario con le sacre et sancte cose tue. Volzi li pensieri et
la mente de collui in altre parte et ad altre guerre lontane
da noi; in le quale rimanghia confuso et conquiso, azò noi
possamo stare inpace et laudare el nome tuo in eterno. Zà

tornava la desiderata stazon dela premavera, quando Demir Can partito de Persia et congregate molte zente de diverse natione et linguazi, Taurosithe, Zerchii, Avagasii, se aviò verso la Thanaide, deffazando le terre che sono in Boffaro, et passando per l'Armenya et la Cappadocia. et venne in Galatia con tanto et tale exercito, quanto et quale zà condusse 62
Xerse in Grecia. Dal'altra parte Paiasith, congregato el suo exercito de valorose zente bene armate, Anatholice, Traicie et Serviane, con Stefano fiolo de Lazaro se mosse contra Damir. et trovandose appresso la cità de Galatia, intese ch'el campo de Demir non era longi da la cità de Agnira. Approximandose ala cità ficchò li soi paviglioni in mezo la campagna de Agnira, onde derieto al campo passava uno corrente fiume, el quale abbeverò li homeni et li cavalli. Demir campezava in la regione contraria, in la quale era grande penuria et carestia de aque. Che intravenne? che Paiasith comandò che fosse facta una publica crida, per la qual comandò ch'el zorno proximo vegnante tutti fosseno apparechiati ad andar con lui alla caza. Et così l'altro zorno con tutte le sue zenti andò ad cazare, et trè zorni spese cazando zervi per paesi diversi. In questo mezo Demir non fo pegro a prender la comodità del tempo et del loco; et subbito col campo se levò da i lochi aridi et secchi, et accampò se sopra le rive del fiume, onde Paiasith s'era levato per andare ala caza, mostrandose superbo et valoroso non apreziar Demir nè'l suo exercito. Exercitandose adunque quelle zenti in la casa, per la fadica e'l caldo del sol, che si tro- 63
vava a mezo el cielo, tanto forono faticate et stracche, azonta la ardente sete, et non trovandose aqua da bevere, che più de zinquemilia homini strangosciarono et morirono de sete. De quì venne la prima caxone del mal de Paiasith. Tornando adunque dapoi trè zorni dalla caccia, trovò che Demir se era acampato in quel loco, onde li s'era levato per andar a caciare. Da necessità adunque constrecto, convenne metter el suo campo in altro loco incomodo, et convenne per forza el zorno sequente esser ale mane col suo nemico. Ma zà predestinato in cielo, qual de questi doi potentissimi exerciti dovea esser victorioso, nella primavera passata menando Paiasith el suo exercito dale parte de Ponente contra li Tartari, apparse in cielo el nuntio della sua adversa fortuna, la cometa con la coma ardente come uno foco, più de quatro braza longa, da Ponente movendo li soi razi come lanze verso Levante. Et quando'l sol s'ascondea sotto l'orizonte, ella apparea mostrando la sua ardente coma, et irradiava tutti li confini della terra, nè consentiva che l'altre stelle reluçesseno, nè l'aere per la nocte deventasse

bruno. Et come un foco lampezava in mezo el cielo, infine che se terminava sotto l'orizonte. Questo segno hano visto l'Indiani, Caldei, Egiptii, Frigii, Persi, et quelli che habitano la Asia minore, Traci, Unni, Dalmati, Itali, Hispani, Germani, et se alcune generatione habitano oltra le onde
64 del grande occeano. Durò questo orribile mostro per fine al'equinoctio. Questi sono li miraculi de l'alto dio, che sumerse Faraone con le forze d'un altro Faraone, et col mezo del Tartaro ha indutiato le persecutione di Turchi contra li poveri Greci.

Abiando inteso el Tartaro li movimenti de Paiasith, la sera fece far cride per tutto'l campo che la matina tutti se trovassero a cavallo in arme per combattere. Et lui levatosi al'alba ordenò tutti li principi delle schiere, li centurioni et li chiliarchi. Nel corno dextro fece capitano el primo di soi figlioli, in lo sinistro suo nepote, perchè Demir era de etade de anni LX. Et ordinato el suo campo, così comandò, dicendo: O compagni, che per tante provintie me havete sequitato per trovarve a questa desyderata bataglia! o exercito invicto! o natura adamantina! o muro fermo! o generatione incaptivabile! Havete inteso li facti clari di nostri mazori, non in Eoa, perchè quella è nostra patria, ma in Europa, in Lybia, et per dir brevemente, in tuta la terra. Havete inteso li preclarissimi gesti de Xerse et Arthaxerse contra li Greci, che forono eroi et semidei in questo
65 mondo. Ma questi Turchi mezo barbari chi credete voi che siano? Sono come locuste ala facia di leoni. Io ve ricordo queste cose non per confortarve, perchè la preda è in le nostre mane, ma azochè questo mormolichion *(Latine maschara)* non fuza dale nostre mane, ma sia sano et salvo, azò portando quello in Persia vivo el possamo mostrare ali nostri figlioli, et amagistrarlo che piu non ne sconzure per le nostre mogliere. Questo loco grande et patente, col monte che ali ochi vostri se demostra, voglio che dal nostro exercito sia circundato. el corno dextro vada ad modo de mezo cercho falcato, et similmente el corno sinistro. et l'uno con l'altro corno se habiano a conzunzere, et dentro dal centro li nostri inimici come fere silvestre remangano serrate. Paiasith d'altro canto al levar del sole ordenò le sue zente, et comandò che li instormenti, segni bataglieschi de Bellona, tutti con orribile voce sonasseno. Aldendo adunqne li doi exerciti che venivano citati ala bataglia, l'uno contra l'altro nel principio a piccol passo se mosseno; poi con ferocissimo impetu se urtarono. Li Tartari senza voce et senza remore, come formiche sollicite, se exercitavano. Ma li Turchi con voce et cridi tutto'l cielo impiendo nel primo conflicto valo-

rosamente combatevano. Paiasith, come un fulgore in ogni loco apparendo, or questo or quello castigava et reprendeva, et tutti ad ben ferir confortava. Et mentre l'uno et l'altro exercito fortemente combatevano, uno di più excellenti conductori de Paiasith ricognobbe Athis, suo antiquo signore,
con el suo fratello in mezo le schiere dela contraria parte. 66
non dissimulando alora l'antico amor, el conductor con zinque cento cavalieri se mosse col guanto incima dela lanza, et sottomisese ad Athis con la sua compagnia. Et quelli li quali forono subditi de Sarchan, de Mandachia et de Carmian, similmente fecero con li soi compagni. Vedendose adunque Paiasith delle penne non sue ad una ad una dispennarse, et ch'el dextro et sinistro corno del campo di Tartari se veniva scontrando et lui in mezzo del globo serrando, benchè grave dolor nel suo cor sentisse, dissimulando la adversità della fortuna, or questo or quello andava confortando. Stefano, fiolo de Lazaro, suo cognato, come el sermon nostro ha demostrato, trovandose in questa bataglia con cinque milia cavalieri Serviani bene armati, vedendo el tempo extremo, da ira accesi con le lanze in resta come folgori se mosseno contra i Tartari; li quali non possendo sostenere l'assalto di Serviani, li feceno porta per el cerchio, onde volseno ussci-re. Et essendo ussiti fora, li Tartari li ferivano li cavalli non possando ferir li homini, li quali erano de negro ferro coverti. Ma li Servi deventati più feroci per haver rotto el zerchio di Tartari, tornarono in campo per quella stessa via, benchè in la tornata de l'una et altra parte non pochi ne cadesse morti. Stefano accostandosi al lato de Paiasith, molte parole li parlò in rechia ma non feceno alcun fructo, perchè volse acceptare el suo conseglio de fuzir et scampando salvar la sua vita. Ma Paiasith circumdato da molti affani non cognoscette la via della sua salute, come disse el propheta: *circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me. Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens et rugiens. Sicut aqua effusus sum, et dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est cor meum sicut cera liquescens in medio ventris mei. Aruit tamquam testa virtus mea, et lingua mea adhaesit faucibus meis, et in pulverem mortis deduxisti me, quoniam circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me.* Stefano provedendo le cose che haveano a sequire, et nisuno bono fine sperando, perchè la bona fortuna a Paiasith havea voltato le spalle et facia lieta mostrava al campo di Tartari, tolse con seco el primo figliolo de Paiasith, el
qual se chiamava Sulmano, et un'altra volta valorosamente 67
combatendo rompette el cerchio di Tartari asperamente resistenti. pure al fine, molti morti dal'una et l'altra parte, Ste-

fano con Sulmano e'l resto de Servi con grande velocitade scampò. li Turchi vedendosi circumdati, senza ordene comenzarono a fuzire. li Tartari senza misericordia persequitandoli, come cani, li andava amazando. Paiasith per mezo el campo per la più spessa moltitudine se misse a fugire verso la montagna con circa X milia schiavi, che loro chiamano zanizari. zà erano facte le cride secundo le leze militare de Scythi, che rotto lu exercito, fora de bataglia a nisuno sia licito più amazare el suo inimico, ma torli le spoglie, et li corpi nudi lassare andare. In questo tempo extremo li zanizari contra Tartari come leoni fortissimamente combate-
68 vano. Ma che podevano dexe contra cento? al fine el menor numero dal mazor fu superato et vincto. Et Paiasith da Tartari fu recognosciuto et iusto come laurachi nel rinzachio trepidare. Alora alcuni Tartari accostandosi al suo lato disseno: Signor Paiasith, desmonta da cavallo, perchè Demir, grande imperador, te chiama. Et quello reluctando fo astrecto a desmontare, perchè'l suo cavallo era Arabico, de grande valimento. et facto montar in un altro cavallo, fo menato a Demir Can. Habiando inteso Demir che Paiasith era preso, subbito in mezo il campo fece ficchare uno paviglione, et dentro in una sedia sentato se mise a zochare a lo zatrici, el qual zocho li Persi chiamano santraze (i Latini chiamano schacchi), mostrando per quello che poca cura havea della presa de Paiasith, come quello che zà lu havea nel lazo preso. Ma mostràva el contrario de quel che havea nel core, et benchè havesse dopio exercito, pur trepidava, pensando la fine incerta dela iminente bataglia. Poichè hebbe cognosciuta la victoria certa, cavillando el don dela fortuna et attribuendo lo alla sua vertù, comenzò a deludere Paiasith col zuocho delli schachi. Levando adunque li Tartari Paiasith dricto sopra le palme delle mane con grindi et voce al ciel, dicendo: gloria et victoria a te, Demir, grande imperador de Persia. Presentemo al tuo imperio Paiasith, principe de Turchi, vivo secundo el tuo comandamento. Demir
69 mostrando haver l'animo intento al zocho, non guardò Paiasith nè anche la turba che'l presentava. Et quelli alhora con mazor voce annuntiava la victoria et la presa de Paiasith. Demir in quella hora perse el zocho, et suo figliol li diede scacho zochato. In lingua Persa scacozocato se dice siacru; et da quella hora inpoi suo figliol fo chiamato siacru. Demir levatose da sentare, tra la grande turba vidde Paiasith; al qual guardando disse: Sci tu quello che poco avanti seperave da noi le nostre done, se contra te non venevamo a questa guerra? Al qual Paiasith respondendo disse: io son quello. Ma per questo non se convene tanto

schernir quelli che la fortuna te ha sotto posti. Recórdate
anche tu che essendo principe sappi ben conservata li con-
fini del tuo principato. Così parlando, Demir sentì una in-
tensa adustion de colera: era stato dezuno da la matina al
vespero, da lo caldo intenso et dalla secha polvere molto
afflicto. Comandò a Paiasith che sedesse in suo conspecto,
consolandolo et minuendo con humane parole el suo dolore.
Apresso comandò che fossino ficcati trè honorevoli paviglio-
ni, dicendo: va, riposa, et habbi cura del tuo corpo. Et
non pensar che sia facto a te quello che tu ad altri facto
haveresti. Che io te zuro per l'alto dio et per el suo pro-
pheta, che nissuno altro seperarà l'anima toa dal corpo tuo,
che dio, el quale a star teco la convinse. Aldite queste pa-
role, Paiasith subbito andò al paviglione, che Demir li ha-
vea donato; el qual paviglione Demir el fece de uno forte 70
vallo munire, et da mille homini d'arme Persiani ben guar-
dare. Et de fora del steccato li fo deputati cinquemilia pe-
doni de armatura leziere armati, li quali ogni zorno et ogni
nocte fazeva cambiare. In questo campo, nel qual fo facto
el conflicto, Demir demorò octo zorni. Dapoi despartiti li
exerciti fo mandati da Galatia in Phrygia, in Pamphilia, in
Bithynia, in Asia menore, Hyrcanya, Lycia, Pamphilia; in
ogni città et in ogni principatu pareva esser uno exercito, ben-
chè fosse in tante parte diviso. La persona de Demir in
questi octo zorni repusò, et cumulando la preda le spoglie et
le grande richeze dela città de Angira. Dalla qual partito
venne al Cociagion, metropoli de Phrygia, menando seco
Paiasith sotto grande custodia. Prima ch'io piu avanti pro-
ceda, me par conveniente memorare una cosa degna de me-
moria, la qual fo facta in Angira. Durando ancora in la
guerra Paiasith contra li Tartari, havea in campo quatro soi
fioli. El primo era Musulman, l'altro Esses, el terzo Me-
chiemeth, el quarto Mosses. Oltra de questi ne havea las-
sati doi nel palazo dela soa residentia, Mustapha et Orchan,
essendo anchora teneri infantina etade. Mechiemeth in quel-
lo anno havea havuto per sorte da suo patre el principato de
Galatia. Et dubitando che li Tartari remaria vencitori della
guerra, fuzzì con i soi subditi ali monti vicini, spectando come 71
le cose havesseno a finire. In questo spatio de tempo non
dava mai riposo alli occhi, et dopo molti pensieri fece ca-
vare una via sotto terra, per la qual via secreta et occulta
se andava fin sotto'l paviglione de Demir Can. Entrato ad-
unque Mechiemeth in la cava con homini electissimi arma-
ti, et poco mancava a zonzere al tentorio dello imperador,
quando la mala fortuna de Paiasith discoperse le occulte in-
sidie de Mechiemeth suo figliolo. La matina sequente essen-

do el sole in leone, el quale nove hore havea demorato sotto
la terra, vene l'altra compagnia de homini armati ad rende-
re la volta a quelli che guardavano la persona de Paiasith;
et inquirendo ogni loco veddero per uno ſorame le cave ſat-
te sotto terra; le quale viste cominzarono ad exclamare, et
incontinente per tutto'l campo ſo exercitato grande tumulto
et rumore. Et circumdato el paviglione de Paiasith, ſo tro-
vato lui stare expedito con Cogiaferur principe delli Eunuchi,
et expectare la expeditione della cavatione. Li operarii delle
cave con Mechemeth et li soi compagni, aldito el grande tu-
multo sopra della terra, fuzirono indietro. Menato adunque
Paiasith al conspecto de l'imperadore, con acre parole ſo ri-
preso; et a Cogiaferur incontinente in sua presentia ſo ta-
gliata la testa. Da quella hora in poi Paiasith con molta
strectura ſo guardato. La nocte le mane e li piè in catene de
ferro ſo tenuto; de zorno da grande numero de custodi ar-
mati circumdato. Partendose adunque l'imperador dal Co-
ciaſo, spogliò la cità de tutto'l suo pretioso havere, extor-
quendo li possessori con molti et varie generatione de tor-
72 menti, alcuni homini suspendendo, et alcuni sotterrando vi-
vi. Da Cociaſo venne in Bursia, dove trovò li pretiosi vasi
d'oro et d'arzento, le margarite et pretiose piere, le quale
come frumento mesurava con i mozi. trovò lì anche le belle
femine et le concubine de Paiasith; tra le quale erano le
figliole de Lazaro. et ricolto tutto'l thesoro de Bursia, de
Nicea, de Nicomedia et altre circumvicine citade, venne in
la Phrygia inferiore. Et vastate tutte le citade et castelle de
Phrygia, venne in Asia, et destructo Adramintio et Asson,
venne ad Pergamo. Ove demorando alcuni zorni, accumu-
lò tutto lu havere delle circumstante citade. li teneri putti
et putte prendevano in servitù. Li patri et li parenti Greci
e Turchi ligati con ferro et con foco tormentavano, finche
manifestavano li ascosi thesori. li quali poi tutti accumulati,
venne in Magnesia, la quale era in Sypolo. Et accolto tut-
to lo havere che se trovò in Sardia, Philadelphia et Atalia,
venne alle Smirne. Da questo loco andò allo assedio del ca-
73 stel de San Pietro, el quale, come avanti havemo dicto, in
vita de Homur ſo edificato da li fereri de Rhodi. A questo
castello nella prima centa della forteza erano recorsi molti
Christiani da Epheso, dala Tyra et altre terre vicine, per-
chè molto se confidavano in la forteza del castello et la pro-
bità di ferieri, et anche perchè Paiasith uno anno el tenne
assediato, et nol possete aquistare nè per arte, nè per forzo
de bataglie, nè per fame, nè longo assedio. Habiando ad-
unque Demir più volte rechiesto li fereri che li desse el ca-
stello, et loro non vogliandoli consenturlo, deliberò serrar la

bocha del porto. Onde la sera fece far cride che chadauno del suo exercito dovesse buttare una piera in la boccha del porto. Quelli del castello, temendo lu effecto de tale cride, subbito feceno tirar fora della boccha del porto in nel mare libero tutte sue galie et navilii. La mattina secondo el comandamento dello imperador fo facto; et fine ala prima hora del zorno la boccha del porto fo facta terra ferma; et la centesima parte dello exercito non se possete in quella opera exercitar. Ma quale lavoro sì grande seria stato bastevole ad mettere in opera tanti operarii? era tanta la moltitudine de quelli che erano zonti in quel loco, che superavano ogni numero; et tanto era ad ogni opera la loro strenuità, che superava tutte le opere di mortali. Era in loro natura horribile. non temevano morte, et poco appreziavano la vita. Co- 74
me fiere salvatiche, corrivano alla pugna. Traversando adunque per terra la boccha del porto, se accostarono alle fosse del castello. Li Rhodiani dalle torre e dalle mure con sagette virilmente combattevano. Li Tartari, come locuste dalli storni occise, cadevano in le fosse, le quali de i corpi morti se impivano. Li Tartari, come le teste dela Idra Lernea, renascendo multiplicavano. Empite le fosse delli uccisi corpi, li vivi, che senza fine abbundavano, con i piedi calcavano quelli che le loro anime non erano ancora seperate delli corpi; sopra li quali posavano le scale, per le quale ascendevano le mura. Di quali alcuni montavano, alcuni a terra deturbati cadevano. Li vivi non curavano s'el patre o el figliolo morto fosse: ma a tutti era uno voto et uno desyderio, esser primo ad ascendere le scale, esser primo ad levar lu stendardo sopra le mura. Pur alfine ascendendo li Tartari da ogni parte del castello, li ferreri furono dalle mura rebutati, et fuzendo dal castello cercarono la sua salute per la via del mare. Accostandose le galie al castello, le confuse ciurme senza ordine montava, et li ultimi rezevuti in le galie forono el baiulo et li ferreri. Li Christiani, che con le mogliere et figlioli erano scampati nel castello, 75
tutti corseno alle galie, buttandose in mare. alcuni afferavano le ancore, alcuni le gumine, molti el temone e li remi, lassandose alle galie strasinare, pianzendo et dicendo ad alta voce: O Christiani de dio, habiate de noi misericordia. anche noi semo Christiani. per amor de Iesu Christo, non ne abbandonate, non ne lassate in man de cani. Li galioti, più per necessità che per voluntà crudeli, con le dure corde percotendo le mane et le braza delli miseri supplicanti, recommandando le vele alli venti, navigarono verso Rhodi, lassando quelle povere anime malnate più morte che vive. Li Tartari vincetori della impresa, preso el castello, tutti li Chri-

stiani con le mogliere et figlioli, circa mille et ducento, li
quali nel castello erano scampati, menarono davanti al'impe-
rador; el quale non perdonando nè ala età nè al sexu mu-
liebre, a tutti fece tagliar la testa, et poi fece fabricare una
torre, in la quale fece murare le dicte teste, componendo
una piera in una testa, mostrando el volto delle teste verso
la ragione più patente dalla più scoperta faccia della torre.
El quale spectaculo horribile et inmane rimase in Asia ad ex-
empio de Christiani et memoria eterna della Scithycà crude-
litade. Due citade sono site nel lito de Ionia, nominate
Phoce nove et Phoce vecchie. Le nove Phoce, avanti
che lì arivasse Demir, se diede et sottomise a lui con certe
conventione de pace. Le Phoce vecche, che erano subiecte
al signor de Metilino, remase nel suo stato, fin che Demir
andò alo assedio delle Smirne; et essendo occupato in tale as-
sedio, mandò suo nepote ale Phoce vecchie, el quale haves-
se a contemplare quella citade et el suo sito, et depinzere in
tabula, et de pinta portarela al suo conspecto. Inteso questo
76 el signor de Metelino subito montò in galia, et venne alle
Phoghe vecchie. Et havuto colloquio col nepote de Demir,
se accordaro et confederandose inseme, et rimaseno ami-
ci. Et cumulato el barbaro de ricchi doni dal signor Chri-
stiano, l'uno a cavallo, l'altro in galia montò. Tornando ad-
unque el nepote de Demir ale Smirne, trovò la cità ruinata
da le fondamenta. Lassando adunque quella, venne in Epheso;
al quale da ogni parte conveniano li exerciti, li quali copri-
va tutte le provintie, perchè partendo Demir de Angira fece
far publici comandamenti, che tutti li soi satrapi con le sue
squadre dovesseno adunarse in Epheso, et da Epheso poi
far la volta per tornar in la lor patria. Messo adunque el
grande stendardo in Epheso li demorò zorni trenta; et con-
gregati in quel loco tutti li citadini et habitadori delle cita-
di terre et castelle circumstanti, con diversi tormenti de
ferro et de foco da loro extorseno l'oro et l'arzento, de
riche veste, et le pretiose supellectile, le quale dalli antiqui
progenitori loro haveano successo. Da Epheso partito andò
ad Mylesia metropoli de Carya, tra Lycia et Ionia; ove
tanto aspero inverno et lazaro reddo li azonze, che tutti li
animali terrestri volatili et aquatici, come se in cristali fos-
sino transformati, aizando morivano. Partendosi li Tartari
da una citade per andar ad un'altra, quella che lassava re-
77 maniva tanto inanita et exausta, che in quella non se aldiva
più voce de animali nè de ucelli domestichi, nè pianto de
creatura humana. Ma come li pescatori, che la tracta dal
pelago in terra tirano, tutti li pesci grandi et pesciulini,
anche le vilissime granceole, strinzendo racogliono et tra

loro partino et dividino, così queste zente Scithiche lassò la Asia desfacta et destructa. Da Milesia andarono in la Phrigia superiore, la qual li Turchi chiamano Charasser. In questo loco Paiasith dopo molti assalti, da la adversa fortuna et dal superbo vincitore molte inzurie rezevute, miseramente partì da questa vita; et molti dicono che de sua voluntà togliendo el veneno se uccise, perchè Demir voleva che vivesse per menarlo in Persia et nel teatro mostrarlo alli popoli de Persia triumpho della sua victoria, et castigatolo poi farlo con vergogna morire. Essendo adunque Paiasith ala morte vicino, fece dir a Demir queste parole. O Demir, eccho che io horamai muto la vita mia. muta anche tu la mente tua inverso di me, et benignamente guarda el mio morire, et in la sepultura edificata per me fame sepellire. Queste parole habiando aldite el Tartaro, se volse ad misericordia, et incontinente fece liberare cento delli servi de Paiasith, et a quelli comandò che portasseno el corpo 78
del suo signore in Bursia, et in la sepultura facta per lui lu facesseno sepellire: Demir partito da Phrygia de sopra andò al Licaonia et desi a Caesarea, dapoi in la Armenia piccola et grande, compiendo anno uno fora de la Persia. Compito uno anno intrò in la Persia come glorioso vincetor di duchi et conquistator delle provintie, portando tante spoglie et tanta preda quanta nisuno altro tyranno de Persia mai portasse. Ma tornamo ormai alli posteri duchi de Ottomanni, et vedamo come è cazuta in quelli la bona fortuna del ducato. Lo imperadore Emanuel, inteso el cazere de Turchi et la subbita mutatione della fortuna de Paiasith, come lampa cadente da cielo, subbito tornò a Bisantio. El suo nepote li ha ceduto el temon del'imperio; et lui fo mandato in la insula de Limno. Emanuel dalli nobili del palazo et da tutto'l populo con molte laude solo imperadore fo pronuntiato. In questo tempo Musulmano passò in Europa et venne alla cità; et butatose ali piedi dello imperadore, et humilmente a quello supplicando disse: Sacro imperador, con ogni humiltà et reverentia ala tua maiestà me ricomando, et prego che accepte per figliolo, et io te observarò come patre. tra noi non serà mai nè division nè discordia. Solo te prego, me constituisce principe de Tratia et de tutta la terra che possedettero li miei progenitori. Et per securità et ostatio diede al'imperadore uno delli soi minori fradelli, existente ancora intenera etade, et una figliola de sua sorella nominata Facmathatu, promectendoli rendere 79
Salonichi et li lochi de Strimoni perfine al Cithone et Peloponeso, et tutti quelli lochi che sono intorno alla citade da Panido perfine a Sacra Boccha, che in lingua Greca se

chiama Hierostomlo, et da sacra boccha fine ad Varna, con tutte le terre maritime che sono poste nel ponto Eusino. Habuta adunque la gratia Musulmano secundo che l'havea domanda, lo imperadore lu mandò in Andrinopolì; et Demitrio Leondari, homo molto prudente et experto in le cose bellice, mandò a prendere Salonichio, nel quale deschazati tutti li Turchi della terra, li'ntrodusse Zuanni Palleologo, et publicolo imperadore de tutta la Thesalia. Et similmente deschazò li Turchi da tutte le citade et lochi de l'imperio, et constituì zentili homeni Greci prefecti et governatori per tutte le provintie. Fo in quel tempo in tutta Tracia pace et tranquillità, ma in le parte de Asia grande guerra et turbatione per la subbita mutatione di principi per tutti li principati. Passato adunque quello fredissimo inverno, e succedente la tepida premavera, la fame et la peste cominzò crudelissimamente a dominare per tutte le citade et per tutte le terre, che da i piedi delle zente Scithiche erano sta toccate. Et in questi mali tempi non manchorono anche le guerre finitime tra li populi et li principi, reliquie delli Turchi et delli Tartari, delle guerre passate. Venendo adunque Alixar, fiol de Carmian, con lo aiuto de Demir Can recuperò lu imperio paterno; et similmente Archan, et doi
80 figlioli de Athis, Omur et Eses, et Elies figliol de Mandachia recuperarono Lydia, Ionia, Caria, Lycia et altri lochi, li quali li soi progenitori per avanti haveano conquistati. In questo tempo li figlioli de Paiasith remaseno in Eoa. Mechiemeth era in Angira de Galatia. Et perchè non havea herede, teneva conseco Moses suo fratello, el quale ancora era in puerile etade. Eses veramente andava errando in quà et in là, non havente dominio nè alcuna ferma mansione in alcuno loco. Et similmente Mustafas. Onde Mechiemeth mandò da Angira uno di satrapi, che fo de suo patre, chiamato Themirtes, el quale havesse ad conducere Ese in le parte de Angira, ad fine che come minor fradello sotto de lui podesse viver. Ese pocho tempo poi che fo conducto, comenzò ad mover guerra contra suo fratello Mechemeth. havutolo adunque in le sue forze, Mechemeth li fece tagliar la testa. In questo tempo che Mechemeth in Galatia cresceva in fama et reputatione, nel ducato de Atis verso la Ionia se levò uno nominato Zenait, fiolo de Carasubasi, homo magnanino et in l'arte militare molto famoso; el patre del quale nel tepom de Paiasith era stato governatore dele Smirne, et per haver tenuto longo tempo quel ducato, li Smirnei lu observavano come proprio suo signore. Levatosi adunque Zenait con circa zinquecento Smirnei, andò contra el figliolo de Atis, el quale dominava Ephesо, depopulando et guastando tutte le

ville et tutte le terre de Epheso. Et a pochi zorni poi accressiuti zinquecento altri homeni armati, pose el campo ala cità, et tanto la afflixe et combattè che in pochi zorni el fi- 81
gliol de Atis scampò del castello, et Zenait se fece signor de Epheso. Preso el ducato de Atis, Zenait non cessava scrivere in Tracia a Musulmano, dicendo: Io sostengo questa guerra per amor tuo. El ducato de Atis non per me ma per te lu ho aquistato; sichè mandame aiuto, che col braccio della fortezza toa io possa disperdere li iminici toi. Musulmano certe non fo pegro ad mandarli per la via de Galipoli ale Smirne gente et thesoro, perfin che Zenait deschacciò li posteri de Atis de tutto'l suo ducato. Vegnando la primavera de l'anno secundo dapoi el deluvio di Tartari, el secundo figliol de Atis manchò de questa vita; e'l primogenito chiamato Omur, descacciato dal ducato paterno, ricorse ad Mandachia suo barba, duca de Caria, et buttandosi ali soi pedi, li narrò el suo infortunio, et humilmente li domandò adiutorio. Mandachia benignamente recevendo quello, exaudì le sue preghiere, et convocati li soi principali, congregò sei milia homeni armati, con i quali menando con lui Omur venne in Epheso, dove era Carasubasi con homeni trè milia. Suo figliol Zenait in quel tempo se trovava ale Smirne. Mandachia combatendo la terra, fece rechiedere li Ephesii che li apriseno le porte. Et quelli non vogliando ala richiesta consentire, Mandachia irato fece metter fuoco alli quatro cantoni della cità, et in spatio de doi 82
zorni tutta la terra fo bruxata. Li cittadini vedendo le sue case, reliquie de Tartari, vertirse in cenere, se verderono a Mandachia. Carasubasi abbandonando la cità se salvò in la forteza, in la quale contrastando durò fine al'autunno, spectando soccorso da Zenaite suo figliolo. El quale per esser con pocha zente ale Smirne, non possette venir al soccorsò paterno. Carasubasi d'ogni speranza de soccorso destituto, aperse la porta del castello et ussì fora, et buttandosi ali piedi de Mandachia humelemente li domandò misericordia. Mandachia restituto Omur suo nepote nel ducato paterno, fece ligare Carasubasi, et con lui li Ottomannide che con esso si trovarono; et tutti fece portare in Caria al Mamolo, et serrare in una torre; et lui poi se ne tornò al suo ducato. Zenait, aldite le cose seguite, con una fusta navigando venne in Caria al Mamolo, et secretamente fece sapere al patre come lui era venuto per involarlo con i soi compagni. Quello factosi portare de bon vino in abbundantia, inebriò tutti li guardiani; li quali vincti dal vino et dal sonno come corpi morti iaceano. In questa commodità de tempo Carasubasi con li compagni, che erano in prexone, romperono le mu-

ra della torre, et con le corde calandose nssirono fora et montarono in la fusta, et vennero alle Smirne, dove feceno
83 grande festa. Zenait poco tempo stette in reposo, che scripse tutti quelli homini che podevano portar arme, et andò contra Omur, guastando et depredando tutte le terre fine ale mura de Epheso. et combattuta et presa la città, molti cittadini trucidati, Omur non podendo resistere corse nel castello. et facte alcune bataglie, et molti morti da una parte et l'altra, finalmente vennero in accordio; et facta pace et confederatione tra loro fecero parenteza. Zenaite diede sua figliola per mogliera ad Omur, et abbraciando se inseme come patre col figlio, con sacramenti sollemni stabiliro le promissione et la parenteza contracta tra loro, promectendo Zenaite anichilare ogni amicitia et promessa che facta havesse a Musulmano. Demoranti adunque el socero e'l zenero in Epheso, attendevano a componere le cose del ducato et le defferentie delle cittade da Meandro verso Artos, Philadelphia, Sardis, Nimpheon, fine al fiume Hermonos. Una mattina nel levar del sole se levò una voce del populo ch'el duca era morto, et levato el corpo fo sepellito nella sepultura paterna, posta a piè del monte Timulo vicino al castello de Epheso. Per la morte de Omur Zenait levotose in alto, existimava el ducato come sua hereditá paterna, et fo chiamato aphtonomo, quasi homo senza leze, ducha de Asia.
84 Ma Musulman dolentemente portando la rezevuta iniuria da Zenait, passò in Bithynia et in Pursia. Tutti Pursiani rezeveva quello con alegro core, offerendosi per amor suo voler morire. Era alora el tempo della primavera. Cominzò a scriver zente d'armo et adunare lu exercito. Zenait anche lui se apparecchiava alla guerra. Con pochi homini montò a cavallo, et andò Hyconion metropoli de Lycaonia. et havuto colloquio col Caraman, descese al Cociagion, dove habbe parlamento con Carmian. El parlamento havuto con i prenominati duchi fo de questo substantia: Sapete, o principi, el damno che havete sostenuto da Paiasith. Delli patri nostri alcuni forono trucidati, alcuni forono inpiccati, multi con la progenie loro mandati in exilio. Et delli principati nostri lui solo se fece monarchia. Dapoi veramente che quello demonio per el iusto iuditio de dio è sta tolto dal volto della terra, habiate cura che la semenza de quello dracone non ve deglutisca., sichè corteramo la testa de questa fera pessima hora che comenza a levar la crista; et da quella hora in là sempre senza pensieri et senza pavra viveremo vita felice et iocunda. Li duchi habiando inteso el parlamento de Zenait, ben compreso che quele parole nascevano dalla sua propria carità, par nientedimeno considerando el fine dela cosa andarono in

Epheso, el Caraman con homeni armati XXX milia, el Car-
mian con X milia, Zenait con V milia. Musulman dal'altra
parte da Prusia andò a Lupadio, dove facto el censo de
tutto'l suo exercito forono trovati homini fine XXV milia. 85
Et levandose da Lupadio, venne a Pergamo nel campo de
Menomeno, et de lì venne a campo ale Smirne. Inteso Mu-
sulman la conventione tra Caraman, Carmian et Zanait,
stette alquanto suspeso: pur partì dale Smirne et venne ver-
so Epheso, ponendo el suo campo ad un loco chiamato
Mesaulion, facendo ficcare li soi paviglioni spessi et stretti;
et fece far le fosse intorno al campo et levar el terreno, et
in mezo se serrò col suo exercito, castrametato sei hore de
camino lontano da Epheso et dalli campi dela parte contra-
ria, la quale per paura non osava venir a trovar Musulma-
no; nè Musulmano per la inequalità non andava a loro.
Stando l'una et l'altra parte ambigui infra li soi termini, uno
secretario de Musulman secretamente andò ad trovar Zenait,
mostrandose suo amico, li fece intendere, come Caraman et
Carmian se sono accordati con Musulmano, et hannoli pro-
messo questa nocte darli esso Zenait ligato in le sue mane,
et così hanno facta pace et amicitia tra loro. Et dapo la
tua captività li duchi cadauno in pace tornaranno al suo
principato. Habiando inteso queste cose, Zenait, vegnando
la sera, fece far grande luminari et fochi per tutto'l suo
campo. Et lui tolti con seco li più presti cavalli, andò a
Paiasith suo fratello, el quale era governatore nel castello
de Epheso; al quale minutamente narrò tutte le cose che
lui erano state notificate, et ricomandoli la guardia della ci-
tà fine ala matina. Esso con el resto di soi soldati andò a 86
Musulmano. Circa la meza nocte le guardie de Caraman et
de Carmian, le quale andavano revedendo le statione mili-
tare, vennero alli paviglioni de Zenait, et nullo fo trovato.
Zenait veramente, vegnando l'alba del zorno seguente, colla
corda avincta intorno al collo venne alla presentia de Mu-
sulman, pianzendo et dicendo: Signor mio, io ho peccato;
sono reo della morte. fa di me quel che te piace. ceco me
colla corda al collo. son subiecto ala pena. Musulman, ve-
duta la humilità et penitentia de Zenait, se mosse ad mise-
ricordia inver di quello, et remectendoli el commesso pec-
cato, lu vesti de biancha vesta. Poi el domandò dove se
trovavano li duchi et li soi exerciti. Zenait respondendo
disse: sono in Epheso. Et se tu voli, damme lu exercito,
ch'io teli menarò ligati. Musulmano dubitando de doppio
inganno, cunctando soprasedette, fin ch'el sol alto da Le-
vante pareva sopra la terra. Poiche le cose li parse asse-
curate, montò a cavallo con tutto'l suo exercito, menando

con seco Zenait andò in Epheso. El Caraman e'l Carmian, come havemo predicto, cercati li tabernaculi de Zenait circa la meza nocte et non trovato quello, hanno inteso el tradimento; per el quale nelli exerciti delli duchi nacque grandi tumulti et perturbatione. Alcuni cercavano li soi caval-
87 li, alcuni li gambeli, altri li muli, per carchare li cariasi et le veste militare. Altri stavano armati et apparechiati a combattere. Levato el sole, lu exercito tutto era armato et mosso dalle sue statione. Li homini da cavallo stavano con li duchi. Lu exercito pedestre con i cariazzà era asceso li lochi alti, et haveano passate le clisure et i lochi difficili verso Meandro. Passato lu exercito, li duchi con li homini d'arme secundo l'ordine de retroguardia passarono le clisure. Ala quarta hora del zorno Musulman passando per el ponte verso la montagna de Galisio con lo exercito venne in Epheso. Molto suadendolo Zenait ch'el volesse persequitar li duchi, Musulman non volse aldire el suo conseglio, sì per la natura sua equa et benigna, sì anche per la versutia et infedelità de Zenait. fece adunque ficcare li soi tabernaculi sul campo de Epheso, stativando in quel loco mesi quatro senza alcuna cura del suo ducato, vivendo dissolutamente in taffaruzi. era homo dedito al vino et alla luxuria et a tutti piaceri corporali quanto alcuno altro. Moses, el quale el sermon nostro de sopra ha mostrato che zo-
88 venetto rimase in Angira de Galatia con suo fratel Mechiemeth, scampò de Angira et venne a Sinopi, dove dominava uno signor nominato Spentiar Turchomano, el qual lu recevette come signore. amichabelmente pregato da Moses che'l facesse passar dal'altra parte del ponto Eusino verso le parte de Vulachia, fo adempita la petition de Moses. Passato in Vulachia se scontrò con Milzi Vaivoda, el quale, inteso chi era, onde veniva, et dove intendeva de andare, li diede libertà et spatio de andare per tutta la Vulachia, et far quello a lui era in piacere. El praefecto della Grecia et li guardiar delli passi del Danubio, habiando inteso la venuta de Moses in Ulachia, scripseno a Musulman el passar de Moses et che veniva per farse ducha de Tracia. Musulmano certe intese queste cose presto partendose da Epheso venne a Lampsaco, menando con se Zenait, et lassando un altro ducha in Epheso per tutta la provintia. Et arivato a Lampsaco, fece edificare a nome suo nel lito opposito a Galipoli una fortissima torre; della quale fo edificatore uno di Genuesi, chiamato Salagroso de Negron, el quale per la sua opera et artificio rezevette da Musulman grande summa de dinari. Venuto adunque Musulmano in Galipoli, sentava continuamente
89 in le sdravize ebrio e vinolento, senza haver cura del duca-

to. Ma Moses non cessava continuamente scrivere alli ba-
roni, promectendoli cose grande, se aquistarà el ducato. In
questo tempo che Musulmano vivea cosi dissolutamente,
Moses a se conciliava li signori. Congregava li Turchi dale
parte de Hystro, dalli quali veniva chiamato duca de tutta
Tracia, de Thetalia et de Hilyrico. Musulman mandò Ze-
nait capitanio verso le parte de Bulgaria et de Acridon.
Esso veramente fece la via de Andrinopoli, et entrato in la
cità, tutti lu chiamava salvatore de tutti li boni. Et vera-
mente cosi da natura predito Musulman, là che andava, in
cità over villa, ove demorava, ricchi et poveri, et quelli
che per necessità mendicava el cibo, tutti da lui veniva so-
venuti. Demorando adunque Musulman in Andrinopuli,
congregato el suo exercito, et quello mandò contra Moses,
et lui sentava alle beverie. Ma quanto Musulman havia lu
animò al vino, tanto Moses attendeva al prineipato. In
Sophia venne el conflicto con lu exercito de Musulman, et
fo vincitor. Et la fama per tutto se spandeva che Moses
era per deventar principe de la Grecia. Percosse questa fa-
ma le orechie de Musulman, et che in breve tempo ferà la
intrata in Andrinopoli, perchè li capitanii et tutti li valo-
rosi homini de arme corrivano a Moses. Levandose adun- 90
que Musulman dal carco della ebraetà, dirizò el suo camin
verso Constantinopoli, cavalcando con pochi homini da ca-
vallo. et la parte de quelli abbandonato, li quali andarono
a trovar Moses, per suo infortunio passò per una villa, li
habitadori de quella al cavallo, alle veste et alla figura co-
gnobbeno che era el ducha. tutti correvano a vederlo. zin-
que fratelli de quella multitudine se trovò più che li altri
ingordi de vederlo più appresso. guardandolo se accostarono,
et tutti et zinque portavano li archi et le saiette. Turbato
Musulmano contra el primo frasse una saietta; el qual pro-
cidivo cazette in terra. al hora contra el secundo tirò l'altra
saieta; el quale similmente ferito cazette in terra. Li altri
trè fratelli subbito se forono accordati, perchè tutti et zin-
que forono figlioli d'uno patre: derizaron le saiette contra
Musulmano, et buttolo da cavallo; al quale subbito cazuto
in terra tagliaron la testa. Moses in questo tempo fece la
sua intrata in Andrinopoli con grande stolo de lanzaroli et
homini armati da pede et da cavallo. con grande honore fo
chiamato ducha de Grecia. havendo inteso la morte de suo
fratello Musulmano, molto el pianse, et mandò li principi
di soi satrapi ad far portar el suo corpo in Andrinopoli,
et da Andrinopoli el mandò con grande honore in Prusia,
et halo facto sepellire nella sepultura che Musulmano per lo
suo corpo se havea facto fabricare. Moses veramente fece

far diligente inquisitione de l'interfectori de suo fratello; e trovatoli tutti e trè, et mandatoli al loco nel quale havea
91 amazato Musulmano, congregati tutti li villani del casale, et legato chadauno colla sua femina et con i soi figlioli fece serrare in li soi tabernaculi, et metter foco et bruxare li figlioli con li genitori et parenti, li casamenti, et de tutta la villa fece cenere et poluere. Questo fo el sacrifitio ch'el tyranno fece al'anima de suo fratello. Queste forono le primitie delle opere nephande della sua vita futura. Convocati tutti li primati de Tratia, de Macedonia et delle altre provintie; dali quali havuta prima plenaria obbedientia, congregati poi in pleno consilio con silentio et attentione, Moses in mezo de tutti in alto solio stando così contionando disse. O viri forti, amici et compagni, non dico servi, de mio patre, bene havete cognosciuto li flagelli et le vastitade che le parte de Asia ha sostenuto da Demir; et più che mio patre li fo dato come ucello nelle mane. Altri non fo che facesse descendere li Tartari, li Persi et altre zente externe in le nostre habitatione che Constantinopoli con quelli che in quel tempo imperavano. Et mio fratello essendo venuto signor de Tracia et de molti altri lochi, nè a dio nè al patre mostrò mai amor nè pietà. Se è lecito a dire, era deventato mezo Cauro, che in Latino significa infidele. Et per questo dio lu havea abbandonato, et ha dato la spada del propheta in le mie mane per tagliare li Cauri et exaltare li Musulmani. Et per tanto non è iusto nè convensi che Constantino-
92 poli, tanto excellente cità, et le citade Macedoniche, et maximamente Salonichi, che con tanto sudore aquistò mio patre, se habiano a possedere da infideli. Et sicome el mio patre li templi deli idoli fece templi sacri de dio et del suo profeta, così, se a dio piacerà, quella cità, matre de tutte l'altre citade, faremo nostra, et lu interfectore de mio patre feremo venir sotto de noi; et li templi che sono in la citade imperiale, colle nostre virtude feremo case de oratione. Alhora tutti quelli che attenti stavano ad ascoltare le nephande parole, come se da dio fosseno venute, con grande applauso le hanno rezevute. Adunato adunque lu exercito primamente discorse la Servia, perche col dispoto Stefano, fiolo de Lazaro, non se accordava. Discorrendo per le ville, tutte le belle creature de belli corpi prendeva, el resto tutte amazava. Trè castelli prese per forza de bataglia: li castellani tutti fece tagliare. Sopra li corpi de Christiani fece destendere le tavole, et apparechiare uno convito alli soi baroni. De Servia partendo tornò in Andrinopoli, dove subbito fece apparechiare bombarde et artegliarie per rompere le mura de Constantinopoli. Mandò anche uno exer-

cito in Thetalia ad lu assedio de Salonichi. I lochi vicini a Strimona tutti havea zà preso, excepto Citunio. la persona del ducha andò verso Constantinopoli. Emanuel imperadore spectando lu exercito de Moses, tolse tutti li habi- 93
tadori di casali et delle ville dentro da la citade, facendo le campagne bruxare. Posti Moses li soi padiglioni non longi de la città, ogni zorno se combatia con hodio grande et mortale inimicitia, li Turchi per el desyderio et inmoderata voglia de aquistar la cità, et li Greci indignantise tante volte da quella zente barbara esser conbatuti. usciva li Romei de la cità et abbracciavase con li Turchi. uno Romeo combativa con tre Turchi. Multi da l'una parte et l'altra morti cadeva. Ma al'imperadore queste bataglie non piacivano, perchè teniva li soi homini cari per el mancamento come la pupilla deli soi ochi. diceva: che guadagno fazò mi, se di mei cento homini d'arme ne perdo dece, benchè Moses de mille Turchi ne perda cento? Ma ali Romei l'animo et la audatia non manchava abbracciarse con Turchi. Uno zorno fo pigliato in bataglia da Turchi uno delli gloriosi del palazo, el quale era commensale de Zuanni Paleologo, figliolo de Manuel imperadore; al quale hanno tagliata la testa. Li Romei habiando inteso questo, ussirono fora delle porte, et con grande animo et desdegno combactendo 94
tolseno el corpo de mezo lu stolo di Turchi, et dentro alla città el portaro. La sua testa da Turchi era sta presentata a Moses. Alora Nicolao Notaras, padre del morto, el quale era interpetro de Manuel imperador, homo molte riccho, con molto thesoro ricomparò la testa de suo figliolo; la quale poi azonta al corpo con grande pianto fo sepellita. Ma tornamo alla hystoria nostra. Vedendo Manuel imperador la crudelità insatiabile del tyranno, et che la sua inimicitia per la sua malignità non era per haver mai fine, deliberò notificar a Mechemet, fratello de Moses, demorante ancora in Prusia, che se ello era per venire alo Scutario, lo imperadore Manuel con le sue galie lu menerà a Constantinopoli. Et se Moses suo fradello se convenirà et abbracciarasse con lui, Constantinopoli serà sua casa et suo securo hospitio: ma se sequisse el contrario, la città sempre serà suo fiolo recepto; et con l'aiuto de dio et suo sera vincitor della impresa et conquistator del ducato, et serà figliolo de l'imperador. Machemet habiando con aliegro core inteso le dicte parole, non fo pegro a venire a Scutario con tutto el suo exercito. Lo imperadore inteso dela sua venuta, colle galie apparecchiate a quella banda arrivò, et con molta festa el passò. et affrontatose con Machemeto, dopo le coniuntione delle dextre mane, caritevoli basii et abbrazamenti, et

conveniente salutatione se colligarono et confederarono insieme con vinculo sacramentale de conservarse l'uno l'altro in pace et amicitia eterna. et così sollemnemente fermata la amicitia tra loro, lo imperadore menò Mechemeto a Constantinopoli con tutto'l suo exercito, facendo festa trè zorni per la sua intrata. El quarto zorno ussì Machemet della cità con tutto'l suo exercito et con pochi homini d'arme di Greci. venuto al conflicto con Moses fu superato in la bataglia, et vincto scampò in Constantinopoli. Lo imperador molto lu confortava con savie parole, excitandolo che con
95 forte anime se apparechiasse con meglior fortuna et mazor favor ala secunda bataglia. Mose veramente ussì delli confini de Constantinopoli, menando con lui tutto lu exercito de la Romania, mettendose in ordine alla bataglia contro Machemeth et contra la cità. Et Mechemeth ussendo fora, et venendo alle mane la secunda volta con Moses, ancora fo rotto, et fuzendo scampò in la cità, et da lo imperadore benignamente fo rezevuto. Alhora Machemeth grandemente perturbato et afflicto, vedendose la fortuna tanto molesta, disse a lo imperador: et tu, patre sancto, tenando la bilanza et mirando timorosamente la lenguetta che non passe et la scudella che non traboccha, non mi lasse experimentar la fortuna, ch'io prenda el mio nemico o veramente io sia preso da lui. Ma in verità te dico che a ciascheduno col deto de dio è scripto in la fronte quello li die intravenire inmutabilmente, senza alcun remedio. Comandame adunque che io con li miei comenze a caminar per la mia via, la qual me porte verso Andrinopoli. Et solamente ora per me, come patre per el figlio, come sono. Et delle cose future dio habia la cura. Alhora l'imperadore, aldendo le parole che nascevano dal'infiamato core, abbracciando et basiando quello, comandò se apparechiasse una sollemne cena, copiosa de molte delicate cose; et iubilando et congaudendo passarono bona parte de la nocte. dato poi riposo ali ochi, et venuto el zorno, Mechemeth ussì dela citade. Et havendo partito el suo exercito in doi parte, una parte mandò verso el ponto Eusino, l'altra per la via de Andrinopoli. Moses havendo inteso come era diviso lu exercito
96 in doi parte, cacciò quella che era andata verso la parte del ponto Eusino. Et scontrandosi li doi exerciti, quello de Mechemeth fu superiore. Quelli de Moses vedendose superati, parte de loro tranfuzzirono alla parte de Menchemeth; el quale volentiera li rizevette. Moses havendo visto la fortuna contra de lui tanto impetuosamente essersi rivolta, cominzò a scampare, et incidentemente cazette in una palude. Et essendo cacciato da uno di satrapi de Mechemeth,

Moses revoltandose amazò quello satrapo, che tanto ostina-
tamente el cacciava. El servo de quello che fo morto, so-
prazonse a cavallo, et tagliò el destro bracio de la spalla de
Moses. el brazo seperato dal busto casette in la palude. Mo-
ses per la abbundantia fluente per el mutilato membro stran-
goziato cazette da cavallo. el servo subbito corse et nuntiò
al ducha la ferita e'l caso de Moses et la morte del suo pa-
trone. Mandati adunque alcuni homini deli valorosi trova-
rono Moses morto: et levato el suo corpo della palude, el
presentarono a Machemeth. El quale vedendo suo fratello,
pianse secundo la loro inhumana usanza; poi mandò el cor-
po ad sepellire in Bursia apresso li soi progenitori. Meche-
meth lieto per la conseguita victoria, ando in Andrinopoli,
et con grande honore rezevuto fu posto in la ducale sedia pater-
na; al quale con grande frequentia convennero molti ducha
excellenti signori della Grecia, et inclinando come al loro ducha
promectivano obbedientia. In quelli zorni che Moses era in
mazor angustia per el contrasto de Mechemeth suo fratello;
Zeneit ascosamente fuzette dale parte de Tracia, et per lu 97
Elesponto passo in Asia, et andò alle Smirne, dove congre-
gato lu exercito andò in Epheso, et prese la cità. et taglia-
ta la testa al ducha che havea lassato Musulmano, in pocho
tempo deventò signor de tutta la Asia. Manuel imperado-
re, havendo inteso la prosperità de Mechemeth, li mandò
ambaxadori de li più excellenti del suo palazo; de li quali
la commission fo che con ornate et conveniente parole se
alegrasseno et congratulasseno dela sua prosperità et della
ascensione alla ducal sedia paterna; apresso che con onesto
modo rechiedesse et confortasse el ducha ch'el volesse atten-
dere le inpromesse che fatte havea a l'imperadore essendo
ancora a Constantinopoli. Mechemeth rezevendo li amba-
xadori con benigno et alegro viso, con efficacissime promis-
sione sacramentale promise rendere. et da quella hora actual-
mente se spogliava et restituiva al sacro imperador tutti li
castelli de ponto Eusino, et casali et castelli verso Tetalia et
Propontide. Cumulando li ambaxadori de molti ricchi et
pretiosi doni, li abbrazò et baxiò et con la santa pace de
dio licentiò, conmictendoli questa risposta. disse: andate et
dicate al mio patre imperadore di Greci, come per la gra-
tia de dio et con l'aiuto del mio patre imperadore me ho
cento la potentia paterna. Da mò in avanti serrò ad obbe-
dientia sua come figliolo al patre, et mai serrò ingrato nè
discognoscente. Comande quello che li piace, et io volen-
tieri observarò li soi comandamenti. Et simelmente abbrazò
et baxiò li ambaxiadori de Servia, de Valachia et Bulgaria
et del ducha de le Ianide et del dispote de Lachiedemonia

98 et del principe de l'Achaia. Tutti sedendo ala sua tavola a manzar confortava, et ad bevere el ponto che de sua man li sporzeva. Dapoi tutti con la pace de dio licentiò, con gratia et amore dicendo a quelli: nuntiate ali vostri signori che a tutti io do et da tutti rezevo pace. Chi fenze la paze, l'alto dio della pace sia contro de lui.

Manuel imperador vedendose dal crudo et tempestoso mare reducto in porto tranquillo et in stato quieto, et non havendo alcuno che lu inquietasse, cominzò a pensare de far le noze de Zuanne suo primogenito figliolo, et mandò a rè de Rusia, del quale tolse la figliola per sua nuora; la quale, cambiandoli el nome, chiamò Anna. havea anni XI, quando fo menata sposa a Constantinopoli. a trè anni dapoi la città fo infecta da una sevissima pestilentia, la quale ad nissuno grande o piccolo, riccho o povero, perdonava, et maximamente traxeva al sangue nobile, consumando anche la popularescha multitudine. Et Anna imperatrice, tenera polzella, ferita dalla pestifera saetta morì in sul fiorir de li anni soi. de lei rimase uno tristo desiderio et doglia et pianto inconsolabile a tutta la citade. Orchan, figliolo de Paiasith, che fo per pegno dato al'imperadore Emanuel da Musulman, come el sermon nostro de sopra ha dechiarato, fo liberato con Fatimachatu, figliola de sua sorella, la quale fo remandata in Prusia, dove convenientemente fo enutrita dali posteri de Paiasith. Orchan veramente remase a Constantinopoli, da tanto amor preso de le lettere Greche et della conversatione de Zuanne primogenito figliol del'imperadore, che come la morte aborriva li costumi e la leze Macometana. Dedito adonqua a li studii della sapientia Grecha, et tutto infiamato de lu amore della fede evangelica, spesse volte andava al'imperadore, el quale con grande humilità et devo-
99 tione lacrimando pregava che'l facesse baptizare et insignire del sacro crisma secundo li comandamenti della sancta fede Christiana, confessando lui esser Christiano, negando el dogma Arabico et la setta Macometana. Lo imperadore, benchè con pietoso core lu ascoltava, ma non exaudiva le sue preghiere per non esser caxon de scandali. In quelli zorni la pestilentia atrocissima, più crudelmente che mai per avanti, da ogni parte andava expopulando et destruendo la cità. Et tra li altri teneri corpi nobili et innocenti ferì questo Orchan, figliolo de Paiasith. El qual sentendose ferito, nuntiò al'imperador queste parole. O imperador di Greci, o mio signor et patre. Eccome presto a quel iudicio divino. Et tutte le cose, et quelle che più ho desiderato, non vogliando lasso, et vado là, et certamente confesso ch'io son Christiano. Ma tu non me dai lu pegno de la fede et

la bolla de lu spirito. Adunque cognosci che se lo morirò senza esser baptisato, haverò a fare accusatione contra te in quello incontaminato iudicio de dio omnipotente. Subbito l'imperadore, inclinato da quelle devotissime et christianissime parole, lo babtizò; et esso fu susceptor del sacro fonte. El seguente zorno el novello, ma perfectissimo Christiano morette. Lo imperador lu fece sepellire con grande honore nel monasterio de sancto Zuanne Baptista del Prodromo, in loco chiamato l'Achademia, in una bella urna marmorea. Passando trè anni lo imperador Emanuel deliberò proveder a Zuanne suo primogenito figliolo de novella sposa, et maritare Theodoro suo secondo figliolo.
Mandò in Italia. per Zuanni fece menare la figliola del mar- 100
chese de Monferrato, et per Theodoro fece menar la figliola del Signor Malatesta. Et essendo venute le spose in la citade, lo imperadore fece incoronate li figlioli della corona secundo le leze matrimoniali, et publicarli imperadori de Greci. La figliola de Malatesta et Theodoro suo sposo fece vestire de veste imperiali, et publicoli dispoti de Lacedemonia. Ma lo imperador Zuanni non se alegrava nè se contentava dela sua sposa. Et benchè la donzella fosse del suo corpo ben proportionata, et fosse bella in vista, la treza havea come oro lucente et come le onde fluviali correnti fine al calcagno fluente, le spalle larghe, le braze e'l pecto et le mane con razonevole proportione respondenti, li denti come in cristalli, la statura del corpo dritta, ma la faccia et li labri et la forma del naso et deli occhi et la compositión del ciglio difformi. et per dir una parola comuna, d' avanti pariva la quaresima, et drieto la pasqua. Havendola vista sifacta, lo imperàdor Zuanne non se volse mai conzunzere con lei, nè anche mai dormire in uno lecto; onde la imperatrice sola in una camera del palazo se ne stava. Et certe Zuanne imperador più volte habbe animo de mandarla in Italia a casa de suo patre: ma cognoscendo che molto era amata da l'imperador, Emanuel suo patre, dal suo pensier se ritenne. Ma la imperatrice vedendo del suo sposo la mente ogni hora più dura, et per quanto lei existimava, inmutabile, pensò, come alfin fece, torse de me- 101
zo. Et stando in tali pensieri, mandò per li Zenuesi de Galata, ali quali manifestò la sua intentione del partire. Uno zorno ussita della citade andò in uno delectevole zardino con una savia matrona della sua lengua, et con pochi zovani li quali havea menati dalla casa de suo patre, mostrando con la amenità de quel zardino voler alegrare el suo cuor desconsolato. Vedendo la sera una fusta bene armata et coverta delli più honorati homini de Galata secundo l'ordine

dato, se accostò alla riva del zardino, et rezevuta la imperatrice in la fusta con grande honore fo menata al'altra banda. Tutti quelli de Galata le vennero incontra con li debiti honori et inclinatione secundo el modo servico consueto alla imperatrice. Quelli della cità non haveano ancora inteso la tacita partita de la imperatrice. Ma la matina a quel zorno seguente li nobili del palazzo, con grande molestia et displicentia sostenendo la iniuria et victuperio rezevuto da quelli de Galata, se apparecchiavano discorrere et guastare li borghi de Galata. Ma Emanuel imperadore non permettiva, benchè a Zuanne suo figliolo grata fosse la partita della imperatrice. In quel tempo se trovava in porto una nave de Zenuesi molto grande, apparechiata per andare in Italia; in la quale la imperatrice montò con grande gloria, et splicate le vele se ne venne verso Ponente, havendo solamente guadagnato la corona colla quale fo coronata. Soleva spesse volte dir quella sapientissima impera-
102 trice: baste a me questa corona in testimonianza ch'io sono imperatrice de Greci: di grandi thesori dello imperio caduco altri habia la cura. Zonta ali confini del marchesano de Monferato, et havendo inteso la sua venuta li excellenti del marchesano, cól fratel Marchese ussiron della citade et andarono incontro ala imperatrice; la quale honorevolmente acceptata, con grande frequentia de nobilissimi cavalieri fo accompagnata fine ale scale del palazo paterno. Ma la imperatrice rinuntiando alle cose del mundo se elesse per sua abitatione uno di monastieri della citade, nel quale visse tutta la sua vita, dedicando a Iesu Christo la sua verginitade, megliore sposo che quel che havea lassato. Tornata la imperatrice in la patria sua Zuanni imperadore mandò ad Alexio Comino, imperador de Trapesonda, a domandar sua figliola per sua legitima mogliera; la quale per la sua honesta et bella forma piazuta, et contracto el matrimonio, fo menata a Constantinopoli. El patriarcha Ioseph secundo el ritu imperiale et le sacre leze matrimoniale quella donzella per parole de parenti col suo sposo sollemnemente conzonse; et poi chiamata fo di Greci imperatrice. Celebrate le noze, lo imperador Emanuel partì da Constantinopoli con molte galie, et andò contra el principe de la Achaia; el quale expugnato con suoi nepoti et altri descendenti de casa de Navara, presi menò a Constantinopoli, lassando Theodoro suo secundo figliolo dispoto de tutto el Peloponeso. Et passando per Galipoli scontrò Mechemeth, el quale havendo mostrato alo imperadore grande amore et fede, alegramente entrò in la galia imperatoria, assedendo familiarmente alla soa tavola
103 nel convito imperiale; et da esso imperadore et da tutti li

soi satrapi fo grandemente festizato et honorato. Da poi ussito Mechemeth de la Galia, lo imperadore con la sua armata tornò a Constantinopoli, e'l patriarcha con tutto'l clero Constantinopolitano uscendoli incontra fora dela citade con laude, gloria et canti, lu accompagnò fine al suo palazo. Mechemeth, ordinate et composte le parte de Grecia subiecte al suo ducato, passò nelle parte de Oriente, et zonto in Prusia instaurò et renovò li edificii desfacti et consumati dal foco del Caramano, perchè quando Mechemeth venne a Constantinopoli contra Moses, el Caramano se partì de Iconyo et colla sua potentia venne a Prusia, et desfeze quella cità, et le osse de Paiasith, patre de Mechemeth, cavò della sepultura et buttole nel focho. Et questo perchè Paiasith per avanti havea tagliata la testa al patre de Caraman in Iconyo. Descendendo Mechemeth in Asia, trovo che Zenait se era fatto signor in quelle provintie più grande che non era la sua opinione. Et essendo venuto Mechemeth a Pergamo de Asia, nuntiò ad Zenait che li dovesse cedere la signoria. Zenait non intendando cederli, fece communire e ben fenire tutte le sue fortezze, et apparechiatose a la guerra, spectava la sua venuta. Mechemeth venne col suo exercito ad Chymin, et rechiedendo che li desseno la forteza 104
che se teneva per Zenait, non vogliandose rendere per forza la prese. liberati li citadini, li homini da arme tutti fece morire. Partendose da Chymin, venne alo assedio de Menomenon, dove era uno ben munito et forte castello Arcangelo; el quale da Turchi poi mutanteli el nome fo chiamato Caiazichi. Questo locho per forza de bataglia fo preso. Onde partendose venne ad Ninpheon, el qual loco combattuto fo preso. Et da Nympheo venne ale Smirne. Questa terra de Smirne Zenait l'avea ben munita de grosse mure, de molti homini d'arme et ogni munitione da defendere et offendere. Havendo adunque Zenait in questa ben fornita terra de Smirne lassato sua matre, suo fratello et li soi figlioli, lui con la sua persona andò in Epheso, lassando per governador de castel de Nimpheon el suo schiavo et zenero chiamato Auduliat. El qual siando poi preso nel castel de Nympheon da Mechemeth, fo presentato a Paiasith messagio. Questo Paiasith havea grande podere con Mechemeth, et per sua fede lu havea facto principe dela sua corte. Essendo adunque anchora in Tracya Paiasith col suo duca Mechemeth, scripse una lettera ad Zenait de questo tenore. Se tu voli esser signor de Ionia et dami non haver alcuna adversità, da me la tua figliola per mia sposa secondo le leze matrimo- 105
niale, et da quella hora in poi viverai senza pavra nel tuo ducato. Ma Zenait vogliando mostrâr la sua superbia et va-

na gloria, in presentia del portador de quella lettera, et presente Auduliat, essendo fin quella hora suo schiavo, disse verso Auduliat: de chi sei tu servo? Quello respondendo disse: de tua Signoria. Zenait ancora domandando disse: de che generation sei tu? Auduliat respondendo disse: de Albanitti. Et de che leze? Alhora Audulat: io era infedele; alhora sono Musulmano. Zenait veramente voltandose verso li soi baroni disse: ecco che nel presente zorno, in presentia de tutti voi, do la mia figliola secondo le leze matrimoniale al mio servo Auduliat, et faccio quello libero et mio genero da questo zorno, et uno di mei parenti dela mia casa. Tutti veramente che sentevano, laudavano Zenait. El quale aprendo poi la sua boccha verso el nuntio, disse queste parole: nuntia al tuo signor Paiasith, come io ho tolto zenero dali Albanitti, et come era servo per oro comparato, et come è ad signor simile d'aspecto, più zouane de lui, et piu savio de lui. El nuntio certamente, senza dimora tornato al suo signore, referì delle parole dicte tutta la substantia. Da quella hora Paiasith concepette nel suo petto hodio, et nutricandolo ogni hora cresciva contra Zenait et contra Audulat suo genero. Capitato el tempo al suo desyderio oportuno, che Audulat fo preso nel castel de Nympheo, li fece tagliare li coglioni et fecelo Eunucho. Ma tornamo horamai ala hystoria nostra. Essendo venuto Mechemeth alle Smirne, et havendo circundata la terra, trovò el
106 grande magistro de Rhodi con trè galie renovar et instaurare el castel, el qual fu desfacto da Demir Can. Et intesa la venuta de Mechemeth, li signori dele insule circumstante, contra el voler de Zenait, vennero ale Smirne a prestar obbedientia a Mechemeth. Et questo per doe caxone: la prima per la humanità et grande potentia de Mechemeth, la secunda per la superbia incomparabile et inhumana crudelità de Zenait. Vennero adunque li nobili dele Fochia, alcuni per mare, alcuni per terra, e'l Carmian dela Frigia superiore, Mandachia de Caria, el signor de Mitilino, li Maonesi de Asio, li fereri de Rhodo con le galie. Et tutti promiseno dare obbedientia et adiutorio a Mechemeth ad desfatione del commune inimico Zenait. Li quali tutti con benigno et gratioso accepto forono rezevuti da Mechemeth. Dexe zorni combattendo demorò intorno alle Smirne, exercitandose quelli dalle insule per mare dagando ogni aiutorio possibile a Mechemeth. Ali undexi zorni delu asedio la matre de Zenait et la mogliera con i figlioli se renderono a Mechemeth, confessando li loro errati et domandando remissione et penitentia. Rezevute adonque le Smirne in suo domino, Mechemeth fece in molte parte della terra expianere

le mure, lassando anche in alcune parte le mura et alcuni habitadori per memoria dele cose passate. In questo tempo 107
el gran magistro edificava una grande torre nella boccha del porto, et havela za levata più dela mità. Mechemeth veramente vedendo la forteza, la nocte per li soi Turchi la feze desfar fin ali fondamenti. El magistro vedendo la matina l'opera sua desfacta, grande despiacere rezevette, et subbito andò al ducha, molto dolendose del suo castello desfacto, mostrando quello esser sta fabricato nelli zorni de Atin, azochè Rhodi non fosse consumato da predoni; et se non consentirà che sia restaurato el castello, potrà seguire scandali et guerra non piccola tra la sanctità del papa et la sua signoria, con perditione de non piccola parte del suo ducato. Mechemeth benignamente ascoltò le parole del gran magistro, et con l'animo quieto rispose, perche la paura delli Tartari ancora sollicitava le anime di Turchi. Disse adunque: io, patre venerando, vorria esser a tutti li Christiani del mundo cortese benigno et liberale, perchè così se conviene al nostro ducato, far bene ali boni et punir li nocenti. Ma pur si convene haver cura deli lochi nostri et considerare l'utile deli nostri subditi, perchè essendo venuto in queste parte, molti di mei Musulmani stimula la mia mente dicenti: benchè Demir ha fatto assai male in Asia, ha pur fatto questo bene, che ha lassato de lui grande memoria in Ionia, lassando ruinato et desfacto el castello, el quale era in Smirne sotto el dominio di fereri de Rhodi; per el quale castello tutte le anime di servi, che la benigna fortuna per sorte havea conceduto in servitù de Musulmani, scampa- 108
vano da noi per la via de questo castello, et da le fuste di corsari venivano esportate et liberate. apresso li altri damni, li fereri de Rhodi colla oportunità de questo castello feranno guerra senza fine per mare et per terra con tutto el tuo ducato; sichè se Demir se chiamava imperio, tu serai piu imperio che Demir tyranno, se consentirai che tal castello sia instaurato. Siche quel che tu domande, patre venerando, io non posso fare. Nientedimeno sia facta la tua voluntà, et la domanda di Turchi non sia denegata. Io te do loco nelli confini de Caria et de Licia. Et va, edifica qual castello tu voli. Alhora el gran maistro disse: O ducha, dame loco che sia sotto la tua iurisdictione, et non me mandar nelli confini daltri. El ducha respose: io te do de miei confini, perchè io ho data la provintia a Mandachia; et de questo non haver pensiero. El grande maistro havuto el comandamento a Mandachia, che li consignasse el loco, se partì et similmente benignamente exaudite le domande de li signori de Asio, de Lesbo et dele Foce, tutti abbrazando

con amore et con pace da se licentiò. La matre de Zenait secondo el costume Serviano non cessava precare con ogni humilità: pur al fine fo exaudita, et suo fiolo fo liberato dala morte. Questo se era renduto et ricomandato a Machemeto, al quale con sollemni sacramenti fece promissione
109 esser sempre constante et fidele con i soi descendenti, et haver li Ottomanide per soi signori et dispoti. La provincia lassò a Susmano de Alexandro, comandando che Zenait con lui andasse in Tracya. Avendo adunque bene ordinate le cose de la Natolia, ritornò in la Disi, zoè in la Romania. Et arrivato a Galipoli, cominzò apparecchiare armata contra el duca de Nesia et contra le altre insole del'Arcipelago, le quale erano sotto la sua signoria. Et questo perchè el ducha ebbe molto adesdegno che, essendo lui a le Smirne et avanti trovandose in Andrinopoli, el ducha de Nexia non era mai venuto a visitare et inclinare ala sua Signoria, come havea facto li altri signori. Descendente da Gálipoli l'armata de fuste et galie trenta, sotto el governo de Galispei armiraglio de la Romania, venne in Andro et Antipario, ad Melo et ad altre molte insole Cyclade; et accolte molte anime, et facti grandi damni in l'Egeo pelago, tornò a Galipoli. La excellentissima signoria de Venetia habiando inteso questo inopinato assalto de Mechemeth contra el ducha de Nexia, non piccola molestia ne recevete, perchè el ducha se era a lei ricomandato, et a lei prestava obedientia, et levava l'insegna del vangelista San Marco. Vegnando adunque la primavera, la Signoria armò X galie per guardia del golfo Adriano, Nigroponte, Candia et le insule de l'Arcipelago. mandarono septe galie, et tutte bene armate, sotto governo del Magnifico Miser Aluise Lordano, valoroso Capitano Generale. Vennero fine a Tenedo, et delì entrarono in lu Elesponto, et passarono Lampsacho. Le galie Turchesche stavano nel porto de Galipoli apparechiate per ussire. Li Venetiani in quella hora hebbene vista de una vela piccola, la
110 qual veniva de Constantinopoli, pensando che fosse de Turchi, mandarono una galia a prender quella. Anche li Turchi pensando che quella vela fosse ussita della sua armata, se mosse con tutte le galie et fuste a soccorso della mal cognosciuta vela. Ma la verità fo che quella era uno navilio de Lesbo, el qual veniva da Constantinopoli. Miser Aluise Loredano, valoroso Capitanio, vedendo le galie Turchesche tutte ussire fora ala fila contra la sua galia, subbito fece dare el segno de bataglia, et con grande animo et vigoria intrò in l'armata Turchescha. et la prima investita fo la taglia de Zilibei armiraglio; el quale con tutta la zurma de quella galia in breve spatio con grande sevitia forono truci-

dati. L'altre galie misceandose et incatenandose con le galie Turchesche non cessarono della strecta et crudel bataglia, fin che li Turchi forono tutti amazati in conspectu delle mogliere et figlioli soi, uno miglio lontan da Galipoli. Compita adunque la bataglia circa la hora de vespero, li Venetiani victoriosi feceno vele menando con loro XXVII galie Turchesche, et arivati nel porto de Tenedo feceno molto diligente inquisitione, et forono seperati tutti li Turchi da Christiani. Li Turchi tutti dal primo fine al'ultimo tutti forono amazati: de Christiani veramente fo facta un'altra ancor più diligente et più minuta indagatione. A quelli che per forza erano stati messi in galia, fo donata la vita: quelli veramente li quali forono trovati havere provisione ordinaria, et quelli che per dinari et per guadagno erano venuti contra
Christiani et contra la sua propria fede, tutti forono impio- 111
chati. El paria veder intorno l'insola de Tenedo forche come vigne, et quelli da legni pendenti come uve de li rami. Le galie forono dispartite, parte mandate in Candia, parte a Nigroponte et parte a Vinexia. Li homini da remo Christiani, i quali per forza forono conducti in galia, passato l'inverno et vegnando la primavera, foro posti al remo con le nove galie, le qnale venne da Venexia. Nello anno sequente a quello che fo rotta l'armata di Turchi a Galipoli; venne da Vinexia armata nova in Levante, la quale entrò in lo Hellesponto per prendere la torre de Lampsaco, che feze far Musulmano; la qual combatendo asperamente per mare e per terra non la possete conquistare, perche era fornita de ogni munitione et defesa da Camusas, fradello de Paiasith, con dece milia homini combatenti. Vedendo adunque Venetiani la impresa difficile per la multitudine deli defensori, che ogni hora a soccorso zonzivano, lassaro la impresa della torre tutta guasta et straforata da bombarde, et a Constantinopoli navigarono. Camusas vedendo la torre abbandonata da l'armata de Venetiani, la fece desfar tutta da li fondamenti, dicendo: senza guadagno non se de cercar vergogna. Mechemeth, havendo passato Zenait a Galipoli, lu scripse alla provisione in le parte de Nicopoli apresso el fiume del Danubio, admonendo quello che dovesse conservare li confini et pugnare per li Musulmani. In quelli zorni nelle parte che iaceno sotto le montagne vicine ala
bocha del golfo de Ionia, el qual si chiama Stilario, verso 112
la Natolia, in opposito a l'insola de Chio, fo sullevato uno Turcho, homo idiota et ignorante. Questo insegnò et persuase ali Turchi la povertà, et non havere de proprio, excepto la mogliera: li alimenti, et vesti, li terreni et tutte altre cose, excepto le femine, fosseno comune; et che io havesse

la tua casa come la mia, et tu la mia come la toa. Con questa heronica doctrina havea inganato grande multitudine de homini grossi. Et sotto questa ipocrisia comparava la amicitia de Christiani, predicando publicamente che, chi de li Turchi dirà che Christiani non sonno religiosi et pii, quello è impio et infidele. Tutti adunque li settatori de quella regula, quando scontravano de Christiani, lu ospitavano et honoravano come nuntio de dio. Et esso magistro de questa setta spesse volte veniva a Chia ad visitare li signori Maonesi et li primati della cità. Ali cherici veramente mandava li soi nuntii, manifestandoli la sua doctrina, et che salvi veramente esser non possano, se non per la unione con Christiani. In quel tempo per ventura habitava in la insula de Chio uno vechio Candioto solitario in la moni, chiamato Turloti; al quale el pseudo-abbate mandò doi di soi apostoli, li quali portava sola una camisa, con la testa nuda et li piedi discalzi et la vesta simplice, de grosso pelo; nuntiando a quello et dicendo: io sono conservo de dio: io servo a quello dio che adore tu. Et serrò con esso teco, passando el pelago de nocte a piede, senza voce e senza strepito. El vero abbate inganato dal falso abbate, cominzò anche lui respondendo a dir cose vane, dicendo come in la insula de
113 Samo demorante, et esso deventò conservo de dio inseme con lui, et adesso passando lui conversa con mi, uno dì sì et uno dì nò. Et altre mostruose parole diceva *me scriptore presente*. Susmano praefecto de la provintia, lassato da Mechemeth, come el sermon nostro de sopra ha demostrato, intese queste inconsuete turbatione. Congregato el suo exercito, et venne contra el pseudo-abbate. Ma non possete passare li strecti de lu Stellario, perchè quella setta col suo magistro tutti se erano congregati in uno, et foro più che sei milia, in lochi inaccessibili, ben muniti de ogni munitione per combatere. Susmano venendo alle mane con loro fo crudelmente amazato con tutta la sua compagnia. Alhora el falso abbate, che Mustafa per nome se chiamava, per quella victoria venne a confirmare la sua doctrina et la sua setta nella opinione, et più che profeta veniva laudato. Ordinando lu habito della sua religione, statuì non portar più el zarcula, ma portar nuda la testa, e vivere nudi con una camisia, conversar più con Christiani che con Turchi. Mechemeth, intesa la morte de Susmano, nuntia ad Alibei prefecto de Lydia, che habia ad congregar lu exercito de tutte le zente de Lydia et de Ionia, et vada contra li Stilarii. Havendo inteso questo li Stillarii, conmanirono le boche de li Stellarii et apparechiati spectavano Alibei, el quale rompetteno con grande strage et morte dela mazor parte de tut-

te le sue rustiche zente. Et lui con grande difficultade se rendì salvo fuzendo in Mandezia. Mechemeth, inteso que- 114
sto altro conflicto, mandò suo figliolo Murat, essendo alhora de età de anni dodexi, et con lui Paiasith mesagio con lu exercito Tracicho, convocando tutti homini da portar arme de Bytinia, Phrigya, Lydia et tutta la Ionia. Et entrando per quelli lochi strecti et difficili con grande potentia et astutia militare, alfine li expugnarono non senza grande cede; et tutti che hanno trovati, hanno amazati, infanti et vechi homini et donne; et per dir brevemente non perdonava nè a sexu nè ad etade, finche zonzeno alle montagne, in le quale habitavano Monochitones, zoè quelli che portavano una camisia. Et asperamente con quelli conbatendo, et molti senza numero cadendo morti de la parte de Morat, pur ala fine el pseudo-abbate con li soi satelliti se renderono. Li quali tutti presi et ligati forono menati in Epheso, dove forono examinati per molti tormenti; et hannoli trovati stabili et constanti in la loro fantasia. Onde fo crucifixo et posto in uno camelo, extense le braccie et le mane passate in le tavole con chiodi. con triumpho fo portato per mezo la cità. Li soi discipuli non hanno negato la doctrina del suo magistro, in presentia del quale forono amazati, non dicendo altro al suo fine excepto tete sultan eris, *silicet domine abbas auxiliare*. Alhora dolcemente receviano la morte, perchè havevano opinione che fine a tempo, come non morono, ma viveno. Et io scriptor, passate queste cose, 115
a caso scontrando l'abbate predicto Candioto, et domandandolo che opinione havea de quello pseudo-abbate, me disse come quello non morì; ma passando in la insula de Samo lì, come avanti, demora. A le quale fantasie nisuno deve metter la mente nè dar fede. Paiasith messagio tolse el puto ducale, et passando per l'Asia et per la Lydia a tutti Turchi coloieri, che a caso scontrava per via et che vivea in povertà, dava crudel morte. Passata la Phrigia arrivò a lu Hellesponto, el quale passando per lu strecto de Galipoli pervenne in Andrinopoli, dove con gloria presentò a Mechemeth Morat, suo victorioso figliolo. Reducta l'Asia in tranquillità, la quale per le novitade dicte de sopra in alcune parte era sublevata, Mechiemeth mandò ducha in Amasia et in le parte verso Capadocia Zorzizbei, zovene de anni, ma de tutti li baroni dela sua corte molto pratico et excellente. El grande magistro de Rhodi in quello anno havea preparato grande copia de munitione, piere quatrangulare, calcine et lignami de ogni sorta per far el castello alli confini dela provintia de Caria. Et portata tutta la materia et fabricare con nave et galie ad uno promontorio, fondò uno

castello al nome del glorioso principe de li apostoli S. Pie-
ro, chiamandolo Petronio. Appena hebbe conditi li primi
fondamenti, che comenzando a levare le mura sopra la ter-
116 ra, venne Mandachia Aliesbei ad impedire la zà incominzata
opera, obstando con grande potentia. Ma el grande magi-
stro bene havia proveduto con repari forti come muri; et
con la vertù de fereri se prevalse, sichè non potteno impedir
ch'el castello non fosse compito et cento de grosse mure et
torre altissime, et munito de munitione de ogni sorte. et
posti li fereri ala guardia dela forteza con ordine certo et
infallibile, el gran magistro tornò a Rhodo, lassando leze et
constitutione inviolabile al priore et prefecto del castello,
che con tutti li deputadi alla custodia del municipio che di
et nocte debiano invigilare con ogni cura alla salute delli
miseri servi Christiani, che per loro infortunio sono fatti
schiavi de Turchi: fuzendo al castello debiano esser aiutati
et rezevuti nel municipio et scripti liberi de S. Piero; la
qual cosa fine hora se observa. Vegnando la primavera,
Machemeth congregò lu exercito de la Grecia, et partì da
Andrinopoli et de Tracia, et andò in Prusia, et convocati
li principi de la Natolia, con li tutti exerciti corse ale parte
de Lycaonia per vendicarse dele grande offese rezevute dal
Caramano in Prusia per la demolitione delle sepulture et
dispersione delle osse paterne et de lo incendio de Carmian.
Campezando adunque Machemeth per le provinxie, fece bru-
sare molti castelli et molte citade. poi venne ad Iconyo, et
habiando preso, Caramano fuzì ali monti verso la Syria;
onde mandò ambasadori, humilmente supplicando a Mache-
meth che li remettesse el suo fallimento. Mechemeth, el
quale era da natura pio, li perdonò et rendili tutto'l paese
117 che li havea tolto. El Caraman dal'altra parte con sollenne
sacramento se ligò esser sempre amico fedel de li Otomanidi,
et come inimico non intrar mai dentro ali soi confini. In
questo modo la guerra finì col Caramano. Machemeth, com-
pito felicemente el suo desyderio, tornò in Bursya, et de l
passando lu Hellesponto venne in Andrinopoli. Et stando
lì poco tempo in quiete, venne nuntio che Mustafa ultimo
de sei fratelli, figlioli del sopranominato Paiasith, se trova-
va in Valachia. Subito intesa la nova, Mechemeth mandò
doi de li soi schiavi electi a tagliar la testa a Zenait. El
qual non fo trovato, perchè doi zorni avanti avea passato
el fiume, et unitose con Mustafa, al quale havea dato la
sua fede, et promesso farlo principe del ducato paterno de
lu Oriente et l'Occidente. Habiando adunque inteso el fu-
zir de Zenait, Machemeth grande mente irato contra lui con-
vocò lu exercito, et venne da Tracya in Macedonia. Et in-

tendendo che Mustafa con Zenait havea passato Istro, et con lui havea li Vulachi et grande copie de Turchi, et che veniva verso le parte de Tesaglia, anche Mechemeth verso la Thesaglia menava el suo exercito. Non lonzi da Salonichi di doi contrarii exerciti fraterni se scontrarono, et l'una et l'altra parte venne alle mane, con grande hodio combattendo. dopo longo conflicto Mechemeth fo superiore, et Mustafa con Zenait verso Salonichi fuzirono. Mechemeth li persequitò fine ale porte. Mustafa et Zenait con li compagni, 118
che seco si trovavano, et alcuni pochi citadini de Salonichi, le forze et l'animo resumendo, ritornarono contro Mechemeth. Ma vegnando l'hora tarda dela sera, ritornarono ala citade. Ma dubitando intrar dentro, Demetrio Lascari Leondari, prefecto de Salonichi, li assecurò et benignamente li acceptò, menandoli dentro, consolandoli et confortandoli che sperasseno in la mutabilità de la fortuna, et che non havesseno alcuno pensiero che mai li havesse a tradire in le mane de Machemeth, e che securamente se fidasse in la amicitia et hospitalità de Lascari. Data adunque fede alle parole de Leondari, Mustafa et Zinait assecurati lietamente intrarono in Salonichi et cenarono, poi dielono loco al sonno. Apparendo adunque l'aurora del zorno seguente, Machemeth mandò uno di soi principi a Liondari, el qual così disse. Tu cognosci bene l'amore infrangibile ch'io porto ad l'imperadore di Greci. guarda adunque de non esser casone che tanto amore et amicitia manche tra noi; et che tutta Grecia sia destructa, et la nostra amicitia in grave inimicitia se converta. La fiera venata de mi, intercepta da ti, rendimela. Et se questo non farai, in poco spatio prenderò la tua citade, et captivarò tutti quelli che dentro se trovarà, et torrò la tua vita, et li mei inimici havarò in le mane. Demetrio, huomo predito de grande sapientia, così respondendo disse. Signor ducha, tu ben sai ch'io non son signor, ma io son servo, et non solamente de l'imperador di Greci, ma de la tua signoria. Et perchè de tua volontà te sei constituito figliolo de l'imperadore, debito et officio mio è de far tutte le cose che me comanda el figliol del mio signore. Ma pur è anche mio debito, le cose intravenute notificar al tuo patre imperadore. Et maximamente che non è huomo de pocha conditione quello che è intrato in la corte de l'im- 119
peradore persequito da te come pernixe da folcone. Ma è intrato per sua salvatione el quale, come ho inteso, è'l tuo fradello. Ma anchor s'el fosse uno homo de vulgo, non tel darei in le mane, non habiando commissione dallo imperadore. Et per tanto servilmente te prego, vogli haver patientia per poco tempo, et io in questa hora nuntiarò al'im-

perador le cose intravennte, et quello che dallo imperio suo
me serà demandato subito da me serà exquito. Assentì Ma-
chemeth alla resposta de Demetrio, et anche esso scripse
al'imperadore, pregandolo con multa efficacia che quelli pro-
fugi seductori, turbatori della pace, li quali erano scampa-
ti sotto el suo imperio, li volesse dare in le sue mane, co-
me rechiede la fede tra loro et la mutua benivolentia et ca-
ritade. Emanuel imperador, respondendo a Mechemeth, così
scripse. Mechemeth, come tu sai, col debito fine ho pro-
messo esser tuo patre, et tu col conveniente fine esser mio
figliolo. Et se tutti doi observeremo le cose promesse, con
noi serà el timor de dio et la observatione de li soi coman-
damenti. Ma se prevaricaremo li comandamenti de dio, ec-
co ch'el patre sera traditor del figliolo, et lo figliolo serà
chiamato homicida del patre. Io veramente observarò li zu-
ramenti. Ma se tu non li vorai observare, l'alto dio iusto
iudice faccia vendecta dello offeso. Ma deli profugi, la do-
manda de tradirli in le tue mane non deve esser aldita dale
orecchie mie, perchè certe questa non seria opera degna de
120 imperio, ma tyrannica malignitade. Et se io, come adivene
nelle cose humane, havesse cacciato el mio fratello, el qual
scampando havesse havuto confugio sotto le tue ale, doman-
dando io a te quello per amazarlo, melo haveresti tu dato?
certe non. et se dato me lo havessi, saresti stato traditore et
micidiale. Sappi adunque che questa domanda a te per me
mai non seria concessa, per esser sopra el modo iniusta et
desonesta. Nientedimeno, perchè sono con vinculo sacra-
mentale constituito in loco de tuo patre, et zuro per l'uno
dio omnipotente, laudato in la trinità apresso de noi Chri-
stiani, ch'el profugo Mustafa e'l suo compagno Zenait non
ussirà della prexon; che cederà al ducato et alla vita huma-
na. Et se questo non te agrada, fa zò che tu voli. A De-
metrio Leondari per sue lettere comandò che subito, lecti li
soi comandamenti, fazza mettere in una galia Mustafa et
Zenait con li soi sequaci, et incontinente li mandasse a Con-
stantinopoli a la sua presentia, et fora del suo comanda-
mento non facesse. Mechemeth veramente ripensando colla
sollicita mente le cose che poteria sequire, et che dalo im-
peradore lezieramente poderia esser inganato, non podeva
riposare. Ma havendo inteso le parole imperiale con solemne
sacramento fermate, che Mustafa e Zenait fine alli ultimi
termini della lor vita non seriano fore delle prexone, cessò
de molestar Salonichi. Et partito de lì venne in Andrino-
poli, descarcando la mente delli amari pensieri, in pace
121 consolato visse. Demetrio Leondari secundo lo imperial co-
mandamento armò una galia, in la qual pose Mustafa et Ze-

nalt, con li soi sequaci, et mandò li a Constantinopoli. Emanuel imperador mandò Mustafa a l'insola de Stalimino, con ordine ali soi che fosse ben guardato. Zenait veramente ritenne a Constantinopoli nel monasterio de Pamacharisto. A Mustafa forono ordinate le spese, et per sua compagnia trenta zovani tali quali li fo Ixicamet. A Zenait li fo deputati dexe zovani in sua compagnia. Mechemeth mandava ogni anno a l'imperador de Constantinopoli de li soi thesori aspiri trecento milia, con questa conditione che non dovesse mai liberar Mustafa fine alli ultimi termini dela vita de Mechemeth; et ala sua morte lui elezeria deli soi quello che più atto al ducato li parerà, el quale con l'imperadore di Greci habia a continuare la pace et amicizia paterna. Le quale conventione per sacramenti et scripture molto sollemni firmate, li ambaxadori de Constantinopoli partiro. Da quel tempo: Mechemeth secretissimamente cominzò a dissimulare et nutricare hodio contro la cità imperiale, et anche contra li Valachi per caxon* della sublevatione de Mustafa. In quelli zorni fo exaltato uno homo delli primi della cità de Phi- 122
ladelphia, per patria Christiano, ma per le opere, vita et costumi più impio et più infidele che Turchi. Questo in quella grande vastità de Tartari, come quello che con adulatione et delatione falze cercava farze grande apresso Demir imperadore con la perditione deli proximi soi, metteva le taglie alli soi compatrioti Christiani mazore che non era la possibilità loro de poder pagare; et excruciati per molti tormenti, non possendo pagar la taxa imposta, li barbari come animali al foco li faciva bruxare. Questo homo fo una perniciosa peste alla patria et alli citadini soi. Partiti li Persi de Asia, lui partì de Philadelphia, et venne a Constantinopoli. Et conversando in la corte dello imperadore, in poco tempo se demesticò con i nobili del palazo. Per la frequentia di messazi et ambasiarie Turchesche, che in quelli tempi venivano da Mechemeth al'imperadore, questo homo cominzò ad inserirse per Turcimano, et le parole Turchesche interpretava in lingua Greca, perchè era bene instructo in l'una et l'altra lingua. Chiamavase el Theologo, o ch'el fosse cosi chiamato per la sottilità del suo inzegno, o pur che molte volte el nome bono per el contrario venne imposto al huomo captivo. Questo Theologò in tutte le cose del'imperio con Turchi veniva operato inpricipio come interprete; dapoi crescendo sua conditione, veniva mandato ambaxadore dal'imperadore al ducha Mechemeth et a Paiasith mesagio; con li quali tanto se desmesticò, or con l'uno, or con l'altro de dicti signori a tavola magnando, che oltra la sua 123
commissione delle cose secrete della città et del palazo par-

lava; et per quello che al fin fo cognosiuto, consigliava conseglio pernicioso contra l'imperio di Greci. Et alcuna volta riportava alcuni secreti de Turchi de poco momento al'imperadore, per mostrare el contrario del suo contaminato core. Ma l'imperadore dissimulando mostrava non advederse di soi inganni, et mandava altri ambaxadori, li quali non podivano mai concludere alcuna cosa. Poi veniva Theologo, et quel che voliva otteniva. Con queste arte vivea Theologo; per el conseglio del quale la provision de Mustafa de asperi CCC milia per alcuni tempi fo sospesa et altre cose consegliava Theologo contra l'imperadore et la cità, che alfine mostrò lui esser inimico de l'imperio de Greci. Ma la sapientia et iustitia de l'alto factore molte volte in uno piccolo momento desfà le fabriche che per longo tempo forono lavorate. Cavalcando un zorno el ducha Mechemeth ala caccia, uno zignaro uscì fora del bosco. Et amenando el ducha la sua lanza contra el zignaro, cazette da cavallo, preso dal morbo comitiale, che per altro vocabulo se chiama epilempsia. Levato adunque dali soi satrapi, fo portato in Andrinopoli nel suo palazo. Et chiamati tutti li excellenti
124 medici da longi et da presso ad medicare el ducha, lo exercito se levò in arme, et con grande remore corse al palazo, gridando voler vedere el suo ducha. La matina sequente li deputati asistenti, secondo la loro usanza, menarono fora Mechemeth; el quale publicamente mostrato et da tutti veduto, con grande alegreza fo salutato da lu exercito. L'altro zorno anchor preso da la epilempsia, cazette, et innodata la lingua, mancandoli la voce, ad hora de vespero passò da questa vita. Così el ducha Machemeth compì el ducato e la vita sua in Andrinopoli, nel suo palazo da lui fabricato, havendo pace con lo imperadore et tutti Christiani, excepto con li signori Venitiani. Questo fo humo da natura mansueto et benigno a tutti, et verso Christiani clemente et misericordioso. Et questa credo che fosse la caxone che le sorelle fatali filarono per lui le fila mancho severe che per li soi progenitori, li quali sostessenero acerba morte; alcuni de amaro tossico, alcuni ignobilmente forono strangulati, altri con spade crudelmente tagliati. Costui solo, per esser mancho subdito ali vitii et più misericordioso et benigno, meritò morir de morte più benigna. Dapo la morte de Mechemeth el suo primogenito figliol Morat remase principe de Turchi; el quale in quel tempo se trovava governar ali confini d'Amasia, mandato da suo patre a
125 quelli lochi vicini de Turcopersi, azochè quelli de Amasia nò rebellasseno, perchè erano de una generatione et fazevano spesso dieto con Turchopersi, molto conversando con

loro. Onde parse a Mechemeth constituire Morat suo figliolo principe de quella provintia, el quale sempre al bisogno havesse a contrastare in quelli confini contra Tartari et Turcopersi, come esso ducha demorando in Andrinopoli guardava la Grecia, Unni, Valachi, Servi, Bulgari et tutta Tracia et la Tesalia con tutte le provintie finitime, le quale paurose de la guerra stavano in pace. Vedendose Mechemeth cazuto in la infirmità mortale, chiamò ad se li soi Visirides, et sopra tutti chiamò Paiasith Baxia, principe de tutti li soi satrapi; el quale era de generatione Albanit. Questo dala pueritia de Mechemeth sempre s'era trovato con lui, et in tutte le sue adversitade et angustie era stato suo compagno: trovosse anco con lui in quelli facti grandi che
avanti havemo narrato, quando Demir imperador de Persi 126
amazò suo patre Paiasith ale montagne de Galatia, nelli confini dela città de Angira. In tutto quello exilio sempre Paiasith accompagnò Mechemeth, essendo ancora zovane molto tenero, per lochi asperi et monti inaccessibili, fuzendo la persecutione di Tartari solo con Paiasith a piè. Et per non esser assueto caminare a piè, per le vie longhe et aspere li piè se infiò per modo che più non podeva caminare uno passo. Paiasith, come uno asino Libico, lo portò in spalle molte zornate de camino, sostenendo fame et sete, lemosinando el pane, ambedoi poveri, soli et malvestiti, fuzendo incogniti per molte provintie, finchè Paiasith condusse Mechemeth nel ducato de suo patre. Venuto adunque Mechemeth in la età più forte nel dominio paterno, li parse tempo recognoscere et remeritare la fede de Paiasith; el quale chiamando ad se così li disse: perchè nelle mie adversitade sei stato mio fede compagno, prendi delli beni, che la fortuna ne ha renduto, la tua parte. Et fece Paiasith principe della sua corte; et de tutte le terre a lui subiecte fece lo capitanio generale, moderatore dello exercito et de tutto'l suo ducato, datore della pace et della guerra a tutte le potentie. Paiasith veramente acceptato tanto offitio, con grande prudentia et sollicitudine lu exercito e'l ducato governava con amore et obbedientia de tutti li subditi. Venendo adunque Mechemeth al fine extremo della sua vita, preso dal morbo epileptico, come el sermon nostro de sopra ha demostrato, fecbe chiamare a se
Paiasith, et ordinò tutte le cose del suo ducato, poi a Paia- 127
sith cosi disse. Io te astringo et prego davanti al summo dio et al nostro grande propheta, et per el pane che havemo magnato de compagnia, et per el pane ch'io te ho donato per tuo alimento, che tu si bon servo a Morato mio figliolo, come sei stato a me, et che li rende el principato paterno et stabiliscelo nella casa de suo patre. Li altri veramente de

soi figlioli, di quali uno era de sette, l'altro de octo anni, ordenò che li mandasse ad Emanuel imperadore di Greci, al qual come protector et commissario de questi doi minori lassava la cura e'l governo, temente il sollicito patre che Morat suo mazor figliolo non strangulasse li fratelli minori, come è il costume de quella generatione adultera, confidandose adunque Mechemeth che, si come lui morendo bene havea ordinato li posteri et le cose del suo ducato, così li figlioli vivendo dopo la sua morte in pace stare dovesseno. O menti di mortali ignare delle cose future! Nissuno ardischa alcuna cosa fare contra la dispositione fatale. Pensava el ducha Mechemeth che, se li doi soi minori figlioli se trovarano in le mane de lu imperadore, el duca Morat remaneria pacifico signor de tutto'l suo ducato, et li subditi tutti a lui darano plenaria obbedientia, non haventi altri a chi posseno confugere, et per questa via li figlioli menori fuggieriano la iniquità da la morte, et dalo imperadore non li haverà amanchare la necessità della loro vita. Emanuel imperador da l'altra parte tra se stesso pensava questi putti tenere come pegno et securtà delo imperio, sotto ombra de loro haver amicitia stabilita con Morat, et questi sempre tenere in le sue mane come uno bastone minacievele al suo nemico, et per dir più forte, fosseno per lui come in le mane de Ercule la ponderosa clava. Et quando Morat haverà la sua vita
128 finita, lo imperadore haverà el principe mansueto, et come uno angue domestico, nel suo sino bene enutrito. et se forse occorresse che mordesse el suo nutritio, come spesse volte intrevene nelle cose humane, certe el veneno non ussirà fora di soi denti. O Emanuel, bono imperador, tu te alegrave di toi pensieri non sani, li quali non doveano sortir alcun bono effecto, perchè la fortuna, che solea esser amica di Greci, s'è partita da noi et è andata alli barbari per la nostra superbia et impietade. Morto adunque Mechemethbei, come de sopra havemo mostrato, el suo corpo fo servato in le parte più reposte et più secrete del suo palazo, edificato da lui in Andrinopoli. Et nissuno homo sapeva ch'el fosse morto, excepto li soi quatro Visirides, che con altro nome se chiamano baxia; che in Latino podemo chiamare vicarii over referendarii, di quali el primo era Paiasith. Questi quatro XL zorni tennero la sua morte secreta, et altri che loro non podevano veder el ducha morto, et doi medici, li quali spesso intravano et uscivano, falsamente dicendo alli nobili della sua corte ch'el ducha era da grave infirmitade oppresso, et che bisognava a lontane parte mandar a trovar cose per confortare la sua infirmitade. Multi nuntii foroso mandati, alcuni in la Servia, alcuni a Constantinopoli, alcuni

ale insule, a cercar cose medicinale. Ma Mechemeth, che prendere le potione ad evacuar le intestine et ad instaurar el polmone e'l ficato, era stato averto el suo ventre, et le intestine cavate fora del corpo sepellire in terra, in casa dove iacea. El corpo certamente con miravigliosi aromati et pretiosi opobalsimi inunto, et involuto in richissima sindone, fo posto in uno lecto ornato de drappi d'oro, come se infirmo vivesse: tutte queste cose forono simulate con grande
providentia et arte da doi principali Visirides et doi putti 129
servi del palazo; li quali non uscirono mai fora, nè con alcuno hebbeno podestà de parlare. et questo perchè, se la morte del principe fosse intesa dalli populi et zente circumstante, Greci, Servi, Venetiani, Zenuesi, et dal Caraman, che era in Asia, Morat, herede del ducato, el quale era in li confini dela Persia, non seria possuto venire per tante provintie alla sedia paterna; grande tumultu seria nasciuto nel principato et rebellione nello exercito; el Caraman licentiosamente haveria turbata et subvertita tutta l'Asia; li Christiani haveriano expopulati tutti li Turchi che sono in Tracya et menati in captività; li Greci ascendendo in prosperità haveria recuperata tutta la Romania et tutto'l suo imperio. Provedendo adunque a tutti questi mali per la dissimulata morte de Mechemeth bei, per uno velocissimo corredore nuntiarono a Morat demorante in Amasia la morte del patre. Passati cinquanta dì, el nuntio, el quale haveano mandato, tornò, renuntiante che Morat veniva. Et essendo venuto apresso Pursia ad uno castello nominato Melaida, Morat mandò lettere ad Paiasith, significandoli el suo zonzere in Pursia, et comandandoli ch'el venisse in Pursia con tutti li nobili del palazo, et portasse el cadaver del suo patre, el quale voliva far honoratamente sepellire, et poi farse pronuntiare duca del ducato de suo patre. Paiasith rezevuta et lecta la lettera con grande consolatione et alegreza, la matina sequente sentando per tribunale con tutti li satrapi et nobili della corte, et con non piccola parte di citadini de Andrinopoli, così contionando disse. O huomeni valorosi, non bisogna che io ad voi commemore da chè infima et abiecta conditione ad questa eminente fortuna noi siamo
stati exaltati, l'alto dio disponente e'l propheta intercedente. 130
Parte de voi el sapete da voi medesimi, parte lo havete inteso dali vostri mazori, come non sono anchora LX anni passati che li Othomanidi passarono lo strecto del Hellesponto et tutta Tracia acquistarono. La Grecia et la Servia fecero tributarie. Li Vulacchi veramente, li quali sono de là dal Danubio, li Unni, la gente della numerosa Albania, et tutta la Bulgaria redusseno in servitù. Et non habiando

onde pagare li tributi annuarii a loro imposti, forono astrecti ad mandare li figlioli et le figliole loro ali servitii deli principi nostri. Tutti quelli che sono degni et excellenti appresso li nostri principi, sono stati electi et cerniti de ogni zente et de ogni provintia, et maxima parte de quelli sono stati de infima et agreste generatione, infideli et senza culto del vero et uno dio, el quale el propheta li ha annuntiato, sichè sono poi deventati fideli honorati et exaltati alli officii dignitate et grandi honori. De la quale infima generatione grande parte io vedo in questa congregatione che'l mio sermone ascolta; et io tra loro sono uno. Onde convene che noi non degeneramo et non deventamo pigri nè vili, anzi forti strenui et solliciti siamo. Et chadauno, come vero et
131 legitimo figliolo del grande Othomano, ne exercitamo azochè non perdamo la paterna dignitade. El patre nostro veramente et signore, beneficiator et dator d'ogni bene, è Mechemeth bei; et el suo successor è el dilectissimo et legitimo primogenito suo figliol Morat, el quale è asceso in la sedia de suo patre in la grande citade de Prusia. El patre suo et signor nostro Mechemeth è passato de questa vita. et dicte queste parole exclamò con grande spirito et pianto. Et così tutti li altri nobili et excellenti della corte ad alta voce, forte pianzendo et lacrimando, cridavano, chiamando el suo morto signore. Paiasith in quella hora con Iphraim, grandi Visirides, tolseno el cadavero del ducha, et posonolo in la sala del grande palazo, et poi che l'ebbeno longamente pianto, comandarono che la matina sequente lo exercito de Oriente dovesse precedere verso Galipoli. Li principi et li magnati servando l'ordine con Paiasith sequitasseno el cadavero, et passasseno Bosphoro et Hellesponto. In questo modo el corpo de Mechemeth fo portato in Prusia, et posto nel tempio da esso edificato. pianseno octo zorni conmemorando li gesti del ducha morto, secundo el costume de quella gente. Dapo el pianto cominzaro alegrarse, et publicarono Mo-
132 rat principo, con grande gloria ponendolo in la sedia paterna. El quale, come al stato della sua sublimità se conveniva, alli principi et subditi soi dispensò molti doni beneficii et officii del suo ducato. Dal'altra parte li subditi promettenti obbedientia al suo signore, tutti secundo el suo stato portorono tributi grandi et pizoli. Zà publicato ducha Morat ordinava li soi legati, al Caraman et al'imperadore di Greci notificando la morte de Mechemeth et la electione sua al duchato paterno, rechedendo la confirmatione della pace et amicitia secundo la usanza delli novi principi. Ma prima intendeva stabilire et assecurare le citade de Asia, che sono verso el Caraman, poi per la Hellesponto passare in la Ro-

mania et ordinare le cose de Tracia. In questo mezo Emanuel imperador, anticipando el tempo, mandò doi ambaxadori al ducha Morat, Paleologo Lachana et Theologo Coracha, ad consolar el ducha della morte de suo patre et conmemorare la amicitia che con lui havea havuto, et poi ad congratularse della assuntione sua al duchato paterno, ad l'ultimo conmemorare al ducha la ordinatione de Mechemeth bei deli soi piccoli figlioli, de li quali lu imperadore era instituito commissario, et domandar che li mande li soi pupilli secundo la voluntà paterna. Et se così forà, con lui bona pace haverà, come hebbe suo patre: ma se non vorà obbedire ali comandamenti paterni, lo imperadore ha uno altro ducha in deposto, che e Mustafa fratello de Mechemeth suo patre; el quale constituerà in la sedia ducale, et feralo principe de Macedonia, de Chieroniso et de tutta Tracia, et a poco tempo poi de le parte de Oriente. Paiasith veramente, vicario del principe Morat, fece al'imbaxadori de questa substantia la resposta, che non è bene ne convegnente alli comandamenti del propheta, che li figlioli di Musulmani, zoè fideli, se habiano ad enutrire con i figlioli di Cauride, zoè infideli. Et se lo imperador vorà la pace nostra secondo la prima confederatione, et esser amico nostro et patre 133
de li orfani senza altra commissaria, et noi haveremo la sua amicitia ferma come se con uno sigillo universale fosse fermata. Et tra noi et voi sera uno sacro et inviolabile sacramento, el quale ne tenerà infra li nostri confini securi et muniti, come una pariete ferrea. Ma havere li figlioli del nostro principe questo è impossibile a lo imperadore a consequire; et darli a noi è molto più impossibile. Con queste parole forono remandati li ambaxadori de lo imperadore. El quale aldita tale resposta, nella anima sua rimase molto contristato. Et recordatose dele parole che havea usato con Mustafa, quando el mandò in exilio in Limno, come la hystoria nostra de sopra ha mostrato, mandò per Dimitri Lascari Leondari, homo de grande animo et de molta sapientia predito, in le cose bellice molto exercitato. In Lacedemonia et in Thetalia per le sue virtude et opere preclare havea acquistato grandi honori. Era in quel tempo Emanuel impe- 134
radore felice et fortunato patre de sei degnissimi figlioli, di quali el primogenito era Zuanni, et questo fo coronato da suo patre et publicato imperador de Romei. El secondo Theodoro, el quale fece dispoto de Lacedemonia. El terzo fo Andronico, dispoto de Thetalia. El quarto Constantino, el quale teneva le parte Pontice. El quinto fo Demetrio, el sexto Tomaso, li quali essendo putti col suo patre demoravano. Armate adunque dexe galie, de homini, munitione

et arme ben fornite in Constantinopoli, lo imperador le mandò sotto el governo de Dimitri Lascari ad l'insula de Limino ad levare Mustafa con Zenait, del quale de sopra la hystoria nostra molto ha parlato, et menar quelli con l'armata in Chieroniso, et far el Mustafa figliol de Paiasith Ottomanides come legitimo successor del ducato paterno. La qual cosa fo facta, perchè de Turchi la usanza era questa de non cercar sottilmente, de chi è questo et quello o quello altro figliolo, solamente se era descendente de Othomano. Et se non era de quella stirpe, mai lu haveria obbedito nè honorato come principe. cominzarono adunque da questo Mustafa a far la oppositione, la quale fin quella hora per li Turchi
135 far non si soleva. Per questa adunque li Turchi alli Christiani contrastando, comenzarono a descendere dala Perside et dali confini de Armenia, et passando per la provintia de Capadocia et Lycaonia, tutti corrivano contro Christiani. El ducha Morat in tutte queste provintie et per tutte le citade et lochi de l'Asia havea facte far edicti et cride publiche per publici praeconi, che qualunque voliva venire et discorrere et robbare l'infideli, venisseno con licentia et bona voluntà del principe. Questa generation Turchescha, et da natura più che nisuna altra avida de robbare, et inimica de iustitia, se da natura sono proni a robbare loro medesimi, quando vengono chiamati dal suo principe a corsezare le zenti alieni da la patria et da la leze loro, che credemo che farano ali poveri Christiani? Aldite adonqua le proclame, tutti corseno come torrente, non altro portando che uno bastone in mano, cacciando et prendendo li Christiani come piecore. Iuditio dello eterno dio per la multitudine di peccati de la gente nostra. Queste generatione senza raxone et senza fede discorseno tutte le parte della Natolia. Et da quelle passando el Chieroniso, vennero in Tracia fine ad Histro, sottomettendo tutte le provintie. fin che debellava una zente, si-
136 mulava pace con un'altra. con queste arte discorseno la Athica regione, Lachiedemonia, la Achaia, la Servia, Bulgari, Vulachi, Albaniti, et al fine ogni generatione montana et campestre. Queste vastatione de tante provintie, desolatione de tanti popoli, et persecutione di fideli Christiani da barbari infideli senza raxone et senza leze, comenzarono in quelli tempi, et sono durate fine al di presente; et non sono per compire fin che la iusta ira de dio per li nostri peccati non sia placata per la condegna penitentia. Et benchè noi siamo regenerati per el sancto baptismo, et credamo in la inmensa deità de una sancta trinità infinita, pur nientedimeno semo impii, et non observemo li comandamenti de dio omnipotente. Et per questo semo traditi in le mane delli impii, et

iustamente da essi semo puniti. Questa generatione Otthomanicha più possede da Ellesponto in fine ad Istro, che non e quello che tene in le parte Orientali, in la terra Asiatica, 137
in Phrigia, Lycaonia, alli confini de Armenia, in Amasia, Capadocia, Cylicia, Lycia et Cares infine al Danubio. De tutte queste provintie se mosseno le zenti senza raxone et senza fede a damni et ruine de Christiani, come latroni, robbano, fuzino. Per queste vie hanno desertato la Tracia, la Thesalia et altre natione fine ala Dalmatia. Li Albanesi, che solivano esser generatione innumerabile, hora sono pochi et dispersi. Similmente li Vulachi, Triboli, Servi et Greci. De li quali tutti menanli in servitù miserabile, la quinta parte per electa vien destinata al principe. Et de tutt'or resto anchora elegono le megliore et più belle teste, le quale comperano per pocho prezio, chiamanli schiavi del signor; di quali instituiscono novo exercito, et chiamano in lor lingua Ianizari, et factoli circumcidere li chiamano soi proprii, che magnano el suo pane. Et amali, come el patre li soi figlioli; et fali participi deli honori, delli officii et de ogni altro suo bene. et se volemo intendere chi son questi et onde trazeno el suo principio, erano pastori de piecore et de cavre, guardia- 138
ni de bovi, de porchi et de cavalli, figlioli de villani cultori della terra. Recordandose questa generatione, da quella bassa conditione siano sublevati et exaltati sopra li nobili per el suo principe, soporta ogni fatiga, et expongono la sua vita ad ogni periculo, anchora per non descazere, anzi ascendere a mazor honor et officio. quando si trovano in le bataglie, et maximamente in conspecto del suo ducha, prima vogliono morire che voltar le spalle. Questa zente mai non mancha dala porta del ducha in citade o in campagna che si trove. et per suo segno portano in capo un capello, che li Greci chiamano zarcula, coverto de feltro biancho overamente rosso: quello che copre el capo, è come una meza testa, de scorze d'arbori, incollate molto forte, come una celata, defensivo della testa da ogni offensibile arma. da questo capello tondo ala forma del capo, de quel medesimo feltre, pende certa falda, che seva extenuando come una calza tra le spalle ad ornamento et defesa nel collo. Li honorati et generosi portano zarcula rosso; quelli che si ritrovano in bassa conditione servile, portano zarcula biancho. Questa congregatione da novo electa ogni anno multiplica. una multiplicando cresce fa cento, perchè servi fanno altri, servi de servi anchora fanno altri servi. Et tutti se chiamano schiavi del principe. non è in quelli ne Turcho nè Arabo, ma tutti sono figlioli de Christiani, de Greci, de Servi, Albanesi, Bulgari, Vulachi, Unni. De Ianizari questi vengono

sublevati et facti Capigi, Silitari, Spachioglani, Subasi, Ciausi; et de questi quelli che più meritano per le sue prodexe, vengono facti capi de li altri; et de questo ordine vengono facti Sanzachi, et de Sanzachi Beglierbei, et visiri over Baxia. questo è il mazor grado al qual possa salire apresso el suo signore. Et quando questi visiri invecchia, che non se possano più exercitare, li manda oturch, zoè Sanzachi, ali lochi de reposo ali confini del suo imperio, che non habiano più a cavalcare, ma governar i lochi, come è Nigroponte, Salonichio, Metelino et altri simili. Et habiando da piccola etade negata la vera fede, deventano come
139 cani rabiosi. per tutti questi gradi, quanto più possono et più sanno, mazor inimicitia mortale et inplacabile portano a quelli che sono della sua generatione. Et così spogliandosi de ogni humanitade et del habito dela sancta fede, deventano mortali inimici della Christianitade. Questi tutti li Ottomannidi tengono per soi patroni et signori, purchè siano de quella stirpe. Et li descendenti da lu Otthomanno hano questi come proprii. Et quando el ducato se muta da uno ad altro, o dal patre al figliolo, o dal fratello al fratello, a quello che la benigna fortuna exalta, lu schiavo se trova fidele. Ritorniamo oramai alla hystoria nostra, a quello locho onde el sermon nostro cominzò a far la digressione. Dimitri Liondari habiando tolto el Mustafa, figliolo de Ildrim Paiasith, come avanti havemo narrato, et con lui inseme el Zenait, et per avanti havendose confederati con sacramenti sollemni, ch'el Mustafa mai non se partirà dal conseglio imperiale, et che sempre serà sottoposto al'imperadore come el figliolo al patre. Et per fede et fermeza delle loro conventione li diede el suo figliolo queste promissione et pacti con ogni sollemnità firmate, Mustafa fece dare al'imperadore Galipoli, che è in Chieroniso, et le parte Pontice infine alli confini de Vu-
140 lachia, et le parte de Thesalia infine ad Eriso et Montesancto et altri lochi, che con difficultà li ha dati. Et havendo quelli lochi assecurati, et con sacramenti da lor rezevuta la obbedientia, feceno vela et navigarono in Galipoli. Quelli veramente de Morat bei havendo ben fornito el castello, le nave et le galie haveano tirato dentro dal porto, li homini da bataglia haveano statuiti in la torre, la quale è nel porto; et ben fornito el castello et la torre, et la terra ben munita, li Galipolitani stavano spectando la bataglia. Dimitrio con Zenait uscendo de le galie con Greci et pochi Turchi, che haveano in armata, cominzarono a combatere. El capitano con li citadini de Galipoli ussirono fora alla bataglia; et non possando resistere a Zenait, el quale era magnanimo et valoroso più che nisuno altro Turcho che si

trovasse in quel tempo, cominzarono a fuzir verso la terra. In quella hora Mustafa inpigro et audace anche lui ussì de la galia; et infine ala sera vigorosamente havendo combatuto de compagnia con Dimitrio, al'hora tarda tornò alla galia imperiale, onde per suo nuntio con fede publica mandò a quelli, rechiedendoli che senza alcuna paura dovessino venire alla sua presentia ad colloquio, perchè havea ad conferir con loro alcune parole per utile et beneficio dela citade. Ali quali venuti al suo conspecto cusì orando disse. O huomeni valo- 141
rosi, havete ben saputo come io sono figliol de Ildrim Paiasith, che fo vostro signore. Ma voi servi de mio patre, perchè non havete data obbedientia et honor al vostro signore? Non sapete che quello che signorezava per avanti, fo mio fratello? Et lui havendo amazato l'altro di fradelli, et habiandoli iniustamente tolto el ducato et posseduto fine ad questo tempo, io come profugo pervenni in le mane di Romei, et infine ad hora me ha tenuto in exilio et fatto confinare in la insula de Lymno. hora per la voluntà de dio son quì. Voi, come de raxon dovete, guardateme con aliegro core et bona voluntate. Non contrastate al mio fatale andar. Lassatime andare avanti, dove la raxone et la fortuna me chiama. Se voi consentirete et apererite me la via, sichè con l'aiuto vostro io pervenga in Andrinopoli in la casa paterna, serete a me da mò in avanti non servi ma fradelli, et servarò la benivolentia paterna verso voi, et azonzerò ali doni doni et gratie alle gratie paterne. Ma se voi contrastarete, io, auxiliante la benina fortuna et exercitandose el mio patre imperadore, serò vincetore et successore delle cose paterne, et ad Morat mai più serà data la via ale parte Esperie. Et da poi ch'io serò facto signore, sedendo in la sedia ducale, haverò tempo ad iudicare voi. Quelli, aldito el parlar de Mustafa, alcuno di primati de sua voluntà se inclinò, altri dapoi vennero ad sua obbedientia. El zorno sequente Zenait delle galie descese et montò a cavallo; et dato el segno della bataglia con trombete et altri bellici instrumenti, con Greci et Turchi ar- 142
mati corseno a combattere la terra. Li citadini et populo de Galipoli armati, per la presentia del signor tutti se mosseno sottomettendose. promiseno obbedientia a Mustafa, laudando quello come signore et descendente de Ottomanno. Ma quelli che erano statuiti ala guardia del castello, non consentivano, ma contrastavano, con alte voce laudando Morat come signor universale, desprezando Mustafa. Demetrio Leondari remase ad lo assedio del castel de Galipoli. Mustafa colle altre potentie, che lu sequitavano, se mosse verso lu Exemili; al qual Lachiedemonia, Peloponeso et tutta la Achaia corse con laude, presentandoli obbedientia come a suo signore. Ritor-

namo ormai col sermone nostro ale cose de Morat, in chè modo have lo principato paterno, et perchè li pensieri de lu imperadore di Greci non possetteno sortire el suo effecto, et come el Zenait abandonò el suo duca Mustafa, et come Mustafa fo morto: Morat demorante in Bursia, come de sopra la hystoria ha demostrato, et visitando quello grande multitudine de soi subditi con degni doni, a lui gratificandose della sua ascensione al ducato paterno, ecco venir nuntii da Lampsaco, li quali percosseno la anima de Morat et de tutti li soi satrapi, nuntianti haver vedute molte galie a
143 Galipoli, et aldite voce et instrumenti bellici, li quali significavano li inimici esser venuti allo assedio de Galipoli. Li principi de Morat grande invidia et hodio antico nutricavano contro Paiasith per esser più excellente et più honorato che alcuno altro; et per la grande auctorità che li era stata attribuita, era deventato molto superbo et audace. havea in le sue mane le breglie del principato, essendo Morat anchora zovane. Li baroni adunque, captato el tempo comodo et la caxone conveniente ad allontanar da li soi occhi questo superbo et insolente Paiasith, ad Morat così parlando disse. Vedi ben, signore, chè cura et chè governo ha del principato el tuo grande visiri Paiasith. Le parte de la Disi, che li Greci chiamano Romania, sono perse. La corona della tua signoria hanno messa in capo de Mustafas, el quale in pocho tempo serà signor de tutti li thesori et potentie de Tratia. Dapoi se levarà et venerà contra de noi. Comanda adunque, signore, a Paiasith che con le zenti de arme, che si trova, subito debia passar lu strecto de Hellesponto, et vada contra Mustafà, avanti che lui passe de quà dal canale, et avanti che se unisca con le potentie della Grecia, perchè nisuno di vostri capitanii è apto a contrastare et combattere come el Paiasith, et perchè le zen-
144 te et li signori de Tracia tutti honora et reverisce lui come proprio signor et prestano a lui grande obbedientia. Paiasith veramente habiando inteso el sermon e'l consenso delli principi, senza dimora con quelli che si trovavano, che foron pochi, passò el canale; et de lì indoi zorni zonze in Andrinopoli. Et congregato grande exercito, convocò tutti li principi della Romania, li quali persuadendo inclinò ad observar obbedientia et fede ad Morat come a suo vero signore contra el suo nemico. Dapo questo usscì de Andrinopoli, et mosse el suo exercito verso Chieroniso. et andando ecco che tornare alcuni corredori, li quali havea mandato avanti; li quali nuntiarono a Paiasith come Mustafa era partito da Peloponeso et zà havea passato la grande villa nominata Caria, novamente condita de Turchi. Et ha-

vea grande exercito, et la matina proxima dovea ficcare li soi paviglioni insù la compagna de Andrinopoli. Alhora Paiasith, alditi li nuntii, intra la speranza et la paura, trovandose con circa trento milia homini da operar le arme, se fer- 145
mò in capo de uno piano, el quale era equatico et zardinoso, onde se vedea Andrinopoli. Et in questo loco se apparechiava ala bataglia, perchè Mustafa era zonto et poco lonzi se trovava colla sua possanza in locho che ambi li exerciti convenivano essere ale mano. Alhora Paiasith comandò che tutti li soi se armasse. Ali duchi della Romania convocati contionando disse: O viri fradelli, sapete ben l'amor ch'el signor nostro passato mostrava a tutti noi, et quanta era la benevolentia et carità soa verso di noi. Non ne trattava come servi, ma come figlioli et frategli. Et non havea tanto caro el suo piacere quanto l'utile nostro. El ben comune reputava suo guadagno. Sempre procurava che la generatione del propheta crescesse et le cose de Greci se consumasseno. Ha sottomesso molte citade et molte provintie al principato de Musulmani. Et non manchò mai fine ala sua morte a crescere et multiplicare la potentia et li populi del propheta. Ma questo pseudo-Turco, el quale per i nostri peccati mò novamente s'è levate, comenza a dividere la signoria avanti che la habia aquistata, et dare ali Greci li megliori lochi del principato, li quali li progenitore del ducha nostro 146
hanno aquistati et fabricati. Non sapete voi che Galipoli è la porta et le chiave dello Hellesponto, immo dela Romania et della Natolia et dello Egeo et Eusino pelago? Li Greci seranno da quì in poi signori, et non i Turchi; li Greci seranno da qui in poi signori delli schiavi, et maximamente de Musulmani, li quali traiecterà da la Eoa in la Romania. Et li Musulmani non serano più signori di schiavi Greci. Ecco che da questo nascerà la ruina nostra. Et per tanto vi prego tutti, che come devete contrastate a Mustafa, simulato Turcho, adiutor di Romei. Questo e impio et inimico del propheta et de la sua fede. Non è del sangue deli Ottomani, perchè quello Mustafa, fradello del nostro signore, morì siando piccolo garzone, come el signor nostro più volte disse. Questo uno di Turchi plebei. alli zorni del duca Moses, Hemanuel imperador ha sublevato questo come figliol de Eldrin Sultan, per far paura al ducha Moses. Dapoi questo inganatore, visto che lo imperadore se confederò con sacramento et grande amicitia col ducha Mechemeth nostro signore,, fuzì et ando in Vulachia, convinzendose con Milzi, in quel tempo principe de Tribali, dicendo lui esser figliol de Ildrin Paiasith. De Vulachia poi, con pocho et mendicato auxilio, venne in le parte de Thetalia come rob-

batore, chiamandose figliol de Ildrin et descendente de li
147 Ottomani. Onde el nostro principe, Sultan Mechemeth, col suo exercito andò contra quello inganatore; el quale non possando contrastare, ma rotto et profligato el demonio fugitivo intrò in Salonichio con Zinait, rebello del nostro signore et delli Ottomani tante volte, come voi sapete, che sempre sete stati fideli al principe nostro Mechemeth in tutte le sue imprese. Intrato adunque in Salonichi come fera fugitiva, quelli de la cità non vogliandoli consentire questo inganatore, el ducha nostro scripse al'imperadore, domandando quello come fera de bosco, dicendo: illustrissimo imperadore, essendo andafo fora ala caccia, el lopo, che zà era preso in le mie mane, saltando in la mandra del tuo imperio se salvò. degno iudico adunque la mia preda, azò per tempo non contamine le tue piecore, a me sia renduta. Lo imperador veramente per contrario respose: se el lopo è salvato in la mia mandra, certamente è cosa degna de imperial clementia salvare anche li animali che hanno confugio al'ombra del suo imperio. Serò adunque salvator del lopo.
148 Ma baste a te ch'io el tenerò serrato, che non offenda alcuno del tuo ducato. et tu serai signore in tutta la tua vita, et noi salvaremo el iuramento et le conventione facte fra noi. et in quel tempo l'imperador mandò questo ad l'insula de Limno. dapoi li mandò Zenait. dove sono demorati fine a questo tempo. Hora veramente vogliando lu imperador di Greci havere in le sue mane li doi piccoli fradelli del nostro signore, et per loro tenere noi in continua paura; ne ha lassato sopra de noi Zenait ribello et Mustafas come doi cani rabiosi et salvatichi. Noi veramente non come lepori o cervi ne demostramo a loro, ma come leoni saltamo contra quelli, perchè la più parte sono nostri. Vedete che in le fessure delli denti portano ancora el pane del nostro signore. Subbito che ne vederanno, se conzumzeranno con noi, abbandonando quello come pieccore errante. Et habiando ordinato le squadre come se conveniva, fece sonare la trombetta della bataglia. Da l'altra parte el Mustafa col Zenait ordinò el suo exercito, et con preghiere et grande promissione acceso el core de cadauno ad virilmente combattere, con sacramento promectendo che se ottenera el principato, haverà
149 tutti compagni et participi del suo stato. Et apparendo le bandiere et li antesignani du lu exercito contrario, et le squadre de l'uno et l'altro corno con grande furore vedendo venir contra de lui el Mustafa, lassando el governo de la bataglia al Zenait che era grande magistro de guerra, lui montò in uno loco alto et eminente, onde con grande voce cridò, dicendo: O homini valorosi, non servi vi chiamo ma

frategli. Chè impietà vi move, per uno barbaro Albanese, avenir contra de me, figliol de Ildrin vostro signor? Se fosse el mio fratello vivo et trovasse se con voi, certe haveresti raxone, et debito vostro seria sacrificar la vita vostra per lui. Ma lui essendo morto, chi è vostro signor? el figliol suo? no, perche quello non ha loco in Tracia. Baste a lui le cose de Eoa. Io non succedo el ducato suo patre, ma succedo el ducato del patre mio. Se alcuno dirà ch'io non son figliol de Ildrin, per mantener la vertà venga a contrastar con mi, non el servo, ma el nepote mio. Ma molto me
maraveglio de la in dignitadeche voi, magnanimi conmi- 150
litoni, che militasti sotto el glorioso patre mio, siate cazuti in tanto despregio et disonore, et siate sottoposti ali comandamenti de uno vilissimo servo del vostro signore. Onde vi prego che le operose virtude, quale imparaste sotto lo illustrissimo patre mio, non le vogliate exercitare in questa bataglia contra el suo figliolo et signor vostro in questo zorno. Ma vi prego che con amore aiuto et favor vostro vengate a me vostro fratello et figliolo de Ildrin Paiasit, vostro signor. per el grande dio e'l propheta vi prometto, li quali chiamo per iudici et testimonii nostri, ch'io non vi privarò, ma grandemente accrescerò li honori, le facultade et le dignitade vostre: dicte queste parole, subbito li principi et homini d'arme, che defendevano el corno destro, mostrando voler venire alle mane con Zenait, declinando da quella parte corseno verso Mustafa, et in sua presentia dismontati da cavallo, a lui se inclinarono et prestarono obbedientia. et in poco spatio quelli che defendea el cornu sinistro, similmente feceno. Et fo vedere miravigliosa mutatione. El Mustafa in poco spatio, spandendo le ale come aquila, in alto fo levata, et Paiasith remase come un corvo nudo spennachiato, derelicto da ogni homo altri che da soi proprii. et albora ben se accorse ch'el servo mal se pone sopra el suo signore. Et vedendo ch'el filo fatale della fortuna se filava alla reversa, presto cercò la sua salute. con Camesa suo fradello desmontò da cavallo, et andorono ad inchinare el victorioso Mustafa. conzonti adunque in amicitia et pace l'uno et l'altro exercito,
et ficcati li paviglioni, tutti laudava et chiamava Mustafa 151
ducha de tutta la terra di Romei. Et sentando li siguori in conspecto del ducha, fo facto comandamento a Paiasith che più da lonzi sentasse. In quella hora soprazonse Zinait, et vedendo Paiasith vivo disse verso Mustafa: in fine ad quanto nè volete che questo indegno veda el sole? et quale non è degno anche della scuritade. Mustafa comandò che fosse tolto dal suo conspecto, et menato de lu exercito li fosse tagliata la testa, come fo facto. Zenait per suo mazor contento volse

veder la fine del suo nemico. Essendo adunque Paiasith conducto al loco dove dovea recevere la morte, Zenait l'improperò che lui era magistro de tagliar coglioni. Et questo disse per Audula suo zenero, el quale Paiasith in Epheso havea facto eunuchare. Et da poi dicte queste parole, a Paiasith fo tagliata la testa. Dapo questo fo menato Comesan, fratello de Paiasith, al qual similmente se dovea tagliar la testa. Ma Zenait vedendo quello zovane et innocente, mosso ad misericordia disse: lassate questo, perchè non è como l'altro crudele. per le sue mane non è anchor facto alcun male. sia adunque mio redempto. O mente ignara del tuo futuro male! Non sapeva el dolente Zenait che dona l'aiuta a Camesa, el quale dovea perdere la vita sua; et quanto lui fo benigno et pio, tanto el suo redempto fo impio et crudele. El novello principe Mustafa con grande superbia et pompa intrò in Andrinopoli con tutto lu exercito. Li citadini con alegreza et festa usscirono fora de la citade, andan-
152 doli incontra, benedicendo et laudando el nome suo. El castellano et li custodi deputati ala guardia del castello de Galipoli, havendo inteso la victoria de Mustafa, non habiando speranza poder defendere la forteza, con pacti sacramentali hanno dato el castello. Demetrio Leondari cominzando ad fornir el castello dele cose necessarie, de arme et de munitione, per nome de l'imperadore de Constantinopoli, in quella hora arivò Zenait; et havendo viste le cose facte et lo populo Turchescho, el quale era in la terra de Galipoli, molto turbato per la insperata mutatione, cominzò aspermente a reprendere et inzuriare Demetrio, dicendo: o capitanio Dimitri, io credo che tu pensi che li periculi, li quali havemo sostenuti, et la nostra celeritade in expedire le cose nostre, havemo facto per la generatione et per lu imperio de Greci. non è cosi, ma noi havemo faticato per essere liberati essendo serrati, et per esser signori essendo servi. Noi existimemo che non siate stati caxone voi de questo bene. Ma ben credemo che habiate faticato in questa mutatione per la voluntà de dio; et delle fatiche che voi et noi havemo
153 durato, referimo gratie al solo dio. voi ve dovete contentare della nostra amicitia et delli doni sufficienti che havete rezevuti. Ma volere da noi citade o castelle, questo non sperate. Baste a te che torne vivo a Constantinopoli. Recordandoti delli mali recevuti in Lymno et delle iniurie delli Caloieri nel monasterio de Pammacaristo, tu hai bona gratia portar la tua testa. Tu hai Euro, vento dolce et secondo. Vola presto a Constantinopoli. Saluta lo imperador da parte nostra. Diceteli che dio ha donato a noi la signoria. Sia adunque con noi la pace sua et con lui la pace nostra. Domandal Gali-

poli sia lontan da lui. Queste parole molto hanno turbato Demetrio Leondari; el quale corrociato disse: O Zenait, tu non sai bene de che mente serà el mio imperadore, quando intenderà le indegne parole che ha sputata la tua boccha. Ma sappi che infra poco tempo *iterum* Constantinopoli te haverà, et in quel tempo tu ripensarai quello che hai dicto. Nientedineno non apertene a te darme risposta et remandarme a Constantinopoli vacuo della cosa promessa: ma apertene al ducha Mustafa; el quale dio et la fortuna di Romei ha sublevato. Tu certe essendo uno di molti, cessa de parlar con mi, perchè non hai chi te ascolte. Et così irato intrò in galea, non sapendo che fare, repensando li rotti sacramenti et la violata fede per le negate promesse de Mustafa. Spectando la resposta, venne el ducha Mustafa, 154
el quale dopo molte parole così rispose. O amico, io so ben quello che ho impromesso al mio auxiliatore in presentia de dio et del suo propheta, et come tra le cose promesse maxima fo el castello de Galipoli. Certe per tutte le altre cose ho a render raxone a dio in quel dì tremendo, se la convention nosra non mandarò ad executione. per el castello meglio è spezurare che peccare apresso dio. Dare li pii nelle mane deli impii, et li liberi fare servi, et le zente sacrate a dio lare in mane de infideli, li quali non cognoscono el solo et vero dio del celo et della terra, questo per me mai non sia facto, perchè traboceando io in tanta impietade, la zent di Musulmani nè a me cederiano el principato nè a te concederiano la intrata del castello. Votene adunque et io, quanto possibile me serà, extenderò el merito dello imperaore, quanto expecta a me. Ma quanto apertene al publico officio del propheta et de soi comandamenti, non voglio alienare alcuno Musulmano. Più presto con tutte le mie forze sempre me exercitarò accrescere la 155
sua setta, amplificre le provintie, et a zonzere le citade et le castelle, et cheli Cavri vengano sotto la leze di Musulmani. La cità di Galipoli, la quale è la gola e'l collo di Musulmani, et che absorbe et devora li Christiani, mai non intesi darve, nè arò mai. Queste parole havendo intese Leondaro, come leon perdente la venatione metteva sotto el capo, et battendola terra con la coda poi per la terra la destende, così anch Leondari de dolor deventò muto, chinando el capo, fichè Mustafa fece fine al suo sermone ingrato et iniquo. Poi levati li occhi verso lui, così disse. Signore et principe de Musulmani, certe bene intendemo la tua dispositione inverso de noi. zà sono passati più de anni cento et cinqanta che lu Ottomanno tuo proavo ha tolto de le mane dei nostri progenitori le parte de Bytinia,

de Paplagonia et Phrygia. Et el suo successor Orchan li pacti et le promissione muniti con tanti sacramenti in presentia de dio mai non ne observò, ma cone tyranno senza pietade et senza fede rompendo li sacramenti et le promesse con i soi flambuli intrava nelli nostri confini. Sono circa anni cento che cominzaro guastare le parte de Ponente. Dapoi suo nepote, che fo tuo patre Paiasith, essendo signor
156 deli exerciti et delle provintie paterne, perse et destrusse tutto'l principato. et lui per iudicio de dio fo sconficto et devenne in manu de Persi, et come tu sai, miseramente finì la sua dolente vita. Dapoi la sua morte, che sono zà trenta anni passati, li toi mazori fratelli, Musulman et Moses, rompendo al mio imperadore li giuramenti et la impromessa fede, perseno el ducato et da subditi forono vilmente amazati. Mechemeth, che poco avanti passò de questa vita, solo de tutti soi fratelli observò li iuramenti, li pacti et la fede data sinceramente fine ala sua morte; onde pacificamente visse, et con amor del mundo, con prosperità felicemente per tutta la sua vita possedette el suo principato. Et tu, che fosti cacciato da tuo fratello, anzi dal tuo inimico, come fera silvestra, che nè defenderte nè fuzir più non podevi, et forza te era morir per le man del fratello et inimico tuo, o per le mane dello imperator di Greci. Ma non consentì la iustitia et clementia impriale che mai podesse el mundo dir che uno profugo scampato in la corte del suo imperio tradito fosse in le man del suo cacciatore; onde fosti salvato in Salonichi. Dapoisiando tu per tuo destino religato et confinato in l'insola de Limno, l'imperador te ha liberato et posto nel stato ove tu sei. Et hora attribuissi a dio ogni cosa, et fai bene. Ma tu hai revolta la faccia da quelli che hanno faticato con ti, et da quelli che te hanno salvato l'anima et datoti tutto'l ben che hai. Ma oimè, che in nissuno homo se trova fede secura, et maximamente appresso infideli. Tu ne hi rotta la fede, et de ogni impromissione ne sei venuto a meno. Tu te confidi in la fortuna, la qual te ride et mostra alegra la faccia. Ma sappi che te voltarà le spalle, come hi facto alo imperador di Greci. Noi tornaremo a casa nostra. notificaremo al nostro signor l'ingani toi et le parol della boccha tua, recomandando al dio ogni cosa. Spectaremo el suo iusto
157 iudicio. Referendo Demetrio Lascari l inique parole et la dolosa mente del fedifrago Mustafa, Emnuel imperadore de ira et dolor molto se accese. Et consultata la cosa col suo senatu, mandò ambaxiatori ad Murath facendoli intendere che se lui voliva adempire la voluntà paterna et mandar li doi pupilli soi minori fratelli al suo goerno, hora che non

vive più el Paiasíth, el quale era turbator della pace, spera che tra loro sequirà amicitia eterna, et con lu adiutorio de l'altissimo dio constituerà quello nel ducato paterno. In questo tempo Mustafa habiando ben munita la terra de Galipoli, el municipio et la torre sita sul porto, fece uno capitanio della grande armata. Et bene ordinate da quella parte le cose da mare et da terra, andò in Andrinopoli, et intrato nel grande palazo del ducha Mechemeth, suo fratello morto, trovò incomparabili thesori, multa supellectile de ricchi vestimenti de oro et de sete, perle et zoie de inextimabile valore, femine belle et decore, zovani de bella faccia et persone molto formosi. Sediva adunque Mustafa in mezo queste delitie et abbundantia de tutte le cose allective della libidine, bevendo et luxuriando: de l'animo et del corpo tanto deventò inerte et vile che più non curava ampliare el suo principato, nè alli mali che li podiva sequire provediva. Morat veramente essendo zovane de anni vinti senteva in Pursia. Et benchè anche lui havesse allentato le bre- 158
glie allo appetito, alle beverie et alla libidine, non pero era senza pensiero et senza cura. tra l'oscio et le lascivie pur pensava che del duchato, che suo patre possedeva, la mazor parte havea perso senza bataglia; et pur conseco havea tutti li signori excepto Paiasith, el quale, come havemo predicto, fo morto. Et habiando inteso ch'el castel de Galipoli era perso et Liondari con malivolentia era partito et tornato a Constantinopoli, et che Mustafa se era dato alle sdravize et ala luxuria senza haver alcuna cura del principato, et consultata la cosa con i soi satrapi. quello conseglio prese per recuperare el suo ducato, che se havea impensato lo imperador per reaquistare el suo imperio. Et mandò ad Emanuel . . . . . . de Ali Baxia, del quale avanti havemo parlato. dopo la morte de Paiasith questo fo facto primo delli principi et iudice de Morat. Et prima questo Braim ambaxado zonse a Constantinopoli che lo ambaxadore dello imperador se partisse per andar al ducha Morat. Presentandose l'ambassador del ducha Morat con alegra faccia al conspecto de lo imperador, premendo et dissimulando lo hodio et la mala voluntà che havea nel core contra lo imperador per la sublevatione de Mustafa, con humile et mansueta oratione supplicava l'imperadore che volesse dare adiutorio al ducha Morat 159
ad recuperare el duchato paterno de man de Mustafa, et che quello che era intravenuto, era sequito per colpa de Paiasith. Li Greci veramente, et anche el suo signor sonno innocenti. Ma con piccola inpensa et fatiga, se la tua maiestà vorrà, riponerà el duca Morat nel principato paterno, come reponesti nel principato Mechemeth suo patre, comba-

tendo con Moses suo fratello per el principato. Sichè, serenissimo imperador, tu hai el temone in le tue mane. Dove la derizarai, andarà la nave. Reduci adunque el mio signor et tuo figliol Morat nel ducato paterno. fa a lui, come facisti al padre. Non lassar el principato in man de quello che non è degno pur piccolo tugurio havere in suo potere. Certe ducante el principe Mechemeth in Asia, et Moses tenente ancora el principato de Tracia, et habiando morto el fratello Musulmano, et come inimico implacabile tenendo la cità assediata, la tua maiestà mandò a chiamar el ducha Mechemeth da Pursia, et con fede publica lu condusse in Constantinopoli; et uscendo una, doi et più volte fora a combattere con Mose, doi volte superato et vento tornò in Constantinopoli. La terza volta con meglior augurio ussì fora, et più non tornò, che superò et occise el comune adversario e la cità liberò de lu assedio de quello inimico inamicabile; et in questo modo aquistò el ducato de suo patre. così Morat humilcmente prega la tua sacra maiestà, hora vogliate fare alui, come in quella volta a suo patre facesti. Promettendoli molti grandi doni et thesori de grande valore, sempre exceptuando Galipoli et li doi minori figlioli de suo pa-
160 tre. Lo imperadore fermo et constante stava in la sua rechiesta, nè altramente consentiva dare a Morat el domandato adiutorio. Et demorando Brahim molti zorni per ottenere la sua intentione de lu imperador, ecco venire uno sinistro animale, el quale saltò in la palestra; et la cosa domandata da Morat a lo imperador con humilità et promissione de molti doni, questo importuno animale servilmente promise dare a Morat et con submissione de la sua libertade. Narrarò adunque como Morat passò lo Hellesponto et con che apparechiamento, et chi fo el conductore et dove passò el mare, et chi fo patroni dele nave. Ali liti de Ionia è una montagna vicina, tutta de piera, della quale se cava alume de rocha; la quale piera appressata al foco et poi all'acqua, deventa come sabbione. Et questo sabione facto de piera, mettendolo in caldiera con acqua a bollire, se disliegua e divene come brodo grasso o come lacte coagulo. la terra secca, che remane de quel grasso, come inutile se cava. El brodo se mette in le tine over cannali. fin quatro zorni stagando, la superficie se venne ad coangulare, et faze alume lustro come cristallo. El fundo che avanza dopo quatro zorni, remettono in la caldiera; et zonzendo del'altro sabione facto dela dicta piera, et de sopra spandono del'al-
161 tra acqua, et mettono a boglire. et boglito come de sopra, metteno in le canale. et così se fa alume come cristallo lucente, mercantia viva et corrente in tutto'l mundo, molto

necessaria à diversi opifici et maximamente a tinctori. Tutte adunque le nave, che vanno dale parte Orientale ale parte Esperie, attendono carcare de sotto de questo alume, carcho per tutte le provincie vendibile et de non piccolo guadagno. Da questa montagna per ussu de tentori et altri opifici exportavano de questa merce alumi in Francia, in Anglia, in Germania, in Italia, in Ispania, in Arabia, in Syria, et altri in altre provintie del mondo. Nel tempo de Michaele Paleologo, el qual fo primo di Paleologi imperadore, vennero alcuni Latini dalle parte de Ponente, et condusseno questa montagna dallo imperadore per certo tempo et per uno certo convenuto annuario fitto. In quel tempo i Turchi andavano insidiando et discorrendo le parte dela Lidia et de Asia infine ad Sordeon et Manghesia. poi che li Latini, che haveano tolta la montagna ad affictu, intesono le incorsione de Turchi hebbeno non piccola paura, et cominzarono a fabricare uno piccolo castello, quanto fosse bastevole per la lor custodia et de circa cinquanta mercenarii conductitii alle opere de li alumi. Li Greci che habitavano i lochi finitimi nel campo de Menomeno, de Manghesia et de Nympheo, convennero, et trovarono che li Latini haveano cominzato a fabricare una forteza. Conferendo adunque et consultando sopra questa cosa, finalmente se convennero, promettendo li Greci circumvicini ali Latini adiutare non solamente ad fabricare uno castello, 162
ma se le cose succederano come speravano, a fare una citade per salvatione et babitatione de tutte doi le parte. Et questo fo el principio della nova Fochia edificata da Greci et da Latini dicti de sopra, posta nel lito del mare, a piè de la montagna in opposito della Natolia verso l'Asia, verso Oriente contra l'insola de Lesbo, verso Septentrione contra el golfo de Elea et de Mesembria et lo golfo de Ionia. Li Latini che edificarono questa cità, forono Genuesi, Andrea et Iacomo de Catania. Togliando el cognome dela vechia Fochia, chiamò questa la Fochia nova. In questo tempo Sarchan principe de Lidia havea occupato grande parte de Asia. li Turchi corrivano fine alle porte della nova cità delle Fochie, robando et amazando li poveri Greci. Onde li Greci et Latini della nova Fochia, più da necessità che da voluntà constrecti, se composeno con Sarchan, promettendoli con sacramentale promission darli ogni anno aspri minuti de arzento quindecimilia, che vagliono d'oro numi- 163
sima zinquecento; et senza offensione l'una et l'altra parte vivesseno in pace, et che quelli dalle nove Fochie podesse versar nel paese de Sarchan come amici, et li Turchi podesseno securamente intrare et uscire in le Fochie senza al-

con suspecto. et per segno de amore et de pace el ducha dele Fochie mandò a salutar Sarchan con doni de aspri X milia d'arzento. Et durò quella amicitia da quel tempo fine al duchato de Murato, che forono anni CLXXX. Poi veramente che Genua redusse el suo governo ad stato dimocraticos, *id est* populare, usava mandare ogni anno, over per più longo tempo, li soi officiali alle parte de Oriente, alle citade sotto poste a Genua, al'insola de Chio, a queste Fochie, a Galata, in Amiso, in Amastride, in Cafa, ala Tana. vivente anchora el ducha Mechemeth, venne da Zenua per exusiasti, che in Latino se pochiamar podestà, ad le nove Fochie; el qual podestà era di generosi de Zenua, chiamato Ioanne Adorno, per etade zovene, ma per sapientia vecchio. Et fo figliolo de Miser Zorni Adorno, che fo ducha de Zenua. Et foli data quella podestaria per anni X. Et compito el suo rezimento tornò a repatriare. Dapoi tor-
164 nando da Zenua ale Fochie andò a salutare el ducha Mechemeth. habiando havuto lo alume numisma de puro oro in X anni, et compito el tempo et pagato el tributo, comenzò a cercar altro alume, el qual condusse per anni sei con multa spesa. et compiti li sei anni, el tempo del tributo zonse. In questo tempo per la morte del ducha Mechemeth successe el novo principe, suo figliol, Morat, come de sopra havemo scripto. Zuanne Adorno, che li pareva haver grande caxone de visitare el novo principe Morat, per saldar i conti et pagar li tributi de anni sei passati, prestarli obbedientia et far novi pacti, perchè in quelli anni sei havea rezevuto grandi damni per le guerre che erano state tra Zenuesi et Catalani, per le quale le nave de Zenuesi erano state impedite et non haveano possuto exportare et navigare li alumi in Italia, in Francia, in Spagna et Inghilterra, onde era rimaso in grande debito delli anni passati. Et non sapendo altro che dovesse fare, finalmente prese uno conseglio de magno animo et de grande inpresa pel suo gradagno, ma molto pernitioso et maligno per la
165 Christianitade. Scripse lettere al ducha Morat, per le quale commemorava la grande familiarità e amicitia che havuto havea col ducha Mechemeth suo patre, offerendose parato a continuarla con la sua signoria. Et bisognando ancora se offeriva passar sua signoria con lu exercito da Natolia in la Disi, zoè in la Romania. Lette queste lettere, el ducha Morat acceptò le offerte con alegro core, et rispose che infin pochi zorni veneria in Pursia, trovandose in quel tempo in le parte de Amasia; et zonto ch'el fosse li, li mandasse uno di soi fideli, col quale conferirà et deliberarà quello se haverà ad fare. Dapoi alquanti zorni Zuanni Ador-

no mandò uno Dimitri cognominato Agan con lettere al ducha Morat et ad li soi Visiri Alibein, Caziamot et Omirpein, con li quali Dimitri condusse la commissione, come lo Adorno desiderava. El duca Morat mandò con Dimitri uno deli Turchi sapientissimo, chiamato Catipin, per dare sacramento ad lo Adorno de servar lieltà et fede circa le cose inpromesse, et pagarli numismata L milia per suo salario et per expeditione della armata, che se trovasse al tempo deputato al passo de Galipoli. Et lu scriptor de questa historia, che per suo destino se trovava habitare in quel tempo ala Fochia nova, fa de tutte le cose che de sopra ha scripto de veduta indubitata fede. Quando queste cose se agitava, entrava l'autonno. Mustafas veramente intendando le cose che apparechiava Morat, et come ala nova Fochia 166
se apparechiava armata contra de lui, se consumava de pensieri et de paura, pensando la sua destructione. spesso li veniva in la lingua la nova Fochia, come caval salvatico et superbo fremente. Nientedimeno per questo non mancava da le consuete beverie et dalla luxuria con femine et con maschi. Zenait veramente aldendo queste cose et considerando el fin che havea a sequire, et vedendo Mustafa ignavo et vegliente, preso dala libidine, non haver cura del honore nè del suo ducato, ascese nel suo palazo, picno de ira et sdegno così parlando disse. O ducha, non sai tu bene che noi solamente tenemo la terra che habitano li Trachi. tutte l'altre provintie della Romania stanno in bilanze, spectando a chi toccarà el principato, perchè Morat attende con l'aiutorio dello imperador ascendere alla sedia paterna. appresso cerca da la Natoia passare in Grecia con l'aiuto di Franchi. Le provintie de Oriente sono in le sue mane. Et noi chè spectamo, sentando in Andrianu, senza apparechiamento de guerra nè de bataglia? A me pare che noi anticipamo el tempo et passamo in Asia per lu Hellesponto, avanti che Morat passe in la Romania, et esser presti et solliciti, azò le provintie et li exerciti per nostra pigritia de noi non se aliene. Noi per la voluntà de dio in arme et in 167
cavalli sopravanzemo li nostri adversarli, li quali aldendo pur la venuta nostra, alla voce nostra l'intellecto suo frangerà et scocciarà come canna, et li soi consegli come fumo se disperderanno. Queste e l'altre cose habiando dicto Zenait, Mustafa che continuamente se trovava disconcio dal vino, essendo alquanto alleviato dal vinoso carcho, assentì et laudò el conseglio de Zenait. El quale non tanto per amore de Mustafa studiava farlo principe della Asia, quanto per carità de se medesimo. Et considerando la sua pegritia, et che in lui non era alcuna virtù nè uso nè raxon de

governar exercito, et che maximamente per la sua vinatica conveniva far la mala fine, comenzò a pensar per chè via podesse scampar da lui. Non poco temeva de cavitar in le forze de l'imperadore, et recordandose delle offese passate, amara pena havesse a venir sopra de lui. Et tra varie cogitatione et pensieri li venne in mente, che per esser stato signore in la Natolia et haver pratica delle provintie et delle zenti, facilmente in quelli lochi trovarà la via de la sua salute. Et havendo zà congregato lu exercito, andarono a Galipoli, et passato el canale con grande potentia demorarono a Lam-
168 psaco trè zorni. Al qual loco li principi delle citade circumvicine convennero aprestare obbedientia a Mustafa. Morat veramente, intendando el passar de Mustafa et la summissione a lui delle citade vicine, da Pursia mosse el suo exercito de nocte, et venne a Lopadio, menando con lui li soi capitanei Caziaivatin et li figlioli de Temirdesbei, Omir et Orusbein et Camusas, fratello de Zenait, el quale da la sua prima pueritia sempre havea sequitato Morat. Et essendo arivato alla palude avante che zonzesse Mustafa, desfece el ponte. et essendo venuto el Mustafa, vedendo el ponte tagliato, ficcò li soi paviglioni sopra li liti de la palude. Et similmente fece Morat, ficcado le tente sopra li liti da l'altra banda. Et così l'uno et l'altro exercito, temendose l'uno
169 l'altro, feceno catune sopra li liti, non possando per la alteza della palude venire alle mane. In questo mezo li conseglieri de Morat feceno venire ad se Camusas, come havemo dicto, fratello de Zenait; al qual commisero che con ogni studio et modo a lui possibile procurasse separare suo fratello Zenait da Mustafas et condurlo alla parte de Morat; et che per suo merito li daesse la provintia de Atis a lui et heredi soi; et che con sacramento lo obligasse esser vero amico al ducato de Murat; et che fosse obligato ad mandarli uno di soi figlioli, el quale con provision conveniente separato da suo patre sotto el ducha Morat la militia exercitasse. Piacque a Camusas la comissione a lui data dalli principi, et subbito mandò uno di soi servi; el quale nutando passò la palude et entrò el pavizion de Zenait, el quale da molti pensieri faticato sediva in grande agonia circa la secunda hora de nocte. Parlando adunque el servo a Zenait in questo modo: el tuo fratello et signor mio, Comusabei, te vol dire alquante parole da non esser aldite da altre orechie che dale toe. se adunque è tua voluntà, venni ala
170 meza nocte solo ali liti del fiume verso el ponte, et lui de là parlando, et tu de quà ascoltando, intenderai li soi misterii. Zenait habiando con bona voglia recevuto et inteso el nuntio, licentiò quello; el quale notando indetro tornò a

l'altra banda. La nocte sequente circa la secunda vigilia essendo venuto Camusas, secundo l'ordene dato, al lito verso el ponte, et Zenait solo dall'altra banda, et soli per certi segni l'uno al'altro essendose manifestati, Camusa così cominzò a dire. Tu sai ben, signor mio fratello, che anche io sono figliol de tuo patre, et tu sei fructo del ventre della mia matre. Et benchè io sia dopo ti nasciuto, certe io vorria che tu fossi principe del mundo et signorezasti tutte le parte habitabile, perchè anche mi seria participe di toi beni. come adunque questo me seria dolce et caro, così a me è amara doglia sentir che tu si in strectura et in periculo et in mezzo de quelli che nutricano hodio contra te et de le tue disgratie; et de ogni tua mala ventura grande dolore prendo. Tu vedi con chi cavalchi et con chi tu vivi. In prima tutti quanti dicono questo Mustafas non esser dela generatione deli Ottomani, et questa voce per tutto se canta. Secundario, come per li soi gesti se demostra, lui è ignorante delle cose militari, et è dato allo ocio, al vino et alle femine; che certe quelli che sono descesi dalli lonbi delli nostri duchi, hanno havuto alti et grandi pensieri, influente in quelli la sua virtude e'l segno horribile de Marte, come per li gesti militali de cadauno a tutt'ol mondo se demostra. Tertio, se questo tuo Mustafas ben deventasse 171
monarcha, ello è homo effeminato, dedito al vino, et rustico barbaro. Li nobili de Hystro et della Grecia lu chiamano Auranesides Turacanides, descendente de bassa conditione; et che li antiqui duci erano del germine delli dei degni d'imperio. Ma quando ben la fortuna (la qual cosa dio voglia che mai non sia) guardasse con aliegro volto Mustafa, non comprendi che per la sua inercia abbraciarà et strengerà colla man destra tutti li principi de Oriente, li quali tu con la tua vertù hai descaciati dalle sedie paterne? Et quando questi fosseno restituti nelli soi principati, che aspecte tu? se non finir la tua vita miseramente. Che certe questa seria una grande indegnità. Quale è delli honorati che non cognosca la tua anima et in le cose bellice el tuo leonico ardimento? Alla tua virtude lu hodio et la invidia hanno dirizato el suo occhio maligno. La invidia è stata molte volte caxone de menare li heroi magnanimi inperditione. Sichè, fratello, partite da questo abominato Mustafa, et cambia loco, perchè el mio signor Morat, per le preghiere di soi principi et mie, te remette li toi errati, et tutta la fortuna et adversità che a lui et a suo patre hai facta, te perdona. Et da questa hora te guarda con hochio benigno, et per el mio mezo a te et li toi heredi come pa- 172
trimonio te dona la provintia de Ati, con questo che tu si

subito fidele del suo principato, et quando rechiede el tempo; debbi mandare in exercito uno di toi figlioli. et io, come tuo amantissimo fratello, te ho dicte queste parole. tu adunque parla quel che te piace. Zenait veramente, facendo fine Camusa al suo parlare, così respondendo disse. Tu sai ben, fratello, che da li Ottomani non havi mai nè honor nè guadagno. Ma quelli da me nelli soi infortunii hanno viste molte et grande opere bellice, le quale queste braccie hanno operato per el stato loro. Dapo la excorsione di Tartari me promisero el ducato, el quale adesso imprometteno dare. Chi tolse quel ducato delle man de Omur, figliol de Ati? nomo el Zinait! Non ho cacciato el suo fratel Hiesse. Et poi ad esso Omur et al duca suo fratello Iesse non ho dato la morte? El Musulman barba de Murat, el qual tu chiame signor tuo, sentava in Tracia in ocio, senza cura de principato: et io non li aquistai Epheso, chiamandolo signor de tutta Ionia? poi descacciò me che lu exaltava, et donò quella provintia a Chielpaiesi, homo Tribalo, comprato per argento. Se hora donarà a me quella provintia per
173 le mie opere preclare, non serà gran dono de Morat a Zenait, che ha meritato molto più per le cose excellente che ha facto per li Ottomanide. et io, fratello, prometto in questa hora, in presentia de dio e del propheta, azochè io sia vero amico de Morat: quando bisognarà far exercito, li mandarò uno di mei, che li faccia compagnia nello exercito stratiotico. Io per caxon della presente conciliatione, et anche per avanti, havea deliberato andar in Ionia et abbracciarme con Mustafà de Atis. Dapoi chè tu sei mio fratello et la mia anima hai disposto ch'io sia amico de Morat, prometto che in la nocte che vegnirà cominzarò li effecti della presente conciliatione. Separati adunque l'uno dal'altro, Camusa ad Morat et ad conseglio referì la conclusione et li effecti delle cose tractate con Zenait, per le quale comenzarono havere mazor animo et speranza della futura victoria. Zinait la nocte sequente, in la prima vigilia, armato con circa settan-
174 ta di soi proprii schiavi montò nelli megliori cavalli, togliendo con loro tutto l'argento et l'oro, partendo el carcho tra essi senza impedimento delle sue persone. Lassarono li paviglioni ficcati et i lumi accesi per mezo. Lassarono anche li vasi et tutti li cariazi, li gambeli, li muli, li cavalli et li servi inutili ala bataglia. Et così expediti tacitamente partendo cavalcarono tutta la nocte fine al zorno, che arivarono ali confini de Lidia verso Clieri et Tiatira, cavalcando in quella nocte camin de doi zornate. Ala terza hora del zorno sequente passarono el fiume nominato Hermona. La sera de quel zorno zonzeno alle Smirne senza alcun contra-

sto, excepto de alcuni Turchi, li quali li volse vetare el passo alle rive de Hermone. Delli quali parte forono morti et parte fugati da Zenait. Tutta l'Asia era perturbata per el passar de Mustafa in Oriente. Li Smirnei veramente con grande admiratione stavano ad guardare chi et onde fosse quella nova zente che havea passato el fiume de Hermona, et chi fosse el suo capitano. Quando hanno saputo che era Zenait, tutti con le mogliere et figlioli correvano a guardarlo, perchè fo per generatione Smirneo et in quella patria era stato nutricato. Havendo veramente saputo come el Mu- 175
stafa de Ati demorava in Epheso et in Tireis, Zenait penetrò più entro et venne ad Vriela et Eritre, Clasomene et altri lochi circumvicini, ove erano homini molto bellicosi et soi amici paterni. Congregando adunque fine al numero de doi milia de quella zente, dalli boschi del paese tolseno le lanze, quantunque fosseno storte et mal lavorate, et li ferri fece far in pressa. Et così in pochi zorni armò tra arceri lanzarori et iaculatori circa doi milia. Havendo inteso el Mustafa de Atis la inopinata venuta de Zenait, congregato lu exercito, da Epheso partì et venne verso le Smirne. Et Zenait habiando inteso che Mustafa se era mosso con lu exercito per venir contra de lui, subbito se mosse per scontrare Mustafa. Et scontrandose l'uno con l'altro in uno loco el quale se chiama Mesaulio, et ordinati li exerciti tumultuariamente come possetteno in loco difficile et paludoso, per el suo trombeta fece dare el segno della battaglia. Zenait non havea trombeta nè altri bellici instormenti. ma intrando tutti doi li exerciti in bataglia, et mesceandose, Zenait come aquilla in mezo li ucelli intrò in quella turma, sparpagnando li nemici per el bosco paludoso. Et al fine scontrato Mustafa, al quale menò uno grande golpo colla masa de ferro in cima della testa, per la qual botta el dolente Mustafa procidivo a terra morto da cavallo cadette. Alhora tutti quelli li quali haveano sequitato Mustafa, se inclinarono et 176
come ducha salutarono Zinait; el quale lieto per la havuta victoria con grande numero de zente armata venne in Epheso. Et lì similmente come ducha fo con multe laude rezevuto. Zenait poichè hebbe aquistato el duchato, comandò che per homini generosi el corpo de Mustafa fosse sepellito tra li soi progenitori nel castello in la sepultura paterna; et così fo facto. Tornamo horamai ali paviglioni de Zenait, li qual fuzando de nocte dal campo de Mustafa Ottomanides lassò deserti et vacui. La matina sequente a quella nocte che Zenait fuzette, Mustafa et li principi cominzarono a parlare sopra la fuga de Zenait. Quelli che nutricavano hodio contra Zinait, dicevano che era passato al'altra parte et uni-

toee con Morat. Veramente intesa la fuga de Zinait, et la voce spartase per lu erercito, cominzarono a sonare le trombete et tutti li stormenti bellici con cridori et clamori che penetravano el cielo et la terra facevano tremare, con fremiti de cavalli. Mustafa certamente pensando che Zinait se fosse unito con Morat, preso da grandinissima paura, et tut-
177 to'l suo exercito con lui expauriti et pieni de formidine, non sapendo che fare, diliberarono con ogni festinantia fuzire. Li contrari da l'altra riva, quasi certi della futura victoria, insultanti senza paura, chiamando in lor lingua state, state, non fuzite *(turum caziman)*. per la rottura del ponte non podevano passare et esser con loro ale mane. Mustafa cavalcò in grande pressia, et venne alle parte de Lampsaco per arrivare alla altra riva de Galipoli. Murat in quel zorno instaurò el ponte, et passò al'altra riva. La mazor parte de quelli de Mustafa correndo a lui se rendette, benedicendo et laudando el nome suo. Mustafa abbandonato dalli soi come el corvo spennato secondo l'antiquo proverbio, zonto a Lampsaco con una piccola cimba passò a Galipoli con quatro di soi servi, li quali erano più veloci corredori. Morat passato el ponte senza contrasto, mandò nuntii velocissimi alle Phochie, nuntiando a Zuanne Adorno tutte le cose successe, domandandoli che era el tempo de observare le cose promesse, et che con presteza venisse con le nave nel canal de Galipoli. Lu Adorno, che havea le nave apparechiate, subito fece vela col vento contrario. Ma la nocte navigando, la matina se trovò nel canale de Helesponto in mezo tra Lampsaco et Galipoli. Amorat in
178 quella hora era arivato con le sue zente d'arme, et subbito zonto entrò in la mazor et miglior nave non senza pensiero et suspecto, che li Franchi desprezanti li dati sacramenti per thesoro el desse in man de Mustafa. Ma lu Adorno con grande submissione et honore rezevette Murat; el quale anche con alegra cera et humanissime parole abbraciò Adorno. Morat fece montar seco in nave tra nobili et schiavi proprii circa zinque cento. Adorno in quella stessa nave havea più de octocento valenti homini Christiani in ponto et bene armati. in lo resto delle nave montò tanti Turchi quanti erano Franchi armati. Adorno veramente senza alcun dolo observò lialmente la promessa, come havea zurato a Morat. Quando fo in mezo el canale tra Lampsaco et Galipoli, Adorno se butò inzenochiato alli piedi de Murat, et domandoli remissione del debito vechio del'alume. Morat veramente se fece dare el calamo, et col core et volto aliegro depennò del libro el dicto debito del'alume, el quale fo fine a vintisepte milia numismata. Mustafa stante in la riva della altra

parte, vede le nave come insule a castelli in mezo el pelago. percosso adunque nel animo suo, perchè guardava el suo contrario (in quel zorno per ventura fo una tranquilla bonaccia), non savendo altro che fare, mandò ad Adorno 179
una barcha, per la quale domandò che li mandasse uno amico delli soi più secreto et più fidele, perchè voliva parlar con lui. Adorno li mandò el suo vicario Barnabà de Cornelia. Et essendo ad colloquio, Mustafa l'impose che per suo nome promettesse ad Adorno L milia numismata, solamente che non lassasse usscire quello Morat de nave; ma in altro loco el mettesse, ove vorrà. Adorno veramente non volse dare orecchie a tal domanda. Morat aldita la domanda et la resposta, benedisse Adorno, dicendo: fa che da mò in avanti tu si mio fradello et amico mio fidele per tutta la toa vita. Appressandose la nave per venire in porto, quelli de Mustafa repugnando non li lassava accostare. Adorno alhora armò XX barche delle nave, sopra le quale mise più de cinquecento arcieri et balestrieri. questi desmontati in terra, con grande vigoria combatendo feceno voltar le spalle a quelli de Mustafa. Possedendo adunque li liti, fugati li contrarii più de uno miglio lontan dal mare, Morat desmontò in terra, havendo per guardia de la sua persona più de mile arcieri et più de trè milia combattenti. Ma li Franchi, homini molto virili et assueti alle guerre, andavano avanti, assecurando con li veretoni la via alli Turchi, i quali venivano sequitando. Poi Franchi et Turchi inseme al sono de trombette fecero uno grande impeto, correndo 180
contra Mustafa, el quale per forza convenne voltar le spalle, molti di soi morti. Et non facendo altro contrasto, cavalcando in grande pressa andò in Andrinopoli, et zonto subbito intrò in la camera del thesoro, onde tolse quanti dinari volse; poi incontenente con pochi di soi veloci a cavallo scampò verso le parte de Vulachia. Morat, rotto et fugato Mustafa, con la prosperità corse al castello de Galipoli; el qual senza contrasto et senza dimora havuto, trè zorni demorò in Galipoli, dove fece crudelmente amazar tutti quelli che li havea dato contrasto, essendo in nave, al desmontare in terra. Poi con ogni velocità andò in Andrinopoli, menando con seco lu exercito della Natholia et de la Grecia con Zuhanni Adorno, con i patroni dele nave et con tutto lo stolo de homini 'taliani, tutti coverti de ferro negro, molto valorosi et assueti nelle guerre. Con questi exerciti intrando in Andrinopoli, tutta la cità con grande letitia li usscì incontra, benedicendo et laudando Morat. Et quello con benigno et aliegro viso tutti quanti salutava. Intrato con grande triumpho nel palazo de suo patre, fece apparecchiare

sollemnissimi conviti, con li quali honorò lo Adorno con tutti Latini. poi con parole molto degne et elegante benedisse et laudò l'Adorno et tutta la sua compagnia. Adorno prima cumulò de molti ricchi et pretiosi doni; appresso li do-
181 nò lo Periteorio, uno delli castelli della Grecia ad fruir et galder per tutta la sua vita; simelmente li comerchi delle Fochie. Li altri patroni de nave tutti cambiò de veste belle et pretiose. A tutti secundo sua conditione donò diversi doni. Poi tutti ringratiando, con pace et humanissime parole licentiò. Zonto a Galipoli Adorno con la sua compagnia, montarono in le navi. date le vele alli venti secundi solcando presto alle Fochie arivarono. In questo tempo Morat, che non era pigro alle cose del ducato, mandò homini strenui et magnanimi ad cercar Mustafa, el qual trovarono alle rive de Hystro, che voleva passare a Constantinopoli, benchè nel animo suo ambiguo fosse per la conscientia delli fatti commissi. Trovato adunque fo preso et menato a Morat, el quale in publico arengo fece iudicare ala victuperosa morte della forca al loco manifesto come malfactore, per confermare la opinione de quelli che credevano ch'el non fosse veramente figliol de Ildrin Paiasith Ottomanide, ma che era sta simulato da Emanuel Paleologo imperadore. Ma la verità fo che era figliol de Ildrin Paiasith. Stabilito adunque Morat nella ducal sedia paterna, et cominzando la primavera, fece far comandamento per tutto'l suo ducato che tutti homini da arme se congregasse, et adunato lu exercito se apparecchiava contra Constantinopoli. Lo imperador Manuel
182 molto avanti, lui essendo vecchio, havea ricomandato l'imperio a suo figliol Zuanni imperadore. esso veramente se diede tutto alle parole che allo offitio divino. Havendo adunque inteso l'imperador ch'el ducha Morat apparechiava exercito contra la citade, et era el mese de Aprili, mandò al ducha uno ambaxadore chiamato Theodoro Coracha Theologo. per patria era da Philadelphia, ma dapo la excursione di Tartari in Asia habitò a Constantinopoli. era homo molto astuto, sagace et malitioso. Delli vitii et costumi Turcheschi et maximamente della lingua era molto docto. per lu inzegno suo versatile et per la lingua presto se fece intrinseco familiare de tutti li nobili del palazo; et del'imperador Emanuel fo exercitato prima per interprete, poi per mesagio da lo imperador al ducha Mechemeth, poi al ducha Morat. et in tanta gratia et conditione ascese apresso l'imperadore et del ducha Mechemeth, et poi del ducha Morat et delli soi principi, che questo Theologo solo pariva patrone et moderatore delli signori. et se alcuna cosa voliva lo imperadore dal ducha Mechemeth, s'el ducha havea bisogno de

qualche altra cosa dal'imperador, questo solo podeva ottenere dal'uno per nome del'altro quel che voleva. De questo Theologo el sermon nostro avanti più amplamente ha parlato. La invidia che sempre nutrica hodio a tutte le cose prospere, presto con ochio maligno cominzò a guardar la 183
grandeza de Theologo. Grande era stato l'amore et benevolentia tra l'imperadore e'l ducha Mechemeth. Ma la dolceza della amicitia et benivolentia tra loro convertendose caggette in amaritudine de grande inimicitia, et questo per haver recevuto Mustafa in Salonichio et poi salvato quello con Zenait in la insula de Stalimine. Cupido adunque l'imperadore mollificare la dureza de Murat, et la amaritie de l'animo suo convertire in dolceza, li mandò doi ambaxadori, Paleologo Lachana et Marcho Iagari, homini molto savii et generosi, ad persuadere et demostrare con parole de verità, che da le cose sinistre intravenute a Morat, planovita de Mustafa, la colpa non era stata de l'imperadore, ma fo de Paiasith commissario del testamento de suo patre, el quale non volse exequire la commissione testamentale et far el debito al'imperadore, come li era sta commesso. A questi ambaxadori non fo data copia nè de vedere nè de parlare al ducha Morat. Ma forono retenuti per finche lu exercito fo apparechiato et munito delle cose bellice. Poi fece venir li ambaxadori al suo conspecto, ad li quali senza honore licentiando disse: direte ad l'imperadore che presto me ne vengo. Et habiando in pochi zorni congregato lu exercito de più de CC milia homini, usscì contra la cità. li Constantinopolitani cominzarono a dubitare della fede de Theologo, sparzendo parole nel populo che per non essersta mandato ambaxadore, havea ordito tradimento contra la citade, per esser molto 184
amico del ducha Morat et de tutti i soi capitanii. Aldendo lo imperador Emanuel la turbatione nel populo per la dubitata fede de Theologo, et ch'el ducha Morat havea zà castrametato la cità et ficcato li paviglioni al tempio di Pigii appresso el muro della cità, mandò Theologo Coracha ambaxador al ducha Morat. El quale usscito fora della cità, presto scontrò el ducha con i soi baroni; et faticatose molto parlando, non possette persuadere nè inclinare el tyranno ad alcuna honesta conditione de pace. Altri dicevano che Theologo tractò col tyranno de tradir la cità, e ch'el tyranno l'impromise con sacramento de farlo ducha de Constantinopoli. Et nel dì della bataglia Theologo con i soi compagni li apreria la porta di Pigii et menaria li Turchi in la citade. Queste parole fo intese da uno di fideli, el quale poi subbito intrò in la citade et razonò con alcuni de li honorati le parole, le quale havea aldito de tradere la ci-

tade. Theologo tornato anche lui dentro, subbito andò al monastiero de Pervilepto, dove Emanuel imperadore vecchio et infermo demorava, Zuanne Paleologo suo figliolo con multa cura et sollicitudine governante le cose de la cità. Theologo habiando longamente raxonato con Emanuel imperadore de le cose della sua imbaxata, ussci fora del monastiero. zà li citadini erano stati avisati delle parole che Theologo havea dicte a Morat de tradere la cità; onde la maxi-
185 ma parte delli principali cittadini, et maximamente li forestieri, se erano commossi contra el Theologo, biastimando et exatrando quello. Alhora lo imperadore aldendo el tumulto grande esser facto nel populo per la dubitata fede de Theologo, comandò ch'el Theologo fosse retenuto, et anche quello homo che lu havea accusato dicendo che la matina sequente voleva inquirere la verità de la cosa. Li Candioti veramente, li quali se trovavano guardiani a la porta imperiale, essendo molto catholichi Christiani et zelatori della fede, delli sacri templi et reliquie sancte inmaculate, et maximamente amatori de lo imperio di Romei, habiando aldito el tractato che menava Theologo, che cercava tradire la citade alli Turchi, parlando al'imperadore in questo modo disse. O imperadore, non è iusto, che noi preponamo Constantinopoli a quella patria che ne ha producti al mondo, et che noi debiamo spargere el nostro sangue per la cità vostra imperiale, et che li gloriosi del vostro palazo siano traditori delli misterii et del tuo imperio. Comanda adunque che dagano in le nostre mane Theologo, et noi minimamente indagaremo la verità delle cose che ha tractato con i Turchi. Lo imperador respondendo disse: io dubito che questo huomo per hodio non perischa; che certe, se io veramente sapesse ch'el fosse andato per la via storta, come se dice in questa hora, de victuperosa morte lo faria morire. Togliatelo adunque voi, et investigate la verità. Et se'l trovarete inmaculato, lassatelo con honore. se veramente el trovarete in peccato, fate che sostenga pena degna del delicto comes-
186 so. Havuto adunque el reo nelle mane, li Candioti inquirendo trovarono in la sua casa molti et diversi vasi d'oro et d'arzento, et veste tessute d'oro, le quale cose l'imperadore havea date a Theologo che havesse a presentare alli principi di Turchi, ma lui defraudando lo imperial comandamento havea retenuto per se. appresso trovarono molte scripture, le quale parlavano contra la maiestà imperiale. Cognosciuta adunque per questi segni la causa, li Candioti fecero strasinare el Theologo per la alioforo fine ala piaza imperiale, dove li fecero cavar li occhi et tagliar le palpebre. poi condemnato in prexone el terzo zorno morì. Et la sua casa

piena de thesori fo pubficata et brusata. Morat della morte de Theologo Coracho sentì grande displicentia, et maximamente che per la bocca de molti fo divulgato che della morte Theologo era stato caxone Michael Pilis. Questo Michael era Christiano, per patria Greco da Epheso, de gente nobile. Viviva in corte del ducha Morat de lo exercitio del scrivere lettere Arabiche et Latine. Et essendo in quel tempo Pilis col tyranno, la fama se sparse che havea scripto allo imperadore che Theologo Coraco voliva tradir la città, et per questo adviso de Pilis Coraco fo morto. Pilis adunque al remor della mulitudine fo preso et crudelmente tormentato; et constructa una grande pira de carboni infocati, fo menato 187
al foco per darli morte crudele. Et dimandato, s'el voliva renegar la fede evangelica Christiana, li saria salvata la vita; altramente quel foco ardente consumaria el suo corpo: el misero infelice, che sempre era stato peccatore, elesse, per salvare el corpo, perdere l'anima. Renegò el vero dio et la vera fede, et fo circumciso. Et pocho tempo visse, poichè in quella fede reprobata morì. Lo imperador Emanuel, che era vechio et infermo, et l'animo e'l cor suo sempre havea elevato alla misericordia de dio, dalla divina providentia fo salvato. De li doi figlioli de Mechemeth fratelli de Morat, l'uno fo suffocato secundo la usanza de quella inhumana generatione. L'altro veramente, el quale se chiamava Mustafa, morendo el patre, da uno di soi baroni, chiamato Heliòs Siar aptar, fo involato et portato in le parte della Natolia verso Pamplonia. Onde Siar aptar scripse alo imperadore lettere molto secrete, che li mandasse thesoro per menare el putto in Prusia. Lo imperador mandò oro et arzento et per menar el putto in Prusia et per congregar exercito. In questo tempo Morat attendiva a combatter Constantinopoli. Et essendo molto intento allo assedio della città, sopra zonze uno di celeri corredori, nuntiandoli come el Mustafa suo fratello era intrato in Prusia et 188
era stato acceptato dalla citade, la quale havea laudato: et bene decto quello come ducha; et come poi era partito da Prusia con Siar aptar Elies per andar in Nichiea. Havendo queste cose aldite Morat con la mente intento, come lo imperador de Romei ha trovato un altro Mustafa per darli fastidio, lassò el combattere Constantinopoli, mandò indetro li strumenti bellici, licentiò lu exercito numeroso, et la sua persona tornò in Andrinopùli. Lo imperador Emanuel habiando zà vicino l'ultimo zorno de sua vita, et essendo decorato de ogni virtude et visso sempre castissimamente col timore de dio et grande sapientia et integrità circa le cose del mundo et del'imperio, essendo per la vechieza venuto seccho

come una statua de petra, in trè zorni paghò el debito, et in pace passò di questa vita, lassando Iovanni Paleologo, suo figliolo, ultimo imperador de Romei. Morat zonto in Andrinopoli, lì demorò trè zorni; poi andò a Galipoli, onde passò con pochi da cavallo et tutta la sua zanizaria pedestre. In uno zorno naturale de hore XXIV, essendo obscurità nel aiere, zonse in Nichiea. Nuntiata là sua venuta, forono aperte le porte, et entrò in la citade da matina al levar del sole. et trovato Mustafa, el quale era garzon de età de
189 anni sei, senza pietà el fece suffocare; et tutti li suo governatori et defensori fece amazare. Et visto che have el garzon morto, el fece portar in Pursia a sepellire apresso la sepultura de suo patre. In quel medesimo tempo foreno morti trè capitanii chiamati Mustafas, uno chiamato appresso molti Chieplastos, l'altro fradello de Morat, et l'altro fradello de Athin morto de Zinait. Et in quel tempo morì Emanuel imperador di Greci. Tornato Morat in Andrinopoli dì et nocte nello animo suo pensava qualche caxon per andar contra Zinait. Al quale, per mandare ad effecto el suo pensiero, mandò uno nuntio con questa imbaxata. Tu sai li pacti che hai sigillati con mi. se voli esser mio amico, mandame presto el tuo figliolo, perchè voglio passare lo Histro. Et se nol mandarai, tu serai posto con li desobedienti a me, et io a te farò quello che inpiacer de dio serra. Zenait veramente rispose: quello che te piace fa. Ma quel che de venir, a dio lasso, che sempre ben fa. In questo mezo Morat mandò Achinzidas in Vulachia et in Servia, manifestandose imperadore; onde da ogni parte vennero ambaxadori benedicenti la intrata nel suo imperio, Et in prima venne li ambaxadori del dispote della Servia, et dal vaivoda de Vulachia; con i quali ha facto bona pace. Ma con Ioanni Paleologo imperadore non voleva per alcun modo pace, anzi contra lui nutricava inplacabile inimicitia. Et vedendo
190 non poder offendere la cità, derizì le sue forze verso le parte de la Thesalia et ala de Peloponiso et ali liti de Stremona. Mandò adunque numerosi exerciti alo assedio de Salonichi et el Citunio et tutte le provintie circumvicine. Era in quel tempo per l'imperio capitanio del Citunio Catacusinos Stravomitis, homo magnanimo et generoso, quasi semidio per le clarissime opere sue contrà l'infideli che tenevano li lochi vicini. Expediti li exerciti verso Salonichi et Peloponeso, mandò lu exercito de Oriente verso la Natolia sotto uno capitanio chiamato Chalili, de generation Greco, cognato de Paiasith, che fo amazato da Zenait. Et congregate tutte le potentie della Natolia, andò verso le parte de Philadelphia. Ma Zinait, inpigro capitanio, havendo

exercito sufficiente, senza paura venne contra Chalili, et trovaronsi li doi exerciti sul campo de Thiatyra da le regione contrarie l'uno contra l'altro, distanti zinque stadia. Et ficcati li padiglioni, la nocte repusarono. La matina sequente in aurora, li capitanii de l'uno et l'altro exercito, ordinate le schiere, diedero el segno della bataglia. El Zouane figliolo de Zinait, chiamato Curthi, el cui nome in Latino significa lupo, era più feroce et gagliardo che savio capitanio. Entrò con el suo squatrone come uno salvatico cignaro in mezo le schiere de Calili; le quale li dierono loco, et lassarono quello per mezo le squadre sue passare, recevendo pocho danno. Calil vedendo la sua imperitia delle cose mili- 191
tare, mutò loco alle sue schiere, et in pocho spatio le strinse, comandando che chadauno ascondesse el suo zarcula biancho, pensando ch'el Curtis havesse a tornar per quella medesima via. Zinait stava apparecchiato, quando el suo figliol tornava al suo corno, per andar in quella hora contra Calil. Curti non appreziando lo inimico per superbia, se era slargato stadia X da le schiere, amazando qualunque li andava incontra. tornando per quella medesima via per la quale era passato, vedde in un loco eminente molte zente d'arme, aldì molti stormenti bellici sonare, et parseli veder le insegne et le bandiere de Zinait suo patre; credette ch'el patre havesse superato Calili. Approximandose più al loco, cognobbe che erano li soi contrarii. Onde voltando subbito le breglie, comenzò come lepore a fuzire, sequitato da velocissimi correndori, che loro chiamano Tachidromi, che par che voleno per aere. al fine fo preso el lupo, et menato avanti Calili. Zinait, intesa la presa de suo figliolo, se voltò col suo exercito verso le montagne de Smirne, et non se stallò finche, passati li lochi difficili, zonse ad uno munici-
pio chiamato Ipsili, el quale bene havea premunito de ho- 192
mini arme et victuaglie. Questo castello era sito in uno golfo del mare in Ionia, da la regione de l'insula de Samo. Circa el lito de questo golfo Zinait pose el suo campo. Calili mandò el figliol de Zinait in ferri al duca Morat in Andrinopoli, come primitie della ruina de Zinait. Morat veramente mandò quello ligato a Galipoli insieme con suo barba Camusa; del quale per avanti el sermon nostro ha parlato. Et messi a quelli li ferri alle mani et alli piedi, forono posti in una torre. In questo tempo Calil passando el fiume Ermone, venne ad Nympheon et de lì in Epheso. Tutti li Ephesii hanno promesso fede et lieltà a Calil per nome del ducha, el qual a tutti promisse conservare la facultade, lu honore et le conditione de ciascheduno. De le quale tutte cose felicemente compite come desyderava, per

sue lettere dette aviso al ducha Morat. Inteso adunque Morat la victoria de Calil e'l fuzir de Zinait commise la provintia a Calil, et ad lo assedio de la terra de Ipsili mandò el Camusa, cognato de Calil et fradel de Paiasith, el qual fo amazato da Zinait nel tempo de Mustafa. et vedendose Zinait reducto allo extremo; pose suo fradello, chiamato Paiasith, per capitanio de Ipsili, fornendo la terra de ho-
193 mini et victualia, come se conveniva spectando lo assedio. Esso veramente ussci de la terra de Ipsili, et trovandose haver in porto tre fuste, montò in quelle, solcando el mar verso Pamphilia et Amarion; onde nuntiò al Caraman, principe de Iconio, che lui è venuto per esser a parlamento con sua Signoria per cose de grande momento al stato suo. El Caraman, aldito el nuntio, li mandò cavalli 200. Zinait cavalcò con parte di soi zentilhomeni, et rimandate indietro le fuste, lui andò ad colloquio col Caraman. Et raxonando longamente inseme, Zinait domandò in suo aiuto contra Morat exercito et thesori. El Caraman non volse assentire alla sua richiesta, ricordandoli li tradimenti soi nel tempo de Musulman, come el sermon nostro avanti ha manifestato. pur nondimeno per subventione et subsidio li donò grande summa de dinari et huomini zinquecento per sua compagnia. Partito adunque Zinait con homini zinquecento da cavallo, et passando la Salutaria, venne in Laudichiea, onde ascese la grande montagna del famoso Themolo. da quella poi descendendo venne a Sardis; et da Sardi in Ninpheon. Onde lassando la via della parte dextra, venne de nocte ad una villa nominata Triaconda. et passando el zorno sequente le
194 montagne le quale iaceno verso Galisio, et le montagne che sono sopra el mare, ad la prima vigilia arivò in Ipsili. Per la venuta de Zinait quelli del castello fecero grande festa, et con grandi clamori de alegreza li aperse le porte. La matina sequente uscì fora con la sua compagnia et quelli del castello. molti amazò delli nemici, li quali più apresso alla terra stativavano. Vedendo adunque Camusas, capitanio de lu exercito de Morat, el qual era stamandato con più de L milia homini a combattere Ipsili, ch'el castello verso le montagne era alto et inespugnabile, et che quasi tutta la sua faccia havea verso la marina, et che da quella parte el castel era scoverto et nudo senza alcuna forteza, nuntiò ad Morat che mandasse nave, perchè dala parte del mare presto prenderase el castello: dalla parte de terra non era speranza poderlo acquistare. In quel tempo li capitò uno Zenuese amico de Morat, el quale se chiamava Percival Palavicino. Et per esser morto lu Adorno, lui convenne con Murat de andar a prendere el castello. venuto adunque

ad la insula de Chio, nolezò trè nave molto grande, con le quale navigò in Ipsili. Zinait con quelli dentro, vedendo le navę, hebbeno grandissima paura. Li cinquecento homini del Caraman, la nocte che apparseno le nave, aperseno le 195
porte et scamparono fora della terra. Alcuni forono salvati, altri tagliati, perchè quelli de Caramano haveano inimicitia inamicabile con li Ottomanide. Venendo l'alba del sequente zorno, Zinait, che vedeva el popolo suo turbato, et dubitava che la nocte che havea a sequire, non scampasse tutto per paura, mandò a Calili uno de li soi proprii, perchè Calilil combatia el castel in quella septimana; Camusas suo cognato demorava in Epheso. el nuntio de Zinait...... et non farlo morire, che se renderà et darase al ducha Morath, et usscirà fora et lassarali la terra. Calil veramente li prestò sacramento et dieli la fede de salvarlo. Zinait usscì del castello con suo fratello Paiasith, et diedero obbedientia a Calelil, et Calil dette a loro paviglioni per habitare. Camusas tornato da Epheso ad hora de sera, et havendo inteso da suo cognato Calil le cose sequite, mandò quatro carnifici sanguinarii al paviglione de Zenait, et trovolo che dormiva ronchessando per la longa vigilia de molte nocte passate; al quale crudelmente fracassarono la testa et le cervelle. Poi tagliarono la testa a Paiasith suo fratello, al figliollo et nepoti et tutti della sua generatione, non perdonando alla etade tenera delli innocenti putti. Et le teste tagliate presto mandò al ducha. inteso el grato nuntio, subbito mandò a Galipoli, et fece tagliare le teste delli doi serrati, Curti et Camusa 196
suo barba. Et così finì Zinait con tutta la sua generatione.

Zoanni imperador, conclusa et sigillata la pace col ducha Morat con perdeta de tutte le cittade et le ville le quale havea nel mare Pontico, excepto li castelli li quali non possete prendere nel tempo della guerra, Messembria, Dercus et altri lochi, Cytunio e'l resto di lochi de Strymones, et a pagar tributo de asperi per la possibilità soa; sentava pacifico. Morat veramente, el quale la benigna fortuna guardava con dolce riso et con alegra fronte, consumati tutti li soi inimici et contrarii da ogni parte (et non era chi li desse contrasto, et non havea paura de potentia veruna), passò la Tracia et andò in Prusia. Deli partito, passando el ponte de Lupadio, descese a Pergamo. Da Pergamo venne ad Magnesia, da Magnesia ad Smirne, ad Tiria et Epheson. Sentando in Epheso, molti ambaxadori corseno ad sua visitatione de principi et signori da longi et da presso. Lo imperadore mandò suo messazo, Miser Luca Notara, con molti doni. Lazaro, dispoto de la Servia, similmente mandò ambaxadore et presenti. El dispote de la Valachia, el si-

gnor de Mitilino, Chii, Rhodii, et tutti quanti hanno dato
et rezevuto gratie, laude et benedictione, con promissione et
fede data de conservare pace et amicitia tra loro. Con tutti
197 hebbe pace excepto con la Illustrissima Signoria de Venexia,
et questo per la caxone che incontinente narraremo. El
dispoti Andronico, che nacque dopo Zuanni imperador et
Theodoro terzo figliolo de Emanuel imperadore, signoreza-
va Salonichi, bench'el fosse invalido per lo incurabile morbo
della lepra, ch'el consumava. E perchè la cità imperiale in le
guerre passate era stata molto afflicta et lo imperio di Ro-
mei molto sminuito, tutti li principi de Thetalia, Etholia,
Thiva, et li figlioli de Auranesi Taurcan et altri molti,
tanto haveano strecto Salonichi che più non possiva durare
ala fame et penuria extrema de tutte le cose necessarie al
vivere humano. Appresso li Turchi ogni zorno corsezava el
teritorio fine alle porte della citade. Vedendose Salonichei
destituti da ogni speranza et dal'aiutorio de ogni altra po-
tentia, deliberarono mandare alcuni zentilhomini soi amba-
xadori ala Illustrissima Signoria de Venetiani, col conseglio et
voluntà del dispoti, et con potestà de sottomettere et dare
Salonichi alla Signoria in suo dominio, et che la havesse ad
mantenere et defendere dalli soi nemici. La Signoria de Ve-
netiani gratiosamente recevetti li ambaxadori et acceptò la
cità, promettendoli defendere et mantenerli in pace, con la
voluntà del'altissimo dio. Li Salonichiei dal'altra parte re-
promise esser boni et fideli della Illustrissima Signoria. Facta
adunque la acceptatione, la Signoria mandò el ducha con
198 X galie a Salonichi. havendo el ducha facta la sua intrata
remandò a Vinetia le X galie. Li Turchi et li principi cir-
cumvicini con grande molestia intesero la novità che have
facta li Salonichiei; et più asperamente che prima li guer-
rezava, dicenti: questa cità è nostra. se noi non la haves-
samo afflicta et indebilita, non seria inclinata ad voi. Es-
sendo adunque la cità de Salonichi astrecta dalla fame et
dalle continue bataglie di Turchi, dubitando Venetiani che
Salonichiei per necessità della fame non fecesse qualche rebel-
lione et chiamasse dentro li Turchi, et per sgravare la cità
de le famiglie inutile alla guerra, mandarono certe famiglie
di nobili alcune in Candia, alcune ad Nigroponte et alcune
ad Venexia. Tornando in questo tempo Morat da Asia in
Trachia, li Signori Venetiani mandarono ambaxadori ad Mo-
rat, domandando pace. El tyranno li diede questa resposta,
che quella città fo possessione sua paterna et ch'el suo avo
199 Paiasith con la potentia de sua mano tolse quella dai Romei.
Se li Greci me contrariasseno, loro haveriano qualche raxo-
ne. Ma voi essendo Latini, che vole la venuta vostra in

queste parte? partiteve, se volete: se no, io presto venerò. Questa resposta el ducha de Salonichi scripse alla Signoria per le galie della guardia. Morat in questo mezo, cominzando la primavera, partì da Andrinopoli, et venne alle Seres. Et congregato lu exercito della Romania, scripse a Camusa che con lu exercito della Eoa passasse el canale et venisse in Thetalia. Et uniti questi doi exerciti inseme, li mandò a Salonichi. In questo mezo Morat demorò alle Seres, dagandose alle voluptade et ali conviti, perchè in quel tempo era zovene de anni XXV. Camusa non cessava oppugnare Salonichi. Ma quelli dentro erano molto pochi a comparatione de quelli de fora: a pena che fosse unó contra cento. Ordinato che have Camusas li bastioni, arieti, scale, bombarde et altre artegliarie et apparechiamenti da combàtere, nuntiò ad Morat, se li piacea, venisse a dar la generale bataglia. Morat venne. Le galie Venetiane per lo infortunio de Romei non se trovarono in quel tempo a Salonichi. Apparechiate tutte le cose da bataglia, Morat per voce et soni de trombetti fece publicar questa crida. Eccó ch'io dono tutte le cose che sono entro a la cità ad voi, 200
huomini, donne, putti, oro et argento. per me solo reservo la cità. Incontenente poi se cominzo aldire li horribili instormenti battaglieschi, et in uno momento poi le scale forono accostate a le mure. Orche podeva far mille o doi milia homini per defesa de tanto grande citade? apena che haveano da ponere uno balestriero per decina de merli. Montati adunque le scale, subbito se trovarono dentro. Et havendo averta una porta, tutto lu exercito entrò dentro come per el forame uno exame d'ape. Et fo una maraviglia a vedere huomeni et done, zoveni et donzelle, putti et infantuli tirati da homini da cavalli per le mane. essi veramente chiamava oi oi, et non era alcun che li havesse misericordia, nè alcun che li porzesse aiutorio. Questi forono li preludii della captività della città imperiale. Le case forono diserte, li templi spogliati delli soi ornamenti, et li santuarii sacrati fedati. Le donzelle honeste in le braze delli disonesti, femine generose in le mane delli ingenerosi. Tutti li mali più horribili che la morte in ogni parte della terra se vedea commettere. Et tanta influentia de mali, onde como et perchè è venuta? Per li nostri peccati. In uno zorno fo vacuata la antiqua et magna cità de Salonichi. El ducha Morat fe congregar dali casali et dalle citade finitime Turchi con le mogliere et con i figlioli, che venisseno ad habitare in Salonichi. Et fece far edicti publici, che li Greci, che se francarono della sua captività, habia libertà tornar ad habitar in la sua patria. Delli monasterii principali hanno facto 201

moschee, oratorii del suo pseudo-profeta, excepto el tempio del magno martiro S. Dimitrio, perchè intrato in quello facendosi sacrificio uno ariete, con le proprie sue mane levate ha facto la sua oratione. Onde da quella hora in poi commandarono che quel sacro tempio sia in mane de Christiani. Ma lu ornamento e'l thesoro della sepultura, del tempio et della sacristia, tutto hanno portato via, lassando li muri nudi. Partito Morat con lu exercito de Salonichi, andò in Andrinopoli. In quelli zorni se levò uno di figlioli de Milzo Vaivoda de Vulachia, el quale se trovava nel palazo de Ioanni Paleologo imperadore con alcuni zovani exercitandose in le opere stratiotice. Et partendose da Constantinopoli andò in Vulachia, et sequitato da molti congregò uno exercito, perchè la generation Vulacha è molto mobile et sempre pronta alle conspiratione per li soi duchi. In quel tempo era vaivoda el nevote de Mirze, figliolo del fradello, chiamato Dano. Questo exercitava la militia sotto Morat,
202 quando castrametava Constantinopoli, et era molto strenuo et valevole in le bataglie. et correndo con li Turchi, ascosamente intrò in la cità, et presentosi allo imperadore et dainde in poi corriva con i Romei, operandose virilmente contra li Turchi. Dapoi veramente che Morat se slargò dalla cità, non possando dare effecto al suo pensiero, Danus domandò licentia alo imperadore de andare ala sua patria. Lo imperadore usandoli benignità et cortesia, lo mise in una grande nave et per el mare Pontico el mandò ad Aspro Castro. Li principi de Vulachia, che si trovavano in quello loco, lu rezevette gratiosamente; benedicendo et laudando quello, come ducha lu hanno messo nel ducato de suo avo, amazando el figliol bastardo de Mirce. Et factose principo de tutta la Vulachia, mandò alo Morat ambaxiadore per far la pace. La quale Morat per la natura sua facile et benigna fece con promissione de annuario tributo. Et così Danus remase signor de tutta la Vulachia. Retornamo ormai col sermon nostro al figliol de Mirze nominato Dragulion, el quale era malitioso et captivo, el suo nome demostrante lu effecto delle opere soe, perchè Dragulios significa malitioso. Questo venne alle mane con Dano, et finalmente el vinse in bataglia; al qual vinto tagliò la testa. Et così Dragulios venne signor del ducato paterno. Intesa Morat la morte de Danos, con molestia la soportava, perchè havea in le sue mane l'altro fratello de Danos; et volendo
203 constituir duca in loco de suo fratello morto, mandò quello con grande potentia in Vulachia. Draghulios apparechiatose alla bataglia, virilmente contra inimici repugnando, vense et amazò el fratello de Danos, et senza altro contrasto teni-

va el duchato. In quel tempo venne uno dalla corte del Caraman, et nuntiò a Morat come tra li cavalli de Caraman è uno cavallo Arabico zovane, in pelatura, in opere, in statura, in proportione de membri et de zonture tanto valoroso et excellente quanto nisuno altro mai si trovasse in Arabia. Morat preso da uno grande desyderio de questo tanto laudato cavallo, mandò uno di soi honorati servi ad domandare el cavallo ad Caraman, sperando che aldita la petitione senza alcuna ambiguità glil dovesse donare, se non per amore, almen per paura, perchè Morat, et anche suo patre Mechemeth et Ildrin Paiasith suo avo, in ogni inpresa erano stati fortunati et victoriosi contra el ducato del Caraman. El Caraman habiando altri pensieri, respose ad servo de Morat: poderia el tuo signor montar in questo cavallo? 204
mostrando el caval col deto. El servo respose: se'l podesse o non podesse, non apartene a me respondere; lui te responda. A me fate resposta, quel ch'io debio respondere al mio signore. Caraman certe disse: dirai al tuo signore ch'el non potria sedere in questo cavallo: tanto è superbo; et che mi apena el posso cavalcare. Et per questo nol mando. Morat havendo inteso questo parlare, molto se desdignò, et congregato lu exercito in prexia, et passato el canale, andò in Prusia. Et lì spectando fin che quelli della Natolia se congregasseno, el Dragulios poco avanti dicto vaivoda de Vulachia, passato el canale scontrò Morat in Prusia. Et inclinandose et sottomettendosi ala sua signoria, se offerse con tutto'l suo podere, et quando fosse el bisogno, li prometteva darli el passo in Hungaria et menarlo fine alli confini de Alamania et de Rosia. Morat alegro delle cose promisse, acceptò el Dragulios benignamente, facendoli conviti et molte cortesie, et doni alui et ali soi compagni. Erano con lui CCCC homini valorosi. et basiatolo per segno de amore, el mandò via. Partito Morat da Prusia, andò in Cociagion et de lì ali confini del Caraman, et incontinente prese doi cità, una la qual in lor lingua chiamano Aaxiari, l'altra Pesiari. Era questa cità appresso Icognion mancho de doi zornate. El Caraman non sapiando altro che fare, mandò al Morato ambaxiatori li principali de li soi principi con grande summa de dinari e'l cavallo, et hali consentito le doi citade, le quale havea pigliate, con tutti li soi casali, solo che non procedesse più avanti, ma che tornasse adetro. La so- 205
rella de Morat, la quale era mogliera del Caraman, scripse lettere rogatorie al suo fratello Morat, el quale mitigato per le preghiere della sorella, ha facto la pace con iuramento, et tornò ala sua sedia. Vegnando adunque in Andrinopoli, intese ch'el dispoto della Servia, figliol de Lazaro, cognato

de Paiasith, era morto; del quale la hystoria nostra ha facto mentione nel tempo de Ildrin Paiasith. Mandò adunque al suo successore ambaxiatore, per el quale li domandava tutta la Servia, perchè Stefano despoto, figliolo de Lazaro, era morto senza figlioli, succedente Georgio figliolo de Vulchu, fo zenero de Lazaro, el quale Georgio era nato de Maro figliola de Lazaro et sorella de Stefano proximamente morto. Rezevuto adunque lu ambaxiatore, quello honorò, come se convenne, togliando exempio dal dracone, el quale se venne pasciuto et satiato, se venne ad humiliare, ma crutiato da la fame piu forte adirato se incrudelisce. Temendo adunque Georgio che quello dracone con la gola aperta non ingiottesse tutta la Servia et la Bulgaria, governando le sue cose con la necessità et oportunità del tempo, da al tyranno sua figliola per mogliera et non piccola parte della Servia in dote, et de talenti d'oro et d'arzento el numero chi potria narrare? sotto speranza de futura pace. Mandò adunque Georgio al tyranno li soi ambaxiatori ad persuadere et concludere la pace. La quale poiche fo conclusa, Morat mandò Sarizia messazo, uno di soi satrapi, ad
206 condure la donzela et celebrare le male convenute noze. In la tractatione de queste noze et della pace Georgio ottenne licentia dal ducha Morat, podere edificare una picola città in la ripa del Danubio, la quale edificata chiamarono Smedrovon. Morat veramente in quel tempo nella stazon che le biave erano mature, con lu exercitu per Nicopoli passò el Danubio et venne in Burgaria. Draculios intesa la venuta de Morat col suo exercito li andò incontra, et gratificandose alui se offerse, et con la sua potentia con lui se conzonze. Cavalcando adunque Draculios con Morat come duce quatro zornate de camino, lu menò dentro in Ungaria par lochi deserti. Li Ungari, intesa la invasione de Murat, tutti abbandonarono li casali et le ville; onde li Turchi discorrenti per paesi deserti non guadagnarono altro che una piccola terra, la quale trovarono vacua; essendo ussciti li habitatori per apportare le cose necessarie per la lor vita. Trovando adunque le porte aperte, li Turchi intrarono senza contrasto, tolseno la preda, et subbito poi partiti de li vennero ad Lipini. Questa è una delle gloriose citade de Ungaria. Li citadini, aperte le porte, con grande animo usscirono al piano a combattere, et amazati molti Turchi
207 rimaseno con honore. Morat temendo le insidie de Draculio, el quale havea per suo guidatore, retornò ad la ripa del fiume; dove poco demorante passò ad l'altra riva: et con poco guadagno tornò in Andrinopoli. Era in quel tempo lo rè de Hungaria molto zovenetto et inhabile ad gover-

nare el suo regno. Havendo adunque visto la regina la grande
audacia di Turchi, constituì uno huomo molto valoroso et ma-
gnanimo per capitanio del suo exercito, in le cose bellice un
altro Achile over Hectore. Morat sedendo in Andrinopoli
in ocio, mandò deli satrapi soi li più gloriosi al dispote de
Servia, che li mandasse la sua sposa. El dispoto, el quale
era signor molto magnifico et liberale, con grande gloria et
apparato regale recevette li satrapi del ducha Morat. Facti
adunque li regali conviti con tutte le sollemnitade che si
convenne a quelle noze, el signore Georgio, el quale in
quello medesimo anno era stato confirmato dispoto della Ser-
via da Zuanni Paleologo imperadore, mandò al ducha Mo-
rat de le sue figliole quella che li satrapi elesseno, la più
bella, accompagnata da doi soi fratelli, con molte veste d'
oro, pretiose zoie et grandi thesori d'oro et d'arzento. Mo-
rat veramente rezevette la sua sposa con li soi fratelli in An-
drinopoli con grande pompa et alegreza. Compite le noze,
remandò li cognati et li altri compagni della noviza in Ser-
via, ornati de molti ricchi doni, et a lui con la sposa ri-
mase in Andrinopoli. Comenzando lo autuno, sa diede tut-
to alli theatri, spectaculi, alla caccie, alli conviti et sdravi-
ze della sua corte consuete. Passato l'inverno in questi pia-
ceri, la invidia, inimica delle virtude et della quiete, creò
pensieri nella mente del ducha molto terribile et crudeli con-
tra el dispoto Zorzio, suo socero, per conseglio nephando 208
et maligno de Fadulac, huomo iniquo astuto et maligno.
Questo era del nome Christiano sopra tutti li altri inimicis-
simo. Questo era delle intrate del signor grande governato-
re, et de tutte le crudelitade et male opere de Morat con-
tra li Christiani autore et consultore. Questo trovato el
tempo commodo ad la sua intentione perversa et maligna,
ad Morat così parlando et consigliando disse. O signor, per-
chè non perdi li inimici della nostra fede? Dio te ha data
tanta potentia; et tu non la exercite contra li soi inimici.
Con la tua patientia manteni l'infideli, certe questo non pia-
ce a dio. Consume adunque la tua spada le carne delle ini-
mici, finch'elli vengano alla doctrina de uno dio et del gran-
de propheta. Sappi, signor ducha, che la terra, la quale
ha edificata el dispoto della Servia, non è sta edificata per
nostro bene. Prendate adunque quella terra, et per quella
haveremo lu adito da Servia in Hungaria. Togliamo al si-
gnore della Servia le fontane, che perpetuamente come aqua
scaturiscono oro et arzento. Con questi metalli aquistaremo
la Hungaria, et de lì andaremo de longo in Italia, humili-
ando li inimici della nostra fede. El ducha veramente es- 209
sendo anchora zovene et simplice, non havente malitia nel

suo cuore, prestò le orecchie alle suasione de quello falso calumniatore, et mandò ambaxiatore al dispote della Servia, domandandoli el castello de Smedrovon, che novamente havea edificato. El dispote li fece resposta conveniente et sancte parole, comemorandoli li sacramenti, la consanguinità tra loro et la promessa fede. El tyranno non acceptando tale resposta, se mosse con lu exercito contra lui et venne a Smedrovon nella stazon che le biave mature se trovava per le campagne; et circundato el castello, interchiuse tutte le biade et le cose necessarie per la sua vita, in termine de trè mesi lu prese con pacti et iuramenti de salvare le anime con tutte le cose. Aperte adunque le porte, li oppidani uscirono fora ricommandandose et adorando Morat. Trovavase dentro el primogenito figliolo del dispoto Georgio, et Tomaso Cathacusino, avunculo de sua matre. Poi ch'el tyranno hebbe fornito el castello de Turchi, quanti alla custodia de quello parse esser sufficienti, esso con lu exercito andò in Novobardo, matre de le citade de Servia; et presa et desfacta quella città, sottomise tutta Servia. Succedendo l'inverno, el tyranno tornò in Andrinopoli, dove trovava havere doi figlioli del dispoto Giorgi, uno el quale trovò in Smedrovon, l'altro el quale prese in Novobardo: ad tutti doi fece cavar li occhi per conseglio de Fadulach, et orbati
210 quelli della luce mandò in Amasia. Dragulios vegnando in quel tempo ad adorar Morat, fo manda ligato in Galipoli et posto in le prexone della forte torre, trovandoli caxone che voliva tradire el ducha, quando el ductava per la Ungaria, et altre inventive che Fadulach excogitava. Demorato in quella torre molti zorni, el ducha li domandò che li desse per ostasi li soi pizoli figlioli; li quali Dragulio fece vennire, et venuti subbito el tyranno mandò in Asia ad uno castello nominato Nympheon, comandando che fossino ben guardati. Draculio veramente, obligato per sacramento che da quella hora in poi seria sempre fidele, remandò in Vulachia. In principio della nova estate colli exerciti de Asia et de Traccia venne contra Belgrado. Questo Belgrado fo una delle Citade de Servia molto forte; fondata ala ripa del Danubio, batia le sue ale sopra li doi grandi fiumi del Danubio et la Sava. poco tempo avanti el dispoto Giorgi havea dato Belgrado ala corona de Hungaria, la quale lo havea domandato, temente che li Turchi per quella via non intrasse per la Servia in Hungaria, guastando le citade del regno suo. La qual cosa certe seria sequita, come de Smedrovon, se la corona de Hungaria con la voluntà de dio non la havesse guardato. Questa adunque fo una delle maxime caxone della inimicitia di Turchi çon li Hungari, che li pariva, la

paiesa che havea cacciata et afflicta, glila havesse subtracta della gola. Morat adunque feze armare più de cento galie 211
et altri molti navilii et parantarie, et carcarle de diverse artigliarie et munitione da combattere, de grosse bombarde et altri tormenti bellici, facendo le condure per le Danubio. La sua persona ad uno tempo collu exercito per terra et l'armata per acqua venne allo assedio de Bellogrado. Stette sei mesi intorno, da ogni parte conbattendolo dì et nocte con asprissime bataglie. per la misericordia de dio et valido presidio de li Hungari, quella citade in la fede se mantene. Ma delli Turchi molti signori et zente assai valorosa in bataglia parte fo morta dali Hungari, che con grande animo et usu de bataglie virilmente defendia la citade; parte fo morta dalla spada del omnipotente dio, che mandò sopra quella zente senza lezze et senza fede una pestilentia mortale, che subito feriti da la pestifera sagetta cadivano a terra morti.

In questo tempo Ioanne imperador di Greci, et Iosep, 212
sancto patriarcha de Constantinopoli, con grande numero de episcopi et generosi principi, navigavano in Italia per far el concilio et la unione. Congregati adunque de Asia, Tracia et dalli sancti monasterii de Monte sancto, molti monachi venerandi et sacri Theologi della adoratissima religione de S. Basilio; et tutta questa Sino Theologicha veniva in compagnia de Iosep, sancto patriarcha Constantinopolitano. Con la sacra Caesarea maestà veniva li gloriosi principi del suo palazo. La sanctità de Eugenio pontefice Romano, el qual fo auctor dela sancta unione, havea mandata a Constantinopoli sufficiente numero de galie, et de oro tanta quantità quanta si convenia per le spese et apparatu ad condure in Italia el monarcha, e'l patriarcha de Oriente. Montati adunque in le galie a Constantinopoli questi doi grandi luminari della chiesa de Oriente per unire con la chiesa Catholica de Ponente, con prosperi venti navigando arrivarono alla magna cita de Venetia. Venne fora della città el magno et glorioso ducha col sue excellentissimo senato nel ducal Bucintoro, tutto ornato d'oro, ad honorare et abbraciare lo imperador e'l patriarcha di Romei. Non rimase homo nè dona in la citade, che non andasse con maravigliosa pietade et riverentia ad vedere et honorare quelle doi quasi 213
divine maiestade. Quando fo le zorno deputato, li doi monarche di Greci, accompagnati dal Serenissimo principe de Venexia, che pariva una sancta Trinità, intrarono nel sacratissimo tempio de sancto Marco Vangelista, dove fo celebrata una sollemnissima messa secondo le cerimonie della chiesia Orientale, con tante laude oratione et canti alla deità

celeste, che pariva in quella chiesa esser la gloria del paradiso. Tutta Venexia iubilava, non podeva tener le lacrime de tenerezza, de carità et de amore. Molti dicendo: non era grande errore de quelli i quali credeano li Greci non havere el vero divino culto? Non sono impii loro che dicono li Greci non esser veramente pii? Partendose adunque el patriarcha et lo imperadore da Venexia vennero ad Ferrara, dove comenzando la dieta, la pestilentia invase quella città. Onde deliberarono partirse, et vennero in la bella città de Fiorenza, dove Eugenio, sancto pontifice Romano, cominzò lo Synodo. Principe della natione Greca fo Marcos Ephesio: el principe dei Latini fo Iuliano, molto venerando cardinale de Sanctà Croxe, homo de grande sapientia et doctrina della fede evangelica. Marco Ephesio, homo de grande scientia et doctrina, in le cose della sancta religione et sacri concilii di Christiani molto intelligente, Bysarios de Nychiea, et Isidoro archivescovo de Rosias, questi erano li trè Greci doctissimi de tutti li altri vescovi et archivescovi. El
214 grande biblico Valsamon archidiacono; Gemistos Lachiedemonio, magno philosopho, principe della secta Platonica; Georgio Scolario Aristotelico, maximo philosopho et theologo; Argiropolo oratore et philosopho. Per l'altra parte di Latini stavano de diverse provintie et ordini de religiosi maximi theologi et canonisti, et de ogni achademia doctori exmi. De una et l'altra lingua Greca et Latina fo lo interprete sapientissimo Nicolaus Sagundino. Eivos facte molte diete et molte altercatione, et compite le longhe disputatione generale et particolare, finalmente cessante le contentione, et consentendo li Greci et Latini, excepto Marco Ephesio, giurarono la unione della chiesa Orientale con la chiesa Occidentale col sancto et inrefragabile decreto, sigillato col sigillo della sancta fede Catholica, arma et vessillo della Christianità, con le inmaledictione et poena della damnatione eterna a qualunque contradirà over contravenerà per alcun modo ch'el spirito sancto non proceda dal patre et dal figliolo come da uno principio et da una processione; el quale li Greci diceano che procede dal patre per el figliolo. Sotto scrivendo adonque tutti de propria mano la sua confessione, et concelebrata et communicata questa sancta unione nel sacrificio divino con la messa sollemne Greca et Latina, abbracciandosi et basiandosi inseme, excepto Marco, se partirono da Fiorenza. La caxon che cruciava Marco era la additone facta al simbolo per la chiesia Occidentale senza rechiesta della chiesia de Oriente, dicendo: togliate via quella zonta dalla confessione della vera fede; et poi quando volete, con l'auctorità di Greci sia posta et cantata in le chiesie, come altre volte el figliolo unigenito

e'l verbo de dio inmortale. Li Latini respondivano: se lì è
errore, mostrate lo errato et sia levato via del sancto simbolo et de tutti libri, quali hanno theologizato li sancti doctori Chirillus, Ambrosio, Gregorio, Basilio, Hieronymo,
Augustino, Chrisostomo et molti altri sancti. Confessando
adunque noi Latini: esser uno principio et causa, uno fonte
et una radice el patre del figlio et del spirito sancto, non 215
facenti doi principii, che necessità ne astringeria a tollere
via quella appositione? La quale non chiamemo additione,
ma dechiaratione et expositione della verità? Assendendo
adunque el patriarcha et lo imperadore, facto che haveno
fine alla dieta, vennero per terra ad Vinexia, Eugenio pontifice Romano exponendo li dinari per le spese. Da Vinexia
con le galie et pecunia della Serma ducal Signoria tornarono in Grecia, in Beotia, et delì a Constantinopoli, ove prima inteseno della morte de Maria imperatrice et della dispotessa, mogliera de Chier Dimitri, fratello de lo imperador. Compiti li honori sepulcrali alle regine morte, lo imperadore Zuanni mandò li ambaxadori al ducha Morat per
continuare con lui la antiqua amicitia et per demostrare de
amore, perchè lo imperadore havea inteso che Morato non
pocho temea che per l'andata sua in Italia lo imperadore se
era unito con Franchi et era facto Latino, et li Latini con
tutta sua potentia dovea venir contra Morat per mare et per
terra per descacciarlo dela Romania. Inteso veramente per
bocca delli ambaxadori che l'andata delo imperadore in Italia era stata solamente per la differentia che haveano li Greci con i Latini per la doctrina della fede Christiana, el ducha se alegrò et quieto rimase. Grande era la frequentia
della multitudine de citadini, li quali andavano a salutare li 216
Arcivescovi che desmontavano delle galie. con grande cupiditade de intendere domandavano, dicendo: come havete facto?
havemo ottenuta la nostra opinione, overamente semo stati
convincti? Quelli certe respondendo diceano: havemo venduta la fede, havemo mutata la pietà con la impietà; tradendo el sacrificio puro, semo facti Azimite. Quelli improperando dicevano: la nostra destra che ha sottoscripto, merita esser tagliata; et la lingua che ha confessata tanta impietà, merita esser cavata. Havete venduta la nostra fede
come Iuda Christo. Ma voi havete peccato più che Zuda;
el quale restituì li dinari, pentendose del suo peccato. Queste et altre parole nephande diceano, che cosa indegna ne
pare ad commemorarle. *Sed vidit dominus et prolongavit; et
ira ascendit* in Israel. Georgio dispote, del quale el sermon 217
nostro avanti ha parlato, vedendose spogliato del suo dominio, et non esserli remaso altro che alcuni pochi castelli, li

quali zaceano verso la Hungaria, continuamente suspirava, et non era alcuno che lu consolasse. Venne ad lo rè de Hungaria, el quale era molto zovane. Ogni cosa se governava per le mane de la regina sua matre et de Iancho suo vaivoda. Pianse adunque alla presentia della regina, pregando la sua maiestà che havesse misericordia della sua calamità. La regina certe lu guardò con ochio benigno, temando anche per sè che remanendo la Servia deserta, el tyranno perfido et traditore non invadesse in Hungaria. Onde comandò a Iancho suo vaivoda che aiutasse el signor Zorgi de zente da piedi et da cavallo col suo stipendio, perchè era molto riccho d'oro et d'arzento. Condusse adunque al fiume homini da cavallo arcieri fine XXV milia, et passato el fiume scorse fine alla cità chiamata Sophia, guastando et bruxando tutte le cittade et ville del paese. et mandata la preda de quà dal fiume, loro discorseno fino ad Philipopuli. Morat inteso el discorrer de li Hungari, comandò che se adunasse lu exercito de Ponente. Et lui non aspectando che se congregasse, con la sua corte venne a Philipopuli. Li Hungari col signor Giorgi andarono fine ad una terra chiamata Hislati in lor lingua: pose interpretare aurea. Era in mezo tra Sophia et Philipopuli uno monte coverto de arbori, el quale durava quasi fine ala cità de Philippo. Li Hungari havea mandato homini avanti a tagliare li arbori et le piere,
218 ad conciar la via per poder ascender el monte. Li Turchi, poichè vennero in conspecto delli Hungari, non hebbeno animo descendere dal monte. Li Hungari veramente con grande audacia comenzò a montar la montagna. Li Turchi de sopra non cessavano trare sagette, ma niente li offendeva. Ma vedendo l'uno et l'altro exercito che per la asperità del loco non se podevano offendere, cadauno se ritirò indietro: Morat alhora comenzò non poco ad temere, pensando nel animo suo che mai per avanti alcuna potentia de Hungari havea havuto ardimento de passare el Danubio, e'l dispoto col braccio de rè de Hungaria habia havuto audacia de passare et far tanta vastatione. Subbito adunque mandò uno ambaxiadore al dispoto, et restitui li Smedrovo et tutte le sue citade, et remandoli li soi fioli ciechi; et similmente remandò li figlioli de Draculio, col quale con certe conditione se convenne, fermate con sacramento. de questa reconciliatione scripse anche ad la regina de Hungaria, perchè in quel tempo lo rè Ladislago suo figliolo era zovane de anni XV. el rè de Saxonia era suo locumtenente. Ianco era grande vaivoda et capitanio dello exercito. Ad queste adunque persone, le quale governava el regno de Hungaria, Morat mandò li soi ambaxiatori, li quali concluseno amicitia et pace

sigillata et fermata con sacramento dal rè de Sasonii, locumtenente del rè de Hungaria, et li ambaxiatore per nome del ducha Morat, che li Hungari non passaria mai delà dal Danuvio per andar contra el ducha Morat, et che li Turchi non passariano mai de quà dal fiume per far damno alli 219
Hungari. Iancho non volse zurare, dicendo: io non signorezo, ma son signorezato. Facta la pace con Ungari et con Servi, Murat congregò tutta la sua possanza de Tracia et de Thetalia, et passò el canal de Galipoli per andar contra el Caraman. Et piantati li soi paviglioni in li campi de Prusia, fè apparecchiare lu exercito dela Natolia, et mandò al suo figliol primogenito nominato Alatin che congregasse lu exercito de Amasia et conducesse lo in Iconio. La cazon de questo hostile apparechiamento contra el Caraman fo perchè, quando el dispoto con Iancho passò el Danubio contra Morat, accadendo questa opportunità de tempo, anche el Caraman non fo lento ad descender et pigliar le citade sue, che Morat li havea tolte. Et questa fo la caxon della guerra. Partito adunque da Prusia venne al Cociagion, et de lì a Salutaria. Et lì havendo facto sufficiente apparechiamento, venne ad Iconion. El Caraman, approximandose Morat, fuzì con lu exercito alle forte montagne verso la Syria. Morat senza contrasto guastando el suo paese, desfece lu Iconio, et robbato tutto l'oro et l'arzento andò alla città de Larandoro, guastando et discorrendo tutte citade et lochi del Caraman. Ussciendo deli confini del Caraman licentiò Alatin suo figliol, el qual con lu exercito suo tornò in Amasia. esso veramente tornò in Prusia, et de lì passò in Tracia. el 220
Caraman, scorsa la tempesta de Morat, tornò alli soi lochi propri. L'inverno sequente venne da Amasia uno de li servi de Alatin, nuntiando ad Morat la morte del suo signore. Intesa Morat la morte de suo figliolo, fece grande pianto. Era in quel tempo Alatin zovene de anni XVII, bello et in arme molto valoroso. compito el pianto, et el tempo passato del dolore, fece chiamare tutti li soi principi et baroni et tutta la sua corte, mostrandoli Mechemeth suo secundo figliolo, essendo anchora de pubere etade, et publicolo ducha et principe de tutto'l suo duchato. Esso veramente Morat passò in la Anatolia, sentando in Prusia. In principio della primavera vennero exploratori delle parte de Ungaria, li quali nuntiarono ad Mechemeth, novo ducha, ad Calil et Sirizia suoi visiridi, come in le rive de Istro se congrega grande multitudine de Hungari et de Vulachi. Mechemeth incontinente el nuntiò a suo patre. Morat, maravigliandose della transgressione del sacramento, et vogliando provedere al mal che in la state imminente li podeva sequire, fecè

congregare tutte le potentie de Oriente al primo zorno della stella caniculare. In questo tempo da l'Arcipelago entrò in Hellesponto galie XXV allo opposito de Galipoli, de le quale alcune descorriva fine a Sacrostomio, guardando le rive,
221 che li Turchi. non passasseno in la Romania. Li Hungari in questo mezo passarono el Danubio: senza contrasto andavano captivando le ville et le castelle, finche zonzeno ad Varnas. Morat non habiando loco da passar el canale, forte se affligiva. Mechemeth da l'altra parte et esso col suo exercito, spectando suo patre, molto se conturbava. Pur quando la bona fortuna de Morat volse, trovò spatio libero da le galie apresso lu stomio; onde Morat col suo exercito passò. Quelli Mechemeth, inteso dalli soi exploratori el passar de Morat, in uno zorno se unirono, et in altri doi zorni zonzerono ad Varnas. incontinente che arrivarono, vennero alle mane con li Hungari. combatterono l'una parte et l'altra molto valorosamente dala matina fine hora de nona. Li Christiani con grande hodio senza misericordia tagliavano li Turchi circa la decima hora el ducha de Sasonii, essendo rimaso solo con circa zinquecento, voltò le retine del cavallo. In quella hora el cavallo fo gravemente ferito, et al cavalcadore fo buttata la testa in terra; la quale subbito ficcata in una lantia, se aldivano remori et gridi dire: chi po fugir, fenzza. Li Turchi tagliarono molti Christiani, finchè la notte azonze. Ianco, el quale non havea nè persuasa ne impedita quella bataglia, apena con la vita passò el fiume. I Turchi con victoria da la bataglia sene ritorna-
222 rono. Alhora el fortunato Morat da novo passò in la Natolia, et andò ad stare in Magnesia, ceduto el ducato al figliolo, per passar quietamente la sua vita. Ma li Christiani non credevano anchora che la iustitia divina per le nostre malitie et peccati permettiva tutti li nostri mali. Eccho che la iusta ira de dio permette anchora altri mali sopra de noi per li nostri peccati. Calil, come huomo savio et pratico del governo del principato, vedendo ch'el zovane ducha Mechemeth non prosperava et non havea ventura contra li Hungari, scrive una lettera secreta a Morat, che torne in Andrinopoli al suo palazo, perchè el duchato non procede con la sua solita prosperitade. Tornato Morat in Andrinopoli, mostrando venir ad visitatione de suo figliolo Mechemeth, per più honore de suo patre, intrando Morat per una porta, lui usscì per l'altra porta, lassandoli la città e'l castello e'l thesoro in podestà. Morat laudato da tutta la cità et appellato ducha, mandò Mechemeth ad rezere in Magnesia. Aldendo Iancho vaivoda de Hungaria la tornata de Morat, passò ad altra riva de Istro, et passato per molti

strecti pàssi venne alla Nixi verso Cossava. Morat da l'altra parte con tutto el suo exercito venne all'incontro, et venuti alle mano combatterono fine ad hora tarda. La matina sequente Iancho vahivoda, vogliandose apparechiare alla bataglia, vedde che lu exercito Turchesco era mazor et più assai ch'el suo possente. appresso cognobbe che li Hungari haveano paura et apparechiavanose a fuzire. Morat ad levar del sole guardando el campo de li Hungari, vedde li paviglioni sparti et li Hungari apparechiati a fuzire; onde con grande vigoria li comenzò ad urtare. Li Hungari voltando le spalle, parte forono presi, parte amazati; parte fuzendo scamparono. Morat per la victoria consequita contra li Hungari apparecchiava lu exercito contra Peloponeso, perchè Constantino Paleologo, dispoto de Lachiedemonia, aldendo la inva- 223
sione de Iancho col ducha de Saxonia in la Servia, et le galie del'Arcipelago in Hellesponto, pensò che li Turchi seriano totalmente destructi. Uscendo adunque da lu Examile, prese Thebe et tutta la regione circumvicina. Morat per el suo ambaxiador mandato a Constantino domandò la cità de Thebe che li havea tolta, et tutti li altri soi lochi. Constantino non vogliando rendere le cose tolte, Morat con lu exercito venne ad lu Exemile, el quale Constantino quatro anni avanti havea instaurato. Oppugnando Morat lu Exemilio con homini LX milia, li Albanesi della Morea ribellaro. Constantino vedendose abbandonar da li soi, lui et Chier Tomaso dispoto della Achaia, suo fratello, fuzirono. Li Turchi intrando in la Morea discorseno fine a Patras et Chiarenza, spianarono lu Exemilio, et exportarono delle anime più de LX milia. Ioanni imperador oppresso dalla podagra, et afflicto da molte altre passione et dolori, poichè tornò da Italia, in pochi zorni morì. Onde fo chiamato Constantino, el quale intrato in la citade subito mandò ambaxadori a Morat, dal quale con doni et con dolze parole, tolti de mezo tutti li scandoli, ottennero pace. Essendo Morat in pace et 224
grande prosperità, contrasse matrimonio per suo figliolo Mechemet con Turgurgatir principe in le parte de Armenia oltra Capadocia, signor de Turcomani, non obstante che in potentia et in richezze non fosse equale a Morat. Ma perchè questo turgatir stà in mezo de Turchopersi et Caramani, et suo figliolo dominante in Amasia recevia sempre adiutorio da lui offendendo el Caraman de sotto et de sopra Caravisuf, et per haver da quelle parte el suo aiutorio ad ogni suo bisogno, mandò Saruzia suo visiride in Armenia a trovar la figliola de Turgatir per sua nuora con grande gloria; la qual li portò molto thesoro et molti talenti d'oro. Intendando Morat che se approximava al canal de Galipoli, li mandò

incontra molti signori et baroni, li quali con grande trium-
phi li menarono in Andrinopoli nel palazo ducale, ove foro-
no facte le noze gloriose et magne, alle quale forono invi-
tati tutti li subditi signori et zentili homini così Turchi co-
me Christiani, li quali vennero portando molti et richi pre-
senti. Durarono le noze dal meze de Septembrio fine et per
tutto Decembrio. Compite tutte le feste nuptiale, Morat,
el quale era molto munifico et liberale, remandò li compa-
225 gni, che erano venuti con la noviza, ala sua patria cumu-
lati di pretiosi doni. El suo figliolo Mechemeth et la sua
nuora mandò in Asia minore ad resere el ducato de Magne-
sia et de Lidia. zonzeno in Magnesia circa mezo el meze de
Zenero. ali zinque de Febraro arivò coredori velocissimi da
Andrinopoli con lettere ben bollate ad Mechemeth; le quale
aperte et lette, cognobbe la morte de suo patre Morat.
scriveano li visiride che subbito montasse a cavallo, se podesse
aver el cavallo Pegaseo aligero, che volava per aiere, per-
che così besognava, avanti che la morte de suo patre sia
manifestata, azò per la sua absentia qualche ribellione non
suscitasse. Mechemeth velocissimo de tutti li principi, sub-
bito intesa la nova montò in un cavallo Arabo velocissimo,
et voltandose a torno disse: tutti che me amano, me sequi-
teno. et dicendo le parole, cavalcava con grande velocita-
de con zanizari avanti et grande numero de cavalieri de
drieto. in doi zorni zonse a Galipoli, et spectando li doi
altri zorni la sua zente, scripse ali visiride in Andrinopuli
226 che lui havea passato el canale et venuto in Chieroniso.
Essendo zonto nel campo de Andrinopoli, li visiride, li si-
gnori et la corte del ducha morto li corse incontra, et tutta
la cità et tutto'l popolo de Andrinopoli. Et tutti desmontati
da cavallo caminavano a piè verso el ducha. Et cavalcando
el duca con tutti quelli che con lui erano venuti, tutti li
altri a piè verso Andrinopoli, con mutto silentio in le sue
labre. et habiando caminato mezo miglio, tutti cominzarono
uno grande pianto con lacrime. Alhora et esso ducha des-
montò da cavallo con tutti li soi subditi, et essi similmente
cominzarono a pianzere, impiendo l'aere de cridi et de pian-
ti, percotendose gravemente el volto et li pecti. Mesciando-
se poi la corte del ducha morto con la compagnia del figlio-
lo, l'una et l'altra adorarono el novo principe Mechemeth,
227 basiando la sua mano. Et montati a cavallo intrarono in la
cità, a compagnando Mechemeth fine al palazo. Compito
el pianto secundo la lor consuctudine, el zovene signor fo
posto in la sedia paterna et pronuntiato ducha. Calil Basia
et Isahac Baxia, visiride de suo patre, stavano da lonzi.
Siachin eunucho et Ibrahim soi visiridi erano accostati al

al suo lato. Alhora el ducha Mechemeth demandò Sinchim suo mesagio: perchè li visiridi de mio patre stano lontani? ...... dagheno el comerchio, et poi vadano ala sua via. Quelle che non darano obbedientia, siano submerse dalle bombarde. Queste et altre cose statuite, et posti zovani da operare arme CCCC ala guardia del castello, el superbo se ne andò in Andrinopoli. El secundo anno corrente del suo duchato, et dalla creatione del mundo sei milia novecento
sexanta uno, passata la estate et intrante lu autunno, de- 247
morava in casa. non dava alli occhi soi reposo, ma sempre stava cogitabundo, cogitando della citade, et come de quella far se possa signor. In quelli mesi proximi era usscito della cità uno artifice de grande inzegno et industria, magistro perfecto de fundere bronzo bronzine et bombarde grosse; era per patria Hungaro. Questo era andato a Constantinopoli per exercitare la sua arte, conducto dallo imperadore. et mediante li soi messagii fo scripto alla provisione, menore assai che la vertù sua meritava. Et quella piccola che li havea instituita, non li dava. Onde l'artifice desperato uno zorno usscì della citade, et andò a trovare el barbaro, dal quale visto volentiero fo acceptato con grande provisione de vivere del vestire et de dinari, che se la quarta parte havesse rezevuto dalo imperadore, non seria scampato da Constantinopoli. Essendo adunque l'artefice domandato dal ducha se li podesse gettare una bombarda tanto grossa et possente che fracassasse le mura de Constantinopoli, respose l'artifice che sì, se li concede poder far bombarda de la grosseza de la pietra che li fo mostrata, et ch'el savea minutamente la mesura de la grosseza delli muri de la citade. Et che la bombarda che lui gettaria con la sua forma, seria possente a
far solvere de li muri babillonii. Ma che lui ferà la opera 248
bona: della botta non savea dire nè se voliva obligare. Aldita questo el ducha disse: fame la bombarda. la botta poi della pietra io vederò. In spatio de trè mesi el magistro compì la bombarda, miraculo spavoroso et inusitato ad vedere. in quelli zorni passando una nave grande Venetiana per mezo el castel Paschiesen, et non vogliando calar la vela, quelli dal castello deserrarono una bombarda grossa, che la pietra sfesse la nave in doi parte, et cacciola al fondo. El patron, chiamato rizo, con trenta homini montati in la barca, desmontarono in li liti vicini; li quali subbito forono presi, et ligati tutti ad una catena menarono al ducha, el qual in quel tempo se trovava al Didimothico. Incontenente che li hebbe visti, comandò che a tutti quanti fosseno tagliate le teste, et el padrone fosse ficcato al palo secundo la loro bestiale et hinumana usanza; et lassati forono senza se-

pultura; li quali io scriptor de questa historia dapoi passando ho visto inhumati, li corpi senza capi. Venuto el ducha dal Didimothico in Andrinopoli per ordinare tutte le cose bellice, et vogliando provar la bombarda che l'artifice havea compito, piantata la avanti la grande porta del palazo in
249 quel anno da lui edificato, fece far le cride per tutto Andrinopoli, che ciascheduno fosse attento al trar della grande bombarda, azochè aldendose inprovisamente alcuno non rimanesse attonito senza voce, et le femine gravide non disperdesseno. La matina sequente fo dato foco ala bombarda. la pietra come baleno andava per aere, empiendo el cielo de fumo et de obscurità. lo scioppo fo sentito cento stadia lontano dal loco ove fo descarcado. El ducha veramente mai non reposava; andando, staendo, vegliando, dormendo, sempre ansioso pensava de Constantinopoli: tanta era la sua sete grande de pigliarlo. Spesse volte cavalcava con doi, et altri doi a piè andava per tutta la cità de Andrinopoli come homini privati, ascoltando quello che de lui se parlava. Et se alcuno della simplice multitudine havesse havuto ardimento con soi occhi guardarlo aver con benedictione et laude salutarlo secundo la usanza delli subditi, alhora el carnifice sanguinario senza misericordia tirava l'archo, et lassava la
250 saetta mortale nel cor del simplice risguardante. Nè mai alcuno sente tanto piacere acciachare puleze, quanto costui degno de morte prende delecto de tagliare carne humane et amazare huomeni della morte indegni. Una nocte ala seconda vigilia mandò certi eunuchi guardiani della sua porta a chiamar Cali Baxia. Et andati ala casa et al lecto del Baxia, li nuntiarono el comandamento del suo signore. Levatose presto Cali attonito et tremebundo; credendo esser zonto al fin de la sua vita, corse a basiar la mogliera et li figlioli. Poi tolse con esso una confectiera d'oro piena de ducati, et venne alla presentia del ducha; el qual vestito sedea sopra el suo lecto. facta el Baxia la solita riverentia, pose la confectera avanti el suo signore; et dicendo el ducha in sua lingua lala, come in Greco se diria tata, azonzendo: che cose sono queste? respose el Baxia: signor, è uzanza di baroni che entrano al suo signor ad hore extraordinarie, non entrare mai con le mane vacue a vedere el suo signore. Io adunque non ho portato alcuna cosa mia, ma ho portato le cose toe. Al qual el ducha respondendo disse: io non ho bisogno de le tue cose: anze te donarò mazor cose che non sono queste. a te veramente faccio una sola do-
251 manda, che tu me daghe la cità. Ala domanda del tyranno el Baxia rimase tutto attonito, perchè repensava nella sua mente che sempre era stato amico de Romei, et da loro re-

zevereva continuamente doni et grandi presenti. Et questa era la voce de ogni homo, che non inganava nisuno, che Cali Baxia era protectore de tutti l'infideli. Alla greve domanda del ducha questa fo la resposta del suo savio Baxia. Dio, el quale te ha dato la mazor parte della terra di Romei, esso te darà anche la cità; la quale al parer mio non fuzirà da le tue mane con lu aiuto de dio et della tua potentia. Et io et tutti li toi servi te daremo aiuto non solamente con le facultate et dinari, ma con li corpi et col sangue nostro, azoch'el tuo pensièro consequischa el desyderato effecto. Queste parole hanno humiliato alquanto la fera pessima salvatica; la quale con volto et parole più humane dissi: vedi tu, Cali, questo cussino? Tutta la nocte l'ho menato, tirandolo da uno cantone del lecto fine al'altro et da quello al'altro. Iacendo et levando somno olli occhi mei non è venuto. Dico adunque, Cali, oro o argento non te prenda. Gratia nè amicitia de alcuno non te faccia lontano da la resposta che hora me hai facto. Ma ferma la mente, et fortemente combattamo la cità; la quale spero in dio et la intercessione del propheta che noi la acquistaremo. Con queste allective et spinose, dolce et amare parole fece stare Cali stupefacto, col sangue secchο per le vene; la memoria e'l core afflicto. poi licentiandolo disse: va in pace. Et esso dì et nocte non 252
cessava dalle pincture et desegni, designando la citade, onde debia piantare le sue bombarde, da qual parte dar la bataglia et con le machine et bastie contrastare, et le scale acostare alle mura della terra. Tutte le cose che la nocte pensava, la matina con festinantia faceva operare. Ma quelli della citade, sollicitati da più grevi et più amari pensieri, dì et nocte invigilavano come possano salvare la cità dale mane de Bucchadenosor. Lo imperador havea zà mandato el suo legato a Roma ad domandar aiutorio, et che voleva consentire alla sancta unione celebrata a Fiorenza. Et prometteva far commemorare el papa nelle messe sollemni in la ecclesia magna, et ch'el patriarcha Gregorio seria reposto in la sua chatreda. appresso domandava ch'el papa mandasse qualche grande prelato a levar la sisma et la inimicitia che era tra Greci et Latini. Papa Nicolà, el quale in quel tempo regnia el pastorato, mandò Isidoro Cardinale de Sabina, archivescovo de Rossia, Greco per patria, homo molto savio et docto in la sacra scriptura della fede evangelica; et fò uno delli antistite prefecto in la sacra unione Fiorentina, come el sermon davanti ha demostrato. Questo reverendissimo Cardinale nolezò una grossa nave Zenuese et andò in Asio; dove scripse molti valorosi provisionati, et carcò la nave de munitione et victualie, et navigò a Constan- 253

tinopoli. Rezevuto et honorato dallo imperadore del meze de Zenaro 6961, honorandolo con quella reverentia che se convenia al legato apostolico, poi comenzarono a parlar de la unione; ad la quale l'ordine clericale di preti Greci e l'ordine monasticio de Caloieri et Calogree de S. Basilio simulatamente consentivano. Et lo imperadore proprio, benchè in vista paresse assentire, non era inperzò colla mente sincero. Pur niente dimeno tutti de fora mostrandose catholici, et dentro sentendo altramente, lo imperadore col suo senato, el clero sacerdotale et l'ordine monastico, vennero alla chiesia grande per celebrare una sollemne messa in unione et puramente far le prece a dio. In quella hora la parte sismathica essendo andata al monasterio de Pandocratora, alla cella de Genadio, el quale per avanti se nomina-
254 va Georgio Scolario, dicevano a quello: et noi che faremo? Quello serrandose in la cella, scripse la sua opinione et conseglio. La scriptura cosi parlava. Miseri Romei, perchè errando ve allontanate dalla speranza de dio, et havete posta la vostra speranza in la potentia di Franchi, et con la città, in la quale dovete perire, perderete anche la vostra pietà. O misericordioso dio, habbi de me misericordia. Invoco te per testimonio della mia purità, che sono inmaculato de questo peccato. che farete, miseri citadini? appresso l'altra iactura vostra havete perduta la pietà, che dalli patri vostri havete recevuto, et havete confessato la impietà. Guai ad voi nel iudicio eterno. Queste cose habiando scripto, in la porta della sua cella forono affisse. Et lui dentro fo serrato, et la scriptura de fora se legeva. Alhora li abbati con li monaci et monache, li preti et laici, che attendevano alla doctrina del suo magistro Genadio, publicamente hanno anatimatizato lo decreto della unione et tutti quelli che lu hanno confirmato et ch'el confirmarano. El vulgo e'l populo forenze, ussiendo del chiostro del monasterio, andavano per le taverne; tenendo li vasi in le sue mane, pieni de vino puro, anatimatizavano quelli della unione. Et bevando deprecavano la figura della madre de dio, che fosse adiutrice
255 de la città contra Mechemeth, come zà fo contra Chosrhoi et de Chaganos et contra li Harabi, perchè nè de lu aiuto di Latini nè dela unione havemo bisogno. Sia lontana da noi la oratione de li azemiti. Quelli veramente, li quali se congregarono in la grande chiesia, havendo facta oratione distesa a dio, et aldendo le parole del cardinale, hanno confermato el decreto della unione. Et convennero che quando serà passata la fortuna di Turchi, habbiano a sentare alquanti doctori delle sacre scripture et de li sacri canoni, et alderarano ogni dubio, et vederano li decreti delli sancti;

et se si trovarà qualche cosa indirecta, con maturità et con conseglio la correzeranno. Et fermata questa deliberatione, la quale a tutti piacque, cominzarono una messa molto sollemne in la chiesia grande, celebrata da Greci et da Latini in unitate, in la quale feceno commemoratione de papa Nicolà, alhora pontefice Romano. La qual messa essendo compita, fo scandito el patriarcha Gregorio, ali XII de Decembrio et anno 6961. Molti forono li quali non volseno togliere del antidaro, abbominando quello per esser sta celebrato in la mensa della unione. El cardinale, che era Greco per natura, ma catholico et molto savio, benchè intendeva le simulatione et falsità de Greci, mostrava non intendere. Bene intendeva lui, che era de gente Greca, che la radice della 256
superbia, li rami della vana gloria, et lu fiore della pompa erano nasciuti della generatione di Greci, li quali tutte le zente desprezavano. Ma non sapevano li miseri ignoranti ch'el zorno era appresso che deveano andar in captività et despregio de tutte le generatione del mundo. o Greci! o nome! o lingua preclara! quanto sei facta obscura, adulterata da ogni zente per li vostri irremissibili peccati, per le blasfemie, per li periurii. Quante volte havete iurato observare el decreto della unione della chiesia Orientale con la Occidentale insu la sacrata croce de Christo con tanto misterio celebrato, basiata con la boccha vostra. Colla boccha vostra havete con excomunicatione inrevocabile inmaledicto et exacrato tutti quelli che contradirà o contrafarà al decreto della unione delle doi chiesie catholiche Greca et Latina, affirmato da tutto'l Christianissimo nel sacro concilio Lugdunense, nel tempo del primo Paleologo imperador di Greci, poi nel concilio Fiorentino, nel tempo de Ioanni ultimo imperadore di Romei (perchè Constantino Paleologo pro-imperador presente non fo coronato), ultimamente inquesto sacro ministerio concelebrato dal patriarcha vostro e dal cardinale de Roscia, legato apostolico, nel nome della sancta trinità. O Greci ostinati e speriuri, rei de tanti sacramenti violati, delli quali non ve siete mai pentiti! tante volte havete per malitia et superbia offesa la maiestà divina. Non volete humiliarve a dio, che vi remetto el peccato vostro della blasfemia et del periuro. non vedete ch'el peccato senza confessione et senza penitentia è irrimissibili. Meritevolmente adunque voi, come li Zudei de Hierusalem, fora della patria vostra andarete per el mundo sparsi, colla pena pianzendo el peccato vostro. Non havete voluto comunicare el corpo e'l sangue inmaculato de Christo per le mane delli 257
preti Greci secundo l'ordine della chiesia vostra Orientale, la qual voi chiamate ara e templo di zentili per esserse uni-

ta colla chiesia catholica de Ponente. Non havete voluto la benedictione dal vostro patriarcha, el quale havete descaciato dala sua cathedra. Iustamente adunque havete la inmaledictione dal tribunal de dio omnipotente. Et io scriptor de questa hystoria viddi con li mei occhi proprii una Calogrea delle honorate nel suo monasterio non solamente manzar et vestir veste barbariche, ma al modo Turcico adorare el pseudo-propheta, confessando la impietà senza vergogna. Et noi devemo credere che la iustitia de dio veda tanta infidelità senza vendetta? Lo imperadore adunque spectando lu assedio al tempo novo de la primavera mandò alcuni di soi nobili alle insole et altri lochi diversi a comperar frumenti biave et legumi per munitione della cità Zinque nave grosse con una nave la quale venne da Peloponeso se congregaro in la insula de Chio; et tutte carchate de frumento, orso et biave in grande quantitade, legumi, vino, olio, carobie, fiche et de ogni generatione victuvaglie, arme et grande numero de marenari, navigarono a Constantinopo-
258 li. La Grecia et tutte le provintie vicine pianzevano, alcuni pensando che la cità a tanta potentia et apparato de barbari non possa resistere, alcuni altri dicênti. che, come el patre et l'avo del tyranno haveano tentato prendere la cità et haveano faticato invano, così costui caminarà quella medesima via. Passato el mese de Zenaro, al principio de Febraro comandò che la grande bombarda se inviasse verso Constantinopoli, tirata da trenta carrette, ale quale erano coniugate trenta para de possenti bovi. Docento huomeni expediti per banda andavano per aiutare et dirizar quella. L marangoni et CC manuali andavano avanti la bombarda per far ponti de legname et gualezare le inequalitade dele vie. Febraro et Marzo fatigarono ad condurre la bombarda fin cinque miglia lontano da Constantinopoli. per assecurar la bombarda, prima che fosse mossa dal suo loco, fo mandato Carizebei con grande stolo alli castelli de Ponto, Mesembria, Achieloon, Vison et l'altre forteze de sancto Stefano, che iaceno verso Saliveria; le quale tutte acquistando per forza de bataglia con crudeltade et multa effusione de sangue. Le altre poi zircumstante castelle se rendiro ala descretione di barbari. Portata la grande bombarda al loco deputato,
259 fo data in guardia a Charaziabei. Trè squatroni de Turchi demorarono tutto quello inverno intorno a Constantinopoli a contrastare che nissuno usscisse della cittade. Ingrossandose adunque ogni zorno el campo de Turchi, che venivano da Amasia et da li confini de Pamplagonia, li Romei non podevano più usscire della citade Ma dal mare *et ipsi* con fuste et galie fine Chixichu robbavano i lochi aiacenti

alli liti de Turchi. molti prendevano, molti amazavano, molti menavano ad vendere a Constantinopoli. In questi contrasti cominzò la primavera, et li zorni del sancto ieiunio comenzò ad numerarse; et le statione de plenaria remissione de colpa et de pena, imposte per le chiese sacre, cominzarono ad visitarse. Cosa stupenda et mostruosa ad recordarse! Stavano li confessori per le chiesie per aldire li Christiani confitenti li soi peccati. Et in tanta tempestade et perturbatione de tempi, et in tanto periculo di barbari et obsidione murale della citade, nissuna inquisitione facevano in le confessione mazor che se li confitenti se erano confessati da alcuno prete della unione, et se elli se erano comunicati per le mane de alcuno prete catholico, o pur havesse aldita messa celebrata da alcuno de loro. Questo, come peccato irremissibile, con asprissima penitentia convenia expurgare, admonendoli che li preti catholici non erano preti, 260
et el suo ministerio non era pio nè sacro. et se alcuno de loro fosse stato chiamato ad alcuno exequio sepulcrale, dove fosse apparso alcuno de preti catholici, subbito se spogliavano le cotte, et fuzivano da lor come dal foco. La Catredal chiesia li pariva come refugio de demonii et ara over tempio de zentili. La quale soleva esser illuminata da tante lampade et luminarie, alhora era obscurata et deserta, pronosticando la desolatione, la quala poco tempo poi per la prevaricatione et peccati delli cittadini dovea sequire. Genadio in questo tempo non cessava admonire et inmaledire quelli che adherirano et ferano pace con quelli della unione. Io a caso dapo la captività della cità scontrai una delle generose essendo schiava, la quale me raxonò che essendo per partorir nel mercore sancto de quel tempo obscuro, chiamò uno suo confessador, el qual la confessò, admonendola che se dovesse communicare. Et quella domandando el confessador se si dovea communicar da uno suo prete che officiava in la sua corte, el qual havea conversato con li preti catholici in la grande chiesia ali XII de Decembrio. A la quale 261
el confessador rispose dicendo: vate, communica da lui, perchè è sacerdote. dio te perdonarà. Quella dubitando per la ambigua resposta del confessador, chiamò uno altro nominato Neophito, el quale confessava nelle case delli gnerosi. Et questo aldita la dubitatione della generosa dona, li disse: se tu torrai communione de man de quel prete, tu non rezeverai el corpo et sangue dominico, ma manzarai del pane et beverai del vino. o Christo imperador! Chi dirà che la subversion de questa zente non sia proceduta da iusta sententia divina? Se quel prete fosse sta Latino, tu Neophito haveresti havuto qualche caxone quantunque vana et super-

stitiosa, o che le deprecatione nel misterio della consecratione fossero facte ala Latina, o ch'el pan non era fermentato, o che l'aqua non fo scaldata, et altre caxone senza raxone, impie et indegne da dirse per boccha de orthodoxo Christiano. Quello che apriva le sue labre per parlar contra li misterii divini, meritamente dovea esser lapidato. Che hai tu, ipocrita vano, ad metter lengua in li misterii divini, li quali
262 usano tutti li preti Anatolici della tua lingua? Ma se tu pur voli confessar el tuo peccato, non hai la dir altro se non che per superbia et sismatica iniquità te sei seperato dal resto di fideli Christiani. Et tu, Neophito, confessor perverso, che hai impedita la comunione a quella generosa donna col tuo maligno comandamento, se ella partorendo fosse morta senza esser comunicata, quella anima non havendo havuto el sigillo dello spirito sancto, non seria perita per tua caxone? certe sì. Ma suo seria sta el danno, et tua la colpa el peccato. Ma tornamo alle onde dello amaro pianto. Tornamo al mar indomito et salvatico, che deve absorbere et sumerzere l'archa de Noe, privata del suo patriarcha. Entrando el meze de Marzo, el tyranno fece far comandamenti et cride per tutte le provintie, che ciascheduno dovesse venire allo assedio contra la citade. Tutti corrivano, et quelli che forono scripti et non scripti, senza numero; cosi quelli che non podeva caminare per la età puerile, come quelli che non podevano correr pre la età senile. Li citadini veramente, che intendiva ch'el tyranno veniva con le zente armate, pregavano dio che non venisse la septimata sancta, come Bocchadenaxor alle porte de Hierusalem. Zonto adunque el tyranno ficcò li soi tabernaculi avanti la porta de Carisu drieto li tumuli. Et tutta la sua potentia fo disposita da Xiloporta presso el palazo fine ala porta aurea verso ostro; et anchora da Xiloporta infine Comidio, et da ostro in tanta lar-
263 ghezza quanto el campo teniva. Ali sei d'Aprile, el venerdì dopo pasqua, hanno facta la fossa intorno quelli della città. dal dì che fo facta la unione in la grande chiesia fuzivano da quella chiesia, come fusse tempio de Zudei. non se li celebrava messa, non se li faceva offerta nè incenso; era da tutti abbandonata. Et per questo dicea Isaias dala boccha de dio: perderò la sapientia di soi savii, et toglierò la scien-
264 tia dalli scientifici. Guai a loro che fanno conseglio in profundo et non con dominedio. Chi fa conseglio in secreto, le sue opere serrano obscure. Et dirà: chi ha visto noi? et chi saverà quel che noi facemo? Et perzò dice dio: Guai a voi, figlioli! voi non ve sete consigliati con mi, et non havete facta conventione collo spirito mio, per accumular peccati sopra altri peccati. Genadio non mancava con

la sua doctrina scrivendo contra quelli della unione et silogizando contra S. Tomaso de Aquino et alle sue sententie et contra Demetrio Chidoni, vogliando mostrar che quelli forono heretici, habiando el Megaducha protomesagio per suo protectore, el quale era grande adversario di Latini. Quando li miseri Romei veddero venire el grande exercito di Turchi contra la cità, dicevano: o dio, havesse voluto che la città fosse data in mano de Latini, li quali adorano Christo et la matre de dio, che siamo dati in le mano deli impii. In quella hora Meghaducha disse: Meglio è vedere in mezo la città el fazolo de Turchi imperare che berretta Latinica. Ma aldi quello che dice Ezechia contra de lui. Aldi la parola de Sabaot. Eccho che venerano zorni, nelli quali serano prese tutte le cose che se trovaranno in la tua casa.
Et tutto che hanno congregato li patri toi fine a questo zor- 265
no, serà portato in Babillonia. Nissuno di toi figlioli remanerà. Quelli che descenderano da ti, prenderanno et ferranoli eunuchi in la casa de lo imperadore di Babilloni. Lo imperadore Constantino, quanto li era possibile, sollicitava con li Zenuesi de Galata, li quali bene intendevano che quel che seria della città, conveniva esser de Galata. Onde molto avanti haveano mandato a Zenua ad domandar aiutorio. Et era in la via una grande nave de Zenuesi con homini 500 per subsidio de Galata. El baiulo de la Signoria de Venetia, el quale se trovava a Constantinopoli con li altri Venetiani, ritennero le galie grosse de mercantie, le quale venivano dal mar mazor da Trapisonda et dal fiume della Tenai, et tutte rimaseno per defensione della città. Da Zenua venne uno homo molto valoroso, chiamato Zuan Longo Iustiniano, con doi grande nave carche de multa munitione bellicosa, coverte de molti zoveni Zenovesi, potenti in arme et exercitate in le guerre: et sopra tutti Zuani Zustiniano, capitanio delle nave Zenuese, pareva una fulgure de Marte. Fo abbrazato dalo imperadore con grande honore et benivolentia. fo scripto ala provisione con tutta la sua compagnia, et publicato
prothostara; el quale fo facto prefecto alla defensione delle 266
mure presso al palazo, contra le quale el tyranno ordenava piantar la grande bombarda. Ancora lo imperadore concesse a questo Longo Iustiniano l'insula de Limno con bolla aurea, piacendo ala misericordia de dio liberare la città dalle mane di soi nemici. Da quel zorno in po Zuane Iustiniano con li altri Latini combativano contra li Turchi come semidei, stando avanti le fosse et li revellini. Et molte volte ussciendo fora al campo combattevano con Turchi; et uno Christiano valeva per XX Turchi. Ma el conseglio dello imperadore e del suo senato fo che i Romei contrastasseno

dalli muri et dalli stecchati con verettoni saiettine et bombarde, perchè alla cità mazor perdeta et mazor damno era
267 la morte de uno Romeo o Latino, che al signor Turcho la morte de cento di soi subditi. Cresceva lu exercito Turchescho da zorno in zorno de homini che de sue voluntà venivano. Erano in campo contra la cità, secondo el comune arbitrio, homini più de 400 milia. Li Zenuesi de Galata, essendo anchora Mechemeth in Andrinopoli et per venir allo assedio de Constantinopoli, li hanno mandato ambaxiatori, commemorando la inmaculata lor amicitia verso de lui. Et esso simulatamente respondendo diceva esser loro vero amico; et che dal'amore verso de loro nisuno el potrà mai separare, pur che non dagheno adiutorio ala citade. Et così li hanno promesso. Ma come el fine ha demostrato, le pecore forono inganate dal lopo, perchè quelli de Galata pensava che la fortuna de la cità andasse per quel medesimo corso che era andata per avanti nel tempo di precessori del ducha Mechemeth, li quali havendo assediata la citade, al fine se partirono senza victoria et senza honore. Et nel tempo della obsidione Galatiani mostrava amicitia con li Otomanide. Et daxevano aiutorio alla citade. Così speravano far con questo dracone, finzere amicitia con lui, et asoosomente aiutare li Romei. Ma lo tyranno maligno pensando tra se così diceva: io lassarò dormire el serpente infine ch'io amazarò el dracone; poi con uno flagello leziero
268 percotendolo insu la testa, stomirò el serpente. Et così fece. Coadunata adunque l'armata Turchescha et appresentandose dala parte del mare galie fuste et parantarie finea 300, lo porto della città fo serrato con cathene da parte de la porta dela cità chiamata horea infine alla parte de Galata. Et li navilii stevano alla fila dentro, guardando el porto et la cathena. Et le nave cinque predicte, una dello imperadore, la quale era venuta da Peloponeso carcha de frumento, et le altre quatro le quale partirono da Zenua per venire in aiutorio de Constantinopoli, tutte arivarono ad Chio. ove per metterse meglio in ordine delle cose necessarie alla guerra, demorarono tutto'l mese de Marzo. Intrando el mese de Aprile, et navigando le nave per inboccare el canale de Galipoli, obstando Bora, forono impedite alcuni zorni. In questo tempo l'imperadore spectando era in grande affanno. Finalmente cambiandose li venti, le nave veniva con le vele piene verso la cità. Spectando li citadini dalle mura con grande festa et alegreza salutavano le nave. El tyranno, apparendo le nave, subbito come dracone indomito corse alle sue galie, comandando alli patroniche o prendesse le nave, o contrastasse per modo che non intrasseno in porto. Alhora usscite le galie contra

le nave fora del porto verso porta aurea, le nave vegnando 269
per la dricta via per passar S. Demetrio acropoli per entrare el golfo de Chieratio, l'armata Turchescha contrastava alle nave, perchè in quella hora el mare era in bonaccia. Et fo ad veder cosa maravigliosa. el mar non se vedea, perchè era tutto coperto dalle galie nave et navilii. quelli dalle galie et fuste non podevano mettere remo in acqua. tante erano le saette che anevolàva el cielo. Quelli veramente delle nave, come aquile soprane, traxevano li veretoni come folgori et bombarde senza fine, che facivano risonare tutti li elementi. Fo facta grande occisione de Turchi. El tyranno a cavallo collo exercito terrestre, stringendo el cavallo corse al mare; acceso di superbia et desdegno voleva con lu exercito fendere el mare et venire alle nave corrociandose, alli soi ignavia et inertia improperando. Alhora comenzando spirare el vento prospero, le nave con le vele piene se ne veniva verso el porto, et le galie da popa rimaseno :· che certe, se le nave le havesse havute avanti, con quella prosperità de vento tutte le haveria affondate. El ducha, che non intendeva l'arte del mare, forte turbato cridava al grande comestabile, el quale non attendeva alli comandamenti del ducha per essere inutili et senza razone. Alhora el tyranno irato comandò alli soi servi che andasseno al Diplochioni et menasseno el grande comestabile ala sua presentia; el quale me- 270
nato fece distender in terra a quatro homini, et el duca con le proprie mane el batì con uno baston d'oro grevemente, dagandoli fine a cento botte. Questo era de generatione Bulgaro, de sangue nobile, chiamato Palta. quatro anni avanti havea corsezato la insola de Lesbo, onde portò via multa preda. Fo servo paterno de Mechemeth; el quale per haver condition et fama con i barbari senza fede, abbandonò la propria fede vera, et al fin perse l'anima, l'honore et la conditione del mundo, et venne intanto vilipendio, che uno vile Asappo li cavò uno ochio. Le nave venute a vele in porto, quelli della città calando le cathene dentro dal mandrachio lietamente le rezevetteno. El ducha vedendo che dentro dalle cathene sono octo nave grande et alquante galie imperiale et galie grosse Venetiane et molte altre fuste et navilii, pensò che era impossibile a vincere per la via del porto; onde trovò un'altra nova et miravigliosa via. Comandò spianare le valle le quale zazeano drieto a Galata dalla parte verso Natolia, zoso di-
plochioni, infine al'altra parte de Galata iacente verso i liti 271
del golfo Chieratio contra Cosmidio. et havendo facto la via gualita quanto podeva, menava le fuste con li vasi. et havendo destese le vele, comandava tirar per terra dal canal de Sacrostomio, et introdur li fusti nel golfo Chieratio. La

qual cosa, come fo ordinata, fo facta. Le fuste se tiravano, et in ciaschedana fusta era uno nochiero che sentava al temone, l'altro che governava le vele. L'altro tegniva el tamburlo, l'altro la trombetta; cantando nautico canto. Et navigando in pupa per le valle andavano per terra, per fine che zonseno al mare. per questa via forono conducte fuste octanta. Cosa maravigliosa et nova! Xerses fece ponte sopra el mare, et tanto exercito passa per quel ponte, come sarrebbe passato per terra. ma questo novello Macedone, come io credo, ultimo tyranno della sua zente, fece de la terra mare, et li navilii caminare per cima delle montagne come per le onde marine. Xerse venendo passò lu Hellesponto con grande gloria: tornando passò vestito da Atheniesi de grande vergogna. Questo navigando per terra come per mare, desfece li Greci et prese le famose Athene, che adornava tutto el mundo, imo prese la imperatrice de tutte le ci-
272 tade. Questo fece per mare. Per terra veramente, portando quella bombarda grande contra la cità, la piantò verso la porta appresso S. Romano. Arente la bombarda grande, ne fece piantare doi altre minore, una da uno lato, l'altra da l'altro. Et prima faceva trare le doi minore; poi dava foco alla grande bombarda, azò la botta non andasse vota, pigliando segno et mesura per la grande dalle doi altre minori. Descarcata la grande bombarda, per el grande tono et tremore tutti Constantinopolitani rimaseno attoniti et stupefacti, chiamando in suo adiutorio Christo redemptore. Alhora tolseno l'anchora della genetrice de dio dal palazo, dove soleva sempre stare, et portola con devote rogatione et prece al monastiero de Chora. Et ivi stette fine che la città fo presa. Alhora fo compito el dicto de Ieremia propheta, dicente per la boccha de dio: perchè tu porte libano da Sava et cynamo da terra lontana? Li vostri sacrificii, non sono acceptati, et li vostri holocausti non me danno piacere. *haec dicit dominus*: *Ecce*, io do a questo popolo infirmità, et deventarano infermi in quello el patre et figlioli. El vicino e'l propinquo se perderano. *haec dicit dominus*. Eccho, el popolo venne da Borea, grande gente. Et molti imperadori se levarono dalli confini della terra, et portarano archi et pharetra, et seranno crudeli et non haverano misericordia. Et la voce sua serrà come mar procelloso. in cavalli et arme
273 menaranno zoso li loro exercito come foco in bataglia, in te, figliola Sion. Ma tornamo ala sagacità del magistro bombardiero, el quale, azochè non se sfendasse la bombarda trahendo la pietra, intrando el vento nel vacuo di metalli calefacti dalla calidità della polvere, subito copriva le calde bombarde con pelle de camelli. Ma perche questo reme-

dio non era sufficiente, doi et trè volte fo visto che buttata la petra le bombarde se rompevano. El maistro prudente trovò meglior remedio, che scarchata la bombarda, subbito la bagnava con oleo caldo, et così la frigidità del vento et del'aere veniva a temperarse dalla calidità del'olio bollito. in questo modo le bombarde portarono la fatiga finchè la città
fo presa. In questo tempo ch'el ducha Mechemeth castra- 274
metava Constantinopoli, se trovò nel suo campo uno messagio de Iancho vaivoda et conmissario de rè de Ungaria, mandato da Iancho ad retractar la pace, la quale con sacramenti sollemni havea facta col ducha Mechemeth per anni trè; di quali uno et mezo era passato. Et questo perchè lo imperador de Romani, el quale in quel anno fo coronato da papa Nicolà quinto, lo havea descacciato dalla commissaria, et dato la cura del reame a rè Ladislavo, el quale era zà pervenuto ala età legitima de governar el suo regno. Onde el vaivoda mandò el dicto suo messagio al ducha Mechemeth, facendoli a sapere, in questo modo dicendo: io ho renduto el regno al mio signore, et da mò in avanti non son per mantenerte quello ch'io te ho impromesso. Tolli adunque le tue scripture, che tu me hai dato, et anche le mie; et fa come tu voli con rè de Ungaria. In questo tempo fo revelata la prophetia de uno sancto confessor. La terza volta ch'el vaivoda de Ungaria fo rotto da Turchi, come el sermon nostro ha demostrato, fuzendo passò el Danubio, et tornando in la patria per ventura scontrò el confessore, homo vechio de sancta vita; col quale razonando come era stato rotto et fugato, agrevandose che la bona fortuna se era partita dai Greci, et che più non li guarda con bon volto, et è andata alli impii, li quali guarda con riso et occhio iocundo, el beato religioso respose dicendo: sappi, o 275
figliolo, che se la destructione non venerà compita alli Romei, la fortuna non riderà alli Christiani, perchè la città se de desfare da Turchi, et poi le male fortune de Christiani haverano fine. Essendo adunque per le botte delle bombarde cazute doi cortine de muro et la torre de S. Romano, quelli de fora vedevano quelli dentro, et quelli dentro vedevano quelli de fora. Ioanni Iustiniano con tutti quelli che erano sotto de lui, valorosamente combativa, et similmente quelli del palazo. Da Galata grande numero passava in adiutorio della città. Andava anche allo exercito delli inimici senza paura palesemente, portandoli olio per le bombarde et altre cose che loro domandavano. Alla città davano aiuto quanto podevano, ma secretamente. I Venetiani con grande animo et virtude combattivano contra i Turchi, molte volte ussciendo fora della città, contrastando con loro. De-

fendivano la porta imperiale inseme con i Romei, et da la porta fine al Chinigo, largamente expendendo li soi danari et le proprie facultade per defensione della cità. El Mega-
276 ducha con cinquecento armati andava a torno la cità, confortando li stratioti, recensendo le guardie, et recercando quelli che mancava. Et questo faceva ogni zorno. El dracone non combativa la città con tutte le sue forze, spectando l'hora vaticinata dalli soi indivinatori. Ma l'imperador vedendo li muri caduti per terra, molto se cominzò a sconfortare, perchè questo mai piu non era intravenuto dal tempo de secondo Constantino per tante bataglie Tartaresche, Persiche et Arabiche. Pur una piera d'una libra delli muri della città non era cazuta. Et vedendo lu exercito grandenissimo innuberabile et potente, mandò ambaxiadori al tyranno, suadendolo et pregandolo ch'el togliesse da lui tributo ogni anno quanto voleva, anchor mazor de quello li podeva dar, solamente ch'el se partisse et facesse la pace. El tyranno veramente rispose così dicendo: non è possibile ch'io me parta. o prenderò la cità, o la cità prenderà me vivo o morto. Ma se tu voli partir da Constantinopoli, io te darò Peloponeso et ali altri toi fratelli darò altre provintie, et seremo amici. Et se non me darai la intrata con pace, entrerò co la spada per forza de bataglia, et tutti li toi baroni amazarò con esso ti, et tutto el populo darò in preda allo exercito mio,
277 et la cità vacua tenerò per mi. Lo imperador per modo nisuno non volse mettere la sua mente alle parole del tyranno, perchè non era degna nè conveniente cosa, che la cità imperiale fosse tradita alli Turchi per man de Romei, perchè quando questo fosse facto, que via, que loco in terra seria mai dato da Christiani ad habitare ali Romei? et non solamente da Christiani: ma da essi proprii Turchi, Zudei et altre barbare natione, che non fosseno abbominati, consputati, vilipenduti, desprezati et hodiati, come traditori della fede, delle cose sacre et della patria. Meglio parse morire in la sua patria con honore, che vivere in quella de altri con vergogna. El Longo Iustiniano, el quale continuamente invigilava ala salute della cità, ordinò bruxare le XXX fuste Turchesche, le quale erano state portate in porto, con una galia imperiale. Et havendo ordinata la galia, et empitala di misteria facile da bruxare, et posti in quella homini più de CL di più valenti de tutti'taliani, stavano apparechiati, spectando el vento per acostarse alle fuste. Li Zenuesi de Galata havendo inteso l'ordine del Longo, subbito ne diede aviso alli Turchi. Quelli veramente apparechiandose alla defesa, meseno a segno la bombarda, spectando la galia di Latini. I Latini non sapendo che li

Turchi fosseno stati avisati da Galata, a meza nocte levate
le anchore andarono colla galia per accostarse alle fuste. Li
Turchi, che tutta la nocte vegiarono, senza dar voce, mi-
sero foco alla bombarda; la quale investì la galia et affon-
dola con tutti li homini, con grande damno et dolore de
tutti Greci et Latini, et maximamente del Longo, perchè 278
erano tutti della sua nave, zoveni strenui da bataglia. Li
Turchi vero, levatise in grande superbia per quella virilità,
levarono voce et clamori al cielo, così quelli delle fuste co-
me quelli de campo. La terra pariva se movesse. In grande
paura stevano quelli della città et de Galata tutta la nocte.
La matina sequente li Turchi superbi per la non sperata
victoria, hanno carchata l'altra volta la bombarda, et po-
stala a segno contra una nave carcha de spetie et ricche
robbe de mercatanti Galatani, la qual stava apresso la por-
ta de Galata et dovea navigar in Italia. zonta dalla piera de
la bombarda fo sfessa dal fundo della carina, et rotta con
tutto el carcho fo submersa. Questo fo el dono, el quale
rezevetteno Galatani da li Turchi per la amicitia inmacula-
ta: che tenivano con quella zente impia, senza raxone et
senza leze. in quel proprio zorno Galatani andarono alla pre-
sentia di baroni del tyranno, condolendosi del damno et del-
la nave submersa, conmemorando la amicitia, li antichi 279
et novi servitù, et li advisi dati. Resposero quelli che cre-
devano che la nave fosse dei nemici, et che havesse bona
speranza, et pregasseno dio che presto prendesseno la città;
che resarciriano li recevuti damni. O miseri et trè volte
miseri Galatani! Non intendete che in una medesima for-
tuna con Constantinopolitani sete conzunti. havete posta spe-
ranza in zente barbara senza fede. El tyranno in quelli zor-
ni havea ordinato uno ponte de legno, el quale guardava
verso el Chinigho. Era connexo de vasi et botte più de
mille; largo quanto doi botte distendono, in longheza quanto
distendono doi mano de botte, alla fila fine ad mille. Et
conzonte le doi file inseme, forono ficchate con trave dalle
doi parte, courendo et gualezando el ponte de tavole de so-
pra. Era largo quanto cinque homini in schiera podiva an-
dare. Ordenato el ponte, mandò a dir allo imperador:
sappi che le cose sono apparechiate per la bataglia. hora è 280
tempo redurte alla mente quello ch'io te ho nuntiato per
avanti. Lassamo a dio el fine del proposto nostro. Et tu
che dici? Voli lassar la città, et con li toi nobili andar là
che tu voli, lassando el populo senza damno? O veramente
voli contrastare et con la vita perdere la facultà con tutti
quelli che se trovarano con ti? El populo captivo mandarè
in servitù, disperso per tutta la terra. Lo imperadore col

suo conseglio ala horribile proposta così respose. Se tu voli
vivere, come vivevano li toi progenitori, pacificamente con
esso noi, serrà la gratia de dio, perchè quelli tractavano
li nostri antiqui come patri, et cosi li honoravano. Questa
cità la haveano come sua patria, perchè nel tempo di biso-
gni tutti quanti venivano et in questa se salvavano. Habbi
adonque le cose a noi tolte de mala raxone, terre et castel-
le, come se iustamente le havessi aquistate. Et taxa li no-
stri tributi, che damo a ti, quanto sia nostra possibilità, et
vatene con la pace, perchè, come tu sai, spesse volte adve-
ne che quello che spera vencere, per lo inmoderato volere
reman vento. Dare a te la citade non è in le nostre mane,
nè de alcuno che habite in essa, perchè tutti quanti per uni-
versal decreto havemo disposto morir in la cità et non ha-
281 vere misericordia della vita nostra. Queste parole havendo
inteso el tyranno, desperandose della pacifica traditione del-
la citade, comandò fosse facte cride per tutto lo exercito
con sacramento, manifestando el zorno della bataglia, che
non vole altro guadagno che le mure della cità: li tesori
veramente et la preda deli homini et delle femine, sia tutto
per vostro guadagno. Alhora tutto lu exercito, laudando el
suo ducha, levò al cielo cride et remori. Venendo la sera,
el ducha mandò nuntii et preconi a tutte le tenne et pavi-
glioni. che cadauno dovesse apigliare lumi et grandi fochi.
Facto el comandamento per tutto lu exercito et navilii, fo
visti tanti fochi et luminari, che parive el cielo, el mare et
la terra ardesse. et intorno li fochi tanti belli, soni, voce
et barbarici clamori se aldivano, che pariva tutto'l mundo
se movesse. Alhora li poveri Romei della cità, et li Greci
et Latini de Galata, et quelli che erano in le nave et galie,
molto se impaurirono. In tutta quella nocte parse vedere
el mundo più chiaro ch'el sole. Tutti li Christiani cridava-
no, chiamando a dio misericordia, che li liberasse dalle ma-
282 ne delo inimico. Ioanni Iustiniano passò tutta quella nocte
senza reposo. la matina fece far comandamento che tutte le
stipule, sarmenti et fascine, che se trovavano in Constantino-
poli, fosseno portati al muro rotto per far ripari, havendo
facto uno altro fosso dentro via per salvare li muri rotti.
Li Romei essendo inclusi et non possando più uscir fora ad
contrastar con i Turchi, da alcuni vechi li fo mostrata una
porta sotto terra, la qual molti anni avanti era stata ascosa
sotto el palazo. chiamavase Chiercheporta in lo perivoleon,
zoè nel pomerio. in quelli zorni lo imperador la fece apri-
re. per questa porta li zovani uscivano secretamente a con-
trastar con li inimici. El tyranno uno zorno de Domenica
comenzò la bataglia generale, la quale durò da l'alba fine

ala ora nona. Dapo la hora divise lu exercito dal palazo fine alla porta aurea, et lì li LXXX navilii da Xiloporta fine a Platea. Li altri veramente, che stavano in Diplochioni, 283
hanno circundato la aurea porta fine ad S. Dimitri Acropoli et da la piccola porta, la qual era al monasterio de Odigitria, descendente dal grande palazo, et passando el porto hanno circundato fine al Ulangha, chadauno de quelli habiando scala ad la alteza de li muri. El lunedì sequente el tyranno con lu exercito et col grande apparato se mosse contra la cità. Lui a cavallo veniva verso li muri rotti con X milia zoveni di soi servi fideli. valenti combattivano come leoni. dietro et da lati li andava più de centomilia huomini armati a cavallo. In le parte de zoso, infine ala porta aurea, più de altri centomilia, et dal loco ove steva el ducha infine al palazo altri L milia. Et sopra el ponte et sopra li navilii una multitudine innumerabile. Quelli veramente dentro fo divisi. Lo imperadore con Ioanni Iostinano alli muri cazuti, fora del castro, dentro dal pomerio, havendo con essi de Greci et Latini fine a trè milia. Le Meghaducha alla porta imperiale havea fine a zinquecento. In li muri che sono verso el mare et ali soi merli, dalla porta lignea fine ala porta Horea, balestrieri et arceri fine ad zinquecento, et dala porta Horea atorno fine alla porta aurea, per cia- 284
scheduno merlo uno arciero o balestriero o funditore. Tutta la nocte senza somno in le sue statione vigliarono. Li Turchi se afforzavano accostare le scale alle mura. El tyranno col bastone de ferro non cessava sollicitare le schiere, adortandoli alcuna volta, castigandoli e reprendendoli della ignavia, et che non appozavano le scale et non se portavano da valenti Musulmani. Quelli de la cità virilmente contrastava, quanto per le loro forze et numero impare era possibile. Ioanni Iustiniano, gagliardo et forte, come bon capitaneo, con l'imperador armato provedea et soccorreva ad ogni bisogno. Ma oimè! ala voluntà de dio chi po contrastare? Et se la cità per sententia divina dovea caggere in le man de Turchi, qual potentia de Christiani la haveria mai poduto defendere? Eccho che dio ha tolto de mezo de lu exercito di Greci Ioanni Longho, armipotente et forte capitaneo, che paria uno gigante. el qual fo ferito nel brazo de una ballotta de piombo. essendo in quel brazo lu scudo, la ballotta passò la lama de ferro. Et non possendo star per la ferita, disse al imperador: sta gagliardamente. Io andarò fine ala nave, et subbito ch'io serò medicato, tornarò. Oimè! che questa è l'hora che se convene adempire li dicti de Hieremia da la boccha de dio a Sedechia. Queste cose dice el signore dio Hisrael. Ecco ch'io revolto le arme

della bataglia, le quale sono in le vostre mane, contra de voi.
285 Lo imperadore de Babillone et li Caldei, li quali ve hanno serrato dentro dal muro, veneranno per mezo questa citade, et combaterano con voi con mano destesa et con braccio potente, et con grande ira et furore batteranno li habitadori de questa citade. Et li homini et li animali farò morire de morte crudele. Et non haverò misericordia de loro. *Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum. Appropinquavit finis noster. Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis caeli.* Li Turchi a piano se accostavano ali muri per appozarli le scale. li poveri Romei virilmente combatevano, tutti disposti prima morir in le defese che lasarli intrare. Ma la voluntà divina, la quale havea disposto perdere la cità, dirizò li Turchi per la via della porta secreta, la quale de sopra havemo dicto che fo aperta. Et essendo saltati dentro alcuni di famosi servi del tyranno, li quali spiravano foco, amazarono tutti che li contrastava. Fo cosa horribile ad vedere li poveri Greci et Latini, li quali contrastavano et non lassavano accostare le scale alli muri, da quelli che erano intrati per la porta secreta, venivano tagliati; et alcuni serrando li soi occhi se buttavano dalle
286 mure. Et così tutti finivano la sua misera vita. Li Turchi poi senza contrasto ficcavano le scale ali muri, et montavano come aquile volanti. Lo imperadore con li altri Romei non sapevano che li Turchi fossino intrati, per chè la porta onde intrarono fo da longi, et perchè tutti attendevano ale loro statione. Li Turchi erano tutti homini da bataglia, et erano più de XX per ciasche uno Romeo. Vedendo adunque lu exercito de fora che li soi zà erano intrati in la cità, tutto se messe con grande impetu et furore. Et alcuni per le scale appozate ali muri, alcuni per le porte intrarono, con grande crudeltade et occisione de Greci et Latini, li quali voltati tutti in fuga, dalla grande multitudine de barbari sanguinarii venivano pessundati et amazati senza pietade. La mazor parte dellu exercito intrò da quella parte che li muri erano ruinati, perchè le porte et le strate non capivano tanta multitudine, anche perchè erano coperte et cumulate di corpi morti. Lo imperadore vedendose ad tal
287 fine conducto, tenendo anchora lo scudo et la spada in mano, disse questa dolente parola: non se trova qualche Christiano che me togla via la testa? Alhora uno di Turchi li trasse una botta et ferilo nella facia. l'imperadore irato ferì quello de una mazor ferita. un altro Turcho, che dereto stava, ferì l'imperadore d'una mortal ferita, per la quale cadette in terra morto. Li Turchi credendo haver ferito uno privato stratioto, hanno lassato lo imperador di Greci in

terra scognosciuto. Essendo intrati li Turchi in Constantinopoli con perdita de trè homini solamente, li quali forono amazati in la intrata, perchè fo l'hora prima de zorno, non era anchora apparsso el sole sopra la terra. Tutti se sparseno per la citade, amazando Greci et Latini, quanti ne trovarono. forono amazati circa doi milia homini da bataglia; et questi forono morti per paura, perchè Turchi pensavano che in la terra se trovasse più de cinquanta milia homini da operar arme: che se avesseno saputo che in tutta la città non erano più de octo milia homini da arme, li haveriano salvati tutti quanti per venderli con mazor sua utilitade, perchè questa generatione è tanto avida de robbare che, se quello che li haverà amazato el patre, li cagiera in le mane, el farà libero per dinari. Et io scriptor ho parlato poi con molti de lor che se trovarano al conflicto, li quali me hanno data notitia della grande formidine che hebbeno in la 288
prima intrata che feceno in la cità. de li servi electi del tyranno, che se chiamano Ianizari, corseno alcuni al palazo imperiale, alcuni al grande monasterio del Prodromo et al monasterio de Cora, dove era stata reposta l'anchona della inmaculata matre de dio. o lingua, o labri, che per li toi peccati foste reservati per dover dire le cose intravenute alla adoratissima anchona della intemerata vergene. Uno delli impii, strinzendo conle nefarie mane una manara et alzando la braccia, sfesse la sancta ancona in quatro parte, et tráctc le sorte, ciascheduno tolse la sua parte con lo havere et ornamento che se trovavano in quelle. Et similmente divisero li vasi et ricche supellectilie del monasterio. Alcuni intrarono in Casa del prothostratora, onde rapirono li grandi thesori reconditi dalli antiqui. Et con li thesori hanno rapito le generose donne, le quale in quella hora per la stagione del meze de Mazo altamente dormivano. o fortuna miserando! o casu horribile! Vedevase correre li miseri Romei per le strade sbigottiti, e smorti, feriti et sauguenenti, scampando alle proprie case per vedere et abbrazare le mogliere et li figlioli soi, domandati in chè stato se trovavano le cose. O pianto inconsolabile! o voce et parola obscura! o resposta più amara che la morte! aldire: li adversarii nostri 289
son dentro dalli muri. Poichè questa voce horribile fo divulgata per tutta la citade, vedevi le strade piene de homini et femine, preti, Caloieri et Calogree. tutti correre alla chiesa grande, le femine con li picoli putti in brazo, lassanti le proprie case alli impii possessori. Ma de questo concorso ala chiesia grande qual fo la caxone? Da li antiqui fo manifestata una prophetia de alcuni falsi propheti, come Constantinopoli serrà data alli Turchi, li quali intrarono

con grande potentia, et i Romei serrano tagliati da quelli
infine alla colonna del grande Constantino; da poi veramente
l'angelo de dio descenderà dal cielo con la spada, et rimandarà
l'imperio con la spada ad uno homo anonimo, che in
290 quella hora serà trovato stare alla colonna molto humile et
povero; et dirà a quello l'angelo: tolli questa spada, et defendi
el populo de dio. et alhora li Turchi serrano inferiori,
et i Romei li tagliaranno, et cacciarannoli dalla citade et
dalla Grecia et dalla Natolia infine alli confini della Persia,
ad uno loco chiamato Monodendrio. Questa adunque fo
la caxone del confugio a la chiesia grande et ala colonna,
credendo trovare la misericordia de dio. In una hora el
grande tempio se vidde pieno de homini et de femine, et li
portici pieni de popolo innumerabile. O dolenti et miseri
Romei! Questo è quel tempio che heri et lo avanti heri
voi chiamavate spelunclia et ara de gentili. nissuno de voi
entrava dentro, azò non se commaculasse, per haver celebrata
dentro la messa quelli che amava la unione della chiesia
de dio. hora tutti havete confugio ad questo tempio come
vostro salutare. Ma la ira iusta de dio non se mossa
ad misericordia de voi per li simulati amplexi et per li vo-
291 stri pianti. Che se in tanto periculo l'angelo de dio fosse
desceso dal cielo et havesse domandato voi: volete recevere
la pace et acceptare la unione della chiesia? che io cacciarò
li inimici dalla citade. Certe voi non haveresti consentito.
et se pur havessate consentito, el consentimento vostro seria
stato falso, perche anchora stà in le vostre menti la sententia
de quelli che dicevano: meglio è cagiere in le man de
Turchi che de Franchi. I Turchi in quella hora prendando,
robbando et amazando Greci et Latini zonzero al tempio,
non era anchora passata l'hora prima de zorno. Et havendo
trovato le porte del tempio serrate, colle manare le buttò
per terra. Intrando li barbari con le spade sanguinose
tra quello afflicto populo innumerabile, senza contrasto ciascheduno
ligava el suo mancipio. hora chi serrà che absolutamente
possa conmemorare senza lacrime la infanda clade
delli citadini, le voce et vagiti in quella hora deli teneri
fantulini, li lacrimosi gridi et ululati delle matre, li amari
pianti delli patri, la miserabile captività del popolo tutto?
Li barbari cernivano delle donzelle et delle Calogree le più
tenere et le più belle. Le simplice infelice, battendo li sanguenati
pecti et stracciando li sparsi capelli, non moveano li barbari
ad compassione nè cordoglio; ma ad mazor libidine et rapina.
Ligavano le madonne con le ancile, li signori con li soi servi
comparati, li zoveni con le tenere donzelle. Le pudiche
vergene, le quale appena osavano resguardar la faccia de

suo patre, abhorendo et reluctando el tacto delle barbarice mane, venivano tirate per li capelli et battute, perchè el 292
barbaro raptor la voliva menar alla sua maxone et darle in salvo, et tornar poi per la secunda preda. Ligavano li maschi con le corde, le femine con le sue bende et parte con li proprii capelli. cosa miserabile avedere quello stolo lamentabile de maschi et femine de ogni etade, senza numero, ligati tutti come animali, andar piangendo dove li raptori li menavano. Et non fo chi li havesse misericordia nè cordoglio. Qual lingua de huomo mortale poderia mai narrare del magno et sacro tempio li grandi thesori, li ornamenti delle cose sacre et le reliquie sancte delle nepharie mane delli impii fedate, reversate et robbate. Parlando la lengua et la voce mia in la seccha boccha è deventata muta. Havendo li barbari vendicatori della iusta ira de dio expilato el grande tempio delli antiqui soi thesori, pretiosi ornamenti, sancte reliquie et cose sacre, vasi d'oro et d'arzento, cathene, lampade et candelabri, et tutte le opere et immagine d'oro et d'argento, in picolo momento de tempo ogni cosa infassiarono, ligarono et portò via, lassando el tempio nudo et deserto. Et in quella hora fo compita la prophetia de Amos propheta, dicente per la bocca de dio: el signor dio omnipotente diče. in quel dì al homo veloce mancarà la fuga. Lu homo forte non retenerà la sua virtù, e'l robusto non salvarà l'anima soa. Quel che tenerà l'arco, non starà constante, et quello che montarà a cavallo, non se salvarà. Li corni delli altari cazerano per terra. percuterò le case de l'inverno et da la estate, et le case eburnee perirà, et mul-
te case seranno disipate. *dicit dominus.* Ho in hodio et des- 293
pregio le vostre feste. Non receverò odore dale vostre congregatione, se me farete offerta. Li sacrificii et li vostri doni non acceptarò. Mon metterò mente alli vostri voti. non aldirò li versi et li canti della vostra citera. converterò le vostre festivitade in lucto, et tutti li vostri cantici in plancto. El signor dice. Ecco che vengono li zorni ch'io mandarò la fame sopra terra; non fame de pane nè sete de acqua, ma de aldire la parola del signore. Et serano conturbati dal mare fine al mare et da Aquilone fine ad Oriente. Andaranno circuendo, cercanti la parola del signore, et non la trovaronno: in quella die mancharanno le belle vergine et li politi adolescenti. *haec dicit dominus.* Accadete in quel dì spauroso et obscuro del compimento della cità, ch'el popolo faceva festa per memoria de sancta Theodosia martira. Grande multitudine dala sera tutta la nocte vigilava ala sepultura della sancta. Ma la matina in aurora la
mazor parte delle donne con li soi mariti andavano ad ado- 294

rar la sancta, ornate delle più ricche robbe che havesseno, portando candele incensi et altri doni. et così sono cazute in le mane de Turchi. Como podevano cognoscere li miseri infelici la ira de dio, che era repentinamente cagiuta sopra la cità da la parte che li muri erano cazuti, stagando alla regione contraria, et essendo la cita tanto ampla, spatiosa et grande quanto quelli che la hanno vista sanno. La cità bruxava dalla porta Carsu et da Sancto Romano et dalla parte del palazo. li molto sfortunati Greci, li quali combattivano contra i Turchi che erano venuti con l'armata dalla parte del mare et del porto, non lassavano appozare le scale ali muri, et erano piu forti che li Turchi. fine ala terza hora del zorno fortemente conbattendo se mantennero. Ma vedendo che la cità era presa, et aldendo la voce dolorosa delli captivi Greci, et dale forze delli animi et di corpi in tutto abbandonati, non havendo più altra via de salute nè speranza, hoi hoimè, strangosiati come morti cadivano da li muri. Alhora i Turchi che erano venuti con l'armata, vedendo la terra presa et li muri de la marina abbandonati, accostando le scale alli muri et rompendo le porte, intrarono in la terra senza contrasto. El Meghaducha, el qual guardava la porta imperiale con homini 500, veduta la città esser presa, andò alla sua casa. Et similmente quelli che forono in la sua compagnia, andarono ad
295 abbrazare le sue mogliere et figlioli. Ma li mischini trovarono le case vote senza robba et senza la famiglia. Li altri veramente, che ritrovarono le sue mogliere et figlioli, con loro inseme forono ligati. li vechi, che per la età o infirmità non podevano andare, crudelmente amazavano. Li infantuli, che novamente erano venuti al mundo, buttavano per le strade senza pietade. El Megaduca trovò li soi figlioli et figliole con la mogliera serrati dentro in la torre, essendo in quel tempo la sua donna inferma. Ma li Turchi, che circundava la casa et la torre, non permettiva el Megaduca intrare dentro, perchè el tyranno havea posto alcuni di soi servi a guardar la casa et la fameglia del Megaducha; ali quali havea dato non pochi dinari, per demostrare che recaptava quelli del Megaducha per lu iuramento che facto li havea. Et così el Megaducha con tutti li soi veniva guardato. La vil multitudine servile et inerme ultimamente intrarono ad exportare le antique et inevacuabile richeze di Greci. Ioanni Iustiniano, del quale lavanti havemo parlato, che era andato ala sua nave per medicar la piaga; aldito la nova amara et acerba della presa della ci-
296 tà et della morte dello imperadore, comandò che tutti li soi se reduccesseno alla nave. Et simelmente l'altre nave fa-

cevano, benchè la mazor parte de quelle haveano perduti li soi patroni in la terra. Grande compassione et cordoglio fo ad vedere nel lito del porto la grande frequentia et concorso de homini et de femine, caloieri et calogree, che piangivano et ad alta voce percotendosi el pecto chiamavano quelli dalle nave, dicendo: o boni Christiani Franchi, per amor de Christo recevete noi Christiani in le vostre nave; cavatene dalle mane de cani. Ma non era possibile, perchè la divina iustitia havia zà fatto la sententia inrevocabile, che tutti bevesse el calice pieno dela ira de dio. Et certe, se le nave li havesse voluto levare, non haveriano poduto, perchè ad pena hebbeno tempo et loco ad scampar le sue persone. Et se li Turchi non havesseno lassato le sue galie per andar ad robbar la terra, di Latini nissuno seria scampato. Lassando adunque li Turchi le sue galie, li Franchi veramente per quella occasione usscirono del porto. El barbaro crudele, vedendo la fuga delle nave, de ira et de dolore scactiva li denti. quelli de Galata tutti con festinantia corrivano ali liti, procurando barche per andar alle nave, lassando le proprie case con le supellectile. Et molti per la improvida festinantia lassavano andare li soi thesori al fondo. In quella volta arrivò Zaganobei, messagio del ducha Me- 297
chemeth, molto amato dal ducha per esser lui stato auctor et consultor de quella guerra. et arrivando chiamava: o Galatani, non fugite, giurando per la testa del tyranno che non haveano alcuna caxon de fugire, et che loro erano amici del suo signor, et habitaranno la cità senza oltragio de homo del mundo, et megliore conditione haverano dal ducha che non haveano havuto dal'imperadore; et che non havesse cura d'alcuna altra cosa, azoch'el ducha non se adire contro de loro. Per queste parole de Zaganobei i Latini de Galata, li quali non hebbeno habilità da partire, rimaseno. li altri che forono più festinanti a fugire, quelli scamparono con le nave. li miseri disgratiati che per sua mala sorte rimaseno; facto tra loro el dolente conseglio, andarono col suo podestà alli piedi del tyranno. cazuti in terra genuflexi, orando et deprecando, se renderono, consignando le chiave della terra. humiliata la superbia del vincitore, con lieto viso et dolce parole forono licentiati. Cinque nave grande, le quale erano uscite del porto, sopra le quale erano montati li patroni delle altre nave che erano remase, con venti secundi navigavano verso Italia. Et simelmente le galie grosse de mercantia Venetiane, uscita del porto navigava verso 298
ponente, tutti pianzendo et sospirando lo excidio della cità imperiale, la quale haveano lassata in man de cani. Li Turchi che se trovavano con l'armata da mare, intrati in Con-

stantinopoli feceno la preda che possetteno havere de femine et homini, et congregato li menarono alle galie. El resto del populo fo menato fora della cita alli pavoglioni. Tutte queste cose tanto horribile forono facte et finite dalla hora prima de zorno fine alla octava. In quella hora el tyranno essendo fora d'ogni dubio et paura, entrò in Constantinopoli con i soi visiri, consiglieri et messagii, havendo davanti et derietro et d'intorno intorno li soi servi preelecti, spiranti foco, zoveni Herculei, a tirar l'arco più periti che Apollo. Uno era sufficiente a contrastare ad X. et desceso in la grande chiesia, desmontò da cavallo, et intrato dentro con grande maraviglia guardò l'altitudine et grandeza dello antiquo tempio. Et mirando intorno vidde uno Turcho, el quale havea rotto uno di marmori nobili della operosa fabrica. et domandato el Turcho dal tyranno perchè caxonne havea rotto el marmoro, respose: per gloria della sua fede. Alhora el ducha strinse la spada et battì el Turcho, dicendo: non basta a voi li thesori et la preda? senza conminuire le opere della città, che sono mie. Così battuto, dalli piedi tolto mezo morto fo buttato fora. Poi fece chiamare uno di soi perfidi preti,
299 et montare in uno alto pergolo, et pronuntiare uno sermone exacrabile et nephando. Oltra questo el figliolo et grande capitanio de Antichristo montò sopra el sacratissimo altare, ove fece la sua oratione. Heu maledictione! heu portento maraviglioso et inaudito! hoimè, chi semo deventati! guai a noi. et che mostruosa cosa havemo visto alli dì nostri! El Turcho senza legie et senza fede nel sanctissimo altare, ove sono le reliquie delli apostoli e delli martiri, ha facto la sua sedia. o sole, o stelle, o universo cielo et mundo, non abhorrete et abbominete questi miraculi tanto stupefacti et horrendi? ove è *l'agnus dei*? ove è el figliolo, el verbo del patre, manzato et non consumato; el quale se soleva sacrificare in quel altare. Certe semo reputati come vili animali di nissuno valore, et la nostra oratione per li nostri peccati appresso le zenti non venne aldita. El tempio, el qual fo edificato al nome della sapientia del verbo de dio, chiamato loco de Sancta Trinità, grande chiesia et nova Sion, hoggi è facta ara di barbari et deventata et chiamata casa de Mechemeth. Iusto, signore, iusto è il tuo iuditio. Usciendo adunque el tyranno fora delli lochi sacri, rechiese Megaducha. Et essendoli presentato, li disse: havete facto bene non darme la cità. Vedi quanto damno è sta facto, quanta destructione et quanta preda. Megaducha respondendo disse: signor, non haveamo noi tanta libertà darve la
300 cità; nè anchi la havea esso imperadore. Alcuni di toi scrivea allo imperador, confortandolo che non havesse pau-

ra, perchè tua signoria non havea forze a prender questa citade. Per queste parole el tyranno notò Calil Baxia, contra el quale nutricava hodio. Et in queste parole aldendo nominare lu imperadore, domandò se ello era fugito con le nave. El Megaducha respose che nol sapeva, perchè in quella hora che li Turchi intrarono, esso se trovava ala porta imperiale, lo imperador era ala porta Charsu. Doi zovani alhora della multitudine se levarono, et uno di quelli disse: Signor, io lu ho amazato. Et havendo presia per entrare con i miei compagni a guadagnare, lu lassai morto. L'altro veramente disse: io lo feretti in prima. Alhora el tyranno disse a tutti doi che andasseno ad cercarlo, et trovato li tagliasse la testa, et subbito poi a lui la presentasseno. Et così incontinente fo facto. Presentata che fo la testa, el tyranno disse al Megaducha: dime la verità. è questa la testa del tuo imperadore? In quella volta mirata e ben affigurata la testa, respose et disse: signor, è sua. Et molti altri che la hanno vista, la hanno riconosciuta. Subbito poi la fece ficcare in la colona Augustea, et ivi la lassò fine ala sera. Dapoi havendola scortecata, et impita la pelle de paglia, la mandò per tutta la cità mostrando. Poi la mandò a molti signori Turchi, allo imperador de Arabi et de Persi per triumpho della sua victoria. Altri dicono che 301
Megaducha con Orchan et molti di generosi forono trovati nella torre del castel di Francesi, et lì, perduta la cità, se renderono. Orchan cambiò li soi vestimenti con uno monacho, et in quello habito uscette fora della cità per una finestra del muro della terra. Et con i altri captivi, i quali con lui inseme se erano trovati in la torre, forono presi et menati alle galie. Uno Greco, che se trovava tra li altri captivo in la galia, tractando la sua liberatione disse al sopracomite: se tu mi voli liberare, hoggi darò presi in le tue mane el Megaducha et Orchan. El sopracomite con sacramento li zurò de liberarlo. Alhora el Greco li mostrò Megaducha et Orchan vestito in habito monachale. Recognosciuti el sopracomite l'uno et l'altro de quelli principi, subito tagliò la testa ad Orchan, et senza mora poi menò Megaducha al ducha Mechemeth, et presentoli la testa de Orchan in Cosmidio. Rezevuto tal presente, el duca donò molto havere al sopracomite ch'el condusse, et disse li che presto andasse via. poi commandò al Megaducha che sentasse. appresso commandò che per tutto lu exercito et per l'armata se cercasse la sua mogliera et figlioli. Li quali trovati, incon- 302
tinente forono menati alla presentia del signor, el quale donò ad ciascheduno de quelli mille aspri, et mandoli a casa soa. Esso veramente Megaducha cominzò ad consolare et

confortare, dicendoli così: io te voglio ricomandar questa cità, et che tu solo habi cura dessa; et darote mazor honor che tu havessi mai nel tempo del imperador; et non te sconfortare. Alhora Megaducha rendendo gratie al signore, basiò la sua mano, et poi andò ad casa sua. Dopo questo el tyranno comandò che fosse chiamati tutti li nobili et officiali del palazo dell'imperadore, li quali Megaducha tutti nominatamente havea dato in nota; et havendoli tutti recaptati con soi dinari, donò mille aspri per cadauno. Et passato el primo zorno tanto obscuro et tenebroso, che la generatione nostra fo dispersa, el tyranno venne alle case de Megaducha, et andando Megaducha incontro con molti inclini et riverentia, intrò in casa sua. essendo sua mogliera inferma in lecto, approximandose el lupo che pareva pecora, salutando disse: *ave*, *o mater*. Non haver melanconia per le cose intravenute. *fiat voluntas domini*. Io ho da darte anchora più de quello che tu hai perduto. solamente si salva. Et venuti li figlioli, se inclinò alli piedi del tyran-
303 no, rendendo a quello molte gratie. Poi uscito fora, andò intorno alla cità, la quale era tutta desabitata, in la quale non se aldiva homo nè animale nè uxello. El secondo zorno, che fo XXXmo de Mazo, el tyranno andò visitando ogni parte della terra festizando et facendo conviti apresso el palazo imperiale. Et havendo bevuto el tyranno tanto che era facto inbriacho, comandò al capitano delli eunuchi che andasse a casa da Megaducha, et per nome del signor li comandasse che mandasse al convito suo figliol de età de anni XIIII, el qual era de bellezza predito più che alcuno altro. Aldendo el patre questo dispiazevole messagio, rimase come morto, et alterato nel viso disse ad l'Archieunuco: non è costume della zente nostra dar li nostri figlioli ali conviti, che siano poluti et maculati nelli sordidi vitii convivali. Che certe meglio me seria intrevenuto, s'el signor me havesse mandato el lictore ch'el me tagliasse la testa. L'archieunucho consigliava Megaducha che li mandasse el putto, azò el signor non se adirasse contra lui. El patre non volse consentire alla inquinatione del figliolo, ma disse:
304 Se voi el vole tuorlo, tollelo et andate via, che io nol darò de propria voluntade. L'archieunucho tornato disse al signor quello che Megaducha li havea dicto, et che non li havea voluto dar el garzone. Alhora el tyranno irato di se al'eunucho: togli uno di littori, et tu mena el garzone, el littore mene Megaducha et li altri soi figlioli. El Megaducha, inteso el nuntio, corse a basiar i figlioli et la mogliera. Dapoi con i figlioli et Cathacusinos, suo genero, col littore se ne andava verso el palazo. L'archieunucho presentò el gar-

zone al principe, et disse che li altri stazevano ala porta del palazo. El signor comandò ad littore che tagliasse le teste con le spada a quelli che stavano ala porta. Alhora el littore menando quelli pocho lontan dal palazo, li disse el comandamento del suo signor. Ascoltando li figlioli el comandamento della morte, cominzarono a pianzere. Ma el generoso patre stando forte et constante, confortò li zoveni sbigottiti, confirmandoli et dicendoli: O figlioli mei, voi havete vistoche *hesterna die* in uno momento de tempo havemo perduto tutte le nostre cose. Le richeze nostre inevacuabile, la gloria amirativa che havevamo in questa magna citade, et per questa in tutto lu universo che habitano Christiani, tutte le nostre felicitade et tutto'l nostro bene è praeterito. Adeso non n'è rimaso altro excepto la presente vita; la qual non è infinita, perchè per tempo moreremo. che tanto mancho ne deve aggrevare, essendo privati delle nostre cose, che havemo perduto la gloria, l'honore, la dominatione; et in lor vice recevemo obrobrii et ogni despre- 305
gio, fatigando sempre, finchè la morte venga per noi, tollendone senza honor de questa vita. Dove è lu nostro imperador? Non fo occiso heri? dove è il tuo socero magno domestico? Dove è il Paleologo prothostratora con doi soi figlioli? Non forono iugulati heri in la bataglia! *Utinam* et noi fossamo morti con essi loro. Nientedimeno questa hora presente è sufficiente. Non peccamo più, perchè chi sa le arme del diavolo? se tardaremo, serremo feriti dalle sue saette, le quale mandano toxico, *Nunc nunc* lu Agone è apparechiato per noi. In nome del crucifisso morto et resuscitato, moramo et noi, aciochè con esso lui fruamo li soi beni; Et queste cose havendo dicto, i zoveni deventarono fermi et constanti, anzi pronti et solliciti ad morir. et disse al litor: fo quello che te è comandato, comenzando dalli zovani. El manegoldo obbediendo tagliò le teste alli zovani, stante Megaducha, et dicendo: *Ago tibi gratias, domine. iustus es, domine.* Alhora disse al littor: fradello, dame poca induzia per intrar a dir la oratione era in quel loco una piccola chiesia. Intrato con licentia del littor orò, et uscito dalla porta dove erano li corpi di soi figlioli anchora trementi, *iterum* dando gratie à dio, fo decapitato. El manegoldo compito el penitioso officio venne al convivio, 306
mostrando le teste al dracon sanguinario, lassando li corpi inhumati. Similmente quanti delli officiali et generosi del palazo havea riconparato, tutti li mandò alla morte. Delle mogliere et figlioli ha electi li più belli corpi, et ricomandoli al archieunucho che per lui li salvasse. Del resto della preda ha dato la cura ad altri, finchè siano menati in An-

drinopoli, nova Babillonia. La multitudine delli citadini et
populari della grande citade se vedeva numerare per li pa-
viglioni del barbarico exercito. La cità nuda et deserta,
senza voce, iacea morta; senza belleza et senza forma rima-
se abbandonata. O cità, *caput* de tutte le citade, centro
de le quatro parte del mundo. O cità, cità, gloria de
tutti i Christiani et destructione de barbari. o cità, cità, al-
tro paradiso piantato verso l'occidente, havente dentro va-
rie piante con abbundantia de fructi spirituali. Dove è il
tuo decoro? dove è la valitudine tua benigna? dove sono le
tue gratie *gratis* date? Dove sono i corpi delli apostoli del
nostro signore, li quali sono piantati in paradiso sempre vi-
rente, haventi appresso se lu vestimento purpureo, la lan-
cia, la spongia et la arundine; le quale noi basiando, ne
pareva veder Christo in croce. Dove sono le reliquie delli
confessori? dove delli martiri? Dove sono le reliquie del
307 magno Constantino? Dove li cadaveri deli altri imperado-
ri? Dove sono le strade, li cortivii, li trivii, li campi, le
macerie delle vigne, che tutte erano piene de reliquie di
sancti? Dove sono li sepulcri honorati delli generosi? *Vae
nobis! propter damnationem nostram, domine, posuerunt ca-
davera servorum tuorum escas avium coeli, et carnes sancto-
rum tuorum belluis terrae* intorno intorno alla nova Sion;
et non era chi li podesse sepellire. O tempio, che ere cielo
in terra! o altare celeste! o divini, o sachri lochi dedicati
a dio! o decoro delle chiesie! o libri sacri et parole de dio!
o lezze vecchie et nove! *o tabulae scriptae digito dei!* o Evan-
gelii dictati dalla boccha de dio! o theologie de angeli haventi
carne! o doctrine de homini pieni de spirito sancto! o pe-
dagogie, *i. e.* coreptione, de huomini mezi dei! o citadinità,
o populo, o exercito dinanzi innumerabile, adesso destructo,
come la nave in la sua navigation submersa! o case! o pa-
lazi diversi! o sacri muri! oggi convoco tutti voi, et come
cose animate con voi piango, habiando per mio doctore Hie-
remia, principe della misera tragedia. *Quomodo sedet sola
civitas*, la quale abbundava *tanto populo?* è facta come ve-
dua la madonna delle gente, la imperatrice delle provintie
è posta sotto tributo. Plorante plora la nocte, et le lacri-
me irrigano per le maxille. De tutti li soi cari non è alcun
che li daga consolatione. Tutti li soi amici la hanno des-
308 prezata; et sono facti a lei inimici. Iudas s'è partito per la
afflictione et multa servitù. In le angustie li soi persequi-
tori la hanno presa. Le vie de la nova Sion piangono, per-
chè non sono chi venga alle sollemnitade. Tutte le porte
dela cità sono destructe. Li soi sacerdoti plorano. Le sue
vergine sono piene de squallore. *Et ipsa* è oppressa dalla

amaritudine. Li soi adversarii sono facti ricchi, et deven-
tati soi inimici capitali, perchè'l signor ha parlato contra essa
per la multitudine delle sue iniquitade. Li soi putti pizoli
sono menati in captivitade al conspecto de quello che la ha
tribulata. *Et omne decoro* s'è partito dalla figliola Sion. Li
soi principi sono facti come montoni che non trovano pas-
culi, et sonose partiti senza la forteza avanti la facia del per-
secutore. Ierusalem s'è ricordata delli zorni della sua affli-
ctione et prevaricatione de tutti li soi desiderii. Li inimici
veddero essa, et deriseno le sue feste. Ierusalem ha peccato
et per zò è facta instabile. Tutti quelli che la glorificava,
la hanno desprezata, perchè hanno visto la sua ignominia.
Lo inimico ha desceso le mane a tutti li soi desiderii, et ha
visto intrare gente nel sanctoario suo, le quale havevi co-
mandato che non intrasse nella chiesia tua. Tutto'l populo
suo piangendo cercava el pane; et hanno dato tutte le sue cose
pretiose per el cibo per refocillar l'anima sua. Vedi, signor,
et considera come sono facta vile. o tutti voi che passate per
la via, attendate et vedate se è dolor come è il dolor mio.
Perchè'l signor me ha vindemiata secondo che disse nel dì
del suo furor, da alto mandò el foco nelle ossa mei. Ha
desteso le reti alli mei pedi, et hame facto tornar indetro. 309
El signor ha tolto tutti li mei potenti de mezo, et ha spe-
ctato tempo contra me per destruere li electi mei. El signor
ha calcato el *torcular* ala vergene figliola de Iuda, et per
questo io piango li mei figlioli despersi, perchè el mio ini-
mico è facto più forte et l'auxiliator da me è facto lontano.
El signor è iustu. Ma io ho facta la sua boccha amara, et hola
provocata ad iracondia. O populi de tutto l'universo, io ve pre-
go, audite et vedate el dolor mio. Le vergine mie et li zoveni
mei sono andati in captivitade. ho chiamato li amici mei, et essi
me hanno disprezata. Li sacerdoti e'l senato in la città sono
mancati. Ascoltate adunque, perchè io sospiro. Miser do-
menedio è facto come inimico, et ha destructo el tabernacu-
lo suo come vigna. ha facto desmenticare le sollemne feste
nel furor della ira sua. Ha destructo l'imperadore e'l sacer-
dote. Renuntiò Miser domenedio l'altar suo. ha buttato via
lu sanctuario suo, et ha inmaledicto le sue sanctificatione.
Et ha dato in man de lo inimico li muri et le torre della
città sua. ha dato voce de bataglia in casa sua, come canto
de sacerdoti nel dì de la festa. vedi, signor, et guarda. de
chi hanno cosi buttato zuso tutti li figli? Li putti che te-
tavano sono uccisi. hanno amazato nel sanctuario del signore
el sacerdote e'l propheta. Le vergene et li zoveni mei tutti 310
sono menati in preda. Ha compito el signor la sua ira, et
ha messo foco in la cità, et ha consumato li fondamenti

soi. La nostra successione è devoluta in altri; le case nostre tradite sono alli forestieri. Semo deventati orfani senza patre, le matre nostre vedove. Semo cacciati havemo fatigato, senza mai haver riposo. Li nostri patri hanno peccato et non vivono: noi veramente sostenemo le sue prevaricatione. Li servi signoreza noi, et non è deliberator che ne delibere delle sue mane. La nostra pelle è deventata vecchia et seccha, come vite avulsa della radice dal viso delli venti. Li electi hanno cessato dalla voce delli psalmi. Ogni alegreza dal nostro core è mancata. Lo nostro choro s'è convertito in pianto. La corona del nostro capo è cazuta. Heu! per chè havemo peccato, el nostro core è deventato dolente. per el peccato li nostri occhi oscuriscono. per el peccato la nova Sion è destructa. Le volpe passaranno per essa. *tu vero*, signor, habite in eterno, la tua sedia da generatione in generatione. Perchè ne hai sdementicato? Tu ne hai abbandonato in la longhezza delli zorni. Revoltate ad noi, signore, et noi ne revoltaremo ad te. El nostro zorno
311 se renovarà, et serrà come fo per avanti, perchè descacciando descacciasti noi. Tu te corrociasti con noi più che assai. Questi pianti et queste incentive lamentatione de Geremia, le qual fece in la destructione dela vechia Ierusalem, penso veramente ch'el spirito sancto ha revelato al propheta dela nova. Qual lingua mai potria compitamente dire la multitudine, le generatione et grandeza delli mali, oltra la preda inevacuabile, la desabitatione amara, che ha sostenuta la inconsolabile cità. non da Ierusalem ad Babillonia, ma da Constantinopoli ala Soria, ad Egypto, ad Armenia, Persia, Arabia, Africa et Italia, per la Asia menor et per tutto'l resto delle provintie sono divisi et sparsi li miseri Romei. Et in chè modo? Lo marito in Pamplagonia et la mogliera in Egypto et li figlioli in altri diversi lochi, l'uno separato da l'altro, da lingua in lingua, et da la pietà alla impietà, et dalla scriptura sancta alle scripture barbariche. o sole, obsura della tua faccia la eterna luce. Et tu, terra, sospira et piangi per la horribile sententia, che dio iusto ha mandato sopra la generation nostra per li nostri peccati. Non semo degni alzar li occhi al cielo, ma col volto et li occhi bassi guardar sempre la terra, chiamando sempre: iusto, iusto sei tu, signore, et iusto è il tuo iuditio. Havemo peccato, havemo prevaricato, havemo facto iniustitia più che tutte le zente. Et tutte le cose che hai facto a noi, tu le hai facte con iustitia et con raxone. Nientedimeno habbi
312 de noi, signor, misericordia. Dapoi trè zorni dalla destructione licentiò tutti li navilii, li quali più che multo carchi della Greca preda et de essi Greci, homini et femine, preti

et laici, Caloieri et Calogree, tornarono alle sue provintie. Non preterirò con silentio questo altro nephandissimo spectaculo. Tutti li tabernaculi dello exercito erano pieni delle Grece richezze. Vedevase li barbari, per la victoria sopra el mundo petulanti, portare le cotte et li camisi sacerdotali, succinti con li zingoli benedecti et con le stole d'oro, in le quale era contesto *l'agnus dei*, insegna sancta del nostro salvactore. Altri haveano disteso per terra le adoratissime ancone della intemerata vergene, matre de dio, et del suo benedecto figliolo per nostra salute morto et crucifisso, magnando et bevendo colle patine et calici d'oro consacrati alli divini altari, che solevano recevere el corpo et sangue del salvator nostro, signor Iesu Christo. chè diremo dei libri, delle carrette piene sparti per tutta la Romania et Anatolia? Per uno numisma vendivano dece libri theoloici, Platonici et Aristotelici, et altri, poeti, storyci et oratori. Li sacratissimi evangelistarii, desficando le sue bolle d'oro et d'arzento, parte vendivano, parte buttavano via. El quinto zorno (oimè zornate obscure et tenebrose et ad recordarle terribile et spaurose!) entrò el tyranno in Galata, dove coman- 313
dò che fosseno conscripti tutti quelli che habitavano in quella terra. et trovando molte case serrate di Latini, che erano fuziti colle nave, comandò che fosseno aperte le case soe et scripte tutte le cose che se trovavano in quelle; et se fine a trè mesi tornavano, havesseno podestà delle case et cose soe, et se non tornavano, fosseno del ducha. Appresso comandò che tutto l'exercito et le ville circumvicine venisseno ad spianare le mure de Galata, che stavano verso la seccha, lassando quelli che sono verso el porto; lo qual comandamento subbito fo adempito. Appresso comandò che fosse facte calcine per tutto'l mese de Augusto per instaurare li muri cazuti della citade. Della Grecia et delle parte de Oriente conscripse fameglie zinque milia, alle quale fece far comandamento sotto pena della testa che per tutto Septembrio dovesse venir ad habitar in Constantinopoli sotto el governo de Soleiman suo schiavo. El tempio grande de Sancta Sophia fece Moschea al suo pseudo-propheta Mahometh. Li altri tempi rimaseno expilati et deserti. Expedite queste cose, el tyranno victorioso ussci della cità ali XVIII de Zugno, menando con seco tutte le generose matrone et le sue figliole a cavallo et in carrette. La mogliera de Meghaduca morì in la strada, appresso una villa chiamata Messini, dove la hanno sepellita, femina misericordiosa et di poveri 314
molto compassionevole, casta, astinente et patiente de tutte le perturbatione de l'anima et del corpo. Intrato in Andrinopoli con grande triumpho, li principi Christiani da lonsi

chè erano rimasi deserti. Nel monasterio de Pandocratora habitavano conciacorami, nel monasterio de Mangani stavano Turchi Caloiri, perchè le altre chiese et monasterii habitavano Turchi con le sue mogliere et figlioli. Queste cose, le quale io ho scripto dopo la presa de Constantinopoli, non le ho scripto per far croniche et per narrare le victorie, andrie et valentigie del'impio tyranno et perditore della nostra generatione et inimico inamicabile del nome Christiano. Ma quel che me ha inducto ad scrivere li facti de questa zente barbara et adultera, senza leze et senza fede, quì de sotto narrarò. Questa casa de Ottomani tanto exacrabile et nephanda non haveria havuto mai podere sopra lo imperio di Romei, se dal superno dio non li fosse stato concesso per punitione delli nostri peccati. Ma ecco che la sententia de dio adempita, l'imperio de Greci è mancato, la potentia de questa zente inimica de dio non deve più durare. essendo io anchora zovene imparai da alcuni vecchi sancti, per le loro vertù molto honorati, che la tyrannia delli Ottomanide havia a finire dapoi che l'imperio di Paleologi serà mancato, perchè quasi ad un tempo incominzarono Michael Paleologo per iniuria ad imperare, et Ottomano a poco tempo poi a corsezar le terre del'imperio. Et così per dispositione divina haveano a finire li Paleologi in prima l'imperio et da poi li Ottomanide la tirania. Perchè Michael Paleologo con conseglio delli generosi habiando descacciato dal'imperio et excecato Ioanni Lascari, figliolo de Theodoro Lascari imperadore; el quale con mille sollemni sacramenti haveano promesso mantenerlo nello imperio paterno, la conscientia de tanti speriurii et de tante millara de exacratione et inmaledictione stipulate sopra la sua testà, heredi soi et descendenti, li bruxava l'anima e'l core, pensando che la divina iustitia non permetteria che li soi heredi succedesseno in lo imperio, el quale lui havea robbato, se non restituiva a chi l'havea tolto. Et essendo in questi amarissimi penzieri,
319 se conseglió con aruspici et vaticinatori, li quali aruspicando per vaticinio obscuro li derono questa resposta. Quante lettere sono in le dictione che non significano, *i. e.* non sono significative, tanti imperatori signorezarano della tua semenza. Quando le lettere mancarano, l'imperio da la cità et dalla tua generatione serrà tolto. Noi adunque che semo zoveni pervenuti al'ultimo anno de l'imperio, ripensando le horribile minaccie del signor dio sopra la generatione nostra, nel somno fantastichemo spectando la nostra redemptione, et con ardentissimo desyderio deprecemo la bontà de dio, dapoi che con iustitia ha battuto noi, con la sua misericordia medicando ne resane.

Retornamo hormai al resto della historia. Nel secundo
anno ch'el ducha fo facto signor de Constantinopoli, che fo
dal principio del mundo nel 6933, essendo in Andrinopoli,
vennero fereri da Rodo per inclinare al ducha, portando
molti ricchi doni. Domandarono, come amici et boni vici-
ni, podesseno conversare et mercantare in le parte de Caria
et de Lycia, et de quelle parte podesseno venire a Rhodo
securamente li mercatanti a far le sue mercatantie et mante-
ner amicitia et pace con pacti et promissione sacramentali.
El tyranno domandò tributo. Li ambaxadori resposero a 320
questa domanda lor non poder dar risposta. Li messagii
del ducha disseno alli ambaxadori: se non darete tributo,
non haverete pace dal ducha, perchè costui è signore de
tutte le insule del'Egeo pelago. Chio, Limni, Lesbo et tutte
l'altre insule hanno dato obbedientia, et così fozate anchor
voi. Se no, haverete grande guerra da noi. El signor de-
struerà la insula et li lochi circumstanti. Li ambaxadori
risposero: venga con esso noi uno di servi del ducha, et
dica de questa cosa al gran magistro. Et se lui vorà, po-
trà dar tributo et altro che zove alla città. Noi veramente
sopra questo no podemo dar altra risposta. Piacquero le pa-
role al ducha. Remandò li ambaxadori, et con essi mandò
uno di soi servi famosi. Venuti a Rhodo, el gran maistro,
aldite le parole et la conclusiva domanda del ducha, respo-
se al servo: questa terra non è mia, ma io sono ad obbe-
dientia del papa, come tu al tuo signore. El papa m'ha
comandato ch'io non daga tributo a nissuno, et non sola-
mente nol daga al tuo signor, el quale è de altra leze, ma
a nissuno imperadore della propria fede. Dico adunque che
se vole esser amicho, et che mande ambaxadori ogni anno
ale mie spese, salutandolo come vicino et grande ducha, 321
ben se fera. Se non, faccia quello che po. Con questa altiera
resposta licentiò lu schiavo. Aldito el tyranno le parole
superbe del gran maistro, irato subito fece far cride et pu-
blicar la guerra con Rhodi, et che ad cadauno fosse licito
andar alla vastatione della insula de Rhodi et damni de Rho-
diani. Li Turchi che habitano in Caria armarono fuste et
barche fine a XXX, et passati insù l'insula, come pirati,
hanno corzezato et preso anime fine ad 40. et similmente in
la insula de Con. Venendo la primavera ordenò grande ar-
mata, galie grosse 25, fuste 50, barche più de 100. in tut-
to fo numerate fine ad 180 vele. Del meze de Zugno ven-
nero ad Mitilino. Amiraglio dell'armata fo Camusa, pincer-
na del patre del ducha. Approximandose ala terra non in-
trò in porto, ma girando da altra banda sorse con tutta
l'armata. El signor de Metelino mandò me scriptor de que-

sta historia a Camusa capitaneo della armata con doni et presenti secondo la usanza de signori, perchè Camusa era homo de bona conscientia et capitaneo generale de tutta l'armata et governator de tutto Chieroniso. Le cose presen-
322 tate forono octo veste de velluto, sei milía monete d'arzento, XX bovi, L pecore, biscotto et pan fresco molte modia, formagi più de mille libre, frutte de quella stazone grande quantità. Et de simile cose fo facti presenti ali soi compagni secondo le sue dignitade. Demorato doi zorni ali Amati (che el loco cosi se chiama) fece vela et venne in Chio. Et similmente stallando al altra banda del porto, quelli de Chio non li usò quelle realità et accogliense che li havea usato el principo de Lesbo, perchè poco tempo avanti li Chii forono desprezati dal tyranno per caxon de aspri 40 milia de arzento, li quali diceva dover havere Francesco Drappiero, uno di mercatanti de Galata, per pretio de alumi de rocha, el qual Francesco fo in armata. El tyranno havea comandato al Camusa che notificasse ali Chii che, se non pagava el debito a Francesco Drappiero, desfaria la sua insula. Levandose l'armata passò al'altra banda, et buttò l'ancora appresso'l tempio de sancto Isidoro martiro. Li Chii alhora mandarono alcuni ad salutar Camusa; ali quali Camusa presentò el comandamento del suo signor. Et havendolo lecto, Chii resposeno: noi non dovemo nè volemo dar a Francesco alcuna cosa. et fa come tu voli. Alhora Camusa mise fora Turchi, li quali feceno alcune prede particulare
323 per le vigne et orti circumvicini. Alla cità et alli borghi non ardivano accostarse, perchè la cità era ben munita et li borghi pieni de zovani 'taliani et Navaroli de più de XX nave de Zenuese, le quale in quella volta se trovavano in quel porto; et tutti erano zoveni pronti alla ira et apparecchiati alle arme. vedendo adunque Camusa che non podiva offendere la cità, mandò alli signori Maonesi, che li mandasse uno o doi di soi citadini a far raxone con Francesco in una delle galie, promettendoli la fede per lor assecuratione. Forono mandati doi delli principi della cità, uno vechio chiamato Quiricho Iustiniano, et l'altro zovene delli honorati. et vegnando per venir al'armata, per la via comenzarono raxonando a titubare, dicendo: Se'l Turcho se mutarà de voglia et non vorà servarne la fede et menarne via con le galie, chi li potrà contrastare o torli poi el pegno, quando lo haverà facto? in questi pensieri razonando, erano zà arrivati poco lontani dalla armata. tanta paura intrò in li animi loro, che voltando le breglie, et strinzendo li cavalli, cominzarono a correre verso Asio, quando molti Turchi, li quali erano andati ad robare in li orti et in le vigne, li

usciro dalla contraria parte, et preseno quelli et menoli alla 324
galia del capitaneo. El quale subbito recevuti che li hebbe in la galia, fece levar le ancore et spandere le vele, et navigava verso Rhodi. Essendo venuti appresso la cità, vedde molte et grosse nave in porto, tutte alla vela apparechiate, et la cità piena de homini, armata et preparata ad sostenere et contrastare ad ogni potente armata. Subbito voltate le prore, comenzò solcare el mare verso la insola Choa; dove arivati mise le gente in terra. Trovando lu castello abbandonato, et robbate le robbe che podevano portare, preseno alcuni poveri huomini vecchi, et vecchie, i quali erano rimasi. Et domandati dove era el popolo de quel castello, resposeno che se era transferito ad Rachia, altro castello della insula più forte. Passando adunque l'armata in Rachia, li Turchi usciti in terra poseno li paviglioni intorno el castello, Camusa rechiedendo quelli che erano dentro che se rendesse alui, promettendo con sacramento non robbarli nè farli schiavi. Li frati che erano nel castello, non vogliando darli altra resposta, trazevano le balestre et schiopetti, et cacciavali lontan dalle mura a quanto le saette tiravano. Alhora Camusa accostandose al castello con l'armata, piantando li bastoni, et ogni altra artegliaria battagliesca exercitando, XXII zorni combatì el castello senza alcuno guadagno. Lassando adunque molti Turchi, parte morti in la bataglia et parte per la fluitione del corpo, esso con la sua armata navigava verso Asio. Et razonando per camino con Quirico, convenne- 325
ro inseme ambe le parte che li principi de Chio mandeno al ducha in Andrinopoli, de li quali l'uno sia Quirico, et exposita tutta la causa, quello ch'el ducha dirà, sia dalle parte confirmato. Venuti adunque in Chio, Quirico e'l compagno forono licentiati. Et havendo li principi de Chio acceptato el convegno che Quirico havea facto con Camusa, intervenne ancora un altro casu più sinistro a quelli de Chio con Camusa. usciti li Turchi delle galie, et essendose inbriacati cominzarono ad assonarse et inzuriare Christiani. Uno Turco montato sopra'l tecto d'una chiesia cominsò a buttar zoso li coppi farne polvere. Uno 'taliano, che se trovò in quel loco, non sostenendo tanto despregio et vilipendio, cominzò a battere el Turcho. Altri Turchi corseno ad aiutar quello. Et Christiani da l'altra parte, Greci et Latini, corseno contra li Turchi. Comenzata la rixa con arme et con fusti, li Turchi scamparono correndo ad una fusta più arrente, la quale era de Camusa, non lassando Camusa uscire alcun Turcho delle galie, anzi a quelli che voliva uscir menacciando la forcha. Quelli della fusta scampando, alcuni in mare, alcuni montando in fusta; et Christiani correndoli derieto et battandoli fine che accostarono

alla fusta. Et zà tutti Christiani et Turchi hanno pesato in
326 una banda della fusta, tanto che la hanno facto rebaltare
et reversare con la carina insù. Et tutti quanti li Turchi,
che erano et che non erano in colpa, se annegarono. El
patron della fusta fo uno schiavo molto caro de Camusa, el
quale del caso sinistro hebbe grandissima displicentia, et similmente li principi de Chio. Ma la bona discretione del capitanio di Turchi et la festina reperatione delli principi della città fece cessare la ira et tumulti populari. Nondimeno pagarono el valore della fusta et del schiavo e'l duplo delle cose perdute, et facto loro amico et benivolo Camusa, in pace lu licentiarano. Venendo ad Metelino, el ducha de Lesbo el chiamò, ch'el volesse con l'armata intrare in porto. El quale intrato, io scriptor de questa hystoria per nome del ducha con grande honore acceptai, et de varii et deli castissimi cibi li apparechiai la cena, et seco in galia pregato con lui cenai per compagnia della sua signoria. la matina sequente levatose dal porto navigò verso Galipoli. Era stato fora con l'armata mesi doi. partito da Galipoli Camusa andò in Andrinopoli. Venendo alla presentia del ducha, el ducha el guardò con turbato volto per esser stato in la impresa ad lui data infortunato. Et iniuriandolo disse: se non guardasse allo amore che mio padre nutricava inverso di te, io te haveria facto scortecare. Et così dicendo el cacciò dal suo conspecto. Dapo alcuni zorni havendo inteso l'affondar della fusta et la submersione di Turchi, et che li Chii haveano alzato le mane contra i Turchi et amazatone alcuni, chiamò Camusa et con irata faccia el domandò, dicendo: O Camusa, dove è la fusta che fo submersa dalli
327 Chii? Camusa respondendo disse: submersa et in mare. El
ducha disse: in pelago. Camusas vero disse: non, signor, in pelago, ma in porto. Da chi? dai Latini, perchè non vogliante mi li Turchi uscirono et inbriachati cominziarono a divellere le porte et le soffite delle chiesie. I Latini vedendo questo se interponivano. Et quelli più se asforzavano ad guastare le sue chiesie. El populo adunque irato li cacciò. et quelli scampando tumultuosamente et senza ordine intrarono in la fusta, et facendola andare alla banda, el mar li entrò. et non possando passare ad l'altra banda per la imbriacheza, la fusta fo submersa, et loro tutti se anegarono. El tyranno alhora disse: perchè non me hai exposto questo caso? Camusa respose: non te ho voluto far haver melinconia, per chè'l damno fo mio. li schiavi anegati era mei, la fusta et li correri erano mei. Che cosa, disse el ducha, era a tè a dire: signor, fo submersi parte de Turchi. Et tutti erano degni de morire, et con iustitia perirono. Albora Camu-

sa cessò dalle resposte. El tyranno publicò guerra contra Chio. Francesco, che se trovava presente, fo domandato dal ducha, dove sono li 40 milia aspri, o Francesco? per- 328
chè quelli dovea dar al tyranno. Non respondente Francesco, quello disse: va, et si da mò in avanti libero del debito, perchè io domandarò el duplo alli Chii. Francesco basiò la man del tyranno et rezevette la carità della remissione. Camusa fo cacciato da Galipoli et mandato in Pamphilia della Natolia. In questo anno, el qual fo ali 6933, mori el ducha de l'insola de Lesbo, Dorino Cataluso. Et al primo de Augusto mi fui mandato dal ducha zovane, Domenico Cataluso, in Andrinopoli a dar el tributo consueto, tria milia numismata per l'insula de Lesbo, et doi milia trecento vinti cinque per l'insola de Stalimino. Et data la obbedientia al ducha Mechemeth secundo la usanza, e'l tributo in man del visiride, me domandò el visiride come stava el duca de Me- 329
telino. io resposi che stava bene et salutava la sua signoria. Quello disse: io domando del ducha vecchio. Et io a quello dixi: sono ancor zorni XL ch'el ducha vecchio morì, et sono bene anni sei che renuntiò el ducato al suo figliolo, el quale è stato da poi doi volte alla città portando iocunde salutatione al gran signore. Quello vero disse: lassa andar le cose passate. Non è da esser chiamato ducha de Lesbo, se non venne ad tor el duchato dal ducha altissimo. Vatene adunque, et vieni con quello. Et se serà altramente, lui sentirà quel che li sequirà. Et tornato a Mitilino, el ducha con alcuni generosi Romei et Latini, et io con loro in compagnia, alla speranza de dio passassimo in Chieronisο, et delli andassimo in Andrinopoli. El ducha in quel tempo andava fuzendo de loco in loco per la peste la quale era generale per tutta Tracia. Et noi sequitando per molte 330
terre et paesi diversi, finalmente zonzessimo in una villa di Bulgari chiamata Hislatin, dove era el tyranno col suo exercito. Et presentati noi molti doni ali messagii Maumet Baxia et Achomet Baxia, el ducha de Metelino baxiò la man del tyranno et uscì fora. pochi zorni dapoi venne alcuni servi del signor, li quali notificaro al ducha ch'el gran signor vole la insula de Metelino per lui, et che lui galila debia donar. El ducha de Lesbo non possando contradire, galila donò. Depo questo venne altro comandamento, che voliva adoppiare li tributi. Lu ducha agrevandose disse che tutta Lesbo è sua et in sua potestà de far come li piace. Ma quel che domanda, è più de quello che la sua possibilità potria dare. Et prego voi, signori mei, che me date aiuto. Alhora i messagii hanno pregato el tyranno, et foli azonto mille numismata de più, che sono ducati X milia

al'anno. et prima pagava tria milia numismata. accressuti mille summavano ducati quaranta milia ogni anno. Allhora fo vestito el duclia de Lesbo de vesta d'oro et noi de vesta de velluto. Et facta la scriptura con sacramento, togliessimo conbiato. in spatio de zorni XIIII zonzessimo alla insula de
331 Lesbo, ringratiando l'altissimo dio che ne havea deliberato de mane del demonio. Havea el tyranno facto apparechiare una armata de XX galie et fuste X, de la quale fece capitaneo Zenusi, zovane bello, assueto al mare et Latino, de natione Hispano, homo molto valoroso. era anche capitaneo de Galipoli et grande comestabile della armata. Partito dal Hellesponto, navigando con l'armata contra Asio, venne a Troia. onde partendo colle vele piene, li scontrò buora spirante con tanto rabiosa boccha, che per forza li marenari convennero cambiar camino; et da tanta fortuna forono combatuti che de vinti fuste et galie zinque ne absorse el mare, et doi rompetteno in li vicini liti. El gran comestabile Genusi, probo in mare et assueto a simile precelle, solcando el pielago tra le horribile onde colla secunda del vento et col governo del temone, scorse et passò l'insula de Chio dalla parte de Ponente. et passando le insule Ciclade el dì et la nocte con fortuna, la matina sequente in bonaccia se presentaron a Chio dalla parte de Eoa; recognosciando la insula renderono gratie a dio et al suo propheta Machometh. O profundità delli iudicii de dio, come non fo submersa quella
332 galia exacrabile in tanta fortuna de mare. Ma fo salvato el discipulo del tyranno per li nostri peccati. Genusi con la sua sola galia tenendo la via del pielago se seperò dalle altre, et salvosse alla insula de Chio. el resto fo salvato nel porto de Metelino. Et domandato del suo capitaneo, intendendo che non fo visto in quelle acque, pensarono ch'el fosse perito in mare. vegnando la sera s'ebbe vista de una fusta che veniva da Metelino, mandata dal fratel del ducha in Asio ad spiare se dalle parte Esperie fossino venute nave Catalane de corsari, et questo per darne avviso alli soi vicini subditi de Turchi, perchè questa angaria et servitù fo da principio imposta ai Lesbi. Non dagando avviso ali finitimi del venir di corsari, ogni damno che recevesseno li finitimi conveniva pagar li Lesbi. Li finitimi veramente forono dal fiume Pergameo in fine alla città Asu dicta Macramion. Essendo intrata una fusta nel porto de Mitilino, poco dapoi fo vista un'altra che havea le vele larghe et rossie. Onde le galie Turchesche se alegrarono, recognosciuto alle vele la galia del suo capitanio. intrata adunque in porto, ficcò el suo paviglione in terra per dar riposo ai corpi fa-
333 ticati et strachi per la grande fortuna. Nicolò Cataluso, fra-

tello del ducha, descendendo dal castello venne al paviglio-
ne, et con multa benignità et cortesia acceptò el capitaneo,
et sentato poco spatio Nicolò Cataluso se partì. El discipu-
lo del demonio partito Nicolò, excogitò una malizia da rob-
bare el povero ducha de Lesbo, dicendo come la fusta la
quale io cacciava fin quà, con tutte le cose che erano den-
tro, è mia. Era dentro in la fusta una donna de uno delli
principi de Chio, la quale con se molte pretiose zoie, oro
et arzento de gran valore. Adunque se noi sete amici del
mio signore, date quella ad mi. altramente in questa hora
scrivo queste cose al grande admira. Quelli vero respose-
no: non savemo quello che tu dici, perchè per altre nostre
necessità el navilio fo mandato da noi ad Asio. Ma la no-
bile donna che tu dici, è venuta quì, perchè e socera del
signore. Et quando el signor fece la sua partenza de quì,
mandò a chiamar qnesta sua socera che venisse ad star quì
in compagnia con madona sua figliola. Et certe questa fo
la verità. Ma el corsaro capitaneo, mostrando non credere
queste cose, scripse al signor quel che volea. partito poi del
porto andò alle Fochie nove così chiamate, mandato avanti
uno nuntio al podestà et zentili homini della cità, che us-
cisseno fora per esser con seco al parlamento. Ma quelli
avanti ch'el nuntio azonzesse, erano venuti per honorare el
capitaneo. Nel primo congresso el capitaneo mostrò à quelli 334
el comandamento del tyranno. El comandamento era de
questa substantia, che se no darano de volontà la terra e'l
castello, che li debia menar tutti ligati et desfar la cità.
Quelli della terra senza altra risposta li tradetteno la terra,
et lassarono intrar li Turchi a suo volere; li quali intrati
robbarono tutte le mercantie di mercatanti Zenuesi, che in
quella terra si trovarono, et li citadini con le sue fameglie
tutti presi menò in galia. Et lui demorato lì zorni XV,
constituì uno di Turchi governator della terra, et ali XV
de Novenbrio partì con tutte le galie nel 1464. Zonte le
galie a Galipoli, el capitaneo intese ch'el signor se trovava
a Constantinopoli; onde subito con la preda et li prexoni se
ne andò a Constantinopoli. el signor inteso che li captivi
delle Fochie sono Zenuesi, conmandò che tutti fossino ven-
duti; la qual cosa incontinente fo facta. In questo tempo
el signor de Lesbo tornò a Metelino. Et intesa dal fratello
la vania del gran comestabile, che domandava la sua soce-
ra come una delle nobile de Chio, dubitando de quel che
l'intravenne, mandò me ad demostrar questa inventiva ma-
litioza. Et zonto in Constantinopoli, et essendo con Ze-
nusi avanti li visiridi, et dicendo tutta la verità con iu-
ramento, non fui creduto; et Zenusi dicendo tutta la bu-

sia con iuramento fo creduto, et io condemnato. Conmandò adunque el tyranno ch'io elizesse uno de doi mali, o vera-
335 mente pagasse X milia ducati, o veramente prendesse la guerra. Et io contradicendo a tanta iniustitia non possetti nè revocare nè mitigare la sententia. Ma subbito el tyranno mandò uno di soi servi con certi secreti comandamenti alle Fochie vecchie, le quale erano del ducha de Lesbo. Partendo adunque el ducha Mechemeth da Constantinopoli ali 24 de zener 6964, venne ad Eno, et presa la terra, tolti li figlioli et le figliole tornò in Adrianu. El signor de Eno, quando fo presa la terra, era in la insula de Samotrachi. Cominzando la primavera, el ducha comandò se apparecchiasse una grande armata contra Chio. Ma li Chii, che mal volentiera toglievano el partito della guerra, mandarono legati al tyranno, li quali con molte fatiche et stente conciaron la cosa a pagar XXXX milia duchati per la fusta et li Turchi che con essa forono submersi. et così le cose quiete rimaseno. Li citadini de Limno habiando mala mente contra el suo signor Nicolò Cataluso, ascosamente mandarono alcuni zentili homini al tyranno ad domandare uno di soi servi per governator della insula. El tyranno ascoltando el nuntio con aliegro core, nuntiò ad Esimael eunucho, go-
336 vernator alora de Galipoli (perchè Zenusi era sta desmesso et fo mandato prefecto in la provintia de Caria) che andasse in Limno con galie *numero sufficiente* ad tradere la insula ad Camusa suo schiavo et governator quella con iustitia. Agitandose queste cose da Ismael, el ducha de Lesbo mandò una sua galia et una nave con homini cento sotto Zuan Fontana et Spineta Columbato, ali quali commise che, se trovava i Limnei pentiti de quel che haveano facto, li guardasse con lieto volto, et con dexterità et con dolcezza li tractasse per modo che la insula torne al signor de Lesbo. ma quelli non hanno servato l'ordine dato, anzi hanno combatuto. I Limnei fine a cinquecento a cavallo uscirono fora, et hanno vencto et superato li adversarii Alcuni forono amazati, alcuni scampando in mare se annegaro. Circa XL forono presi. Quelli i quali erano rimasi in nave et in galia, pigliarono Nicolò Cataluso, fradello del signor, el qual se trovava in Paleo Castro et con pocho honor tornaro in Lesbo. A trè zorni dapoi ecco Ismael arivare ad Lymno, menando Camusa, novo governatore. Et laudati i Limnei della probità che haveano usato, et tolti i Lesbii captivi, tornò ad Galipoli del meze de Mazo del 6964, onde nuntiò
337 al tyranno el successo delle cose facte. Et bench'el tyranno fosse multo acceso de ira contra'l signor de Lesbo, nientedimeno non fece alcuna demostratione per esser molto occupato

in la expeditione et grande apparecchiamento che havea apparechiato contra Belgrado. Andato adunque con tutta la sua potentia et artegliaria ad Belgrado, et spianate le mure con le grosse bombarde, habiando anchora LX galie nel fiume d'Istro, et combatuta la terra tanto asperamente che li Turchi zà erano intrati dentro et cominzavano a robbare, quando Iancho grande vaivoda, del quale avanti havemo parlato, che in quel zorno havea passato el fiume, intrò in la cità tagliando et amazando di Turchi quanti ne trovava. et morti et cacciati quanti Turchi erano intrati in la cità, esso colla sua grande et valorosa compagnia de stratioti usscì della cità, persequitando et tagliando li Turchi, tra li quali fo ferito el ducha Mechemeth. Et foron tolte le bombarde et tutte le monitione bellice; et li navilii tutti che si trovarono nel fiume di Turchi, forono bruxati. El tyranno con grande vergogna tornò in Andrinopoli, consolando li subditi che l'anno sequente con mazor apparatu voleva tornar ad expugnar Bellogrado. Tornato el tyranno dal conflicto de Belgrado, del mese de Augusto fui mandato a pagar el tributo dal principio de Lesbo consueto, et rechiedere li XL homini de Lesbo de la nave et galia, li quali forono presi a Lymno, come avanti havemo narrato. El tributo fo recevuto, ma li homini XL non forono renduti. anzi comandò el tyranno che a tutti fosse tagliata la testa; li quali erano in prexon in Andrinopoli. Et menati al loco dove deviano esser decapitati, el tyranno pentito comandò che fosseno venduti. Et forono comprati ducati mille. Ali 6965 venne 338
da Roma X galie; de le quale fo legato et capitaneo el patriarcha d'Aquileia, mandato da papa Calisto in auxilio delle insule vicine alli lochi de Turchi, Rhodo, Chio, Lesbo, Lymno, Embro, Thaso et Samotrazi. Queste galie arivarono a Rodo per esser la cita et la insula subiecta al papa, et la qual mai non volse dar tributo al Turcho nè ad altro signor. Da Rhodo partendo vennero in Chio. Comandati li Chii dal legato che non pagasseno tributto al Turcho, et più presto decernesseno la guerra che farse tributarii delli impii. Ma li Chii, che haveano provata la ira del potente et iniusto tyranno, et considerando ch'el patriarcha con le sue galie nel tempo da venire tornaria in Italia, come fece, deliberarono continuare el tributo al Turcho. Et simile feceno i Lesbii. El patriarcha azonzendo alle sue altre trenta galie piratrice de Catalani, prese l'insula de Limno, l'insula de Samotrachi et de Taso. Et posti ad cadauna de queste insule li soi governatori colle munitione che se dovea, esso tornò a Rhodo. Havendo inteso el tyranno la preda delle insule, imponendo tutta la colpa al signor de Lesbo fece

grande armata contra lui, et con exercito da terra mandò Hismael capitaneo allo assedio de Mitilino. Et operate le grande bombarde, et date molte bataglie, operando scale, testudine et altri instrumenti bataglieschi, non podendo aquistare alcuna cosa, perduti molti di soi che rimaseno morti,
339 tornaro a casa con damno et con vergogna. In quello anno, che fo del 6966, mandò alli dispoti de Peloponeso uno suo servo nominato Dialambano; el quale cosi expose per nome del tyranno. Voi de vostra volontà ve sete convenuti con mi darme ogni anno tributo de ducati dece milia. hora vedo che non me observete li pacti, anzi me disprezate. Eligate adunque delle doi cose la megliore. o pagate el debito, et haverete pace con mi: o veramente partitevene presto de lì, lassando i lochi alla mia signoria. Doveano dare tributo da trè anni passati. In questo tempo vennero ambaxiatori da Comani, signore delle parte de Armenia che vicina con i Colchi et Usuncasan, domandandoli alcune cose de non grande valore, ma de raxon de tributo de più de anni LX passati, quale li dovia dar ogni anno, zoè mille Sagismata per li soi cavalli, *id est copertoria*, et mille tagistiria, *id est* mille para de sporoni, et mille chiefaledesmia, *id est* taistra *seu* sacheti da ligar ale teste de cavalli ad darli a manzar la biada. Et per questo chiaramente se intende questa generation de Ottomanide esser descesa de Armenia de servile et abiecta conditione. El ducha Mechemeth alli ambaxadori in questo modo respose: andate in pace. Io portarò queste cose con mi l'anno sequente, et pagarò el debito. In quello anno el ducha havea cominzato edificare la cità verso Crisapili, *id est* la porta aurea. Edificava el castello, lo quale Ioanni vechio imperador vogliando edificar, Paiasith avo del tyranno
340 le impedì. Intrando la primavera, et havendo congregato le sue potentie, corse in Peloponeso. Nel primo ingresso prese Corynto senza bataglia. Intendendo li dispoti la venuta del tyranno in la Morea, el dispoto Tomaso fugette in Italia ad Roma, el dispoto Dimitrio se diede de sua voluntà et ricomandose al tyranno. Havendo adunque acquistato tutto'l Peloponeso, et havendo sottomesso tutti li duci et tutti li principi senza bataglia et senza contrasto, esso tornò in Andrinopoli, menando seco Dimitri con tutta la sua famiglia, menando ancora con esso tutti li nobili del suo palazo, et li generosi et excellenti de tutta la Achaia, la Athica, Lachedemonia et l'Archadia. Et tutti li capitanei et excellenti delli Albanesi fece morire. De tutti li castelli del Peloponeso altro non rimase che Menovasia. Tolse de Peloponeso fameglie fine ad doi milia, le quale mandò in Constantinopoli ad habitare in le contrade le quale havea des-

facto. Ancora tolse putti doi milia, li quali conscripse in lu exercito da novo electo. La armata de fuste et galie fine ad cento octanta mandò in l'Arcipielago contra le insule Ciclade, de le quale nisuna podette acquistare. la sua persona con la sua corte in quel anno invernò tra Constantinopoli et Andrinopoli, et habiando comenzato ad fabricar nave grande et uno theatro in la citade, el qual se chiama vestiopratirion et in lingua persica besestano. Nel anno del 6969 fece armata de galie et fuste fine ad 200 et nave 10. Esso veramente in la primavera passando Hellesponto andò in Prusia de Bytinia, nisuna persona intendante el suo pen- 341
siero. Dirò cosa notabile. El suo nomodi da scalo, el quale era iudice de iudici, havendo grande baldeza col ducha per la domesticheza la quale havea con esso, et anche per la riverentia ch'el ducha li mostrava per esser suo penitentiero, essendo el ducha per partir have ardimento a dirli queste parole: *o domine*, con questa armata et questo exercito, che tu hai apparechiato per mare et per terra, dove voli andare? Quello veramente mirando el suo penitentiero con ira, li respose et disse: Sappi che, se io sapesse che uno delli cavelli della mia barba savesse el mio mistiero, lu evelleria da le radice et buttarialo in foco. Tanto quello homo era iracondo et secreto. Hebbero paura per quello apparatu tutti li Vulachi che habitano allo Stomio, et Cafas, Trapesunda et Sinopi, et le insule de lu Egeo pelago, Rhodo et le insolette a lui subiecte, Chio et Lesbo, benchè li desseno tributo. Partito adunque el ducha da Bithinia andò in Angira de Galata, et havendo lui ficcati li soi paviglioni, el ducha de Sinopi li mandò suo figlivolo con ricchi doni. El quale inclinandose servilmente salutò el tyranno per nome de Ismael suo patre, et presentò li doni et prestò la obbedientia. El tyranno acceptando li doni conmise al zovane dicendo: Di a tuo patre come io voglio Sinopi, et s'el me darà la 342
sua voluntade, io de bono core li darò la provintia de Philipopuli: altramente a lui vengo presto. El zovane tornato ad Ismael suo patre, li referette tutte le parole del tyranno. Navigando l'armata arrivò ad Sinopi. El tyranno inteso el zonzer della armata, esso con lu exercito arrivò alla terra. Ismael non savendo altro che fare, uscì da Sinopi; humilmente inclinandose alla sua signoria si ricomanda. El tyranno acceptò quello con alegra faccia. comandò che fosse tolti tutti li soi thesori, cavalli, muli, camelli. Poichè hebbe ben fornito Sinopi delle munitione come se devea, et lassato ducha uno di soi servi, esso con lu exercito andò più dentro in le parte de l'Armenia. Uzon Cazian, ducha in li confini de Persia, non havente possanza ad resistere al

ducha Mechemeth, recorse alle montagne vicine. Passando per l'Armenia e'l famoso fiume de Fasidos, alcune delle citade de quella provintia sottomise, alcune inexpugnabile excorrendo lassò. Et corsa l'Armenia, provintia sita tra'l monte Thauro e'l monte Caucaso, pervenne al altissimo monte Caucaso, el qual distermina la Scythia da la India. Et superate le asperrime montagnie Caucasie con grande fatighe,
343 fame et sete, alfin descese in Colchos. Approximandose ad Trapesunda mandò al dire allo imperadore che decerna delle doi cose una la megliore: o che li trada lo imperio senza alcuna diminutione di thesori, oro, argento, rame, servi, serve et ogni altra cosa, o veramente perderà tutte queste cose, l'imperio, et ultimamente la vita. L'imperadore havendo intesa questa dura proposta, uscì con tutta la sua fameglia et inclinò al tyranno, perchè l'armata da mare partita da Sinopi molti zorni avanti era arrivata in Trapesonda, et ogni zorno combattendo non havea guadagnato alcuna cosa. Ma zonto el ducha con lu exercito terrestre, l'imperador non habiando forze da contrastare, se ricommandò al tyranno con la dona, con li figlioli et con l'imperio. Questo imperadore se chiamò David Comino, figliolo de Alexio Comino et fradello de Zuanni Comino, el quale imperò per avanti. fo mandato da Constantinopoli ad imperare in Trapesunda con li patrui et soi nepoti, et con molti delli principi et generosi del palazo, et con le loro riccheze. Havendo adunque rezevuto ad sua obbedientia lo imperio et ordinate le cose de Trapesunda, el tyranno tornò alla sua sedia, habiando compito uno anno dal zorno della sua partita. nel anno de 6970 mandò ambaxadori al vaivoda de Vulachia, nuntiandoli che presto dovese venire ad inclinar ad la sua presentia et portar el tributo de ducati X milia, che li deve dar ogni anno, appresso menar con esso putti 500. El vaivoda respose che li ducati ha da mandare, ma li putti
344 non ha da dare; et andar presto alla sua presentia, molto mancho po fare. Queste parole referite feceno deventare el tyranno indomito et feroce. Et subbito mandò uno di soi excellenti con uno scriba delli honorati, che togliesseno li tributi, notificandoli che de le altre cose seco se consegliaria. Venuti adunque li mezzasi et notificate le cose dicte, el vaivoda primamente ficò al palo li mezzasi, et fece li morire de morte dolente et victuperosa. Dapoi passò con la sua possanza discorrendo le parte de Istria, et havendo presa molta zente tornò in Vulachia, et tutti quanti impalò. Camusa, uno delli excellenti, vogliandose mostrar valente, passò in Vulachia con Turchi X milia. et scontrandoli el Vulacho, tutti li prese, parte vivi et parte morti in bataglia. Li

vivi tutti fece morir nel palo de morte penosa et crudele. Al Camusa anche simile morte fece sostenere. El tyranno, intese queste cose, acceso da grande ira fece congregare fine ad CL milia homini da arme. Et uscito da Andrinopoli, intrante la primavera, venne al Danubio et passò la riva. fece ficcare li soi paviglioni, et lì stette tanto che tutta la sua potentia se convenesse in uno pezo. El Ulaccho con tutti li soi subditi se mise in le clissure, in lochi arborosi. Et abbandonate le campagne, tutti de qualunque generatione animali menò più dentro alli confini de Alani et Vunni. Esso col 345
suo exercito in zardini et lochi densi nemorosi demorava. el tyranno havendo passato el Danubio. et scorso più de sette zornate de paesi, non trovò nè homo nè animale nè substantia da manzare nè aqua da bevere. zonto poi ad una compagna erbosa et abbundante de acqua, vedde innumerabili pali ficcati, haventi per fructi corpi morti. El Camusa, del quale havemo avanti parlato, in mezo pariva ficcato in uno palo, con veste rossie de velluto che soleva portare. el tyranno havendo visto questo spectaculo spauroso et minacievele, se admiraviglia. havente non pocha paura per la nocte iminente, fece cavare fossi altissimi et in mezzo ficcare li paviglioni, et lui circundato dalli fossi in mezo iaceva. El Vulacho con i soi valorosi subditi levandose ad meza nocte, essendo in quella hora obscura, intrò nello exercito di Turchi dalla parte dextra. tagliando et amazando fine a zorno ne amazarono grandissimo numero, et molti de Turchi l'uno l'altro se amazavano. I Ulachi, cominzando apparire l'aurora, partendose intrarono in le sue mandre, ove securi reposavano. El tyranno levandose con damno et vergogna tornò, et passato el Danubio venne in Andrinopoli. Nel anno 6971 havendo apparechiata armata de galie et fuste LX et nave sette, accompagniata dallo exercito da terra, descese ad l'insula Lesbo del mese de Septembrio. Venuto domandò la insula ad Nicoloso Cataluso, el quale signorezava alhora po la morte de Domenico Cataluso suo fratello, 346
el quale havea strangulato con una corda d'archo. Trovandose adunque Nicolò Cataluso ducha de Lesbo nel quarto anno del suo duchato, quando venne l'armata et lu exercito da terra allo assedio de Metelino, et havendo ben fornita la terra de munitione de mure et de fossi, et grande numero de homini d'arme 'taliani, el ducha Mechemeth passò dalli Asmati in la insula, et domandò la cità. Nicoloso li respose che non podiva traderli la cità, perchè havea deliberato con tutti li homini, li quali sono dentro, prima morir che mai darli la terra de voluntà, et tutti ponere la vita per defensione della citade. Alhora el ducha Mechemeth

passò alli Asmati in terra ferma, et lassò Maumet Basia allo assedio de Metelino. et bombardando la città dalla parte del Milanudo et dalla parte contraria, et havendo zà buttato per terra li merli delle mure et de le torre, uscì fora Luchino Cataluso et con esso in compagnia el vicario della terra, li quali incominzarono ad tramare la traditione della città con Maumet Basia, mostrandoli tutti li lochi più debeli; li quali havesse ad bombardare, combattere et scalare. Et data cognitione delli mancamenti della terra, tornarono dentro in la città, et cominzarono con persuasione false inclinare el signore ad l'accordio, salvando le teste et l'havere. Et così concludendo mandarono per el signor ali Asmati, el qual venne. El signor Nicoloso uscì fora con tutti li principali, con le chiave in mano. Et basiato li piedi del signor, fo confirmato quello che havea facto Maumet Baxia, de salvare le teste et l'havere. Dapoi fece venire tutti li homini da arme Franchi, et mandò dentro da la terra grande numero de Zanizari et Asappi ad prendere le forteze, facendo ben guardare le mure et le porte, che non uscisse nè homo nè femina. Poi fece tagliare per mezo tutti li Franchi, et mettere in destrecto el signor et tutti li principali, et cusì cavillando salvò le teste et salvò l'havere. El zorno sequente fece aprir le porte, facendo uscir fora tutte le anime, pizoli et grandi, homini et femine. Et fecele passar per el suo paviglione ad uno ad uno; et qualunque non havea marito, che li piacesse, pigliava. Et cosi putti, et fosse de chi volesse figlioli. De lo resto fece trè parte: l'una lassò in la terra di più vili; la seconda fece vendere; la terza condusse ad Constantinopoli per schiavi. Dopo questo el ducha passò con l'armata ali Agiasmati. Onde lui con lu exercito per terra et l'armata da mare tornarono ad Constantinopoli. El signor Nicoloso fo messo in la torre di Francesi in compagnia con Luchino Cataluso, che tradette la terra e'l suo signor. Dapoi el ducha Mechemeth fece ch'el signor Nicoloso regnegò la vera fede et fecese Turcho. El povero peccatore pensando salvar la vita perse l'anima. fo strangulato con una corda d'arco, come havea facto lui.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ
ΣΥΝΤΟΜΟΝ.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ
ΣΥΝΤΟΜΟΝ.

Τὸ Ἄργος γέγονε μητρόπολις ἐν ἔτει ,ϛφϞζ. Ἰωάννης ἦν P. 197 ὁ ἀναβιβασθεὶς μητροπολίτης εἰς πη' θρόνον, γέγονε δὲ V. 158 ὕστερον εἰς ρζ'.

Ἔτους ,ϛχϞε' παρέλαβον οἱ Σαρακηνοὶ τὸν ἅγιον τάφον τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. ,απε'.

Ἔτους ,ϛψια' παρέλαβον οἱ Φράγγοι τὴν Κωνσταντίνου πόλιν.

Ἔτους ,ϛψξη' παρέλαβεν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἀπὸ τοὺς Φράγγους κύριος Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ ,ϛωνϛ' ἐγέγονεν τὸ μέγα θανατικόν.

Τῷ ,ϛωνζ ἦλθεν εἰς τὸν Μωραίαν ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ,ϛωπ' ἐγέγονεν τὸ δεύτερον θανατικόν.

Τῷ ,ϛωπβ' ἐγένετο τὸ τρίτον θανατικόν.

CHRONICON
BREVE.

A. 6597 (1089) Argos metropolis facta. Iohannes, qui ei ecclesiae tunc praeerat, ad metropolitae dignitatem provectus est, octogesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depressus est.

6695 (1187) Sanctum domini sepulcrum occupaverunt Saraceni.

6711 (1203) Franci Cpolim occupaverunt.

6768 (1260) Dominus Andronicus Palaeologus Cpolim expulsis Francis cepit.

6856 (1348) Magna pestilentia grassata est.

6857 (1349) Despota Cantacuzenus in Moream profectus est.

6880 (1372) Secunda pestilentia.

6882 (1374) Tertia pestilentia.

Τῷ ͵ϛωπη΄ ἐγέγονεν κύριον πάσχα, ἀπέθανεν καὶ ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ͵ϛωϟϛ΄ ἐγέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν. ἦλθεν ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος ὁ Πορφυρογεννήτης εἰς τὸν Μωραίαν. ἦλθεν ὁ Βρανέζης θελήματι τοῦ δεσπότου καὶ ἐγύρισε τὸν Μωραίαν.

Ἔτους ͵ϛωϟζ ἐπαρέλαβεν ἡ ἐκλαμπροτάτη ἡμῶν ἀφεντία τὸ Ἀναύπλι.

Τῷ ͵ϛωϟθ΄ ἔτει ἐγέγονε τὸ πέμπτον θανατικόν. τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν ὁ Βρανέζης εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ τότε εἰς τὸ Λέοντος, καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ Πρίνκιπος, καὶ ἀπήγασιν καὶ ἐπῆραν τὴν Ἄκουβαν τῇ κυριακῇ τῆς τυρινῆς. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκατέβηκεν κύριος Δημήτριος ὁ Ῥὰλ μετὸ φοσάτον τοῦ Λέοντος καὶ τῶν Ἀλβανιτῶν, καὶ ἐπίασεν τὸν Πρίνκιπα, μηνὶ Ἰουνίῳ δ΄. καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἠγοράσθη.

Εἰς τὰ ͵ατϟδ΄ ἐσυμφώνησεν ὁ δεσπότης τοῦ Μωραίου μετὴν ἀφεντία μας. καὶ ἔδωσε ὁ δεσπότης τῆς ἀφεντίας μας το Ἄργος καὶ τὸ Θερμίσον. καὶ ἡ ἀφεντία μας ἔδωσε τοῦ δεσπότου τὰ Μέγρα καὶ τὸν πύργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ ͵ϛϡε΄ ἔτει ἦλθεν ὁ Γιαγουπασᾶς καὶ ὁ Μουρτάσης μετὸ φόσατον τὸ Τουρκικὸν χιλιάδες ξ΄ μηνὶ Ἰουνίῳ β΄ εἰς τὸ Ἄργος ἡμέρᾳ σαββάτου, καὶ τῇ κυριακῇ ὥρᾳ β΄ ἀπεῖραν αὐτό, καὶ ᾐχμαλώτισαν τὸν λαόν. καὶ τῇ κα΄ τοῦ αὐτοῦ

6888 (1380) Festo paschatis despota Cantacuzenus mortuus est.

6896 (1388) Quarta pestilentia. despota Palaeologus Porphyrogenitus in Moream accessit. Branezis in Moream venit, eamque per totum circuitum peragratus est.

6897 (1389) Illustrissima dominatio nostra (id est respublica Veneta) Nauplium occupavit.

6899 (1391) Quinta pestilentia. eodem anno Lacedaemonem venit Branezis, et in urbem Leontarim; cum principe iunctus, Acuvam copias ambo duxerunt, eamque dominica esus caseorum, id est quinquagesimae, ceperunt. eodem anno Demetrius Raul cum exercitu ex Leontariis et Albanitis collecto Iunii die IV principem oppressit, et mense Decembri proditus est.

6902 (1394) Moreae despota foedera pactus est cum dominis Venetis, iisque Argos et Thermisum concessit; qui ei vicissim Megra et Mylopotami turrim donaverunt.

6905 (1397) Iacupes Bassa et Murtasis cum exercitu LX millium Turcorum Iunii die II sabbato Argos venerunt. postridie dominica urbem ceperunt, incolasque mancipia ceperunt. eiusdemque men-

μηνὸς ἦλθον εἰς τὸ Λέοντος καὶ ἐπολέμισαν. καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν εὑρέθη εἰς τὸ Ἀναύπλι Δοῦκας ὁ Ἐπικερνός.

Τῷ ,ςϡζ' ἐγέγονεν τὸ ἕκτον θανατικόν.

Τῷ ,ςϡιβ' παρέλαβεν ὁ δεσπότης Πορφυρογέννητος τὴν Κόρινθον καὶ τὴν καστελλανίαν αὐτῆς ἀπὸ τοὺς φρερίους Ῥόδου μηνὸς Ἰουνίου ιδ'.

Τῷ ,ςϡιέ ἔτει ἀπέθανεν ὁ δεσπότης ὁ Πορφυρογεννήτης.

Τῷ ,ςϡιη' ἔτει ἐγέγονε τὸ ἕβδομον θανατικόν. τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπέθανε κῦρις Μανουὴλ ὁ μέγας δοῦκας.

Τῷ ,ςϡκγ' ἔτει ἦλθεν κύριος Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς ὁ Παλαιολόγος καὶ ἔκτισεν τὸ Ἑξαμίλιον μηνὶ Μαΐῳ, καὶ μηνὶ Μαρτίῳ λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἐπίασεν τοὺς ἄρχοντας τοῦ Μωραίως.

Τῷ ,ςϡκς' γέγονεν τὸ ὄγδοον θανατικόν. τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθαν καὶ οἱ Ἀναβαρεζοὶ εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ ,ςϡκθ' ἡμέρᾳ δ' Δεκεμβρίου ιζ' ἐγένετο χειμὼν φοβερός, πλῆθος βροχῆς καὶ συνοχὴ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐν τῷ Ἀναύπλι, καὶ ἐχάλασε ὁ νάρθηκας τοῦ ἁγίου Ἀνδρέως, καὶ ἠνεῴχθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἠνεῴχθησαν, καὶ ἡ καμπάνα ἔπεσεν, καὶ σημεῖα ἐγίνοντο εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξίφους.

Τῷ ,ςϡκθ' ἔτει, νεμήσει ιδ', Ἰανουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ' P. 198

sis 21 Leontarim venerunt, eamque expugnarunt. eodem tempore Ducas Epicernus Nauplii agebat.

6907 (1399) Sexta pestilentia.

6912 (1404) Idem despota Porphyrogenitus Corinthum eiusque regionem a Rhodiae militiae equitibus recepit Iunii mensis XIV.

6915 (1407) Despota Porphyrogenitus obiit.

6918 (1410) Septima pestilentia. mortem obiit dominus Manuel magnus dux.

6923 (1415) Dominus imperator Manuel Palaeologus in Moream venit, et Hexamilium mense Maio refecit. Martii die XXX, magno sabbato, Moreae principes subegit.

6926 (1418) Octava pestilentia. eodem anno Anavaresi Tabiam venerunt.

6929 (1420) Decembris XVII, feria IV, horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrium tonitrui et fulgetris continuis immixta sancti Andreae nartheca deiecit. templi valvae et sepulcra patuerunt; campana cecidit: in parietibus et portis ut vestigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.

6929 (1421) Indictione XIV, Ianuarii 21, feria 3, Siguntonanis

τούτων. καὶ ἐγίνετον ἡ αἰχμαλωσία πολλὴ σφόδρα. καὶ οὕτως ἐστράφηκεν.

Τῷ ͵ςϡνθ' ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ ἀμιρὰς ὁ Ἀμωράτης, καὶ ἔλαβεν τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλαπής, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισεν τὸ νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. διαλύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισε πλῆθος ἄπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας διά τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης παρεκάθισε τὴν πόλιν ἐν συγκλεισμῷ. ἤρξατο πολεμεῖν αὐτήν, μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας, καὶ σύνταξιν συγκροτήσας πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγκροτεῖ πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. καὶ παρέλαβεν αὐτὴν μηνὶ Μαΐῳ κθ', ὥρᾳ γ', τῷ ͵ςϡξα' ἔτει νεμήσεως α'.

Τῷ ͵ςϡξδ' ἔτει μὲν δ', μηνὶ Μαΐῳ κθ', ἐφάνη ἀστὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκβλύζων ὥσπερ καπνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ͵ςϡξδ' ἔτει, νεμήσει δ', μηνὶ Ἰουνίῳ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

Τῷ ͵ςϡξδ' ἔτει, νεμήσει δ', ἐγένετο λεῖψις καὶ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, καὶ ἤσθιον ὁ λαὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ βοτάνας χλοὰς ῥίζας γιγάρτας ἀκρόδρυα. ἤφερε δὲ τὸ κεντάλιτρον τὸ σῖτος ὑπὲρ λ', καὶ οὐχ εὑρίσκετο.

P. 201 Τῷ ͵ςϡξς' μηνὶ Μαΐῳ ἦλθεν ὁ ἀμιρὰς ὁ Μεχεμὲτ Τζαλάπης μετὰ φοσάτου ͵αξ εἰς τὸν Μωρωίαν, καὶ παρέλαβεν

runt. Patras quoque agrosque circumiectos, et praeter Culam, castra occuparunt. quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.

6959 (1451) Amiras Amorates obiit, imperiique habenas suscepit filius eius Celebis: qui imperium adeptus Neocastrum extruxit, et de Cpoli subigenda cogitavit. pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit; conscriptoque exercitu, terra marique urbem obsidione cinxit. deinde multis machinis admotis acie peditum et equitum instructa, portu navigiis occupato, utrinque urbem aggressus expugnat Maii 29, hora 3, anno 6961 (1453), indict. I.

6964 (1456) Indictione IV, Maii 29, cometa in coelo apparuit, qui per multos dies velut fumum protensum emittebat.

Mense Iunio Athenae in Turcorum potestatem devenerunt.

Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen, radices, acinos glandesque vescebatur. panis, qui vix reperiebatur, librae quinque pluris nummis triginta venierunt.

6966 (1458) Mense Maio Amiras Mehemetes Celebi cum mili-

τὴν Πάτραν τὸ Μουχλίν. καὶ Αὐγούστου εἰς τὰς ς παρέλαβεν τὴν Κόρινθον.

Τῷ ,ςϑξη' ἔτει ἦλθεν ὁ αὐτὸς ἀμιρὰς τὸ δεύτερον εἰς τὸν Μωραίαν, καὶ ἐπαρέλαβε τὸν Μεζηθράν, καὶ ἐπῆρε τὸν κύριν Δημήτριον τὸν δεσπότην σὺν τῆς βασιλίσσης καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπεῖρεν εἰς τὸ Σαράϊ μηνὶ Μαΐῳ λ', νεμήσει ζ.

Τῷ ,ςϑοα' ἔτει, μηνὶ Ἀπριλίῳ γ' ἡμέρᾳ, κυριακῇ τῶν βαΐων, ἐπαρέδωσαν οἱ Ἀργεῖοι τὴν χώραν τοῦ Ἄργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. καὶ τῇ κε' τοῦ Ἰουλίου μηνός, ἡμέρᾳ β', ἐξοίκισαν αὐτοὺς οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὸ Ἄργος, καὶ ἐξόρισαν αὐτοὺς σὺν γυναιξὶν καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαβον οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Ἄργος.

Τῷ ,ςϑοβ' ἔτει συνήθροισεν ἡ αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ πλοίων πλείστων εἰς τὸ Ἀναύπλι. καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου ἀπῆλθον εἰς τὸ Ἑξαμίλιον καὶ ἤρξαντο κτίζειν καὶ τειχεῖν αὐτὸ ξηρέμβολον· καὶ ἐπολέμιζον καὶ τὴν Κόρινθον. καὶ γεναμένης ἔριδος διὰ μέσων αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις.

Τῷ ,ςϑοε' ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμπὰρ Μπεκυς μετὰ πλείστου λαοῦ καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἔκτισεν τὸν πύργον τοῦ Ἄργους, καὶ ἔβαλεν φύλαξιν, καὶ ἐκράτησεν αὐτό.

Τῷ ,ςϑοη' ἔτει νεμήσεος η' ἦλθεν ὁ ἀμιρὰς σὺν στρατοῦ

tibus 1060 Moream ingressus Patras et Muchlin cepit. Augusti deinde 6 die Corinthum occupavit.

6968 (1460) Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cepit; dominumque Demetrium despotam cum regina et filia captum Maii die 30, Indictione VII, Cpolim in Saraium transtulit.

6971 (1463) Aprilis mensis die 3, dominica palmarum, Argivi regionem suam Turcis dediderunt; et Iulii die 25, feria 2, Turci eos cum uxoribus et liberis Argis Cpolim transportarunt, habitationemque eis adsignarunt. Augusti die 5 Veneti Argos ceperunt.

6972 (1464) Veneta respublica terra marique exercitum peditum equitumque, navesque plurimas Nauplii contraxit. dieque Septembris 1 ad Hexamilium exercitus accessit, quod in partibus mediterraneis aedificari coeptum. Corinthus deinde oppugnata est: ortaque in exercitu discordia ac dissensione ab incepto cessatum.

6975 (1467) Mense Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios et artifices secum adduxit; Argis turrim extruxit impositoque praesidio firmavit.

6978 (1470) Indictione VIII in Euripum venit Amiras cum in-

V. 162 πλείστου ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ πλοίων διὰ θαλάσσης τριακοσίων ξ μικρῶν καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὔριπον, καὶ ἐπολέμιζεν αὐτὴν ἡμέρας καὶ νύκτας μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ἰουνίου ιβ´ ἕως Ἰουλίου ιβ´. καὶ τῇ ιβ´ Ἰουλίου ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἐπαρέλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς ἀμιρὰς ὁ Μεεμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αἱματοχυσίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. ἀπέθανεν δὲ πλῆθος ἄπειρον ἀμφοτέρωθεν. καὶ οὕτως ἐπαρέλαβεν καὶ τὴν καθόλου νῆσον.

Εἰς τὰ ͵αυοζ´ Ἰουνίου ιζ´ ἐποίησεν ἡ πανυψηλοτάτη ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετίων ἀγάπην μετὸν Τοῦρκον.

Εἰς τὰ ͵αυϟθ´ ἐποίησεν ἀμάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μετὸν Τοῦρκον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπῆρεν ὁ Τοῦρκος τὸν Ναύπακτον.

Εἰς τὰ ͵αφ´ ἔτη ἐπῆρεν τὴν Μοθοκορόνην.

Εἰς τὰ ͵αφγ´ ἐποίησεν τὴν ἀγάπην μετὸν Τοῦρκον.

Τῷ ͵ζκ´ ἔτει ἀπέθανεν ὁ ἀμιρᾶς ὁ Παγιζήτης, καὶ παρέλαβεν τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Παγιαζήτη. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν εἰς πόλεμον μετὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀχμάτη, καὶ ἐπίασεν αὐτὸν μετὰ δόλου ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων παραδοθείς, τὸν ὁποῖον ἔπνιξεν μετὴν χόρδαν τοῦ τοξαρίου.

Τῷ ͵ζκα´ ἔτει ἐπίασεν τὰ δυο παιδία τοῦ Ἀχμάτου καὶ ἔκοψεν αὐτά. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπίασεν τὸν ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Κουρκούτι καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ ͵ζκβ´ ἔτει Ἀπριλλίου ις´ ἐγένετο μέγας σεισμὸς εἰς

genti exercitu pedestrium et equestrium copiarum, navibusque maioribus minoribusque 360. multisque admotis machinis noctu atque interdiu, a Iunii die 12 oppugnavit. Iulii die 12, feria V, post vehementem pugnam, magna cum strage cepit. ingens utrinque caesorum numerus. hoc pacto totam insulam (Euboeam) subegit.

6985 (1477) Iunii die 17 cum Turco excelsissima respublica nostra Veneta pacem composuit.

7007 (1499) Respublica nostra cum Turcis, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.

7008 (1500) Turci Mothocoronem occuparunt.

7011 (1503) Veneti cum Turco pacem inierunt.

7020 (1512) Amirae Baiazitae mortuo successit filius (Selimes I). is eodem anno cum fratre suo Ahmete bellum gessit, doloque oppressum et a magnatibus proditum arcus chorda strangulavit.

7021 (1513) Ahmetis liberos duos oppressit et interfecit. eodem fratrem suum alterum Corcutem interfecit.

7022 (1514) Aprilis die 16 Zacynthus insula ingenti terrae mo-

τὴν Ζάκυνθον, ὥστε ἐχάλασαν πλεῖστα ὀσπείτια ἀπό τε κάστρος τὸ ἄνω, καὶ μέρτικον ἀπὸ τὸ κάτον, καὶ ἐπλάκωσαν πλεῖστον λαόν.

Τῷ ͵ζκβ′ ἐσύναξεν ὁ Σαλήμης πλεῖστον φουσάτον ἱππέων καὶ πεζῶν, πλεῖστον ὑπὲρ τὰς σ′ χιλιάδας, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν Σοφίν. καὶ εἰς τὰς κθ′ τοῦ Αὐγούστου μηνός, ὥρᾳ δευτέρῃ τῆς νυκτός, ἔδωσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τοῦ Σοφί. καὶ ἐτζάκησεν αὐτὸν ὁ Σοφίς, καὶ ἔκοψεν ἀπὸ τὸ φοσάτον τοῦ Σαλήμι περισσότερον ὑπὲρ χιλιάδας ρ′. καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τζακισμένος. καὶ πάλιν ἔλαβεν ὁ Σοφὶς τὸ Ταμπρίζιν καὶ τὸ Σκαμνὶν αὐτῶν, καὶ τὸν τόπον ὅσον τοῦ ἐπῆρεν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ͵ζκε′ ἐπῆρεν ὁ σουλτὰν Σαλήμης τὸ Κάερος καὶ τὴν ἀφεντίαν τοῦ σουλτάνου ὅλην, καὶ ἐπίασεν τὸν σουλτάνον, καὶ ἐθανάτωσέ τον πικρῷ θανάτῳ, ὃς ὀνομάζετον σουλτὰν Μπαράκ. ἑρμηνεύεται δὲ τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ βασιλεὺς εὐλογήμενος.

Τῷ ͵ζκθ′ ἔτει Σεπτεμβρίῳ κς′, βασιλεύσας ἔτη θ′, ἀπόθανεν ὁ ἀσεβὴς ἀμιρὰς σουλτὰν Σελήμης, ἀνὴρ ἀνδρεῖος σώφρων καὶ δίκαιος κριτής. ἠγάπα τοὺς Χριστιανοὺς πλεῖστα, καὶ μάλιστα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. τῷ αὐτοῦ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλαὶ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν· ἔδωσεν ἁπλῆν ἐξουσίαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἁπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἵνα ἀνεγείρονται. οὗτος εἶπεν πάντες οἱ οἶκοι τοῦ θεοῦ νὰ καλλωπίζονται. καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις

tu quassata est, ita ut domus plurimae corruerint in superiori castro, et inferioris pars collapsa sit. ea ruina multi homines perierunt.

Ingenti exercitu conscripto Selimes, equitum peditumque supra ducenta millia, in Persiam contra Sophinum movit. Augusti mensis 29, hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. repulit eum Sophinus, et supra centum millia Turcorum cecidit. Selimes clade affectus redit. Tabrisium regiam Persarum Sophinus recepit, omniaque oppida, quae Selimes occupaverat.

7025 (1517) Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque Sultani Aegyptiaci ditionem subegit. Sultanum victum acerba morte affecit. appellabatur is Sultanus Barac, id est rex benedictus.

7029 (1520) Septembris die 26, anno regni sui IX, impius Amiras sultanus Selimes obiit; vir generosus, temperans, et iudex aequus. Christianos valde, praecipue vero Christi ecclesiam dilexit. imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. plenam libertatem antiqua templa reficiendi concessit, voluitque omnes ae-

P. 202 ἔγιναν καὶ πλεῖσται νέαι ἐκ θεμελίων. τῷ αὐτῷ ἔτει ἔλαβεν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλαιμᾶν ἐτῶν ὢν κγ', καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κς' ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει.

Τῷ ͵ζκθ' ἔτει Ἰουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ σουλτὰν Σουλαιμάνης φουσάτον ἱππέων καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ'. ὅστις ἐπῆγεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν καὶ ἐπολέμιζεν τὸ Ἀμπελογράδι, καὶ εἰς τὰς β' τοῦ Αὐγούστου ἐπαράλαβεν αὐτό, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Εἰς τὰ ͵αφκβ' Ἰουνίῳ ἐποίησεν ὁ σουλτάνης Σαλαιμάνης φοσάτον διὰ ξηρᾶς χιλιάδας σ', καὶ στόλον διακοσίους ἑβδομήκοντα ἅρμενα κάτεργα, καράβας καὶ φούστες, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν διὰ πλείστων ἑλεπόλεων ἀπὸ τὸν Ἰούνιον μῆνα ἕως τοῦ Δεκεμβρίου, καὶ τῇ κε' τοῦ αὐτοῦ ἐπαρεδόθη ἡ αὐτὴ ἀθλία εἰς χεῖρας αὐτοῦ. ἔδοσε δὲ ἄδειαν, καὶ ἐξέβη ὅστις ἤθελεν. πρὶν βασιλεῦσαι οὗτος ὁ Σουλαιμάνης, ἐπορεύθη τις Ἑβραῖος μάγος πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ „γινώσκε, σουλτάνε μου, ὅτι μέλλεις βασιλεῦσαι." καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σουλτὰν Σουλαιμὰν εἶπεν αὐτῷ „ἐν πόσῳ καιρῷ;" ὁ δὲ Ἑβραῖος ἔφη „τρία στοιχεῖα γραμμάτων με διδάσκουν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶ ἢ μῆνες ἢ καὶ τὰ ἄλλα." καὶ ταῦτα εἰπών, καὶ ἄλλα ὅσα εἶταν χρείαν, ἔφη ὁ σουλτὰν Σουλαιμάνης ὅτι „ἐὰν βασιλεύσω, δώσω σοι λοφᾶν ὅσον θέλεις." καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔγγραφον ὁμολογίας.

des deo consecratas ornari; praeter antiquas igitur novae multae a fundamentis constructae sunt. eodem anno filius ipsius Suleimanes, annum agens XXIII, in imperii solio collocatus est Adrianopoli, Septembris die 26.

7029 (1521) Mense Iunio Sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam peditum quam equitum, in Hungariam movit. Belogradum oppugnavit et die Augusti 2 cepit; unde Adrianopolim rediit.

7030 (1522) Mense Iunio, conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeque CCLXX velorum, cum triremium tum navium et dromonum, apparata, Sultanus Suleimanes in Rhodum insulam traiecit; urbemque multis machinis a mense Iunio ad Decembrem usque oppugnavit. tandemque huius mensis die 25 urbs ei misera dedita est. libertatem abeundi omnibus, qui discedere vellent, fecit. priusquam hic Suleimanes imperium adeptus est, adiit ipsum Hebraeus quidam magus, et „disce," inquit, „mi Sultane, te regnaturum esse. quaesivit Sultanus Suleimanes, quando id esset futurum? respondit Hebraeus: „tria litterarum elementa me docent: ve-

καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἑβραίου ἐβασίλευσεν, καὶ τῶν στοι-
χείων ἀριθμουμένων εὑρέθη ἀληθῶς ὁ Ἑβραῖος. ἦλθεν δὲ ὁ
Ἑβραῖος, καὶ αἰτήσας τὸν λοφᾶν κατὰ τὸ ἰδιόγραφον τοῦ
ἀφεντός, καὶ λαβὼν αὐτὸ καὶ ἄλλας πλείστας τιμάς. ἠρώ-
τιξεν δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τί μέλλει γενέσθαι.
ὁ δὲ Ἑβραῖος ἢ κακίᾳ φερόμενος, ἢ καὶ ἀληθῶς ὡς ἐδιδά-
σκετον ὑπὸ τὰς μαντείας αὐτοῦ, ἔφη ὅτι οἱ Χριστιανοί,
ὅπου εἶναι εἰς τὴν πόλιν, μέλλει νὰ ποιήσουν στάσιν καὶ
βασιλέα ὅστις ἔνε τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν, καὶ αὐτοὶ σὺν
αὐτῷ νὰ στασιάσουν κατὰ τοῦ σοῦ κράτους, καὶ διὰ τοῦτο
προΐδε ἡ βασιλεία σου νὰ τοὺς κόψῃς, ἵνα μὴ τελέσουν τὸ
ἔργον. ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων
αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. καί τις ἐκ τῶν μεγιστά-
νων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρι Μπασιᾶς ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς
ἀθέσμου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς, εἰπὼν αὐτῷ „σουλτάνε μου, τὰ
τοιαῦτα μεγάλα πράγματα ἀπὸ θεοῦ εἰσιν· καὶ εἰ μὲν εἰσιν V. 163
ἀπὸ θεοῦ, οὐ δυνάμεθα ἐναντιηθῆναι, ἵνα μὴ εὑρεθῶμεν καὶ
θεομάχοι· εἰ δέ εἰσιν ἐξ ἀνθρώπων, ἄφες ἡμᾶς τοὺς δού-
λους σου, ἵνα ποιήσομεν τὴν ἐκδίκησιν.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔδειξεν ὁ θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τῇ μεγάλῃ κυριακῇ τοῦ Πάσχα. τὸ μεσονύκτιον ἠγέρθησαν οἱ Τερβήσιδες, καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν ἁγίαν σοφίαν, νὰ σαλαβατίσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἔθος. καὶ ἐλθόντες εἰς τὰ προαύλια

rum, anni sint an menses an alia temporis intervalla, nescio". his et aliis, quae ex re erant, dictis, Sultanus Suleimanes, „imperium," inquit, „adeptus mercedem, quantam volueris, solvam;" scriptoque de mercede ei cavit. et adeptus est imperium secundum Hebraei vaticinium, quod numero litterarum inito verum est inventum. mercedem itaque ex instrumento scripto a principe Hebraeus repetiit et accepit, multisque honoribus affectus est. interrogavit porro Sultanus Hebraeum, quidnam se regnante futurum esset. tum Hebraeus aut malevolentia sua ductus aut vere ab arte sua edoctus, „Christiani," inquit, „qui in urbe sunt, seditionem excitabunt, imperatoremque constituent, quo duce adversus potentiam tuam rebellent: propterea eos, o Sultane, reprime, priusquam eo sceleris prorumpant." ipse ergo cum suis consiliariis de Christianis delendis deliberat. quorum unus, Pyri Bassa vocatus, ab iniquo eum ac nefario impetu retraxit, sic affatus: „mi Sultane, tam magnae res a deo sunt. et si a deo sunt, non possumus adversari, aut et adversus deum pugnare deprehendemur. sin ab hominibus sunt, sine nos servos tuos vindictam sumere."

Hoc anno tale signum Cpoli magna paschatis dominica deus ostendit. cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent et ad S. Sophi-

ISMAELIS BULLIALDI
AD DUCAE HISTORIAM
NOTAE.

P. 206 *P.* 10. 1. *ed. Bonn.* Cap. 1. Initio huius operis propositum
V. 165 auctoris fuit annorum a mundi ortu et creatione exactorum synopsim ob oculos ponere iuxta ecclesiae Orientalis calculum, quae ab initio mundi ad annum 1 aerae Christianae vulgaris annos integros 5508 a Septembri antecedente Kal. Ian. anni primi numerat. nullus vero eorum qui in Chronologia parumper versati sunt, nescit Graecos annum suum ab illo termino Kal. Septemb. ordiri; ita ut Christus anno 5509, sive autumno sive ineunte hieme *θεοτόκος* eum genuisse dicatur, natus sit. norunt etiam omnes Septuaginta, ita appellatos ac creditos veteris testamenti interpretes, plures annos a mundi exordio ad Abrahamum in versione sua computavisse quam in textu Hebraïco reperiantur. qua ratione id contigerit assequi arduum. textus equidem Hebraïcus ab Adamo ad diluvium annos exactos solummodo exhibet 1655, cum interim LXX interpretes numerent 2242. in huius enim capitis verbis, *ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βσμβʹ*, rectus est, etsi e generationum explicatarum numeris colligantur 2249. a diluvio ad Abrahamum textus Hebraïcus numerat annos 292: at interpretes LXX numerant annos 1178, hic noster 1121. de hac computandi dissensione non est dicendi nunc locus; nec propositum est nobis disquirere et scrutari num textus Hebraïcus, quo illi usi sunt, ab eo qui omnibus probatus circumfertur variaverit, num etiam aliqua ratione ducti illi viri, qui gentilium, Aegyptiorum praecipue ac Graecorum, oculis ac iudicio sacram historiam subiiciebant, annos ali-
P. 207 quot ab orbe condito ad diluvium et inde ad Abrahamum intercalarint, importunas gentium ob idololatriam caecutientium obiectiones declinaturi.

P. 11, 12. *οὗτος ὁ Μωϋσῆς*] At Eusebii Chronicon initium annorum Inachi alligat anno aetatis Abrahami 161, eo ipso quo natus est Iacob seu Israel. Mosem vero natum prodit anno ab Abrahami nativitate 435, ita ut annis totis 274 posterior sit Inachi initio Mosis nativitas.

P. 12, 2. *εὕρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδάμ*] In enumerandis annis ab orbe condito ad incarnationem hallucinatus est huius historiae auctor, vel qui illum transcripsit lapsus est. ab anno namque primo aerae mundi ad annum primum Christi ecclesia Graeca numerat annos 5508, et tali intervallo Epocharum utitur in sequentibus hic scriptor: legendum itaque hoc loco *ἔτη ͵εφη′* 5508.

P. 12, 3. *τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας*] Mysterium adorandum incarnationis filii dei Graeci theologi et scriptores appellant *ἔνσαρκον οἰκονομίαν.*

P. 12, 4. *ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου*] Post Christi epocham mentionem facit Constantini, qui ob redditam Christianae ecclesiae pacem et tranquillitatem clarus, deo ac hominibus acceptus, Graeco etiam homini religiose cultus est. huius enim imperatoris matrisque Helenae ecclesia Orientalis memoriam die 21 Maii celebrat. Et Cpolitani imperatores, referente Codino Curopalata lib. de officiis palatii Cpolit., in templum SS. Apostolorum die illa se conferebant. *κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἔνθα καὶ ἡ ἁγία τούτου σορὸς κεῖται. die quo magni Constantini memoria celebratur, confert se imperator in templum SS. Apostolorum, in quo illius sanctus loculus situs est.* Graecorum insuper universitati cara Constantini memoria est, qui translata imperii Romani sede ab Italis ad Graecos, nomini suo novam quam condidit Romam consecravit. Byzantii appellatione omissa urbem immensum in modum auctam atque ornatam Cpolim appellavit. Iustinianus etiam de S. Sophiae magnificentissimo ac elegantissimo, quod extruxit, templo iure commendatur. anno porro II regni sui Iustinianus S. Sophiam restitutam ac aedificatam consecravit. Georgius Cedrenus: *τῷ ια′ ἔτει γέγονε τὰ ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτὴ ἀπὸ τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ βασιλέως σὺν τῷ λαῷ. ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς μέχρι τῶν ἐγκαινίων ἔτη ε′, μῆνες ια′ καὶ ἡμέραι ι′ παρῆλθον· ἐν γὰρ τῷ ͵ςη′ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κοσμοῦ ἰνδικτ. ιε′ τῆς κγ′ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ὥρᾳ πρώτῃ τῆς ἡμέρας τὴν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνοικοδομὴν ἤρξατο ποιεῖν ὁ Ἰουστινιανός. anno Iustiniani* II *magnae ecclesiae consecratio celebrata est. litanias et preces recitantes patriarcha et imperator, comitante populo, a sanctae Anastasiae templo egressi processerunt. a die porro quo flammis periit, ad con-*

secrationem anni 5, *menses* 11, *dies* 10 *transierunt: anno enim ab orbe condito* 6008, *Indict.* XV, *Februarii die* 23, *hora diei prima*, *Iustinianus instaurationem Magnae ecclesiae auspicatus est.* In hoc Cedreni loco mendum librarii occurrit in annis mundi hic enumeratis: coepit Iustinianus anno Christi 527, mundi 6035, Kal. Aprilibus anno eius quinto, id est 531 Christi, mundi vero 6039 vel 6040, seditio Cpoli orta est. Februario mense coepta est reaedificari S. Sophiae Basilica; et anno eius undecimo consecrata est, id est anno Christi 537, ab April. Kal. ad similem diem anni 538. et ut quod sentio dicam, anno mundi 6040, Februario mense, coepit instaurari templum S. Sophiae, Indictione IX. ita ut legendum sit ͵ςμ' ἔτει ἰνδικτ. θ', anno 6040, Indict. IX.
V. 166 praeter illud alia collapsa aut seditione factionum Prasinae ac Venetae combusta instauravit. xenodochia et monasteria fabricari iussit, iisque reditus annuos ingentes attribuit: imperii fines barbarorum incursionibus angustiores redditos dilatavit. de quibus omnibus Procopii tractatus sex *περὶ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων* legendi sunt.

Ab aerae Christianae vulgaris initio ad Constantinum com-
P. 208 putantur anni 305 et unius semissis cum diebus aliquot. nam mortuo anno 306, Iulii die 25, Constantio Chloro, ipse imperii fasces suscepit. perperam igitur noster a Christo ad Constantinum numerat annos 318. A Constantino pariter ad Iustinianum erravit statuens annorum 210 intervallum, cum revera intercesserint ab anno 306, Iulii 25, ad annum 527, Kal. April., quo imperium adeptus est Iustinianus, anni 221 fere: quatuor quippe propemodum menses desunt. ista numerorum perturbatio etiamdum cernitur in illo temporis intervallo, quo Iustiniani initia distant a Constantino Leonis IV F. et huius coniuge Irene, quod noster historicus statuit annorum 260, cum tamen iuxta historicam veritatem anni tantum 253 numerentur. etenim cum Irene matre coepit Constantinus anno Christi 780. a Constantino et Irene ad Alexium Comnenum numerat annos noster 295. simul itaque collectis intervallis quae a Christo ad Alexium Comnenum statuit, reperiuntur anni elapsi 1083. ideo coepisset Alexius 1084 ineunte. iuxta veritatem vero chronologicam anno Christi 1081 imperium adeptus est Alexius Comnenus. propterea a Constantino et Irene ad Alexium verum temporis intervallum statuitur annorum 301. videtur equidem historiae huius auctor has temporum epochas et intervalla ex memoria descripsisse: nam ista cum sequentibus committi ac concinnari nequeunt. cum enim occupatam a Latinis urbem Cpolim anno mundi 6712, hoc est Christi 1204, Aprilis die 12, statuat, numeretque Ducae Murtzuphli, Alexii Angeli eiusque fratris Isaaci annos, qui-

bus regnarunt, 19 fere, Comnenorum vero dynastiam annorum 103, quae summa colligitur ex numeris annorum attributorum singulis ex gente Comnena imperatoribus, non vero 101, ut in textu legitur, summa annorum quibus Angeli ac Comneni regnarunt fit 122. quam cum ab annis 1204 reiecerimus, ad annum 1082 et initium Alexii Comneni regrediendo perveniemus. at ex intervallis antecedentibus initia dynastiae Comnenorum anno Christi 1084 hunc auctorem alligare invenimus. non sibi itaque constat Ducas in hac calculi subductione.

P. 12, 20. *ἐν ῇ καὶ ἑάλω ἡ Κωνσταντινούπολις*] Huc advocandae sunt kalendarii notae vulgares, ut nobis constet num auctor in assignanda die erraverit. anno Christi 1204 fuit cyclus lunae VIII, solis IX, litterae dominicales D. C. Pascha igitur Aprilis 25, dominica *τῶν βαΐων* sive palmarum Aprilis 18. ergo dies Aprilis 12 fuit feria 2 seu dies lunae sextae septimanae ieiuniorum, ut a nostro notatur; quae in libris Graecorum ecclesiasticis *δευτέρα τῆς ἕκτης τῶν νηστειῶν* vocatur. huic etiam temporis notae consentit Nicetas Acominatus Choniates. Flandriae comes Balduinus ab Henrico Dandolo Venetiarum duce ceterisque 12, vel ut aliis placet, 15 electoribus imperator electus est 6 Kal. Maii, hoc est postridie Paschatis, quod eo anno incidit in 7 Kal. Maii seu 25. Aprilis. coronatur vero 17 Kal. Iunii, hoc est Maii 16. Haec tradit Iacobus Meyerus Baliolanus Annal. Flandriae lib. 7 sub finem. Villharduinus scribit diem coronationis indictam fuisse tribus post Pascha septimanis, hoc est 16 die Maii, quae fuit dominica *Iubilate.*

Inducit Villharduinus Dandulum promittentem se imperatoris nomen proclamaturum *hora qua deus natus est.* quae verba me inducunt ut credam vigilia Paschatis electionem factam et post Pascha incoronationem Balduini dilatam; ita ut Calvisio adhaereamus, qui electionem 24 Aprilis sabbatho sancto factam asserit. et fortasse Villharduinus scripsit aut scribere voluit *hora qua deus resurrexit*, hoc est, summo mane die Paschatis, paulo post mediam noctem. hic tamen omittere non debemus imperatorem Balduinum, in epistola quam de Cpoli expugnata scripsit, monere se electum fuisse dominica *misericordias domini*, quae contigit Maii die 9, sublimatum vero dominica *cantate*, hoc est Maii die 23. P. 209
epistolam illam edidit Aubertus Miraeus in codice *Donationum piarum a Flandriae comitibus factarum.*

P. 13, 1. Cap. 2. *Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ*] Extincto a Latinis Alexio Duca Murtzuphlo, qui Alexium Angelum veneno bis frustra aggressus laqueo tandem necaverat, Balduinus Belga seu Flander, adiuvante Henrico Dandulo Vene-

tiarum duce Cpolitanus imperator renunciatur. Theodorus vero Lascaris occupata a Latinis urbe in Orientem abiit et Nicaeae imperator salutatur. ita Nicephorus Gregoras lib. 1 Hist. Byzant. post urbem captam: *ἕως ὀψὲ καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαέων μητρόπολιν ἀναγορευθῆναι συμπέπτωκε βασιλέα Θεόδωρον Λάσκαριν τριακοντούτη ἤδη τυγχάνοντα. donec in Nicaeae metropoli vix tandem acciderit Theodorum Lascarim annos iam triginta natum imperatorem renunciari.* clarius vero lib. 4. cap. 2: *ἐντεῦθεν εἰς Νίκαιαν αὖθις ὑποστρέφει. αὐτὴ γὰρ ἐγεγόνει Ῥωμαίων βασίλειον μετὰ τὴν τῆς Βυζάντιδος ἅλωσιν. inde Nicaeam rediit, quae regia sedes imperatorum Romanorum post captam Byzantium fuit.* Nicetas enim Choniates in Annalibus Theodorum Lascarim in Asia regnasse scribit duobus in locis: *ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος ὡς γένει εὐπρεπέστατος καὶ κήδει βασιλείῳ περίδοξος, ἀποκρουσάμενος ἐκεῖνον, τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδύεται καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ὅλων τῶν ἑῴων ἀναγορεύεται πόλεων. Theodorus Lascaris genere nobilissimus et imperatoris affinitate clarus, illo repulso* [Manuele Maurozome] *calceos purpureos induit et a cunctis urbibus provinciarum Orientalium imperator proclamatur.* et infra: *κατὰ δὲ τὴν ἕω Προυσαῖοι μὲν καὶ Νικαεῖς Λυδοί τε καὶ οἱ Φιλόμολποι καὶ Σμύρνη καὶ Ἔφεσος καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα Θεοδώρῳ προσανεῖχον τῷ Λάσκαρι. in Oriente vero Prusaei et Nicaeenses, Lydi et Philomolpi, Smyrna et Ephesus, quaeque regiones illas interiacent urbes, Theodori Lascaris partibus adhaerebant.* nescio igitur cuius auctoritate fulti Sethus Calvisius, in prima editione suae Chronologiae, quam postea correxit et ampliorem reddidit, et post eum Christophorus Helvicus dixerint Lascarim Adrianopoli regnasse; imprimis vero Calvisium demiror, qui Nicephorum auctorem citat. non extra rem erit si Lectorem moneamus populum illum qui *Φιλόμολποι* hic vocantur, apud nullum Geographum reperiri; et procul dubio error est librariorum, et forte ex duobus *Φυλακήνσιοι καὶ Ἱεραπολῖται* coaluit vox *Φιλόμολποι*. Phylacensii autem et Hierapolitae populi sunt Phrygiae maioris, qui Lydiae, cui Theodorus Lascaris imperavit, finitimi et contermini sunt.

P. 13, 2. *Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης*] Nicephorus Gregoras lib. 2. cap. 1: *ὀκτωκαίδεκα δὲ βασιλεύοντι τούτῳ* [*Λάσκαρι*] *παρερρύησαν ἔτη, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀμείβει, διάδοχον τῆς βασιλείας καταλελοιπὼς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ Εἰρήνῃ γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν. cum annos* 18 *Lascaris in imperio egisset, ex hac migravit vita, successore relicto Iohanne Duca,*
V. 167 *qui filiam eius Irenem uxorem duxerat.* sed sedem habuisse Iohannem Batatzam seu Vataciam Magnesiae potius quam Nicaeae, non constat ex illo loco. cap. 6 ait Iohannem lu-

strata Macedonia et Thracia per aestatem Nicaeam recessisse et in hyberna militem dimisisse, et cap. 12 Iohannem aedificasse Magnesiae templum *ὄνομα τῆς θεομήτορος Σώσανδρα καλούμενον*, aliudque *ἐντὸς τῆς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου.* hic Vatacia Didymotoecho oriundus erat, et Protovestiarii dignitatem adeptus a Lascari gener adscitus est. Georgius Logotheta in Chronico.

P. 13, 4. *Θεόδωρος Λάσκαρις ἔτη δ'*] Hic Theodorus iunior senioris ex filia nepos, annos 33 natus erat, quando fasces imperii suscepit. anno enim quo pater ipsius Iohannes P. 210 imperator designatus fuit, natus est Theodorus, ut scripsit Gregoras lib. 2. sub finem.

P. 13, 5. *Ἰωάννης Λάσκαρις*] Hic filius Theodori iunioris fuit, cui pater moriens Arsenium patriarcham et Muzalonem protovestiarium tutores dederat, ut res imperii administrarent, donec Iohannes, qui sexennis solummodo erat, adolevisset. Muzalo, dum funus Theodori effertur et Magnesiae in magno templo Sosandrio defuncti commemoratio agitur, ad ipsam sacram mensam ab irruentibus militibus confoditur. Arsenius deinde patriarcha rerum usu ac consilio destitutus Michaelem Palaeologum in imperatorem coronat, ea conditione ut adulto Iohanni imperio cedat seque abdicet. Michael coronatus Iohannem custodiendum Magnesiam mittit, tandemque excaecat, hocque scelere ineptum ac inhabilem imperio reddit. Niceph. Gregoras lib. 3 sub finem, et lib. 4. Georgius Phranzes lib. 1 capp. 3 et 5. Michael Palaeologus ex gente antiqua et nobilissima oriundus erat, quam, ut ex aliis Petrus Bizarus refert lib. 1 de bello Veneto, *ex Italia adeoque Viterbo ipso, Hetruriae civitate haud sane ignobili, quae olim Veiusa nuncupata tanquam trium urbium septa vel moenia in se complectens, originem traxisse nonnullis placet.*

P. 13, 7. *ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι τῆς πόλεως*] mundi anno 6768, Christi 1260, Iulii 25. Referri debet haec temporis nota ad annum 1 imperii Michaelis Palaeologi. quippe urbs a Graecis recuperata fuit anno Christi 1262, mundi iuxta Graecos anno 6770. nam collectis annis Theodori Lascaris, Iohannis Vataciae, Theodori et Iohannis annis tribus fit summa annorum 58; qui cum additi fuerint annis 1204, exhibebunt annum 1262, quo Iohannes, cui imperialis corona nunquam imposita fuit, a Palaeologo Michaele excaecatus et imperio pulsus est, et Latini urbe exacti sunt. libro etiam 4 Gregoras de urbe recuperata per Caesarem Strategopulum verba faciens notat, *δύο ἑξῆς ἠνύετο ἔτη ἀφ' οὗ τῶν τε βασιλικῶν θρόνων ἐγκρατὴς ὁ Μιχαὴλ ἐγεγόνει.* quo igitur anno urbs capta est, iam duos in imperio annos integros Michael exegerat: unde constat ipsum clypeo insidentem imperatorem

proclamatum esse anno 1260. Phranzes cap. 4 lib. 1 dynastiam Francorum annos 59, menses 3, dies 4 Cpoli durasse ait. Georg. Logotheta in Chron. Cpolitano sub finem ait urbem a Latinis captam anno 6712, et eam tenuisse annis 58. recuperatam anno 6769, Indict. IV. in quo sibi non constat: nam mensis Iulii 25 captam ait Cpolim a Graecis post annos 58; qui additi cum fuerint annis 6712, dabunt annos 6770 et Indictionem V. transcriptoribus fortasse hic error imputandus est, non Logothetae.

P. 13, 16. *μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος*] Sub Michaele Palaeologorum primo coeperunt Turci provincias Asiaticas, quae imperatoribus Cpolitanis adhuc parebant, vexare ac perpetuis latrociniis vastare. Gregoras lib. 5 et lib. 7 c. 1 statum provinciarum Asiae talem fuisse narrat. *κατέσχον ὁ μὲν Καρμανὸς Ἀλισούριος τὰ πλείω τῆς μεσογείου Φρυγίας, καὶ ἔτι τὰ μέχρι Φιλαδελφίας, καὶ τῶν ἔγγιστα πάντων ἀπὸ τῆς περὶ Μαίανδρον ποταμὸν Ἀντιοχείας. τὰ δὲ ἐκεῖθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν ἐντὸς παραλίων τῆς Ἰωνίας ἕτερος ὄνομα Σαρχάνης· τὰ γὰρ περὶ Μαγνησίαν καὶ Πριήνην καὶ Ἔφεσον φθάσας ὑφείλετο σατράπης ἕτερος ὄνομα Σασάν. τὰ δὲ ἀπὸ Αἰολίδος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ἑλλησπόντῳ ὅ τε Καλάμης λεγόμενος καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ Καρασῆς. τὰ δὲ περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ ὅσα τῆς Βιθυνίας ἑξῆς ἕτερος ὄνομα Ἀτμᾶν. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαγγαρίου μέχρι Παφλαγονίας μεμερισμένως εἰς τοὺς Ἀμουρίου διέβησαν παῖδας. Caramanus itaque Alisurius maximam Phrygiae mediterraneae partem occupaverat, et Philadelphiam atque etiam Antiochiam ad Maeandrum usque omnia ditioni suae subiecerat. quae vero regiones ab illis locis ad Smyrnam et Ioniae maritima pertingunt, alius Sarchanes appellatus illis dominabatur. Sasan etiam qui vocabatur, satrapa Magnesiam, Prienen et Ephesum* [Romaeis] *eripuerat. Calames eiusque filius Carasis ab Aeolide usque ad Mysiam Hel-*
P. 211 *lesponto adiacentem regnabat. Bithyniam et quae Olympo monti circumiecta sunt alius nomine Atman obtinebat. a Sangario tandem fluvio Paphlagoniam usque Amurii filii inter se regionem partiti erant.* qui nostro Carmian appellatur, Gregorae est Caramanus Alisurius. Sarchanem et Carasim uterque habet. pro Othmane Gregoras legit Atman. Sasanem noster, ut et Amurii seu Homuris filios, nescit. Gregoras Mantachiam ignorat, etiamque Atinen. Laonicus Chalcocondylus lib. 1 de Reb. Turc. non longe ab initio, lib. etiam 2 hos duces fuisse Aladinis Selzuccii, qui sedem imperii Iconii habuerat, ministros asserit. quique Laonico est Aedines, nostro vocatur Atin, et qui illi Mendesius, nobis est Mantachias. Phranzes lib. 1 cap. 26 hos duces enumerat ut

Gregoras, easdemque ditiones attribuit. Leunclavius in Pandectis historiae Turcicae num. 13 duces istos aliter enumerat, ita ut in tanta varietate auctorum nomina illa ducumque numerus in incerto aliquatenus maneant, Asiae statu interim misero imperiique vastatione pro compertis habitis. Cantacuz. l. 2 c. 29 Atinis sive Aetinis filios ait fuisse *Χετὴρ καὶ Ἀμούρ*, id est, Cheterem et Homurium. Carasem vero Phrygiae regulum tradit lib. 3 c. 82.

P. 13, 21. *Μαγεδῶν ἐπαρχίας*] Valde probabile est Magedi vel Magidi praefecturam hic vocari, quae in ms. Notitia Episcopatuum Cp. dioeceseos sub Sardium metropolita legitur *ὁ Σετῶν ἤτοι Μαγίδου.* sub Sylaeo etiam sive Pergaeo metropolita Pamphyliae secundae habetur in eadem Notitia *Μαρύδου* Episcopatus, sed in alio exemplari legitur *Μαγύδου*, quae ab alia differt. haec secunda forte illa est quam Nagidon appellat Leunclavius, et Turci Nigde. Magydum habet in Pamphylia Ptolemaei interpres, textus Graecus *μάτυλον*, non longe a Cestri fluvii ostiis. Nagidon non habet Ptolemaeus. Stephanus de urbibus *Νάγιδος πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παμφυλίας*, ubi citat Hecataeum. estque eadem cum Matylo. Casaubonus in Strabonem lib. 14 in his verbis *τοῦτο δι' ἐστὶ Ἄγιδος πόλις* ex Stephano corrigit et *Νάγιδος* legit.

P. 13, 22. *ἀπὸ Ἀσσοῦ*] Assus urbs ad Propontidem in littore Asiatico, quam Strabo lib. 13 a Methymnaeis conditam scribit, teste Myrsilo: *φησὶ δὲ Μυρσίλος Μηθυμναίων κτίσμα εἶναι τὴν Ἀσσόν.* Stephanus de urbibus duas facit Assos, unam in Lycia *πλησίον Ἀτάρνης*, alteram in Aeolide ad Hellespontum. hic obiter notabimus Stephanum errasse, dum Assos duas facit primamque in Lycia collocat Atarnae vicinam, in Lycia siquidem Atarna sita non est, ut ipse scribit, sed in Mysiae et Lydiae finibus, *Ἀτάρνα πόλις μεταξὺ Μυσίας καὶ Λυδίας.* Strabo quoque lib. 13 Atarneam habet prope Assum; nec ipse nec Ptolemaeus Assum in Lycia ponunt. Notitia Episcopatuum sub throno Constantinopoleos habet *Ἀσσὸν* sub Ephesino metropolita.

P. 14, 3. *μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον. ἐβασίλευσε Μιχαήλ*] Hic V. 168
auctor noster male ac perperam scribit Michaelem in imperio successisse Andronico patri: simul namque pater et filius regnarunt; et Michael anno 6829, Christi 1320, Octob. 12. die dominica ante patrem obiit, accepto Thessalonicae nuncio Manuelem secundo genitum filium ab Andronico natu maiore, quem eius frater Manuel in meretricis, cum qua consueverat ille, domo quaerebat, occisum fuisse, cum quis esset Andronici satellites ignorarent, rivalemque esse suspicarentur. de quibus adeundus Gregoras lib. 8 in principio.

Cantacuzenus lib. 1. hist. cap. 1 generis mortis nullam mentionem facit, quo Manuel extinctus est. diligenterque animadvertendum dissidii causam inter Andronicos avum et nepotem orti, quo mutuis odiis certarunt, in avum a Cantacuzeno transferri; et Gregoram ab isto, utpote scriptorem mendacem, asperis aliquando verbis castigatum esse, quod ipse scripsit Cantacuzenus lib. 4 capp. 24 et 25. cui tamen potior fides hac in re adhibenda sit, nescio. nam Cantacuzenus cum iuniore Andronico a puero educatus adoleverat, inter huius fidissimos ac maxime familiares semper numera-
P. 212 tus, ita ut ab eo ad dignitatem usque imperatoriam, tutoris munere cohonestatus, provectus fuerit, quapropter non levi suspicione perstringendus venit, actis et gestorum ab Andronico iuniore memoriae nimio studio indulgens et consulens, dum Andronico seniori aequum minus forte se praebet.

Phranzes Protovestiarius lib. 1 cap. 10 sub finem tradit Andronicum seniorem cum Michaele regnasse annos 45, et Andronicum iuniorem coepisse anno mundi 6836, qui fuit Christi 1328. Gregoras lib. 8. notat Andronicum iuniorem coronatum fuisse Februarii ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ὀγδόης ἰνδικτιόνος. haec Indictio VIII congruit cum Christi anno 1325. ita ut hic auctor noster, annos impp. Andronici eiusque F. Michaelis dum numerat 43, terminum istum incoronationis iunioris Andronici respiciat, quae anno 1325, Februarii die 2, Indict. VIII peracta est. quibus etiam consentit Cantacuzenus lib. 1 cap. 41. post quam incoronationem nepotis Andronicus avus annos 3 in imperio adhuc vixit, ita ut totos annos 46 cum filio et nepote regnaverit, quos 45 solummodo numerat Protovestiarius, anno siquidem 1328 nepos solus imperio potitus est. Christi deinde anno 1330 senior Andronicus ad vitam monasticam a nepote invitus cogitur, ut ait Gregoras; inque monasterio mutato nomine Antonius appellatus biennium vixit, summaque rerum necessariarum inopia pressus anno demum 1332 obiit. Cantacuzenus lib. 2 cap. 16 Andronicum seniorem ad vitandas insidias, quas sibi aliquos struere tyrannidem affectantes suspicabatur, sponte monasticam vestem induisse asserit: aerumnis ac miseriis colluctantem obiisse silentio transmittit, ne sibi dedecus accersat et Andronico iuniori invidiam et odium conciliet, quandoquidem praecipuum inter consiliarios huius Andronici, apud quem prae ceteris gratia potentiaque valuit, habitum esse notum sit. hic Andronicus ad vitam privatam coacto avo solus regnavit ab anno 1328 ad annum 1341, Iunii diem 15, orbis conditi 6849, ita ut annos 13 imperaverit. notandum etiam Andronicum seniorem anno aetatis suae 74 fato concessisse; ex quo vero imperium adsecutus fuerat, anno 50, ut

adnotavit Gregoras lib. 9 monodia in eum scripta, et in eo cum aliis convenit. tradit praeterea ipsum vivente patre, Michaele Palaeologorum primo, imperatorem designatum et appellatum esse, quod contigit circa annum 1281. Michael secundus Palaeologus Andronici F., tradente Cantacuzeno lib. 1 cap. 1, anno mundi 6829 Octobris 12 vitam cum morte commutavit, id est, anno Christi 1320, non vero 1321, ut in editione Parisiensi typographiae Regiae in margine adscriptum est. at ex Niceph. Greg. in lib. 7 calce annus alius colligi potest. narrat quippe Iohannis Glyci patriarchae anno 2 vehementi Borea flante crucem e manibus statuae aeneae, quae columnae imposita ante vestibulum templi S. Sophiae stabat, excussam fuisse anno mundi 6825, id est, anno Christi 1316 a Kal. Septemb. ad easdem Kal. anni 1317. paulo post dicit Irenen ex Alemania Andronico iuniori avum despondisse, Michaelem deinde imperatorem Thessalonicam abiisse, et anno ibi exacto rebus humanis exemptum esse. ex quibus annum orbis 6827, Christi 1319 concludere possumus. veruntamen Cantacuzeno, qui annum et diem adscripsit, adhaerebimus.

P. 14, 5. μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος] Andronicus iunior filium suum quem ex Anna, nostro Alemanna, Cantacuzeno e Sabaudia, aliis Pannonia, susceperat, imperii heredem reliquit. Iohannes Andronico nascitur post avi Andronici obitum anno 6840, Christi 1332, Iunii die 18, ut adnotavit Gregoras lib. 10 cap. 3. obiit autem Andronicus iunior anno mundi 6849, Christi 1341, ita ut impubes admodum esset Iohannes, annum agens cum imperium adeptus est nonum; quod etiam fuisse tradit Cantacuzenus lib. 3 cap. 2. quamobrem pater moriens rebus imperii administrandis tutorem testamento dedit hunc Iohannem Cantacuzenum magnum domesticum, historiae iam saepius allegatae auctorem, virum equidem Gregorae et nostro laudatum, Phranzae affectati regni suspectum, et quod voluerit ad liberos suos imperium transferre insimulatum. legendus Phranzes lib. 1. cap. 13, 14 et 15. illum Cantacuzenum tanti fecit Andronicus iunior, ut testamento suo, quod anno Christi 1330 gravi morbo decumbens condidit, praeteritis in illo Andronico avo adhuc superstite nondumque monacho, matre etiam sua Xena, tutorem eum posthumo filio suo daret, si ex Anna uxore sua tunc praegnante nasceretur. nec etiam omittenda sunt, quae a Codino Curopalate de Andronici erga Iohannem Cantacuzenum benevolentia et amore referuntur lib. de offic. Palat. Cpolit. *ἐποίησε τὸν μέγαν δομέστικον Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, ὅς ἐγεγόνει καὶ βασιλεύς, ἰσοστάσιον τῷ πανυπερσεβάστῳ. magnum domesticum Iohannem Canta-*

P. 213

cuzenum, qui postea imperavit, aequalem summo panhypersebasto reddidit. paucisque lineis interiectis post Andronici senioris obitum ab hoc iuniore Cantacuzenum honoribus auctum esse narrat: *ὑπερέχοντα πάντων ἐποίησε, τῶν μὲν τοῦ πάππου καὶ βασιλέως ἀνεψιῶν, ἑαυτοῦ δὲ θειῶν, τῶν ἑτέρων τε πάντων, τοῦ πανυπερσεβάστου, βεστιαρίου· ἦν οὖν οὗτος ἐνταῦθα ὁ μέγας δηλάδη δομέστικος μετὰ τὸν Καισάρχη. supra ceteros eum extulit, avi sui imperatoris nepotibus suisque avunculis ceterisque omnibus summo panhypersebasto et vestiario dignitatis ordine anteposuit, hacque sanctione secundus erat a Caesare magnus domesticus.*

*P. 14, 8. ἐν τῷ αὐτοῦ ἔτει * ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι*] Haec Turcorum in Europam irruptio prima est sub auspiciis Oguziorum sive Othmanidum, regnante Orchane sive Urchane: antea enim in Europam transierant Turci, a Catelanis bellum Andronico seniori et Michaeli eius F. inferentibus evocati, ut lib. 8 Hist. Rom. narrat Gregoras, et post eum Laonicus lib. 1. transierunt etiam Turci paulo post annum 1300, eodem Laonico teste lib. 1. huius quoque Turcorum in Europam expeditionis meminit idem loco citato, verum iam defuncto Orohane et Suleimane eius filio regnante. nostro tamen con-
V. 169 sentit Turcorum narratio a Leunclavio adducta lib. 4 Hist. Musulmanicae; et Phranzes lib. 1. capp. 15 et 27; quibus potior fides habenda est. adnotatur autem ille transitus, quoniam Turci tunc primum sedes in Europa fixerunt, occupata Callipoli anno iuxta Annales Turcicos 758, Christi 1357. Coepit annus Heg. 758. anno 1356, Decemb. die 25 dominica, Cyclo solis 21 litteris C B, Iohannis Palaeol. a. 16. Matthaeus Villanius Hist. Florent. lib. 6 c. 29 transitum Turcorum accidisse ait anno 1356.

P. 14, 14. ἄχρι Διδυμοτοίχου] Didymotoechus oppidum Thraciae, quod Hebrus alluit. Nicetas Choniates duobus locis illius meminit: *καὶ ῥαγδαίας βροχῆς θεόθεν ἀφορισθείσης ἐν τοῖς ἀνόπιν τοῦ Διδυμοτείχου μέρεσιν, ὁ τῷ φρουρίῳ παρρέων Εὖρος διευρυνθεὶς ὑετῷ* etc. *imbre subito ac impetu cadente in locis supra Didymotichum sitis, qui oppidum alluit Hebrus, undas dilatavit.* Turcis *Dimotuc.*

P. 14, 15. ἄχρι Σηλυμβρίας] Stephanus: *Σηλύμβρια πόλις Θράκης. κέκληται δὲ ἀπὸ Σήλυος· Βρία γὰρ κατὰ Θρᾷκας ἡ πόλις. Selymbria Thraciae urbs. nomen a Selye trahit: Bria enim Thracibus urbs dicitur.*

P. 14, 18. ἐκ τῶν Ναυάρας ἀφικομένων Φράγγων] Franci ex Navarra sunt ii quos alibi Catelanos appellat, qui Hispaniam Tarraconensem habitant. illa Genuensium expeditio ab Augustino Nebiensi, Uberto Folieta et Petro Bizaro facta adnotatur anno Christi 1346, quo Simone Vignosio duce Genu-

enses Chium, Smyrnam et Phocaeam utramque dominio suo adiecerunt. idem testatur Iohannes Villanius Hist. Florent. lib. 12 cap. 169: *l'anno 1346 el simile feciono all' isola del Silo in Arcipelago di Romania, e quella presono, e sonne signori, e tolsolla a' Greci; ove nasce la mastica, la quale è di grande frutto e rendita.* non video autem quare Navarros hoc loco adducat: nisi quia illis temporibus Petrus IV Arragoniae rex Philippi III Navarrae regis filiam Mariam anno 1334 uxorem duxerat. P. 214 rex Navarrae seu Vasconiae his foederibus nuptialibus urbes aliquot Arragonio concesserat, vicissimque Arragonius illi; propterea Navarri seu Vascones Arragonensibus iuncti atque Catelanis in Orientem profecti sunt. tunc etiam Vascones in illis expeditionibus Catelanis ultro magis se adiunxerunt, quod in regni successione Maria sorori suae Iohannae praelata esset, si Philippo patri mascula proles deesset. Genealog. Dom. Francicae clarissimorum virorum fratrum Sammarthanorum lib. 22. Mariana lib. 16 cap. 4 hist. Hispanic.

P. 14, 22. Cap. 3. *ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει ὁ προρρηθεὶς Ὀρχάν*] Duae sunt de anno obitus Orchanis opiniones. alii e vita migrasse volunt anno Hegirae 759, id est, Christi 1358. nam coepit annus 759 anno 1357, Decemb. 14, feria 5. et ita Calvisius sentit. Leunclavius sub finem lib. 4. aliam sequitur, quae mortuum Orchanem asserit anno 760, qui coepit anno 1358, Decembris die 3, feria 2. Annales Turcici adnotant post captam Callipolim Suleimanem inter venandum equo lapsum humi tam graviter afflictum fuisse ut statim expiraret, et duobus mensibus ante patrem obiisse. quae narratio non consentit illis quae infra cap. 10 Ducas noster narrat, deletum scilicet exercitum Turcorum a Matthaeo Cantacuzeno, et Suleimanem occisum, antequam imperio cessisset Iohannes Cantacuzenus, id est, ante annum 1355.

P. 15, 2. *τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε*] In margine adieeimus annum ex Leunclavii hist. Musul. lib. 5, Hegirae 763, Christi 1362. at Annales referunt ad annum 761, id est, Christi 1360, quem annum Calvisius retinuit.

P. 16, 12. *συλλαμβάνεται οὖν ὁ Λάζαρος*] Laonicus lib. 1 sub finem hanc Serviorum infelicem expeditionem clademque acceptam narrat secundum Graecorum sententiam, huius nostri narrationi paucis mutatis prope similem; Lazarumque Eleazarum appellat, Moratem peremptum inter praeliandum tradit: at Phranzes a Lazaro necatum fuisse scribit. nomen illius qui Moratem occidit, Miloes traditur a Laonico: Milos Cobilitzius appellatur a Leunclavio, Milos Cobilik Lazari despotae gener a Mauro Orbino. Lazarus ille, ut hic Orbinus in Slavorum historia scribit, partem imperii defuncti Stepha-

ni Cralis seu imperatoris occupavit, alii alias, cum Uroscus Stephani F. ignavia ac desidia tempus transigeret. hic Lazarus primus fuit Serviae despota e familia Privazia sive Pribazia. pugna porro illa commissa est in campo Cossovo anno Hegirae 791, Christi 1389, non vero anno 1390, ut vult Leunclavius in Pandectis Turcicis cap. 54. annus enim 791 coepit anno Christi 1388, Decemb. 30, fer. 4, cyclo solis XXV, litt. E, D. propter occisum vero ex insidiis Moratem, morem ac consuetudinem inde manasse ait Leunclavius ut nullus legatus Sultanum accedat, nisi a duobus Capigis brachia complectentibus ducatur. ex parte verum esse concedatur: honoris nihilo minus gratia id etiam nunc fieri constat; et anno 1647 Vezir-Azemum seu primum Vezirum palatio suo egredientem rursumque illud ingredientem vidi, duorum famulorum manibus brachia complectentium sublevatum. eodemque modo Genitzerorum Agam seu praefectum, qui eundem Vezirum conveniebat, duorum famulorum manibus sublevatum incedere adspexi. hic Lector monendus est falli Leunclavium lib. 6 hist. Musulm. quando mense Iunio Ramadzan celebratum esse ait anno Hegirae 791: neomenia enim huius mensis Ramazan ieiunii Turcorum eo anno incidit in Augusti diem 24 anni 1389 aerae Christi.

P. 215 *P.* 17, 5. ἀγνοοῦντος δὲ Σαβουτζίου] Conveniunt inter se historici de Baiazitis ad imperium evectione. Ducas excaecatum fuisse prodit Sabuzium, Laonicus et Phranzes strangulatum asserunt. Leunclavius lib. 5 eodem mortis genere perisse scribit et Baiazitem Gilderum, nostro Iltrim, quod nomen *fulmen* interpretantur, natu maiorem; fratremque illius Iacupem Zelebim natu minorem fuisse. Laonicus Suleimanem fuisse natu maiorem, Baiazitem vero minorem tradit. Phranzes illum Musulmanum, Turci Iacupem, Laonicus et Graeci Suleimanem appellant, quem Ducas Sabuzium nominat.

P. 17, 15. Cap. 4. De Baiazitis expeditione in Asiae minoris regulos Turcos adeundi Laonicus lib. 2, Leuncl. lib. 6, et Phranzes lib. 1 cap. 29.

De Lazari despotae filia Maria, Stephani sorore, quam Baiazites uxorem duxit, non convenit cum Leunclavio noster: ille enim lib. 6 hist. Musulm. Baiazitem Bulcoglii principis Christiani filiam uxorem duxisse refert; et cap. 54 Pandect. hist. Turc. in genealogia Bulcorum accuratius explicat quaenam illa fuerit: Stephani nempe Serviorum despotae filiam, non sororem facit. et loco historiae citato adnotavit Mariam illam Serviam Baiazitem vinum bibere primam docuisse, cum Osmanidae abstemii hactenus fuissent. cum nostro faciunt Laonicus lib. 3, qui Eleazari, qui Lazarus est, filiam fuisse scribit, et a Temyre captam, non sine Baiazitis indignatione

summma, illi pocula ministrasse." Maurus quoque Orbinus in historia de regno Slavorum illam fuisse Lazari filiam scribit, eiusque nomen Milievam fuisse prodit, eamque Baiaziti in matrimonium collocatam a matre sua Miliza Lazari vidua, ut benevolum ac pacatum eum sibi pararet.

P. 17, 24. τῶν μετάλλων Σερβίας] Illarum argenti fodinarum meminit Bonfinius D. 3 lib. 8: *Mehemetes superiorem prius Mysiam ingressus fodinas argenti, quae despotis erant, occupare* V. 170 *nititur. novum montem Trepciam et Prifren eius oppida, argenti metallorumque feracissima, obsidet et expugnat.* Maurus etiam Orbinus in Slavorum regno: *Monte nero ove il Turco hà ricchissime minere d'oro e d'argento.*

P. 18, 4. Καλλιουπόλεως καὶ Λαμψάκου] Callipolis urbs ad Hellespontum in Europa sita, a Callia Atheniense olim condita. cum a Turcis Suleimane Bassa duce Callipolis seu Calliopolis capta fuit, et tantae iacturae nuncius Constantinopolim perlatus, eo vaesaniae caeci Graeci devenerant, ut dicerent *amphoram vini a Turcis ereptam*, nec de illa arce recuperanda cogitarent. Lampsacus in Asia est, et *Lapsaco* hodie a Graecis vocatur.

P. 18, 6. Κοτύαιον] Maioris Phrygiae urbs, quam Turci *Cutahige* appellant.

P. 18, 11. Λαοδικαίας] Laodicea urbs Phrygiae Cappatianae, Diospolis antea appellata.

P. 19, 2. τὸν Μαίανδρον] A Turcis *Madre* appellatur.

P. 19, 2. πρὸς Φιλαδελφίαν] Laonicus lib. 2 refert imperatorem Manuelem per caduceatorem iussisse Philadelphiae cives ut se Baiaziti dederent ac permitterent, quibus parere renuentes Baiazites obsidione cinxit, urbeque potitus est. libro etiam 6 hist. Musulm. narrat Leunclavius Baiazitem anno Christi 1390 Philadelphiam subegisse; quae per multos annos steterat, postquam ceteras Asiae urbes in ditionem suam Turci redegissent. Philadelphia Lydiae urbs est, Sardium metropolitae olim subdita.

P. 29, 18. Cap. 5. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης] Quae ab Orchane eiusque filio Morate gesta sunt dum Christianorum aut vicinorum Turcorum sese rebus immiscent, breviter enarravit huius historiae auctor. Baiazitis deinde initia usque ad Iohannis obitum leviter hactenus perstrinxit. ad eorum deinde narrationem regreditur, quae in aula Cpolitana et in imperio Graecorum, quibus Iohannes regnavit temporibus, acciderunt. rerum ac eventuum praecipuorum seriem exponit, et infortunia narrat quibus labantis imperii Cpolitani reliquiae, sub Andronico et Iohanne tanquam procellosis turbinibus circumactae ac iactatae, tandem perierunt. quarum ampliorem notitiam qui habere cupit, Cantacuzeni historiam et Gregorae

adeat. iam diximus Cantacuzenum illum ob generis splendorem, eximias insignesque virtutes, quibus domi militiaeque claruit, a Gregora et nostro laudatum, accusatum vero a Phranze affectatae tyrannidis et in Iohannem perfidiae. his de obiectis sibi criminibus passim in historia, quam scripsit, purgat se Cantacuzenus, omnemque suspicionem a se, quantum potest, amolitur. quicquid sit, coronam imperialem sibi et uxori bis imponi voluit, Matthaeum liberorum suorum primogenitum despotam designavit calceosque purpureos induere iussit, Manuelem natu minorem Spartae despotam proclamavit; ita ut viam ad imperium sibi suisque usurpandum ac retinendum sternere voluisse videatur. ut vero inceptum omitteret, vires, quibus instructus erat, infirmae ac fluxae, rerum imperii perturbatio, quae attritae in peius quotidie ruebant, atque imminentia a Turcis pericula suaserunt.

P. 20, 5. *ἠβούλετο δ Καντακουζηνὸς κηδεστὴς αὐτοῦ γενέσθαι*] Phranzes lib. 1 c. 12 tradit Andronicum morti vicinum mandatis supremis praecepisse ut filius suus ac heres Iohannes filiam Cantacuzeni uxorem duceret, quam ob causam potiori iure affinitatem illam contractam Cantacuzenus cupiebat. verum senatorii ordinis huic adversata est sententia, in quam Annam adducere haud difficile fuit. rerum quippe summa ex testamento Andronici iam potiebatur Cantacuzenus; quod Annae imperatrici Iohannis matri grave ac molestum erat. contracto deinde matrimonio illo, pluribus nitebatur munimentis tutor socerque imperatoris factus. hoc loco lectorem monebimus historicum nostrum in enarrandis rebus quae sub imperatore Iohanne gesta sunt, donec Cantacuzenus monachus et anachoreta fieret, ab hoc non multum dissentire; ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet, cum Cantacuzenus diligens ac iudicio praestans historicus sit. paucis indicabimus illa quae diversa apud Cantacuzenum occurrunt, qui res illas singulas amplius et exquisite magis explicatas complexus est.

Lib. 3 cap. 3 Cantacuzenus queritur se a patriarcha et Apocaucho statim post excessum Andronici petitum esse. cumque in Tribalos seu Servios, qui fines imperii populabantur, moturus esset, urbe excedit: prius vero quam abeat, imperatricem adit ei valedicturus. dum inter se colloquuntur, Cantacuzenum Anna hortatur ut ante discessum filiam suam imperatori Iohanni despondeat; quod ut faceret, adduci tunc non potuit, et sponsalia illa post reditum suum distulit. *πρὶν δὲ Βυζαντίου ἐξελθεῖν γενόμενος ἐν βασιλείοις αὖθις ὡς συνταξόμενος τῇ βασιλίδι, τὴν θυγατέρα κελευούσης βασιλεῖ τῷ νέῳ Ἰωάννῃ τὸν μέγαν Δομέστικον κατεγγυᾷν, ἀνεβάλλετο εἰς τὴν ἐπάνοδον ἐκεῖνος τὴν ἐκ τῆς ἑσπέρας.* *antequam*

vero Byzantio discederet, in palatium iterum abiit imperatrici valedicturus; quae cum hortata ipsum fuisset ut Iohanni imperatori adolescenti filiam suam desponderet, id facere post reditum suum ex occidente distulit, dissentit ergo a Cantacuzeno Ducas noster, qui eum ambiisse generum sibi imperatorem adsciscere narrat, eumque repulsae impati- P. 217
entem invidiaque procerum se peti animadvertentem Cpolim deseruisse.

P. 20, 13. *ἐξ᾽ Ἀλαμανῶν ἦν*] Ducas eam ex Alemania fuisse dicit; quod fortasse Sabaudiae comites imperio subditos esse sciverit; vel quod eadem regione ortam ac imperatricem ex ducum Brunsvicensium prosapia, Annam Andronici senioris uxorem, crediderit. verum Cantacuzenus ipsam ex Sabaudiae comitibus ortam asserit. quod confirmat Lambertus Vander-Burchius in Sabaudorum ducum principumque historia gentilitia. sed illam vocat Iohannam. sic itaque ille: *Iohanna uxor Andronici Palaeologi imperatoris Byzantini, Amedei* IV *Sabaudiae comitis* VIII *et Iohannae Brabantinae filia.* Gregoras lib. 8 c. penult. appellatam fuisse Annam mutato nomine tradit.

P. 21, 7. *πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν*] Excaecationem ut vitet' monent: verosimile enim est ipsum excaecandum fuisse, si tunc captus fuisset, ut imperio ineptus redderetur; ipseque Cantacuzenus lib. 4 sub finem genero suo Iohanni gratias agit, quod Matthaeum Cantacuzenum filium non excaecaverit: hic enim imperium affectabat, et regnante patre Cantacuzeno despota designatus fuerat. Theophylactus Simocatta hist. Mauricianae lib. 4. cap. 6 de excaecato Hormisda Persarum rege a subditis suis verba faciendo hisce exponit, *νύκτα κατ᾽ αὐτοῦ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς ἐψηφίζοντο*, *nocte perpetua eum damnarunt*, ne ut Cabades olim aufugeret et contumelias sibi illatas ulcisceretur.

P. 21, 9. *οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ᾽ αὐτοῦ*] In Cantacuzenum, dum Cpoli abest reipublicae causa, invidia et odio accensi patriarcha et Apocauchus coniurant, et ut hostem proscribunt, hicque praefectus urbi creatus est. Cantacuzenus lib. 3 cap. 22: *Ἀπόκαυχον δὲ τὸν παρακοιμώμενον ἄρχοντα Βυζαντίου ἀποδείξαντες ἐκέλευον τὸν πόλεμον κινεῖν ὅθεν ἂν αὐτῷ δοκοίη βέλτιον. Apocauchum vero accubitorem Byzantii praefectum crearunt, iusseruntque in quascumque partes, prout ipsi e republica visum erit, bellum movere.* quisnam fuerit V. 171
iste Apocauchus, et unde ortus, discimus a Cantacuzeno lib. 3: *οὗτος γὰρ δὴ ὁ παρακοιμώμενος ἐκ Βιθυνίας ὡρμημένος καὶ ἄσημος ἐκ φαύλων φύς, τὰ πρῶτα μὲν ὑπεγραμμάτευσε πολλοῖς τῶν τὰ δημόσια χρήματα εἰσπραττόντων ὀλίγου ἕνεκα μισθοῦ. hic accubitor* [Apocauchus] *ex Bithy-*

nia profectus, inglorius parentibusque vilibus et obscuris natus, primum quidem operam suam mercede tenui vectigalium redemptoribus ad scriptum faciendum locavit. vocatur etiam a nostro *ἀγενὴς καὶ ἄνανδρος*. fortuna tamen usus secunda ad praecipuas palatii dignitates provectus est, ita ut magnus dux creatus sit.

P. 21, 13. *μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνὸν*] Noster historicus semel in carcerem compactos Cantacuzeni amicos indicat: sed hic historiae suae libro tertio capp. 36, 87 et 88 saepius incarceratos fuisse queritur. his vero duobus postremis capitibus de constructione istorum ergastulorum loquitur, et de nece Apocaucho illata. cap. 87 sic narrat: *δεσμωτήριον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καινὸν ποιεῖν διενοεῖτο. οἴκου γὰρ ὄντος ἐκεῖ μεγάλου Ἰουστινιανείου προσαγορευομένου, τὴν στέγην ὑπὸ τοῦ χρόνου διεφθαρμένου, πᾶσαν εἴσοδον ἀναφράξας, οἰκίσκους ἔνδον ἐκείνου πλείστους διελεῖν ἐφ' ἑκατέρῳ μέρει, καὶ τούτοις κατακλεῖσαι τοὺς δεσμώτας ἄνωθεν καλωδίοις καθιείς, ὥστε νυκτὸς μὲν τοῖς οἰκίσκοις χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ πρὸς μετρίαν ἄνεσιν τῷ ὑπολελειμμένῳ μεταξὺ χωρίῳ. carcerem novum in Constantini magni palatio extruere cogitavit; in quo domus ampla de Iustiniani nomine appellata stabat, cuius tecta temporis lapsu diruta erant. aditibus omnibus praeclusis, intra illius parietes tuguriola plurima a se invicem separata ex utraque parte aedificare volebat, in quae per superius ostium incarcerati funibus demitterentur,*
P. 218 *in hisque totam noctem agerent; per diem vero in area levandae aegritudinis causa deambulare iis liceret.* quomodo vero interemptus fuerit Apocaucus, sequenti capite 88 narrat eodem fere modo quo Ducas noster. alia vero Cpoli gesta sunt, quae recenset Cantacuzenus, ex quo Apocaucus praefecturam urbis inivit, ad ipsius caedem per incarceratos illos patratam. statim namque praefectus urbi creatus Apocaucus aliquos Cantacuzeni amicos interfecit, aliquos in vincula coniecit; quo territi alii ad hunc aufugerunt, et hortantur ne longiores moras nectat, imperatorisque nomen et insignia quanto ocyus sumat; quorum monitis tandem paruit, et ornamenta imperatoria induit. quae cum ad Annam et senatum Cpolitanum allata essent, iis placuit Iohannem imp. Palaeologum coronari. Apocaucus porro auctoritate sibi concessa per superbiam ac proterviam abutendo, Cantacuzeni matrem diris ac inhumanis modis in carcere vexat; quae febri tandem correpta, medicorum ope alimentisque opportunis immanitate saevissima ei negatis, anno 6850, Christi 1342, Ianuarii die 5 diem obiit. his peractis ad Serviae seu Triballorum Cralem Stephanum Cantacuzenus abit, et iunctis cum eo foederibus auxilia sibi parat. ubi dum moratur, Atinis seu Aidinis F. Amur sive

Homur superato Hellesponti freto Didymotoechum advolat, ei opem laturus; qui a Cantacuzeno humane ac magnifice excipitur, et per longum tempus frustra expectato Cantacuzeno in Asiam revertitur. unde ab illo evocatus opem fert, et auxiliares copias ei adducit. cum vero Smyrna a Latinis capta fuisset, eam oppugnaturus Amurius abit, frustraque tentat. imperatrix ad Orchanem auxilia rogatum legatos mittit et foedus cum eo init; quod Cantacuzenus Orchane in partes suas tracto interrumpit; iterumque Amurium ut sibi opem ferat accersit. Apocauci deinde consilium de extruendo carcere secutum est, et caedes illius ab incarceratis patrata.

P. 22, 16. *ἐκ γένους Ῥαοὺλ*] Unde genus duxerit Raulus ille, non mihi constat. cuiusdam eiusdem nominis mentionem facit Gregoras lib. 6 duobus in locis, qui a Muzalone relictam Theodoram, Michaelis imperatoris ex eius sorore Eulogia neptem, uxorem duxit: *γυνὴ δὲ πρότερον τοῦ Μουζάλωνος τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ὕστερον, καὶ τοῦ Ῥαοὺλ πρωτοβεστιαρίου καὶ αὐτοῦ γενομένου.* et infra refert Constantinum Porphyrogenitum Rauli filiam uxorem duxisse. Phranzes lib. 3 c. 23 et 25 Georgii Rauli viri nobilitate generis eximii meminit, qui num ex eadem gente ortus fuerit non mihi constat.

P. 23, 8. *ὁ πατρὸς πατὴρ*] Ex hoc loco discimus historiae huius auctorem ex Ducarum antiqua gente originem paternam duxisse; ex qua imperatores aliquot orti sunt, Constantinus Ducas, Michael, Alexius Murzuphlus dictus, et quartus Iohannes Vatacia cognominatus; si tamen hic ex eadem gente ortus sit, quem Didymotoecho oriundum ex Georgio Logotheta supra ad cap. 3 didicimus.

P. 24, 7. Cap. 6. Quae hoc capite Ducas enarrat, videntur potius ante Apocauci mortem quam postea accidisse, anno nempe 6850, Christi 1342, quo tempore Iohannes imperator Palaeologus annos X natus erat, cui aetati impuberi conveniunt verba illa *ἡ ἀρχὴ ἐν ὑπομαζίῳ* etc. post mortem enim Apocauci non longo tempore Cpolim ingressus est Iohannes Cantacuzenus anno 6855, Christi 1347, quo tempore Palaeologus annos fere XV natus erat, nec amplius puer lactens balbutiensque appellari poterat.

P. 25, 1. *τότε ὁ Καντακουζηνὸς*] Hortatu suorum amicorum imperatoria ornamenta induit Cantacuzenus, crepidas sericas coccinei seu purpurei coloris, quae insignia fuerunt ab impp. Cpolitanis usurpata. Zonaras tom. 3 de Basilino quodam remige imperatoriae triremis Michaelis Theodorae filii mentionem faciendo, *ἐδίδου αὐτῷ τὰ φοινικόχροα πέδιλα, καὶ προσέταττεν ὑποδήσασθαι, καὶ βασιλέα ἀνεῖπε.* dedit ei (id P. 219

est Michael imperator Basilino) *purpureos calceos, et induere praecepit, eumque imperatorem appellavit.* Nicetas Choniates in Annalibus duobus locis, primo cum Alexius Comnenus Iohannem filium suum successorem designat: *ἐρυθροῦ τέ οἱ πεδίλου μετεδεδώκει, καὶ βασιλέα ἐδεδώκει ἀναγορεύεσθαι. crepidas purpureas ei concessit, imperatoremque appellavit.* et tomo 3 de Theodoro Lascari: *τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ὅλων τῶν ἑῴων ἀναγορεύεται. calceos purpureos induit, et Romanorum imperator ab Orientalibus omnibus proclamatur.* Gregoras etiam libro tertio de Palaeologorum generis splendore disserens, et de contracta affinitate ab Alexio Angelo imperatore cum Palaeologo Alexio, cui Irenem primogenitam filiam despondit, eamque imperio destinavit: *ὃς ἐπειδὴ γονῆς ἄρρενος αὐτὸς οὐκ ἠμοίρει, ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προσετετάχει, ἵνα εἴη αὐτή τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. qui* [Alexius Angelus] *postquam prolem masculam non suscepit, crepidas purpureas induere hanc* [Irenem filiam suam] *praecepit, ut ipsa et qui ei iunctus esset, in imperio ei succederent.*

P. 25, 13. *τοὺς φρικωδεστάτους ὅρκους*] Theodorus Lascaris II, Iohannis Batatzae seu Vataciae filius, Iohannem filium suum pupillum moriens reliquit, tutoresque ei dedit Arsenium patriarcham et Muzalonem. Theodorus, quod futurum verebatur, a successore suo avertere voluit, ideoque semel atque iterum ab aulae suae proceribus infimisque iusiurandum exegit, ut filio suo fideles obsequentesque eo constricti se praeberent. post illius etiam obitum repetitum ac statim violatum est. hoc de negotio adeundus Gregoras lib. 3 cap. 6 et Phranzes lib. 1 cap. 3. Michael etiam Palaeologus, et Muzalonis caedis rei, anathemate dirisque devoti et excommunicati sunt.

V. 172 P. 26, 13. *ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων τοῦ Καντακουζηνοῦ*] Stephanus Serviae Crales Cantacuzeno auxilium roganti conditiones tulit, quibus ei opem ferre cogitabat: at duras nimis visas Cantacuzenus haud admisit. Stephanus propterea Cantacuzeno indignatus de vi ei inferenda consilium agitavit, verum per uxorem Cralaenam reconciliatus statim fuit. Cantacuzenus lib. 3 capp. 43 et 44. Monendus hic lector hunc Serviae despotam seu Cralem Stephanum, ad quem Cantacuzenus confugit, ex Nemagna gente fuisse vocatumque imperatorem, Byzantinique imperii provincias Thessalonicam usque dominationi suae supposuisse. regnare coepit hic Stephanus anno 1331, quo patrem suum Uroscum aulicorum consilio gula fracta interfici iussit. regnavit ad annum usque 1354, cum ad Divolopotamum Thraciae urbem fato conces-

sit. successit illi Uroscus unicus filius, qui imperium ignavia amisit, avique diras et imprecationes in filium eiusque posteros iactatas expertus est. supra notavimus Lazarum Vulci filium Urosco partem imperii paterni ademisse. Maurus Orbinus in hist. de regno Slavorum. vide etiam ad caput XXX infra.

P. 28, 5. Cap. 7. *συλλήπτορας*] id est, *συναγωνιστὰς* ita ut foedus inter eos intercederet, tam ad propulsandum quam inferendum bellum iunctis semper simul viribus.

P. 28. 18. *τῆς Ῥόδου φρέριοι*] Iacobus Bosius qui historiam religionis et militiae S. Iohannis Hierosolymitani Italice scri- P. 220
psit, Smyrnam a foederatis captam ait anno Christi 1344. sed de castro aedificato nullam mentionem facit. recte equidem convenit haec temporis nota cum illis quae a Cantacuzeno narrantur; nam belli civilis huius initio Homur Didymotoechum venit. Bosio consentit Cantacuz. lib. 3 cap. 68, et a Rhodiis equitibus aliisque belli foedere consociatis captam Smyrnam tradit. *τριήρεις γὰρ τέτταρες καὶ εἴκοσι Λατινικαὶ ἔκτε Ῥοδίων καί τινων ἑτέρων παρεσκευασμέναι ἐπέπλευσαν τῇ Σμύρνῃ, καὶ τὸ πρὸς τῷ λιμένι φρούριον εἷλον, καὶ ναῦς ἐνέπρησαν οὐκ ὀλίγας Περσικάς. Ἀμοὺρ δὲ παρὼν καὶ ἀμυνόμενος οὐκ ἴσχυε περιγενέσθαι τῆς Λατινικῆς δυνάμεως. triremes 24 Latinae Rhodiorum equitum aliorumque Smyrnam bene instructae appulsae sunt, et ab iis castrum portui impositum occupatur, navesque plurimae Persicae incenduntur. quo cum accessisset Homur et pro viribus Latinos oppugnaret, ipsos nusquam superare potuit.* manifeste sibi adversantur Ducas noster et Cantacuzenus: nam si quae Cantacuzenus narrat vera sunt, post Smyrnam scilicet a Latinis occupatam Homurem eam expugnare frustra tentavisse, Cantacuzeno deinde suppetias laturum fretum Hellespontiacum denuo traiecisse, non potuit in oppugnanda Smyrna, ut noster narrat, occubuisse. qui porro Frerii Rhodi appellantur, sunt religiosi ac milites ordinis S. Iohannis Hierosolymitani, qui hodie vulgo Equites Melitenses appellantur.

P. 30, 7. *ἐν τῷ Πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης*] Anno 1647 vidimus adhuc castrum illud in montis vertice locatum, cuius moenia integra ferme sunt. verum omnia aedificia, praeter templum, quod in meschitam Turci transformarunt, diruta sunt. extat etiam in eo cisterna amplissima, cuius laquearia ac fornices multis columnis fulciuntur. castrum illud quadratum oblongum est, vicinum illi urbis antiquae regioni in qua Acropolis, cuius adhuc moenium pars cernitur, sita erat. castrum inferius ad littus maris et portus ingressum situm est, nuncque integrum videtur.

P. 32, 3. Cap. 8. *ἀσφαλτώσας*] Metaphora a re navali du-

cta: ut enim naves firmiores sint nec facile aquam admittant, pice et sebo inunguntur; quod etiam ad navigationis celeritatem confert. usus est autem hoc verbo *ἀσφαλτοῦν*, *bitumine inducere*, quod pro *πιττοῦν* etiam, id est impicare, usurpatur. sed fortasse voluit scribere *ἀσφαλίσας*.

P. 32, 17. Abasgi, de quibus hoc capite loquitur, populi sunt olim Iberi dicti, ad Euxinum pontum pertinentes.

Cantacuzenus harum turpium et Christiano nomine indignarum conditionum non meminit, quibus cum Orchane foedus et societatem belli Anna contraxit.

P. 33, 5. Cap. 9. Hoc capite de nuptiis Orchanis et Cantacuzeni filiae Theodorae agitur. in eo notanda est varietas et dissensio inter nostrum auctorem et Cantacuzenum: hic quippe asserit lib. 3 cap. 92 Orchanem filiae suae nuptias ambiisse; quas cum in aliud tempus reiiceret Cantacuzenus, imo pro-co respondere differret, ab Homure eam affinitatem utilem sibi fore-suasus filiam suam Orchani despondet. Cantacuzeno soli in sua causa credendum non est; et verisimilius vi-
P. 221 detur quod dicit noster, Cantacuzenum filiae nuptias Orchani proposuisse, ut foedus, quod cum eo iungere cupiebat, artiori vinculo stringeret et Orchanem a priori cum Anna pacto averteret. alliciendus erat princeps ille; nec gratiori aut suaviori esca eum in partes suas trahere poterat Cantacuzenus, quam nuptiarum spe ac ingentis dotis promissis. Phranzes cap. 15 lib. 1 has inter imperatores discordias ad tempora Amerae Moratis falso transfert; quod hoc loco notandum fuit.

P. 35, 18. *ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ*] Adeundus ipse Cantacuz. lib. 3 cap. 99, ubi de se modestius verba facit quam noster eum loquentem inducit. hortatus est equidem Annam ut se ad pacis conditiones adduci pateretur, neve pertinacia sibi ac liberis malum extremum arcesseret.

P. 36, 20. *οἱ δὲ τῆς πόλεως*] Videndus Cantacuz. lib. 3 cap. 96, ubi queritur se contumeliis a Cpoleos incolis saepius petitum fuisse.

P. 37, 7. *εἴσεισιν ἐν τῇ πόλει*] Cantacuz. lib. 3 cap. 99. annum ad marginem notavimus.

P. 37, 9. Cap. 10. Consentit omnino Cantacuzenus his quae narrantur a Duca. adeundus est a cap. 99 lib. 3 ad cap. 10 lib. 4.

P. 38, 1. *ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κορυφῇ*] Gestus est venerantis, salutantis et officium exhibentis. Codinus Curopalates de offic. Palat. Cp., ubi de Protovestiarii officio agit, ipsum nudato capite ad imperatorem accedere notat, ut e veste eius floccos vel quidvis sordium, si casus ita tulerit, auferat; ita ut apud Graecos caput nudum habere venerationis causa in usu

fuerit. verba Codini talia sunt: ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ ἐξαίρετον, καὶ ἐάν τι ζουφίδιον ἴδῃ ἢ πηλὸν ἢ ἄλλο τι περὶ τοῦ ἱματίου τοῦ βασιλέως, τὸ σκιάδιον, ἢ ὡς τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐκβάλλων, τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἐπαίρει ἢ καθαίρει τοῦτο ἀνερωτήτως. *hoc etiam ei soli* [Protovestiario] *officium peculiare obeundum, ut si togae imperatoris floccum, lutum aliasve sordes adhaerere viderit, umbella seu capitis tegmine deposito manum extendat non vocatus et detergat.*

P. 38, 14. ἑτοιμάζονται τοίνυν γάμοι] Cantacuz. lib. 4 cap. 1 ait in Blachernis et templo sanctissimae Virginis nuptiarum solemnia peracta esse, quoniam anno superiore 6854, Christi V. 173 1346, terrae motu S. Sophiae templum quassatum fuerat et vestibuli pars conciderat, cubae etiam seu tholi pars rimis dehiscebat; quas ruinas Iohannes imperator instauravit. nuptiae porro celebratae sunt Maii die 21, quo memoria Constantini magni eiusque matris Helenae ab ecclesia Orientali peragitur.

P. 38, 19. πολλὰ τὰ ἔτη] *Ad multos annos*, mos usurpatus in aula Cpolitana, in festis celebrioribus annos multos imperatoribus precari, ut apud Codinum Curopalatem videre est multis locis, et uno verbo dicebant πολυχρονίζειν τὸν βασιλέα. hicque mos adhuc durat in ecclesia Cpolitana; ut sacram liturgiam celebranti patriarchae ex ecclesiae officialibus unus aliquoties, sed per intervalla acclamet ἐς πολλὰ ἔτη δέσποτα. quae etiam verba tanquam εὐχαριστικὰ a Graecis nunc usurpantur, cum gratiam officio vel muneri accepto verbis reponunt: dicunt enim ἐς πολλὰ ἔτη, multos annos precantes.

P. 38, 20. ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης] Cap. 4 lib. 4 iterum se coronatum fuisse hoc anno Maii 13 scripsit: voluisse etiam uxorem suam coronari. Adrianopoli iam coronatus fuerat. quare denuo sibi coronam imponi voluerit, hanc ipse rationem affert: καίτοι γε αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει ὑπὸ Λαζάρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου ἐστέφθη· καὶ ἀπέχρησεν ἂν ἡ τοῦ ἁγίου μύρου χρίσις ἐκείνη παρ' εὐφρονοῦσιν· ἵνα δὲ μηδεμία εἴη πρόφασις τοῖς ὑβρισταῖς ὡς ἄρα μὴ ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῶν βασιλέων ἔθος ἐστέπτο, καὶ τὸ δεύτερον αὖθις ἐτελεῖτο. *iam ipse Adrianopoli ab Hierosolymorum patriarcha Lazaro coronatus fuerat; illaque sancti chrismatis unctio apud benevolos sufficiebat. ne vero occasio ulla calumniandi maledicis et sibi iniquis relinqueretur, quod ex more ab imperatoribus antiquitus servato Byzantii coronam non suscepisset, solemnis iterum incoronatio repetita et peracta est.* hic ritus aliquatenus necessarius ad res in illo imperio auctoritate imperatoria gerendas habitus est. quoniam equidem Constantinus, qui in Cpoleos ex-

(margin, beside "ἐκείνη παρ' εὐφρο-": P. 222)

pugnatione occubuit, coronatus non fuit, imperator a nostro censeri non videtur: Iohannem enim Palaeologum, Manuelis F. Palaeologinae stirpis ultimum infra appellat, et Constantinum illius fratrem despotam solummodo vocat, postquam mortuo Iohanne ipse res imperii Cpoli administravit. Michael Palaeologorum primus, ut res imperii administraret eiusque auctoritate et auspiciis gererentur, coronam suscepit interim, cum legitimus heres non coronaretur, quod per aetatem puerilem rebus gerendis ineptus esset. eaque solemni caerimonia imperii non tantum insignia, sed et legitimam potestatem traditam esse videri potest. et ad tempus etiam concedi potuisse, siquidem patriarcha Arsenius, qui Michaelem coronavit, imperium ei continuum non concessit. *πλὴν* (ait Gregoras lib. 4) *οὐκ αὐτῷ γε διηνεκῆ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν χαρίζεται, ἀλλ' ὡς τῶν πραγμάτων τέως ἀναγκαζόντων διοικεῖν αὐτὸς αὐτήν, μέχρις ἂν ἐς ἥβην ὁ γνήσιος τῆς βασιλείας κληρονόμος ὁμοῦ καὶ διάδοχος φθάσῃ· τότε δὲ αὐτὸν ἑκόντα παραχωρεῖν ἐκείνῳ μόνῳ τῶν τε αὐτοκρατορικῶν θρόνων καὶ πάντων ἅμα βασιλικῶν συμβόλων. verumtamen perpetuum ipsi imperium non concessit, sed ut tantisper, rebus ita flagitantibus, imperium administraret, dum legitimus heres adolescentiae annos adeptus in imperio etiam succederet: tum solio imperatorio ac ornamentis illi soli sponte cederet.* ex Cantacuzeno idem constat lib. 3 cap. 36. nam ut auctoritatem Iohannis Palaeologi Cantacuzeno opponerent Anna imperatrix senatusque Cpolitanus, illum coronari curarunt, ut eius auspiciis ac auctoritate legitima res geri possent. at ubi certa est in imperio successio, statim ac decessor obiit, heredi ius ac titulus regiaeque maiestatis insignia cedunt; nec illa unctione aut coronatione opus habet, ut regem agat, rerum summa potiatur, eiusque auspiciis ac nomine cuncta gerantur.

P. 39, 12. *ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον*] Ducas invertit situm locorum. Turci enim ex Asia in Europam traiicientes *ἐξ Ἀβύδου πρὸς Σηστὸν* vehebantur: Abydus enim Asiae littori, Sestus Europaeo adiacet.

P. 39, 15. *τότε καὶ Σουλειμὰν εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀρχὰν*] Videndus Cantacuzenus lib. 4 cap. 10, qui Suleimanem Orchanis filium in hac expeditione occubuisse non refert, eiusdemque libri cap. 38 illum Callipolim terrae motu eversam de integro aedificasse et munivisse narrat. Leunclavius historiae Musulmanicae lib. 4, in quo res ab Orchane gestas exponit, nulla prorsus mentione facta foederis inter Annam imperatricem et Orchanem sociati, aut etiam affinitatis inter hunc et Cantacuzenum contractae, res Turcorum auspiciis gestas solummodo narrat, Suleimanisque in Chersonesum expedi-

tionem, ubi fato illum concessisse scriptores Turci tradunt. in hoc tamen variant, cum quidam asserant ante captam a Turcis Callipolim Suleimanem obiisse, alii eius ductu et auspiciis compulsam ad deditionem fuisse.

P. 39, 21. Cap. 11. Hoc capite narrat Ducas noster causas P. 223
ob quas Iohannes Palaeologus imperator a socero iterum alienior factus, Cpoli relicta, in Italiam et Germaniam discesserit; ubi transacto biennio, et collectis pecuniae subsidiis ad urbem adversus Turcos tuendam, Tenedum revertitur, ibique Gatelusium nactus, cum eo de Cpoli et imperio recuperandis consilia agitat. Phranzes lib. 1 cap. 15 Gatelusii nullatenus meminit, nec etiam profectionis Iohannis Palaeologi in Italiam, antequam socerum urbe ac imperio pelleret. imo cap. 17, postquam solus regnare coeperat, auxilii contra Turcos petendi causa illam profectionem suscepisse scribit. Cantacuzenus lib. 4 c. 33 tradit Iohannem Palaeologum, quem candidum ac simplicem dicit, a quibusdam aulicis ei familiaribus excitatum ac irritatum fuisse; hisque rationibus in sententiam eorum pertractum, quod scilicet Cantacuzenus res imperii solus gereret ac moderaretur, totam potentiam in se traheret, destinatisque ad imperium filiis Iohannem legitimum heredem privatam agere vitam artibus suis cogeret. ab iisdem etiam Cantacuzeno obiiciebatur quod inermis Iohannes Thessalonicae relictus Turcorum incursionibus expositus esset, dum universas copias contra Serviae Cralem duxerat Cantacuzenus. his itaque permotus Palaeologus etiamnum adolescens cum socero simultates odiaque occulta exercere coepit, Tenedum aufugit, et inde Cp. spe potiundi urbe ductus revertitur. verum Cantacuzeni factio, opes, apud multitudinem gratia, atque etiam imperatricis Cantacuzenae diligentia Iohannis molimina irrita reddiderunt, utque Galatam se reciperet adegerunt. tandem, cum Palaeologus socerum in imperatorio sedere solio diutius ferre non posset, Tenedum repetit, ubi conscensa una biremi Cpolim vectus urbem recuperat, simulque Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. nullum equidem de Gatelusio verbum facit Cantacuzenus, quamvis certissimum sit Genuensem illum egregiam operam Iohanni Palaeologo navavisse. quodque Cantacuzenus Gatelusii facinus tacuerit, merito in suspicionem venit multa silentio transmisisse, quae ipsi dedecus ac famae detrimentum creare poterant. de Gatelusio, praeter nostrum Ducam, praeclare disserunt Genuensis historiae scriptores. Augustinus Iustinianus episcopus Nebiensis in Annalibus Italice scriptis
ad ann. 1355: *l'imperatore di Cpoli nominato Calo-Iohanni* V. 174
con aggiuto di Francesco Gattilusio Genoese scacciò uno nominato Catacozino, che gli occupava parte dell' imperio; e

per gratitudine diede sua sorella per moglie al detto Francesco, e per dote li diede l'isola di Metellino. Ubertus Folieta lib. 7 hist. Genuensis. *nonnulla in historia nostra inserere haud abs re duxi, quae a civibus Genuensibus privatim gesta, quanquam rempublicam nihil attingunt, dignitatem tamen civitatis nostrae augent, quae tales viros tulerit, qui virtute clarisque gestis rebus ad magnos honores magnamque potentiam apud maximos principes pervenerunt, qualis fuit Franciscus Catalusius, cuius viri in Graecorum historia plurima est mentio. is igitur vir classium Graecarum praefectus, fortem et fidelem Iohanni Graeco imperatori multorum annorum navatam operam egregio facinore cumulavit. conatus enim Cantacuzeni magnae nobilitatis ac potentiae hominis, ingentibus motibus adversus Caesarem consurgentis, bona ditionis Cpolitanae parte iam illi adempta, opera et consilio suo compressit. quod promeritum Caesar insigni praemio remuneratus est, insula Lesbo illi et successoribus fiduciaria tradita, sororeque sua in matrimonium data.* quae anno 1355 accidisse notat etiam Folieta. Petrus quoque Bizarus lib. 6 histor. senatus popu-
P. 224 lique Genuensis eadem de Catalusio scripsit; addidit solummodo, *triremes in subsidium Calo-Iohannis Graeci imperatoris cum Genuensibus confoederati, adversus Cantacuzenum, qui magnam imperii partem illi abstulerat, Byzantium transmissae.* vult itaque auspiciis viribusque reipublicae Genuensis, non privati viri Catalusii opibus gestum id fuisse. adeundus etiam Laonicus lib. 10 de rebus Turcicis, ubi de Catalusiis occasione sibi ex narratione status insularum maris Aegaei totiusque Archipelagi data obiter disserit. ita ut dedita opera nomen Catalusii subticuisse Cantacuzenus videri possit, ne imperator in imperii sede privati hominis stratagemate oppressus diceretur, quod ipsi turpe ac infame futurum erat; praecipue cum illius uxor Cantacuzena imperatrix tam egregiam ac strenuam operam antea navasset, ut Cpolim invadentem Iohannem Palaeologum repelleret et Galatam petere cogeret.

P. 40, 3. *καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο*] Parachronismum procul dubio hic admisit Ducas, qui Iohannem Palaeologum in Italiam profectum esse tradit, antequam imperio Cantacuzenum deturbaret. Phranzes, ut iam notavimus, ei adversatur. Laonicus etiam lib. 1 Iohannis profectionem post expulsum Cantacuzenum contigisse memorat, rerum apud Turcos summam obtinente Morate, qui patri suo Orchani anno 1359 successit, quatuor post Cantacuzenum regno pulsum annis. profectionem illam susceptam fuisse a Iohanne Palaeologo ab anno Christi 1367 ad 1371 ex Pauli Mauroceni patricii Veneti historia constat lib. 13. *Perciò Giovanni Palaeologo impe-*

ratore non contento de soli officii de gli ambasciatori, per rappresentare il bisogno, si risolse venire egli medesimo in Italia e nelle provincie Occidentali, sperando con la forza di sua presenza dal pontefice e da gl'altri prencipi ottenere quei aiuti che fossero al suo pericoloso stato necessarii. nel ritornare a Cpoli si condusse a Venetia, onde con ogni cortesia et honore recevuto, di vinti cinque milia ducati fù accommodato, et in oltre per le sue galee di quattro cento stara di biscotto, et il figlivolo che haveva seco con altro nobil dono presentato. Laonicus et Phranzes cum Mauroceno non sentiunt in modo quo Venetiis habitus est Iohannes. ille lib. 1 tradit a mercatoribus Venetis, qui pecunias ei crediderant, quo minus discederet nisi soluto aere alieno, prohibitum fuisse. hic cap. 17 lib. 1 Manuelem Iohannis filium pecuniam patri attulisse quo se alieno aere exolveret.

P. 41, 9. *τῆς ὁδηγητρίας*] Parva haec porta Hodegetriae, seu viae monstratricis, ea forte est quam Graeci Contoscalii vocant, quae in murorum parte Bosporo adiacente aperta est; de qua Leuncl. in Pandectis hist. Turc. n. 201. Gillius Condescalam vocat lib. 1 cap. 20 Topograph. Cpoleos. Cantacuz. lib. 4 cap. 39 de illo appulsu Iohannis Palaeologi ad Cpolim, *ἀθρόον μηδενὸς εἰδότος ἐπέπλευσε Βυζαντίῳ, καὶ ἐγένετο νυκτὸς ἔνδον τοῦ ἐν Ἑπτασκάλῳ νεωρίου. confestim omnibus insciis Byzantium navigavit, et nocte navale Heptascali ingressus est.* porta illa inter portas Psamatii et Catergolimenis sita est; et a nostro vocatur *ὁδηγητρίας* a monasterio *τῶν ὁδηγῶν*, in quo B. Virginis Mariae imago miraculis clara colebatur.

P. 41, 13. *τὰς λαΐνας*] Vox est idiomatis vulgaris Graeci. figulus *λαϊνᾶς* dicitur, vas fictile *λαϊνί*.

P. 43, 14. Cap. 12. De excaecatione Cuntuzis et Andronici P. 225
adeundus Laonicus lib. 1, qui Sauzen, non Cuntuzen appellat, et natu maximum filiorum Moratis fuisse dicit. Iohannes imp. aceto fervido Andronici oculis infuso eum excaecavit. Phranzes lib. 1 c. 16 Moratis istum filium appellat Mosen Zelebin, et patris iussu capite plexum fuisse ait. de illorum excaecatione Leunclavius nullum verbum facit.

P. 45, 1. *τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ*] Leunclavius in Pandectis hist. Turc. docet se a Zygomala didicisse Cpoli turres illas, quas Leonardus Chiensis in narratione expugnationis Cpoleos Aveniades appellat, vero nomine Anemanis turres vocari, et esse eas quae in arce Pentapyrgo, ad angulum urbis Orientalem, iuxta Hachernarum templum sita visebantur.

P. 45, 1. *ἱστίαν δὲ ἐν φυλακῇ*] In carcerem coniectus est Andronicus a patre excaecatus, ut c. 16 narrat Phranzes: ex eo vero extractus est, cum proceres Cpolitani Amuram Mo-

ratem, ut liberaretur, exoratum habuerunt. narrat postea Iohannem in Italiam profectum, Andronicum excaecatum despotam rebus imperii interea procurandis praefecisse: at ubi reversus fuit, Manuelem filium suum secundo genitum, universis applaudentibus, imperatorem proclamasse. quod indigne ferens Andronicus ad Baiazitem aufugit; et auxilia ab eo consecutus, urbem noctu ex improviso adortus patrem fratremque cepit et in carcerem compegit; qui post duos annos cum semisse, Bulgaris custodibus deceptis, ad Baiazitem aufugerunt, tributaque annua pendere polliciti in imperium reducti sunt. hac de re Laonici narratio lib. 1 hist. de rebus Turc. valde confusa est, nec his consentit. vult etiam ante Andronici excaecationem Iohannem in Italiam discessisse. de Andronici ad Baiazitem profectione lib. 2 agit.

P. 46, 9. *δάνειον*] Apud alios legitur Daonium: oppidum est Thraciae maritimum sub Heracleensi metropolita. Heraclea, quae hodie Propontidi adiacet et metropolis est, olim Perinthus appellata fuit, ut clare docet inscriptio, quam Heracleae anno 1647 Maii die 1 ex marmore transcripsimus. Lapis ille marmoreus olim fuit stylobates, cui imperatoris Severi statua imposita erat. parieti templi metropolitanae Heracleensis, quod templorum Christianorum per Graeciam universam residuorum elegantissimum est, transverse insertus visitur lapis ille, non erectus, et qui illum inseruere fabri, forinsecus inscriptionem apparere, ut legeretur, voluerunt. illam in marmoribus Arundellianis Seldenus transcripsit pag. 55,
V. 175 sed corruptam: qualem ipsi legimus, hic proponimus:

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΗΡΟΝ *)
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡΤΙΝΑΚΑ
ΣΕΒΑCΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ
ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ
ΜΕΓΙΣΤΟΝ Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ
Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ
ΝΕΟΚΟΡΩΝ
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ

quae statua posita fuit procul dubio a Perinthiis, quando capta a Severo, quae ei fame compulsa se permisit, Byzantium, muris balneis publicisque aedificiis eius dirutis, in vici formam redacta, omni iurisdictione privata, Perinthiis attri-

---

*) *Ultimae syllabae duarum vocum Σεπτιμιον Σεουηρον ita scriptae sunt, ut intra O τὸ N comprehendatur.*

buta est, ut Dion Nicaeaus in Severo prodidit: *καὶ δασμοφόρον ἀποφήνας, τάς τε οὐσίας τῶν πολιτῶν δημεύσας, αὐτήν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς τοῖς Περινθίοις ἐχαρίσατο. vectigalem eam reddidit, civiumque bona in fiscum publicum redegit, ipsamque et eius agrum Perinthiis gratuito attribuit.* in ista inscriptione haec verba, ὁ δῆμος τῶν νεοκόρων, significant *universitatem vel collegium sacerdotum vel aedituorum.* P. 226 Latini hac etiam voce usi sunt, ut apud Gruterum inscriptionum libro legimus pag. 1102.

VETTIO AGORIO PONTIFICI.
VESTAE PONTIFICI.
SOLI QUINDECIMVIRO, AUGURI,
TAUROBOLIATO, CURIALI, NEOCORO,
HIEROFANTAE, PATRI SACRORUM.

Zosimus, qui tempore erecti huius monumenti posterior est, lib. 1 etiam testatur suis temporibus Perinthi nomine omisso Heracleam vocatam fuisse: *διατρίβοντι αὐτῷ κατὰ τὴν Πέρινθον, ἣ νῦν Ἡράκλεια μετωνόμασται.* Stephanus de urbibus idem testatur.

P. 46, 10. *τὸν δὲ Μανουὴλ στέφει ταινίοις*] Annum quo Manuel imperator designatus est, excaecato Andronico, habemus in themate caelesti, erecto ad meridianum Cpoleos ipso meridie, anno mundi 6882, Septembris 25, id est, anno Christi 1373. sic se habet. *θέμα γεγονὸς ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει κυρίου Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἔτους ͵ϛωπβʹ μηνὶ Σεπτεβρίῳ κεʹ ἐπ' αὐτῆς τῆς μεσημβρίας.* horoscopus Sagittarii gradus 17, Dom. 2. Capricorni grad. 19 m. 40, Dom. 3. Aquarii grad. 27 m. 20, Dom. 4. Arietis grad. 10, Dom. 5. Arietis 27 m. 20, Dom. 6. Tauri grad. 19 m. 40. oppositae domus sex inde haberi possunt. loca vero planetarum sic se habuerunt. sol in Librae gradu 10 m. 21. Luna Capricorni gradu 8 m. 44. Saturnus Capricorni grad. 27 m. 50. Iupiter Cancri grad. 26 m. 22. Mars Arietis grad. 12 m. 28. Venus Librae grad. 12 m. 10. Mercurius Librae grad. 18 m. 37. nodus Ascendens seu caput Draconis Virginis grad. 28. *κλῆρος βασιλέως* seu sors regia in Capricorni grad. 9. *τύχη* seu pars fortunae Piscibus grad. 15. 43. Quivis ex istis, themate delineato, planetas et alia puncta coeli per domus distribuere poterit. hocce porro thema caeleste nacti sumus in bibliotheca Serenissimi magni Hetruriae Ducis Ferdinandi II, principis Sapientissimi et erga litteratos humanissimi.

P. 46, 24. Cap. 13. *ἐπεὶ δὲ ὁ Βαγιαζήτ*] Supra cap. 4 legenda sunt quae scripsit Ducas.

P. 47, 2. *καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον*] Supra adnotavimus By-

zantinos imperatores tributa obtulisse, adeoque a Turcis imperium precario obtinuisse. Laonicus porro, Phranzes et Leunclavius nullam mentionem faciunt munitae a Iohanne imperatore Cpoleos, aut tributa ei a Baiazite imperata fuisse.

P. 47, 8. ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ] non solum Manuel, si Phranzae credimus, sed et illius pater Iohannes Baiaziti militarunt, ut narrat lib. 1 cap. 16. et Laonicus lib. 2.

P. 47, 22. ἀλλὰ δι' ἑτέρων ἀναθεμάτων] Georgius Cedrenus in Mauricio meminit templi illius Quadraginta Martyribus dicati; quodque a Tiberio inchoatum a Mauricio imperii sui anno octavo absolutum. eius verba talia sunt: τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Μαυρίκιος τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ὃν ἀπήρξατο Τιβέριος, ἀνεπλήρωσε. Zonaras iisdem fere verbis Tomo tertio. de templo S. Mocii mentionem facit idem Cedrenus in Basilio, qui collapsum refecit. ἐπεποιήσατο καὶ τὸ μέγα τέμενος Μωκίου τοῦ μάρτυρος, καὶ τὸ ἄδυτον τούτου καταβληθὲν ἄχρι γῆς, ὡς καὶ τὴν ἱερὰν κατεάξαι τράπεζαν, ἐπιμελείας ἠξίωσε καὶ τοῦ πτώματος ἤγειρε. *Martyris Mocii templum deinceps absolvit; adytaque in terram usque prolapsa, quorum ruina sacra mensa fracta ac disrupta fuerat,*
P. 227 *refici et de integro instaurari curavit.* Iohannes quoque Curopalates huius templi, quique illud refecit, Basilii meminit. de omnium sanctorum templo, de quo Ducas hoc loco verba facit, nihil praeterea legi.

P. 48, 5. τῆς χρυσείας πύλης] Arcem istam Iohannes aedificaverat in moenium urbis angulo, qui ostio Propontidis et Bospori Thracii adiacet; in quo Mehemetes II post captam Cp. castrum aedificari iussit, quod a septem turribus *Iedi-cula* Turcice appellatur; hodie desertum pene visitur, et a paucis hominibus habitatum. Aurea illa porta nunc etiam, ut et Leunclavii temporibus, clausa est. de hac arce infra cap. 45 Ducas mentionem facit.

P. 48, 15. ὁ οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης] De hoc Iohanne imperatore eiusque libidinibus et lascivia Laonicus lib. 2, ubi scribit ipsum Manueli filio suo sponsam Trapezuntini imperatoris F. abstulisse, et quamvis podagra confectum uxorem duxisse.

P. 48, 23. ἀπέδωκε τὸ χρεὼν] Obiit imp. Iohannes anno mundi 6899, Ind. 10, Christi 1391.

P. 49, 11. ἕνα τῶν αὐτοῦ κριτῶν] Omnes Musulmani hoc semper ambierunt, ut in Christianorum, quas incoluerunt, urbibus Cadizios seu Cazileros, a quibus iudicarentur, suos haberent. messitas se habuisse Cpoli iactant Musulmani Constantino Copronymo eiusque successore Leone regnantibus; quod tradit Leuncl. lib. 1 hist. Musulm. inter monumenta mss. Nicolai Fabri Peirescii, viri clarissimi et in antiquitate investiganda accuratissimi, repertum est exemplar pactorum

olim foederum inter imperatorem Fridericum Siciliae regem, et Abu-Issac F. Abu-ebraim, nepotis Abi-Hafri, anno Hegirae 628 Ziumadiachir, id est, secundo mediante seu die 15. fuit annus Christi 1231, Aprilis 21, die dominica: eo namque anno littera dominicalis fuit E. coepit vero annus Hegirae 628 anno 1230, Novembris 9, feria 7. in illorum foederum diplomate talia verba leguntur ex versione Marci Obelii Citeronis. *et ut etiam detur illis dimidium tributi insulae Cosirae signatum et ordinarium tempore messis solitae. neque habeant Christiani in praedicta insula Cosira iurisdictionem super ullum Mahumetanum, praeter praefectum Mahumetanum missum a praedicto rege Siciliae nomine suo ad regendos tantummodo populos Unitatis, et sit occupatus in negotiis populi Unitatis, quem deus honorificet.* ex quibus patet omnino Musulmanos seu Mahumetanos semper in eo laborasse, ut a Christianis iudicibus lites eorum minime dirimerentur, sed a suis Cadiziis. in verbis allegatis notandum est Cosiram vel Cossyram insulam iacere inter Siciliam et Africam, hodieque *Pantalareum* appellari. per populos Unitatis Muhametani intelligendi sunt, non propterea quod deum haud in personarum trinitate sed in unitate tam essentiae quam personae adorent; verum dicuntur populi unitatis, id est concordiae, quoniam inter se concordiam et consensum diutissime servarunt, et propterea *Islami*, id est unanimes, sunt appellati, ut passim adnotat Leunclavius. Fridericus, qui cum Abu- V. 176
Issac foedus inivit, nomine secundus est, Friderici Aenobarbi nepos. de isto iudice Musulmano Cpoli instituto Laonicus lib. 2 adnotat Andronicum luminibus privatum hanc conditionem Baiaziti, cuius opibus ac viribus imperium recuperare sperabat, proposuisse, praeter vectigal annuum imperii causa solvendum, *καὶ ἁρμοστὴν ἔχειν ἐν τῇ πόλει, iudicem se in urbe habiturum;* quem scilicet e Musulmanis Baiazites dedisset. verum Laonici perturbatae narrationi ac confusae parum fidei adhibendum esse mihi videtur.

P. 49, 20. *τότε ὁ τύραννος*] Leunclavius lib. 6 in Gilderune Baiazite agrum Thessalonicensem tunc solummodo occupatum fuisse a Turcis memorat, urbem neutiquam, prout a quibusdam traditum est.

P. 49, 22. *ἀπὸ Πανίδου*] Panidus urbs ad Propontidem sita, olim Pactya dicta et Paros. Plinio lib. 4 cap. 11 Pactie vocatur.

P. 50, 1. *εἷλε καὶ Θεσσαλονίκην*] Anno Hegirae 793 Ziumasiulachir 19, Christi 1391, Maii 25 Thessalonica capta.

P. 50, 2. *Ἀβρανέζην ἀρχηγόν*] His temporibus res gessisse Eurenosem in Thessalia ad Serras Leunclavius tradit, sed Phranzes lib. 1 cap. 20, item cap. 29, Brenezem in Pelopon-

P. 228 nesum missum esse scribit, et ita cum nostro Duca sentit. hic Eurenoses ab uno e tribus ducibus, cum quibus Othmanes foedus ac societatem inivit, et qui inter Turcos nobiles habentur, genus ducebat: alii erant Marcozogli, a quodam Marco religionis Christianae desertore, et Michalogli ab alio Michaele appellato pariterque apostata, genus ducentes.

P. 50, 4. *Τουραχάνην*] Turachanides a quodam Turachane nobili etiam inter Turcos habito. infra de Abranezidis et Turachanidis Tzineites loquitur ut de nobilitate ac antiquitate generis illustribus cap. 26 pag. 95. Leunclav. in Pandectis cap. 27.

P. 50, 6. *ἡ δὲ πόλις οὐκ εἶχεν*] Per totum fere decennium urbs Cpolis a Baiazite circumsessa fuit admodumque vexata, ut narrat Phranzes lib. 1 cap. 19 sub finem. verum coepisse circumdari milite Turco, postquam pugnatum ad Nicopolim fuit, memorat. Ducas vero noster ante praelium id commissum coeptam obsideri scribit; et cum eo convenit Leunclavius lib. 6 hist. Musulm., qui Baiazitem terra marique Cpolim obsedisse narrat ante pugnam ad Nicopolim initam.

P. 51, 1. *καμφθέντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις*] Adeundi Laonicus lib. 2, Phranzes lib. 1 cap. 19, Leunclavius lib. 6 hist. Musulm., Bonfinius hist. Hungaricae decadis 3 lib. 2, Froissardus vol. 4 cap. 79 et seqq. aliique.

P. 52, 20. *τὸν Δοῦκα τῶν Φλάνδρων*] Hic est Iohannes dux Nivernensis, Philippi Audacis Burgundiae ducis F., Iohannis Galliarum regis N. omnes porro aevi illius aequales historici acceptae a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui Turcorum modum ac artem pugnandi nescientes temerario impetu in perniciem suam ceterorumque ruerunt. annus autem huius praelii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leunclavius, illam Christianorum stragem editam a Musulmanis tradunt anno Hegirae 794, qui coepit anno Christi 1391, Novemb. 29, fer. 4. quapropter pugna illa commissa est anno Christ 1392. Turcorum chronologiam sequutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1391 Novemb. 27 coepisse annum Hegirae 794. fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396 transtulit. quare vero Turci anno Hegirae 794 hocce praelium commissum esse scripserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. ex hist. Hungarica Bonfinii decad. 3 lib. 2 constat Sigismundum Hungariae regem, post caesum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obsedisse et expugnasse anno Christi 1392. hanc cladem a suis passam ut ex annalibus suis expungant Turci, anno 1392, quo eorum exercitus caesus est, praelium Nicopolita-

num adsignant, insigne Christianorum strage ac caede: duas ergo pugnas confundunt, et sibi prosperam in annum 1392 transferunt, ut improsperae memoriam obliterent. his adversantur Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396, die Lunae seu feria 2 ante festum S. Michaelis, qui fuit Septembris 25, quoniam anno illo fuerunt litterae dominicales B, A. Bonfinius decad. 3 lib. 2 contigisse ait Kal. Octob. anno 1396. Brassoviae seu Coronae in Transsylvania in ecclesiae parietibus ita scriptum legitur, Anno 1396 Sigismundus infeliciter pugnat ad Nicopolim contra Baiazitem Septemb. 28. ita refertur in volumine Scriptorum hist. Hungaricae. his Maurus Orbinus in Slavorum historia consentit. Buntingus et Ubo Emmius in chronologia anno 1395 contigisse scribunt. at Phranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900, id est Christi 1392, refert, et Turcicis congruit Annalibus. ubi notandum etiam Phranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianis tam lugubrem, Manuelis in Italiam discessum, ut et Ducam collo- P. 229
care. ex hist. Veneta constat anno 1395 Manuelem Cpoli solvisse et Venetias accessisse; quod si huius profectio cladem ad Nicopolim secuta est, annus praelii Nicopolitani antecessit annum 1395. quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum potius existimo, qui accuratius, et hoc loco meliori quam Turci fide tempora observarunt.

P. 52, 23. *δόντες ἐγγυὴν τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης*] Idem scribit Froissardus de sponsione facta a principe Mitylenes: verum in rebus ac geographia regionum Orientalium ignarum admodum ac imperitum se prodit.

Hoc autem loco rem adnotare, quae ad pugnae illius Nicopolitanae historiam pertinet, alienum prorsus non erit. inter Galliae principes qui ei interfuerunt, Philippus Artesius regiae prosapiae princeps, comes de Eu et Franciae Conestabiliarius, recensetur; isque una cum Iohanne Nivernensium duce captus est. de eius obitus die et loco, ubi fato concessit, historicos nostros et monumenta quae Cpoli extant, inter se dissentire animadverto. Clarissimi viri Sammarthani fratres Genealogiae domus Franciae lib. 30 Philippum Artesium Prusae, vulgo Burusae, die 3 Iunii anno 1397 fato functum fuisse tradunt, eiusque cadaver in Galliam translatum, et in choro templi monasterii seu abbatiae S. Laurentii Essuorum, vulgo de *Eu*, conditum esse. dum vero anno 1647 per menses Februarium, Martium et Aprilem Cpoli agebamus, in monasterii S. Francisci Galatensis sacello uno, peristylio seu claustro contiguo, sepulchrum illius principis marmoreum vidimus, cui sequens epi-

taphium characteribus Gothicis insculptum legitur: ✝ SEPULCHRUM MAGNIFICI DOMINI PHILIPPI DE ARTOES, COMITIS DE EU ET CONESTABILIARII FRANCIAE, QUI OBIIT IN MICALICI MCCCLXXXXVII DIE XV IUNII. IN $\overset{\circ}{g}$ EST CARNE SUA: ANIMA CUIUS REQUIESCAT IN PACE. hocce epitaphium crux in medio posita in duas partes dividit. ad latus insignia gentilitia Franciae, qualia tunc indefinito liliorum numero constabant, addita Artesiae familiae peculiari trifidae laciniae in scuti fronte distinctione, cernuntur. Micalici seu Michalizi urbs et regio est non plus decem milliaribus distans a lacu Lopadio eiusdemque nominis urbe, quam hodie Graeci Lupadi, Turci Ulubat appellant. Burusa etiam bidui itinere abest. Laonicus lib. 4 regionis Michalizii, et Leunclavius hist. Musulm. libb. 4 et 13, atque in Pandectis cap. 86, meminerunt. in illo epitaphio quid significet illud $\overset{\circ}{g}$ adsequi hactenus non potui.

V. 177 *P.* 53, 3. Cap. 14. *φυσιωθεὶς οὖν*] Leunclavius lib. 6 idem scribit, caduceatorem scilicet a Baiazite missum, qui Cpolim sibi dedi Manuelemque ea decedere iuberet.

P. 53, 5. *ζητῶν τὴν πόλιν*] Baiazites Cpolin sibi dedi insolenter postulat a. Chr. 1393, iuxta Annales Turc.

P. 53, 18. *ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος*] De Iohanne Andronici excaecati filio in imperium a Baiazite constituto Ducas a Phranze multum discrepat. hic namque lib. 1 cap. 20 Iohannem a patruo suo Manuele in Italiam discedente rebus Cpoleos administrandis praefectum fuisse refert, non vero a Baiazite Sultano in solium imperatorium collocatum. Laonicus omnia confuse lib. 2 describit.

P. 56, 6. *ἔπλει εἰς Βενετίαν*] Nicolaus Dolionus Hist. Venetae lib. 6 scribit Emanuelem imperatorem anno Christi 1395 Cpoli discessisse, Venetiasque appulsum in Galliam inde trans-
P. 230 iisse; ut adversus ingruentem singulisque diebus auctam Turcorum potentiam opem et suppetias impetraret. Iohannes Iuvenalis Ursinius adnotavit Manuelem anno Christi 1400 Parisios venisse; anno demum 1402 ab aula regis Christianissimi post biennium cum anni semisse in ea transactum discessisse. Augustinus Iustinianus in Annalibus Genuensibus tradit ipsum Genuam advenisse Ianuarii die 22 anno 1403.

P. 56, 13. *εἰς Μεθώνην*] Urbs Peloponnesi Methone, quae hodie *Modon* appellatur, in sinu Messeniaco, vulgo *Golfo di Coron*.

P. 56, 17. Cap. 15. Leunclavius lib. 6 tradit Cazim seu Cadim ab imperatore Byzantino Cpoli admissum anno Hegirae 795, qui fuit Christi 1393.

P. 57, 4. *στρουθῶν κελαδίσμασι*] Passeres pro omni genere avium hic sumuntur. e rure tamen petitum schema

illud: nam aliae sunt aves magis vocales, quarumque suavior vocis inflexionibus variis cantus sentitur.

P. 57, 12. *Σάξων*] Cur hic Saxonum potius meminerit noster quam Alemannorum seu Germanorum, nescio: aut si per Saxones quós hic nominat, eos intelligat qui Transsylvaniae partem unam incolunt, reliquis duabus a Ciculis et Transsylvanis occupatis. dubitare etiam possumus an Polonos intelligat, infra siquidem cap. 32 *ῥῆγα τῶν Σάξων* appellat Hungariae regem Ladislaum Casimiri Poloniae regis fratrem. Leunclavius adeundus in Pandectis n. 122.

P. 57, 20. *κατασπαταλοῦντος οὖν*] De legatione Temyris, qui vulgo Tamerlanes dicitur, ad Baiazitem legendi sunt Phranzes lib. 1 cap. 21, Laonicus lib. 2 sub finem, et Leunclavius lib. 7 hist. Musulm.

P. 58, 12. *ξυρίῳ καθᾶραι τοὺς πώγωνας*] Principes Turcos ignominiae inurendae causa barbam alicui praecidi iubere mos fuit. Leunclavius lib. 4 in Urchane Gasi ubi de pristinis Turcorum institutis agit, haecce scribit: *si cui rex iratus esset, ignominiae et poenae causa barbam homini praecidi iubebat.* et lib. 10 exemplum huius affert: dum Suleimanus filiorum Baiazitis unus bellum cum fratre suo Moyse gerebat, Chasani Agae barbam iniuriae ac contumeliae inferendae causa praecidi mandavit. apud Cantacuz. etiam lib. 4 cap. 22 legimus Stephanum Serviae Cralem, postquam Macedoniae Edessam in potestatem suam prodentibus aliquot civibus redegisset, iussisse *τὸ γένειον ἐπ' αὐτοῦ τίλλεσθαι, barbam e mento se coram velli Lyzico eius urbis praefecto*, quod se acrius urbem intranti opponere voluisset. Leunclavius lib. 7 legatos illos Temyris Baiazitem indigne habuisse, dona sibi missa flocci fecisse, tandemque epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradidisse narrat.

P. 58, 15. *ἔστω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς*] Laonicus lib. 2 sub finem alia verba respondisse Baiazitem legatis Temyrianis tradit: *τὸν δὲ Παγιαζήτην ὑπολαβόντα ἐς τὸν ἄγγελον φάναι, εἰ τοίνυν μὴ ἐπίῃ μαχόμενος ἡμῖν, ἐς τρὶς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω ἀπολαβών. si itaque bellum nobis non intulerit, uxorem suam* [dimissam] *ter apud se admittat.* exponit deinceps virum, quando uxorem repudiavit, iureiurando affirmare eam apud se nunquam admissurum; ita ut ipsi fas non sit, cum a trinis splenibus dimisit uxorem, eam iterum domi accipere nisi adulterio pollutam. idem Laonicus lib. 3, ubi de Turcorum moribus disserit, adeundus. ratio ob quam turpissimum habetur ad uxorem dimissam redire haec est. periurii ac levitatis nota ac macula se adspergit, qui se non amplius admissurum iuravit, deinceps vero admittit; ab honesto denique et decoro alienum

est adulterio pollutam sibi uxorem adiungere. Quando igitur Baiazites dixit *a legitima uxore separetur*, cetera subaudienda sunt, illamque repudiatam a tribus splenibus apud se accipiat, quo dedecus ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac periurii nota inuratur. Leunclavius lib. 7 non longe a fine Temyris ad Baiazitem verba refert, quae lucem istis afferunt. *quid opus erat te quosdam ad me mittere tot nugas mihi renunciaturos, atque etiam addere te pro marito meretricis me habiturum, ni tuis in regionibus te quaesitum irem, ac vice versa ni tu bello me venires oppugnatum, ut a te libera esset mulier tua, hoc est, divortio separata, rursumque tibi nuberet ab alio prius polluta.* quibus verbis manifestus fit huius loci sensus.

P. 231

P. 58, 22. τῶν Τουρκοπέρσων] Turcopersae atque etiam Persae appellati sunt Turci, postquam in Persidem a Muchumete Imbrailis filio vocati, in eumque deinceps rebellantes duce Tagrolipice, regionis illius dominium adepti sunt circa annum Christi 1042. unde a Zengi vel Tzingi-Chane pulsi circa annum Christi 1200 in Anatoliam venerunt. Turci etiam Iconienses hac appellatione comprehenduntur.

P. 58, 23. Ἀρσυγγάν] olim Dascuta seu Dascusa, ut habet Itinerarium Antonini, sita ad Euphratis oram, in finibus Cappadociae et Armeniae maioris. illam Leunclavius lib. 6 et 7 Ertzintzanem appellat.

P. 59, 7. ὁ μέγας προφήτης] Baiazites intelligit prophetam suum Mohammedem.

P. 59, 22. Σεβάστειαν] Sebastia urbs Cappadociae, quam Turci Sivas et Sivaste appellant. cuniculis ductis eam cepisse Temyrem refert Leunclavius lib. 7. Laonicus vero lib. 3 tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse moenia, illisque igne iniecto consumptis ista corruisse.

P. 60, 5. πλίνθου ὠμῆς] Hodie etiamnum in Anatolia istis lateribus crudis ad domos aedificandas utuntur; qui ex terra aqua modice subacta formantur in lignea forma quadrata, et ad solem siccantur.

P. 61, 2. καὶ ἕως αὐτῆς Δαμάσκου] Leunclavius lib. 7 hist. Musulm. et in Annal. Turcicis Halepum primum captam, deinde Damascum tradit. hoc contigit anno Christi 1400, ut etiam Augustinus Iustinianus episcop. Nebiens. in Annal. Genuensibus adnotavit. diris modis ac inhumanis Damascum afflixit et vastavit Temyr, cuius illatae cladis causa a Turcicae historiae scriptoribus talis traditur. Iezides princeps, haereticus a Musulmanis habitus, Hasanem et Huseinem prophetae Muhametis e filia nepotes occidit, eiusque familiam contumeliis gravibus affecit; tandem mortuus Damasci sepultus est. illius itaque sepulchrum perquiri Temyr, et eo reperto ossa

refodi ac comburi, stercore etiam humano sepulchrum oppleri iussit. quod ergo Iezides Damasci sepultus esset, erga Damascenos tam crudeliter ac immaniter se gessit. mitiori vero modo Hamusenos, olim Emisenos dictos, habuit quod inter ipsos Halidis (*qui Velidis filius erat*) et Amru (*Humeia patre nati*) Mohametis sociorum ac discipulorum sepulchra ac V. 178
monumenta extarent.

P. 61, 21. Cap. 16. *Ταυροσκύθας*] Tauroscythae sunt, qui inter Borysthenem et Tanaim et Tauricam Chersonesum habitant. Zinchi populi sunt ad Euxinum pontum, Sindi alias dicti. Plinius lib. 6 cap. 7: *a Cimmerio accolunt Meotici*, *Vali*, *Serbi*, *Archi*, *Zingi*, *Psesii.* qui Zyngi Plinio, ii Zynchi sunt, in peninsula Corocondama siti. Sindi et Zinchi iidem sunt Eustathio ad *Περιηγήσεως Διονυσίου* hunc versum,

Σινδοὶ Κιμμέριοί τε καὶ οἱ πέλας Εὐξείνοιο.

ὅτι Σαυρομάτας ἐπέχουσι οἱ Σινδοὶ οἱ καὶ Ζίκχοι λεγόμενοι κατά τινας. Sauromatis succedunt Sindi, qui apud quosdam Zinchi appellantur. regio Zynchorum *Ζυχχία* appellatur in biblioth. Regiae MS. libro, in formulis subscriptionum et inscriptionum epistolarum patriarchae Cpoleos; et habetur in- P. 232
ter metropolitas, quibus scribit patriarcha, *ὁ Μετράχων ὃς καὶ Ζηκχίας.* Constantinus Porphyrogenitus libro de administratione imperii sub finem de Zinchia hoc adnotatum reliquit: *ἰστέον ὅτι ἐν τῇ Ζηκχίᾳ πρὸς τὸν τόπον τῆς παγῆς τῆς οὔσης πρὸς τὸ μέρος τῆς Παπαγίας, ἐν ᾗ κατοικοῦσι Ζηκχοί, ἔννεα παγαί εἰσι ἄφθαν ἀναδιδοῦσαι. tenendum in Zinchiae parte ad fontem qui Papagiam respicit, quam Zinchi incolunt, novem esse fontes, quorum aqua pota ulcera labiis atque pustulas affert.*

P. 62, 10. *πληκεύων ἦν*] Leonis imperatoris Tacticae lib. 1 cap. 2 hunc titulum habet, *περὶ ἀπλήκτων διάταξις. ἄπληκτον* vero et *φοσσάτον* eadem sunt et *castra* significant, et verbum *ἀπληκεύειν castra locare* eodem loco significat. per apocopen *τοῦ α* scripsit Ducas *πληκεύων*, quae figura Graecis etiam nunc tam familiaris est, ut unum verbum vix integrum ab iis pronuncietur, nec antiqui Graeci idiomatis vestigia cernantur.

P. 62, 11. *Ἀγκύρας*] Ancyra urbs Galatiae est.

P. 63, 11. *ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις*] Iohannes Iuvenalis Ursinius illius cometae, qui anno 1401 fulsit, et Buntingus in Chronologia meminerunt; hicque mense Februario visum esse addit. cometa autem *λαμπαδίας* dictus, quod ardentes imitetur faces. Plin. lib. 2 cap. 25.

P. 65, 19. *Τζιαβούζιδας*] Hanc periodum non ita claram ob auctoris impurum stylum constructionemque barbaram, vertimus hoc sensu, ut Baiazitem Persis ignaviam exprobrantem

exposuerimus, cum antea de se multa iactavisset et contumeliose erga eos se gessisset. non sine ratione etiam potest intelligi Baiazites suis iratus, quod pugnam segnius inirent, probra in eos iactasse; tuncque per Tiabuzidas Tzauzios intelligere oportebit.

P. 65, 21. τοῦ 'Ατὴν] Omnes isti Turcorum reguli hic enumerati, antea a Baiazite spoliati fuerant et ditionibus suis exuti, ut supra noster enarravit. Leunclavius lib. 7 idem de Baiazite ab illorum regulorum subditis deserto testatur. *βάνδον* autem significat *vexillum*, et *βανδοφόρος* *vexillifer*. *βάνδον* Turcis *Sangiak*.

P. 66, 5. ὡς κολοιός] Fabula notissima graculi, qui plumis alienis se adornaverat, ab aliis deinde avibus, dum suas quaeque repetit, spoliatus est.

P. 66, 23. καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζὴτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμάν] Laonicus lib. 3, non longe a fine, Baiazitem cum uxore et liberis suis Musulmane Iesu et Mehemete captum esse tradit. at Leunclavius, lib. 8 in principio, solum Musam (id est Mosem) cum patre captum fuisse testatur; et cum eo sentit Phranzes lib. 1 cap. 22. Leunclavius ibidem scribit Emirem Suleimanem ab Eisnes - Bego et Hassan - Aga pugnae subtractum in Europam abductum fuisse. hic Suleimanes Ducae est Musulman, quem Stephanus, Leunclavio lib. 7 Vulcoglius, res desperatas videns arrepta fuga e praelio abduxit.

P. 67, 8. ἕως οὗ ὁ Παγιαζὴτ] Leunclavius his consentit, dum Genitzeros Baiazitem ultimos deseruisse scribit; nec deditionem eos fecisse, nisi cum nulla spe salutis reliqua Baiazitem mox captum iri vidissent.

P. 67, 16. νόμος γάρ ἐστιν οὗτος] Quod pro lege auctor noster adducit, Leunclavius lib. 7 Temyris propositum fuisse tradit, et illius ad Baiazitem verba refert. *quo tempore*, ait, *meis e regionibus ipse discedebam hanc suscepturus expeditionem, iuratus promisi deo, siquidem praelio victor evaderem, neminem me deinceps a pugna commissa interfecturum.* cum vero Ducas Romaeos eadem consuetudine usos ait, intelligere oportet erga Romaeos, sicut Musulmani erga Musulmanos utuntur.

P. 68, 5. τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἵππου] Hanc Baiazitis cladem et captivitatem referunt Turci ad annum Hegirae 803 post triduum finientem, qui fuit annus Christi 1401, Augusti 7, feria 1. coepit enim annus 804 Augusti 11, feria 5.
P. 233 confirmat hanc temporis epocham cometa visus vere antecedente, quem Iuvenalis Ursinius fulsisse testatur anno 1401, et in chronologia Buntingus, ut iam diximus. quae nota ceteris, anni etiam characteribus vulgaribus, certior est. congruit

etiam tempus anni calidissimum, quo Leonis dodecatemorion sol permeabat. Ursinius tamen anno 1402 praelium initum fuisse tradit; Phranzes eodem anno contigisse vult Iulii die 28, ut colligitur ex lib. 1 capp. 21 et 22. in illo natum se scribit anno mundi 6909, Augusti die 30, dum Cpolis obsidebatur; certum est autem solutam fuisse urbis obsidionem diu antequam Temyr Baiazitem bello vicisset; quare 28 Iulii, quo Phranzes hosce principes acie dimicasse tradit, erit annus 6910, Christi 1402. quod etiam confirmatur eius verbis, quibus profitetur cap. 21 se scripturum deinceps ea quae ab anno 6910 praeclara facinora ac memoria digna contigerunt; unde excluditur annus ille 6909. non dissimulandum est notam seu characterem temporis, quem ex Hanivaldana historia refert Leunclavius, congruere cum 28 Iulii anni mundi 6910, Christi 1402. dicit enim feria 6, quae Zuma iuni, id est dies templi, Turcis dicitur, ad Ancyram pugnatum fuisse; et ille dies Iulii 28 fuit feria 6. Hegirae anno 804 finiente, et post triduum mox incipiente anno 805 Augusti die 1, feria 3. Paulus Interianus in Annal. Genuens. lib. 5, Ubertus Folieta lib. 9, Petrus Bizarus quoque lib. 9 historiae Genuens., Augustinus Iustinianus in Annal. Genuens. pugnam anno 1402 commissam scribunt. Damascum a Temyre captam et vastatam anno 1400 testatur Augustinus Iustinianus, cuius urbis clades secundum nostrum Ducam anno uno pugnam ad Ancyram antecessit. verumtamen cometae supradicti nota ceteris aliis certior est, ita ut in ea sententia stemus, quae anno 1401 pugnatum fuisse asserit. Sethus Calvisius in chronologia pugnam istam anno Christi 1399 alligat, anno Hegirae 801 iamiam finienti Septemb. 2. fuisse quoque feriam 6 scribit. a vero longius recedit illa sententia, et a nota illustri, quam Ducas protulit, prorsus aliena est: si enim biduo vel triduo ante Septemb. diem 2 pugna commissa est, sol tunc Virginem, non Leonem tenuerit, contra indicatum a Duca insignem characterem. Iacobus Bosius in historia ordinis militiae Hierosolymitanae annum prodidit Christi 1398, qui a vero longissime distat; ut et Bonifius decad. 3. lib., dum obitum Temyris anno Christi 1399 accidisse scribit.

P. 68, 5. *ἵππος Ἀραβικός*] Hic et infra commendantur equi
Arabici. Leunclavii locus in supplemento Annalium Turc. ad
annum Christi 1584 confirmat principes Osmaneos his equis
ut maxime agilibus usos fuisse. Zonaras in Romano Diogene
de equis Arabicis talia scribit: *οἱ γὰρ ἵπποι τοῖς Ἄραψι τα-*
χεῖς μὲν εἰσι τὴν πρώτην ὁρμὴν καὶ τῶν λοιπῶν ποδωκέστα- V. 179
τοι, οὐκ ἐπιπολὺ δὲ τὸν δρόμον ἐκτείνουσιν, ἀλλ' ἀποκναίου-
σι τάχιστα. Arabum equidem equi primo impetu prompti et

prae caeteris celeripedes sunt, cursum vero per longum spatium statim deficientes minime continuant.

P. 68, 10. *ζατρίκιον*] Ita appellatur ludus schacchorum ab Artemidoro in Oneirocriticis.

P. 69, 4. *σιαχρούχ*] Si Leunclavium sequimur, legendum erit *σχὰχ ῥούχ*, quo Ducas noster id significare vult, quod Itali *Scacco matto*, Galli *Eschec mat* appellant, quando in Zatrichii ludo regulus ad angustias ita redactus est, ut mox capiendus et deturbandus in nullam amplius se movere possit partem, ut salvus evadat. Leunclavius lib. 12 Schach-Ruch duas distinctas voces facit, quibus rex Ruchus significetur: eo nomine sic vocatus est Temyris filius, qui Laonico Sachruchus dicitur, ad hunc schacchorum, ut mihi videtur, ludum alludebat Sinanes Bassa, cum anno 1583 allato nuncio cladis in Perside a Turcis acceptae, Sultano Morati III dixit *Schachum Schacho*, id est regem regi opponendum esse, ut res Turcorum a Persis fractas in melius restitueret.

P. 234 *P.* 69, 17. *καὶ ψυχαγωγήσας καὶ παρηγορήσας*] Adeundus Leuncl. lib. 7 historiae Musulmanicae, ubi modum explicat quo Temyr Baiazitem excepit et habuit. Phranzes lib. 1 cap. 29, et Laonicus lib. 5 non longe a fine, sed uterque a Duca et Leunclavio dissentiunt.

P. 70, 11. *ὁ δὲ Τεμὺρ λαβὼν πλοῦτον*] Crudelissimum et avarissimum fuisse Temyrem testantur Laonicus et Leunclavius.

P. 70, 17. *ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζὴτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου*] Leunclavius lib. 8 in principio omnes Baiazitis filios enumerat, quorum nomina haec fuere, Ertogrul, Emir Suleiman, Mustapha Zelebis, Isa Zelebis, Musa Zelebis, Sultanus Mehemetes, Cassimes vel Cassumes Zelebis. occisus est Ertogrul in pugna contra Casim Bucharedinem; Mustaphas in praelio Temyriano periit. Suleimanes ex eo subtractus salvus evasit, etiamque Mehemetes rebus deploratis excessit. Isa Prusam seu Burusam venit, illicque imperii sedem habuit. Musa captus est cum patre; interea vero Cassumes in Seraio educabatur. hoc loco noster Mustaphae nomen omisit, eumque infra in pugna non occubuisse asserit. quem porro Esé vocat Ducas, eum Laonicus Iesum, Leunclavius Isam appellant; hodieque Turci dominum redemptorem nostrum *Prophetam Isam* vocant.

P. 70, 20. *εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ*] Hic Mustaphas postea in scenam prodibit adversus Mehemetem, qui Musulmano, Mose et Esé seu Isa occisis, ac Mustapha hocce debellato, Osmanici imperii summam solus obtinebit. discrepat ergo Leunclavius a nostro tam in Mustaphae aetate quam in natu minimi nomine, qui Orchanes nostro, Cassumes illi dicitur.

P. 71, 3. *εὑρὼν οὖν τεχνίτας ὀρυκτὰς*] Laonicus lib. 3 prodidit a Baiazitis ducibus, non a Mehemete eius filio, tentatum fuisse, ut in libertatem ille assereretur, corruptis grandi pecunia Temyris fossoribus, qui cuniculum in eam partem in qua Baiazites erat egerunt, demumque in ipso opere deprehensi capti sunt. Leunclavius et Phranzes huius facinoris egregii et audacis nullam mentionem faciunt.

P. 71, 15. *πρωΐας δὲ παραστὰς τῷ Τεμὺρ*] Nescio quare Ducas caveam illam ferream ita reticeat, ut nullum de ea verbum ipse fecerit, cum accurate satis cetera recenseat. equidem, ut quod sentio aperiam cum bona dissentientium venia, caveam illam, ad immanitatem et saevitiam Temyris-chani exaggerandam, commentos esse temporis illius homines ingenue dicam; vel fortasse manicas pedicasque ferreas, quibus noctu vinciebatur Baiazites, caveam ferream ipsos appellavisse.

Leunclavius lib. 7 narrationem Ducae partim confirmat, quae ad Chotziaferuzen seu Hozzapherizem-Begum spectat, ipsum nempe in pugna captum fuisse. at ipsi caput fuisse abscissum omisit, quod noster factum fuisse narrat.

P. 71, 22. Cap. 17. Hoc capite res gestas a Temyre accuratius Ducas quam Leunclavius aut Laonicus, narrat: Smyrnae praecipue expugnationem describit, quam optime ob locorum viciniam, bidui siquidem itinere Lesbos a Smyrna dissita est, nosse potuit; atque etiam ex principis Lesbi seu Mitylenes monumentis, qui Temyri honorem cultumque ad saevitiam eius iracundiamque devitandam exhibuit. Ducas vero illius Lesbi principis successori in praecipuis negotiis operam suam navavit, et inter eius maxime familiares ac consiliarios habitus est. Iacobus Bosius in hist. ord. militiae Hierosolymitanae Smyrnam a Temyre expugnatam fuisse prodidit, ut et Laonicus lib. 3, qui breviter expeditionem illam explicat et P. 235 machinas, quibus ad urbium expugnationem utebatur Temyr, describit. Leunclavius Smyrnam expugnatam fuisse non docet.

P. 72, 7. *καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου*] Leunclavius lib. 7 Lazari filiam, quae in superioribus Maria appellatur, ad convivium Temyris mandato venire iussam tradit: cum apud Zagataios Scythas id vitio aut dedecori non verteretur. Iniuriam nihilominus sibi fieri Baiazites Gilderum ex more gentis suae reputans, id aegerrime tulit. Videndus etiam hac de re Laonicus lib. 3.

P. 72, 11. *Ἀδραμύντιον*] Urbs maritima Phrygiae inferioris vel Lydiae Asso vicina, hodie appellatur Landrimyti, Ephesino olim metropolitae subdita.

P. 72, 19. *Ἀττάλῳ*] Notitia patriarchatus Cpoleos sub

Sardium metropolita habet *'Ατταλείας* Episcopum, alium ab eo, qui Sylaei seu Pergae metropolitae subest.

P. 73, 2. *Νύμφαιοι*] Veteres Geographi non meminerunt loci illius prope Magnesiam ad Sipylum. Plinius in Asiae descriptione in Cilicia collocat Nymphaeum lib. 5 cap. 27. Ideo coniicere possumus, Nymphaeum, de quo hoc loco Ducas mentionem facit, multis saeculis Plinio et aliis Geographis posterius esse. de illo duobus locis Gregoras meminit, lib. 3 sub finem, traditque Iohannem Vataciam imp. illic obiisse. lib. deinde 6 appellatque *Νύμφαιον τῆς Λυδίας*. Logotheta quoque in Chronico Cpolitano.

P. 75, 10. *μίαν πέτραν ἐνθείς, καὶ μίαν κεφαλὴν συναρμόσας*] Genus illud structurae ad similitudinem reticulatae facta erat, de qua sic Vitruvius lib. 2 cap. 8 *Structurarum genera sunt haec, reticulatum, quo nunc omnes utuntur, et antiquum quod incertum dicitur: ex his venustius est reticulatum, sed ad rimas faciendas ideo paratum, quod in omnes partes dissoluta habeat cubilia et coagmenta.*

P. 76, 17. *καὶ πρὸς τὴν Μιλησίων*] In margine correximus *Μυλάσσων*: in Caria enim fuit Mylassa vel Mylas, a Stephano etenim et aliis ita appellatur. in notitia Thronorum sub Cpolitano patriarcha, metropolitae Staurupoleos subiicitur Episcopus *τῶν Μυλάνσων*, vel ut alius MS codex correctius exhibet *τῶν Μυλάσσων*, et propterea Mylassum reddidimus, quod ad hodiernam pronunciationem magis accedat.

P. 77, 10. *ἀπὸ δὲ Λαοδικείας ἐς Φρυγίαν Σαλουταρίαν*] Quo in loco mortuus sit Baiazites, non prodiderunt Laonicus Phranzes et Leunclavius. animi aegritudine confectum obiisse docet Laonicus; causam addit Leunclavius, quod Baiazites a Temyre intellexisset fore ut Semerkandum transferretur, idque Ducas aliquatenus innuit. venenum a Temyre ipsi propinatum aliqui volunt, quod Leunclavius in calce lib. 7 hist. Musulm. scribit. Ducas in Phrygia Salutaria Tur-
V. 180 cis Carasar dicta Baiazitem diem supremum clausisse docet. locus autem ille Carasar, quo nomine noster Phrygiam Salutariam intelligit, procul dubio est quem Kara-Chisarem Turci appellant, id est arcem nigram; Graeci medii aevi locum illum *μαυρόκαστρον*, hoc est *nigrum castrum*, quem antiqui Corycum appellarunt, ut notat Leuncl. lib. 3 et cap. 144 Pandect. Turc. Contigit mors Baiazitis anno Hegirae 804, id est Christi 1402, postquam annos 14 regnasset. ita tradit Leunclavius lib. 7. at lib. 8 mortuum ait anno Hegirae 805. Laonici textus admodum depravatus est, qui annos 25 eum regnasse prodit. Orbinus scribit uxorem Baiazitis Lazari filiam Milievam (Ducas Mariam appellat) altero post maritum die obiisse; cui ut illuderet Temyr, vestes illius ad

pudenda usque rescindi iussit, et eo habitu mensae accumbentibus ministrare coegit.

P. 78, 7. *ἀλλ' ἐπανίωμεν*] Post mortem Baiazitis interregnum constituunt Turcici Annales annorum 12, donec Sultanus Mehemetes rerum summa et imperio potiretur.

P. 78, 11. Cap. 18. *καὶ τὴν τοῦ Παγιαζήτ*] Hoc loco addidimus *καὶ αὐτόν*, absque quibus verbis constructio orationis claudicat. P. 236

P. 78, 22. *ἕνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ*] Ducas hoc loco duos Baiazitis liberos obsides datos ait, marem unum, feminam alteram nomine Phatma-Catun. at infra cap. 20 narrat tres obsides fuisse datos, duos mares impuberes et illam Phatmam; quorum alter, isque natu grandior, et Phatma redditi sunt, minor Cpoli remansit Christianisque sacris initiatus obiit. Leunclavius lib. 10, cui Suleimanicus titulus est, Suleimanem Graecorum auxilia sibi parare cogitantem, fratrum natu minimum Cassimem et sororem suam Sultanam Fatimam obsides dedisse tradit. Phranzes cap. 30 lib. 1 eum qui Christianus obiit, Iusuphum, id est Iosephum, appellat. porro Phatma seu Fatima Catun idem est ac domina Fatima, Italis *Signora Fatima*: ista enim vox *Caden* Turcis est quod Italis *Signora ò vero Madamigella*. Armeni Cadun vel Catun per u Italicum pronunciant. nomen illud Fatima Turcis familiare est ac venerandum: sic enim appellabatur unica Muhamedis filia, quam ex Aische Ebubekiris filia suscepit et Hali patrueli suo nuptam dedit.

P. 79, 3. *τὰ τοῦ Στρυμόνος*] Strymon Macedoniae fluvius est, Zetunium oppidum est cuius Episcopus Larissaeo secundae Graeciae metropolitae olim suberat, et ad Thermopylas situm Sperchii fluminis ripis adiacet. Laonicus lib. 2: *τό τε Ζητοῦνιν τὸ ἐν Θερμοπύλαις.* Sperchius olim, postea *Ἀγριομέλας* appellatus est, qui in sinum Pelasgicum, hodie *del Volo* appellatum influit. Zetunii mentionem faciunt Iohannes Curopalata Scylitza in Basilio et Constantino, et in iisdem Georgius Cedrenus.

P. 79, 8. *Λεοντάριν*] Pro *Λεοντάριον* more vulgaris idiomatis. huius Demetrii meminit Phranzes lib. 1 cap. 39.

P. 79, 7. *εἰρηναίαν κατάστασιν ποιήσας*] anno Hegirae 805, Chr. 1402. coepit Hegirae annus Augusti die 1.

P. 79, 22. *καταβὰς τοίνυν ὁ Καρμιάν*] Leuncl. lib. 7 hist. Musulm. narrat Temyrem principibus a Baiazite spoliatis ditiones restituisse. qui hic vocatur Carmian Alysar, Laonico Caramanus Alosurius dicitur lib. 2. videndus Leuncl. in Pandectis hist. Turcicae n. 56.

P. 80, 4. *Παγιαζὴτ υἱοὶ*] Leunclavius libb. 9, 10 et 11 hanc fratrum lanienam stragesque narrat. lib. 9, quae ad-

Isfendiaroglii appellati sunt. Laonicus lib. 4 Mosem ad Sinopes principem profectum esse etiam narrat.

P. 88, 6. *Μύλτζη βεηβόδα*] Mirkien Islakum seu Marcum Valachum appellat illum Leunclavius; Laonicus lib. 4 Myrxen. hic est Dani frater, de quo infra fit mentio cap. 29.

P. 88, 20. *Σαλαγρούζω δὲ Νέγρω*] Annales Genuenses nullam isto tempore huius Nigri mentionem faciunt. cuiusdam alius, qui saeculo superiore vixit, nomen ab illis celebratur.

P. 89, 9. *τῶν ἀχρίδων*] In MS lib. bibliothecae Regiae catalogus urbium et locorum, quorum nomina mutata sunt, extat: in eo *πρεβέλλις ἡ ἀχρίδα*. in alio MS eiusdem bibliothecae extant formulae inscriptionum et subscriptionum, quibus Cpolitanus patriarcha in litteris ad papam patriarchas et metropolitas utitur. inter illos extat *πρὸς τὸν Ἰουστινιανῆς*, his verbis: *μακαριώτατε ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρίδων καὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. beatissime archiepiscope Iustinianae primae; Achridarum, et universae Bulgariae in Spiritu sancto dilecte modicitatis nostrae frater.* ex his istis verbis videri posset Iustiniana prima differre ab Achridis, illaque esse urbs, haec regio dici posset; cui conveniunt verba libri MS 1932 bibliothecae Regiae, *Θρᾴκη ἐστὶν ἡ Ἀδριανούπολις μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Σοφίας καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ὠχρίδος καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς. Thracia ab Adrianopoli ad Cpolim extenditur, et Sophia Bulgaria et Ochride eiusque partibus terminatur.* ita ut Ochris seu Achris pro provincia et regione hoc loco, non pro urbe accipiatur. Iustinianam primam Turci Giustandil appellant. urbs Achris a Gregora lib. 3 in Macedonia collocatur, quae et Bulgarici regni in Illyricum usque protensi pars fuit. libro etiam 2 habet *περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Βουλγαρίας τῆς καὶ Ἀχρίδος καλουμένης, de archiepiscopatu Bulgariae, qui et Achridis dicitur,* cuius metropolis Iustiniana prima dicta. Georgius Logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonicus lib. 1 Macedoniae urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis papae IX adversus Michaelem Cerularium et Leonem Achridae episcopum urbem esse clare exponunt. in illis extat epistola Michaelis et Leonis quae sic incipit: *Michael universalis patriarcha novae Romae et Leo archiepiscopus Achridae metropolis Bulgarorum dilecto fratri Iohanni Cannensi episcopo.* Cantacuzenus etiam *πόλιν ἑσπέριον* eam appellat lib. 2 cap. 20, ita ut dubium omne tollatur et Achridam esse urbem constet.

P. 90, 4. ὁ δὲ Μουσουλμάν] Eius mortem eodem fere modo accidisse Beccani Annales et historia Verantiana narrant, dissentit ab illis Hanivaldana. videndus Leunclavius lib. 10, ex quo annum devicti Musulmani textus margini adiecimus. Laonicus lib. 4 rem aliter quam alii narrat.

P. 91, 19. Καβοὺρ] Gaurum et Gauros scribit Leunclavius, Turci Giaour dissyllabum Gallica pronunciatione. verbum contumeliosum est, quod *infidelem* significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu infidelem appellat ob foedus cum imperatore Manuele ab eo percussum obsidesque fratrem ac sororem datos.

P. 91, 21. τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου] De Halis P. 239
acinace hic locus intelligendus est; de quo Leuncl. hist. Musulm. lib. 1 ex Arabum et Turcorum monumentis sic disserit. *hinc illae Muhametanorum fabellae de illius* Sulficare (*sic Alis acinacem nominare consueverunt*) *quem narrant, quoties vagina educeretur, ita se divisisse ut geminus efficeretur, cubitos* 18 *longus, et Alim eo contra Gauros utentem ab utroque latere non aliter ipsos ac segetem messores prosternere solitum, ac montes etiam seu scopulos eo dissecuisse. mos indidem inclevit ut in militaribus signis Musulmanorum hic Alis acinax, sive* Sulficar, *velut inauspicatus Christianis, faustus ipsis exprimatur.* in superliminaribus quarundam aedium publicarum Cpoli hoc Sulficar expressum bifidi ensis figura vidi, et gladium Halis appellari ab incolis audivi. hoc μορμολυκείῳ et terriculamento pavorem Christianis iniicere gens viribus suis nimium confisa credit.

P. 92, 10. πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν] Adeundus Leunclavius lib. 11 hist. Musulm. a Muhamede per legatos ad foedus amicitiamque contrahendam Manuelem imperatorem sollicitatum Verantiana et Hanivaldana historiae tradunt. illa victum a Mehemete Mosem primo congressu, haec vero secundo praelio asserit, et utraque Mosem in fratris sui Mehemetis manus vivum devenisse affirmant. de Mose Laonicus lib. 4 adeundus. Phranzes etiam lib. 1 cap. 30 istorum Baiazitis filiorum res gestas narrat; nostroque consentit, cum semel atque iterum victum Mehemetem a Mose recessisse, tertio tandem praelio victoria potitum esse scribit.

P. 95, 15. πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφὲν] iuxta mentem Musulmanicae religionis, quae praedestinationem inevitabilem adstruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri asserit.

P. 96, 13. ἔπεσεν] Moses vincitur et interficitur anno Hegirae 816, qui coepit anno Christi 1413, Aprilis 3 feria 2.

P. 97, 7. Cap. 20. Leunclavius libb. 12 et 13 eorum quae inter Manuelem imperatorem et principes Othmaneos gesta sunt, nihil attigit.

P. 97, 23. τῶν Ἰωαννίνων] Urbs Epiri sub metropolita Naupacti Aetoliae, olim Cassiope appellata, nunc Iohannina.

P. 98, 9. στείλας εἰς τὸν ῥῆγα Ῥωσίας] De his nuptiis pauca Phranzes lib. 1. cap. 38. illius Annae a Rhosia seu Russia obitum accidisse anno 6925, Christi 1417, et peste consumptam fuisse scribit.

P. 98, 19. ὁ δὲ ἄλλος] Hunc filiorum Baiazitis natu minimum Christianum fuisse testantur Laonicus lib. 4, qui Iesum eum appellat, et Phranzes lib. 1 cap. 30, eique Iusuph seu Iosephum nomen fuisse tradit.

P. 100, 1. καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ] Hae secundae Iohannis imperatoris nuptiae iuxta Phranzem celebratae sunt anno 6927, Christi 1419, Ianuarii 19, ita ut biennium intercedat ut plurimum inter mortem Annae a Russia et secundas istas nuptias, nequaquam vero triennium secundum Ducae calculum, qui hanc alteram Iohannis uxorem Sophiam appellatam eximia et absoluta pulchritudine nitentem ironice describit, eiusque partes anteriores Quadragesimae, posteriores Paschati, proverbio non nimis honesto, comparat. hinc
V. 182 facie macilenta nec florida deformemque fuisse concludere licet. de illa Laonicus lib. 4 non longe a fine: illam narrat ἐπιεικῆ μὲν τὸν τρόπον, ἀηδῆ δὲ τὴν ὄψιν, *moribus quidem honestis, sed ingrata ac deformi facie fuisse.*

P. 101, 1. ἡ δὲ βασιλὶς ὁρῶσα τὸ ἀμετάθετον] Cap. ultimo lib. 1 Phranzes eam aufugisse testatur anno 6934, Christi 1426, Augusto mense.

P. 101, 16. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσε] Phranzes et
P. 240 Ducas dissentiunt in assignando tempore quo Sophia in Italiam aufugit. Ducas Manuele superstite id factum tradit: contra vero Phranzes iam obiisse diem Manuelem adstruit, fato siquidem concessit Manuel, ut refert Phranzes lib. 1 cap. ultimo, anno mundi 6933, Christi 1425, Iulii die 21. Sophia vero anno 6934 mense Augusto aufugit, post mortem scilicet Manuelis. aliud etiam hoc loco notabimus circa temporis momenta a Phranze indicata de Manuelis obitu et Iohannis initiis. mors Manuelis contigit anno praedicto 6933, Iulii 21. capite deinde primo lib. 2 narrat anno 6934 mense Augusto rerum summam ad Iohannem imperatorem devolutam fuisse. quod equidem verisimile mihi non videtur, Iohannem iam coronatum imperatorem post annum a morte patris Manuelis rerum summam adeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illum transcripsit, errasse puto, vel pro Septembre mense Augustum

scripsisse; vel si Augusto mense Iohannes imperii administrare res coepit, pro anno 6934 legendum esse anno 6933.

P. 102, 9. *ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης*] Phranzes lib. 2 cap. 1 anno 6935, Christi 1427, Augusti 29 Mariam Trapezuntinam Cpolim advenisse, et anno 6936, eodem Christi anno 1427, mense Septembri nuptiarum solemnia celebrata esse scribit. at Laonicus rerum ordinem perturbans narrat, postquam marchionis *Μονφερραρίας* filia aufugisset, aliam uxorem Iohannem duxisse *ἀπὸ τῆς Σαρματίας τοῦ Σαρμάτων ἡγεμόνος θυγατέρα*. e *Sarmatia, Sarmatarum*, id est Russiae seu Moscoviae, *regis filiam*. quod duobus testibus Ducae et Phranzi repugnat, qui tertiam Iohannis uxorem Trapezuntini imperatoris filiam esse asserunt.

P. 102, 15. *ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπάρας ἀπὸ Κωνσταντινουπ.*] Auctor noster trium uxorum Iohannis historiam digressione usus hactenus pertexuit. redit deinceps ad narrationis seriem, exponitque Manuelis in Peloponnesum profectionem; quam imperator hicce anno adventum Annae a Russia sequenti teste Phranze suscepit, mundi nempe 6923, Christi 1415, cuius mense Martio die 25 in Cenchreorum portum salvus venit. anno deinde sequente 6924 Cpolim rediit. profectionis illius mentionem facit Laonicus lib. 4, Hexamiliumque, quod et Phranzes testatur, ab eo refectum. Martinus papa V indulgentias plenarias postea concessit illis qui ad Hexamilium propugnandum abire vellent. quoniam vero de Cenchreorum navali et portu hic mentio iniecta est, lectorem admonebimus Leunclavium lib. 14 hist. Musulm. et in Pandectis historiae Turcicae cap. 120 nec sibi constare nec veritatem adsecutum omnino esse. non sibi similis est, quod lib. 14 Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum collocet, cap. vero 120 Pandect. in Laconia seu Tzaconia. quod impossibile est in duobus locis eandem urbem sitam esse. veritatem partim adsecutus est, cum Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit: at Corinthus non est, sed Cenchreae in Saronico sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia.

P. 103, 6. Cap. 21. Leunclavius hist. Musulm. lib. 12, et in Annalibus Turcicis, expeditionis Mohametis contra Cineitem, qui illi Ismyroglius est, nullum verbum facit; sed adversus Caramanum in Asiam movisse scribit.

P. 103, 22. *εἰς Κύμην*] *Κύμη πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Λέσβου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος.* Stephanus de urbibus. idem Strabo lib. 11. Dominicus Marius Niger vult esse Phocaeam novam, quae Lesbo obiacet.

P. 104, 3. *τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον*] Notitia metropoleon sub Smyrnae throno habet *ἐπίσκοπον τοῦ Ἀρχαγ-*

γέλου, qui procul dubio is est, cuius hic nomen a nostro refertur.

P. 241 *P.* 104, 6. τὸ *Νυμφαῖον*] Urbis istius nomen in partibus Aeolidis Lydiae aut Ioniae in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemaeus Strabo et Stephanus in Taurica Nymphaeum habent inter Panticapaeum et Theodosiam. Abrahamus Ortelius huius nostri in Lydia Nymphaei nullum verbum facit. at Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido. lib. 2 in fine, ubi de Iohannis Ducae obitu, qui in eo obiit: *περὶ τὸ Νυμφαῖον τότε ποιούμενος τὰς διατριβάς.* et lib. 6 cap. 13, ubi de Porphyrogenito verba facit: *ἐπεὶ δὲ τέως περὶ τὸ Νυμφαῖον τῆς Λυδίας ἐτύγχανε* etc.

P. 105, 3. *πυκταχοχομιστοῦ*] Phavorinus, *πυκτὸς πίναξ παρ' Ὁμήρῳ, τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὕστερον δηλοῖ. πυκτὸς apud Homerum abacum seu tabulam significat, apud recentiores epistolam.*

P. 106, 22. *ὁ δὲ μέγας μαγίστωρ*] Magnus magister militiae Hierosolymitanae tunc fuit Frater Philibertus de Nailaco, natione Gallus, et antequam magnus magister electus fuisset, Aquitaniae Prior. creatus fuit sociorum suffragiis anno 1395, ut lib. 4 tradit Iacobus Bosius. anno 1409 Pisas appulit ad Concilium proficisci cogitans, et Constantiensi interfuit. Rhodum deinde rediit anno 1420, et sequenti 1421 obiit, ut idem Bosius lib. 5 testatur. verum de illius incepto Smyrnae castrum iterum excitandi deque cum Sultano Mehemete colloquiis verbum nullum facit.

P. 109, 3. *τοῦ Σουσμανοῦ*] Susmanus ille Mysiae inferioris dux fuit, a Baiazite vivus captus et in carcerem detrusus. ut vitam impetraret, filius patri cognominis musulmanissavit, quod a Leunclavio lib. 5 scriptum est. Susmani Laonicus quoque lib. 1 mentionem habet. Cantacuzenus meminit etiam lib. 3 cap. 2 Sismani; qui Michaelis Mysorum regis filius erat, qui ad Turcos primum, deinde Cpolim profugit. illum repetebat Alexander Mysorum rex, qui Michaeli successerat.

P. 109, 7. *κατὰ τοῦ Δουκὸς Ναξίας*] Leunclavius de illo bello et praelio nihil habet. Laonicus, lib. 4 non longe a fine, more suo confuso et intricato illud narrat, et classis Venetae ducem fuisse Petrum Lauredanum asserit. a Duca dissentit in eo quod scripsit de Venetis, *τήν τε Λάμψακα πολιορκίᾳ παρεστήσαντο, καὶ φυλακὴν ἐγκατέλιπον, καὶ αὐτοὶ ᾤχοντο ἐπ' οἴκου ἀποπλέοντες, Lampsacum deditione acceperunt, impositoque praesidio domum renavigarunt.* Ducas ipsos frustra tentasse scribit et Cpolim navigasse. Phranzes lib. 1 cap. 31 paucissimis verbis de illo bello disserit, ducemque classis Venetae Petrum Lauredanum fuisse notat.

P. 109, 18. Ἀδριανοῦ κόλπον] Improprie appellat Adriani sinum. mare Hadriaticum ab urbe Hadria nomen habet, non ab Adriano. notandum porro per sinum Adriaticum hic intelligi mare Ionium, quod Siciliam et Peloponnesum interfluit, et hodie a nautis *il Golfo* adhuc appellatur. V. 183

P. 111, 22. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις] Hanc de nova secta historiam persequitur Leunclavius lib. 12 et in Annal. Turc. Bedredinis Semavinae F. nomen nostro ignotum est, sicut etiam monachus Cretensis Leunclavio ignotus. magna singularique prudentia Sultani Mehemetis huic nascenti sectae itum obviam, quae seditiones et tumultus excitasset; P. 242
quales postea contigerunt sub Solcimane anno 1526 in Asia minore excitati, ut lib. 18 Leunclavius notat.

P. 112, 1. ὃ κοινῶς καλοῦσι στυλάριον] Nautae Itali in tabulis suis nauticis loci illius nomen *Capo Stilari* habent; eumque a Smyrna milliaribus 40, Phocaea veteri (*Foia Vecchia*) milliaribus 20, a Chii sancta Panagia milliaribus 10 distare asserunt. Dominicus Marius Niger in Comment. Asiae primo, disserens de Chersoneso Chalcitide, talia scribit. *in cuius altero cornu promontorium est Numantis* (Mimantis dicendum erat), *quod recentiores caput Stilari appellant.* antiquis temporibus μέλαινα, ut Strabo lib. 14 refert, appellabatur, inque eo promontorio latomiae molarium lapidum erant. quae appellatio antiqua hodiernae Turcicae respondet: appellatur enim hodie Kara-borru, Kara-bornu vulgo pronunciatur, id est niger nasus seu nigrum promontorium. fallitur Leunclavius lib. 12 cit., qui Caraboru vel Caraburum Lyciae oppidum, Turcicamque appellationem inde derivatam putat. Caraborum, ubi secta illa increverat, in Aidinensi ditione situm est, cui Adin seu Atin imperaverat, cuius pars Ionia fuit. Cara-borum illud seu Caraboru promontorium est altissimum, quod sinum, cui Smyrna adiacet, intrantibus ad dextram obiacet.

P. 113, 8. ὁ τοῦ Σουσμανοῦ υἱός] Historiae Turcicae, quas edidit Leunclavius, expeditionum ab Alexandro Susmano et Hali-bego in sectae novae auctorem eiusque sequaces susceptarum non meminerunt: ultimae, cuius Morates Mehemetis filius et Baiazites Mesazon duces fuerunt, solummodo meminere. illubenter enim Turci se victos fatentur, nec hactenus nisi semel atque iterum praelio fractos fuisse se agnoscunt, bello nempe Temyriano et navali ad Naupacti, *Lepanto* vulgo, sinum, a foederatis cum Veneta republica principibus Christianis superati. quem porro Ducas Bercligiam Mustapham, Leunclavius Buruglusem Mustapham appellat.

P. 114, 19. τετέ] Pronunciatur *dede*, qua appellatione viris sanctitate ac gravitate praestantibus venerationem exhibent. *dede* Turcice *avum* significat. Dervisium quendam

ab ipsis *Sidik Dede* appellatum audivi, id est *intime fidelem avum*, quod honoris causa ab ipsis factum: secundus enim a praesule Dervisiorum erat.

P. 115, 15. Cap. 22. ὁ δὲ προῤῥηθεὶς μέγας μαΐστωρ] Philibertus de Nailaco appellatus.

P. 116, 8. ἐλευθέρους γράφεσθαι παρὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου] Bosius lib. 4 Hist. ord. milit. Hierosol. scribit anno 1399 Smyrnam a Temyre expugnatam, statimque magnum Magistrum in Cariam cum classe navigasse, locum illic situ tutissimum inter sinus Ceramicum et Iasium, qui hodie *Golfo di San Pietro* appellatur, ubi quondam steterat Halicarnassus, occupavisse, et S. Petri castrum aedificavisse. de quo sic loquitur Bosius, *il quale fù poi di gran gloria e riputatione a quest' ordine, e di grand' utile alla Christianità.* additque canes in eo castro nutritos fuisse, qui interdiu vincti, noctu ad castri custodiam emittebantur; quorum adeo exquisita erat sagacitas, ut Christianos a Turcis olfactu dignoscerent, hos dilaniarent, illos ad castri portam salvos deducerent. libro quoque 5 idem Bosius de isto castro disserit. notandum ergo discrimen quod inter Ducam et monumenta a Bosio in historiam suam relata intercedit, quorum tempora annis, ut minus, 17 a se invicem distant. si quae Ducas scripsit vera sunt et anno 1416 vel 1417 acciderunt, non potuit magnus magister, qui tunc Concilio Constantiae intererat, Smyrnam venire,
P. 243 castrum reficere, et cum Mehemete colloqui: oportet itaque legatum magni magistri aliquem, qui classi praeesset, a Duca magnum magistrum appellari. porro verosimile non est Rhodios istos anno ipso, quo Smyrna a Temyre capta est, castrum sancti Petri in Caria aedificasse: totus enim ille Asiae tractus a Temyriano exercitu occupatus erat. praeterea Smyrnae situs opportunus magis est in medio fere intervallo Ponti Euxini et maris Carpathii, cum S. Petri castrum in Caria, Asiae minoris angulo locatum sit. hac de causa prius tentasse Rhodios Smyrnam iterum occupare quam alias sedes quaesivisse. et procul dubio Smyrnam facilius confugere poterant Christiani, et in libertatem se vindicare; quod iis quidem utile erat, atque etiam illi Rhodiorum equitum societati, qui ex illa confugientium multitudine socios navales volonesque remiges legere poterant, et ad navales expeditiones excursionesque eorum opera uti.

P. 116, 11. ὁ δὲ Μεχμέτ] Haec est expeditio cuius meminit Leuncl. l. 12.

P. 117, 5. Μουσταφᾶς] Hic est Mustaphas, de cuius natalibus controvertitur. historici Musulmani, quos sequitur Leunclavius, supposititium esse contendunt, eum propterea *Dusme* lingua Turcica appellant. Phranzes lib. 1. cap. 32

legitimum eum fuisse asserit Moratisque secundi patruum, ab eoque victum et strangulatum. Laonicus lib. 4: *Μουσταφᾶς γέ τοι ὁ τῶν Παιαζήτεω παίδων εἷς, Baiazitis filiorum unus Mustaphas.* Ducas pariter illius filium fuisse asserit, idque adversus reclamantes Turcos contendit. Leunclavius porro et Phranzes eum innotuisse sub Morate II tradiderunt, Laonicus sub Mahomete Moratis patre; qua in parte cum nostro sentit. atque in enarrandis primordiis tumultus ab isto Mustapha excitati, Cineitis ad eius partes transitu amborumque carcere mediocris est.

P. 117, 21. *μέχρι καὶ τῶν πυλῶν Θεσσαλονίκης*] Laonicus dicit Thermam venisse, captos Cpolim deductos fuisse: verum auctoris nostri narratio amplior est et circumstantiis appositis lúcidior. in margine editi Laonici anno 1615 Coloniae Allobrogum Therma vocatur Thessalonica: Therma equidem a Thessalonica non longe abest, et sinus Thermaici oris utraque adiacet. posterioribus temporibus Thessalonica appellata est quae olim Therma, si verum est testimonium auctoris, qui Catalogum descripsit urbium aliquot quorum nomina mutata sunt: *Θέρμη καὶ Ἠμαθία ἡ Θεσσαλονίκη.* extat in MS lib. 1334 bibl. Reg.

P. 119, 21. *περὶ οὖν τῶν προσφύγων*] Manuel imperator, ut principem summum, alienae clientelae non obnoxium, generosum ac magnanimum virum decet, Mehemeti respondit. indignum enim se facinus flagitiumque admisisset, seque Mehemetis subditum ac clientem confessus fuisset, si asylorum ac hospitalitatis iure violato confugientes ad se Mustapham et Cineitem tradidisset.

P. 121, 23. *ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις*] Infra huius Theologi, qui Corax dicebatur, scelera et proditiones, ob quas acerbissimo supplicio multatus est, latius explicantur; cuius apud alios nullum verbum invenio.

P. 123, 15. *θολλόγου*] *θολλόγος* sordium aut faecium collector. *θολὸς* enim significat caenum, sordes, faeces.

P. 124, 7. *παρελθοῦντος οὖν τοῦ Μαχουμέτ*] Mortem Mahometis I anno Hegirae 824, qui coepit anno Christi 1421 Ianuarii 6, feria 2, Annales Turcici contigisse volunt. Leunclavius et alii, quo perierit morbo, non scripsere. V. 184

P. 124, 20. *κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν*] Leunclavius lib. 12 ita tradit, imperii heredem primogenitum filium suum Mehemetem morientem declaravisse, et ut quam celerrime accerseretur ille, mortemque suam in occulto Bassae tenerent donec advenisset, iussisse. idem factum Morate II mortuo, eiusque mors celata, infra cap. 33.

P. 124, 24. *οὓς ἦρχε Καραιουλούκ*] Hic Karaiulucus sive Kara-oilucus apud Leuncl. lib. 14. hist. Musulm. filium

P. 244 habuit nomine Habilem a Damascenis, id est Mizirentibus seu Aegyptiis, in servitutem redactum. Laonicus lib. 5 Carailuci filios Leucarnas appellatos dicit. Turcice porro Karaoiluc idem est ac Latine *nigra meridies*; sicque a calore climatis et terrae colore appellatur Mesopotamia. eodem quoque libro notat Leunclavius Kisulis Cozzae, hoc est *rubri senis*, filios Amasianam provinciam seu Sangiacatum latrociniis infestasse, eosque auctores fuisse Chasani-bego Dulgadiris filio et Habili-bego Kara-oiluc-oglio in eas provincias pariter grassandi; quos Cozzae filios Iorguzes Bassa captos occidit, et Turcomannis praedas agendi facultatem in posterum ademit.

P. 125, 17. *Παγιαζήτ*] Hunc Baiazitem fuisse Vezirazemum seu summum ex Leunclavio intelligere licet. ille enim post Mehemetis mortem communicatis cum Chasi-eivase et Abrahamo Bassa consiliis res omnes usque ad Moratis adventum administravit. quae porro de officiis Mehemeti a Baiazite Bassa praestitis, quaeque de aerumnis quas ille post Temyrianam pugnam toleravit, nullus praeter nostrum Ducam narrat.

P. 126, 9. *μονοχίτωνος*] Per monochitonem Dervisium seu monachum Musulmanum tunica una indutum intelligit.

P. 126, 24. *ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἅλατι*] Baiazitem Bassam per panem et salem, quos ei praebuerat, adiuravit Mehemetes, quae ipsi mandabat, exsecuturum se esse. apud Leuncl. lib. 10 Emirem Suleimanem alloquitur Hali-Bassa, et de suorum imminente defectione eum monet, et verba ista adiicit, *nec ab alio putes admonitionem hanc animo proficisci, quam illius hominis qui diu et copiose patris tui panem et salem comedit.* dominus itaque hoc historiae huius loco adiurat per panem, quo victus praecipue constat, et per salem, quo edulia condiuntur magisque grata palato parantur; quorum nomine servus domino tenetur.

P. 127, 7. *τὰ δὲ δύο ἄνηβα ὀκτοέτη*] Tres ergo solum mares superstites liberos reliquit Mehemetes. at Leunclavius quatuor fuisse ex Verantiana historia asserit lib. 12 et 13 in Dusme Mustapha. mares quinque susceperat, sed Ahemetes tertiogenitus res humanas ante patrem reliquit. fuerunt ii Morates, Mustapha, Ahmet, Iusuphus et Machmutes. Laonicus lib. 4 sub finem alio modo de Mehemetis liberis eiusque testamento disserit, duos scilicet illi tantum Moratem et Mustapham fuisse filios, huicque Asiae, illi Europae imperium dedisse; quod ita verisimile non est.

P. 128, 6. *θανὼν δὲ Μαχουμὲτ πεγ*] Paulo antequam obiret, occultari mortem suam, donec filius suus Morates adveniret, iussit.

P. 129, 9. Cap. 23. *καὶ διὰ ταχυδρόμου τινός*] Cursor ille erat primus Cesnegir, id est praegustator, nomine Elvan-begus.

P. 130, 16. *συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν*] Morates primus nomine huius militiae Genitzerorum ex nationibus cunctis collectorum auctor fuit, sapienti equidem prudentique consilio usus. inexhaustus enim fundus ille militum est, qui a nullo praeter principem praemiorum spe dependent, cuius non solum mancipia sed etiam alumni ac veluti filii sunt.

P. 131, 11. *Παγιαζῆτ σὺν τῷ Ἰπραΐμ*] Primi Veziri cadaver defuncti imperatoris gestant, Romanos imitati senatores, qui funus Augusti humeris extulerunt; vel consulares, qui urnam, qua Severi cineres Romam portati sunt, humeris gestarunt, ut notat Herodianus lib. 4 hist. post Marcum.

P. 132, 7. *Παλαιολόγον Λαχυνήν*] Infra pag. 102 *Λαχανάν*, ut alii etiam, appellat.

P. 134, 7. *πρὸς Χαζαρίαν*] Constantinus Porphyro- P. 245
genitus lib. de admin. imperii cap. 5 Chazarorum mentionem facit; qui populi sunt ad Boream ultra pontum Euxinum siti et Borysthenem accolentes, Chersonorumque vicini. Bulgari oram Danubii australem accoluere, ripam oppositam Patzinacae seu Patzinacitae, quae hodie regiones a Valachis, Moldavis et Podolis occupantur. versus Borysthenem et Boream sequebantur Uzii Chazari et Alani. eodem lib. c. 37 de Patzinacitis loquitur Constantinus. *κεῖνται παρ' αὐτοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ βορειότερα μέρη ἐναποβλέποντα, πρός τε Οὐζίαν καὶ Χαζαρίαν καὶ Ἀλανίαν καὶ τὴν Χερσῶνα καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα. ad Danapris seu Borysthenis ripam iacent Patzinacitae, ad ortum et Boream, Uziam, Chazariam et Alaniam et Chersonem aliaque climata respicientes.* hos Patzinacitas Uzii et Chazari sedibus expulerunt antiquis; illique has occuparunt. pulsis itaque Patzinacitis probabile est Uzios et Chazaros ea simul occupasse loca, et partem illam Ponto Euxino ostiisque Danubii vicinam Chazariam ab illis populis appellatam esse. aliter certe constare non potest quod Ducas scribit. tunc temporis enim imperante Iohanne nihil ultra Thraciam, nedum Aemum montem aut Danubium, Cpolitani imperatores tenebant; ita ut vicinia locorum, quibus imperabat Constantinus Palaeologus accipi nequeat de Chazariae antiquae regione, sed de ista quam Chazari pulsis Patzinacitis occuparunt; quae Ponto Euxino adiacens et Danubii ostiis vicina aliquatenus dici potest Mesembriae aliorumque castrorum Euxini orae Thracicae impositorum. de Chazaris Chersonae seu Chersoneso Tauricae vicinis mentionem faciunt Georg. Cedrenus

et Zonaras in Iustiniano Rhinotmeto. Paulus etiam Diaconus historiae Miscellae libro 20.

P. 135, 4. *οἱ Τοῦρκοι καταράντες ἐκ Περσίδος*] Circa annum Christi 1042, imperante Romano Argyro, Turci in Persiam primo evocati sunt a Muchumete Imbrailis F., qui eorum opera adversus rebellantes Indos et Babylonios uti volebat. Turcorum rex tria militum millia, quorum dux erat Tagrolipix Mucaletus e Selzucciorum gente nobili ortus, Muchumeti suppetias mittit. post navatam egregie adversus Babylonios operam ad suos redire voluerunt, cum interim ipsos in Indiam ducere cogitaret Muchumetes. hinc simultates ortae, quae Turcis Saracenos latrociniis vexandi primum causae extiterunt, et in apertum tandem bellum proruperunt. Muchumetes victus a Turcis et occisus est: Selzuccii deinde Tagrolipicis posteri in Perside regnarunt, sedemque imperii in Belche seu Balcha Chorazanis (Chorasminis vero provinciae secundum Georgii Chrysococcae catalogum in Astronomia Philolaica a nobis editum) urbe habuerunt. annis demum 160, vel secundum Turcos 170, postquam illic regnarunt, a Zengi-chane post annum 1200 Perside pulsi fuere. Turcis tum imperabat Aladines, qui relicta Perside in Lycaoniam venit et Iconii sedem imperii fixit. inde latrociniis et excursionibus Asiam minorem infestare omniaque ferre et agere coeperunt Turci.

P. 135, 10. *εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν*] Huius animorum
V. 185 promptitudinis luculentum exemplum notare quivis potest apud Leunclavium lib. 5, cum Morates I adversus Lazarum Serviae despotam ad bellum se compararet. *mox igitur universis regibus vicinis, Caramanoglio, Tekensi Aidinio, Mentesio et Saruchanio, indicta profectio fuit, et ingens adversus Gauros expeditio. illi vero lubentibus animis adsensi, coacta, quam quisque poterat, maxima multitudine militum, ad religiosum, ut ipsi quidem existimabant, hoc bellum semet accingebant. praeterea diversis e regnis ac provinciis tam extraneis quam Osmanidarum imperio subiectis, ad Sultanum Muratem magno reguli numero confluebant.*

P. 135, 13. *Ἀκκὴν*] Leunclavius in secundo Onoma-
P. 246 stico cum unico *κ* scribit Akin. quae vox *incursum, grassationem et depopulationem* significat; unde Akinzileri vel Akenzilari appellati sunt.

P. 135, 21. *θέματα*] Id est provincias. Constantinus Porphyrogenitus lib. 1. *περὶ θεμάτων* nomen ad id significandum recens usurpatum ait, Graecum tamen: *αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος Ἑλληνικόν ἐστι καὶ οὐ Ῥωμαϊκόν, ἀπὸ τῆς θέσεως ὀνομαζόμενον. nomen thematis ipsum Graecum est, non Romanum* [id est Latinum], *quod a thesi* [id est

positione] *deducitur.* in themata illa distributum erat Romanum imperium, quod in ἐπαρχίας etiam aliquando divisum fuit; aliquando in praefecturas praetorio. appellantur autem themata orientalia, ut idem Constantinus docet, ὅτι πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας Βυζάντιον καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγεται ἀνατολικόν, *quoniam respectu nostri, qui Byzantium incolimus et Europam, Oriens appellatur.*

P. 136, 1. πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμενοι] Qui gentis Turcicae historias parum attente legerit, notasse potest duobus simul bellis hactenus se implicitam noluisse, singulos adortam cum ceteris pacem coluisse; quos etiam bello infestaverit, pacem oblatam, cuius beneficio a toleratis aerumnis se recrearent, nunquam recusasse. et quanta quidem gentis illius prudentia tunc fuit, tantus Christianorum error mentisque caecitas notari potest, qui res suas adversus Turcos stare posse temporibus istis arbitrati sunt, quod cunctos simul bello non lacesserent, quasi a toto rescissa parte illud nec minueretur nec decresceret. nostri ergo otiosi (atque utinam a mutuis bellis, incendiis, urbium oppidorumque direptionibus ac eversionibus otiati fuissent, nec laniensis mutuis caedibusque vires suas attrivissent) singulos opprimi permiserunt; quo admisso errore Bulgari, Servii, Graeci et Hungari maxima ex parte perierunt, Venetorumque respublica ad angustiores terminos, amissa Cypro insula, redacta est.

P. 137, 12. κατὰ τὴν αὐτῶν νεαράν] Novella ista constitutio circa annum Christi 1362, capta Adrianopoli, regnante Sultano Morate I sancita est, quod apud Leuncl. hist. Musulm. lib. 5 videre est. cuius auctor fuit Cara-Rustemes Molla seu Meulana aut Talismanus, id est legis Musulmanicae peritus. illiusque verba talia referuntur: *quintum quodque, respondit Cara Rustemes, ex illis mancipiis, quae Turci milites nostri capiunt, de praescripto legis divinae Sultano debetur.* hactenus equidem mancipiorum quinta pars Sultano addicta non fuerat, sed praedae reliquae solummodo, cuius exemplum habemus in Ertogrul-bego apud eundem Leuncl. lib. 2: *praedae quintam partem excepit, in milites reliqua lucra distribuit. inde dictam spoliorum quintam partem, seu principi debitam, gratulabundus Sultano Aladini misit.* illa porro mancipiorum quinta pars Genitzerorum ordini ac numero adiuncta est.

P. 137, 15. ἐξισωταί] Sunt illi qui res inspiciunt et ex arbitrio, secundum ius et aequum, eas aestimant. Suidas: ὁ ἰσωτής, ὁ ἐπόπτης. idemque significat ἔφορος, qui recognoscendi, recensendi ac inspiciendi ius habet.

P. 138, 9. Ζαρκολάν] capitis est tegumentum e lana alba, quo utuntur Genitzeri, cuius formam et figuram mul-

tis in libris expressam habemus. fimbria aurea circundata est zarcula, in parte eius anteriore adsurgit cylindroides argentea vel aenea fistula; et a vertice in dorsum syrma trium spithamarum longitudine demittitur. Genitzeris est album, quibusdam aliis rubrum id capitis tegumentum.

P. 139, 4. *ὅτι ὑπήκοον μεταβάλλεται*] Huiusce indifferentiae in principibus agnoscendis luculenta exempla exhibita sunt in Baiazitis I liberis quatuor, in Mehemetis I duobus filiis, Morate et Mustapha, in filiis Mehemetis II, Baiazite II eiusque fratribus, Sultani quoque Suleimanis liberis, et tandem hocce saeculo in Achmetis Sultani fratre Mustapha et liberis.

P. 247 *P.* 136, 16. Cap. 24. *ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν*] Laonicus lib. 5 de reducendo in imperium Occidentis Mustapha. initum consilium alio quam noster modo exponit. dissensisse nempe inter se imperatores, Manuelemque pactis cum Mehemete foederibus stare voluisse; atque eius filio Iohanne adnitente Romaeos Mustaphae partes fovisse. Phranzes etiam lib. 1 cap. 40 rem brevissime narrat: uterque sane ieiune, et Leontarii nomine omisso. Ducae et Laonico contrarius est Phranzes, dum Iohannem imperatorem reduxisse e Peloponneso Mustapham scribit. Leunclavius lib. 13. hist. Musulm. de Mustapha Dusme historiam auspicatur; eumque post Sultani Mehemetis I mortem in Sclanicensi seu Thessalonicensi urbe primum innotuisse scribit.

P. 140, 1. *Ἐρισσοῦ*] Aliter *Ἱερισσὸς* appellatur, in catalogo urbium quarum nomina mutata sunt, qui habetur in Cod. Ms biblioth. Regiae: *Ἱερισσὸς ἡ Ἀπολλωνία, Ierissus nunc appellata, Apollonia olim vocata fuit.* Notitia patriarchalis throni Cpoleos sub Thessalonicensi metropolita habet *ὁ Ἱερισσοῦ ἤτοι ἁγίου ὄρους. Ierissi Episcopus, vel Montis Sancti,* id est Athi Montis. Mela Acroathon illam appellat, et Ptolemaeus *Ἄθω ἄκρον, promontorium Athi.* hoc tamen loco notandum Erissum et Athon in Macedonia, non vero in Thessalia sitos esse; et Ducam aut errasse, aut aliis finibus regiones illas terminatas fuisse quam quos antiqui Geographi produnt.

P. 140, 3. *ἀσφαλίσαντες σὺν αὐτοὺς ὅρκοις*] Ex histor. Musulm. a. Hegirae 825, Christi 1422.

P. 140, 11. *βασμουλικόν*] Scriptum reperitur etiam *γασμουλικόν*. Nicetas in Manuele Comneno *βασμούλους* vocat et levis armaturae milites exponit: *καὶ τὸ τοῦ στρατοῦ ἐλαφρόν, τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους βασμούλους.* Niceph. Gregoras lib. 6. *γασμουλικὸν* appellat. Georgius etiam Pachymerius in historia Gasmulicum, et natos tales milites viris Latinis, mulieribus Romanis, id est Graecis, ad bella ani-

mosos esse dicit. eadem etiam significant Gregorae verba loco citato, qui eos Graecis Latinisque moribus adsuetos dicit ab his fortitudinem, ab illis audaciam didicisse.

P. 143, 1. *οἱ δὲ τοῦ Μωρὰτ δοκιμώτατοι*] Quam Ducas orationem Veziros ad Moratem habuisse hoc loco narrat, quicum historia Verantiana apud Leunclavium consentit, eam ad Baiazitem Bassam illos habuisse Morates Dragomannus apud eundem asserit. in narrandis enim rebus hisce a Baiazite gestis Morates a Duca et Verantiana historia discrepat, dum Bassam illum ad solam famam prosperi rerum Mustaphaearum successus a Morate defecisse scribit.

P. 144, 5. *τῆς προποντίδος τοῦ ἱεροῦ στομίου*] Ducas Bosporum Thracium, errorem vulgi secutus, Propontidem perperam vocat: illis quippe temporibus binae Propontides a Graecis imperitis ferebantur. Codex Reg. MS: *Προποντίδες δύο, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἄβυδον, ἡ δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ ψαμμάθιον. una ad Abydum, alia ad* [ostium] *sacrum et Psammathion.* ἱερὸν στόμιον ad Bosporum pertinet Thracium; ubi in angustissimam latitudinem coartatur fretum. in utroque littore castrum aedificatum est. Gillius lib. 3 cap. 5 de Bosporo Thracio adeundus.

P. 144, 21. *μεγάλη Καρύα*] Ptolemaeus et Stephanus in Thracia Chersoneso habent *Καρδίαν*; quam Dominicus Marius Niger comment. 10 in Europ. Geographiam Cardiaspolim appellat. illam quoque exhibent tabulae Geographi- V. 186
cae Caesiorum in Chersoneso Thracica, quae procul dubio illa est *μεγάλη Κάρια*, pro *Καρδία*, a Graecis antiquis appellata. Leunclavius in Pandectis Historiae Turcicae cap. 26 in Thracia Cherepolim locat, quam Graeci Chariupolim appellant. Notitia Episcopatuum sub patriarcha Byzantino exhibet *Χεριούπολιν* Heracleensi Thraciae metropolitae subditam. P. 248
Cantacuzenus lib. 1. cap. 42 habet etiam mentionem illius urbis: *μεγάλη Καρύα, κατὰ τοῦ Λίπηκος λεγόμενον ὄρος, Magna Carya iuxta Lipicem montem sita.* lib. 3 cap. 76 de ea loquitur, ita ut Hexamilio Chersonesi Thraciae vicina sit; ubi et cap. etiam 77 illam Chariupolim vocat.

P. 151, 3. *ἐλθὼν δὲ ὁ Τζιναήτ*] Laonicus lib. 5 Baiazitem Bassam iussu Mustaphae interfectum, et Phranzes lib. 1. cap. 40 scriptum reliquere. Leunclavius lib. 13 ex historia Verantiana tradit occisum fuisse Vezirorum invidia, qui, ut diutius Veziri munere apud Mustapham fungeretur, pati nequibant. ex Morate Dragomanno addit necatum fuisse in loco quodam Sali-dere dicto. Hamzam huius Baiazitis fratrem a Magnatum parte, qui salvum eum volebant, servatum fuisse Verantiana historia narrat.

P. 152, 2. *οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως*] Laonicus et

Phranzes delusos fuisse Graecos a Turcis narrant, hi siquidem illis Callipolim relinquere, ut inter ipsos convenerat, noluerunt. causam, cur id facere recusarent Turci, affert, quod sibi rebusque suis nondum satis confirmatis talem urbem Graecis concedi haud expediret. Phranzes id sibi religiosum esse Turcos dixisse docet: in eo quippe loco cerimonias litaniasque iuxta Musulmanicum ritum primum celebraverant, postquam in Europam transierunt; lege propterea sibi vetitum Christianis eum tradere. a Phranze non dissentiunt Mustaphae ad Leontarium verba.

P. 156, 1. ἔγγυς που τὰ τριάκοντα ἔτη] *Fieri* nequit ut a Baiazitis Iltrim obitu ad hanc diem anni triginta numerentur, cum Baiazites obierit anno Christi 1402, Leontarius vero anno 1422 haec ad Mustapham verba habuerit.

P. 157, 1. Cap. 25. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουήλ] Verisimiliora sunt quae noster hic explicat, quam illa quae Phranzes et Laonicus quasi per transennam et negligentissime percurrunt. delusus enim a Mustapha, qui opem tulerat, Manuel ira commotus consilia, quibus istum pessumdare suasque in tuto res collocare possit, iure agitat et ad finem perducere laborat.

P. 157, 10. δρουγγαρίους] Drungarii sunt classis praefecti, quibus inferiores erant comites. Videndus Curopalates in officiis aulae Cpolitanae.

P. 158, 12. πέμπει πρὸς βασιλέα Ἰπραΐμ] Frater huius Abrahami fuit Hali-begus; quem cap. 21 fugatum vidimus a Percligiae Mustaphae sectatoribus.

P. 158, 17. μεσάζων] μεσάζων hic pro συμβούλῳ seu consiliario, Turcis *Vezir* dictus.

P. 160, 12. ἐν τῇ Φωκίδι] Plinius lib. 5 c. 29. *finis Ioniae Phocaea.* idem, qui lib. 35 loca omnia in quibus alumen gignitur enumerat, huius in Phocide Asiatica montis, in quo alumini conficiendo apti lapides reperiantur, non meminit. a multis etiam annis omissae sunt illae aluminis officinae; nec hodie occidentalium provinciarum mercatores Phocaeae novae confectum in Occidentem advehunt. *quoniam* vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari senatus populique Genuensis Historiae lib. 13 lineas aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutam aluminis confectionem anno 1459 adnotavit. *Bartholomaeus Pernix, civis ac negotiator Genuensis solertis ingenii rerumque naturalium diligentissimus investigator, in Ischia insula plures scopulos ad alumen conficiendum aptos reperit, adeo ut parte illorum desumpta et in fornace decocta optimum ac praestantissimum alumen inde conflaverit; fuitque primus qui hanc artem diu in Italia et plerisque aliis regionibus intermissam*

ac fere extinctam, cum incredibili multorum beneficio, in usum tanquam postliminio reduxerit, dignus profecto cuius nomen ab omni interitu vindicetur. hoc idem adnotavit Au- P. 249
gustinus Iustinianus lib. 5 Chron. Genuensium.

P. 161, 12. *ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ*] Nicephorus Gregoras lib. 11 cap. 1 de Phocaea Cataneis concessa sic loquitur: *κλῆρος δὲ αὐτῷ περιελθὼν ἦν ἀπὸ προγόνων ἡ Φώκαια, πρὸς τοῦ βασιλέως καὶ πάππου τοῦ βασιλέως σφίσι δοθεῖσα ἐπιτροπῆς ἕνεκα καὶ χρημάτων τινὸς πορισμοῦ. διὸ καὶ κατὰ χρόνους τακτοὺς οἱ ταύτης ἐφορίαν διαδεχόμενοι γράμμασι βασιλικοῖς ἀνανεοῦντες ἀεὶ διετέλουν τὴν δόσιν τοῦ κλήρου, μὴ λάθῃ παρακρουσαμένη τὴν βασιλικὴν δεσποτείαν ἡ μεταξὺ τοῦ χρόνου μακρὰ περίοδος. Phocaea iure hereditario ei* [Cataneae] *obtigerat a maioribus accepta, quibus ab imperatoris avo eoque imperatore, ut eam regerent, vectigal et pensionem eo nomine ipsi solverent, concessa erat. idcirco definito temporis intervallo, qui regimen illius capessunt, bulla imperatoria donationem hereditatis sibi renovari postulant, ne temporis lapsu contra dominium iusque imperatorium praescribant.* Catanea iste, de quo loquitur Gregoras, Mitylenem invasit, ut etiam ex Cantacuz. hist. lib. 2 c. 29 discimus, et imperatorem Andronicum iuniorem viribus imminutum sprevit; cui tamen Genuenses Phocaeam et Mitylenem postea dediderunt. ex illis Gregorae verbis constat Phocaeam tanquam feudum Cataneis concessam fuisse; aut potius contractu emphyteutico ab imperatore locatam pensionis seu vectigalis annui accipiendi causa. cum vero de imperatoris Andronici iunioris avo hic loquatur Gregoras, de seniore intelligendum esset Andronico, quem iunior excepit. at verba illa, *ἀπὸ τῶν προγόνων*, ostendunt Cataneam illum non a patre aut avo, sec abavo saltem successionis iure accepisse; propterea temporum exigente ratione Michaelem Palaeologum I, qui teste Bizaro lib. 4 Hist. Genuens. Smyrnam et Chium Genuensibus anno 1261 donavit, eam concessisse. ita ut Ducas rem accurate tradiderit; qui prout gesta erat probe nosse potuit, utpote qui Lesbi principis negotia procuravit et Phocaeae domum possedit.

P. 163, 14. *ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμαστρίδι, ἐν Καφᾷ*] Amisus seu Aminsus Galatiae oppidum, Turcis *Hemid.* Amastris Bithyniae metropolis olim, *Samastro* vulgo. Capha olim Theodosia Tauricae Chersonesi.

P. 166, 17. *σὺν τοῖς Φράγκοις*] Id est, cum Adurno. Occidentales namque omnes, Germani, Itali, quique occidentaliores illis sunt, Franci ab orientalibus appellantur.

P. 167, 12. *ἀλλὰ πονηρὸς ὤν*] Cineites ubique perfidus. sponte equidem Mustaphae partes secutus fuerat, eius-

que natalium statum testimonio suo vindicabat, Baiazitis filium verum esse asserendo. cum se Mustaphae adiunxit, eum magis strenuum forsitan crediderat; cumque spe ac opinione se deceptum sensit, rebus suis consulere eum deserendo quam cum eo perire maluit. multos Cineites sectatores habet, pauciores Cicero; qui cum Pompeii imprudentiam negligentiamque pervideret, Caesarem vero acrem magis ac strenuum cognosceret, volens sciens partibus Pompeianis perituris adhaerendo pericula victis impendentia potius obire quam fidem corrumpere elegit.

P. 167, 18. *ἐν ταῖς ἄρχοις*] Pro *ἐν ταῖς ἄρχουσι*. sicque voluit scribere: sed vitiosae pronunciationis perpetuus Iotacismus in scribendo etiam ista *οι η ει υ ι* confundit, nisi linguae Graecae peritissimus sit scriptor.

P. 168, 5. *Λοπάδιον*] Lopadium Turcis *Ulubat* dicitur. Leuncl.

P. 168, 6. *Χατζιαιβάτην*] Ille est quem Leunclavius lib. 13 Chazi-Eivazem appellat. Chazi apud Turcos ille dicitur, qui religionis causa Meccam aut Medinam adivit.

P. 250 *P.* 168, 24. Cap. 26. Scriptorum, praeter Ducam,
V. 187 nullus accurate narrat quibus artibus Cineites a Morataeis sollicitatus Mustapham deseruerit.

P. 172, 11. *μετὰ γὰρ τῶν Ταρτάρων ἐπιδρομήν*] Ex his constat Cineitem non fuisse ex Atinis seu Aidinis posteris, quamvis id velit Leunclavius.

P. 172, 22. *Κελπάξισι ἄνδρι Τριβαλῷ*] Supra cap. 21 Alexandri Susmani filium illum appellavit.

P. 174, 13. *Χλίερα καὶ Θυάτιρα*] Sub Ephesino metropolita episcopus urbis Chlierae constitutus erat locumque ultimum tenebat; eidemque metropolitae subditi sunt Thyraeorum, quae hodie Thyria dicitur, Bryelae sive *Βριούλων*, Erythrarum et Clazomenarum episcopi. at Sardium metropolitae subditus erat Thyatirae episcopus. eadem, quae Ducas, Stephanus et Strabo urbium nomina habent.

P. 177, 20. Cap. 27. *ὁ δὲ Ἀδοῦρνος*] Laonicus lib. 5 et Leuncl. lib. 13 nave una Genuensi, quae fortuito ad Lampsaci oram appulerat, usum esse ad transfretandum Moratem narrant. Phranzes lib. 1 cap. 40 Moratem, ut traiiceret, navibus Genuensibus usum esse ait.

P. 181, 1. *Περιθεώριον*] castrum est; sub Traianopolitano metropolita episcopatus. de illo loco ita loquitur Cantacuz. Hist. lib. 2 c. 38, dum recenset oppida ab Andronico iuniore instaurata: *καὶ περὶ Θρᾴκην παράλιον ἑτέραν πόλιν, κατεσκαμμένην καὶ αὐτήν, ἧς φασιν Ἀναστάσιον βασιλέα Ῥωμαίων οἰκιστήν, καὶ ἐξ ἐκείνου προσαγορευομένην, ἀνέστησεν αὖθις, οὐ πᾶσαν, ἀλλ᾽ ὅσον μάλιστα ἐνῆν ἀποβα-*

λών, Περιθεώριον προσηγόρευσεν. *etiam in Thracia maritimam aliam urbem aedificavit antea dirutam; cuius conditorem Anastasium imperatorem dicunt, et de eius nomine Anastasiopolim vocatam fuisse. illam* [Andronicus] *refecit, non totam equidem, sed quantum spatii concludere potuit, Peritheoriumque appellavit.* urbs illa Aeno urbi vicina est in Thracia sita, non longe ab insula Thaso.

P. 181, 14. ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ] De castelli pinna suspensus a Leunclavio dicitur lib. 13. in loco autem publico factum, ut supposititium Mustapham homines crederent. principes enim Musulmani clam et extra hominum conspectum fratres et consanguineos necare consueverunt. porro quod ad annorum notam spectat, observandum est Leunclavium Hist. Musulm. lib. 13 bellum a Mustapha Morati illatum, et universas ad illius interitum res gestas, ad annum Hegirae 825, Christi 1422 referre: coepit enim ille 825 Hegirae anno, Christi 1421, Decembris 26, fer. 6, cyclo Solis 2, litera E. adque eundem annum lib. 1 cap. 40 ista Phranzes retulit. idem vero Leunclavius in Annalibus Turcicis ad annum 827 Hegirae, Christi 1424 (perperam 1425 apud Leunclavium legitur) Moratem salutatum esse imperatorem capto strangulatoque Mustapha Dusme narrat. ista igitur conciliare tali discrimine adhibito oportet, ut dicamus post mortem Mehemetis adversus eius filium Moratem statim Mustapham rebellasse ac pro imperatore se gessisse; id bellum triennio gestum esse, ac tandem capto strangulatoque Mustapha anno Hegirae 827, Christi 1424 finitum esse. hunc equidem Mustapham triennio regnasse testis est Laonicus lib. 5: ἐτελεύτησε δὲ Μουσταφᾶς βασιλεύσας ἐν Εὐρώπῃ ἔτη τρία. *vitam finivit* P. 251 *Mustaphas, postquam tres annos in Europa regnaverat.* plura equidem gesta sunt, negotia plura agitata, legati de iungendis foederibus ultro citroque missi, quam ut anni unius spatio perfici potuerint. recte itaque Calvisius in Chronologia Mustaphae mortem anno 827 Arabum, Christi vero 1424 adsignat; quem etiam Annalesque Turcicos sequimur.

P. 183, 17. Cap. 28. ἐν ὀλίγαις δὲ ἡμέραις] Hanc Cpoleos obsidionem Phranzes refert ad annum mundi 6930, ut et Iohannes Cananus, brevi a doctissimo clarissimoque viro Leone Allatio edendus. noster Ducas eodem anno, quo Mustaphas strangulatus est, tradit, id est anno Christi 1424, mundi 6932. Laonicus lib. 5 post interfectum Mustapham Cpolim a Morate, frustra tamen obsessam ait; idemque Phranzes lib. 1 cap. 32, quod Annales Turcici silentio transmittunt.

De Theologo illo Corace et Pylle nihil apud Phranzem et Laonicum legimus.

P. 187, 7. *ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ*] Hunc Mustapham Moratis fratrem Mustaphopulum Phranzes lib. 1 cap. 40 appellat, Byzantiumque venisse tradit. Laonicus vero illum apud Caramanum degisse, quaeque ad victum necessaria sunt, ab eo accepisse scribit. Cpolim deinde venisse; Graecorum tandem factione in Asiam transvectum, ab Aliaze Saraphtare, cui Mehemetes eum crediderat, Morati proditum, huiusque iussu strangulatum. Leunclavius lib. 14 ex Verantii et Hanivaldi monumentis illam historiam fusius explanavit.

P. 188, 9. *Μανουὴλ ἔκειτο*] Mortem Manuelis Phranzes accidisse tradit anno 6933, Iulii 21, id est Christi 1425.

P. 189, 9. *ὥστε ἀντᾶραι τῷ Τζινεὴτ*] Anno Hegirae 828, qui coepit 1424, Nov. 23, fer. 5.

P. 189, 16. *Ἀκιντζίδας*] Id est cursores. *Ackin* excursio. dicuntur etiam Akenzii.

P. 190, 9. *ἑτοιμάσας τὸν τῆς ἑῴας στράτον*] Quae ex Hanivaldanis monumentis refert Leunclavius, Ducae narrationi magis congruunt quam quae ex Verantiano lib. excerpta sunt. Laonicus huius adversus Cineitem expeditionis nullum verbum facit.

P. 192, 1. *Ὑψηλὴ ἐπονομαζόμενον*] Turcis appellatur Ala-Sar vel Alachisar, id est altum castrum. Hypsilin quoque eam vocant, quae nostro maritima est.

P. 193, 9. *Ἀμώριον*] Phrygiae maioris urbs.

P. 193, 24. *τὰ Τριάκοντα*] Alibi non extat huius loci nomen.

P. 194, 17. *Περσιβὰς Παλαβιτζῖνος*] De isto nihil reperio in Genuensi Historia.

P. 195, 8. *ὁ δὲ Χαμζᾶς*] Hic Hamzas est qui a Cineite servatus fuit, Baiazitis Bassae frater; de quo supra actum cap. 24.

P. 196, 19. Cap. 29. *καὶ Λάζαρος*] Non appellabatur Lazarus, sed Stephanus Lazari F. hic loquutus est Turcorum more, qui Serviae despotas Lazaros sive Lazar-oglios appellarunt.

P. 197, 1. *ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος*] Laonicus lib. 4 ab Andronico, qui elephantiasi postea obiit, venditam Venetis Thessalonicam, quod ad tuendam illam impar esset, lib. deinde 5 post Mustapham a Morate fratre suo occisum Thessalonicam ab hoc Morate expugnatam fuisse tradit. hoc loco meminisse oportet a Laonico Thessalonicam Thermam vocari.
P. 252 Phranzes lib. 1 capp. 21 et 32 etiam adeundus. sed cap. 21 errorem admisit et parachronismum: ait enim Andronicum eodem anno Thessalonicam vendidisse, quo Theodorus Lacedaemonem Rhodiorum collegio Spartam vendidit, quod est falsissimum. Nicolaus Doglionius Venetae Hist. lib.

6 Thessalonicam a Morate II captam anno 1430 scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stetisset. Annales Turcici ad annum 833 referunt, qui coepit anno 1429 Sept. 30, feria 6. Phranzes lib. 2 cap. 9 mense Aprili anno 6938, Christi 1430 occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus patricius Venetus Hist. lib. 20 anno 1430 tradit Andream Dandulum, qui ducis titulo res gerebat, et Paulum Contarenum capitanei munere fungentem, ignavia ac socordia sua Thessalonicam perdidisse.

P. 199, 11. *εἰς Σέῤῥας*] Serrae Thessaliae urbs me- V. 188
tropolis thronum 58 sub Leone Philosopho tenuit.

P. 201, 5. *εἶτα ἐκέλευσε εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν*] Hoc notavit Auctor noster, quoniam Turcorum instituto adversari videtur, qui Christianorum templa, in quibus preces suas recitaverint, lege vetiti restituere se posse negant.

P. 201, 12. *τοῦ βαιβόδα Βλαχείας Μύλτζου*] Ut Ducae narratio, quam de Valachis hic prosecutus est, rite intelligatur, principum istorum seriem genealogicam subiiciemus, qualem ex textu ipsius colligimus.

N

- Mylce seu Mirkes de quo cap. 19 et hoc 29.
  - N. filius nothus a Dano Dani F. occisus.
  - Dracula alter filius nothus, qui Danum Dani F. occidit.
- Danus
  - Danus a Dracula occisus.
  - N. a Morate in Valachiam ut ei imperaret missus, et a Dracula victus et interfectus.
    - N. a Iohanne Hunniade excaecatus. *Hist. Hung.*

de Mirke et Dano Iohannes Thwrozius in Chronicis Hungaricis anno 1415 cap. 17 mentionem facit, eodem sanguine natos, non tamen fratres fuisse; quorum hic Turcorum auxilia, ille Sigismundi opem imploravit. Antonius pariter Bonfinius Rerum Hungaric. decad. 3 lib. 3 anno 1415 sic loquitur. *in causa Valachorum duo fuere principes, Daan alter, alter Merkes dictus est, uterque eodem genere natus. dominandi gratia est nata discordia. Daan cum se viribus inferiorem esse cerneret, praecipiti consilio tractus ad Turcarum opem confugit; a quibus auxilia, quae petierat, facile impetravit, cum occupandae illi Daciae potissimam hanc esse ducerent occasionem. quare ut cognatum sibi infensum regno exigeret, profanas legiones induxit. Merkes, ne Turcas Daciam inva-*

dere pateretur neve foedae gentis opibus regno eiiceretur, ad Sigismundi opem confugit, etc. Losoncius cum exercitu ad tuendum Merkem missus a Turcis et Valachis caesus est. Laonicus lib. 4 de Myrke et Tano verba facit, quorum opibus et auxiliis usus est Moses adversus Musulmanum. lib. 5 Draculium ab Hunniade victum, et Daciae seu Valachiae Danum praepositum fuisse, qui omnes Draculii consanguineos et affines occidit; qui ducis Myrxae filii nothi erant, ait Laonicus. ex Iohanne vero Thwrozio discimus post cladem Varnensem ab Hungaris acceptam Iohannem Hunniadem Corvinum fuga salutem sibi quaerentem in Walachiam evasisse, ibique a Draculio Vaivoda captum aliquandiu detentum fuisse. tali iniuria accepta, ira incensus Hunniades in Draculium anno 1446 movet, captumque cum filio eius primogenito capite plectit, Dani quoque Vaivodae filium luminibus privat. Laonicus lib. 7 de capto a Draculio Hunniade etiam disserit; et hunc in Dacos movisse, ut Danum in possessionem Walachiae mitteret. belli exitus is fuit: Daci Draculium deserunt et ad Danum transfugiunt. Draculius a suis desertus fugae se mandat, a qua per Danum, qui eum insecutus fuerat, retrahitur, ab eoque una cum filio interficitur. aut igitur Laonicus de Dano isto falsa scribit, aut duos fuisse necesse est, unum iuxta Hungaricam historiam, excaecatum, alterum, qui iuxta Laonicum Draculium interfecit. de his Mirke et Dano pauca Leunclavius in Pandectis numero 71. sed quae nullius sunt momenti.

P. 253 (marginal note beside "se. tali iniuria accepta")

P. 203, 5. *ἐν ἐκείνῳ ἔτει*] Huius belli Caramano illati Laonicus lib. 5 et Leuncl. lib. 14 mentionem faciunt.

P. 204, 19. *Ἀκσιάρη, Πέγσιαρι*] Leuncl. lib. 14 A. Heg. 839, qui coepit A. C. 1435, Iulii 27, fer. 4. captas has urbes dicit, quas vocat Acscheherem et Beg-Scheherem, et eodem libro Boscara appellat. in tabulis Geographicis vulgatis Sari, quae forte Acsiari, sita est ad Septentrionem Iconii. Bogas, quae Begsiari vel Boscara est, ad ortum et meridiem Iconii respectu iacet. fallitur Ortelius, qui Ac-Serai Leunclavii Anazarbum facit, cum Anazarbus in Ciliciae finibus orientalibus olim fuerit, quae ab Iconio plurium dierum itinere distat.

P. 205, 5. Cap. 30. *ὅτι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου*] Ut clarior sit legentibus historia Ducae in illis quae ad Serviae despotas spectant, repetemus hic ex Mauro Orbino, qui Italice Regnum Slavorum scripsit, genealogias duas, unam ex parte gentis Nemagnae scilicet, alteram Privaziorum.

Pars Genealogiae gentis Nemagnae.

MILUTINUS vel UROSCUS SANCTUS. P. 254

WLADISLAUS. | UROSCUS a filio Stephano laqueo interemptus anno 1331. | CONSTANTINUS.

PRIMISCIA vel SIMISSA. | STEPHANUS DUSCIANUS obiit ad *Διπόταμον*, ab Andronico iuniore extructum oppidum, anno 1354, aetatis 45. | NEDA Michaelis Bulgarorum regis uxor. de illa Cantacuzen. lib. 3 cap. 2.

UROSCUS rex ultimus gentis Nemagnae; quem Cantacuzenus lib. 4 cap. 43 *Οὔρεσιν* appellat Cralae filium; qui adversus Simonem avunculum suum Acarnaniae principem bellum gessit.

unde patet Ducam cap. 3 huius historiae errasse, cum Lazarum Stephani, qui in hac genealogia Duscianus est, filium asserit; quod forte crediderit alium praeter filium Stephano Cralae non successisse. Lazari itaque genealogiam exhibebimus, ut ultimorum Serviae et Rasciae despotarum originem videamus.

Genealogia gentis Pribaziae, ex qua ultimi Serviae despotae. V. 189

PRIBASIUS.

Despota LAZARUS occisus in praelio ad Cossovum campum. is Urosco Stephani Dusciani F. imperii partem armis ademit.

STEPHANUS despota Serviae. | MARA vel MARIA uxor Wki Branchovikii. | IELINA vel HELENA uxor Nicolai de Gara. | DESPINA uxor Balsae. | WCOSAVA uxor MilosKobilichii, qui Morate I occidit. | MILISVA uxor Baiazitis I. | WK.

(Ex Mara:) STEPHANUS. | GEORGIUS despota Serviae succedit avunculo suo Stephano. eius uxor Irene Cantacuzena. | GREGORIUS.

(Ex Gregorio:) IOHANNES.

(Ex Stephano:) GEORGIUS. | WK. | MARIA uxor Bonifacii marchionis Montisferrati.

(Ex Georgio despota:) CATHARINA comitis Ciliae Ulderici uxor. | LAZARUS. | MARIA uxor Moratis II. | NN. filii duo a Morate luminibus privati.

(Ex Wk:) IOHANNES.

(Ex Iohanne:) MARIA uxor Ferdinandi Frangipani.

(Ex Lazaro:) MARIA uxor Stephani Bozinae regis. | IERINE vel IRENE uxor Iohannis S. Petri in Galatina ducis. | MILIZA uxor Leonardi despotae Lartensis.

ex ista genealogia et ex historiae consensu Leunclavii error confutatur, qui Baiazitis I uxorem Georgii despotae filiam asserit; et omnino falsa est Genealogia, quam in Pandectis numero 54 exhibuit. Lazari filius, qui liberis nullis superstitibus obiit anno 1421, Stephanus est: cui successit Georgius Brancovikius Lazari nepos ex Mara, quam Maro Ducas appellat. quod vero dicit noster Georgium fuisse Lazari generum, non autem nepotem, perperam scriptum; et certe scribere debuit *υἱὸς Βούλκου τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λαζάρου*. si enim Stephanus despota superstite ex sorore sua Maro seu Mara nepote, qui ei successit, obiit, alius esse non potest praeter Georgium, a quo novi iuris repertor Morates Serviam repetebat, quia sine liberis Stephanus eius avunculus obierat. Morates Mahometis F. Baiazitis N. Milievam aviam non habuit: ex ea enim liberos suscepisse Baiazitem nullus auctor tradidit.

P. 205, 18. *δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον*] Maurus Orbinus in regno Slavorum notat Moratem in Georgium Serviae despotam post Stephani, qui Lazaro natus erat, obitum movisse, et loca aliquot occupasse; quem ut placaret Georgius, tributarium ac vectigalem Moratis se profitetur. verum cum Morates Georgium promissis haud stare cerneret, bellum rursus anno 1435 ei intulit. legatum vero Georgius ad eum mittit, per quem se vectigal solvere paratum et ad iussa capessenda promptum fore pollicetur. Morates ergo per Saraziam Bassam non solum vectigal, sed et Mariam Georgii filiam uxorem sibi dari postulat. ut tributum solvere paratus erat Georgius, ita nuptias illas aversabatur, victus tamen Ierinae sive Irenes uxoris suae precibus, quae hoc matrimonio Serviis placatum Moratem sperabat, filiam suam Chalili Bassae ad Moratem adducendam tradit. de Serviae parte dotis nomine a Georgio concessa nullum verbum facit Orbinus. ibidemque refellit Reinerium Reineccium et
P. 255 alios, qui dixerunt Mariam illam Georgii filiam Semendriae seu Smedrovi deditione in Turcorum manus devenisse, Morati deinde matrimonio iunctam. in qua etiam opinione deprehenditur Bonfinius Rerum Hungaricarum decad. 3 lib. 4, Mariamque captam fuisse scribit. de Smedrovo Morate concedente aedificato Leunclavius et Laonicus nihil tradunt; qui de nuptiis illis mentionem faciunt hic lib. 5, ille 14.

P. 206, 6. *ὁ δὲ Μωρὰτ ἤδη θέρους*] De hac expeditione Moratis, Draculio duce, a. Heg. 840, qui coepit a. 1436, Iulii 14, fer. 7., adeundus Leunclavius lib. 14, quo loco Direcolam hunc vocat. Zipinium vero Cibinum est seu Hermenstadium Transsylvaniae, quam Ardeliam appellat Laonicus, urbs inter praecipuas.

P. 207, 9. *ἀγαγεῖν τὴν νύμφην*] A. Heg. 839 iuxta Annales Turcicos; sub finem a. 1435 et initium 1436.

P. 207, 17. *ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν*] Hic locus, et qui infra cap. 33, probant Moratem ex ista Maria Mehemetem non suscepisse, quod aliqui, inter quos Reinerius Reineccius, ab Orbino confutati scripserunt.

P. 207, 18. *καὶ ἑτέραν προλαβών*] A. Heg. 828, qui coepit a. 1424, Nov. 23, fer. 5, ita ut hae nuptiae celebratae sint a. 1425.

P. 208, 1. *ἔαρος δ' ἀρχομένου*] Post obitum Sigismundi imperatoris, qui incidit in annum 1437, ut notant Thwroczius et Bonfinius, bellum Georgio Serviae despotae Turci anno 1438 intulerunt, dum Albertus Austriacus Sigismundi gener et successor bello Polonico distinebatur. impar viribus Georgius Savum transvectus ac Danubium, cum nobilibus et sacerdotibus et filiorum uno Lazaro in Hungariam, in qua oppida possidebat, abiit. Synderoviam, quae Smedrovum, Sancti Andreae castrum appellatum, tuebatur filiorum Georgii unus. Synderoviam fame expugnatam Turci deditione accipiunt. Gregorius Stephani frater capitur et excaecatur. haec Bonfinius dec. 3 l. 4. Laonicus lib. 5 Smedrovi obsessae ac deditae meminit.

P. 209, 7. *ἦν γὰρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κένη*] Notavit Maurus Orbinus Sinderoviam fame expugnatam fuisse, cum Irene Georgii uxor avara mulier omne frumentum, ut pecuniam corraderet, distraxisset. quo simili errore muliebri et impotenti avaritia aliae urbes in hostium potestatem concesserunt.

P. 210, 12. *κατὰ τοῦ Πελογράδω ἐστράτευσεν*] Bonfinius D. 3. l. 5: *eo fere anno quo Albertus obiit, Amurathes Mysiam occupavit, Albam Graecam obsedit, et frustra expugnare tentat.* ad annum Hegirae 843, qui coepit Christi 1439 Iunii 14, fer. 1 ea referunt Turci. Laonicus lib. 5 de illa Belogradi obsidione mentionem facit. Belogradum multis nominibus appellatur, Alba Graeca, Alba Bulgarica, Nandor Alba.

P. 210, 15. *πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτήν*] Ducas Sigismundum, quem Hungariae Cralem appellat, Albam Graecam a Georgio, tuendae illius causa adversus Turcos, petiisse scribit. at Hungaricarum rerum scriptores aliter narrant. Thwroczius Georgium Sigismundo cessisse Nandor-Albam et cum eo permutasse anno 1425 scribit. Bonfinius dec. 3 lib. 3 Sigismundo cessisse Albam Graecam Georgium scribit. *Frequentavit quoque illius aulam Georgius, superioris Mysiae princeps, quem despotam nominant. hic Sigismundi beneficentia victus Albam Graecam, ibi ad Danubii ac Savi confluenta* V. 190

sitam ubi Taurinium olim fuerat, in perpetuae fidelitatis pignus, veluti tuti obsidis loco, imperatori sponte dono dedit; quod quidem in Mysia et ea quae ad Turcos nunc spectat Hungaria unicum est propugnaculum. contra ille, ne bene merendo cederet, haec illi castella in regno rependit, Zalon, Kemem, Bekiem, Kelpem, Vilagosuarum, Tochaium, Monkachum, Thaalliam, Rhegesum, oppida vero Zathmar, Bezermem, Debreczem, Thur, Varsan et pleraque alia, Budae autem magnificas aedes, quae regiae loco haberi possunt. sunt tamen alii auctores, qui hanc permutationem factam ab Alberto Austriaco Hungariae rege dicant.

P. 211, 13. *βοτάνης σκευασία*] *βοτάνην* appellant Graeci moderni pulverem tormentarium seu pyrium. hoc loco *τεάφης* per *τ* scribitur in cod. MS, sed in dictionariis Graecobarbaris *θειάφι sulphur*. verba porro illa, *ὀσμὴν οὖν ἀσπί-*
P. 256 *θος ἢ τῆς σπινθῆρος πυρός, εἰ πλησιάσειεν*, reddidi ut in textu leguntur. et pro *ἀσπίθῳ ἄσφαλτον* voluisse dicere probabile est, cum *ἀσπίθος* Graecobarbara vox idem significet ac *σπινθήρ*. deinde quis odor scintillae illius pulveris accensi, nisi sulphureus, cui bituminis odor proximus est.

P. 212, 7. Cap. 31. Post multas rixas, contentiones atque discidia, quae pacem ac concordiam ecclesiarum convulserunt, sub Photio Cp. patriarcha, qui Ignatio eiecto sedem invasit, schisma secutum est; quod instar ulceris carcinomatici serpsit, nec postea sanari potuit, quamvis Christianae pacis studiosi medicamina et unguenta ei adhibere conati sint. sub Constantino demum Monomacho patriarcha Cpolitanus factus Michael Cerularius odio capitali ecclesiam Romanam eiusque praesules prosecutus est; illiusque malis artibus discordia invaluit. Alexio patriarchae successit Cerularius anno mundi 6551, Christi 1043, Martii 25, ut scripsere Georgius Cedrenus et Iohannes Curopalates Scylitza. quae in ecclesiam Romanam molitus sit ille Michael, quantumque fuerit Leonis IX pacis ac concordiae studium, in huius contra Acridanum actis, et apud Baronium videre licet anno 1053. quod ut magis confirmemus malevolumque Cerularii animum ostendamus, Graeci, anonymi quidem, testimonium adducemus, quod extat in bibliothecae regiae MS. *σημείωσαι ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου ἀναχθεὶς εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἅμα τῷ χειροτονηθῆναι, τὸν πάπα Ῥώμης ἐξέβαλε τῶν διπτύχων, τὸ τῶν ἀζύμων ζήτημα ἐπενεγκὼν αὐτῷ τῆς ἐκβολῆς αἴτιον, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκην, ὥς φασι. συνήργησεν αὐτῷ ὁ Πέτρος Ἀντιοχείας ὁ πατριάρχης καὶ Λέων ὁ Βουλγαρίας. ἦν δὲ ἡ βασιλεία τοῦ ῥηθέντος τοῦ Μονομάχου κατὰ τὴν χρονικὴν τοῦ Σκυλίτζη περίληψιν ἐν*

ἔτει ͵ϛφνζ΄. εἰσὶν οὖν ἐν τῷ παρόντι ͵ϛπξα΄ ἔτει (ἐν ᾧ καὶ ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Τούρκων γέγονε, Μαΐῳ κθ΄, ἡμέρᾳ τρίτῃ) ἔτη υδ΄, ἀφ᾽ οὗπερ ἐγένετο τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν τῶν Ῥωμαίων καὶ Φράγκων τελείως. ὁ δὲ αὐτὸς Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἐπὶ πλέον ἀνήγειρε τὸ σχίσμα, καὶ τὴν φλόγα ἐξέκαυσεν αὐτοῦ, καὶ διά τινα κοσμικὰ πράγματα, ἅπερ ἔφθασε διακυκήσας ὁ Ἰταλὸς Ἄργυρος· ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τὸ ἐθέλειν τὸν πατριάρχην ἐκεῖνον καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτὸν εἶναι μὲν ἀνεγκλήτους καὶ ἀκρίτους παρὰ τοῦ Ῥώμης, ἀντιπεριστῆσαι δὲ εἰς ἑαυτοὺς καὶ κατὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνων κράτος, καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πάντων, ὅπερ ἦν πρότερον ὁ Ῥώμης τῶν πάντων ἔξαρχων. Imperante Constantino Monomacho in sedem patriarchalem collocatus est Michael Cerularius; qui statim ubi creatus fuit, papam Romae e sacris diptychis abrasit, ei obiiciens quod pane azymo eucharistiam conficeret, et symbolo additam Spiritus sancti a Filio processionem. hoc in negotio adiutores ipsi fuere Petrus Antiochiae patriarcha et Leo Bulgariae archiepiscopus. regnabat porro Monomachus ille iuxta Scylitzae Chronicon anno 6557, [Christi 1049] *inde ad annum* 6961, *quo Cpolis ab atheis Turcis capta est Maii* 29 *feria* 3, *anni* 404 *elapsi sunt, quibus schisma inter Romaeos seu Graecos et Francos seu occidentales perseveravit. Michael ipse Cerularius schismatis malum auxit, et in maius discordiae incendium prorumpere fecit. Italus quoque quidam nomine Argyrus, rebus quibusdam saecularibus admixtis, vulnus illud exasperavit. maxime vero ac praecipue patriarchae libido, qui se suosque successores Romanae sedis iurisdictioni subtrahere voluit, nec ad papam amplius provocari, nec ab eo iudicari. propositum insuper illius erat in aliorum patriarcharum thronos auctoritatem et iurisdictionem in se trahere; quamque antea papa Romae in ceteros habuerat, potestatem ad Cpolitanum patriarcham transferre.* hoc schisma ad Michaelis I Palaeologi tempora perseveravit; qui anno 1274 in Concilio Lugdunensi illud reconciliare, discordias inter Graecos et p. 257
Latinos componere per legatos laboravit, et Graecam ecclesiam in communionem a Romana recipi effecit. verum unionis decreto Graeci plerique contradixerunt; frustraque fuit Michaelem imperatorem unionem amplexum esse, Iohannemque Becum patriarcham, qui dum privatus vixerat, eam aversatus fuerat, tandem approbasse. Andronicus enim Michaelis filius et Georgius Cyprius patriarcha illam improbarunt et condemnarunt. Andronicus etiam patrem suum Michaelem defunctum sepulturae pompa ac consuetis honoribus privavit, quod cum Latinis sensisset. Iohannes deinde Cantacuzenus, cum res eius ad angustias redactae essent, illam ecclesiarum

archam noluisse iuxta occidentalium consuetudinem papam salutare.

P. 212, 23. *ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς*] Quodnam templum Veneti Graecis ad liturgiam celebrandam tunc concesserint nescio, nisi forte S. Georgii, in quo Venetias reversi pro defuncto patriarcha liturgiam celebrarunt. notant qui adfuerunt Graeci, a Venetiarum duce rogatum imperatorem a concilio Venetias reversum, ut Graecos in D. Marci templo liturgiam celebrare iuberet; quod factum. ad celebrandum Protosyncellus, quos Latinis norat maxime adversari, elegit; et praesente Venetiarum duce patriciisque sacra liturgia, iis probantibus caerimoniasque laudantibus, peracta est. excusant hanc celebrationem in Latinorum templo peractam, dicuntque in proprio Antimensio celebrasse, vasis suis usos esse, omnemque ordinem et caerimonias ecclesiae suae servasse. nec omittendum est Heracleae archiepiscopum cum Lacedaemoniensi celebrare noluisse, eo quod irregularis ipsi factus videretur, quod ad ordinem sacerdotalem quendam homicidam promovisset.

P. 214, 8. *ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου*] Illa de additione seu potius explicatione, symbolo facta, contentio exorta est circa tempora Leonis papae IV, qui anno 847 adsumptus est, anno vero 855 obiit.

P. 214, 11. *πάντες οὖν ὑπογράψαντες*] Iulii die 5, dominica, anno 1439, Graeci decreto subsignarunt, excepto Ephesino Marco. papa deinde subsignatione sua confirmavit et probavit: rem porro infectam esse dixit, cum Ephesinum non subscripsisse intellexit. postridie Iulii 6, fer. 2, liturgia celebrata est. cantores papae et musici cecinerunt, deinde Graeci *τὴν μεγάλην δοξολογίαν*. decretum in ea lectum. Philanthropininus mantile, quo manus abstersit papa, porrexit. et celebrata illa Missa unio perfecta est. petiit deinde a papa imperator ut eo praesente Graeci quoque Liturgiam celebrarent; quod obtinere nequivit.

P. 259 *P.* 215, 3. *καὶ αἰτίαν*] Graeci theologi aliquando utuntur hoc verbo *αἰτία* in explicando SS. Trinitatis mysterio: sed eo sensu intelligunt, ut filius genitus a patre generante ut principiatum a principio, non vero tanquam effectus a causa differat, ut *ὁμοναίου* ratio integra servetur.

P. 215, 7. *καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν*] Qui concilio adfuerunt, aliter tradidere, patriarcham scilicet Iunii die 10, Indict. II, patriarchatus anno 24 ineunte et ante dies 20 coepto, dum coenaret obiisse. decreto vero non subsignaverunt Graeci nisi Iulii sequentis die 5.

P. 215, 11. *ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν*] Cpolim redierunt Graeci anno 1440, Februarii die 1, In-

dict. III, feria 2 τῆς τυροφάγου: fuit enim hoc anno Pascha Martii die 27, cyclo Lunae 16, Solis 21, litteris C B; unde Dominica τοῦ ἀσώτου seu Septuagesimae concurrit cum Ianuarii die 24, et Dominica τῆς ἀποκρέω cum 31 Ianuarii, ita ut Februarii dies prima fuerit feria secunda τῆς τυροφάγου septimanae, qua Graeci caseis ad Dominicam sequentem vesci possunt.

P. 215, 15. ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μωράτ] Phranzes lib. 2. cap. 13 notat Amiram Moratem, ad quem Andronicus Iagrus seu Iagris missus est, voluisse ab illa profectione imperatorem avertere. alii dicunt Iohannem imperatorem ad Moratem misisse Paulum Asanem, ut de profectione sua eum certiorem faceret. Moratem discessum imperatoris in Italiam dissuasisse, veritum ne quod foedus cum Latinis contra Turcos iniret. Veziros etiam Asani dixisse tradunt Sultani amicitiam quam Latinorum utiliorem imperatori fore.

P. 216, 7. ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος] Hic Antonius Heracleensis metropolita, postquam Cpolim Graeci reversi de eligendo patriarcha egerunt, vel invitus electioni adfuit, non ut suffragium ferret (negavit enim id laturum) sed ut coram V. 192
universo clero peccatum, quod admiserat subscribendo decreto Florentino, confiteretur ac execraretur; seque dignum cui manus, qua subscripserat, praescinderetur, quibusdam familiariter secum versantibus se fassus est.

P. 216, 13. τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν] Qui ex clero Cpolitano concilio Florentino adfuerunt, negant, quando decreto subsignatum est, Graecos σιτηρέσιον, id est cibaria et pecunias, petiisse, aut Latinos promisisse; quod Graecis tamen in patriam reversis obiectum est, ipsosque auro suffragia sua vendidisse. iidem fatentur pecuniam accepisse aliquos, plures tamen eorum decreto non subsignavisse. de illo Florentino concilio adeundus Laonicus lib. 6, Phranzes lib. 2 cap. 13 et seqq. usque ad 17.

P. 217, 1. Cap. 32. Hoc capite Ducas in rebus Hungaricis parum peritum se prodit, cum eo tempore Hungariam a regina gubernatam et Ianeo scribit. sic autem se res habet. Albertus Austriacus Sigismundi gener, cum socero defuncto successisset in Hungariae regno, biennio fere regnavit, obiitque anno 1439 Octobris die 27, Elizabetha coniuge praegnante relicta, quae anno 1440, Februarii die 22, Ladislaum posthumum peperit. nuptias quoque Ladislai Poloni, regis Poloniae Casimiris fratris, aspernata, anno eodem in festo Pentecostes filium suum infantulum Hungariae regem coronari curat. seditiosi interea aliquot Hungariae proceres Ladislaum Polonum regem eligunt et in Hungariam evocant.

adventantem Polonum cum Elizabetha sensisset, in Austriam, filio secum abducto et Hungariae corona clam subrepta ac asportata, ad Fridericum III imperatorem aufugit. Ladislaus
P. 260 Polonus die 17 Iulii Hungariae rex coronatur, eique corona, qua S. Stephani regis reliquiae coronatae erant, imponitur; quod aliam Regina suffurata esset secumque abstulisset. Polonus Hungariam usque ad cladem Varnensem rexit. eoque interfecto Ladislaus posthumus, cuius mater Elizabetha regina anno 1441 obierat, Hungariae rex iterum anno 1445 proclamatur; simulque Iohannes Hunniades Corvinus interrex et regni gubernator eligitur, eique reipublicae Hungaricae summa traditur; quam ad annum usque 1453, cum Ladislaus posthumus ex Austria in Hungariam reversus est, rexit. Georgius Serviae despota, post Sigismundi obitum et Smedrovum a Morate occupatum, tota Servia spoliatus cum filio suo Lazaro Antibarium, vulgo *Antivari*, se recepit. eum Morates ab huius urbis incolis repetit, et Ragusium aufugere cogit. cumque Ragusaeos Morates, ut Georgium sibi dederent, sollicitaret, molestiam et incommodum Ragusaeis creare despota veritus, in Hungariam ad regem Wladislaum sive Ladislaum Polonum confugit, eumque rogat ut sibi contra Turcos opem ferat. Ladislaus Georgii aerumnis ac calamitate motus, simul ut Turcorum audaciam retunderet, in Turcos movere destinat, bellumque ad annum 1443 protractum est. veritus Morates illius belli exitum, inducias decennales cum Ladislao et despota pepigit, huicque ditiones suas ipsamque Semendriam restituit. vix compositis induciis ad arma reditum est; Iulianoque Cardinale Caesarino auctore atque impulsore Ladislaus inducias et iusiurandum violat foederaque confundit. denuo itaque conscripto exercitu Ladislaus anno 1444 Morati bellum infert. poenas vero repetente Nemesi a foederum corruptoribus iurisqueiurandi contemptoribus, ad Varnam, Tiberiopolim olim appellatam, ad pontum Euxinum sitam, praelium committitur; in quo Ladislaus et Iulianus Cardinalis occubuerunt, magnaque clade Christiana respublica afflicta est. Bonfinius D. 3 libb. 4, 5 et 6, Thwroczius in Chronicis Hungaricis, Gerardus de Roo Hist. Austriacae lib. 5, et Maurus Orbinus in Slavorum regno.

P. 217, 14. *τῆς καλουμένης σοφίας*] Urbs Serviae Sophia.

P. 217, 17. *ὁ δὲ Μωράτ*] Iuxta Annal. Turc. a. Heg. 847, qui coepit a. C. 1443 Kal. Maii fer. 4.

P. 217, 21. *Ἰζλάτη*] Hunc locum angustias saltus Isladini Leunclavius appellat.

P. 218, 16. *μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ ῥηγένη*] Fieri nequit istud, ut ex superioribus liquet. aufugerat anno 1440 regina,

et in Austriam transierat, anno sequenti 1441 res humanas reliquit; quare gestis anno 1443 interesse non potuit.

P. 218, 17. ἦν γὰρ πρωτοστράτωρ ὁ Ἰάγγος] Verum est Iancum seu Iohannem Hunniadem praefectum generalem Hungaricae militiae fuisse.

P. 218, 17. ὁ δὲ τοποτηρητὴς ἦν ὁ ῥὴξ τῶν Σάξων] Hoc falsum. Ladislaus enim Polonus rex fuit Hungariae, eamque regio nomine, non tutorio aut vicario rexit; nec unquam Saxonum, qui hoc loco pro Polonis a Duca sumuntur, rex fuit, sed Casimiri Poloniae regis frater. videndus Leuncl. lib. 14 de istis motibus bellicis et pace cum Hungaris Turcisque inita.

P. 219. 1. ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε λέγων] Cum istis non bene conveniunt quae huius capitis initio dixit Ducas, omnia scilicet in Hungaria per reginam et Hunniadem gesta fuisse et gubernata: hic vero per proregem et regis adolescentis tutorem. quamvis vero Ducas res Hungariae personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos et Hungaros gestas optime persecutus est. de istis bellis adeundi Laonicus libb. 6 et 7, Leunclavius lib. 14, et Phranzes lib. 2, cap. 18.

P. 219, 4. κατὰ τοῦ Καραμὰν] Laonicus lib. 6 et Leuncl. lib. 14 huius quoque belli, post motus Hungaricos Serviosque compositos, historiam narrat.

P. 219, 19. Λάρανδα] Urbs Lycaoniae sub Iconii throno.

P. 220, 4. χειμῶνος δὲ ἄρξαντος] Leunclavius Aladinis mortem ex historiis Turcicis anno 846 et ex Annalibus anno 847 contigisse statuit, ante bellum a Iohanne Hunniade et Georgio despota Turcis illatum. Ducas vero post bel- P. 261
lum illud confectum pacemque cum Hungaris et Serviis compositam tradit.

P. 220, 21. ἐξ Αἰγαίου πελάγους] Leunclavius idem notat lib. 14. et in Annalibus Turcicis classem Italorum fuisse dicit.

P. 221, 7. Βύγλας] Forte hic intelligenda urbs in Odrysis, quae Βούκελος appellatur, sub metropolita Adrianopoleos Aemi montis. Bilgiur Turcis appellatur, ut ex vocabulorum elementis probabile fit.

P. 221, 9. καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον] Nov. 10. a. 1444, Heg. 848, qui coepit 19 April. die Dominica. Nov. 10 erat Regeb vel Regiab mensis dies 29, feria 3.

P. 221, 13. ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν] Idem Phranzes lib. 2 cap. 18 tradit. Laonicus lib. 7. Wladislaum, ut castra Moratis aggrederetur, a quibusdam impulsum qui Hunniadi invidebant, scribit.

P. 222, 3. ὁ γὰρ Χαλίλ] Leunclavius lib. 14 et Laonicus lib. 8, quibus artibus Chalil Moratem in reginum solium reduxerit, exponunt. id factum adnotant Annales Turcici anno Hegirae 850, id est Christi 1446, expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. sed ita intelligendum est, anno 849, Christi 1445 Moratem in thronum imperatorium reductum; in Peloponnesum sub finem anni 1445, at Hegirae 849 venisse, et anno 1446, Hegirae 850 Hadrianopolim rediisse. tam annales Turcici quam historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo praelium; quod verum est, expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445 et initium 1446, pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen et Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955 mensemque Decembrem, id est Christi 1446, referunt. Ducas forte huius quoque pugnae mentionem statim subiicit illis quae de Varnensi narravit, quod ad res Hungaricas et Serviorum pertineant.

P. 222, 10. τὸ Νῆσιν] Nisis urbs Serviae ad Ibarem fluvium. Ptolemaeo in IX Europae Tabula habet *Νέσον* in superiore Mysia; in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem: verum in illa Ptolemaei tabula longissime abest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus lib. 7 *Νήσιον* vocat.

V. 193 *P*. 222, 22. ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος] Adeundus Laonicus lib. 7, ubi diffusius illam expeditionem narrat, et cum nostro prorsus sentit. Phranzes lib 2 cap. 19.

P. 223, 9. παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανίτων] Moreae seu Peloponnesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes lib. 3 cap. 21, qui ipsos vocat Peloponnesios Albanitas.

P. 223, 11. μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας] Patrae urbs Achaiae in Peloponneso metropolis. Clarenza vulgo *Chiarenza*, olim Cyllene, in Elide Peloponnesi. aliis est Dyme. sita est in ora occidua Moreae seu Peloponnesi.

P. 223, 13. τὸ Ἑξαμίλιον] Hexamilium Morates oppugnat Nov. 27, capit Dec. 10. a. Ch. 1445.

P. 223, 15. Cap. 33. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης] Phranzes lib. 2 cap. ult. Laonicus lib. 7 sub finem. Constantinus imperatoris Iohannis frater Demetrio fratri natu maiori praelatus est: metuebant enim Cpolitani ne Constantinus repulsam passus Demetrio et urbi bellum inferret resque Graecorum reliquas perderet.

P. 223, 19. ὕστατος βασιλεύς] Iohannes ultimus imperator appellatur, quia nunquam Constantinus eius successor coronatus est.

P. 224, 1. βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι] Leunclavius

lib. 14 hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcatir, neptem et Suleimani filiam fuisse tradit ex historia Hanivaldana. noster Ducas Turcatiris seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana historia consentit.

P. 224, 3. *Τουργατὴρ*] Huius Dulgadiris sive Turcatiris ditio Anadole, sed vera pronuntiatione Aladeule, ut vult Leunclavius in Pand. Hist. Turcic., Cappadocia ad Boream et occasum terminatur: ad meridiem Syria et Caramania ei obiacent, ad ortum Armenia minor. Leuncl. cap. 163 adeundus. P. 262

P. 225, 10. *ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ*] De Moratis morte et Mchemetis initiis Laonicus lib. 7 in calce et 8 in capite adeundus. Leunclavius etiam libb. 14 et 15 et Phranzes lib. 3 cap. 2.

P. 227, 24. *πλεῖστα νομίσματα κενώσας*] Leunclavius in Annalibus Turcicis, Selimem II in funere patris ingentem pecuniae summam erogavisse scribit et funebre epulum apparasse. in funere Baiazitis Iltrim seu Gilderunis epulum etiam instructum lib. 8 Hist. Musulm. in fine.

P. 228, 1. *ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωράτ*] De genere mortis Moratis et eius indole eadem, quae Ducas, ex Turcorum historiis Leunclavius tradit.

P. 228, 21. *τὴν νῆσον*] Illam sic explicat Leunclavius. *Insula vero Adrianopolitana vocatur interiectum fluminibus duobus, Meritzae Tunsaeque, spatium; quod amoenos admodum hortos, campos et prata complectitur. Meritza olim appellatus fuit Hebrus, Tunsa vero Taenarus.*

P. 229, 10. *δευτέρα τοῦ Φεβρουαρίου μηνός*] Vide notam in huius capitis fine, ubi de anno mortis Moratis pauca disserimus.

P. 229, 16. *ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην*] Apud Oneirocriticos annuli eiectio significat rerum amissionem. Artemidorus lib. 5 cap. 32: *ἔδοξέ τις τὸν δακτύλιον, ᾧ πάντα κατεσημαίνετο, ἐκβαλεῖν, εἶτα ζητῶν καταλαβεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον κατεαγμένον εἰς πολλὰ ὥστε ἄχρηστον εἶναι· διέπνευσεν αὐτῷ πάντα τὰ τῶν πραγμάτων ἡμερῶν πέντε καὶ πεντήκοντα. visus est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat, eiecisse, et postea quaesiisse, ac reperisse lapidem ei infixum in multa fragmina comminutum et ad obsignandum inutilem. dissipatae ac disperditae sunt cunctae res illius quinquaginta quinque diebus.* et iuxta Persas ac Aegyptios tradit Achmetes in Oneirocriticis cap. 260 annulum reges et regiam potestatem significare: *τὸ δακτυλίδιον εἰς κύρωσιν βασιλείας κρίνεται· πολλάκις γὰρ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ κρίνονται, καὶ ἄνευ στέμματος. annulus ad regni confirmationem refertur: saepius enim reges, etsi absque corona, ex eo intelliguntur.* et infra,

P. 222, 3. ὁ γὰρ Χαλίλ] Leunclavius lib. 14 et Laonicus lib. 8, quibus artibus Chalil Moratem in regium solium reduxerit, exponunt. id factum adnotant Annales Turcici anno Hegirae 850, id est Christi 1446, expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. sed ita intelligendum est, anno 849, Christi 1445 Moratem in thronum imperatorium reductum; in Peloponnesum sub finem anni 1445, at Hegirae 849 venisse, et anno 1446, Hegirae 850 Hadrianopolim rediisse. tam annales Turcici quam historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo praelium; quod verum est, expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445 et initium 1446, pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen et Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955 mensemque Decembrem, id est Christi 1446, referunt. Ducas forte huius quoque pugnae mentionem statim subiicit illis quae de Varnensi narravit, quod ad res Hungaricas et Serviorum pertineant.

P. 222, 10. τὸ Νῆσιν] Nisis urbs Serviae ad Ibarem fluvium. Ptolemaeo in IX Europae Tabula habet *Νέσον* in superiore Mysia; in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem: verum in illa Ptolemaei tabula longissime abest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus lib. 7 *Νήσιον* vocat.

V. 193 *P.* 222, 22. ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος] Adeundus Laonicus lib. 7, ubi diffusius illam expeditionem narrat, et cum nostro prorsus sentit. Phranzes lib 2 cap. 19.

P. 223, 9. παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανίτων] Moreae seu Peloponnesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes lib. 3 cap. 21, qui ipsos vocat Peloponnesios Albanitas.

P. 223, 11. μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας] Patrae urbs Achaiae in Peloponneso metropolis. Clarenza vulgo *Chiarenza*, olim Cyllene, in Elide Peloponnesi. aliis est Dyme. sita est in ora occidua Moreae seu Peloponnesi.

P. 223, 13. τὸ Ἑξαμίλιον] Hexamilium Morates oppugnat Nov. 27, capit Dec. 10. a. Ch. 1445.

P. 223, 15. Cap. 33. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης] Phranzes lib. 2 cap. ult. Laonicus lib. 7 sub finem. Constantinus imperatoris Iohannis frater Demetrio fratri natu maiori praelatus est: metuebant enim Cpolitani ne Constantinus repulsam passus Demetrio et urbi bellum inferret resque Graecorum reliquas perderet.

P. 223, 19. ὕστατος βασιλεύς] Iohannes ultimus imperator appellatur, quia nunquam Constantinus eius successor coronatus est.

P. 224, 1. βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι] Leunclavius

lib. 14 hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcatir, neptem et Suleimani filiam fuisse tradit ex historia Hanivaldana. noster Ducas Turcatiris seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana historia consentit.

P. 224, 3. *Τουργατήρ*] Huius Dulgadiris sive Turcatiris ditio Anadole, sed vera pronuntiatione Aladeule, ut vult Leunclavius in Pand. Hist. Turcic., Cappadocia ad Boream et occasum terminatur: ad meridiem Syria et Caramania ei obiacent, ad ortum Armenia minor. Leuncl. cap. 163 adeundus. P. 262

P. 225, 10. *ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ*] De Moratis morte et Mehemetis initiis Laonicus lib. 7 in calce et 8 in capite adeundus. Leunclavius etiam libb. 14 et 15 et Phranzes lib. 3 cap. 2.

P. 227, 24. *πλεῖστα νομίσματα κενώσας*] Leunclavius in Annalibus Turcicis, Selimem II in funere patris ingentem pecuniae summam erogavisse scribit et funebre epulum apparasse. in funere Baiazitis Iltrim seu Gilderunis epulum etiam instructum lib. 8 Hist. Musulm. in fine.

P. 228, 1. *ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωράτ*] De genere mortis Moratis et eius indole eadem, quae Ducas, ex Turcorum historiis Leunclavius tradit.

P. 228, 21. *τὴν νῆσον*] Illam sic explicat Leunclavius. *Insula vero Adrianopolitana vocatur interiectum fluminibus duobus, Meritzae Tunsaeque, spatium; quod amoenos admodum hortos, campos et prata complectitur. Meritza olim appellatus fuit Hebrus, Tunsa vero Taenarus.*

P. 229, 10. *δευτέρα τοῦ Φεβρουαρίου μηνός*] Vide notam in huius capitis fine, ubi de anno mortis Moratis pauca disserimus.

P. 229, 16. *ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην*] Apud Oneirocriticos annuli eiectio significat rerum amissionem. Artemidorus lib. 5 cap. 32: *ἔδοξέ τις τὸν δακτύλιον, ᾧ πάντα κατεσημαίνετο, ἐκβαλεῖν, εἶτα ζητῶν καταλαβεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον κατεαγμένον εἰς πολλὰ ὥστε ἄχρηστον εἶναι· διέπνευσεν αὐτῷ πάντα τὰ τῶν πραγμάτων ἡμερῶν πέντε καὶ πεντήκοντα. visus est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat, eiecisse, et postea quaesiisse, ac reperisse lapidem ei infixum in multa fragmina comminutum et ad obsignandum inutilem. dissipatae ac disperditae sunt cunctae res illius quinquaginta quinque diebus.* et iuxta Persas ac Aegyptios tradit Achmetes in Oneirocriticis cap. 260 annulum reges et regiam potestatem significare: *τὸ δακτυλίδιον εἰς κύρωσιν βασιλείας κρίνεται· πολλάκις γὰρ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ κρίνονται, καὶ ἄνευ στέμματος. annulus ad regni confirmationem refertur: saepius enim reges, etsi absque corona, ex eo intelliguntur.* et infra,

mentioli exercitum, *οὐ γὰρ καθάπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττεται τοῖς σοφίσμασι.*

P. 264 *P.* 238, 19. *ἔτος ἐστί που ἑκατοστόν*] Bonfinius Hist. Hungar. D. 3 lib. 8 Constantinum quaestum esse de hoc novo opere apud Sultanum Mehemetem tradit. in annorum intervallo fallitur Ducas. Adrianopolis enim capta est anno 1360 vel 1362, Mehemetes vero anno 1452 castrum aedificabat: anni itaque tantum 90 vel 92 elapsi sunt.

P. 240, 19. *ἃ οὐκ ἠδύναντο*] Mehemetes *χειροδίκην* hic se profitetur, iusque habere in manibus et armis. quae ratio aliena invadendi universum terrarum pervasit orbem, ita ut qui viribus pollent, iure ac causa superiores esse se credant, quasi fortioribus ac validioribus infirmi ac invalidi iure naturali parere teneantur. leones ceteraque ferocia animalia, quae rapto vivunt, imitantur isti; quae quidem solitarie vagantur nec gregatim ambulant. illi ergo homines societatem ceteris renunciare, et se diversae a vera genuinaque humanitate differentis speciei esse praedicare debent, ut et leones ab ovibus, vultures et aquilas a gruibus differre novimus. humana equidem natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, imperium non viribus sed sapientiae defert, quae suum cuique tribuere, neminem laedere, alienaque non rapere docet.

P. 241, 11. *ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἀρξ.*] Phranzes Martii 26 castrum aedificari coeptum lib. 3. cap. 7 tradit.

P. 241, 12. *καταφύγια*] Nescio num sit locus Bospori littori Asiatico adiacens, *Καταγγεῖον* appellatus, et nomen illius mutatum fuerit.

P. 242, 1. *Πάσχεσεν*] Laonicus lib. 8 hocce castrum appellat *λαιμοκοπίαν*: sed iuxta vulgi errorem scripsit istam arcem aedificatam esse *κατὰ τὴν Προποντίδα ἐν Βοσπόρῳ*. differunt enim et appellatione et situ Propontis et Bosporus Thracius. Leunclavius a Turcis *Kessen-hisari* appellatum fuisse monet. Gyllius in Bospori Thracii descriptione arcem illam in promontorio Hermaeo aedificatam fuisse. Sostheni-um vero et Phonea Ponto Euxino viciniora sunt, et propterea Hermaeo superiora; de quibus Gyllius adeundus lib. 2 de Bosporo Thracio capp. 12 et 13. ista porro appellatio *Basc-Kesen* recte reddita est a Duca *κεφαλοκόπτης*: *basc* enim caput significat, *kesmek* scindere, et participium *kesen* scindens.

P. 242, 24. *τοῦ ναοῦ τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ*] Vocabatur templum illud *τῶν ἀσωμάτων*, id est *incorporeorum*, quoniam dicatum erat S. Michaeli archangelo, angelorum et militiae caelestis archistratego. vocabatur etiam Michaelium; quo in loco Estiis ab antiquis appellato aedificatum fuerat. Sozomenus lib. 2: *τόπος ὁ ἐν Ἑστίαις*, in quo *τὸ Μιχαήλι-*

ον: archangelus Michael ibi apparuit, multaeque morborum miraculosae curationes factae sunt, ut tradunt Graeci.

P. 243, 21. *ἐκ τοῦ Ἀδραμυντίου*] Isphendiaris filius Sinopes reguli Adramyttio, seu ut Ducas habet, Adramyntio Epibatas venit, quod castrum non longe a Selymbria situm est. Adramyttium urbs est Aeolidis ad mare sita, quae hodie *Landrimytti* appellatur. quare probabile est hunc Isfendiaris filium, Moratis Sultani defuncti generum, Adramyttii tunc degisse, non vero in Sinopensi provincia. aliqua de causa voluit Morates generum suum apud se degere et Adramyttii sedem habitationis habere. non enim ad Epibatas accessisset aut Adramyntio profectus esset, si ex mari Pontico ad castrum novum profectus fuisset. Adramyttium porro urbs sub metropolita Ephesio.

P. 246, 4. *ἅλωνας*] Haec vox locum seu aream, in qua messis trituretur, significat, at pro ipso frumento hic usurpatur.

P. 246, 9. *Φερούζαγαν*] Leunclavio Pherizes-begus appellatur, in historia Hungarica Frige-begus.

P. 247, 6. Cap. 35. *εἷς τεχνίτης*] De illo artifice P. 265 Leonardus Chiensis in enarratione captivitatis Cpoleos: *itaque artifex cui provisio negata fuit ex nostris, ad Teucros* (Turcos dicere vult) *reductus, quanto ingenio potuit, naves frangere studuit.* Laonicus de eodem lib. 8: *τηλεβολιστὴς δὲ ἦν τοῦ βασιλέως, τοὔνομα Ὀρβανός, Δὰξ τὸ γένος, καὶ πρότερον παρ' Ἕλλησι διατρίβων, καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀπολιπὼν δεόμενος βίου, ἀφίκετο παρὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως. Sultani porro bombardarius erat Dacus quidam nomine Urbanus, qui inter Graecos primum habitaverat; victus vero quotidiani inopia coactus eos reliquit et ad Sultani portam se contulit.*

P. 248, 9. *Ῥύτζος ὁ ναύαρχος*] Phranzes lib. 3 cap. 3 de isto Riccio mentionem facit, et a Turcis interfectum fuisse insinuat his verbis: *et ego 14 Septembris anni* 6960, *Christi* 1451 *Cpolim incolumis reverti, in navi optimi viri Antonii Ritzii, qui postea propter Christi fidem martyrium pertulit.*

P. 250, 15. *λαλὰ*] Sultanus Vezirem suum hac voce compellans ei adblanditur, et anxietate metuque liberat.

P. 252, 16. Cap. 36. *Γρηγόριος*] Hic Gregorius teste Phranze lib. 3 cap. 3 anno 1451 mense Augusto ab urbe instar exulis discesserat.

P. 253, 4. *ὁ Καδδηνυάλιος οὖν*] Inter eos qui mercede conducti sunt a Cardinali Sabinensi Isidoro, fuit Leonardus Chiensis Mitylenes archiepiscopus, ut ipse testatur in *principio* narrationis de captivitate Cpolitana.

P. 253, 12. *τὸ πλεῖστον οὖν μέρος τοῦ ἱερατικοῦ*] Idem testatur Leonardus Chiensis.

P. 255, 1. *κατὰ τοῦ Χοσρόου*] Heraclio imperante
Hunnorum Avarum rex Chaganus Cpolim adortus est, dum
V. 195 Chosroes in Asia imperii provincias populabatur et Heracli-
um in Persarum propulsandis incursionibus distineret. post
annos vero 36 imperante Constantino Pogonato Agareni Cpo-
lim obsederunt. tertio sub Leone Isaurio iidem Agareni ur-
bem oppugnarunt. hisque angustiis pressae urbi ter Beatissi-
ma virgo Hodegetria opem tulit, ut Graeci docent. has ob
causas et tanti beneficii memores Cpoleos incolae sabbato
quintae septimanae ieiuniorum, id est more nostro loquendi
sabbato ante Dominicam passionis, secundam vigiliam Palatii
celebrabant, quae *τῆς ἀκαθίστου* vocabatur, in qua hymnus
ἀκαθίστος et *ὁλονύκτιος* a clero et laicis stantibus per totam
noctem canebatur. *ἀκάθιστος* enim appellata est illa solemni-
tas propterea quod a stantibus, non sedentibus indesinenter
hymnus canebatur.

P. 255, 16. *ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ*] Leonardus Chiensis:
*verum quoniam nec ratio nec auctoritas nec variae Scholarii
Isidori Neophytique opiniones adversus Romanae ecclesiae fi-
dem stare poterant, actum est industria et probitate praefati
domini Cardinalis, ut sancta unio assentiente imperatore se-
natuque, si non ficta fuit, firmaretur celebrareturque secundo
Idus Decembris, Spiridionis episcopi sancti die.* qui pridie
Idus Decembris duodecimus est mensis.

P. 256, 7. *ἄφετε, ἴδωμεν*] Allegata quam proxime ver-
ba Leonardi, *si non ficta fuit*, confirmat hic Ducas.

P. 266 *P*. 258, 6. Cap. 37. Laonicus l. 8 in principio con-
sulendus, qui apparatum istum describit machinaeque ad-
vectionem. Leonardus etiam Chiensis adeundus, et Phran-
zes lib. 3 c. 8.

P. 258, 23. *ἡ δὲ Σελυμβρία*] Capta Cpoli Selymbria
deditionem fecit.

P. 259, 4. *σκῆπτρα*] Hic pro turmis equitum tribus
usurpatum *σκῆπτρα τρία*, quae sub totidem bandis seu ve-
xillis stipendia faciebant.

P. 259, 19. *κανὼν*] Canon hic pro poenitentia et poe-
na quae poenitenti indicitur.

P. 260, 4. *φελώνεις*] Penulam interpretantur alii: sed
genus vestis communis olim fuit. *pallium* vertere nolui, si-
quidem sacerdotibus non convenit, sed solis archiepiscopis,
quibus a summo pontifice confertur; a quo etiam olim pa-
triarchae Cpolitani id acceperunt. stolam interpretari placuit,
quae omnibus sacerdotibus convenit et propria est. hodie
apud Graecos non solum patriarchae sed et episcopi pallium
gerunt.

P. 261, 1. *ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς*] Vocabantur oratoria illa

εὐκτήρια. de quibus Canon 31 Synodi 6 in Trullo: τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἰκίας τυγχάνουσι λειτουργοῦντας κληρικοὺς ὑπὸ γνώμην τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου ὁρίζομεν, ὥστε εἴτις κληρικὸς μὴ τοῦτο οὕτως παραφυλάξῃ, καθαιρείσθω. *clericos qui in oratoriis intra domus privatae parietes constructis sacra faciunt, sacras liturgias celebrare in illis ex episcopi loci sententia et assensu decerimus. quodsi quis clericus decreto nostro non paruerit, deponatur.* et Leo Philosophus novella 4 de illis ita statuit: ὁρίζομεν οὖν οὐ μόνον τοὺς ἑκάστης καθολικῆς ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἑκάστης οἰκίας, ἄδειαν ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱερᾶσθαί τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὓς ἂν προσκαλεῖσθαι αἱροῖτο ὁ ἑκάστης οἰκίας δεσπόζων. *decernimus itaque non solum singularum ecclesiarum Catholicarum* (id est hoc loco paroecialium) *sed etiam uniuscuiusque domus sacerdotes libere in omnibus domibus sacram mystagogiam celebrare posse, quos singularum domuum dominis vocare visum fuerit.* novella deinde sequente in iis baptizare quoque permittit. adeundus Theodorus Balsamo.

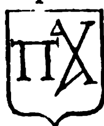
P. 261, 11. εἰ γὰρ λάβοις] Quasi corporis dominici consecratione conficiendi potestatem, unionem amplexus amisisset. insanisse Graecos ac transversos actos fuisse certissimum est.

P. 261, 16. οὐκ ἦν ἔνζυμος] Ista ad ecclesiae Graecae ritum pertinent, quae panem fermentatum adhibet et aquam calidam calici immiscet.

P. 262, 23. τῇ παρασκευῇ οὖν τῆς διακαινεσίμου] Hebdomada illa Diacaenesimi seu renovationis ea est, quae Paschatis diem sequitur; cuius Codinus Curopalates meminit c. 14 lib. de officiis aulae Cp. vocatur etiam νέα, id est nova, ob renovatos baptismate catechumenos, qui Paschate baptizati fuerant. Latina Balsamonis commentariorum in Canones Apostol. Canone 69 versio, quorum textus Graecus non extat, sic habet: *hebdomas autem* τῆς διακαινεσίμου *tanquam ipse magnus dies Dominicus reputatur.* anno illo Aureus numerus seu Lunae cyclus fuit X, cyclus Solis VI, litera G. Pascha Aprilis 1, feria 6, diacaenesimi Aprilis 6. Pentecoste Maii 20, Dominica omnium SS. Maii 27. iuxta Ducam ergo coepit Cp. obsidio Aprilis die 6. iuxta vero Leonardum Chiensem, et qui eum secutus est, Bizarum, coepit Nonis seu die 5 Aprilis. Phranzes Aprilis 2 obsideri coepisse l. 3 c. 8 asserit. Hist. Turc. oppugnationem tradunt Rebiul-evel die 17, qui fuit Martii dies 28.

P. 263, 2. κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρίσου] Alibi habet Χάρσου. Gyllius lib. 1 cap. 20 Topographiae Cpoleos portae Charsianae meminit. Leunclavius cap. 200 Pandectar. Hist. Turcicae, hodie vocari a Turcis *Egri capi*, id est *ob-*

liquam portam, docet. Graeca vox *κάρσιος obliquam* significat; et tramite obliquo in urbem per illam portam patet ingressus, qualem in portis arcium urbiumque munitarum locandis architecti nostri regulam servant. loco citato notat Leunclavius a quodam Charsia portam illam Charsiam appellatam; quem
P. 267 Venetae factionis fuisse Paralipomena originum Cpolitanarum a Gretzero edita tradunt, et Magdalae cuiusdam tribuni plebis collegam, quando Theodosius iunior diebus 60 muros terrestres ad Blachernas usque construxit. vicina est illa porta palatio Constantini vulgo dicto, Blacherniano olim appellato. Leonardus Chiensis portam illam appellat Caligaream sive Caligariorum, qui sutores sunt. in illo Constantini palatio cubiculi superioris concamerationis ianuae boream spectantis, et qua in meniana patet exitus, lapidi superliminari aquila biceps alis expansis insculpta est; et in columellarum, quae meniana ambiunt, capitulis lilia scuti Francici cernuntur; aliquot etiam scuta hac forma expressa in palatio illo videntur.

aliquando putavi Pascha legi debere, et a Francis nostris scuta illa insculpta fuisse cum mentione Paschatis, quod Cpoli capta utrumque Paschatis festum in urbe celebrassent; quod etiam Balduinus in festo Paschatis, ut historici tradunt, et eorum aliqui in ipsa Paschatis vigilia, Cpolitanus imperator electus sit.

P. 263, 4. *Ξυλοπόρτης*] Xyloporta est illa quae vicinissima est occidentali urbis angulo. Blacherniana olim dicta fuit, quod Blachernarum templo proxima esset. videndus Gillius lib. 1 c. 20. Leunclavius, Pandectis Hist. Turc. c. 200, appellat eam Xylokercon. verum diversas fuisse persuadeor; hancque Xylokercon eam esse quam Ducas Kercoportam infra appellat, quae iam a longo tempore occlusa tenebatur. quod ut credamus et asseramus, auctor nobis est Cantacuzenus lib. 3 c. 9: *καὶ διελέγετο κρύφα τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις, ἐὰν δύναιντο τὴν πόλιν αὐτῷ παραδιδόναι· ἐπηγγέλλοντό τε τὴν τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένην πύλην ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἀπῳκοδομημένην διορύξαντες εἰσάγειν. clam etiam cum amicis suis, qui Cpoli morabantur, colloquitur et agit, quomodo sibi urbem tradere possent. promittebant illi portam quae Xylocerci dicitur, quaeque a multis annis pariete clausa erat, perfossuros, et ut illa ingrederetur urbem, patefacturos.*

P. 263, 5. *τῆς Χρυσῆς πύλης*] Aurea porta adhuc clausa est. Selymbriae porta olim appellabatur, ut notat Leun-
V. 196 clavius l. c. ad illam extra muros fons adhuc extat, prope quem templum B. Mariae deiparae extructum erat. in marmore sculpti Herculei labores Auream portam ornantes cer-

nuntur. sed calcis albo, cum anno 1647 eos considerabam, ut et totus moenium ambitus, inducti erant, ita ut oculos fugeret sculpturae elegantia.

P. 263, 6. ἕως τοῦ *Κοσμηδίου*] De Cosmidio Zonaras Annal. Tomo 3 in Romano Lecapeno; ex quo ad littus Ceratini sinus extra urbem situm fuisse patet. *καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κοσμιδίου αἰγιαλὸν* etc. Nicetas etiam in Annalibus: *ἡ δὲ ἵππος μετὰ τῆς προβεβλημένης πεζῆς στρατίας τῷ Κοσμιδίῳ ἐφίστανται, μικρὰν ἐφευρηκότες ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἀντίστασιν, περὶ τὴν ἐκεῖ που γέφυραν καὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον. καὶ τὰ μὲν πλοῖα καὶ αἱ νῆες καὶ οἱ δρόμωνες ἐκεῖ που προσίσχουσι. copiae equestres* (*Latinorum*) *cum peditatu, qui antecedebat, Cosmidium occupant, cum languide ipsis restitissent Romaei, qui ad pontem illic constructum et lapidem Perforatum appellatum stationem habebant.* fuisse autem locum illum extra urbis muros ex eodem loco constat: *σκηνάς τε ὀρθὰς ἑώρων οἱ ἐν τοῖς τείχεσι. erecta tentoria* (*Latinorum*) *videbant, qui intra muros erant.* et cap. seq. satis ostendit Ducas ad littus Ceratini sinus extra urbem Cosmidium situm fuisse. locus ergo ille ad extremum littus sinus Ceratini situs erat iuxta pontem S. Mamantis, et alius esse nequit praeter eum qui hodie Ai-bazari appellatur, cui vicina est Meschita IUP appellata, in qua collegii doctorum et legisperitorum pontifex, Muphti appellatus, imperatori novo imperium adepto, precibus quibusdam additis, acinacem cingit.

P. 264, 8. *Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου*] B. Thomas de Aquino opusculum scripsit adversus Graecos, quod Urbano IV pontifici maximo dedicavit. extat editum in operum illius P. 268 tomo 17; eodemque continetur aliud opusculum ordine tertium, adversus Graecos Armenos et Saracenos scriptum.

P. 264, 9. *Δημητρίου τοῦ Κυδώνη*] Iohannes Cantacuz. lib. 4 cap. 16 Histor. huius viri eruditissimi, cuius plura doctrinae ac eruditionis monumenta extant, mentionem facit. fuit Cantacuzeno familiaris hic Demetrius, vitamque monasticam cum Nicolao Cabasila amplecti aliquando meditatus est. in Serenissimi Hetruriae magni Ducis bibliotheca Laurentiana Ptolemaei Mathematicae Syntaxeos volumen in membranis elegantissime scriptum adservatur, quod hic Cydones in bibliotheca sua olim habuit. in illo tres lunares eclipses Thessalonicae observatas earumque momenta adnotantur, ex quibus epicycli lunaris quantitas demonstratur. has observationes a Cydone et Cabasila habitas et consignatas fuisse arbitror; quarum prior facta adnotatur anno Alexandri 1665, Athyr 13 in 14, lucescente hora 2. m. 24 post mediam noctem, sole sagittarii gradum 16. m. 7 percurrente.

P. 264, 11. *Μεγαδούκαν σύνεργον*] Hic est Lucas Notaras, de quo cap. 19 supra mentio facta est; quem Leonardus Chiensis Chir Lucam appellat, id est, *κύριον Λουκᾶν*, *Signor Luca*; qui cum Scholario sentiebat. de quibus talia verba facit Leonardus: *intendebat ex una parte Scholarius, ex altera Chir Luca quumdoque ad praesentiam semet Apostolicam conferre, ut hi essent qui soli rem intellexisse viderentur, quique primi laudarentur tantae unionis auctores.*

P. 265, 12. Cap. 38. *Βενετικῶν ἐμπορικαὶ τριήρεις*] Tres fuerunt, ut adnotat Leonardus, qui intra urbis muros tunc agebat. aderant insuper duae agiles seu leves triremes Venetae actuarias illas comitatae. Bizarus lib. 12 naves Genuenses septem, Cretenses tres et Chienses paucas in Byzantii portu fuisse tradit.

P. 265, 18. *Ἰωάννης Λόγγος*] Leonardus eadem de Longo narrat, deque extra portas obsessorum eruptionibus.

P. 267, 8. *οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενουΐται*] Leonardus clam Galatinos opem tulisse obsessis ait: verum eos ignaviae arguit, quod castrum ad fauces Bospori aedificari non impedierint.

P. 268, 3. *κεκλεισμένος συν τῇ ἁλύσει*] Cpoleos portum catena ferrea clausum fuisse securitatis causa constat, cum Galli Cpolim expugnarunt, ut Nicetas in Annalibus docet. *ὡς δὲ οἱ μὲν ἐπίγειοι οἱ δὲ ἐνάλιοι τῷ φρουρίῳ ἐπέστησαν, ἐν ᾧ εἴθισται Ῥωμαίοις σιδηρᾶν βαρυτάλαντον ἀποδεῖν ἅλυσιν, ἡνίκα πλοίων πολεμίων ἐνσταίη τις ἔφοδος, εὐθὺς προσβάλλουσι τῷ ἐρύματι. ut vero, qui terra profecti et mari advecti erant, ad castrum accessere, in quo retinaculum fixum est, cui catenam ferream gravissimamque alligare solent Romaei, si classis hostilis irruptio immineat, statim illud oppugnant.* Laonicus lib. 8 catena ferrea clausum fuisse portum hocce obsidionis tempore tradit.

P. 268, 7. *πέντε*] Tres fuisse Chienses narrat Leonardus, et navale proelium describit. Laonicus etiam lib. 8 adeundus.

P. 270, 4. *λίτραι πεντακόσιαι*] Hoc per hyperbolam dixit Ducas quingentas etiam uncias aequavisse incredibile est, nedum tot libras verum fuerit. fortasse drachmae hic intelligendae sunt, quarum quingentae aequant uncias 62 cum semisse unius, id est libras nostras quatuor, minus sescuncia.

P. 270, 7. *Πάλδα*] Balthoglum appellat illum Leonardus; cui vitam concessisse Mehemetem procerum precibus flexum: fortunis tamen omnibus honoribusque privatum scribit. Laonicus lib. 8 paulo aliter de Palda, quem Pantoglen

vocat, disserit, et inter proeliandum a suis laesum fuisse P. 269 tradit. Phranzes quoque adeundus lib. 3 cap. 10.

P. 270, 21. προστάττει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι] Hoc factum fuisse asserit etiam Leonardus Chiensis, et per stadia 70 terra tractas fuisse biremes. res equidem ardua, et locorum peritis tanto magis difficilis videtur, quod e mari per clivum sursum trahendae fuerunt. Augustinus Iustinianus in Chronicis Genuensibus terra tractas in *aquas dulces* tradit, id est in fluviorum Barbysae et Cydaris ostia, quibus in sinum Ceratinum influunt. Leunclavius lib. 15 transvectionem illam navigiorum terra factam quoque asserit, ut et Laonicus lib. 8 et Phranzes lib. 3 cap. 10. extat apud Zonaram in Basilio Macedone et apud Cedrenum tale traductarum terra navium ex uno mari in aliud exemplum. Nicetas Ooryphas Saracenos ut imperatos et ex improviso oppprimeret, e Cenchrearum portu in sinum Corinthiacum terra traduxit. Zonaras διὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον ἰσθμοῦ ταχέως διαγαγὼν τὰς τριήρεις ἐν τῇ ξηρᾷ ἐπιτίθεται τοῖς πολεμίοις ἀνωϊστί. *per Isthmum Corinthiacum terra triremes celeriter traxit, et ex improviso hostes adoritur.*

P. 270, 23. τοῦ διπλοῦ κίονος] Uno verbo Διπλοκιόνιον dicitur, Turcis vero *Betziktachs*, id est *Cunarum Saxum*; quod a Galata ad Pontum Euxinum navigantibus post superatum locum, qui *Ortachioi* appellatur, ad sinistram statim occurrit.

P. 271, 2. φαλαγγίων] Phalangia ligna sunt, quibus naves dum in terram subducuntur aut in navali repositae stant, fulciuntur. Phranzes adeundus lib. 3 cap. 10.

P. 271, 4. τοῦ ἱεροῦ στομίου] Hoc loco στόμιον ἱερὸν iuxta Διπλοκιόνιον collocare videtur Ducas, unde navigia in sinum Ceratinum terra tracta sunt. in quo locorum situ cum Gillio et Leunclavio non consentit, qui στόμα ἱερὸν supra castella locant versus Pontum Euxinum, ita vocatum a templo Iovis Urii, quod in Christianae religionis templum a Constantino magno postea commutatum est.

P. 271, 4. καὶ ὅτε ἠβούλετο ἀπολύειν τ. μ.] Hoc bombardarius faciebat, ut certius dirigeret ictum maioris tormenti; quem, ut efficaciorem, ad locum destinatum certo dirigi magis intererat. Laonicus lib. 8 narrat ad latera maioris tormenti duo minora apposita fuisse, ita ut tribus bombardis murus V. 197 quateretur, primo minoribus, maiori deinde, quod lapides trecentarum librarum pondo emittebat.

P. 272, 8. ἦν δὲ τότε κατὰ τὸ ἔθος εὑρηθεῖσα] Quotannis feria 5 quintae septimanae ieiuniorum, cum μέγας κανὼν ab Andrea Cretensi compositus recitatur, atque etiam vigilia prima in palatio peragebatur, imago B. Mariae Vir-

ginis Hodegetrine a monasterio τῶν ὁδηγῶν in palatium deferebatur. Codinus cap. 12 offic. Cp. *ἀπὸ δὲ πρώτης αὐτῶν ἐπιδημοῦσα ἐν τῷ παλατίῳ εἰκὼν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ὁδηγητρίας μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης κυριακῆς τοῦ Πάσχα. ἥντινα εἰκόνα ἐρχομένην μὲν ἀπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐλῆς, τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀπερχομένην προπέμπει μέχρι καὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκτός. καὶ γενομένης ἐκεῖσε μνήμης τῶν βασιλέων ὁ βασιλεὺς ὑποστρέφει. a prima quatuor istarum vigiliarum Sanctissimae Deiparae imago in palatium venit, et usque ad magnam Paschae Dominicam in eo moratur. cui venienti ad portam aulae palatii occurrit imperator. feria vero secunda post Pascha abeuntem deducit ad usque gradus altos exteriores; factaque ibi imperatorum commemoratione imperator revertitur.* de hac Sanctissimae Virginis imagine adeundus Gregoras libro 5, qui Michaelem Palaeologum primum urbem, post exactos Latinos, intrasse praeeunte sancta imagine scribit. lib. 9 Andronicum seniorem ante illam orasse, dum ipsius nepos iunior Andronicus ipsum invadit. tuncque in palatio stetit sancta imago extra tempus consuetum, capta siquidem fuit ab Andronico iuniore Cpolis Maii 24, multis post Pascha celebratum diebus. quae etiam huius ultimae
P. 270 obsidionis tempore in palatio ad expugnatam urbem mansit. Cantacuzenus quoque lib. 4 cap. 1 narrat Annam imperatricem eiusque filium Iohannem imperatorem orantes ante imaginem SS. Virginis Hodegetriae stetisse, cum ipse Cantacuzenus occupata urbe in palatium penetravit. de illa qui plura volet, adeat Iac. Gretzeri comment. in cap. 12 Curopalatae Codini.

P. 272, 11. *ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας*] Huius monasterii hoc loco et pag. 162 mentionem facit Ducas. illud Gregoras lib. 9 cap. penult. a Iustiniano aedificatum, collapsum deinde ab Alexii imp. socru instauratum, tandem a Theodoro Metochita ruinae proximum refectum fuisse lib. 8 scribit. Gregorae interpres vertit Chorae monasterium; quare vero *Χώρας* appellatum sit nescio. in versione vertimus, tanquam *Χώρας* hoc loco *regionem* vel *vicum* significaret. sed videtur melius esse, si Chorae monasterium appellemus, forte quia in urbis parte, quae *Χώρα* proprie appellabatur et quae palatio vicina fuisse videtur, constructum esset.

P. 274, 5. *ὁ ῥὴξ τῆς Οὐγγρίας*] Ita se res habet. anno 1453, Idibus Februarii, Ladislaus Posthumus Alberti filius Hungariae rex Budam venit; et a Iohanne Hunniade Corvino, qui a Varnensi clade prorex Hungariae fuerat et Hungaricam rempublicam administraverat, arces quam plurimae ei, administrationem regni tunc capessenti, redditae sunt. quod vero Turcorum mala fides suspectos ipsos semper

redderet, Hungariae partes inferiores tuendas Corvinus suscepit. perque multos dies in regia aula versatus, et secum omnibus consiliis communicatis, a Ladislao honorifice dimittitur. sed de pace inter Mehemetem et Corvinum inita, aut de pacis illus instrumento scripto reddito, missoque ad Mehemetem nuntio, nullum verbum historia Hungarica facit. imo ubi Ladislaus regni administrationem suscepit, adversus Turcos Iohanne Capistrano adhortatore Corvinus statim se accinxit.

P. 274, 18. ὅτι δὲ μετὰ τὴν τρίτην ἧτταν] Quae accidit anno 1448 ad Cossovum campum, seu Merulae.

P. 275, 9. τοῦ ἁγίου Ῥωμάνου] S. Romani porta hodie vocatur a Turcis *Top-capi*, id est tormentorum bellicorum seu bombardarum porta, eo quod machinas illas ad expugnandam urbem contra istam portam praecipue direxerit Mehemetes. stat autem ipsa inter Adrianopolitanam et Novam Turcis *Geni-capi* appellatam.

P. 275, 21. ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ] Haec porta Regia Leunclavio eadem est cum Pulchra.

P. 276, 4. ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν] Huc referri debent, quae in Legatione Cpolitana Luitprandi Cremonensis episcopi leguntur; quam ipse anno 968 obiit pro Othonibus Augustis et Adelheida ad Nicephorum Phocam. eius verba talia sunt. *Sed cur exercitum non in Assyrios duxerit, quaeso advertite. habent Graeci et Saraceni libros, quos* ὁράσεις *seu visiones Danielis vocant, ego autem Sibyllanos; quibus scriptum reperitur, quot annis imperator quisque vivat, quae sint futura eo imperitante tempora, pax an simultas, secundae Saracenorum res an adversae. legitur itaque huius Nicephori temporibus Assyrios Graecis non posse resistere, huncque septennio tantum vivere, post cuius obitum imperatorem isto deteriorem (sed timeo quod inveniri non possit) et magis imbellem debere surgere; cuius temporibus praevalere debent adeo Assyrii ut in Chalcedoniam usque, quae distat Cpoli haud longe, potestative cuncta debeant obtinere. considerant enim utrique tempora: una eadem re Graeci animati insequuntur, Saraceni desperati non resistunt, tempus expectantes cum et ipsi insequantur, Graeci interim non resistant.* hactenus inter Turcos piratas iste mos invaluit, ut librum quendam in pretio habitum et religiose observatum adeant, sortes ex eo ducant, ut olim Homericas et Virgilianas et omnium aestimatione ac religionis opinione praecipue cultas Praenestinas consuluisse veteres novimus. quodsi ex libro pirata faustam sortem duxerit, naves quascunque adgredi haud dubitat nec cunctatur. saepe tamen delusus stultae credulitatis ac P. 271
barbarae superstitionis poenas, praeda ipse factus, luit. gen-

tis Turcicae moribus satis congruit, hariolos et Isicos, vel ut Laonicus Zichidas appellat, qui in Mehemetis exercitu plures erant, tempus commodum urbi expugnandae indicasse: sic enim spes obsidentibus iniecta urbe potiundi, auctique ad coeptum perficiendum animi.

P. 276, 5. *ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδὼν τὰ τείχη*] Notant historici Saraceni a gente sua Cpolim saepius obsessam fuisse. primo imperante Constante Heraclii nepote, anno eius 15, Christi 654; tuncque totus ager Cpolitanus direptus fuit. secundo Constantini Pogonati anno 5, Christi 672. tertio Leone Isaurio imperante anno Christi 717. quarto Constantini Copronymi temporibus, anno Christi 743. verum huius obsidionis quartae gloriam totam falso sibi arrogant, suisque auspiciis bellum gestum fuisse praedicant, iuxta Graecos siquidem sic se res habet. dum Ardavasdam usurpatorem Copronymus bello petit et imperium recuperare conatur, Cpolim obsidet ac capit anno praedicto 743. quinto obsessa fuit eiusdem Copronymi anno 24, Christi 764. sexto tandem anno quarto Leonis Copronymi F. Irenes mariti, qui fuit annus Christi 779. anno praeterea Christi 798, regnante Irene, Saraceni in Thraciam penetrant et ad suburbia Cpoleos omnia depraedantur. postea anno 821 a servo quodam fugitivo Thoma, qui ad Saracenos transfugerat fidemque Christianam eiuraverat, Cpolis obsessa fuit. anno quoque 914 Bulgari urbem obsidione cinxerunt. a Gallis et Venetis anno 1204 obsessa ac expugnata fuit. eam quoque Morates II per trimestre tempus obsedit, et tandem anno 1453 a Mehemete II expugnatur, qui tormentis aeneis, quae anteriora saecula ignorabant, muros quassavit ac diruit.

P. 276, 12. *στείλας πρέσβεις*] Laonicus lib. 8 narrat Mehemetem legatum ad obsessos misisse Ismailem Spentiaris F., ut eos ad deditionem hortaretur, vel potius ut urbis statum exploraret. ad illum vero Graecos respondisse nullo modo se dedituros, sed extrema, ut urbem tuerentur, passuros.

V. 198 *P*. 277, 1. *ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας*] Leunclavius lib. 15 contrarium ex historia Turcorum refert, Constantinum scilicet et Chir Lucam de deditione facienda cogitasse, nisi Italorum auctoritate et factione, qui ei nusquam consensuri erant, ab hoc proposito retracti fuissent.

P. 277, 9. *τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανός*] Huius coepti meminerunt Laonicus lib. 8, Leonardus Chiensis et Phranzes lib. 3 c. 11. de nave Genuensi a Turcis demersa idem Phranzes capite 12 disserit, sed a nostro in quibusdam dissentit.

P. 279, 11. *κατεσκεύασε καὶ γέφυραν*] Leonardus Chien-

sis, Laonicus lib. 8, Leunclavius lib. 15, Phranzes lib. 3 cap. 10 adeundi.

P. 279, 20. Cap. 39. *Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα*] Capite proximo diximus quisnam fuerit ille legatus, et quo animo a Mehemete fuerit missus. praeter Laonicum adeundi Leonardus Chiensis, atque etiam Paulus Maurocenus Historiae Venetae libro 24.

P. 280, 14. *καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους*] Non conveniunt de huius tributi solutione Ducas et Laonicus. ille quippe Constantinum inducit quamlibet vectigalis annui summam pollicitum, quantam Mehemetes imperaret; quod hunc respuisse supra narravit. Laonicus vero decem myriadas nummorum tributi nomine sibi solvi Mehemetem petiisse scribit.

P. 281, 7. *τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν*] Intelligit voces illas *Alla-hu*, id est *deus est*, et illas *Alla-hu-ekber*, id est *deus magnus est*. quas quidem Ducas *μιαρὰν φωνὴν* appellat, quia a pollutis impiorum labiis, dei nomen contra ipsum eiusque ecclesiam usurpantibus, pronuntiatur. P. 272

P. 282, 14. *ἐκαλεῖτο ποτὲ Κερκοπόρτα*] De illa ne verbum quidem faciunt Gyllius et Leunclavius. videnda sunt quae supra cap. 37 attulimus, ubi de Xyloporta mentio habetur.

P. 282, 21. *ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς πλατέας*] Hagio-bazari, vulgo Ai-vazari appellatur his temporibus; vicina est Occidentali urbis anguli. verum differt a porta Xylocerco appellata. haec quippe Xyloporta semper aperta fuit: at Xylocercos etiam Cantacuzeni temporibus, huiusque etiam obsidionis clausa erat. Platea Cynego vicina est.

P. 282, 23. *ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης*] Pulchra porta appellabatur, quae hodie *Bacze-capi*, id est *horti porta*, vocatur, vel *Cifut-capi*, quod magna frequentia portae illius proximi vici ab Hebraeis habitentur, qui per contumeliam *Cifut* appellantur.

P. 283, 1. *τὸν Μεγαδημήτριον*] Arx illa fuit in promontorio quod Bosporus Thracius et sinus Ceratinus ambiunt; in quo hodie Sultani Saraium aedificatum cernitur.

P. 283, 2. *τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς ὁδηγητρίας*] Ex hoc loco et superiori cap. 11 colligere licet monasterium *τῶν ὁδηγῶν* non longe fuisse dissitum a muris Bosporo obiectis.

P. 283, 4. *ἄχρι τοῦ Βλάγκα*] Non longe distat hic locus ab arce Heptapyrgo, *Iedi-cula* Turcice dicta.

P. 288, 2. *Ἀζάπιδες*] Haec vox proprie significat pedites; et Genitzeri eo nomine appellari possunt, quod pedites etiam sint.

P. 288, 15. ὁ *Μάϊος φέρων εἴκοσι ἐννέα*] Capta fuit Cpolis anno 1453, Maii 29, ut Phranzes quoque et Leonardus, qui obsidionem toleravere, testantur; quare nulli chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt. annus Hegirae 857 tunc agebatur, et Tziumadi-evel dies 20. coeperat autem annus ille Ianuarii die 12 1453. fuerunt itaque initia mensium, Muharam Ianuarii 12, Sepher Februarii 11, Rebiul-evel Martii 12, Rebiul-Achir Aprilis 11, Tziumad-evel Maii 10, cuius proinde mensis dies 29 fuit Tziumad-evel dies 20.

Qui conferre volet Ducae narrationem de expugnata Cpoli cum aliorum narrationibus, adeat Leonardum Chiensem cum Philippi Loniceri historia editum; Laonicum lib. 8, Phranzem, qui accurate omnia, quae ad urbis obsidionem pertinent, complexus est lib. 3 a cap. 12 ad 19. Iustinianus porro apud plerosque male audit, et propter obmissam muri propugnationem accepto levi tantum vulnere ignaviae accusatur. errorem etiam gravem admissum ab ipso notant, quod loco, cui praeerat, decedens nullum qui imperaret substituit. in insula Chio inglorius postea obiit, ut tradit Petrus Bizarus Historiae S. P. Q. Genuensis lib. 12. Augustinus Iustinianus in Annalibus et Folieta lib. 10 vulnus letale ipsum accepisse scribunt.

P. 289, 1. *τοῖς μέρεσι τοῦ Ταύρου*] Tauri regio est illa, in qua Sultani Baiazitis meschita et balnea aedificata sunt.

P. 289, 18. *ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου*] Eadem est cum columna Crucis; hodie *columna cremata* appellatur, quod incendiis tota deformata sit.

P. 293, 20. *Μάρτυρος Θεοδοσίας*] Templum illius sanctae in ea parte quae *Casan Bassa* hodie appellatur, ultra sinum Ceratinum sita, Galatae adiacente; in meschitam postea conversum est. at quomodo potuerunt sinum transire, cum Turci omnia littora complerent?

P. 273 *P.* 298, 7. Cap. 40. *τότε καὶ ὁ Τύραννος*] Phranzes videtur nostro consentire cap. 18 lib. 3, et eo ipso captae urbis die illam ingressum esse Mehemetem affirmare. alii, inter quos Leonardus et Bizarus, tertio ab urbe capta die intrasse illam asserunt.

P. 298, 23. *αὐτὸς δὲ κελεύσας ἕνα*] In templo S. Sophiae recitatas ab Imame seu doctore Hutbeas preces, die Veneris expugnationem urbis sequenti, qui fuit Iunii dies primus, tradit Leunclavius l. 15. *primo post urbem captam Veneris die celebratum ad Aiam Sophiam* (*sic Turci scribunt*), *hoc est ad Hagiam seu Sanctam Sophiam, festum fuit longe maximum; conceptaeque preces Hutbeae Sultani Muhamedis*

nomine, pro ipsius tam incolumitate, quam prosperitate ritu veteri, quo Turci suis omnia fausta principibus optare solent.

P. 300, 1. μὴ φοβοῦ] Phranzes lib. 3 cap. 14 Halilem Bassam consilium Mehemetis patefecisse obsessis et animum ipsis addidisse narrat.

P. 300, 4. εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα] Phranzes lib. 3 c. 18 agnitum imperatorem ex calceis purpureis aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti imperatores consueverant.

P. 300, 18. τοῦ Αὐγουστείου] Forum Augustium non longe a S. Sophia aedificatum, et in quo columna a Iustiniano erecta fuit, suaque statua equestris ei imposita. Procopius de aedificiis Iustiniani sermone 1.

P. 301, 20. τὸν δὲ Μεγαδοῦκα] Dissentiunt a se invicem Ducas et Phranzes in iis quae ad Magnum ducem Lucam Notaram pertinent. hic equidem inimicum et infensum nimis ei se profitetur. Laonicus ad nostri Ducae sensum magis accedit.

P. 306, 12. Cap. 41. Hoc capite Ducas monodiam in captam desolatamque urbem, Nicetam Acominatum Choniatem imitatus, scripsit.

P. 312, 9. Cap. 42. Σάκκον ἀρχιερατικόν] Id est vestem sacerdotalem, quae ad modum sacci consuta est, exitumque capiti et manibus praebet, eamque superiniectam induunt. solis patriarchis saccus competit, quem tribus anni V. 199
diebus, Paschate Pentecoste et Natali, gestant.

P. 312, 10. ἐπιτραχήλιον] Patriarcharum et archidiaconorum gestamen. ἀμνοὶ χρυσοῦφαντοι sunt panni, in quibus agnorum figura et imago, qua Iesus Christus dominus noster vere agnus dei significatur, acu depicta est.

P. 313, 16. καὶ ἔπαρχον καταστήσας] Leunclavius hunc quoque Suleimanem-begum appellat, et Subassam a Mehemete Cpoli captae praepositum narrat.

P. 313, 17. καὶ τὸν μέγα ναόν] Hoc factum Iunii die 1, feria 6, seu die Veneris, ut ad cap. 40 ex Leunclavio adnotavimus, ita ut prius S. Sophiam in Meschitam transmutatam ritui suo consecraverit quam Galatam intraverit.

P. 314, 13. ἀπελογίσατο οὖν πρῶτον] Iacobus Bosius Hist. milit. Hierosolymit. lib. 7 post captam urbem, anno 1453, Chios Lesbios Servios Trapezuntinos et Caffatinos vectigales factos esse narrat.

P. 314, 13. τῷ πρέσβει τῆς Σερβίας] Leunclavius asserit lib. 15 eadem aestate qua capta est urbs, Mehemetem in Serviam exercitum duxisse, et anno sequente arcem Novabardem occupavisse.

P. 315, 14. ὡς ὁ τόπος ὃν δεσπόζεις] Nescio quod ius P. 274
in Servia se hebere iactabat Mehemetes, qui maternum ge-

P. 288, 15. *ὁ Μάϊος φέρων εἴκοσι ἐννέα*] Capta fuit Cpolis anno 1453, Maii 29, ut Phranzes quoque et Leonardus, qui obsidionem toleravere, testantur; quare nulli chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt. annus Hegirae 857 tunc agebatur, et Tziumadi-evel dies 20. coeperat autem annus ille Ianuarii die 12 1453. fuerunt itaque initia mensium, Muharam Ianuarii 12, Sepher Februarii 11, Rebiul-evel Martii 12, Rebiul-Achir Aprilis 11, Tziumadevel Maii 10, cuius proinde mensis dies 29 fuit Tziumadevel dies 20.

Qui conferre volet Ducae narrationem de expugnata Cpoli cum aliorum narrationibus, adeat Leonardum Chiensem cum Philippi Loniceri historia editum; Laonicum lib. 8, Phranzem, qui accurate omnia, quae ad urbis obsidionem pertinent, complexus est lib. 3 a cap. 12 ad 19. Iustinianus porro apud plerosque male audit, et propter obmissam muri propugnationem accepto levi tantum vulnere ignaviae accusatur. errorem etiam gravem admissum ab ipso notant, quod loco, cui praeerat, decedens nullum qui imperaret substituit. in insula Chio inglorius postea obiit, ut tradit Petrus Bizarus Historiae S. P. Q. Genuensis lib. 12. Augustinus Iustinianus in Annalibus et Folieta lib. 10 vulnus letale ipsum accepisse scribunt.

P. 289, 1. *τοῖς μέρεσι τοῦ Ταύρου*] Tauri regio est illa, in qua Sultani Baiazitis meschita et balnea aedificata sunt.

P. 289, 18. *ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου*] Eadem est cum columna Crucis; hodie *columna cremata* appellatur, quod incendiis tota deformata sit.

P. 293, 20. *Μάρτυρος Θεοδοσίας*] Templum illius sanctae in ea parte quae *Casan Bassa* hodie appellatur, ultra sinum Ceratinum sita, Galatae adiacente; in meschitam postea conversum est. at quomodo potuerunt sinum transire, cum Turci omnia littora complerent?

P. 273 *P.* 298, 7. Cap. 40. *τότε καὶ ὁ Τύραννος*] Phranzes videtur nostro consentire cap. 18 lib. 3, et eo ipso captae urbis die illam ingressum esse Mehemetem affirmare. alii, inter quos Leonardus et Bizarus, tertio ab urbe capta die intrasse illam asserunt.

P. 298, 23. *αὐτὸς δὲ κελεύσας ἕνα*] In templo S. Sophiae recitatas ab Imame seu doctore Hutbeas preces, die Veneris expugnationem urbis sequenti, qui fuit Iunii dies primus, tradit Leunclavius l. 15. *primo post urbem captam Veneris die celebratum ad Aiam Sophiam* (*sic Turci scribunt*), *hoc est ad Hagiam seu Sanctam Sophiam, festum fuit longe maximum; conceptaeque preces Hutbeae Sultani Muhamedis*

nomine, pro ipsius tam incolumitate, quam prosperitate ritu veteri, quo Turci suis omnia fausta principibus optare solent.

P. 300, 1. μὴ φοβοῦ] Phranzes lib. 3 cap. 14 Halilem Bassam consilium Mehemetis patefecisse obsessis et animum ipsis addidisse narrat.

P. 300, 4. εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα] Phranzes lib. 3 c. 18 agnitum imperatorem ex calceis purpureis aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti imperatores consueverant.

P. 300, 18. τοῦ Αὐγουστείου] Forum Augustium non longe a S. Sophia aedificatum, et in quo columna a Iustiniano erecta fuit, suaque statua equestris ei imposita. Procopius de aedificiis Iustiniani sermone 1.

P. 301, 20. τὸν δὲ Μεγαδοῦκα] Dissentiunt a se invicem Ducas et Phranzes in iis quae ad Magnum ducem Lucam Notaram pertinent. hic equidem inimicum et infensum nimis ei se profitetur. Laonicus ad nostri Ducae sensum magis accedit.

P. 306, 12. Cap. 41. Hoc capite Ducas monodiam in captam desolatamque urbem, Nicetam Acominatum Choniatem imitatus, scripsit.

P. 312, 9. Cap. 42. Σάκκον ἀρχιερατικόν] Id est vestem sacerdotalem, quae ad modum sacci consuta est, exitumque capiti et manibus praebet, eamque superiniectam induunt. solis patriarchis saccus competit, quem tribus anni V. 199
diebus, Paschate Pentecoste et Natali, gestant.

P. 312, 10. ἐπιτραχήλιον] Patriarcharum et archidiaconorum gestamen. ἀμνοὶ χρυσοῦφαντοι sunt panni, in quibus agnorum figura et imago, qua Iesus Christus dominus noster vere agnus dei significatur, acu depicta est.

P. 313, 16. καὶ ἔπαρχον καταστήσας] Leunclavius hunc quoque Suleimanem-begum appellat, et Subassam a Mehemete Cpoli captae praepositum narrat.

P. 313, 17. καὶ τὸν μέγα ναόν] Hoc factum Iunii die 1, feria 6, seu die Veneris, ut ad cap. 40 ex Leunclavio adnotavimus, ita ut prius S. Sophiam in Meschitam transmutatam ritui suo consecraverit quam Galatam intraverit.

P. 314, 13. ἀπελογίσατο οὖν πρῶτον] Iacobus Bosius Hist. milit. Hierosolymit. lib. 7 post captam urbem, anno 1453, Chios Lesbios Servios Trapezuntinos et Caffatinos vectigales factos esse narrat.

P. 314, 13. τῷ πρέσβει τῆς Σερβίας] Leunclavius asserit lib. 15 eadem aestate qua capta est urbs, Mehemetem in Serviam exercitum duxisse, et anno sequente arcem Novabardem occupavisse.

P. 315, 14. ὡς ὁ τόπος ὃν δεσπόζεις] Nescio quod ius P. 275
in Servia se habere iactabat Mehemetes, qui maternum ge-

ῥήσας, καὶ ἔμφοβος γεγονὼς ἐπὶ τῇ τοῦ ἄνδρος εὐδοκιμήσει, πῶς δεξιᾷ κέχρηται τύχῃ καὶ ἐν ἀνδραγαθίᾳ κραταιοῦται, ἐθέμην σκοπὸν ἀναθέσθαι σοι ταῦτα τῷ φιλοσόφῳ, ὅπως διὰ τῆς σοι δοθείσης σοφίας εὕρῃς τὴν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἄνδρα γνῶσιν. πεπυσμένος δὲ ἐγὼ αὐτὰ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς σύννους τε γέγονα παραχρῆμα, καὶ διαλύσας, ὡς οἶσθα, κατ' ἐκεῖνο τότε παιδευτήριον καὶ τὸν ἄνδρα προπέμψας, διηκριβωσάμην τὴν διὰ τοῦ ἀστρολάβου ἀναδοθεῖσάν μοι ὡροσκοπικὴν μοῖραν. καὶ δὴ τὰ κέντρα εὖ διαπηξάμενος, καὶ ἐπιγνοὺς τὰς ἐποχὰς τῶν πέντε πλανωμένων ἡλίου τε καὶ σελήνης, ἐπὶ πολλαῖς ἐνησχολήθην ἡμέραις ταῖς ἀποτελεσματικαῖς βίβλοις, καὶ μετὰ πολλοῦ μόχθου καὶ κόπου ἠδυνήθην γνῶναι τὴν τῶν μελλόντων διασαφήνειαν περί τε τοῦ προρρηθέντος ἀνδρὸς καὶ τῶν αὐτοῦ ὁμοφύλων, ἤτοι τὴν ποσότητα τῶν ἐτῶν τῆς αὐτῶν ἐπικρατείας, καὶ τοὺς χρόνους τῶν ἐν αὐτοῖς βασιλευσόντων μετὰ τῆς αὐτῶν ἐπισυναγωγῆς, καὶ ἄλλα τινὰ συμβησόμενα καθεξῆς ἐν ἰδίοις καιροῖς. πρὸς δὲ τὸ γινώσκειν σε τὴν ἐξεργασίαν, καὶ ὃν ὑπεβάλομεν τρόπον εἰς τόδε τὸ χρῆμα, ὑπεθέμην τοῦ ζωδιακοῦ τὴν κέντρωσιν καὶ τῶν ἀστέρων τὰς ἐποχὰς καὶ τὴν ἑξῆς ἀποτελεσματικὴν ἐπίνοιαν, καθὼς ὑποτέτακται. dum in hortulo scholastico, prout optime Theophile nosti, agebamus, honorandus admodum Epiphanius mercator Arabs, qui ex Arabia nuper advenerat, ad nos accessit; quem, ubi nos salutavit, ex animo ac benevole amplexi resalutavimus. diximus porro illi: oportune advenis amice. pulchras etiam, quas attulisti, res no-
V. 200 *biscum communica. quibus honorifice respondit. quas ergo, inquam, nobis philosophis res praecipue advexisti? respondit mercator: quamvis alia nesciam, quorum tamen in exteris regionibus spectator fui, narrationem impraesens instituere possum, quae novitate sua aures et animos auditorum attonitos reddere possunt. quidnam sit, dixi, edissere. tunc ille: iube discipulorum tuorum unum ut astrolabum appendat; tu horoscopi partem inquire, stellarumque motus adnota. centris seu cardinibus signa accurate adscribe, siquidem hoc facere, propter casus inceptique portentosi novitatem, operae pretium erit. statim itaque, ut astrolabum aptaret, Sophronium meum iussi. appenso itaque horam curiose investigavit, coepitque mercator de illis nobis disserere. in deserto Ethribo vir quidam ex Corrhasianorum gente, quae ab Ismaele deducit genus, innotuit nomine Mohamed, qui se prophetam praedicat. ipse vero mense Pharmuthi, qui Aprilis Romanis dicitur, anno a Philippi initio 932 in publicum prodiit. novas voces ille et dogmata a receptis diversissima invehit. in bello de hostibus victorias et paradisi delicias pollicetur iis qui doctrinam suam amplexati fuerint. ista cum audiissem, pavorque mihi iniectus esset, quod vir*

ille auctoritatem sibi compararet, prospera fortuna uteretur et claris facinoribus potentiam stabiliret, ad te, qui philosophus es, ea referre statui, ut qua polles a deo tibi concessa sapientia, de illo viro quae futura sunt cognoscas. ab illo talia cum rescivissem, cogitabundus restiti: dimissis illico scholasti- P. 296
cis deductoque illico advena, astrolabo assignatam mihi horoscopi partem, rectificavi. in cardinibus deinde collocatis rite signis, et planetarum quinque etiamque solis et lunae locis computatis, multos dies in libris, quibus apotelesmata seu decreta continentur, evolvendis consumpsi. multoque labore ac molestia in futurorum cognitionem deveni, quae viro illi praedicto ipsiusque genti accidere poterunt, quot scilicet annis ipsorum imperium stabit, et singuli reges quot annos regnabunt, illorumque numerum; alia insuper quaedam temporibus suis deinceps ventura. ut vero operationem et eius quem inivi modum cognoscas, Zodiacum subieci per cardines distributum; in eoque planetarum loca descripsi, et figurae iudicium praedictionemque subieci. hactenus Stephanus, qui in sequentibus Mahometis sectatores Venereis rebus deditos fore praevidet, ex librae signo in orientis cardine posito; et quia ζυγὸς Graece appellatur, in servitutem gentes omnes ipsos redacturos. *ζυγὸς ἀνατέλλων ζυγὸν δουλείας ἐπιφέρει πᾶσιν ἀνθρώποις. libra seu iugum exoriens cunctis hominibus servitutis iugum imponit.* ex eo quoque coeli themate Stephanus regum numerum colligit. *Κρόνος δὲ τὴν βασιλέων ἀπαρίθμησιν ποιήσει ἐκ τῆς τῶν αὐτοῦ μοιρῶν ἐποχῆς ἐν τῷ μεσουρανήματι. ἐπειδὴ γὰρ ἐπέχει τὴν κδ´ μοῖραν τοῦ καρκίνου, ἥτις ἐστὶν ἐν ὁρίοις τῆς Ἀφροδίτης, διὰ τούτων εἰκοσιτεσσάρων σημαίνει τοὺς ἐπικρατοῦντας τοῦ ἔθνους τούτου. Saturnus regum numerum definiet ratione partium signi quod in medio coeli positus occupat. cum vero Cancri 24 partem in Veneris finibus occupet, his 24 gradibus significat illos qui genti illi dominaturi sunt.* codex Florentinus reges 25 exhibet, imperium deinde ruiturum denuntiat. at codex Regius quem Parisiis habemus imperatores 48 describit, et ultimo regnante gentis Mahometanae et Saracenicae eversionem pollicetur. quae quam firmis rationibus nitantur, et quam accurate eventus responderint adsignato imperatorum numero, huius artis fallacis adhuc obtemperantes decretis viderint, conferantque Ducae Mamaimi cum Stephani apotelesmatico decreto. monendi porro sunt lectores, iudiciariae Astrologiae studiosi, Stephanum thema illud coeleste erexisse anno mundi 6130 (anno 6129, ut in margine codicis Regii legitur) ad diem Septemb. 2 hor. 3 post solis ortum, anno Christi 621. in quo themate Librae gradus 20 horoscopum occupat. Cancri grad. 22 in medio coeli reperitur. Sol tenet Virginis par-

tem 9 m. 5, Luna Capricorni gradum 12 m. 6, Saturnus Cancri grad. 23 m. 30, Iupiter Capricorni grad. 20 m. 39, Venus Leonis grad. 25 m. 6, Mercurius Virginis grad. 9 m. 5. nodus ascendens seu caput Draconis Aquarii gr. 19 m. 50. pars fortunae in Capricorni grad. 22 m. 9. quae deberet reponi in Aquarii grad. 23 m. 1. ex locis porro Saturni et Lunae certo concludimus non posse convenire alii anno quam Christi 621. loca vero trium planetarum ad diem Septemb. 2, hora ante meridiem tertia, ex Ptolemaei tabulis computavimus, quae non eadem ac Stephanus invenit se nobis obtulerunt. invenimus enim locum solis in Virginis gr. 8 m. 16 s. 53, Lunae in Capricorni gr. 20 m. 43 s. 22, Saturni in Cancri grad. 23' 43" 7. iuxta vero tabulas nostras Philolaicas erat sol in Virginis gr. 11 m. 56 s. 19, Luna in Capricorni gr. 23 m. 44 s. 8, Saturnus in Cancri grad. 26 m. 35 s. 49. Constantinus Porphyrogenneta lib. de administratione imperii, ad Romanum Porphyrogenitum F. suum, cap. 16 ad annum mundi 6130, Indict. X, Heraclii 12, Septembris diem 3, feriam 5, Stephanum thema coeleste constituisse tradit. verum equidem est Septemb. diem 3 eo anno fuisse feriam 5. sed si thema ad diem istam erectum est, tunc luna in Aquarium transierat, quod repugnat calculo et figurae.

P. 277 *P.* 319, 18. Cap. 43. *καὶ ἀπὸ ῥόδου φρέριοι*] Iacobus Bosius lib. 7 Hist. militiae Hierosolym. cum Duca omnino sentit, et Magnum magistrum audaci fortique animo respondisse, et vectigal Mehemeti pendere omnino renuisse.

P. 324, 11. *ὃ ῥαχεία λέγεται*] Idem Bosius lib. 7 ad annum 1455 de bello Rhodiis indicto et munito castro Narangia in insula Coo, quae *Lango* vulgo dicitur: *mandò il general del mare con le galere et altri vascelli armati della Religione a provedere la fortezza di Narangia nell'isola di Lango.* Rachia et Narangia eiusdem loci appellatio est a variis nationibus diversimode enuntiata. notandum autem et Bosium anno 1457 referre obsessum fuisse a Turcis per 20 dies castrum Landimachium; quam obsidionem nescio num ea sit de qua Ducas hoc loco disserit: et fortasse in nomine loci error admissus ab alterutro fuerit, et a Bosio biennii parachronismus.

P. 328, 18. Cap. 44. *Αἴνου*] Aenus urbs Thraciae ad mare situm: oppositam habet Thasum insulam. Imbrus insula maris Aegaei hodie *Lembro.*

P. 330, 11. *Θάσον*] Thasus insula hodie *Tasso,* freto brevi a Thracia disiuncta.

P. 331, 7. *ἔπαρχον Καλλιουπόλεως*] Adnotavit Leunclavius temporibus illis contostaulum seu archithalassum Bassam quoque fuisse seu gubernatorem Callipoleos.

P. 332, 18. *Περγάμου*] Fluvius Pergamus hic appellatus olim Caicus, qui Pergamum Galeni patriam praeterlabitur. ab urbe illa his posterioribus saeculis nomen accepit.

P. 333, 15. *πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος*] Uxor ergo fuit Paridis Iustiniani Chii. vide infra ad cap. seq. nota ultima.

P. 337, 1. Cap. 45. *πρὸς βελόγραδον ἔρχεται*] De hac expeditione Hungarica Laonicus lib. 8, Phranzes lib. 3 c. 21, Bonfinius D. 3 lib. 8 in principio. ad annum Hegirae 860 refertur a Leunclavio, qui coepit anno Christi 1455 Decemb. 11, feria 5, cum Solis cyclus esset 8, litera E. obsidere eam coepit Mehemetes Iunii die 13. Augusti die 6 Mehemetes expugnare adoritur. repulsus castrisque exutus in fugam postridie se coniicit.

P. 338, 2. *παρὰ τοῦ πάπα Καλλίστου*] Bosius lib. 7 V. 201 Hist. mil. Hierosolym. narrat Petrum archiepiscopum Terraconensem praefectum classis a papa missae generalem fuisse; qui pecuniis omnino destitutus Rhodum venit, ut mutuam pecuniam acciperet ad stipendia classiariis solvenda. ducatos illi 5886 Rhodii mutuum, ut suis subveniret, dederunt.

P. 338, 5. *Σαμόθρακην*] Samothrace insula est maris Aegaei, Thraciae continenti obiecta.

P. 339, 11. *Κομάνων*] Comana Pontica urbs Cappadociae, a qua incolae Comani dicti sunt. Ptolemaeus illius nomen et situm tradit in Asiae tabula 1, ad ripam Iridis fluvii conditae. episcopus fuit sub Neocaesareae Ponti Polemoniaci metropolita.

P. 339, 12. *Οὔζουν Χασάν*] Bosius l. 8 huius legationis meminit, quae ab Usun-Chasane, id est Longo Hasane, ad Mehemetem missa est: denuntiabat, ut vult Bosius Mehemeti ne Cappadociam, quam dotis nomine a socero suo Iohanne Comneno Trapezuntis imperatore acceperat, invadere aggrederetur. Armenia maior hic intelligenda est quae Colchidi finitima est.

P. 339, 21. *χρυσεία πύλη*] Leunclavius lib. 15. supra P. 278 ad cap. 15 aliquid adnotavimus.

P. 340, 1. *ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὥρμησε*] Laonicus lib. 9, et Phranzes prolixe libro 3 capite 25 et 26.

P. 340, 21. *Πεζεστάνιον*] Rerum merciumque omnis generis forum.

P. 341, 14. *Λυκοστόμιον*] Dom. Marius Niger, commentar. 10 in Europam, Lycostomium ad Euxinum situm esse in Mysia inferiori docet. Moncastro hodie appellari volunt. Arpispolim dictam esse, id est Arpiorum civitatem, postea Lycostomum ab ostii Istri seu Danubii nomine, quod *os lupi* significat, aiunt. hodie, ut et priscis temporibus op-

pidum ibi situm est. in Ptolomaei Tabulis Arpis ad Pontum Euxinum paulo borealior est ostio Istri Septentrionali.

P. 342, 1. *τὴν Σινώπην βούλομαι*] Laonicus lib. 9. Leunclavius lib. 15, Phranzes lib. 3 cap. 27. Sinope urbs Helenoponti ad Pontum Euxinum sita, Amasiae metropolitae olim subdita.

P. 342, 20. *Φάσιδα*] Phasis fluvius Colchidis.

P. 342, 23. *εἰς Τραπεζοῦντα*] Comnenorum Trapezuntium imperium annos 257 duravit, ab Alexio, qui anno 1204 urbe a Latinis capta Trapezunti Regiam sedem collocavit, ad Davidem, qui anno 1461 a Mehemete imperio spoliatus est. Trapezus urbs Lazicae metropolis, illius regionis incolae Lazi dicti. Caucasus mons notissimus est in veterum libris: inter Euxinum Pontum et mare Caspium excurrens, Sarmatiam Asiaticam ab Albania Iberia et Colchide disterminat. Colchi hodie Lazi, Iberi et Albani Mengrelii appellantur.

P. 343, 19. *τὸν βειβόδα Βλαχίας*] Is erat Draculii sive Draculae filius, Vladus seu Vladislaus appellatus. Laonicus lib. 9 non longe a fine. Leunclavius lib. 15.

P. 344, 9. *Δύστρας*] Dystra olim *Δουρόστολον λεγέων*, Durostorum, Mysiae inferioris urbs ad Danubium sita.

P. 345, 1. *Ἀλάνους καὶ Οὔννους*] Alani in Sarmatia Europaea sedes habuerunt: Podolia hodie appellatur illa regio. *Οὖννοι* sunt Hungari, qui Daciam occuparunt.

P. 345, 23. *ᾐτήσατο τὴν νῆσον*] Bosius hanc obsidionem ad annum 1457 refert, sed perperam: anno enim 1461 Mitylene oppugnata et dedita est, et tota Lesbos in potestatem Mehemetis venit. Bosius porro asserit Mehemetem terra cum filio accessisse, et Luchini Catalusii nothi proditione Mitylenen occupavisse.

P. 346, 2. *Δομινίκου*] Hic Dominicus duxerat uxorem Mariam filiam Paridis Iustiniani, qui inter praecipuos insulae Chii opibus praestabat. hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram incidisset, maritus a se non dimisit, eodemque lecto ac mensa cum ea semper usus est. postea, cum Dominicus in insidias inimicorum suorum incidisset et ex uxoris carissimae amplexibus vi abreptus esset, ipsa miserum nusquam deseruit, mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta. videndus Augustinus Iustinianus in Annal. Genuens. verum silentio transmisit Dominicum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

BULLIALDI IN CHRONICON BREVE
NOTAE.

P. 515, 1. *Τὸ Ἄργος*] Hoc ab imperatore Alexio Comneno factum, qui anno 1081 regnare coepit. Codinus in Expositione thronorum ab imp. Andronico seniore facta: ὁ Ἄργους καὶ αὐτὸς πη΄ ὢν ρε΄ γέγονε. *Argorum metropolita cum octuagesimus octavus esset, ad centesimam quintam sedem depressus est.* P. 279 V. 202

P. 515, 4. *παρέλαβον*] Contigit Octobris die 2, deditione Hierosolymae facta, postquam obsessi obsidionem 14 dierum tolerassent. Saladinus ante receptam Hierosolymam Iulii die 3 Guidonem Regem praelio victum ceperat.

P. 515, 6. *παρ. οἱ φράγγοι*] Error hic admissus est: contigit enim Christi anno 1204, mundi 6712.

P. 515, 8. *παρελ. τὴν Κωνσταντίνου*] Ab Andronico Palaeologo impossibile est ereptam fuisse Latinis Cpolim, cum bimulus tantum tunc fuerit, ut notavit Gregoras lib. 4, qui Caesarem Alexium Strategopulum urbem astu ac quorundam proditione occupavisse quoque docet. error etiam in numeris deprehenditur, verum siquidem est anno Christi 1262 Latinos urbe exactos fuisse. anno vero 1260 coepit Michael Palaeologorum primus.

P. 515, 10. *θανατικόν*] *Θανατικὸν* vulgo hodie dicitur pro peste et morbis contagiosis.

P. 515, 11. *ἦλθεν εἰς τὸν Μώρεαν*] Hic Cantacuzenus Manuel appellabatur, eratque Iohannis Cantacuzeni imp. filius. Phranz. lib. 1 cap. 13.

P. 515, 13. *Ἐγέγονεν κύριον Πάσχα*] Pascha fuit anno illo Martii 25, cyclo Lunae 13, Solis 17, literis A G, Indict. III.

P. 516, 1. *ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος*] Is erat Theodorus Porphyrogenitus Iohannis imp. filius Manuelis frater. Phranz. lib. 1. cap. 15.

P. 516, 5. *ὁ Βρανέζης*] Adeundus Phranzes lib. 1 cap. 20.

P. 516, 8. *Ἀναύπλι*] Nauplium olim *Ἀργείων ἐπίνειον*. hodie appellatur *Napoli di Romania.*

P. 516, 12. *'Ακουβάν*] Phranzes huius loci meminit lib. 3 cap. 22. Acuva seu Accumba in Elidis mediterraneis, olim Hypania appellata, Peloponnesi urbs. Tyrophagiae dominica fuit illo anno Februarii 7, Pascha Martii 28, cycl. Lunae 2, Solis 26, litera C. eodem anno Thessalonica a Baiazite capta. Ducas cap. 13.

P. 516, 13. *Δημήτριος ὁ Ῥάλ*] Phranzes de Iohanne Rale, quem Georgium etiam Raulem appellarat, et de Michaele Raule lib. 3 cap. 26 et 28 mentionem facit. ex eadem forte gente erant ac ille qui Apocauchum occidit.

P. 516, 14. *τοῦ Λέοντος*] Vulgo Leontarium et Leontari, *Μεγάλη πόλις* olim appellata. at in tabulis geographicis Leondari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitae sunt Albani Peloponnesum incolentes; ut ad Ducae caput 32 ostendimus.

P. 516, 17. *ἐσυμφώνησεν*] Ubi locus ille Thermisus appellatus in Graecia sit, mihi incompertum. Mylopotami turris, de qua hic fit mentio; pariter mihi incognita: castrum insulae Cretae hoc loco esse intelligendum, non facile persuadeor, cum in Peloponneso situm esse locum illum aut in Attica oporteat. Megra, Megara olim appellata, locus est in Attica ad sinum Saronicum vulgo *Golfo d'Engia.*

P. 516, 21. *ὁ Γιαγουπάσας*] Adeundus Phranzes lib. 1 cap. 20.

P. 517, 4. *παρέλαβεν ὁ Δεσπότης*] Iacobus Bosius lib. 4 Hist. mil. Hierosolym. tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Porphyrogenito nomine collegii et societatis militiae Hierosolymitanae pepigisse, et de lite transegisse quae inter Theodorum et Rhodios orta erat venditionis causa a
P. 280 Theodoro factae, qui despotatum Peloponnesi Corinthi et Lacedaemonis collegio Rhodiorum vendiderat anno Christi 1397, dum Magnus magister erat Philibertus de Nailacco. liti hac conditione finis impositus, ut Rhodiis ducatos aureos supra quadraginta sex mille quingentos sortis ac usurarum nomine solveret Theodorus, et ita Corinthum eius Castellaniam, Calauretam eiusque agrum ipsi redderent Rhodii. actum refert Bosius anno 1404, Aprilis die sexta. de Peloponnesi venditione Phranzes lib. 1 cap. 20, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponnesum Rhodiis vendidisse scribit.

P. 517, 11. *Μανουὴλ ὁ βασιλεύς*] Vide quae notavimus ad Ducae cap. 20.

P. 517, 16. *'Αναβαρέζοι*] Abarinos forte intelligit: Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. si quis vero Navarenos e castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per

me licet. *Τάβια* seu Avia ad sinum Messeniacum, vulgo *golfo di Corone.*

P. 517, 19. *ὁ νάρθηκας*] Iohannes Meursius in Glossario aliquot auctorum locis ostendit narthica locum esse extra ecclesiam, ubi stabant *οἱ ἀκροώμενοι*, id est auscultantes, qui inter quatuor poenitentium ordines numerabantur. Suidas: *πρόδομος ὁ νάρθηξ· ἐτύγχανε γὰρ ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ἱεροῦ*, in vestibulo templi. Phavorinus: *νάρθηξ σημαίνει δύο, τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα· καὶ γίνεται παρὰ τὸ νέρθεν εἶναι τοῦ ναοῦ.* item: *νάρθηξ παρὰ τὸ νέρθεν ἤγουν κάτωθεν τοῦ ἄμβωνος κεῖσθαι. narthex duo significat, ecclesiae narthecem:* et vox illa *νέρθεν*, quae *infra* significat; *eo quod infra templum videlicet infra ambonem seu suggestum narthex collocatus sit.*

P. 518, 1. *Σιγουντονάνης*] Forte Secundus Nanus. gens Nanorum Patricia apud Venetos omnibus nota.

P. 518, 10. *τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινεσίμου*] Fuit hoc anno cyclus solis 3, litera D, lunae 17, Indict. XV. ergo Pascha Aprilis 12, feria 2, Diacaenesimae hebdomadis Aprilis 13. postridie Paschatis.

P. 518, 13. *ὁ Τουραχάνης*] Idem Phranzes lib. 1 cap. 41. *Γαρδικὸν* duplex in Peloponneso, unum ad Septentrionem et ortum prope Pellenen, alterum ad occasum et meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontario vel Leontopoli. de hoc altero hic locus accipiendus est. *Καρδικίαν* Laonicus eam appellat lib. 9.

P. 518, 18. *ἐπῆραν οἱ Μουσουλμαννοί*] Phranzes lib. 2 cap. 9, Ducas cap. 29.

P. 518, 20. *ἡ λεγομένη η′ σύνοδος*] Si Florentina synodus octava est oecumenica, ex antiquarum numero delenda erit vel quae sub Irene et eius filio Constantino anno 787 Nicaeae secunda habita est, vel Cpolitana celebrata anno 869 ad dirimendam controversiam Ignatii et Photii imperantibus Basilio et Constantino. vel Florentina Oecumenica nona appellandum, non octava.

P. 518, 22. *Νεμέσει ζ′.*] Quia coepit Indictio imperatoria septima die Septembris praeteriti 24. de illa Palaeologorum profectione adeundus Phranzes lib. 2 cap. 18.

P. 519, 6. *ἔκτισε τὸ Ἑξαμίλιον*] Ducas cap. 32. Thebae Heptapylae sunt in Boeotia. Libadia Achaia olim dicta.

P. 519, 10. *Ἀγράφων*] Forte intelligit *ἄκρον ἄθω*, quae *ἀκράθων* etiam dicitur. videnda quae supra cap. 24 notavimus de Erisso vel Ierisso urbe.

P. 519, 12. De hoc Marco verba facit Phranzes lib. 2. cap. 18.

P. 519, 15. *Δεκεμβρίου γ′ ἡμέρας σαββάτω*] Phranzes

lib. 2 cap. 19 Novembris 27 Moratem ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10 occupavisse. adeundae notae nostrae ad Ducae cap. 32. Ahmetes Morates a nullo alio vocatur. Cula locus in Laconica seu Spartana ditione, cuius Phranzes
P. 281 loco citato meminit. Boziza est quae aliter Vostica appellatur, Achaiae urbs. Aegium olim appellata ad sinum Corin-
V. 203 thiacum, nunc *Golfo di Lepanto*.

P. 520, 3. ἐτελεύτησε] Phranzes lib. 3 cap. 2 et 17, ubi de anno mense et die captae Cpoleos, 6961 Maii 29.

P. 520, 14. ἐφάνη ἀστήρ] Historia Musulmanica visum narrat cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegirae 860, qui coepit anno 1455 Decembris 11, feria 5.

P. 521, 1. τὸ Μούχλιν] Phranzes Mochlion appellat lib. 3 cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiae urbs. Maii 5 Mehemetem in Peloponnesum venisse, et Augusti 6 Corinthum recepisse adnotat Phranzes.

P. 521, 5. τὸν κύριν Δημήτριον] Phranzes lib. 3 cap. 24. Mesithra est Lacedaemon.

P. 521, 8. Ἀπριλλίῳ γ'] Anno illo cyclus lunae fuit 1, solis 16, litera B. ergo Pascha Aprilis 10, et κυριακῇ τῶν βαΐων Aprilis 3, ut hic adnotatur.

P. 521, 15. Phranzes lib. 3 cap. 27 Venetos hoc anno Monembasiam, Laconicae urbem, olim Epidaurum, nunc *Malvasia*, occupasse tradit, insulamque Lemnum.

P. 521, 24. Euboeam seu Euripum, Turcis *Egribos*, hoc anno Mehemetem subegisse tradit Phranzes lib. 3 cap. 30. idem Annales Turcici.

P. 522, 9. Doglionus lib. 8 Hist. Venetae idem testatur.

P. 522, 11. Annales Turcici, et Doglionus lib. 10.

P. 522, 14. Μοθοκορόνην] Μεθόνη et Κορόνη duae sunt in Peloponneso urbes: hodie *Modon* et *Coron* appellantur. Doglionus lib. 10, atque etiam Annales Turcici.

P. 522, 15. Doglionus ibidem.

P. 522, 16. ὁ Ἀμηρᾶς Παγιζήτης] Annales Turcici referunt ad annum Hegirae 918 mensemque Sepher. coepit annus ille Martii 20 anno 1512, fer. 6. Neomenia Sepher incidit in Aprilis diem 18.

P. 522, 25. Hanc expeditionem adversus Ismailem Sophinum resque gestas referunt historiae Turcorum ad annum 921, qui coepit Februarii 15, feria 5, anno 1515. cladem accepisse Selimem tantum abest ut tradant, potius vero Persas profligatos fuisse, et Tebrisium a Persis desertum Turcos occupasse.

P. 523, 13. Sultanus Selimes iuxta annales Turcicos

Aegypto potitus est anno Hegirae 923, cuius anni mense Rebiul-evel seu prioris die 17 Sultanus Aegypti Tommambais vel Tonum-bei Alcairi media urbe suspendio necatus fuit. coepit annus Hegirae 923 anno 1517 Ianuarii 24, feria 7. Neomenia Rabiul-evel coincidit cum Martii 24. ergo 17 erit Aprilis 9, feria 5.

P. 523, 18. Anno 926 Scheval mensis die 7 Selimem mortuum perhibent annales Turcorum. coepit annus 926 Decembris 23, feria 6. ergo Neomenia Scheval cadit in Septembris 14 diem. ergo dies 26 Septembris fuit Scheval 13, non 7. die 17 eiusdem, qui fuit Septembris ultima, Soleimanes thronum regium conscendit.

P. 524, 5. Expugnatam Albam Graecam dicunt Annales Turcici anno 927 Ramadzanis 25. coepit annus 927 anno 1520 Decembris 11, fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521 Augusti 4. ergo Ramadzan 25 fuit Augusti 28, non 29, ut Calvisius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

P. 524, 10. Capta fuit Rhodus iuxta Annales Turcicos anno 929 mensis Sepher 3. coepit annus 929 anno Christi 1522 Novemb. 20, fer. 5. Decembris 22 fuit Sepher mensis 3. differt biduo Chronicon ab Annalibus.

P. 526, 11. ὁ Σπανίας] Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta.

P. 526, 13. De Ahmetis Bassae rebellione nullum verbum facit Leunclavius. Iacobus Bosius Part. 3 Hist. mil. Hierosolym. lib. 2. de Mustapha Bassa Soleimanis sororio in Aegyptum misso, et ab Arabibus Syrisque Alcairum post caesum eius exercitum compulso ac obsesso, historiam breviter descripsit. ut illum liberaret rebellesque in ordinem cogeret, missus est cum ingenti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham illico liberavit, ad adventus sui famam pavore perculsis rebellibus. Ahmetes vero ab Aegyptiis Sultanus paulopost salutatur. quem ut reprimeret Soleimanes, Abrahamum Bassam cum valido exercitu adversus Ahmetem mittit. territi, qui ad Ahmetem defecerant, ut in gratiam cum Soleimane redire possent errorisque veniam obtinere, illum in balneo se religionis causa lavantem obtruncant. P. 282

P. 526, 20. Φλαμπουριάρις] Flammularius seu vexillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

INDEX GRAMMATICUS.

Flexio nominum.

Flexio verborum.

Infinitivi genitivus.

INDEX HISTORICUS.

BONNAE, TYPIS CAROLI GEORGII.

DATE DUE
